

Leon uris _ Hacı

LEON URIS

HACI

(THE HAJ)

(ROMAN)

Dilimize Çeviren : Belkıs Çorakçı

İnkılâp Kitabevi

YAYIN SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

Ankara Cad. 95, İSTANBUL

Copyright:

(g) Leon Uris

Kesim Ajansı aracılığı ile

Türkiye'de Yayın Hakkı: © İNKILÂP KİTABEYİ

Yayınlayan: İNKILÂP KİTABEYİ

Ankara Cadd. No-. 95 - İSTANBUL Tel: 522 28 51-526 86 41

Dizgi ve Baskı : Teknografik Mat. A.Ş.

Tel: 527 41 65

1985

GİRİŞ

1922

Genç İbrahim, babasının son nefesini vermek üzere olduğu yatağa sessizce yaklaştı.

1 Şeyhin bulanık bakışlı gözleri oğluna, onu tanıdığını belirten küçük bir pırıltıyla baktı, yaşlı adam son gücünü toplamaya çalıştı. Yastığın altına uzandı, mücevher kakmalı bir hançer çıkardı, titreyen elleriyle İbrahim'e uzattı, yerini ona teslim ettiğini simgeleyen töresel gereği yerine getirdi.

«Bu Faruk'un olmalı,» dedi İbrahim. «O benim ağabeyim.»

«Ağabeyin dişleri olmayan bir köpek!» diye soludu baba. «Herkes başka bir muhtar seçmek için işe girişti bile. Kudret bizde, Sukori'lerde kalmalı.» Hançeri oğlunun eline tutuşturdu. «Silâh olarak büyük değil,» dedi. «Ama biz halkımızı bununla yönetmişizdir. Onlar hançerin anlamını da, onu saplayanın kudretini de bilirler.»

İhtiyar şeyh öldü, tüm köy yas tuttu, ama onun ölüm yatağındaki düşüncelerine paralel olarak diğer dört kabile Tabah'a yine de yeni bir muhtar seçtiler, yüz yıllık Sukori yönetimini kestirip attılar. Babası gömüldükten bir saat sonra, İbrahim diğer kabilelerin başta gelen sekiz üyesini evine davet etti. Odanın orta yerinde cilâsız, kaba yapılmış bir tahta masa duruyordu. İbrahim birden ortaya sekiz bıçak çıkardı, onları ardarda masanın üstüne bir sıra halinde sapladı, sonra cübbesinin önünü açıp ellerini beline dayadı, belindeki mücevher kakmalı hançerin görünmesini sağladı.

«Bence yeni bir muhtar seçmenin zamanı geldi,» dedi. «Eğer aranızda Sukori yönetiminin devamına karşı çıkan varsa...» sözünü yanm bırakıp eliyle masada saplı bıçakları gösterdi. Genellikle muhtar seçimlerinin şu anda İbrahim'in önerdiği sonuca varması, çok uzun süren tartışmalardan sonra olurdu. Bu defaki seçim ise bir dakika içinde bitti. Sekiz hasmından her biri, teker teker önünde durup onun elini öptüler, ona sadakatleri konusunda söz verdiler.

İbrahim el Sukori yirmi iki yaşındayken Tabah muhtarı oldu. Hançerin Arap yaşamındaki önemini iyi biliyordu.

BİRİNCİ KİTAP

AYALON VADİSİ

BİRİNCİ BÖLÜM

1944

Adım İsmail. 1936 ayaklanmaları sırasında Filistin'de dün-3 aya geldim. Burada yazılan şeylerin çoğu ondan çok önce olduğuna göre, kendi kendinize, «İsmail bunları nereden bilebilir?» diye soracaksınız. Örneğin babam İbrahim'in Tabah muhtarı olmasını. Bizim dünyamızda olayların, hikâyelerin tekrarı, hayatın tarzıdır. Er geç herkes geçmiş zamanın hikâyelerini öğrenir.

Burada henüz ben yokken yer almış başka olaylar da var. Nasıl biliyorum ben bunları? Unutma ki, değerli okurum, biz Araplar hayal ve sihir konularında olağanüstü yetenekliyizdir. Pinbir geceyi de dünyaya biz vermedik mi?

Zaman zaman size kendi sesimle sesleneceğim. Başkaları da kendi sesleriyle seslenecekler. Hikâyemiz bize milyonlarca gezegenden, aydan, kuyruklu yıldızdan gelmektedir. Benim bilemeyeceğim şeyler de bu sayfalara Allah'ın yardımıyla, bizim özel sihirimizin gücüyle girecektir.

* * *

Erkek çocuk olduğum için annemin memesini istediğim sürece emmeye hakkım vardı. Beş yaşına kadar memeden kesilmedim. O yaş genellikle erkek çocukların mutfaktan çıkarılma yaşıdır ama, ben ufak tefek bir çocuk olduğumdan hâlâ kadınların arasına saklanabiliyordum. Annem Hacer, kocaman memeli, iri bir kadındı. O memeler yalnız bana süt vermekle kal-

mıyor, aralarına başımı koyup rahatça uyumamı da sağlıyordu. Erkekler dünyasından 1944'e, yani sekiz yaşıma kadar kaçmayı başardım.

Günün birinde babam İbrahim, annemi kilometrelerce güneyde bulunan köyüne yolladı. Anneme pek sık izin verilmediğinden, böyle apansız gidişi beni çok kötü sarstı. Bebekliğimi de, küçük çocukluğumu da hep beni saklayan, beni koruyan kadınlar arasında geçirmiştım. Bana zaman zaman da babaannem bakardı. Çünkü annemin sırtında yalnız mutfak işleriyle ev ve aile işleri değil, tarlalarda çalışmak ve evin yanındaki bahçeye bakmak da vardı. Annemin yollanışı, babaannemin ölümünden birkaç gün sonra oluyordu.

Bana düşen tek iş, su taşımaktı. Allanın günü annemle köyün kuyusuna gider gelirdim. Şimdi artık o gitmişti. Beni orada alaylı bakışlar karşılıyordu. Kuyu başındaki kadınların hepsi gülüyorlardı bana. Babamın ikinci bir karı alacağını söylüyorlardı. Onun için yollamıştı anamı uzağa. Onun öfkesinden, kendisine küçük düşürücü sözler söylemesinden kurtulmak için. Kısa zamanda, oyun arkadaşlarım bana bir ağızdan takılmaya başladılar, hattâ bazıları bana taş attılar. Babamın kahveye doğru sabah yürüyüşünü yapmakta olduğunu gördüm. Kahve, babamla Faruk amcamındı. Günüün çoğunu orada geçirirdi babam. Hemen yanına koştum, ağlayarak olup biteni anlattım. Her zamanki gibi beni sert bir hareketle kenara itti, yürümeye devam etti. Peşinden koşup ceketinin eteğini çekiştirdim. Yalnızca dikkatini çekebilmek için, birazcık çektim. Bana doğru döndüğünde ufacık yumruğumu cna savurdum, kendisinden nefret ettiğimi söyledim.

Babam beni kolumdan yakaladı, öyle hızlı sarstı ki, bayılacağımı sandım. Sonra beni çöp gibi fırlattı. Yolun yanı sıra akan açık kasaba lâğımının ortasına düştüm.

Kız kılığımı orada avazım çıktığı kadar bağırp duruyordum. Gözyaşlanmın tuzlarını, ağzıma giren sümüklerimin tadını hissedebiliyordum. Çaresizlik içinde ağlayıp bağırdım, çünkü durumumu düzeltmek için elimden bir şey gelmediğini o yaşta bile biliyordum. Ne isyan etmeye, ne de itiraz etmeye olanak vardı.

O küçük çocuğu sonradan sayısız göçmen kamplarında çok gördüm. Çöplerin, pisliklerin içinde oynayan, büyükler tarafından, aileleri tarafından, arkadaşları tarafından dövülen, işitmeyen bir tanrıya haykırıp duran çocuklar.

* * *

Köyümüz Tabah, Kudüs yoluna yakın yerdeydi. Ailem bir zamanlar Vahabi adlı bedevi kabilesinden olan Sukori'lerden-di. Vahabiler yaman savaşıçılardı. İki yüz elli yıl önce Arap yarımadasından gelmiş, bölgeyi kılıçlarıyla İslâm dini adına a rındırmışlardı.

Sonunda Vahabi'lerin kudreti, burayı işgal eden Türk ve Mısır orduları tarafından çöktürildi. Ailelerin birçoğu ana kabileden ayrıldı, bir bölümü Filistin'e göçüp yerleşti. Bizim kol Gazze ile Beersheba arasında dolaşır, Negev'den Sina Çö-lü'ne kadar gider gelirdi.

Sayıları yüz elli aileye kadar varan birkaç kabile, kuzeye göçüp yerleşti. Ama buna rağmen, Vahabi'lerle yakın bağlarımızı, evliliklerle, şenlik, düğün, cenaze nedenleriyle sürdürdük, hasat ve gübre, toplama mevsimlerinde onları deveci olarak kullandık.

Babam İbrahim, bölgede herkesin korktuğu ve saydığı büyük bir adamdı. Babam yalnızca köyün muhtarı değil, aynı zamanda toprak sahiplerinin de temsilcisiydi. Ailemiz Seyyid'ler-dendi. Yani Hazreti Muhammed'in soyundan geliyordu. Bu bize epey saygınlık kazandırmaktaydı. Çevrede Tabah'dan başka, eski Vahabi bedevilerinin kurduğu birkaç köy daha vardı. Babam onları da yönetiyordu. Gücü aslında yasayı, dini ve polis kuvvetini yönetmesinden geliyordu. Köylülerin mal ve mülklerini, miraslarını belirten belgeleri onun onaylaması gerekiyordu. Bölgede hacca gitmiş tek kişi oydu. Evimizin kapısı üzerindeki bir resimle bir tarih, bu şahane olayı anmak için konmuştu oraya. Başlangıçta babam, İbrahim el Sukori el Vahabi olarak tanınırdı ama, Arap isimleri erkek çocukların doğumuyla hep değişikliğe uğrar. Ne yazık ki annemle babamın ilk iki çocukları kız olmuştu. Bu küçük çapta bir felâket demektir.

Herkes, özellikle de kuyu başındaki kadınlar babamın arkasından «Ebu Baiat» diye fısıldaşır olmuşlardı. Yani «kız babası». Korkunç bir hakaret.

- Babam, kendisini böyle küçük düşüren anamı boşayacağını söyleyip tehdit etti. Anam kendisine son bir şans daha tanınması için yalvardı ve Allanın izniyle üçüncü çocukları erkek oldu. En büyük ağabeyim Kemal. Kemal doğduktan sonra babam artık «İbrahim Ebu Kemal» diye onurlu bir isimle anılabilirdi. Yani «Kemal'in babası, İbrahim.» Kemali üç oğul daha izledi, babam sanki bir şeref tacı giydi. Ama ne yazık ki benim doğumumdan önce üç kız daha, geldi. Ağabeylerimden biriyle ablalarımın ikisi, daha ben onları tanıyamadan öldüler. Ağabeyim koleradan, ablalarımın biri karın, öbürü de göğüs hastalığından öldü. Hepsisi de daha bir yaşına gelemeden öldüler. On kişilik bir ailenin üç ya da daha fazla çocuk kaybetmesi olağan şeydi. Babam yine de oğullarından dördünün hayatta kalmış olmasından ötürü kendini özellikle şanslı sayıyordu.

iki ablam sonunda evlendirildiler. Yine Vahabi kabilesi içinden evlendiler ama, uzak köylerde oturan erkeklere verildiler. Geleneğe uyarak, kocalarının ailesiyle birlikte oturmak üzere-çıkıp gittiler.

Babam kendini muhtar ilân ettiğinde çok genç, henüz yirmi yaşını yeni aşmış bir adamdı. Ondan önce de, babası muhtardı. Babası ölünce, yeni bir seçim yapılması gerekiyordu. Diğer dört kabilenin şeyhleri, aralarından en yaşlı olanının görevi üstlenmesine karar vermişlerdi. Ama babam aynı görüşte değildi. Babamın bu olaydaki cesaretinin ve büyüklüğünün hikâyesi hep dilden dile anlatılır durur.

ibrahim, yüzyılın başlamasından beş yıl önce dünyaya gelmişti. Muhtar olunca köyün en saygın mevkiine yükselmiş oldu, çünkü artık çalışması gerekmiyordu. Kısa zamanda üç oğlu, sağ kalan tek kızı ve karısı tüm işleri üstlendiler. Hepsi de çalışacak yaştaydılar. Babam bölgenin en iyi topraklarının en çoğuna sahipti. Kiraları toplar, altı köyü yönetirdi. Ayağına tarla poturu da giymez, başkalarının yalnız Cuma günleri giydiği ayakkabılarla gezerdi hep.

”

Faruk amcam babamın kölesiydi. Köy kahvesiyle köy dükkânı, babamla amcamın ortak malıydı. Faruk amcamı küçüklüğünde hastalıklı bir bebek olduğundan ölsün diye mutfığa bırakılmıştı ama, Allanın hikmetinden sual olunmaz, yakınlarla yerleşmiş olan bir Hristiyan misyonerler grubu onu bulmuş, bakıp iyileştirmiş, ayrıca ona okuyup yazmasını da öğretmişlerdi. Tabah'da gerçek anlamda tek okur yazar insan oydu ve babam da Faruk'un bu büyük gücünü kendi çıkarları doğrultusunda kullanıyordu.

ibrahim her sabah evden çıkıp kahveye giderken birkaç yere uğrayıp ziyaretler yapar, teşbihini çekip dudaklarının arasından Kur'an'dan âyetler söyleye söyleye yürürdü. Böyle 'yapması genellikle durumunu daha bir güçlendirirdi. Gün boyu kahvede oturur, bir yandan nargilesini tüttürürken, bir yandan köylülerle selâmlaşır, konuşur, dertlerini içtenlikle dinlerdi. Zamanlarının daha çoğunu, birbirlerine geçmişin hikâyelerini anlatarak geçirirlerdi.

Babanı geceleri eve dönünce anamla ablam Nada onu kocaman bir koltuğa oturtup ayaklarını yıkarlardı. Yemekten hemen önce ağabeylerim odaya girip diz çöker, gün boyu yaptıkları işlerle ilgili rapor verirlerdi. Faruk amcamla birkaç erkek kuzen ya da dost genellikle akşam yemeğine davetli olur, yemekler yere oturularak, ortadaki lenger denilen kocaman tabağın içinden, parmaklarla alınarak yenirdi. Daha sonra anam, Nada ve ben mutfakta, sofradan artanları yerdik.

Köyde atı olan tek kişi babamdı. Bu da onun Bedevi kökenlerinin silik bir anısı gibiydi. Benden büyük ağabeyim Cemil o atın bakımından, tımarından sorumluydu. Ayın her evresinde bir kere babam atla tüm çevre köyleri dolaşır, onların sorunlarını çözümlerdi. Özel giysilerinin etekleri arkasında uça uça dötrnala gidişi unutulmayacak bir görünümündü. Apansız anamdan koparıldığını güne kadar hayatım oldukça zevkli geçmişti. Evde benim yaşıma yakın tek çocuk, ablam Nada'ydı. Benden iki yaş büyüktü. Onu çok severdim. Ben hâlâ kadınların tarafında yaşamakta olduğumdan, birlikte oynamamıza izin veriliyordu ama, er geç bir kızla arkadaşlık etmemin yasaklanacağını biliyordum. Kendi ablam bile olsa.

Nada'nın iri kahverengi gözleri vardı. Bana takılmaktan, 11

beni kucaklamaktan hoşlanırdı. Saçlarımı okşayan parmaklarını bugün bile hâlâ başımda hissederim. Sık sık bana o bakardı. Annelerin hepsi tarlalarda çalışıyordu. Evde çocuklara bakacak bir babaanne yoksa, çocukların kendi kendilerine bakmaları şarttı.

Değneklerle yünleri kullanarak kendi kendimize yaptığımız, oyuncaklardan başka oyuncağımız yoktu. Çok sonra, Yahudi kibutzlarını görünceye kadar, oyun bahçesi, oyuncak odası, kütüphane gibi yerlerin varlığından bile haberim yoktu. Nada değneklerle paçavralardan bir bebek yapmış, adını İsmail koymuştu. Ufacık memeleriyle onu emziriyormuş gibi yapardı. Bana öyle geliyor ki bu emzirme tutkusu, kız olduğu için memeden çabuk kesilmiş olmasına dayanıyordu. Oysa ben erkek olduğumdan, annemin memelerinden istediğim sürece vazgeçmeyebiliyordum.

Annem beni durmadan eşikten içeri, erkeklerin oturduğu tarafa itmeye çalışırdı ama, benim kadınlar arasındaki sıcaklığı ve rahatlığı bırakıp, düşmanlarla dolu olduğunu sezdiğim o yere geçmek için pek acelem yoktu. İKİNCİ BÖLÜM

Babam kendine ikinci karı olarak, Filistin Vahabi Bedevi kabilesi reisi Şeyh Velid Aziz'in en küçük kızı Ramize'yi alU-Büyük Şeyh babamın amcası olduğundan, yeni karısı aynı zamanda birinci derece kuzini oluyordu. On altı yaşındaydı. Babam, ise ellisine geliyordu. Düğünden sonra annemin Tabah'a, dönmesine de izin verildi.

Ondan sonra bir daha annemin gülümsediğini görmedim..

Koca köyde tek yüksek yatak, babamın yatak odasında idi. Başka herkes keçi postları, ya da ince şilteler üzerinde yatardı, ikinci karı için özel yapılan oda henüz bitmediğinden, babam Ramize'yi kendi yatağına aldı, anneme de bitişik odada, yerde yatmasını emretti. İki oda arasındaki kapının üst kısmı açıktı. Rüzgârın evin içinde serbestçe dolaşabilmesi için böyle yapıldı-

nıştı. Bu yüzden yatak odasında olup biten her şey bitişik odadan rahatlıkla duyulabiliyordu.

Ben anamın kollarında yatardım. Uyurken o beni kollarıyla sarar, ben de başımı onun iri memeleri arasına sokardım. Babamla Ramize her gece sevişirken, onlardan birkaç metre ilerde yatmakta olan anam uyumaz, onların sevişme seslerini bazen bütün gece dinlemek zorunda kalırdı. Babam Ramize'yi öperken, inlerken, ona sevgi sözcükleri fısıldarken annemin koca vücudu acıyla kasılırdı. Parmaklarının bilinç dışı olarak bana pençe gibi sarıldığını, bedeninin hıçkırıklarla sarsıldığını hissederdim. Bazen gözyaşları bana değdi. Beni de ağlardım onunla. Beni avutmak için erkeklik organlarını okşardı.

Böyle birçok geceler gelip geçtikten sonra, babamın Ra-mize'ye karşı olan ilk ihtirası tükendi, annemi kendi yatağına dönmek üzere davet etti. Ama annemin içinden bir şey kopmuş gitmişti. Ona soğuk davrandı. Babam' ne yaptıysa onun kanını tutuşturamadı. Buna çok öfkelenildi. Öfkesinden, neredeyse anamı evden kovuyordu.

Taban köyü, Ramle kentine eşekle iki saat, Lydda'ya da üç saatlik yoldaydı. Her kentin haftada iki kere pazarı vardı. Ailemizin o pazarlarda tezgâhı da vardı. Babam ikinci karısını alana kadar o tezgâhlara ikinci ağabeyim Ömer bakardı. Ama artık haftada dört kere Ramle ve Lydda'ya gidip ürün fazlasını satma işi, annem Hacer'e emredilmişti. Sabah namazından sonra, şafak vakti evden çıkar, akşam çok geç saatte, karanlık bastıktan sonra dönerdi. Hacer köyün en iyi iki ebesinden biriydi. Otların, ilâçların yararlarını bildiği için büyük saygı görürdü. Ama son zamanlarda kuyuya ya da fırına gittiğinde arkasından kıkırdaşmalar, gülüşmeler oluyor, ona zalim hakaretler yöneltiliyordu.

Erkeklerin kadınları bir sürü gibi götüğü toplumların hepsinde olduğu gibi, burada da kadınlar oçlerini oğulları kanalıyla almaya çalışırlardı. Anam da beni seçti. Haftanın dört günü onunla eşek arabasına binip Ramle'ye ve Lydda'ya gidiyordum.

Günün birinde Lydda'daki tezgâhımızın başında dururken, bir adamın tahta çerçeve içinde tellere geçirilmiş sayma bon-

13

cuklanını elinde tutmakta olduğunu gördüm. Böyle bir şeyi ömrümde ilk defa görüyordum. Bununla toplama ve çıkarma yapıyordu. Adam aslında darı tüccarıydı. Postlar yapıyor, tamir ediyordu. Kulübesine girip biraz oynamama izin verdi. Onunla dost olduk. Teşbih boncuklarını kullanarak onunkine benzer bir tane de benim için hazırladık. Dokuz yaşına gelmeden sayılan sonsuza, kadar sayabiliyordum. Toplama ve çıkarmada ise, o tüccardan bile, hızlıydım artık. «Saymasını öğren,» diyordu anam bana tekrar tekrar. Başlangıçta ne demek istediğini anlamadım ama, o beni okuma yazma öğrenmem için de zorluyordu. Deri tüccarı, okumasını biraz biliyordu. Bana çok yardımcı oldu. Ama ben kısa zamanda onu yine geride bıraktım. Bir süre sonra, tüm pazardaki sandıkların etiketlerini okuyabiliyordum. Ondan sonra, paket sarmak için kullandığımız gazetelerdeki kelimeleri öğrenmeye başladım.

Evde oyun oynamak üzere serbest kaldığım günlerde Hacer bana Tabah'daki bütün evleri, bütün meyve bahçelerini say--mamı, her tarlayı kimin ektiğini öğrenmemi söylüyordu. Daha sonra beni yolda giderken diğer köylerin yakınında indirmeye başladı. Babamın kira topladığı bu köylerin tüm evlerini ve tarlalarını da saymamı söyledi. Her aile, köy topraklarının bir başından bir başına kadar dağılmış tarlalardan rastgele pek çoğunu, ya sahibi oldukları için, ya da yancı olarak ekip işliyor olabiliirdi. Durmadan aileler arasındaki evlilikler, yeni gelinlerin başlıkları, ihtiyaçların ölüp tarlalarını birçok oğulları arasında bölüştürmeleri nedeniyle, kimin nereyi ekip biçtiğini kesin biçimde saptamak pek zordu. Arazinin çoğu kirayla ya da ortaklaşa ekildiğinden, çiftçiler hep hesaba girmeyen bir fazla tarla ekmeye çalışırlar, ya da kiradan, vergiden kaçınmak için başka yollar ararlardı.

Babam kendisi okumayı pek az bilirdi. Onca resmi belgenin yazılılarıyla, pullarıyla, mühürleriyle uğraşmak, sınırlarını, su haklarının, mirasların ve vergilerin hesabını kendi eliyle tutmak ona zor gelirdi. Köy dükkânında, handa ve kahvede babamla ortak olan Faruk amcam, belgelerin esrarengizliğini daha iyi çözebiliyordu. Faruk aynı zamanda köyün imamıydı. Ba-

14

banım resmî kayıtlarını da o tutardı. Babam ona pek fazla güvenmediğinden, en büyük ağabeyim Kemal'i bir tedbir olarak Ramle'deki okula yollamıştı.

Babam kiralanan toplayınca, hepsini Şam'da oturan, Filistin'e yılda bir kere kiralaları almaya gelen büyük mal sahibine, Fevzi Kebir Efendi'ye götürürdü.

Efendi'nin temsilcisi olarak babam bir yüzde alırdı kiralardan. Anneme göre ise, Kemal'le Faruk amcam bir olup babamı bu işte aldatıyorlardı.

Ben bölgedeki tüm tarlaların gizli sayımı işini tamamlayınca annem beni mutfaktan dışarıya iteledi, babama yanaşmamı, peşinden gölge gibi hiç ayrılmamamı tembihledi. Başlangıçta korktum. Ne zaman yanına yanaşsam beni küfürlerle kovalıyor, bazen de kolumu yakalayıp sarsıyor, ya da bana vuruyordu. Aslında bunların nedeni, İbrahim'in benden nefret etmesi, ya da bana diğer kardeşlerimden daha kötü davranması değildi. Arap erkekleri oğullarına küçükken, henüz kız gibi giyinirken, kadınlar arasında yaşarken, istedikleri kadar sevgi gösterirlerdi. Ama eşiği bir kere aşır erkek dünyasına geçtiler mi, babaları bir daha onların pek yüzüne bakmazdı. Ondan sonraki ilişki, saygı temeli üzerinde kurulurdu. Tam, salt, sorgusuz saygı. Babalık imtiyazıydı bu. Buna karşılık oğullarının kendisine ait tarlaları işlemesine izin verirdi. Gelin aldıklarında da onu babanın evine getirirlerdi.

Baba ayrıca, oğullarının kendisini kandırmaması için de uyanık olmak zorundaydı. Bu nedenle de babanın oğullara karşı kaygısızlığı, yaşamın bir parçası olmuştu. Erkek çocuklar da, hırslarını alabilmek için tüm kadınlara höt zot etme hakkına sahipti. Küçük erkek kardeşlerini de tokatlayabilirlerdi. Ben dört yaşına geldiğimde, babaanneme emir vermesini çoktan öğrenmiştim. Zaman zaman erkeklik haklarımı Nada üzerinde, hattâ annem üzerinde bile deniyordum.

Babam benden ne kadar kaçarsa, anam da beni o kadar ona doğru itiyordu. Babamın yanısıra yürümekte öylesine direndim ki, sonunda usandı, varlığını kabul etti.

Bir gün cesaretimi toplayıp karşısına dikildim. Biraz sayı saymasını, okuyup yazmasını öğrendiğimi söyledim, Ramle'deki

15

okula gitmek için izin istedim. En küçük oğul olarak, birkaç yıl sonra çobanlığa başlama zamanım geliyordu. Ailenin en düşük işi de buydu. Babam ileri sürdüğüm fikri beğenmedi.

«Ağabeyin Kemal okuyup yazmasını biliyor. Demek ki sana gerekli değil. Sen keçi sürüsüne bakacaksın. Gelecek doğum gününde başlayacaksın. Hayatının geri kalanı da alına yazılmıştır. Günün birinde bir kadın alınca, yine evimde kalacaksın, sana ayrı bir oda verilecek»

Sözü kesin gibiydi. İçime ömrümün en derin soluğunu çektim, «Baba,. benim bildiğim bir şey var,» diye patladım.

«Ne demek, bildiğin bir şey var, İsmail?»

«Senin de bilmen gereken bir şey. Ramle'ye, okula gitmem için bir neden.»

«Benimle bilmece gibi konuşmayı kes!»

«Tabah'da dokuz yüz altmış iki parça tarla var,» derken korkudan neredeyse boğuluyordum. «Öteki beş köyde de sekiz yüz yirmi parça tarla var. Hep birlikte ekilen ortak arazi buna dahil değil.»

İbrahim'in suratı karardı, ciddileşti. Bu durum, ne demek istediğimi anlamış olduğunu belirtiyordu. Titrememi kontrol altına aldım... «Kemal'in tuttuğu defterlerde, Tabah'da yalnızca dokuz yüz on, öteki köylerde de sekiz yüz tane var.»

Suratının pancar gibi kızarışını seyrederken kendimi kasıp çelikleştirdim. «Bundan emin misin, İsmail?»

«Tanrı şahidim olsun.»

İbrahim homurdandı, koca koltuğunda öne arkaya sallandı, işaret parmağını kıvrıp kendisine yaklaşmam için işaret etti. Korkudan dudağımı öyle bir ısırdım ki, neredeyse yarıyordum. «Ne anlama geliyor bu?» diye sordu.

«Kemal'le Faruk amca elli iki tarlanın kirasını kendi ceplerine atıyorlar.»

İbrahim tekrar homurdandı, uzanıp kafamı okşadı. Onu asla unutamam, çünkü böyle bir şeyi ilk defa yapıyordu. Daha önce defalarca tokatladığı yanağımı da yumuşacık okşadı.

«Beni okula yollayacak mısın?»

«Evet, İsmail. Sen okula git ve öğren. Ama bundan tek

16

bir Allahın kuluna söz etmeyeceksin, yoksa parmaklarını keser, kaynar suda haşlarım. Anladın mı?» «Evet, baba.»

* * *

Öyle çabuk oldu ki açıklamaya da, hattâ kaçmaya da zaman bulamadım. On dokuz yaşına gelmiş olan Kemal ambarda bana arkamdan saldırdı, yere attı, üzerime sıçradı, gırtlığıma sarıldı, kafamı yere vurdu.

«Seni köpek!» diye haykırdı. «Geberteceğim seni!» Olanca gücümle tekmeler attım. Üç kere... dört, beş. Acıyla bağırdı, beni bıraktı, dizlerinin üstünde iki büklüm oldu. Ben ayağa fırladım, bahçe tırmığını kaptım. Kemal de emekleyerek ayakları üzerinde doğruldu ama, bana doğru atılırken hâlâ iki büklümdü. Tırmıkla göğsüne yurdum, bir daha haykırdı, ambarın çevresine çarpa çarpa döndü durdu. Bir tırmık da o buldu, üstüme saldırmaya hazırlandı.

«Köpek!» diye tısladı.

«Kemal!»

Annemiz kapıdan girerken ona doğru döndü. «İsmail'e dokunma! »

«Sen ne bilirsin, deli kocakarı! İnek! İbrahim seninle yatmıyor bile!»

«Beni bu gece yatağına çağırırdı,» dedi annem sakın sakın. «Ona anlatabileceğim bazı ilginç şeyler var.»

Kemal kendi yaşlıları ve denkleri arasında iyi bir kavgacı olarak tanınmazdı. Kendini koruyabilmesini yalnızca muhtarın oğlu olmasına, bir de okuma yazma bilmesine borçluydu. Bir an düşündü, sonra tırmığı elinden attı.

«Günü gelecek,» dedi Kemal.

Ben hemen, «Düşman olmamız gerekmez,» dedim. «Babama söylemediğim otuz tarla daha var. Bu işe beraber girersek, yarısını ben istiyorum.»

«Bu tür oyunlara başlaman için çok erken, İsmail,» dedi.

«Yansını istiyorum. Anneme ver yarıyı.»

«Ya Faruk. amca ne olacak?»

«Onunki senin payından çıkacak. Faruk amca dikkatli olsa

17

fena olmaz, babam onu köyden atmaya hazır. Eee, kabul ediyor musun, yoksa etmiyor musun?»

Kafasını salladı, öfkeyle ambardan çıktı.

Birkaç gece sonra yine annemle yattığımızda, saçlarımı okşadı, yanaklarımı yüzlerce kere öptü, benimle gurur duyduğu için ağladı.

Böylelikle daha dokuz yaşına gelmeden, Arap yaşamının ana kuralını öğrenmiş bulunuyordum. Ben ağabeyime karşıydım. Ağabeyimle ikimiz babama karşıydık. Ailem, kuzenlerime ve akrabalarına karşıydı. Akrabalar, kabileye karşıydı. Kabile dünyaya karşıydı. Hepimiz birlikte de, kâfire karşıydık.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

«Güneş, sen Gibeon üzerinde dur, Ay, sen de Ayalon Vadisinde dur!» Joshua düşmanlarını yenmekte kullanacağı ışıklara böyle komuta vermişti.

Tabah köyü, Ayalon yöresinin bazen vadi, bazen ova diye anılan küçük, ama stratejik bir yamacında kurulmuştu. Birinci Dünya Savaşından önce Almanların yaptığı bir arkeolojik kazıya göre, höyüğün altında dört bin yıldan kalma bir uygarlığın kalıntıları vardı. Denizden doğru Yafa'dan yola çıkıp da güneye ve doğuya, yani Kudüs'e doğru giderken, insan bu ovaya ikiz kentler arasından, Ramle ve Lydda arasından girerdi. Ejderhayı öldüren St. George'un, halkıyla tam orada konuştuğu söylenirdi.

Ovaya girdikten on mil sonra, Kudüs'ün kapısını bir bekçi gibi bekleyen Tabah'ın bulunduğu höyüğe geliniyordu. Tabah'dan sonra yol hemen dikleşiyor, Bab el Vaad diye bilinen kayalara tırmanıyordu. Bab el Vaad, Kudüs'ün dışında on iki mil kadar uzanırdı.

Joshua'nın savaşından önce burası Canaan'dı eskiden. İki verimli ülkenin, Mezopotamya ile Mısır'ın arasında bir köprü-

dü. O zaman da, tıpkı bugün olduğu gibi, Canaan toprakları dik yamaçlar ve kayalar arasında uzanırdı, sık sık işgal ordularının geçit yolu olurdu. Dizi dizi Sami kabileleri buradan geçmişti, ya da burayı işgal etmiş, buraya yerleşip Kutsal Kitap öncesi uygarlıklar kurmuş, sonra göçebe İbrani kabileleri bunlarla kaynaşmış ve yoketmişlerdi.

Joshua'dan sonra, Tabah höyüğü bu sefer Asur ve Babil ordularına, Mısır'ın, Pers'lerin, Yunanlıların ve Roma'nın egemenliğine tanık olmuştu. Bahtsız Dan (İbrani) kabilesinin de vatani, Samson'un da vataniydi. Bu höyük Filistin arabalarının tekerleklerini çok iyi tanırdı.

Yunanlılara karşı büyük Yahudi ayaklanmasında da vardı, Judah da Kudüs'ü kurtarmak için Makabe'lerini burada toplamıştı.

Hazreti Muhammed'in bir gece içinde Mekke'den Kudüs'e gidip döndüğü efsanevi yolculuğunda, mitolojik atı El Burak'ı bu höyükte durdurduğu söylenirdi. Bu atın yüzü kadın yüzü, kuyruğu tavuskuşu kuyruğuydu. Bir adım attı mı, ufkun gözle görülebildiği yere kadar sıçırıyordu. Hazreti Muhammed'in Ta-bah'dan sıçrayıp Kudüs'e konduğunu size buradaki köylülerin hepsi anlatabilirdi.

Peygamberin peşi sıra buraya İslâm bayrağı taşıyan ordular geldi. Amaçları Hristiyanları kutsal topraklardan çıkarmaktı. Daha sonra. Arslan Yürekli Richard burada kamp kurdu, Haçlı Seferini bozguna götürecekti Kudüs yürüyüşüne buradan başladı.

Tabah höyüğü İngiliz lejyonlarının savaşa savaşa Kudüs'e doğru ilerlediğini de Birinci Dünya Savaşı'nda gördü. Bu çağların aralarında bir milyon, hattâ daha fazla insan buralardan yürüdü, inançlı Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar hac yoluna buradan geçerek koyuldular. Tarih açısından bakıldığında, Tabah'ın kurulu olduğu tepe, varlığı, ağırlığı olan bir tepedydi.

Son fatihler, Osmanlılar oldu. On altıncı yüzyılda Anadolu'dan fırlayıp Ortadoğuyu almak üzere yola koyuldular, aldıktan sonra da iki yüz yılı aşkın bir süre boyunca ihmal edip bu toprakları karanlığa gömdüler.

18

19

Osmanlıların yönetimi altında, Kutsal Topraklar öylece yattı kaldı. Tarlalardaki taşlar ve kayalar, fırında pişen kemikler gibi topraktan fırladılar, çevreleri vıcık vıcık bir bataklığa dönüştü. Suriye eyaletinin değersiz bir kuyruğu sayılan Filistin'i pek önemseyen çıkmadı. Geçmişten gelen silik yankıların dışında hiçbir ilginçliği olmadı. O sıralar oralardan geçen gezginler, Kudüs'ün varlığıyla yokluğunun bir olduğunu yazıp durdular. Yozlaşmış, bencil bir derebeylik gelip yerleşti. Filistinli Arap ailelerin bazıları, sözde Osmanlılar adına burayı yönetiyordu. Bu ailelerden biri de, Kebir ailesiydi. Onlara, işbirliklerine karşılık, Filistin'den büyük araziler verilmişti. Bunlar arasında Ayalon Vadisi'nin büyük bir bölümü de vardı.

On sekizinci yüzyılda Kebir'ler birkaç tarım köyünü devralıp buralara cahil, fakir, toprak diye kuduran Arap köylülerini yerleştirdiler, sonra da onları acımasızca sömürmeye koyuldular. Tabah merkez köydü. Çevresinde de diğer küçük köyler vardı. Kebir'ler artık fakir Filistin'de oturmaktan vazgeçmiş, Şam'a, yani Suriye'nin başkentine yerleşmişlerdi. Toprak ağası olarak, kışlarını İspanya'da, yazlarını Londra'da geçiriyorlardı. Monte Carlo'nun rulet masalarında tanınıyorlar, İstanbul'da Sultan'ın sık sık konuştuğu oluyorlardı.

Yüzyıllar boyunca bu topraklara ne Osmanlılar, ne de Kebirler, hiçbir şey vermedi. Ne okul, ne yol, ne hastane, ne de tarım yöntemleri. Klasik ağa/köylü ilişkisi içinde gelirler azalırken köyler de yenilip birer birer devrilmeye başladılar. Toprağı işleyip duran parasız pulsuz fellahlar, gündüzleri devlet tarafından soyuluyor, geceleri Bedeviler tarafından saldırıya uğruyor, bir yandan da efendileri tarafından kandırılıyorlardı.

1800'lerde Kebirlerin Ayalon'daki arazileri sorunlarla karşılaştı. Köylüler ömür boyu sürececek borçlarından da, babalarının borçlarından da kaçmaya başladılar. Kuraklık, fakirlik ve hastalık, kutsal toprakları yıkılmanın eşliğine getiren o sefil şartlara eklendi.

Tabah, Bedevilerin hep saldırdığı bir yerdi. Saldırganlar genellikle Gazze'deki normal otlaklarını bırakıp buraya at koşturan Vahabi'ler oluyordu. Hasat zamanı geliyorlar, tarlaları

20

yağmıyorlar, sonra Bab el Vaad yoluna pusu kurup Kudüs'e giden dindar ziyaretçileri de soyuyorlardı.

Kebir ailesi, en çok zarar verenlerin, Vahabi'ler arasındaki Sukori kabilesi olduğunu öğrendi. 1800 yılında Kebir ailesinin başı, Sukori Bedevilerinin şeyhini arayıp buldu, ona itibarını yükseltecek bir öneride bulundu. Eğer Sukori'ler Tabah'a yerleşmeyi kabul ederse, şeyhleri tüm vadideki Kebir arazileri için vekilharç olacaktı. Pek de gizli anlamı olan bir teklif sayılmazdı. Bir kere, toprağı işleyecek adam bulunmuş olacaktı. Güçlü bir şeyh, adamlarına sahip olabilir, Kebirlere de kiralarnı götürebilirdi. Ayrıca vadinin artık Bedevi saldırılarından rahatsız olmaması da sağlanmış olurdu. Bu öneri, Vahabi kabilesinde büyük sarsıntılara neden oldu. Bir Bedevi kabilesi için göçebelikten vazgeçmek, hemen hemen özgürlükten vazgeçmek gibi bir şeydi. Bedeviler her zaman kendilerini Arapların en soylusu saymışlardı. Gerçek Arap, kendileriydi. Aslında İslâmiyetin yayılmasında da temel rolü Bedeviler oynamıştı, çünkü Hazreti Muhammed'in ilk ordularında-ki askerler hep onlardı.

Bedevilerin kimseye vergi borcu olmaz, onlar hiçbir mal sahibine para ödemez, asla sınır tanımazlardı. Onları doğuran Arap yarımadası, ilk Mısırlı ve Romalı fatihlerin kavrayama-yacağı kadar değişik bir yerdi. Zor çöl şartlarında, doğanın hırçın yapısına uyan zalim bir kültür gelişmişti. Dünya ilerleyip onları geride bırakırken, Bedeviler yalnızca yağma sayesinde hayatta kalıyorlardı. Kavurucu güneş kadar gaddar şeyhlerin, zayıflara zerre kadar acıması yoktu. Katı bir sosyal düzen kuruldu, herkesin kabile içinde ömür boyu asla değişmeyecek bir yeri oldu. Ölene kadar. Yükselmenin tek yolu,,kendi üstündeki adamı yoketmek ve alttakini ezmekti. Sağ kalma mücadelesi arasında Bedeviler demokratik ilkeleri tartışacak zaman bulamadılar. Çöl kanunu güçlüydü.

Bedevi bir hırsızdı, katildi, yağmacıydı, çalışmaksa ayıptı. Kılıksızlığına ve fakirliğine karşın, Bedevi yine de Arapların ideali olarak kaldı. Çünkü onun başının üzerinde tavan yerine yıldızlar vardı. Kent Arapları, daha aşağı sınıf sayılıyor, top-

21

rağı işleyen fellahlarsa hepsinin en aşağısı olarak muamele görüyordu.

Bu durumda Sukori kabilesi, Tabah köyüne yerleşince, Va-habi Kabilesiyle aralarında büyük bir anlaşmazlık çıkması doğaldı. Bu anlaşmazlık elli yıl sürdü, çok kan döküldü, ancak diğer Vahabi kabileleri de Ayalon Vadisi'nin öbür köylerine gelmeye, göçebelikten vazgeçmeye yönelince son buldu. Gerçi belki de çöl kavgalarının yarısı hiçbir zaman tam geçmezdi ama, hiç değilse kız alıp vermelerle, arasına başka bir kabileye, ya da kâfire karşı savaşmak üzere bir araya gelmelerle, gidiş biraz yumuşatıldı.

Sukori şeyhleri yüz yılı aşkın bir süre boyunca sırayla Tabah'a muhtar oldular.

1924

İbrahim o gün de halkıyla konuşmak üzere kahveye yeni girmişti ki, ağabeyi Faruk bağırarak içeriye daldı.

«Yahudiler geliyor!»

Bir anda köy yolu, koşan, bir yandan konuşan insanlarla doldu. Hepsi İbrahim'in peşi sıra tepenin en yüksek noktasına çıktılar ve oradan aşağıdaki yola baktılar.

İbrahim'e bir dürbün uzatıldı. Dürbün, Türk ordusunda savaşmış olan köylülerden birine aitti. İbrahim'in yolda görebildiği, koca kamyonlardan oluşan bir konvoydu. Kamyonlar dikenli tellerle, küreklerle, çit direkleriyle, çuvalar dolusu kuru yiyecek ve tarım aletleriyle doluydu. Faruk'a gelenleri saydırdı. Yirmi erkek ve altı kadın vardı. Erkekler Yahudi kolektif çiftçilerinin mavi üniformalarından giymişlerdi. Kadınların bacakları tâ kasıklarına kadar çıplaktı. İğrenç bir görünümü bu.

Onlardan başka ileri geri dolaşıp duran* on iki adam daha vardı. Bunlar atlıydı. Göğüslerinde fişeklikleri, ellerinde tüfekleri vardı. Açık yeşil üniforma giymişlerdi, ama birkaçının başında Araplar gibi keyfe vardı. İbrahim onların «Şomer», yani Yahudi muhafızlar olduğunu biliyordu.

22

Konvoy Tabah'a varmadan ana yoldan saptı, bataklıkların oraya doğru yöneldi. Yahudilerden biri elinde bir megafon tutuyor, diğerlerini yönetiyordu. Birkaç dakika sonra Yahudiler bataklığın nisbeten kuru bir yerinde sicim gererek kare bir alanı işaretlemekteydiler. Belli ki kendilerini güvene almak için çevreyi dikenli telle kaplamakta acele ediyorlardı. İbrahim dürbünü Faruk'a uzattı, kendisi uzaklaştı. Giderken alçak sesle, «İhtiyarlar kahvede toplansın,» dedi. Az sonra hepsi tarlalarından çağrılmış, dinlenmekte oldukları evlerinden derlenmiş, kahveye getirilmişlerdi. «Ne demek bu dersin?»

«Neye benziyorsa o demek, sersem. Yahudiler yolun karşı tarafına bir yerleşme yeri kurmak niyetindeler.» «Bataklıkta mı?»

«Ama orası işe yaramaz toprak, İbrahim.» «Acaba satın mı aldılar toprağı?»

«Evet,» diye karşılık verdi İbrahim .«Her zaman, her şeyi yasaya uygun yaparlar. Ama onları burada durdurmazsak, bu vadide bir tek Arap köyü kalmaz. Efendi Kebir onlara her şeyi satar. Bu gece bu Yahudilere bir karşılama hazırlamalıyız.» Bu görüşe herkes katıldı. Genç bir delikanlı, köylüleri iterek kendine yol açtı, heyecanlı adımlarla muhtarın masasına yaklaştı.

«Bir Yahudi atlı geliyor!» diye bağıyordu.

Herkes İbrahim'e baktı. O yüzünde hain bir ifadeyle ayağa kalktı, karşısındaki kalabalık yarılıp yol verdi. Elinin bir hareketiyle onlara yerlerinde kalmalarını işaret etti, meydana tek başına çıktı.

Az sonra, şahane bir Arap kısağı üzerinde tek başına bir binici meydana girdi. Orta yapılı, san sakallı, mavi gözlüydü. Şomer olmak için biraz fazla yaşlı görünüyordu. Kırkında var gibiydi. Silâhı yoktu. İbrahim bu atlının Arap geleneklerini iyi bildiğini hemen anladı. Bir kere köye girdikten sonra, Yahudi bile olsa, onu korumak artık köyün namus borcuydu. Atından zarif bir hareketle indi, onu kuyunun kenarına bağladı, sonra elini uzatarak İbrahim'e doğru yürüdü.

23

İbrahim elini havaya kaldırdı, yabancının kendi yanına varmadan durmasını sağladı.

Adam kusursuz bir Arapçayla, «Adım Gideon Asch,» dedi. «Efendi Kebir'den yolun karşı tarafından birkaç bin dönüm yer aldık. Orayı bir çiftlik haline getireceğimizi umuyoruz. Herhalde siz muhtarsınız.»

«Muhtarım,» dedi İbrahim buz gibi bir sesle. Bu sırada arkasındakiler de adım adım yaklaşıyorlardı. İbrahim karşısındakinin cesaretini çabucak ölçüp biçti. Şomer'lerin çok cesur olmakla ün yapmışlardı. Bu adam da o ünün kendi payına düşenine sahipti herhalde. Şimdi İbrahim de cesaretini kanıtlama-ı, korku bilmez bir muhtar gibi davranmalıydı.

Adı Gideon Asch olan adam, «Aramızda çok iyi gençler var,» dedi, «İyi komşuluk edebileceğimizi umuyoruz.»

Bu sözü izleyen sessizlik içinde, köylüler yavaş yavaş Yahudi'nin çevresini sarmaya, atıyla arasındaki yolu kapamaya başlamışlardı. Derken sanki bir işaret almış gibi hepsi bir ağızdan bağırmaya, adama yumruklarını sallamaya başladılar, İbrahim elini bir kere daha havaya kaldırdı, sessizliği sağladı.

«Su kamyonumuz gecikti,» diye devam etti Gideon. «Kuyunuzdan biraz su almayı da umut ediyorum.»

«Bir tek damla alamazsın,» diye tısladı İbrahim. Bu söz üzerine yeniden kahkahalar patladı, çığlıklar atıldı. Yahudi, İbrahim'e doğru yürüdü, burunları birbirine değecek kadar yaklaştıkları zaman durdu.

«Fikrinizi değiştirmek zorunda kalacaksınız,» dedi Gideon. «Ne kadar çabuk değiştirirseniz hepimiz için o kadar iyi olur.» Herkesi susturmuştu. Topukları üzerinde döndü, çevresini sarmış bulunan adamlara doğru yürüdü. Açıldılar. Adam atını yularından tuttu, kuyunun yalağına götürüp su içirdi, sonra kendisi eğilip kafasını suya soktu. Herkes İbrahim'e baktı. Yahudi atına binerken hepsinin kafaları karma karıştı.

«Hoş gelmedin!» diye bağırdı İbrahim ona. Bir yandan yumruğunu sallıyordu. «Bir daha Tabah'a girersen seni korumayız. Kendi elimle husyelerini keser gözlerine yapıştırırım.»

O zaman Yahudi şaşılacak bir şey yaptı. Güldü. Alaycı bir selâm çaktı, sonra da dörtnala uzaklaştı gitti.

İbrahim kendi halkının başının dertte olduğunu o anda anladı. Bu Gideon denilen herif ataktı, korkusuzdu. İbrahim bundan hoşlanmamıştı. Şomer'lerin tıpkı Bedeviler kadar zeki ve cesur olduklarını duymuştu. Ama İbrahim, Tabah'ın muhtarıydı. Bu oyunu sonuna kadar oynamaktan başka çaresi yoktu. Oynamazsa, yerine başkasını getirirlerdi. Eh, o da saldın emrini verecek, sonra da suyu akıntısına bırakacaktı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Roş Pina — 1882

Gideon Asch, Tabah köyüne başka bir yerden gelmiş değildi. O da modern Filistin'in tarihinin eski bir kişisiydi. Bazı Yahudiler, gerçek eşitliğin tadına ilk olarak, Amerika'ya göçtükleri zaman bakabilmişlerdi.

On dokuzuncu yüzyıl Avrupasının çoğu Yahudileri, bir ıstırap kısır döngüsüne kısılmış durumdaydılar. Her zaman olduğu gibi yine Filistin'e dönüş gününü bekliyorlardı. Bu özlem, günlük dualarından hiçbir zaman eksik olmaz, her yıl Yom Kippur'da da özellikle vurgulanırdı: «Gelecek yıl Kudüs' te.»

Filistin'in yorgun ve dermansız topraklarında birden bir hareket belirdi. Kimi hileyle, kimi rüşvetle, çok sayıda dindar Yahudi, Filistin'e girip duruyordu. Bunların çoğu fakir Hasi-dik'ler olup, Ruslann ve Polonyalıların elinde yüzyıllardan beri çıktıkları terör ve zulümden kaçıyorlardı. 1800'lerin ortalarında, Kudüs nüfusunun yandan fazlası Yahudi oldu, ondan sonra da hep öyle kaldı. Hebron, Safed, Tiberias gibi diğer kutsal kentlere de yerleşip okumaya, dua etmeye, Mesih'i beklemeye koyuldular ve dünya Yahudilerin yolladığı yardımlarla yaşamaya başladılar.

Bunların arkasmdan, serüvenci ruhlu normal Yahudiler

24

25

gelmeye başladı. Bunlar da Hristiyan Avrupa'daki korkulu yaşamlarından kaçıyorlardı. Zengin hayırseverlerin yardımıyla bu ikinci göç dalgası kendilerine birtakım tarım köyleri kurdular.

İstanbul'daki Osmaniye sarayı Filistin'deki bu yeni Yahudi yerleşimine iyimser gözlerle bakmaktaydı. Bunun anlamı, bölgeye yeni para girecek demektir. Yani daha fazla vergi toplayabileceklerdi. Ama Yahudiler o topraklara, daha önce orada hiç bulunmayan bir şeyi de getirmişlerdi. Bağlılık, canlılık, Vadedilmiş Topraklar'a karşı bir sevgi ve özlem. Ne

deve, ne kuş, ne Suriye'nin, ne Osmanlı'nın, ne Arap, ne Yahudi olan bu topraklara, onlar da ölüm halinde gelmişlerdi. Yahudilerin oraya dönüşü, aslında Yahudiler için de, Filistin'in kendisi için de, son cılız umuttan başka bir şey değildi. 1882 yılında, Sarah ve Samuel Asch, diğer bazı genç insanlarla birlikte Romanya'dan buraya Rotschild Vakfı'nın koruması altında göçmüşlerdi. Kuzeye, Galile'ye doğrulup Roş Pina adlı bir yerleşme yerini devraldılar. Bedeviler buradan Hasidik'leri çıkarınca, bu yer boş kalmış bulunuyordu.

Arap muhafızlar tutarak, çok sayıda Arap işçi çalıştırarak Roş Pina'yı ayakta tutmayı başardılar, ama hiçbir zaman pek zenginleştiremediler. Deneme ürünlerinden bazılarıyla birkaç kuruş kazanıyor, bazılarıyla kaybediyor, iletişimsizlikten ve sık sık saldırılara uğramaktan ötürü 'zorlukla hayatta kalabiliyorlardı. Baron Edmond de Rotschild, Fransa'daki kendi çiftliklerinden uzmanlar yolladı, ama onlar da başanya ulaşamadı. Bunun nedeni, Avrupa tipi bir tarımı buraya uygulamak gibi yanlış bir fikre yönelmeleriydi.

1884'de Sarah ile Samuel'in bir oğulları oldu. İlkçağdan bu yana. o bölgede doğmuş ilk Yahudi çocuklarından biriydi. Gideon Asch daha doğduğu anda, «gelecek» sayılma yazgısıyla çıkmıştı ortaya.

Yüzyılın başlarında, masif Rus ve Polonya pogrom'larının ardından, yeni bir grup Yahudi daha Filistin'e doğru akmaya başladı. Bunlar getolardan düzenli gruplar halinde geliyorlardı ve Filistin'in ancak Yahudilerin kişisel fedakârlığı ve alın

26 teri dökmesiyle kazanılabileceği ideale kuvvetle inanıyorlardı.

O yörede oturmayan Arap toprak sahipleri, işe yaramayan yerlerini yüksek fiyatlarla Yahudilere satmaktan sevinç duyuyorlardı. Jezreel Vadisi'nde, Galile'de, Şaron ovalarında, Ayalon Vadisi'nde, eski Via Maris sahil yolunda düzinelerle kolektif tarım merkezi kuruldu, bunlara kibutz dendi ve Filistin'de bir kere daha ilkbaharın tatlı sesi kulaklara gelir oldu. Umutsuz, bakımsız, çaresiz topraklar, tarlalarının ırzına geçilmiş, feodalleştirilmiş ve terkedilmiş olan alanlar, yeni baştan hayata dönüyordu. Sıtma saçan bataklıklar, amansız kayalıkklar, kupkuru çöller yavaş yavaş yerini yeşil halılara benzer bitki örtülerine bıraktı, kurma, yapma enerjisi hissedilir oldu, yüzyıllardır tek ağaç büyümeyen yerlerde milyonlarca ağaç yükseldi. Kudüs'ten bir kültür tomurcuklanması, bir ilerleme hareketi fişkırdı. Eski Yafa limanının kuzeyinde, kum tepelerinin üzerinde yeni bir Yahudi kenti yükseldi: Tel Aviv... İlkbahar Tepesi. Geçmişle olan bağlantıları Yahudilere türlü türlü değişiklikler getiriyordu. Komün hayatına insanoğlunun yaklaşabileceği kadar yaklaşılacak kibutzlardan tümüyle yeni bir sosyal anlayış doğdu. Bu değişikliklerden biri de, Yahudilerin kendilerini savunabilecek durumda olmaları gerektiği fikrinin doğmasıydı. Başlangıçta küçük gruplar halinde Yahudi atlıları örgütlendi, bunlar bir yerleşme yerinden diğerine dolaşp sorunları çözümlenmeye uğraştılar. Bunlara Muhafızlar, Şomer'ler deniyordu. Bölgenin dilini öğrendiler, geleneklerini sindirdiler, hatta çoğu zaman kendileri de Araplara benzemeyi başardılar.

1900 yılında Gideon Asch on altı yaşındaydı. Yeni Yahudi idealizmine kapılmış, kibutzlan ve yerleşme yerlerini koruyan Şomer'ler arasına karışmış, Galile bölgesinde dolaşıyordu.

Gideon, Bedevileri ilk önce üstün binicilik yetenekleriyle etkiledi, yarış ve müsabakalarda Bedevi rakiplerini yenerek ününü arttırdı.

Roş Pina'nın nisbeten rahat yaşamını bırakıp gezgin yaşamına geçti. Yüzyılın ilk yıllarında Gideon, yeni yerleşme yer-

27

leri kurmak üzere çıkan öncü gruplara eşlik eden bir düzine Şomer'e komuta ediyordu. Yeni yerleşme yerleri de genellikle ıssız, uzak yörelerde, çoğu zaman düşman davranışlı Arap ve Bedevi toplulukları arasında kurulmaktaydı. Şomer'ler ilk gece mutlaka orada kalır, hiç şaşmayan Arap saldırısını göğüsler, sonra Gideon tek başına kalmaya devam eder, savunma tedbirlerini alırdı. Araplar arasında korkusuzca dolaşır, onlarla dost olmanın çarelerini araştırırdı. Bir yerleşme yeri güven altına alınınca, ötekine giderdi.

Gerçi düşman durumundaydı ama, Gideon'la Araplar arasındaki, özellikle Bedeviler arasındaki saygı da artmaktaydı. Kendisi onları, Kutsal Kitap'taki insanların bir devamı olarak görüyordu. Galile'de kendi başına atıyla dolaşırken, 2000 yıl önce yaşıyormuş gibi hissediyor, Canaan köyüne giren Hazre-ti Süleyman'ın subaylarından biri olabilirdim, diye geçiriyordu içinden. Karşı taraf onun kendilerinden korkmadığını anlayınca, ona garip bir sadakat duygusuyla bağlanıyordu. İster bir köy muhtarının evinde olsun, ister bir şeyhin çadırında, mavi gözlü atlı her zaman rahattı. Gideon pek çok Arap kadını tanırdı. Bu elbette ki kendisi için tehlikeliydi ama, o da gençti, korkusuzdu, en önemlisi de, ağzı çok sıkıydı. Hiçbir Arabın aklına gelmese de, Galile kadınları arasında Gideon'a bir şey olmaması için dua eden birçok sayıda Arap kadını vardı.

Nasıl olabilirdi böyle bir şey? Eh, cezaevlerinin erkekler için yapıldığını bilmeyen yoktu. Halkından en az iki üç kişinin oralarda ceza çekmekte olmadığı bir Arap köyü bulmak da güçtü. Genellikle hırsızlık, kaçakçılık ya da bıçaklama suçlarından girerlerdi içeri. Yüzde elli ihtimalle, geride birkaç aylık hamile bir kadın bırakırlardı. Daha başka olanaklar da çıkıyordu tabii. Dullar, hiç çocuk doğurmayan talihsizler. Bunlar da tehlikesizdi.

Her köyün yakınında bir mağara, ya da saklanmaya uygun bir yer vardı. Gideon oraya gider, dinlenir, az sonra orada «bulunurdu». Bazen günde beş altı kere bulunurdu. Gençliğinden gelen gücü vardı. Kadınlar onun yanında çok doğal

28

davranır, bir an için o ebedî utanç gölgesinden kurtulmuş gibi görünürlerdi. Genellikle Gideon oradan mutlu ayrılır, kadınlar kıkırdar, onun dört nala uzaklaşmasını seyrederken için için gülümserlerdi.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, İngiltere ve Fransa, Ortadoğu'daki Osmanlı topraklarına imrenen bakışlarla bakar oldular. İki büyük emperyalist kuvvet bu bölgeyi bir geçit yolu olarak görüyordu. O kuvvetin anahtarı, Süveyş Kanalı'nı ele geçirmektir. İngiliz kontrolü Mısır'da, kanalın kıyısında sona ermekteydi. Karşı kıyı, yani Sina tarafı Osmanlı kontrolü altındaydı. Sina'nın bir savaş alanı olması, yazgısıydı.

Osmanlı kontrolündeki Filistin'de Yahudilerin kendilerine ulusal bir yuva bulma umudu hızla geliyor, bir yandan dünya Yahudilerinin desteğini, bir yandan dünya başkentlerinin dikkatini kazanıyordu. Gerçi Filistin Yahudilerinin, Türklerin karşısına çıkıp savaşması çok tehlikeliydi. Bu işi de toplu halde İngiliz ordusuna yazılarak yaptılar. Dünya Yahudilerin! İngiltere'nin tarafına çekmek amacıyla İngiliz Dışişleri Bakanı o sıra Balfour Bildirisi'ni yayınladı, Filistin'de bir ulusal yuva, bir vatan kurulmasını destekledi. Balfour Bildirisi sonradan devletler hukukuna mal oldu, tüm dünya onu tanıdı, bir tek Araplar tanımadı. Birinci Dünya Savaşı'nın patladığı günün hemen akşamında, Araplar da kendi milliyetçilik hareketlerini ortaya attılar. Uygulamaya Osmanlılar sarsıldığı zaman başlanacaktı.

İngiliz istihbarat ajanları, daha ordular gelmeden casusluk şebekelerini kurmak ve yüksek ihtisas isteyen bu işte çalıştırılacak elemanları bulmak üzere Filistin'e sızdılar.

Gideon Asch'e gizlice İngiliz ordusunda teğmenlik rütbesi verildi. Görevi Negev ve Sina çölüne gidip vadileri, vahaları, su bulunan, gölge bulunan yerleri, geçitleri bir haritaya işlemektir. Bunlar, Türklere karşı yakında yapılacak savaşta gerekli olacaktı. Asch, zaten doğuştan çöl faresiydi. Bedeviler

29

arasına karışabiliyor, Hazreti Musa ile yanındaki Yahudi kabilelerinin elli yıl dolaştığı Zin ve Paran gibi ıssız yerlere sokulmayı başarıyordu. Kutsal Kitap'ta anlatılan yollardan, kurumuş, çatlamış yataklardan geçti, insanın böyle bir yerde yaşayabilmesi için nasıl davranması gerektiğine ilişkin deneyimler ve bilgiler edindi. Kızgın güneş altında mavi gözleri kısıp birer çizgi ölüyor, beyaz cildi kumdan ve sıcaktan meşinleşiyordu.

Vahabi kabilesiyle ve Şeyhleri Velid Azizle dost oldu, haftalarca onların efsanevi iz sürücüsü Nebil'le dolaştı. - Bir gün akşama doğru Nebil'le Gideon, bomboş çölün ortasında bir ağaç kümesine vardılar. Tek başına bir Bedevi oracıkta oturmuş, cübbesini kafasına çadır gibi yerleştirmişti. Bedevinin yanında kil bir kap içinde su, biraz da bayat ekmek duruyordu.

Nebil ona seslendi, sonra güneşin altında yarı trans haline girmiş olan Bedevinin yanına yaklaştı. Konuştular. Nebil, Gideon'a döndü.

«Kimmiş bu, Nebil?» diye sordu Gideon.

«Adı Mustafa. Sulikan kabilesindenmiş.»

«Neden böyle oturuyor burada?»

«Bir arkadaşımı bekliyorum diyor. Arkadaşı ona bu yoldan geçeceğini söylemiş.»

«Ne zamandır oturuyor?»

«Güneş birkaç kere doğup batmış.»

«Arkadaşının ne zaman geleceğini bilmiyor muymuş?»

«Er geç gelir diyor.»

«Yani burada günlerce böyle oturuyor, bilmeden bekliyor mu?»

«Biliyor arkadaşının geleceğini. Ne zaman geleceği önemli

değil. Zaten başka işi de yok.»

Nebil bir süre sonra bir kervan kokusu aldı. Deve kervanı. Bir süre daireler çizerek dolaştı, sonunda aradığı izleri buldu.

30

Devesinden indi, burnunu ve dudaklarını o izlere yapıştırdı. «Buradan geceli çok olmamış,» dedi. «Ne kadar?» «Çok değil.» «Birkaç saat mi?» «Belki.»

«Çok saat mi?» «Belki.»

«Uç, dört, beş saat mı?» «Belki.»

«Güneşin doğup sonra batmasına yetecek kadar zaman mı?»

«Yok o kadar uzun zaman değil.»

«Kaç deve var diyorsun?»

«Birkaç tane.»

«Beş mi?»

«Belki.»

«Elli mi?»

«Belki. İzler derin. Yükleri ağır bu develerin.»

«Nereye gidiyorlardır?»

Nebil gözlerini ufka dikti ve bakışlarını kısıtı. «Oraya,» diye parmağıyla gösterdi. «Sulikanlara ait bir vaha var. Bunlar ya Sulikan'dır, ya da onların müttefikleri.»

Gideon bir süre haritasını inceledi, yakınlarda vaha aradı. Haritada öyle bir şey yoktu.

«Ne kadar uzakta bu su?» diye sordu.

«Uzak değil.»

«Bir gün mü? İki gün mü?»

«Belki.»

«Kaç mil?»

«Mil mi? Haa, mil.» Nebil kulağını çekiştirdi. «Dört yüz mil,» dedi.

«Yok devenin başı... olamaz. Güneş kaç kere doğup batar oraya varana kadar?»

«Güneş doğduktan şuraya varana kadar,» diye eliyle gösterdi Nebil.

Ateş sönerken Nebil şiir okudu, Gideon uzandı, gökyüzü-

31

ne baktı, parlayıp kayan kuyruklu yıldızları düşündü. İşte çölü gerçek kılan dakikalar bu tür dakikalardı. Gideon zamanın başından beri geçen tüm bu tür dakikaların bir parçasıydı. Musa'ydı o. İbrahim'di. Aynı gökyüzüne bakan, evrenin sırlarına cevap gelsin diye yakaran İbrahim.

«Ben kampın yanında avlanan çakaldım. Muhammed'in devesiyle yarışan attım. /Vice devenin önünde giden deveydim, iki ayaklı aptal hayvana bakıp ona aptal diyenlerin hepsiydim.

Kendi yaban yaşamımı krallar gibi yaşadım... onlarsa mücadele etti.»

Nebil şiiri kesti, kulaklarını dikti? «Dinle,» dedi.

«Hiçbir şey duymuyorum.»

Rüzgârın sesi ona da ulaştırması birkaç saniye sürdü. «Ne kadar uzaktalar?» diye sordu Gideon. «Ve kaç taneler?»

«Neden hep cevabı olmayan sorular sorarsın, Gideon?»

«Eh, ya düşmansa bunlar? Kaç tane olduklarını, ne kadar uzakta olduklarını bilirsem, kendimi nasıl hazırlayacağıma karar verebilirim.»

«Ne kadar uzakta oldukları ne fark eder?» dedi Bedevi. «Çölde her zaman hazır olmalısın. Kaç taneyseler o kadardır. Sayılarını değiştirecek değilsin.» Dinledi, sonunda pek çok deve olduğunu, vahaya doğru ilerlediklerini söyledi.

«Güneş doğduğunda biz de vahaya varacağız,» dedi Nebil. «Gidip oradan su içme. Oraya ağır ağır yaklaşacağız. Sonra suyun kenarında oturacağız, atları da su içmensinler diye tutacağız. Onlar bizi uzaktan kontrol ediyor olacaklar. İzinsiz sulanını içersek vururlar. Bir süre sonra yanımıza geleceklerdir. Bana Vahabi'yim diye şöyle böyle tahammül ederler ama, seni, saçlarının ve gözlerinin garip renginden ötürü çok seveceklerdir. Sonra bizi su içmeye davet edecekler.»

Uç gün sonra gittikleri yoldan döndüler. Bedevi Mustafa hâlâ giysisinin gölgesinde oturmuş arkadaşını bekliyordu. Osmanlıların yüzlerce yıl süren ilgisiz yönetiminden sonra Arapların Türklere karşı olan duyguları, ikisi de Müslüman olmalarına rağmen, ezilenin ezene karşı olan duygularına dönüşmüştü. Türklere karşı gizli Arap komploları kuruluyordu. Savaş bu bölgeye sokulurken durum buydu.

Arap asiler arasında kilit adam, Şerif Hüseyin'di. Hicazlı Hâşimi aşiretinin başıydı. Hicaz'ın Kızıl Deniz kıyısında yaklaşık bin millik bir sahili vardı. O sahil İngilizlerin hayat damanı olan Süveyş Kanalına yakındı. Hazret! Muhammed'in soyundan gelen Hâşimilere, Mekke ve Medine'deki kutsal yerlerin bekçisi payesi verilmişti. Müslümanların en kutsal anıtı olan Kabe'nin de koruyucusu onlardı.

İngilizlerin oyunu, Hâşimileri Türklere karşı bir isyana teşvik etmektir. Böylelikle Arap milliyetçiliği doğmuş oldu. Şerif Hüseyin, Mısır'daki İngiliz Yüksek Komiseri'yle yazışmalara başladı, bir Arap ihtilâlinin fiyatı üzerine pazarlıklar ilerledi. İngilizler Şerif Hüseyin'i, işbirliğinde bulunursa daha büyük bir Arap Krallığının başına geçireceklerine, kral yapacaklarına inandırdılar. Bu mektuplar aslında birer aldatmacaydı, İngilizlerle Fransız müttefiklerinin, Arap topraklarının geleceği konusunda daha başka planları vardı.

9 Mart 1916'da İngilizler ve Fransızlar bölgeyi nasıl paylaşacaklarına dair gizli bir anlaşma imzaladılar. Bu anlaşma, iki tarafta ilk adımı atanların adını aldı ve Sykes-Picot anlaşması olarak adlandırıldı. Her zaman yüz kızartıcı olarak nitelendirilen anlaşma ne Yahudilerin umutlarına, ne de Şerif Hüseyin'in kişisel ihtirasına yüz veriyordu. Böylelikle Filistin ikinci kere «Vaadedilmiş Toprak» oldu.

Filistin Yahudileri umutlarının yerine gelme bedelini ödemek, Balfour Bildirisi'ndeki vaatlere ulaşabilmek için İngiliz ordusuna birkaç Yahudi Birliği verdiler. Bu birliklerin çoğu Gelibolu'da zorlu savaşlara katıldı.

Arap kesiminde ise, Şerif Hüseyin'le oğulları, Trans-Ürdün ciemiryoluna birtakım başarılı sabotaj eylemleri gerçekleştirdi-

32

33

ler. Orası çok hayatî bir Türk nakliye yolu. Birkaç yüz kişinin katıldığı bu Arap ayaklanması, sonradan İngiliz subayı T. E. Lawrence tarafından ballandırılı anlatıldı, büyük bir kahramanlık destanı haline çevrildi.

Şerif Hüseyin pek mütevazî bir tutumla kendini Arapların kralı ilân etti! Sonradan İngilizler bu unvanı küçültüp Hicaz Kralı olarak değiştirdiler. Hüseyin'in oğlu Faysal daha sonra Şam'a girdi, kendini Suriye Kralı ilân etti. Bu unvanın Filistin'i de otomatik olarak kapsamına alacağını düşünmüştü.

1917 Noelinde General Allenby komutasındaki İngiliz kuvvetleri Kudüs'ü fethetmiş, Araplar da, Yahudiler de hemen müttefiklerden alacaklarını tahsil etmeye koşmuşlardı.

Faysal, Filistin'de daha geniş bir Yahudi toplumu bulunmasına karşı değildi. Tek şartı, onları kendinin yönetmesiydi. Tıpkı Türklerin bir zamanlar bölgeye Yahudilerin gelmesini, para ve ilerleme gelecek diye istedikleri gibi. Ama Fransızlar, Suriye'yi kendileri kaptılar ve Faysal'ı dışarı attılar. Faysal artık Suriye Kralı olamayınca tutumunu değiştirdi, Filistin'deki Yahudi topluluklarına karşı döndü.

Sonunda İngilizler bir dizi sinsi eyleme giriştiler, bu yolla yalnız Yahudi ve Arap taleplerini bertaraf etmekle kalmadılar, aynı zamanda Filistin'i de müttefikleri olan Fransızlardan çaliverdiler.

İngilizler Filistin'i, Milletler Cemiyeti Mandası altında yönetme hakkını elde etmişlerdi. Bir dizi uluslararası konferanslar ve anlaşmalar sonucunda bu İngiliz Mandasına Balfour Bildirisi'ni dikkate alıp Yahudilere bir vatan vermek üzere baskı yapıldı. Ama artık savaş bitmişti. Filistin'in Süveyş Kanalı doğusundaki durumu, onlar açısından Yahudilere verilmiş bir sözü yerine getirmekten çok daha fazla önem taşıyordu. 1922 yılında Basra Körfezi'nde petrol bulununca İngilizlerin ilgisi daha da arttı, verdikleri sözden giderek daha fazla uzaklaştılar.

Ürdün nehrinin doğu kıyısında uzanan geniş alanlar da yine bu İngiliz Mandası'na bağlı olmakla birlikte, burada daha çok Bedeviler yaşıyordu. İngilizler kendi çıkarlarını korumak amacıyla burada Trans-Ürdün adıyla bir kukla devlet kur-

dular. Bölge zaten Filistin Manda'sının yüzde yetmiş beşini kapsamaktaydı. 1920'den önce Ürdün halkı ya da devleti diye bir şey yoktu. Hepsi Filistinliydi. 1920'den sonra Ürdünlüler, İngiltere Sömürge Bakanlığı tarafından icat edilmiş oldu.

Arapların milliyetçiliğe susamışlığını daha da körüklemek için İngilizler ortaya birkaç kemik fırlattılar. Faysal artık Suriye Krallığı'ndan atılmış olduğuna göre, Irak Kralı olarak ilân edildi ve o toprakları İngilizlerin emri altında yönetmeye başladı.

Yeni kurulan Trans - Ürdün sömürgesine gelince, İngilizler kollarını bir kere daha Hicaz'a doğru uzattılar, oradan Şerifin öbür oğlu Abdullah'ı bulup aldılar, onu Ürdün Kralı olarak ilân ettiler. Arap Yarımadası'ndan gelme Hâşimiler olan Abdullah ve Faysal, aslında şu sıra İngilizlerin emri altında yönetmekte oldukları toprakların tümüyle yabancıydılar. Mekke Şerifine gelince, o kendisini Kızıl Deniz'den Basra Körfezi'ne kadar uzanan bir ülkenin yöneticisi olarak görüyor, bu ülke sınırlarının Irak'ı, Suriye'yi, Filistin'i, Sina'yı, Lübnan'ı ve Arap Yarımadası'nın geri kalanını da kapsamına alacağına inanıyordu... oysa sonunda eli boş kaldı, Suudî ailesi Hicaz'ı fethedince kaçtı, sürgün yaşamı sürmeye başladı. Hem Araplara, hem Yahudilere, hem de müttefikleri olan Fransızlara yalan söylemiş olan İngilizler, bir kukla Ürdün Krallığı yarattıktan sonra, bu sefer Filistin Manda'sına dikkat yönelttiler. Filistin Birinci Dünya Savaşı sırasında büyük acılar çekmişti. Yalnız Kudüs'te yirmi bin kişi açlıktan ve hastalıktan ölmüş bulunuyordu. Başlangıçta Türk yönetiminden kurtulmak, ora halkına taze hava solumak gibi geldi. Ama bu böyle devam etmedi.

Manda'nın geleceği kısa zamanda belli oldu. Yeni bir kuvvet çıktı ortaya. Hüseyinî Aşireti. Bunlar çok eski ve köklü bir Filistin ailesiydi. Güçlüydüler. Başlarında Hacı Emin el Hüseyini vardı. Sofu bir Müslümandı. 1920'lerin başlarında, Yahudilerin içeriye girip yerleşmesi önlenmesi diye ayaklanmalar çıktı. Bu ayaklanmaların paravanı öyle zayıf, Hacı Emin'in aslında Filistin'i elde etmeye çalıştığı o kadar belliydi ki, İngi-

35

liler onu kaçırmaya zorladılar, on beş yıllık hapis cezasından kurtulmak için ülkeyi terketti.

Gideon Asch, madalyalı bir İngiliz subayıydı ve onun gözünde artık yeni bir çağ başlamış bulunuyordu. Korunma, savunma sorunları şimdi birkaç katına çıkmıştı. Arap ayaklanmaları arttıkça da bu sorunlar daha ciddileşiyordu.

Şomer'ler durumu kontrol altında tutmaya, yetiniyorlardı. Kudüs'teki Yahudi Ajansı, kendi nüfusunu sessiz sedasız yönetirken, kimseye duyurmaksızın bir savunma kuvveti kurmaya girişti. Ha-ganah, yarı resmi, yarı yeraltı ordusu sayılıyordu. Kuruluşundaki ana ilke, her yerleşme yerinin kendini koruyabilecek durumda olması gerektiği fikrine dayanıyordu.

Gideon Kudüs'e çağrıldı, ondan Ayalon Vadisi'ndeki Ha-ganah kuvvetlerini kurup örgütlemesi istendi. Otuz yıldan beri at sırtında bir gezgindi Gideon. Ama artık yerleşme zamanı gelmişti. Görevi kabul etti, yeni kurulacak bir kibutza daimi üye olarak katılmaya karar verdi. Katılacağı kibutz, Şemeş diye adlandırıldı. Bu sözcük, 'güneş' anlamına geliyordu.

Çünkü Joshua, Tanrı'ya, güneşi hareketsiz tutması için burada yalvarmıştı. Şemeş aynı zamanda da Samson demektir. Eski ünlü Yahudi yargıcının adıydı. Yeni Şemeş kibutzu, Ramle yolunun on mil kadar ilersinde, Tabah adlı Arap köyünün karşısında kurulacaktı.

Gideon Asch, Tabah'a yaptığı ziyaretten döndüğünde, adamlarından üç düzine kadarı karanlık basmadan dikenli telleri çekmek üzere son hızla çalışmaktaydılar. Ona heyecanlı sorular sordular, Arap köyüne yaptığı ziyaretin nasıl geçtiğini öğrenmeye çalıştılar. O da İbrahim adlı muhtarla olan fırtınalı karşılaşmasını anlattı.

«Bu gece saldırıacaklardır,» dedi. «Yardım getirtmeye vaktimiz yok. Son hızla kazmaya devam edin.»

36

BESİNCİ BÖLÜM

1924

Gideon Asch, Tabah'dan ayrıldığı anda, köy coşkuyla hayata döndü. Bu beklenmedik büyük bir andı. Cesaretini kanıtlamak Arap için çok önemliydi. Allah'ın lutfuydu. Düzinelerle tüfek, saklı tutuldukları yerlerden çıkarıldı. Aralarında Bo-er savaşı tüfeklerinden, Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma Türk ve Alman tüfeklerine kadar her türlü vardı. İngiliz En-field'ler de vardı, Amerikan Springfield'ler de. Tarlaların, meyve bahçelerinin diplerine gömülü sandık sandık cephaneler ortaya çıkarıldı. Hançerler evlerin duvarında asılı durdukları yerden alındı, pırıl pırıl bilendi. Gün boyu çevre köylerin erkekleri Tabah'a aktı durdu. Dosdoğru kahveye geldiler. Genç muhtar İbrahim onları kucakladı. Gelenlerin her biri silâhını titreyen yumruğuyla tutup havaya kaldırdı, önce sadakatini belirtti, sonra niyetini açıkladı.

«Yahudileri çuval çuval atacamız buradan.» «Onların ana sütü, deve sidiği.» «Bu vadiye Pis Yahudi sokmayız!»

«Yahudilere ölüm!»

Küçük aşiretlerden birinin şeyhi olan Salim kahveye doğru ilerlerken, çevreden gösteri sesleri duyuldu. Selim,, Büyük Savaşta Türk ordusunda çarpışmıştı. Ayalon Vadisi'nin köyleri onun altı yıl boyunca nasıl kahramanca savaştığının hikayeleriyle çalkalanır dururdu. Ama anlatılanların hiçbiri, dö-ğüşe döğüşe ilerleyip İngilizlerin arasından geçerek bir maki-nelitüfeği el bombasıyla havaya uçurması olayı kadar ayrıntılı ve canlı değildi. Buradakilerin bilmediği bir nokta ise, Sa-lim'in hiçbir zaman onbaşılıktan yukarıya terfi etmemiş olduğuydu. Bir Türk albayın emireri olarak hizmet görmüştü uzun süre. Cepheye de elli milden fazla yaklaşmış değildi. Bir dansöz yüzünden çıkan kavgada aldığı bıçak yarası sonradan mermi sıyrığı olarak abartılmış, bir şeref madalyasıyla da onur-

37

landırılmıştı ama, Salim o madalyayı sonradan İstanbul pazarlarında sattığını söylüyordu.

İbrahim, Salim'i diğer muhtar ve şeyhlerle birlikte savaş konseyine davet ettiğinde, herkesin içine daha bir güven geldi. Kahvenin dışında, kuyunun başında çocuklar 'savaş' oyunları oynuyorlardı. Ellerinde değnekleriyle döğüşüp durmaktaydılar. Köyde kalabalık giderek arttı, heyecan da ona paralel olarak büyüdü. Bu gece kemikler kırılacaktı. Batakılık ölü Yahudilerin cesetleriyle dolacaktı. Yağmalanan mallar akıl durdurucu olacaktı. Yahudi kadınların bir tanesini, erkeklerin isteklerine hizmet etsin diye saklamak gerekirdi. Bir daha Yahudiler bu vadiye yerleşmeye kalkamayacaklardı.

Kahvenin içinde herkes stratejiden konuşuyor, herkes bir ağızdan bağırıyordu. Onlara arkadan, bataklıktan yaklaşalım. Hayır, batakılık çok vicak vicak. Onları üç taraftan kuşatalım. Hayır, o zaman birbirimize ateş eder duruma düşeriz. Yumruklar masalara iniyor, tartışmalar kızışıyor, şeyhlerin eli bıçaklarına doğru gidiyordu.

Bütün planlar Salim'in eline verilmekte, ona sunulmaktaydı. O yalnızca düşünceli görünmeye çalışıyordu. Sonunda İbrahim derin derin içini çekti, onlara çok basit bir strateji sundu.

Karanlık basınca yollara barikat kurulacak, gelebilecek İngiliz birlikleri durdurulacaktı. Zaten sabahtan önce buraya varmaları pek zordu. Aynı barikatlar Yahudilerin de geri çekilme olanağını ortadan kaldıracaktı. Yüzü aşkın insan, köye cepheden, peşpeşe üç parti halinde saldıracaktı. İbrahim ilk partinin başında olacaktı. Salim ikincisini yönetecekti. Üçüncü partinin komutanı kim olacak diye kavga çıktı. İbrahim sonunda parmağını şeyhlerden birine uzattı, onu seçmiş oldu, kavga da bitti.

Dikenli tele varınca, üzerine bir keçi postu atarak aşacaklardı onu. Yahudiler hemen öldürülecek, savaşçılar Tabah'a çekilip silâhlarını saklayacaklardı. Şafaktan hemen önce, yaşlı erkekler, kadın ve çocuklar içeriye girecek, cesetleri soyup Yahudilerin silâhlarını ve malzemelerini alacaklardı. İbrahim sonradan bu ganimetleri paylaştıracaktı.

38

Bunun olağanüstü bir plan olduğuna karar verildi. Eller çırpıldı, savaş konseyi kahveden çıktı, üyelerin her biri kendi adamlarını örgütlemeye gitti. Faruk adamların hepsini camiye çağırdı, namazdan sonra bu saldırıyı cihad, yani kutsal savaş ilân etti, topluluk da onu onayladı. Bir ağızdan «Yahudilere ölüm!» diye bağırıyorlardı.

Zaferden herkes emindi... bir tek İbrahim'in dışında. Şimdi adlan Haganah olan bir düzine eski Şomer, onun canını sıkıyordu. Galile yöresindeki Yahudilere karşı girilen tüm Arap saldırılarının çok azı Yahudileri yerinden söküp çıkarmayı başarmıştı. Kendi adanılan gerçi Yahudilerin beş katı kadardı ama, ömürlerinde hiç cepheden saldırı yapmış insanlar değildi. En çok da Yahudilerin liderlerinden, o Gideon denilen adamdan çekiniyordu. Adam onlara meydan okumuş, gözlerinin önünde köyün kuyusundan su içmişti. Askerlik işini çok iyi biliyor olabilirdi. Şomer'lerin savaşçı olarak ünü büyüktü. Çoğu da Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz ordusunda çarpışmışlardı. Ama yine de, bir muhtara düşen, muhtar gibi davranmaktı.

Karanlık basmadan önceki son ışıklarda İbrahim'le savaş konseyi höyüğe çıktılar, olup bitenleri görmeye çalıştılar. Dikenli telin bir bölümü görünüyordu oradan. Yahudiler sivrisinekleri kovalamak için tütsülü ateşler yakmışlardı. Öyle yorgundular ki, kamyonlarının arkasında uykuya dalmışlardı hemen. Kadınlarla erkeklerin utanmadan yanyana uyumalarını seyretmek iğrenç geliyordu insana.

Karanlık bastıkça aşağıdaki köy meydanından yükselen 'esrar dumanları da höyüğe ulaştı. Savaşçıların cesareti her geçen dakikayla birlikte arttı. Gün ışığı tümüyle yok olduğu zaman dörder, altışar süzülüp savaş düzenine geçtiler. İbrahim birinci partinin başındaki yerini aldı. Dikenli telin üç dört yüz metre uzağındaydılar. Yolun olduğu taraftan gelen birkaç el ateş, barikatların kurulmuş olduğunu haber verdi. İkinci parti biraz yüksekteki kayaların arkasına yerleşti, eğer Yahudiler önceden ateşe başlarsa birincilere koruyucu ateş sağlayacaklardı.

İbrahim, peşinde adamlarıyla birlikte, çömele çömele iler-
39

ledi. Olaylar hemen planlandığı yönden saptı. Savaş yerine sonradan yağma için girecek grup çok fazla gürültü çıkarıyordu, ihtiyarlar kendi kahramanlık günlerinin anılarını anlatmaya başlamışlardı. Kadınlarla çocuklar heyecanla durmadan konuşuyorlardı. Öncülere koruyucu destek olacak olan ikinci parti gereğinden önce ateşe başladı. Yahudileri gafil avlama olanağını ortadan kaldırdı. Üstelik de menzili kısa tutmuşlardı, İbrahim'le adamlarının arkasından ateş edip duruyorlardı. Az önce cihad ilân etmiş olan Faruk, kardeşinin tam arkasındaydı. Hemen tüfeği elinden fırlatıp kaçiverdi. Üç adam onu izlediler. Bunu korkunç ve şaşırtıcı bir sessizlik izledi. «Hepsi öldüler mi dersin?» diye fısıldadı birisi İbrahim'e. İbrahim, «Kes sesini, eşşoğlu eşek!» diye terslendi. «Neden ateş etmiyorlar?»

Adamlarından biri daha geri geri emeklemeye başlarken İbrahim ayağa kalktı, tüfeğini kaldırıp birkaç kere peşpeşe, «Allahü ekber!» diye bağırdı.

Bütün vadi «Allahü ekber» sesleriyle inledi. Herkes İbrahim'in peşine düştü, birlikte, büyük bir kargaşalık içinde dikenli tellere doğru koştular, diz çöktüler, ateş ettiler, koştular, diz çöktüler, ateş ettiler, koştular. Savaş naraları giderek daha da güç kazandı.

Yahudiler hâlâ ateş falan etmiyordu! «Teller!» diye haykırdı İbrahim.

Tel örgüyle aralannda on beş metre kaldığında korkunç bir şey oldu, Yahudiler tarafından kulakları sağır edici siren sesleri yükseldi., tüm diğer gürültüleri bastırdı. Sonra havaya ışıklar saçılmaya, gece gündüze dönmeye başladı. Tıpkı bir zamanlar güneşi hareketsiz tutan Joshua gibi. Işığın ve gürültünün altında Araplar, donakaldılar.

Derken Yahudiler disiplinli biçimde ateşe başladılar. Gerçi havaya ateş ediyorlardı ama, köylülerden bir bölümü kendini korkudan yere atmıştı bile. İkinci kez hava ateşi başladığında, mermiler yaklaşmakta olan ikinci partiyi buldu. O sırada ikinci parti, zaten geriye çekilmekte olan birinci partiyle çarpışmış durumdaydı.

40

Savaş bitmişti.

Yağma sırası gelsin diye bekleyenler, oğullarını, babalarını, kocalarını topallayarak, emekleyerek sürünerek Tabah'a doğru kaçır gördüler.

«Ne oldu?»

«Karanlık bastıktan sonra gizlice üç yüz Haganah getirmişler!»

«Bize makineliyle ateş ettiler!» «Aralarında yüzlerce - İngiliz askeri saklıymış!» «Zehirli gaz kullandılar!» «Sayıları bizden çok fazlaydı!»

Şafağın ilk ışıkları İbrahim'i höyüğün tepesinde tek başına oturmuş, Yahudi kampına doğru bakar buldu. Çok küçük düşmüştü. Yere düşenlerin yaralı olduğunu sanmıştı başlangıçta. Ama onlar tüfeklerini attıkları gibi kaçırvermişlerdi. Sonunda İbrahim de köye döndüğü zaman, henüz evlerine gitmemiş olanlar, başları koyun gibi önlerine sarkık, kahvede toplanmışlardı. Garip ama, İbrahim kendi evine doğru giderken onların arasından alkış ve tezahürat duyulmaya başladı. «Onlara asla unutamayacakları bir ders verdik!» «Ben kendim en az üç tanesini öldürdüm!» «Ben bununla birinin dilini kestim!» Bunu söyleyen, hançerini kaldırmış, gösteriyordu.

İbrahim evinin kapısına varınca durup onlara döndü. «Hepiniz büyük kahramanlık gösterdiniz,» dedi. «Bu tam bir zaferdi. Zafer oluşunu tek gölgeleyen, bu korkak Yahudilerin gizli İngiliz yardımı almaları oldu... yoksa... eh, bu işi İngilizlerin yaptığını asla unutmayın.». Adamlar tekrar alkışladılar, sonra İbrahim evine girdi, kendini yorgun argın yatağa attı.

ALTINCI BÖLÜM

İbrahim her gün köyün tepesindeki höyüğe çıkıyor, orada tek başına, suratı asık, oturup duruyordu. Çoğu Arap köyünde olduğu gibi Tabah'da da bir yatır vardı. Tabah'ın türbesi

41

ufacık, badanalı, tepesi kubbeli bir yapıydı. Tepenin en yüksek noktasında, köyün tek ağacının altındaydı. Eski bir meşe. Efsaneye göre, Joshua'mn askerlerinden biri olan bu yatır, sonradan bu köyü Filistinlilere karşı bir istihkâm olarak kurmuş, sonra da Kudüs'ün bekçisi olarak görev yapmasını düşünmüştü. Hazreti Muhammed de Kudüs'e doğru son sıçrayışını buradan yapmıştı.

İbrahim kendine koyun ve keçi yününden dokunmuş ufacak bir Bedevi çadırı kurdu. Bu onu öğlen güneşinden koruyacaktı. Yalnızken yanına yalnızca iki kişinin gelmesine izin veriyordu. Karısı Hacer ona yiyecek, içecek getiriyor, bir de ağabeyi Faruk, köyün işlerini konuşmak üzere geliyordu.

Onların ikisine de kızılıyordu İbrahim. Faruk'tan, zayıf diye, her zaman tiksiniyordu. Faruk onun ağabeyiydi. Güçlü bir insan olsa, muhtarlığı o alırdı. Şemeş saldırısı sırasında Faruk'un gösterdiği korkaklık da İbrahim'in nefretini daha çok arttırıyordu. Ağabeyinin her zaman okuma-yazma yeteneğini kullanarak sömürülere kalktığını, kendisini de hep aldattığını düşünmekteydi. Bir oğlu olduğu zaman onu okula yollayacağına, böylelikle Faruk'un kendisi üzerindeki bilgiçlik baskısından kurtulacağına yemin etti.

İbrahim, oğlu olmadığı için de sıkılıyordu. Hacer iki kız doğurmuş, onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Yine gebeydi. Dedikodular, İbrahim'e o iğrenç ismi takmak için herkesin hazır beklediğini belli ediyordu. Hacer'e eğer oğlan doğurmazsa onu boşayacağını söylemişti.

İbrahim, aşağıda, kahvede her gün biraz daha abartılan Şemeş zaferine de sıkılıyordu. Adamlarının savaşma biçimi kanlardan farksızdı. Yahudileri oradan asla atamayacaklarını artık biliyordu. Ama yine de günler geçtikçe Şemeş saldırısının kahramanlıkları daha bir göklere çıkarılmaktaydı. Adamlar Yahudilere olan nefretlerini göstermek için her gün kahveden çıkıyor, Yahudi tarlalarına bakan yüksek bir yere geliyor, o güvenli uzaklıktan, yani birkaç yüz metreden oralara biraz ateş ediyorlardı. Gerçi uzaklık çok olduğundan hiçbir zarna-n bir şey vuramıyorlardı ama, bu da günlük sohbetlere yeni bir hız kazandırıyor.

42

Yahudilerin Şemeş'i başarılı bir yerleşme yeri haline getireceklerini anladıkça İbrahim'in keyfi daha bir kaçıyor.

Elindeki dürbünüyle onları seyrediyordu sık sık. Bataklığı nasıl hazırladıklarını izliyordu. Bir hafta içinde, taş duvarlar çekilmiş, yeni çevre sınırları belirtilmişti. Duvara yüksek nöbetçi kuleleri de eklenmişti. Konulan jeneratörün ışığı hem adamların geceleri de çalışmasına olanak veriyor, hem de ikinci bir saldırıyı hemen hemen olanaksız kılıyordu.

İnşaat çalışmalarının sesi dinmek bilmiyordu. Başlangıçta kurdukları çadır kenti yavaş yavaş taştan binalara dönüştü. Bir hastane çadırı kuruldu. İbrahim sıtmaya tutulan Yahudileri birer birer sayıyordu. Bazen tüm kibutz halkının yansı aynı anda hastaneye taşınmaktaydı. Ama bu da durdurmuyordu onları. Haftada birkaç kere gruplar halinde başka Yahudiler geliyor, onlara değişik işlerde yardım ediyordu.

Yahudilerin toprağı aslında birkaç bin dönümlük bataklıkta. Yılanların, sivrisineklerin, sürüngenlerin yaşadığı iğrenç bir yerd. İbrahim orada nasıl olup da ürün elde edeceklerine şaşıyordu. Adamların işinin çoğunu, iki büyük kanal kazmak oluştuyordu. Bunu neden yaptıkları belli değildi. Kanallar toprağın kıyıya doğru inişe başladığı yerde, bataklığın iki yanında. Yanlanna baraj çekiliydi. Araya daha küçük hendeklerden bir şebeke örüldü, bunlar da büyük kanallara açılıyordu.

Yahudi topraklarının ikinci bölümü, Tabah'ın zeytinliklerine sınır oluşturuyor ve tepe tarafında bulunuyordu. İbranilerin binlerce yıl önce kurduğu eski taş teraslarla doluydu orası. Bab el Vaad'daki ve Judea'daki efsanevî terasların bir minyatürü gibiydi.

Tarlalarda çok taş vardı. Yahudiler onları toplayıp öküz arabalarıyla yukardaki terasların dibine taşıyorlardı. Oradan onları elle alıyorlardı. Mısır piramitlerini yapan Yahudi köleler gibi. Taşlar, terasların zaman içinde sellerle, güneş ve deprem gibi etkenlerle kırılmış, bozulmuş bölümlerine götürülüyor, oraları onanılıyordu. Sonunda teraslar dev bir merdivene benzer biçimde onarılmış oldu. Her basamakta, meyve bahçesi, bağ, ya da tahıl ekmeye yetecek bir miktar toprak vardı.

43

Basamakların taş duvarları, üst toprakların erozyonla kayıp gitmesini önleyecek, başka türlü işe yaramayacak olan toprakların işe yaramasını sağlayacaktı. Tabah'da da teraslar vardı ama, çoğu uzun yıllardan beri yıkılmış, hiçbir zaman da onarılmamıştı.

Yahudiler oraya acayip ağaçlar getirmeye başladılar. İbrahim, Faruk'u höyüğe çağırıp o ağaçları saydırdı. Faruk ağaçlardan yüzlerce bulunduğunu söyledi, sonra binlerce, diye düzeltti. Yavaş yavaş hayali daha genişledi, milyonlarca, hatta milyarlarca ağaç görür oldu.

«O ağaçlarla ne yapabilirler dersin?» diye mırıldandı İbrahim. «Bataklığı mı emdirecekler onlara?»

Faruk, «Jezreel vadisinde öyle olmuş diyorlar,» diye anlattı.

«Allah'ın isteğini değiştirecek değiller ya! Bunu asla yapamazlar. Budala bunlar.»

«Ramle çarşısında duydum,» dedi Faruk. «Bu ağaçlar tâ Avustralya'dan getiriliyormuş ve her zaman susamış oluyorlarmış.»

«Avustralya mı? Orada vahşiler yok mu?»

«Bilmiyorum.»

«Nerede orası?»

«Hindistan'dan sonra bir yerde. Doğuya doğru dünyanın en uzak yerinde. (Ondan sonra daha gidersen, batı olmuş oluyor.»

«Bunu anlayamadım,» dedi İbrahim. «Bu ağaçların burada gerçekten büyüyeceğini mi sanıyorlar? Çevrene bak, Faruk. Yatırın hikmetiyle yaşayan bu eski meşeden başka hiç ağaç görüyor musun?»

«Hayır,» diye kabullendi Faruk. Ama Faruk zaten kardeşinin sözlerini hep kabul ederdi.

Yahudilerin gelişinden altı ay sonra çok şaşırtıcı bir olay oldu. Yahudiler kurdukları kerpiç barajları yıktılar. O barajlar kanalları bataklıktan ayıran engellerdi. İbrahim'in gözleri faltaşı gibi açıldı. Aradaki küçük hendeklerden gelen bulanık, pis sular, kanallara dolmaya başlamıştı. Kısa zamanda kanallar ağzına kadar doldu, yamaçtan aşağı nehirler gibi sular

44 aktı, bataklığın düzeyi de İbrahim'in gözü önünde alçalmaya başladı. Birkaç gün içinde, Avustralya ağaçlarının da bataklığın suyuyla semirmeye başladığını fark etti. Bataklık sıcak vadi güneşi altında kururken, inanılmaz derecede kara, zengin bir üst toprak belirdi. Bunun çoğunu araba araba yukarıdaki terasların oraya taşıdılar, geri kalanını tekrar hendekle-diler, altüt ettiler, bataklığın son sularını da akıtmaya, kurutmaya uğraştılar.

Kanallar suyu daha aşağıdaki başka bir bataklığa boşaltıyordu, İbrahim suyu neden denize akıtmadıklarını merak etti, Faruk'tan araştırıp öğrenmesini istedi.

Faruk cevabı öğrenip döndüğünde, «Büyük bir çılgınlık bu,» dedi. «Aşağı bölümü göçmen kuşlar için konaklama yeri olarak öylece koruyacaklarmış.»

Yahudilerin her gece şarkı söyleyip dans etmesi İbrahim'i öfkeden kudurtuyordu. Gün boyu öylesine çalıştıktan sonra, hâlâ şarkı söyleyip dans edecek enerjilerinin kalmış olması deli ediyordu onu. O hayatı Tabah'ın miskin, yavaş yaşam biçimiyle karşılaştırdığında, birbirine çok yabancı iki dünyanın, kötü bir çatışmaya yaklaşmakta olduğunu hissediyordu. Yahudilerin yaptıkları, köylülerin fena halde cesaretini kırmıştı.

«Öcümüzü hiç alamayacağız,» diye sızlandı Faruk bir gün.

İbrahim öfkeyle, «Alacağız,» dedi. «Bırak Yahudiler tüm hünelerini döksünler. Onlarda sınırsız para var, bizde ise yok. Bırak geceleri koca duvarlarının gerisine saklansınlar... korkak onlar çünkü. Ama er geç saklandıkları yerden çıkmak, ekinlerini ekmek, sonra onları biçmek zorundalar. O zaman öğrenecekler Bedevi yasalarını. Bekle... sabır dağları devirir.»

İbrahim'i en çok üzen şey de, toprak satışlarının hızla art-masıydı. Başlangıçta Yahudilere hep bataklıklar, erozyona uğramış araziler satılıyordu. Bunun ziyarı yok gibi geliyordu onlara. Her şeyh, muhtar ve fellah, o toprakların nasılsa işe yaramayacağına inanmıştı. Yahudiler sonunda vazgeçip bu-

45

ralardan gidecekler, diye düşünmüşlerdi. Ama öyle olmamıştı.

Tüm bölgede koca koca Arap köylerine bölgeyi boşaltma uyarıları yollanıp duruyordu. Arazilerin sahipleri ortada yoktu. Uyanları yollayanlar, satış komisyoncularıydı. Satılık toprakların üzerindeki bazı köyler, yüzlerce yıllık geçmişe sahipti. Köylülere eşyalarını toplayıp gitmek için birkaç hafta süre tanınıyordu. Kimi sessizce gidiyor, kimi zorla çıkarılıyordu. Gidecek yerleri de yoktu, yapacak işleri de. İlkel yaşama olanağı bile, kendi Arap kardeşleri tarafından ellerinden alınmaktaydı. Bir arazi boşaltıldıktan birkaç ay sonra, mutlaka Yahudilere, çok yüksek fiyatlar karşılığında satılıyordu. Toprak fiyatları giderek yükselmekteydi. Açgözlüler bu sayede yeni ve beklenmedik bir kazanç yolu bulmuşlardı. Bir arazi Yahudilere satıldığı zaman, fellahlara elli yıl ektilmesinden fazla para getirecekti. Bunu görebilmek için sihirbaz olmaya gerek yoktu.

İbrahim kendi arazilerinin sahibi Fevzi Kebir'in parsel üstüne parsel satıp Ayalon Vadisi'ni yavaş yavaş Yahudilere peşkeş çekişini büyük bir tedirginlikle izlemekteydi. Geriye bir tek Tabah'la çevredeki ona bağlı birkaç köy kalmıştı.

Birden arazi satışları durdu. Tabah kurtulmuştu. Neden, diye meraklandı İbrahim. Tabah'm tarlaları, vadinin en verimli toprağıydı. Çok para edeceği ortadaydı. Fevzi Kebir herhalde bu işi iyi yürekli olduğu için yapmış olamazdı.

İbrahim bunu, ömründe hiçbir konuyu düşünmediği kadar düşündü. Yavaş yavaş aradığı cevap kafasında şekillenmeye başladı. Kebir, ülkenin malî ve siyasal kontrolü konusunda sürekli olarak Filistin'in diğer büyük aileleriyle mücadele halindeydi. Tabah çok önemli bir yerde bulunuyordu. Burası diğer büyük Arap ailelerinden birinin eline geçerse, Kudüs'ten gelip Ramle ve Lydda'ya giden yol kesintisiz olacak, o ailelerin Kudüs'le bağlantısı sağlanacaktı. Tabah bu ihtirasın gerçekleşmesini önliyordu. Filistin'i yönetmek isteyen insan, bu durumda Fevzi Kebirle anlaşmak zorunda demekti.

Günlerden bir gün Faruk höyüğe geldi, kardeşine Fevzi Kebir'in yakında Yafa'ya, yıllık kiralari toplamaya geleceğini hatırlattı. Faruk bu yıllık seyahati istekle beklerdi hep. Yafa'

46

nın eğlence yerlerinde iyi bir tatil demekti ne de olsa.

«Sen Yafa'ya git,» dedi İbrahim ağabeyine. «Kebiri gör. Ona söyle. Eğer kiralari almak istiyorsa. Tabah'a gelsin, buradan alsın.»

«Sen dağ kalksın, Abdal'a gelsin istiyorsun!» dedi Faruk. «Evimizi barkımızı satar herif. Tabii daha önce hepimizi kılıçtan geçirmezse.»

İbrahim tatlı tatlı gülümsedi. «Gelecektir,» dedi.

YEDİNCİ BÖLÜM

Fevzi Kebir bir Osmanlı kalıntısıydı. Kendisine hâlâ Osmanlı unvanıyla hitab edilir, 'Efendi' denirdi. Yüz yılı aşkın süreden beri Kebir'ler Filistin yöresinin en nüfuzlu ailelerinden biri olagelmışti. İstanbul'daki Sultanlara sadakatle hizmet etmiş olmaları, cömert biçimde ödüllendirilmiş, Kebir kabilesine güneyde Gazze'den, Lübnan'ın Bekaa Vadisi'ne kadar olan alanda bir milyon dönümün üzerinde arazi verilmişti.

Kebir'ler yüzyılın başından beri Şam'da oturuyor, kendi imparatorluklarını oradan yönetiyorlardı. Şam'da Kebir ailesinin şu ya da bu üyesine her zaman hükümette bir yer bulunurdu. Oğullar, yeğenler, diğer akrabalar, yönetim kadrosunda sağlam mevkillerdeydiler. Ama Türkler burayı boşaltınca, Kebir ailesinin yıldızı da yavaş yavaş sönmeye başlamıştı.

Şimdi Şam'da Fransızlar vardı. Onları da künde almak zor değildi. Odün-ödül sistemini, dünyanın gerçeklerini onlar da iyi bilirlerdi. Ama Kebir'ler Suriye ve Lübnan'da Fransızlarla iyi geçinip yerlerini koruyadursun, Filistin'de durum biraz farklıydı. İngiliz memurlar iş ilişkilerini açık sistemde yürütüyor, rüşvete pek yüz vermiyorlardı.

Manda'nın kontrolünü İngilizler aldığından beri Fevzi Ke-bir'e durmadan vergi ihbarnameleri geliyor, arazilerinde oturan köylülerden de, daha iyi yol, okul, çiftçilik yöntemleri isteyen istekler yağıyordu. Birkaç Hristiyan Arap köyü hastane istemiş, hatta içlerinden biri elektrik isteme küstahlığını bile göstermişti.

47

Fevzi Kebir Türkler döneminde hemen hiç vergi ödememişti. Buna karşılık Türkler de zar zor hayatta kalabilen bu köylülere zerre kadar hizmet getirmemişlerdi.

Kebir'in Filistin'le ilgili siyasal dertleri pek çoktu. Hasmı olan Hacı Emin el Hüseyinî gerçi on beş yıllık hapis cezasından kurtulmak için kaçmıştı ama, şimdi geri dönmüş bulunuyordu, İngilizler onu desteklemekle kalmamış, üstelik Kudüs Müftüsü olarak ilân etmişlerdi. Bu mevki, Manda'nın içindeki • en yüksek İslâmî mevkiydi.

Diğer bir siyasal rakip daha çıkmıştı bu arada ortaya. O da Abdullah'tı. Yani İngilizlerin Arap Yarımadası'ndan bulup yeni kurdukları Ürdün Krallığı'nın başına Emir olarak getirdikleri adam. Abdullah da Filistin'i kendi krallığına katma umutları beslemekteydi.

Bir yandan tarım gelirleri azalır, bir yandan kendisinden vergi istenir, bir yandan da köylüleri durmadan okul, yol isterken, siyasal düşmanları da başına üşüşünce Fevzi Kebir durumunu yeni baştan gözden geçirip değerlendirme gereğini hissediyordu.

Onun da Filistin sorunlarını çözümleyen Yahudiler oldu. I. Dünya Savaşı'ndan bu yana Yahudi göçlerinin hızı pek artmıştı. Dünya Yahudileri de onları koca koca yatırımlar ve bağışlarla destekleyip duruyordu.

Türk yönetimi altındayken kira çiftçiliği iyi işti. İngiliz yönetimindeyse gelirler giderek azalıyordu. Fevzi Kebir Filistin'deki tüm topraklarını sattı, geriye bir tek Yafa'daki portakal bahçeleriyle Ayalon Vadisindeki stratejik önem taşıyan birkaç dönümü bıraktı.

Yahudiler şaşılacak bir hızla kendilerine bir ülke kuruyorlardı. Yatırım olanakları pek çoktu. On binlerce Arap, Filistin'e doğru akmaya başladı. Suriye ve yöresindeki her köylü buraya, iş bulmaya gelir oldu. Yüzyıllardır devam eden durgunluk son buluyordu. Filistin Arap nüfusunun çoğu, Yahudilerin peşi sıra tekrar buraya doluşmaya başladılar.

Fevzi Kebir'in yatırımları toprak alanından çekilip daha başka alanlara yöneldi. Hayfa'daki liman inşaatına para koydu. Söylentilere göre Irak'tan buraya boru hattı gelecekti. Ay-

48

rica birtakım Mısırlılarla birlikte, yeni yapılmakta olan büyük bir otele yatırım yaptı. Adı Kral Davud Oteli olacaktı.

Zengin Yahudiler, Kudüs'e hacca gelirken burada kalacaklardı. Tanı bir Yahudi kenti olan Tel Aviv'de, Yahudi isimli bir de banka vardı. Oraya yaptığı yatırım, Yahudilerden de, Araplardan da, sır olarak saklanmalıydı.

Her yıl, Fevzi Kebir trenle Şam'dan yola çıkıp arazilerindeki kiracıları görmeye, kiralan toplamaya gelirken, katara üç özel vagon eklenirdi. Birinci vagonda kendi ailesi bulunurdu. Karılarından bir ikisi ve en sevdiği çocukları. Diğer iki vagon, yanında çalışanlarla fedailer ve birkaç kadın ve erkek metresi içindi. Yol Bekaa Vadisindeki Zahle kentinden geçirdi. Orası Lübnan'daydı. Orada yirmi altı köy borç öderdi efendiye. Sonra tren Beyrut'a gelirdi. Beyrut yavaş yavaş, Fransızların yönetimi altında, hızla bir ticaret ve bankacılık merkezi olmaya doğru gidiyordu. Fevzi Kebir'in orada pek çok yatırımları vardı.

Sonra güneye doğru yolculuklarına devam eder, kalabalık bir Arap nüfusunun yaşadığı Hayfa'ya gelirlerdi. Tahıl işi, linan, petrol rafinerisi ve gayrimenkuller de efendinin buradaki işlerini oluşturmaktaydı. Galile yöresindeki arazilerinin kiracıları, borçlarını Hafya'ya gelip öderlerdi.

Tren bundan sonra Akdeniz kıyısından Yafa'ya doğru ilerler, Efendi oradan Ayalon Vadisi kiracılarının borçlarını kabul ederdi. Sonra Gazze'ye geçirdi. Orada Efendi'nin tarım yatırımlarının en verimlisi vardı. Yirmi bin dönümlük portakal bahçeleri.

Yolun sonu Port Said'di. Onlar oraya vardığında, bir yolcu gemisi de Süveyş Kanalı'ndan geçerek gelir, limana yanaşırdı. Grup oradan gemiye biner, İspanya'daki yazlık saraylarına doğru yola çıkarlardı. Arazi gelirleri bol olduğu sürece, bu yıllık gövde gösterisi de yararlı, hatta şarttı. Köylülere şikâyetlerini dilekçeyle bildirme hakkı tanınıyordu. Hoş o

dilekçeler çok seyrek dikkate alınırdı, ya... Sonra, ağalık gereği, sağa sola birtakım armağanlar dağıtılıyor, Efendi'nin ne kadar iyi ve merhametli olduğu vurgulanıyordu.

Kebir, aslında Filistin'deki arazilerinin elde yalnızca Aya-

49

Ion Vadisi ve Gazza kalacak biçimde azalmasından memnundu. Bu yıllık seyahatları artık pek yorucu bulmaya başlamıştı. 1924 yılında yapmakta olduğu bu gezi, gösterişli gezilerin sonuncusu olacaktı.

Efendi'nin treni Yafa istasyonuna vardı, kendisi yanın-dakilerle birlikte bir hafta kalmak üzere oradaki villasına gitti. Bu arada Kebir, Faruk Sukori'den kardeşi İbrahim'in kiralari alıp buraya gelmek niyetinde olmadığını, parayı Tabah' da ödemek istediğini öğrendi. Türk yönetimi zamanı olsa, böyle bir şey intihar demek olurdu. Ama bugünkü modern dünyada... eh, durumlar değişti.

Üç Dusenberglilik bir konvoy otoyoldan saptı ve delik deşik köy yolundan köyün meydanına doğru ilerledi. İbrahim bu büyük gün için kocaman, dört direkli bir Bedevi cadını kurdurmuştu. Höyüğün tepesine. Bu çadır her zaman yatırın türbesinde saklanır, büyük günlerde kullanılırdı. Önce insanlar sıra sıra gelip konuğu selamladılar, dileklerini, şikâyetlerini belirttiler, sonunda da İbrahim'le şeyh ve muhtarlar üç saatlik şölen sofrasına oturdular. İbrahim'le Kebir diğerlerinin yanında birbirlerine çok dostça ve sıcak davranıyorlardı. Efendi, genç liderin herkesin önünde bu yüzden saygınlık kazanmakta olduğunu da farkındaydı.

Sonunda ikisi yalnız olarak İbrahim'in evine çekilebildiler. İbrahim bugün için iki tane puflla, koltuk satın almıştı. Bir yandan iş konuşurlarken, Fevzi Kebir'in tombul parmakları durmadan önündeki meyve tabağıyla ağzı arasında gidip gelmekteydi. Üzüm ve erik yemeye ancak bir iki söz söylemek için ara veriyordu. Ya da geçirmek veya parmaklarını yalamak için.

«Pekâlâ, İbrahim. İşte Tabah'a geldim. Çadırına konuk oldum, yemeğini yedim. Şimdi artık resmiyeti bir tarafa bırakalım. Beni böyle tehlikeli biçimde buraya çağırmanın sebebi nedir?»

«Halkım toprak satışlarından haklı olarak korkuyor. Sizin köyümüze gelmeniz, onlara güven vermenin tek yoluydu.»

«Doğrusunu söylemek gerekirse, sen kendini muhtar seç-tirmeyi başardığın zaman şaşırmıştım,» dedi Kebir. «Bir an

50

için, Sukori nüfuzu sona erdi sandımdı. Eğer sona erseydi...» Omuz silkti. «... o zaman bir düzine tutarsız şeyhle başa çıkmak zorunda kalacaktım. Belki Tabah'ı da satardım. Sukori Kabilesiyle ailem arasındaki ittifak her zaman başarılı olmuştur.»

«Hiçbir zaman gerçek anlamda bir ittifak olmamıştır,» dedi İbrahim gülümseyerek.

«O halde yararlı bir işbirliği diyelim.» «Tabah'a bir kere gelerseniz, burayı satmamak için elinizden geleni yapacağınızı biliyordum... burası yatırımlarınızı koruyan bir tampondur çünkü. Eğer ben sizin hesabınıza bu otoyolu kontrol altında tutacaksam, o zaman gerçek bir ittifak anlaşması yapılması şart. Bizim ortak bir düşmanımız var. Kudüs Müftüsü.

Hüseyinler yıllardan beri Vahabi'lere köle muamelesi etmiş, bizi küçük düşürmüşlerdir.»

«Çok akıllı bir gençsin, İbrahim.»

«Bedevilerde bir söz vardır, 'düşmanımın düşmanı, benim dostumdur' derler.»

«O halde seninle açık konuşayım,» dedi Kebir. «Şebeş ki-butzuna yaptığın saldırı hiç de parlak olmadı. Müftü'ye karşı ne yapabilirsin diye kuşku duymaya başladım.»

«Benim adamlarım fakir fellahlardır, asker değildir. Ama Türklere ya da İngilizlere askerlik yapmış on beş yirmi adam tutmayı da düşünebilirim. Onlara kamp kuracak bol bol toprağımız var. Sadakatlerini de, Vahabi'leri onların başına koyarak sağlayabilirim.»

Efendi meyve yemeyi kesti, ellerini bir mendile silip temizledi, sonra cebinden bir kalemle kâğıt çekip hesap yaptı.

«Parasal açıdan kârlı değil. Tabah'dan sağladığım her kuruş gelir bu askerlere gidecek.»

«Belki bir çıkar yol bulabiliriz,» dedi İbrahim.

«Eminim ki bir planın vardır.»

«Diyelim ki şu sıra sizinle yarıcı olarak ektiğim sekiz yüz dönüm araziyi benim üzerime devrettiniz.»

«Sen bir hırsızın, İbrahim.»

«Bir de şu sıra işe yaramaz durumda olan beş altı yüz dönüm arazi var. Onları da istiyorum.»

51

«Yahudileri mi seyretdin?»

«Yahudilerden yalnızca o Avustralya ağaçlarını istiyorum, başka da bir şey istemiyorum.»

Kebir içine gömüldüğü koltuktan kalkmaya uğraştı. «Çok yüksek bir fiyat,» dedi.

İbrahim, «Bir düşünseniz iyi olur,» diye karşılık verdi. «Ben Yahudilerle hiçbir anlaşma yapacak değilim ama, onlar da Müftü'nün doğal düşmanları sayılır. Otoyolun bir yanında onlar, bir yanında sağlam askerleriyle Tabah... bir düşünün... acaba Müftü'yü Kudüs'e tıkılmış durumda tutmak, Lydda ile Ramle'ye ulaşmasını engellemek sizin için ne derece önemli?» Kebir eğildi, kâsedeki son birkaç üzümü de yiyip bitirdi. Sonra, «Olanaksız,» deyip kapıya doğru yürüdü. Orada durdu, tekrar döndü. Birden aklına geldi. İnsan bir köpekten bir şey isteyecekse, ona efendi muamelesi etmesi iyi olurdu.

«Kabul,» dedi Kebir birden. «Bir şartla. Bu tutacağın askerler. Ne onlar, ne de senin köylüler Yahudilerle hır çıkarmayacaksınız. Belki Yahudiler bizim müttefikimiz olmayabilirler ama, onlarla ortak çıkarlarımız var. Yahudiler olsun da Müftü olmasın.»

«Ama ben Yahudilerle dost olmam,» diye direndi İbrahim. «Kim dost, kim düşman, kim müttefik1,» diye omuz silkti Kebir. «Böyle durumlarda hepsi birbirine karışır. Ama bu da bizim yapımızda var. Biz seninle birbirimizi iyi anlıyoruz, İbrahim.»

«Buradan çıktığımızda,» dedi İbrahim, «Kasaba meydanına kadar kardeş gibi kolkola yürürsek iyi olur. Adamları etkiler.» Fevzi Kebir gülümsedi. Bedevi soyundan gelme bir cahil, bu pazarlıkta kendisini soymuş, soğana çevirmişti. Yine de Ta-bah'dan sağlam bir anlaşma yapmış olarak ayrılacaktı. Filistin'e yatırım yapmış olduğu birkaç milyon İngiliz lirası açısından iyi bir sigortaydı bu. Kapıyı açtı, sonra İbrahim'in yanağını çimdikledi. «Bir tek şeyi sakın unutma. Bir daha asla beni ayağına çağırırım demeyesin.»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

1925

Efendi Kebirin ziyaretinden sonra İbrahim'in şansı birden değişiverdi. Ayalon Vadisinin fellahları İbrahim'in kendi koruyucuları olduğunu anladılar. Güçlü bir insanı ayağına getirmişti. Böyle bir kimseye bunu yaptırmak meseleydi. İbrahim'in, Efendi'yi Tabah'ı satmamaya nasıl razı ettiğinin hikâyesi, çöl rüzgârları gibi hızla yayıldı.

Artık kendi toprağına kendisi sahip olduğundan, kira ödemesi de gerekmiyordu. Geliri bir hayli artmıştı. Doğrusu şahsen de kârdaydı İbrahim. Ama başardığı büyük işe karşılık bunu zaten hakediyordu. Şansının iyiye dönmesinin bir simgesi olarak, kansı da bir oğlan çocuk doğurdu. Adı Kemal kondu.

Bir Arap erkeğinin en çok isteyebileceği güç simgesine de sahipti artık. Bir düzine savaşıdan kurulu özel bir koruyucu birliği vardı. Şeyhleriyle muhtarları, ufak tefek konularda onunla tartışmaya eskisi kadar hevesli değillerdi. İbrahim iki yüzden fazla ailenin, yani yaklaşık bin beş yüz kişilik bir nüfusun başıydı. Tam anlamıyla başına buyruk bir liderdi. 1925 sonbahar hasatlarından sonra İbrahim, Mekke'ye Hac' ca gideceğini açıkladı. Vadinin Hacı olan ilk köylüsü kendisi olacaktı. Döndüğünde adını son defa olarak değiştirdi, mümkün oları en şerefli ismi aldı. Artık Hacı İbrahim'di.

Ama bütün bunlar da ona tam bir mutluluk getirmedi. Hâlâ höyüğe çıkıp uzun saatler boyunca orada kalıyor, Şemeş Yahudilerini, çevredeki öteki Yahudi yerleşme yerlerini düşünüp surat asıyordu. Tabah'la Şemeş arasında buz gibi bir hava esmekteydi hâlâ. Aralarında çıkan sorunları Faruk ele alıyor, çözümlüyordu. Birkaç yıl sonra Yahudiler hasat üstüne hasat elde etmeye başladılar, bataklık tümüyle yokoldu.

İbrahim, Yahudileri hasat yaptıkları zaman vurmaya söz vermişti ama, bu sözünü tutmamıştı. Bu yalnızca Efendi Kebir'in zorlamasından ötürü de değildi. Yeni askerlerine rağmen, yine de Yahudilerle başa çıkamayacağını biliyordu ar-

52

53

Lk. Şemeş'in içinde ve Ayalon Vadisinin tüm öbür kibutzla-rında, Gideon Asch'in komutasındaki Haganah, o yerleri savunabilecek bir kuvvet haline gelmişti. Hatta Yahudilerin ki-butzun içindeki gizli fabrikalarda silâh bile imâl ettiği söyleniyordu. 1927 ilkbaharında Şemeş kocaman bir tavuk çiftliği kurdu, orayı geceleri de aydınlatıp yumurta verimini artırma yoluna gitti. Yılın sonlarına doğru sığır ve süt mamulleri Tel Aviv'e de, Kudüs'e de mal sevkedecek kadar arttı. Gerçi İbrahim kendi adamlarının Yahudilerle temasını yasaklamıştı ama, fellahlarla Yahudiler arasında az çok bir ilişki hâlâ sürüp gidiyordu. Bu işler özellikle, toprakların birbirine sınır oluşturduğu birkaç yüz metrelik çizgi üzerinde yer alıyordu. Yahudiler oraya çitler çekmiş, kaktüsler dikmiş, dikenli telle sınır çizmişlerdi. Ama ne yapsalar, teraslardan birkaç meyve, çiftlikten birkaç tavuk çalmak isteyenler yine de bu engelleri kolaylıkla aşıyorlardı.

Ara sıra Yahudilerle fellahlar konuşuyor, hatta alışveriş bile yapıyorlardı. Ama bu geçici bans, 1927'nin son hasadı sırasında birden geri tepti.

Hani adlı bir Tabah köylüsü, üzüm hasadı sırasında Şemeş teraslanna gizlice girmiş, son Yahudiler kibutza girinceye kadar beklemiş, sonra biraz da kendisi hasat yapmaya kalkışmıştı.

Hani'yi o sıra, kibutz kadınlarından biri durdurmuştu. Ama kadın yardım çağıramadan Hani onu yere savurmuş, paniğe kapıldığı için de kadının kafasına vurmuştu. Sonra onu baygın durumda, bacakları açık, yerde yatar görünce, şehvet bürümüştü Hani'nin içini. Kadının giysilerini yırtmış, ırzına geçmeye çalışmıştı. Kadın bağınıp onu üzerinden atmayı başarmış, ısırmış, tekmelemiş, sonra yine bayılmıştı. Fena halde yaralıydı. Burnu kırılmış, dişlerinden birkaçı dökülmüştü. İşleri daha beter eden bir durum da, kadının hamile olduğunun ortaya çıkmasıydı.

Birkaç saat içinde Hani güneye kaçtı, kendi Bedevi kuzenlerinin arasında saklanıp güvenliğe kavuştu, bu arada köy de hazırlanıp yaklaşan misilleme saldırısını beklemeye koyuldu. Saldırı falan gelmedi, ama İngiliz polisleri geldi. Köy halkı

54

sözleşmiş, tek kelime söylememişti. Ama polisler Hani'nin adını zaten biliyorlardı.. İngilizler eli boş döndülerse de, gün boyu gerilim arttı. Çünkü kibutzda işler durdurulmuş, yolun karşı tarafında belirgin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

İbrahim için en büyük şok, Tabah'dan birinin Yahudilere Hani hakkında bilgi vermiş olduğunu anlamasıydı. Muhbirler ne de olsa hayatın bir gerçeği idi. Kabileler birbirini ancak bu yolla gözleyebilirlerdi. Ama İbrahim o ana kadar Yahudilerin de kendi adamlarını satın alabileceğini, hatta aldığını hiç düşünmemişti. İbrahim höyükte gece sabaha kadar dolaştı durdu. Özel ordusu o gün seferberlik halindeydi. İbrahim'in akli karmakarışıklı. Hani şu anda Vahabi'ler arasında güvendi. İngilizler onu dünyada bulamazlardı. Ama Yahudilerin öğ almak istemesi zorunlu değil miydi? Neden saldırmıyorlardı? Güneş doğduktan birkaç saat sonra, onun da cevabı geldi. Avaz avaz çığlıklar atan bir grup köylü, başlarında Faruk'la Hacer olduğu halde gelip İbrahim'i buldular. «Kuyu kurmuş!» İbrahim'in ağzı da kuruyuverdi. «Suyumuz yok!» «Öleceğiz!»

«Kurtar bizi, Hacı İbrahim!»

«Kanlar gibi bağrımayı kesin de atımı eğerleyin!» diye emretti İbrahim. Sonra özel savaşçılarından ikisine kendisiyle gelmelerini söyledi. Birkaç dakika sonra kibutz kapısının nö-betçisiyle karşı karşıyaydı. Nöbetçi kulübesinden tek başına, silâhsız bir adam çıktı.

«Muhtarınızı görmek istiyorum!» diye bağırdı İbrahim. Nöbetçi ikinci bir adam seslendi, ikisi kafa kafaya verdiler. İkinci bozuk bir Arapça ile, «Bizim muhtarımız yok,» dedi. «Atlarınızı bağlayın ve bekleyin.» , Birkaç dakika sonra yanında oldukça tombul, iri memeli, ama çirkin sayılamayacak bir kadınla döndü. İbrahim'le adamları şaşkın bakışlarla birbirlerine baktılar.

«Adım Anna. Şemeş'in sekreteriyim,» dedi kadın. Arapçası korkunçtu. «Ne istiyorsunuz?»

55

«Bu olanaksız bir şey! Sen kadınsın! Ben kadınla iş konuşmam! Ben İbrahim'im. Tabah Muhtarım!»

«Belki de dayak yiyen kızı görmeye geldiniz,» dedi Anna, «Ben Gideon Asch'la konuşmak istiyorum!» Uç Yahudi yine kafa kafaya verdiler, biraz konuştular. Sonunda kadın, «Gideon belki gelip kendisini soracağınızı tahmin etmişti,» dedi. «Silâhlarınızı Şlomo'ya bırakın. Giderken geri alabilirsiniz.» İbrahim çaresizlik içinde homurdandı, tüfeğini nöbetçiye uzattı, adamlarına da aynı şeyi yapmaları için işaret etti.

«Şlomo,» dedi Anna sert bir sesle. «Bak bakalım, bıçak ya da küçük silâh taşıyorlar mı?»

İbrahim homurdanmaya devam etti, sonra kollarını iki yana açtı, üstünün aranmasına izin verdi. Adanılan da onu Mediler.

«Temizler,» dedi Şlomo.

Kadın otoriter biçimde kafasını salladı, Şlomo kapıyı açtı. «Atlarınızla girebilirsiniz,» dedi Anna. «Suyun çağlayan olup düştüğü yeri biliyor musunuz?» «Biliyorum.»

«Gideon sizi orada bekliyor.»

Derenin on metre yükseklikten küçük bir havuza döküldüğü o güzel yere varınca, aşağıya doğru inmeye devam ettiler. Gideon Asch bir okalıptüs ağacının gölgesine sere serpe uzanmış, yatıyordu. Nal' seslerini duyunca ayağa kalktı, kendisine doğru gelmekte olan üç atlıyı gördü. İbrahim atından aşağıya atlarken burnundan soluyarak ona yumruğunu salladı. «Seni uyarıyorum! Bu vadide iki bin silâhlı adamım var. On bin Vahabi de dar ânımda yanıma koşmaya hazır bekliyor. Öğleye kadar kuyumuz dolmazsa bu vadide Yahudi kanından nehirler akar!»

«Merhaba, İbrahim!» dedi Gideon. «Beni köyünüzde ağırladığınız günden bu yana üç yıl geçti. Eh, ordun gerçekten çok etkileyici, ama suyu alamayacaksınız. Su bize ait.»

«Sen yalancı Yahudinin birisin. Sakalına ederim senin!» «Büyük koruyucun Fevzi Efendi bize bu bataklığı satar-

56

ken Ayalon kaynağının su haklarını da birlikte satmıştı. Doğru dürüst davrandığınız sürece Tahab'a su verilecektir.»

«Yalancı! Herkesten önce sen gebereceksin!»

«O güzel atına bin, Lydda'ya kadar git, Hacı İbrahim. Tapuda hepsi kayıtlı, göreceksin.»

İbrahim fena halde afallamış, çok sarsılmıştı. Genellikle canı sıkıldığında küfürler savurur, bağırır çağırır, bunu saklamaya çalışırdı. Kafası yıldırım gibi işlerken, uğradığı şoku maskeleyecek kelime aradı. Hani'yi teslim etmek zorunda kalacağını anlamıştı. Yahudiler su hakkına gerçekten sahipse, köy kuyusunu başka türlü dolduramazlardı. Gideon birden İbrahim'in adamlarına uzaklaşmaları için sert bir emir savurdu. Onlar da afallamış olduklarından, atlarının başını hemen geriye doğru çevirdiler. «Sen de git,» dedi Gideon. «Toplantımız bitti.»

Tuzağa düşürmüştü Yahudi onu. Öfkesini yutmaya çalıştı. Önündeki birkaç dakikanın hayatî önem taşıdığını biliyordu çünkü. Gideon'u bağırıp çağırma ile, gözdağı verme ile korku-tamayacağını da biliyordu. Korkutamayacağına göre, başka bir yol izlemesi gerekecek demektir. Elinin bir hareketine birkaç kelime ekleyip adamlarının uzaklaşmasını sağladı.

Gideon oturmaya elverişli iki yassı kayayı işaret etti, «Lütfen buyur,» dedi ona. «Ben buraya sık sık gelirim. Senin höyüğe çıkman gibi. İkimizin konuşacağı çok şey var. Biraz şarap alır mıydın?»

İbrahim sanki casuslar kendisini gözlüyormuş gibi çevresine bakındı. Müslüman olarak, şarap içmemesi gerekiyordu.

«Önce konuşalım,» dedi.

Gideon kayalardan birine oturdu. «Senden bir gün daha büyük olan, bir gün daha akıllı demektir,» dedi. «Efendi seni fena kandırış.»

İbrahim, bu Yahudiyi bir Müslüman hakkında kötü konuşuyor diye terslememek için kendini güç tuttu. Aslında Fevzi Kebirin su haklarını satmakla kalleşlik ettiğini o da biliyordu. Tabah'ı Kudüs Müftüsüne karşı savaşılmaya zorlamak için yapmıştı bunu besbelli. Nasıl halledecekti durumu şimdi? Yahudiler insafa gelecek miydi? İbrahim içinden, ben onu ak-

57

sam yemeğinde yiyemeden, o beni öğle yemeğinde yiyecek, diye düşündü.

«Hani'yi istiyorum,» dedi Gideon.

«Kendi tarlasındayken sizin adamlardan bir düzinesi ona saldırmış.» İbrahim bunu o anda uyduruyordu.

Gideon ona silâhlarını bile elinden attıracak bir gülümsemeyle güldü. Üç yıl önce kuyu başında da böyle gülmüştü.

«Eğer durum öyleyse, bırakalım adalet halletsin. Hakkaniyete uygun biçimde yargılanacaktır.»

«Olmaz. O hikâyeyi suyumuzu kesmek için bahane olsun diye uydurdunuz.»

«İki seçeneğin var,» dedi Gideon. İbrahim'in dolaplarına hiç aldırış etmiyordu. «Hani'nin Vahabi'lerin yanında saklandığını biliyorum. Senin köyünde de gözüm, kulağım var. Beri yandan Vahabi'ler arasında da var. Şeyh Aziz'in çadırında kırk gün kırk gece yemek yemişliğim var. Onunla kardeş sayılırız. Ya Hani gelir, duruşmaya çıkar, ya da Vahabi'ler arasındaki dostlarım onu çöle götürüp bırakıverirler.»

Yahudi, İbrahim'i son hızla tuşa getiriyordu. Hani'yi asla getirip adalete teslim edemezdi. Edemeyeceğini Gideon da bal gibi bilirdi. Kendi halkına karşı yüzü kara çıkardı o zaman. Bu durumda, Gideon'un Bedevi dostlarının bu işi halletmesi yolunu seçmek daha iyi olacaktı. O zaman Gideon'la aralarında bir sır kalacaktı. Yahudiye bir iyilik borçlu olacaktı İbrahim. Su da Yahudilerin elinde olduğundan, çifte borçlu sayılacaktı. İnsan karnı açken düşmanın önünden geçebilirdi, ama üstü çıplakken geçmek...

«Hani cehennem dibine,» dedi İbrahim. «Bırak akbabalar kemirsin kemiklerini.»

«Vahabi'ler haberi bu akşam alırlar,» diye karşılık verdi Gideon.

İbrahim, «Kimse bilmemeli,» diye ekledi.

«Çöl her şeyi saklar.»

«Kebir bize hile yaptı diye sizin de bizi sömürmeniz gerekmez,» diye yakardı bu sefer İbrahim. «Biz bin yılı aşkın zamandır Tabah'da oturuyoruz.» Birkaç asır da o ekleyiver-miştii.

58

Gideon ciddi bir sesle, «Suya karşılık, bize bir fiyat ödemeniz gerek,» dedi.

«Biz fakiriz. Çok fakiriz.»

«Anladığıma göre sen kendin epey zenginleşmişsin.»

«Ben şantaj parası vermem.» İbrahim bunu söylerken cesareti de vücudunun tüm gözeneklerinden akıp akıp gidiyordu.

«O halde, kayalardan su çıkarma yöntemini keşfetmedi-nizse, bir an önce eşyalarınızı toplamaya başlayın.»

«Nedir fiyatınız?» İbrahim'in sesi bir fısıltıydı. Korku tüm benliğini sarıyordu.

«Baş.»

«Bans mı?»

«Baş.»

«Hepsi o kadar mı?»

«Hepsi o kadar. Tarlalarımıza girmedığınız, bize ateş etmediğiniz, adamlarımıza bir daha el sürmediğiniz sürece, Tabah'a su gönderen valf açık kalacaktır.»

İbrahim cesaretini bir anda yeniden topladı. «İsteklerinizi kabul edersem bana ne vereceksin?»

«Yalnızca su.»

«Herkes gösterebileceğim bir kâğıt, bir anlaşma olmalı. Bana bir kâğıt verersen, teklifini kabul ederim.»

«Sizin haklarınızı resmen kaydettirdik bile. Tapu dairesindeki dosyada onlar da var. Suyunuz, anlaşma şartlarına uymanıza bağlı. Anlaşılmayan bir nokta kaldı mı?»

«Hepsini anlıyorum,» diye teslim oldu İbrahim. O kadar sevinmişti ki, Gideon'un elini de sıkarak anlaşmayı onayladı.

«Yeterli su olacağını nereden bileceğiz? Yaz mevsiminde derelerin suyu çok azalır. Sizin o dev su kulelerini yaptığınızı da görüyoruz.»

«Biz yıllardır suyu ölçüyoruz. Şimdiki ihtiyaçlara yetecek kadar var. Yakında yeni alanları ekime açıyoruz. Oralarda yağmurlama sistemlerini deneyeceğiz. Terasların alt tarafına bir baraj ve rezervuar inşa edeceğiz. Kış selleri toplanınca, su yetecektir... barışçıl dostlara yani... bu yüzyıl için.»

Bir baraj! Bir rezervuar! Bunları düşünmek bile dehşet veriyordu. Kurnazdı bu Yahudiler!

59

«Hazır sen buraya gelmişken söyleyeyim, çobanların senin güney otlaklarının bizim kuzey tarlalarımızla sınır oluşturduğu yerde çitleri yıkmışlar. Keçilerin çok zarar veriyor. Ayaklarıyla eşinip su arıyor, değerli bitkileri hırpalıyorlar.»

İbrahim hakaret etmemeye özen gösteriyordu... «Ama o keçiler bin yıldan beri sağ kalmayı başardı buralarda.»

«Keçiler bin yıl dayandı ama, bu topraklar dayanamadı,» dedi Gideon. «Bakıyorum bataklıkları kurutmaya başlamışsın. Anladığıma göre oralan senin kendi toprağın. Eğer yüksek kâr peşindeysen, sana keçilerden hemen kurtulmanı, bizim getirttiğimiz sığırlardan alıp denemeni öneririm.»

İbrahim kararlı bir hareketle ayağa kalktı. «Şunu iyi anla, Gideon Asch. Seninle başka çarem olmadığı için anlaştım. Biz yalnızca hakkımız olan ve bizden çalınan suyu istiyoruz. Sizden sığır, makine, ilaç istediğimiz yok. Eğer bu toprakların ballı sütü bir diyar olduğunu sanıyorsanız kendinizi kandırıyorsunuz. Musa'nın casuslarının da onu kandırdığı gibi.

Canaan yöresi her zaman bir toz yığını olagelmıştır. Eski İbra-nîler Canaan'dan Mısır'a, burası kurak diye kaçtılar.»

«Belki de aradan geçen üç bin yıldan beri yeni bilgiler edinmişizdir,» dedi Gideon. «Belki sizin de öğrenmeye başlama zamanınız gelmiştir.»

«Peygamber bir şeyin toz kalmasını istedi mi, o şey toz kalır. Belki senin de bunu öğrenme zamanı geldi. Hiçbirimize su kalmayacağı günü bekle de gör. Depremlerin gelmesini bekle de gör. O ilaçların yaraları iyileştiremeyeceği günü bekle de gör. Güneşin kayaları çatlatıp yaracağı günü bekle de gör. Senin ruhunu da yaracaktır o zaman.»

«Belki Allah'ın bile biraz yardıma ihtiyacı olabilir,» diye karşılık verdi Gideon. «Artık ölü toprağın kemiklerini gagalamaktan vazgeçmeniz şart.»

«Sen budalanın birisin, Gideon Asch.»

«Seninle uzun süre komşu olacağız, Hacı İbrahim. Kendi halkın için daha iyi bir şeyler isteyeceğini ummuştum.»

«Senden isteyecek değilim.» İbrahim bunu söyledikten sonra dönüp atma bindi.

«Buluşmamız gerek. Çitler, hastalıklar gibi konuları gö-

rüşmeye karar vermemiz gerek. İkimizi de ilgilendiren konular var,» dedi Gideon.

«Kendinize muhtar diye bir kadını seçerseniz, nasıl görüşürüm?»

. «Biz liderlerimizi kendimiz seçeriz. Liderlerimiz bizi seçmez.»

«Eh, çok kötü bir sistem. Asla işlemeyecek,» dedi İbrahim. «Yalnız seninle görüşürüm ve yalnızca benim höyükte buluşurum.»

«Bir kez höyükte, bir kez burada, derenin kenarında,» diye karşılık verdi Gideon.

İbrahim uzaklaşırken içinden, acaba neden Efendi Kebir'e kızmaktan çok bu Yahudi'ye kızıyorum, diye merak ediyordu. Kebir'den bu tür hileler beklenirdi. Ona anlayış gösterirdi insan. Ama bir Yahudiden bağış? Asla!

İbrahim kahvede korku içinde bekleyen kalabalığın yanına döndü. Sakin sakin kapının dışındaki özel masasına oturdu.

Faruk hemen önüne bir fincan kahve koydu. İbrahim onu ağır ağır, tadını çıkara çıkara yudumladı, bir yandan da karşısındaki korku dolu gözlerle baktı. «Efendi suyumuzu Yahudilere satmış,» dedi. Onlar isteriye kapılmadan önce elini havaya kaldırıp sessizliği sağladı. «Ama! Yahudiye kuyumuz öğleye kadar dolmazsa onu elimizden elli İngiliz gemisinin bile kurtaramayacağını söyledim.»

«Ne oldu?»

«Yahudi durumu anladı. Ona iki şık önerdim. Saçıyla sakalı ya tek tek yolunacak, ya da tutam tutam yolunacak.»

«Savaşıyor muyuz?»

«Hayır. Banş koparmak için yalvardı. Onu affettim!»

«Hacı İbrahim!» diye seslendi biri arkalardan.. «Kuyuya su geliyor!»

Alkışlar, ıslıklar, coşku çığlıkları, zafer naraları yükseldi.

«Hacı İbrahim en büyük!»

Hani'nin babası kendine yol açıp masaya yaklaştı. «Ya oğlum, İbrahim? Hani'ye ne olacak?»

«Ha, evet. Ona Hani gibi dürüst bir çocuğun böyle şey yapamayacağını söyledim. Kendisi akrabalarını ziyaret ediyor,

60

61

dedim. Yahudi bu konuda kimseye söz etmemeye razı oldu. Bir süre sonra Hani sessizce Tabah'a dönebilecek.»

«Allah senin soluğunu, adımını takdis etsin, Hacı İbrahim.»

İbrahim akşam namazından sonra höyüğe çıktı. Ağaçlar büyümüş olduğundan, artık Şemeş kibutzunun içini göremiyordu. Allah kahretsin, amma da hoşlanıyordu bu Gideon Asch denilen heriften! Keşke oğlu Kemal de Gideon gibi olsaydı büyüyünce... o zaman... o zaman ikisi elele verip Filistin'i baştan başa fethedebilirlerdi.

DOKUZUNCU BÖLÜM

1929 Sonbaharı

Kudüs Müftüsü Hacı Emin el Hüseyinî mimbere çıktı. Büyük Cami, Hazreti Süleyman'ın ve Herod'un tapınaklarının bulunduğu meydandaydı. Bu camiye Mescid-i Aksa deniyordu. Hazreti Muhammed'in miraca çıktığı kaya da buradaydı. Artık Harem-i Şerif olarak bilinen bu yer, tüm İslâm âleminin üçüncü kutsal yerlerinden sayılmaktaydı.

«Günahkâr Yahudiler Harem-i Şerifi Yom Kippur'dan koç boynuzuyla borazan çalarak ele geçirecekler. Haceri Esved'i de, bu camii de yıkıp kendi tapınaklarını yeniden kuracaklar!» diye bağırıyordu Müftü.

Cemaat bir ağızdan, «Yahudilere ölüm!» diye haykırdı. «Yahudilerden nefret etmek kutsaldır!» diye bağırdı Müftü.

Onlar yine, «Yahudilere ölüm!» diye tempo tuttular. Cübbelerinin altında bıçak, sopa, tabancayla sokaklara döküldüler. Vaazdan öfkelenmiş, ağzı köpüren çılgın kalabalık, Kudüs'ün çok yakınında bulunan eski kesimindeki Yahudi mahallelerine çullandı. Burada kendisini savunmaktan aciz, yaşlı Hasidik Yahudileri otururdu. Kalabalık, bir oda büyüklüğündeki ufacık sinagogları bastı, kutsal Yahudi kitaplarını yak-

62

ti, dükkânları yıktı, Tevratlara ve Kutsal Kitaplara işedi, defi hacet etti, sakalları çekti, sopalar indirdi, ateşler etti... ve her şey olup bittiğinde otuz Yahüdinin öldürülmüş bulunduğu anlaşıldı.

«Yahudiler Mescid-i Aksa'yi yıktı!»

Bu söz tüm Filistin'e yayılıyordu. Camiden camiye uçuyor, yanında da birtakım beceriksizce hazırlanmış sahte fotoğraflar ona eşlik ediyordu.

«Yahudilere ölüm!»

Galile'deki kutsal Safed kentinde, doğulu Yahudi bilim adamları, Kabbalah ve Zohar kitapları üzerinde çalışmaktaydılar. On beş tanesi katledildi.

«Yahudilere ölüm!»

Hazreti İbrahim'in Hebron kentinde, Yahudilerle Müslümanlar bir arada Patriak'lar türbesinde, yani Hazreti İbrahim'in ve başka kutsal kitap büyüklerinin gömülü olduğu yerde ibadet ederlerdi. Arap kalabalığı atmış dört silâhsız ve savunmasız erkek, kadın ve çocuğu öldürüp sonra da parçaladı.

Araplar Yafa, Hayfa, Beer Tuvia ve Hulda'daki camilerden boşaldıkça, daha başka saldırılar da bunlarla birlikte düzenlendi. Bütün olup bitenler, Yahudilerin Harem-i Şerifi almış olması gibi adî bir yalan üzerine başlamıştı. Müftülük sıfatını ve mimberini güç kaynağı olarak kullanan Hacı Emin el Hüseyinî, 1920'lerin on yılı boyunca iğrenç kollarını Filistin'in en ücra köşelerine kadar uzatmıştı. Kendisi toprak sahibiydi. Feodal geleneğe göre köylülere yancı olarak ektirdiği sınırsız arazileri vardı. Bu topraklarda çalışanlar fakir ve cahil, ayrıca umutsuz ve çaresiz köleler durumundaydı. Camide birkaç etkili söz duyunca kolaylıkla tahrik oluyor, dinsel bir isteriye kapılabiliyorlardı. Müftü başka kabilelerle işbirliği yapmak zorunda kalmamak için, bir Arap Ajansı kurulmasını köstekledi. Bu durumda Arap toplumu fakir, hastalıklar içinde, eğitimsiz ve ileriye dönük her plandan yoksun kaldı. Bu arada Yahudiler ilerlemeyi sürdürdüler.

Müftü buna karşılık durmadan manevralar yapıyordu. Arap yaşamı tümüyle Müslümanlık dininin çerçevesinde bir

63

yaşamdı. Dinsel fonlan, dinsel mahkemeleri, camileri, yetimlerin bakımına, eğitime harcanacak paraları kontrol eden bir Yüksek İslâm Konseyi vardı. Hacı Emin el Hüseyinî bu konseyin başkanlığını kaptı. Bu yeni durumu, Müftülük mevkiine ek olarak, ona Müslüman topluluğu üzerinde daha da fazla

güç sağladı.

Yüksek İslâm Konseyi'nin başkanı olarak, çok geniş yetkileri sahibi oluyor, kimseye hesap vermek zorunda da kalmıyordu. Ayrıca vaizlerin, hafızların, imamların, hatta müezzinlerin tayini gibi, öğretmenlerin ve yargıçların tayini de ondan çıkıyordu. Müftü'nün gücü öyle artmıştı ki, her türlü alçakgönüllülüğü unutup kendi adına «Büyük» sıfatını da ekledi, bundan böyle Kudüs Büyük Müftüsü oldu. 1920'lerin sükuneti, bilerek bozulmuş, o da tüm gücünü ülkenin salt kontrolünü eline almaya yöneltmişti.

Gerçi Yahudilerin savunmasız kutsal kentlerinde zulümler çok korkunç olmuştu ama, Müftü'nün buralardan kazancı sınırlı kalmıştı. Yalnızca tek başına yaşayan, din araştırmalarıyla uğraşan sofulara, bir de rakip Arap kabilelerine inmişti toka-tı. Ama ayaklananlar, Yahudi çiftçilik alanlarından uzak durmuşlardı. Oraları saldırılamayacak kadar katı ve sağlamdı.

Müftü, Ayalon Vadisindeki Yahudi kibutzlarma saldırmaya çalıştıysa da, hiçbir sonuç elde edemedi. Gideon Asch, Haganah'ın komutanı olarak, savaşılabilecek yaştaki tüm kadın ve erkekleri eğitmiş, silâhlandırmıştı. 1929 ayaklanmalarında onun bölgesi çok sakin kalmayı başardı. Ayalon yöresinde barışın böyle sürebilmesinin en büyük nedenlerinden biri de, Tabah Muhtarı'nın adamlarına Müftü'nün cihad çağrılarına katılmamaları için emir vermiş olmasaydı.

Şemeş'le Tabah gerçi savunma konularında işbirliği yapmamış, güçlerini düzenlememişlerdi ama, arada hep konuşulması gereken başka işler çıkıyordu. Bu nedenle başlangıçta aralarında esen soğuk hava artık çok değişmişti. Hacı İbrahim kesinlikle kibutzun içine girmiyordu. Gi-deon'u ziyaret ettiği zamanlar, ana kapıdan girdikten sonra

64

tarlalardan geçip buluşma yerine, derenin kenarındaki yere gidiyordu. Gideon da onu höyükte ziyaret ediyor ama, hiçbir zaman evine gelmiyordu Muhtar'ın.

iki adam birlikte geçirdikleri zamanı, yoğun işlerinden kurtulup dinlenmek için hoşça bir fırsat diye görmekteydiler. Hacı İbrahim, Yahudiyi yarı Bedevi sayıyordu bir bakıma. Saygı duyuyordu Gideon'a. Ata binisini, Arapça konuşuşunu beğeniyordu. Onda ayrıca kendinde olmayan bir adaletli taraf vardı. Gidebn'la tartışmanın en çok hoşlandığı yanı da,

bu tartışmaların hayatının yeni bir zevkini oluşturmaya idi. En saklı duygularını ve düşüncelerini bir başka insana açmak. Hacı İbrahim içine kapanık bir adamdı. İç duygularını kimseye açmamaya uzun zamandan beri şartlanmıştı. Onun durumu başkalarınınkinden de ciddiydi, çünkü muhtarlar hiçbir zaman düşüncelerini kimseye açmamak zorundaydılar. Yalnızlık çekiyordu bu yüzden. Sessizlik onun hayatının bir parçasıydı. Topluluklarda söylediği sözler, hatta bir dostuna ya da akrabasına söylediği sözler, hep söylenmesi gereken şeylerdi. Kimseye kişisel özelemlerinden, gizli ihtiraslarından, korkularından söz etmezdi. Âdeti değildi.

Ama Gideon'la durum farklıydı. Sanki Yahudiye anlatmıyordu ağzından çıkanları. Akıp giden bir dereye, bir ağacın rüzgârla titreyen yapraklarına, kırların bir yaratığına anlatıyordu. Dili soyut biçimde biraz serbest bırakmak, her kelimeyi kontrol etmemek, o kadar. Harika bir şeydi bu. Gideon'la ikisi yüksek sesle tartışabilir, kavga edebilir, birbirlerine hakaretler savurabilir, sonunda birbirlerine kızmayabilirlerdi. Bunu anlamışlardı. Gideon uzun süre görünmeyince İbrahim hemen Şemeş'e bir haberci yolluyor, hayalî bir sorun üzerinde acilen görüşmek istediğini bildiriyordu.

Öğleden akşama kadar derenin kenarında oturdular, zamanın nasıl geçtiğini anlamadılar. Hacı İbrahim şarap kupasını alıp bir yudum içti, sonra şişeyi soğuşun diye tekrar havuza doğru indirdi. Bir teneke kutu çıkarıp açtı, içinden küçük bir esrar çubuğu çıkardı.

65

«Bana az ver,» dedi Gideon. «Az sonra bürokratlarla cebelleşmem gerek.»

«Yahudiler neden hoşlanmıyor esrardan?» «Bilmem.»

«Satmayı teklif ediyoruz... ama... kimse almıyor. Bak, senin hoşuna gidiyor işte. Onlar biliyorlar mı senin sevdiğini?» «Pek bilmezler. Ya da inanmak istemezler. Beni çöl yaratığı olarak kabul ederler. Bedevi yanıma hoşgörü gösterirler.» Gideon küçük pipodaki uzun bir soluk çekti, «Ahhhh,» diye bir ses çıkardı, sırtüstü uzandı. «Gurur duymamız gerek,» dedi. «Ayaklanmalar sırasında vadi sakin kaldı.»

«iki seçeneğimiz mi vardı?» dedi İbrahim. «Suyun valfını senin elin kontrol ediyor.»

«O su anlaşması olmasaydı peki? O zaman adamlarını ayaklanmaya kışkırtır mıydın?»

«Yaz sıcaklığında benim adamların beyni sulanır. Sonbahar hasadını düşünüp kaygılanırlar. Yorgun olurlar. Heyecanlı olurlar. Patlamaya da hazır dırlar. Onların bu çaresizliğini hiçbir şey Müslümanlık kadar yönlendiremez. Dünyanın bu taraflarında nefret kutsal bir duygudur. Ayrıca ebedidir de. Bir kere alevlendiler mi... ben ne de olsa, alt tarafı bir muhtarım. Bir selin önüne dikilemem. Görüyorsun ya, Gideon... İşte siz burada, bu noktada kendinizi kandırıyorsunuz. Bize nasıl davranmanız gerektiğini bilmiyorsunuz. Yıllar boyunca, hatta" uzun yıllar boyunca sizinle barış içindeymiş gibi görünebiliriz. Ama zihnimizin gerisinde her an öç alma umudunu koruruz. Bizim dünyamızda hiçbir anlaşmazlık gerçek anlamda çözülmez. Yahudiler de bize, savaşmaya devam etmek için gerçek bir sebep sunmuş oldular.»

«Yani Araplarla iş görürken biz kendimiz de Arap gibi mi düşünelim,» diye gülümsedi Gideon.

«İşte dert orada. Siz Arap gibi düşünemezsiniz. Sen, şahsen belki. Ama halkın yapamaz. Sana bir örnek vereyim. Su anlaşmamızda bizim talep etmediğimiz bir madde var. Anlaşmanın ancak Tabah'dan birinin size karşı bir suç işlediği kanıtlanırsa iptal edilebileceği yazılı.»

«Ama diyelim ki Müftü'nün adanılan yaptı. Bu bize sizin

66

suyunuzu kesme hakkını verir mi? Koca bir köyü, işlemediğiniz bir suçtan ötürü cezalandırmak doğru olmazdı bizce.»

«Aha!» dedi İbrahim. «İşte bu sizin zayıf olduğunuzu kanıtlıyor. Düşüşünüz de bu yüzden olacak. Asla karşılığını göremeyeceğiniz bir merhameti bize sunmanız çılgınlık.»

«Yahudiler yüzlerce ülkede, bir milyon kere merhamet dilendiler. Şimdi bizden merhamet bekleyenlerden onu nasıl esirgeriz.»

«Burası merhamet diyarı olmadığı için. Bizim dünyamızda yüce yürekliliğin yeri yok. Er geç siz de politik oyunlar oynamak zorunda kalacaksınız. İttifaklar yapacak, gizli anlaşmalara girecek, bir kabileyi diğerine karşı silâhlandıracaksınız. Giderek daha çok bizler gibi düşünmeye başlayacaksınız. Yahudi idealleri burada işlemez. Siz Yahudiler buraya gelince, bizim çöllerden söküp çıkararak kurduğumuz düzenler sistemimizi yıktınız. Belki bizim pazarlar size karmakarışık gibi görünebilir ama bizim işimizi görüyor. Belki dinimiz size fanatik gibi görünebilir ama, bize bu katı koşullarda yaşama olanağını o din sağladı ve bizi taundan sonraki daha güzel hayata hazırladı.»

«İslâm dinine göre, bu dünya yaşamının anlamsız olması gerekmez. Bu dünyaya sırf ölmeyi beklemek için gelmiş olmanız da gerekmez. Acaba İslâm dinini kendi başarısızlıklarınıza özür olarak kullanıyor olmanız, Hacı İbrahim. Zorbalıkları sessizce kabul etmek, boyun eğmek, bu toprağı adam etmek için ter dökmek, kafa çalıştırmamak için özür olarak kullanıyor olmanız.»

«Hadi, hadi, Gideon. Benim fakir halkım okuyup yazmayı öğrenirse ne olur, bir düşünsene. Asla elde edemeyecekleri şeyleri istemeye başladılar. Siz her istediğiniz parayı dünya Yahudilerinden alabiliyorsunuz. Fevzi Kebir kendine kâr çıkarmadan bize ne verir? Olmaz, Gideon, olmaz. Yahudiler bizim şartlandığımız hayat biçimini yıkıyor. Anlıyor musun... buraya ne » zaman bir yabancı gelse, bizim uyamayacağımız yeni usuller getiriyor.»

«Mesele de orada, İbrahim. İslâmiyet artık dünyadan saklanamaz. Biz Yahudiler bixrada size, dünyaya bakabileceğiniz
67

bir pencere verebiliriz. O pencereye bakmamazlık edemezsiniz.»

İbrahim başını iki yana salladı. «Yabancılar gelip bize nasıl yaşamamız gerektiğini öğretmeye kalktı mı hep sorunlar çıkar. Önce Haçlılar, sonra Türkler, sonra İngilizler, sonra Fransızlar... herkes bize kendi tarzımızın iyi olmadığını, değişmemiz gerektiğini söyleyip durur.»

«Bir konuda yanılıyorsun. Yahudiler buraya aittir. Biz sizinle aynı babanın çocuklarıyız. Hazreti İbrahim'in soyandınız. Babamızın evinde bize de biraz yer olmalı. Tek istediğimiz küçük bir oda.»

«Şu gözlerinin rengine bak, Gideon. Sen uzak yerden gelmiş bir yabancısın.»

«Filistin'de her zaman Yahudiler ve Araplar olmuştur ve her zaman da olacaktır. Biz mavi gözlerimizi düşman diyarlarda dolaşırken edindik. Bazılarımızın yuvaya dönmeye ihtiyacı var.»

«Ve Hristiyanların size karşı işlediği günahları da biz ödemek zorunda kalıyoruz,» dedi İbrahim.

«Ödemek mi? Burası sizin toprağınız değil, İbrahim. Siz onu çoktan gözden çıkarmışsınız. Ne onun uğruna savaşmışsınız, ne onun uğruna çalışmışsınız, ne de buraya vatan demişsiniz.»

«Siz kendi kafanıza göre bir Filistin yaratmaya çalışıyorsunuz. Bizi bilmediğimiz bir dünyaya doğru itiyorsunuz. Bizim anlayabildiğimiz, sindirebildiğimiz bir şeyimiz olması gerekli. Kafamızı karıştırıyorsunuz,» dedi İbrahim.

«Akıllıca bir başlangıç yapıp çocuklarınızdan bazılarını bizim kliniğe yollasamza. Kann ağrısından ölmek, hayatta gözleri görmeden yaşamak zorunda değiller.»

İbrahim ilk defa olarak sıkıldı, bu görüşmenin bir an önce bitmesi için sabırsızlandı. «Aramızdaki zayıfların ayıklanması Allah'ın isteğidir.» Atının otlamakta olduğu yere yürüdü, dizginleri eline aldı. Gideon ayağa, kalkıp içini çekti. «Kibutzda yepyeni, güçlü bir jenaratörümüz var...» «Hayır,» diye onun sözünü kesti İbrahim. «Sizin elektriğinizi istemiyoruz.»

68

«Ben yalnızca senin kahveye bir tek kablo çekmeyi düşünmüştüm. O zaman bir radyonuz olur kahvede.»

«Ah, Gideon, beni heveslendirmeyi nasıl da iyi biliyorsun. Bir radyo... Böyle bir şeyin halkımın gözünde beni Peygamberden sonra gelen en büyük adam durumuna getireceğini sen de bilirsin.»

Bir radyo, diye düşündü İbrahim. Gideon yavaş yavaş, ama sağlam adımlarla, iyilik borçları altına sokuyordu onu. Bir gün elbette bunların karşılığını isteyecekti. Dünya böyleydi. Ama bir radyo!

«Kabul,» dedi İbrahim.

«Bir şey daha var. Gelecek hafta tatilinden sonra ben evleniyorum. Muhtarların ve şeyhlerinle birlikte düğünüme gelirmisin?»

İbrahim atına bindi, başını iki yana salladı. «Yoo, iyi olmaz. Adamlarım kadınlarla erkeklerin birlikte dans ettiğini, birlikte yemek yediğini görürler. İyi olmaz.»

Atlarını yanyana kibutz kapısına doğru sürdüler. Nöbetçi onları görüp kapıyı açtı. İbrahim geçti, sonra durup döndü.

«Ben kendim gelirim,» diye seslendi. «Çünkü sen benim dos-tumsun.»

ONUNCU BÖLÜM

1931

Soylu Alman ailelerinin ticaretle ilgilenenleri arasında, üçüncü ya da dördüncü erkek evladı uzak diyarlara yollamak bir gelenek haline gelmişti. Her tarafta büyük, varlıklı, nüfuzlu Alman mahalleleri vardı. Özellikle Orta ve Güney Amerika" da Almanlar pek yoğunlaşmaya başlamıştı.

Filistin'de de, daha Haçlı Seferleriyle gelen ilk Almanlardan bu yana, önemli bir Alman grubunun varlığı hissedilmekteydi. 1800'lerin ortalarında, fazla sıkışık eski Kudüs'ün duvarları dışına doğru yeni mahalleler yayılmaya başladı.

Bunlardan ilki Yahudilerindi. Mahallelerinin çevresi Bedevi

6»

yağmacılardan korunmak için kale gibi çevrilip güvene alınmıştı. Birbirinden geçilebilen apartmanlar, demir parmaklıklı pencereleriyle sanki bir sur oluştuyordu. Mahalleye, güneş battığı zaman kapanan demir bir kapıdan girilmekteydi. Bir sinagog, bir okul, bir hastane ve halk fırınları da orta meydanın çevresindeydi.

Almanlar da eski kentin dışında Suriyeli öksüz çocuklar için bir yetimhane yapmaya kalktılar. Bunun arkasından cüz-zam hastanesi, daha sonra da Arap kızları için epey ün kazanan bir okul geldi.

1873'te Almanlar eski kentin güneybatısında bir Alman mahallesi kurdular. Yahudilerin çevresi duvarlı mahallelerinin tersine, Alman mahallesinde geniş, ağaçlı caddeler üzerine dizili şirin, müstakil evler vardı.

Zeytin Dağı'nın Scopus dağıyla birleştiği belin üzerinde Almanlar, Augusta Victoria Hastanesi adlı bir büyük tesis kurdular. Eski kentte, İsa'nın mezarına en yakın bir yerde Alman Lutheran Kilisesi kuruldu. Yüzyıl başında Kayzer Wilhelm'in Filistin ziyaretiyle Almanların Kudüs'teki varlığı daha bir göze çarpmaya başladı. Kayzer, Alman Katoliklerin satın almış olduğu bir araziye ilerde Denedikten Kilisesi yapılmasını kararlaştırdı. Meryem'in Zion dağında öldüğü yerdeydi arazi.

Almanlar Birinci Dünya Savaşı'nda Türklerin müttefiki olduğundan, savaş öncesinde ve savaş sırasında buralardaki önemleri doruğa çıktı. Augusta Victoria tesisini askerî merkez garnizonu yaptılar, kenti Alman askerleri ve mühendisleri doldurdu, Türklerin savunma olanaklarını geliştirmeye çalıştılar. Kont Ludwig von Bockmann'ın ailesi de yüzyıllardan beri genç oğullarından birini Kudüs'e gönderir, oradaki Alman geleneğinin önemli bir kişisi durumunda yaşatırdı. Genç Gustav Bockmann, Birinci Dünya Savaşı'nda U-boat subayıydı. Savaştan sağ kurtulmuş, sonra Kudüs'te evlenmişti. Bahçeli bir villada otururdu. Alman kolonisinin en güzel evlerinden biri onun eviydi.

1920'lerin ortalarında Bockmann'a Alman istihbarat görevlileri geldi, ondan İngiliz Manda'sim gözlem altında tutacak ve çevre Arap ülkelerindeki Alman yanlısı kimselerin faaliyet-

70

lerini düzenleyecek gizli bir casus teşkilâtı kurmasını istediler. Gustav Bockmann bu görevi iyi başardı. Kendine paravan olarak birkaç Alman ithaât-ihracat şirketini ve bir Alman bankasını kullandı. Bockmann ilk bakışta saygın bir iş adamı, dinsel toplumun temel direklerinden biri olarak görünüyordu.

1930'ların başlarında Adolph Hitler iktidara gelince Bockmann kolaylıkla Nazilere uyum sağladı. Bir yıl içinde, Hitler iktidarının Yahudilere karşı saldırgan bir tutum izleyeceği tüm açıklığıyla ortaya çıktı. 1934 ve 1935'de binlerce Alman Yahu-disi, Almanya'dan kaçmaya başlamışlardı. Birçoğu da Filistin'e geldiler.

Bu yeni göç akımına Araplar çok şiddetli tepki gösterdi ve bu tepkilere de yine Kudüs Müftüsü öneyak oldu.

Hacı Emin el Hüseyinî, 1929 ayaklanmalarım ve vahşetin; yaratmış olmaktan ötürü bir cezaya uğramamış, o işten sütten çıkma ak kaşık gibi sıyrılmıştı. Şimdi de İslâm dünyasında yıldızının yeni baştan parlayacağı ikinci bir on yıllık döneme giriyordu. Kudüs 'te gösterişli bir İslâm Kongresi topladıktan sonra seyahate çıkıp İran'a, Hindistan'a ve Afganistan'a gitti,, oralarda verdiği vaazlarda Yahudi nefretini işlemeye çalıştı.

İngilizler ona karşı çekişen davranışlarından Müftü artık onları açıkça düşman ilân ediyordu. Nerede İngilizlere karşı duygular güçlüyse, orada mutlaka kendisini destekleyen kimseler bulmaya başladı. Tüm Arap dünyasında liderler giderek yükselen, kuvvet kazanan Anti-Siyonist, Anti-İngiliz çığlıklara hemen katıldılar. Filistin içinde hemen her caminin mim-beri, Yahudi aleyhtarı bir platform haline dönüştü.

Bütün bunlar Gustav Bockmann'ın kulaklarına müzik sesi: kadar tatlı geliyordu. Yahudilerin aleyhinde olan her şey uygundu Nazi Almanyası'na. İngilizlere sorun çıkaran her şey de,. Almanların işine geliyordu. Bockmann dikkatli adımlarla Müf-tü'ye yaklaştı, onunla dost oldu, ortak düşmanlara karşı savaşmakta oldukları tutumuna büründü.

Müftü'nün paralarının büyük bölümü, kendi yönettiği dinsel fonlar vakfından gelmekteydi. Gerçi üzerinde Müftü'nün adım taşıyan yeni camiler yapıldığı yoktu, ama vakfın hazinesi,

71.

durmadan satın alınan yasa dışı silâhlar ve şahsi lüks yaşam yüzünden pek kansızlık çeker durumdaydı. Müftü'ye karşı bir «önemli Arap aileleri koalisyonu» belirdi, Vakıf masraflarının hesabını istediler. Hacı Emin el Hüseyinî bunun üzerine, ayn bir banka hesabı, bir silâh kaynağı ve bir siyasal müttefik ihtiyacı duydu. Kudüs'teki Alman kolonisi sağlardı bunları herhalde.

1935 sonlarında Gustav Bockmann gizli bir toplantı için Berlin'e çağrıldı. Konu, Arap dünyasında Almanya'nın durumunun bir değerlendirmesini yapmak ve İngiliz-Fransız kont-rolunda olan ülkelerin tutumunu değiştirmek için uzun vade-T planlar saptamaktı. Bockmann giderken Filistin'de giderek güçlenen bir Müslüman bırakıyordu. Kudüs Müftüsü. Onun düşmanları, Almanya'nın da düşmanlarıydı. Almanya'dan dönüşünde sevinç içindeydi.

Müftü'nün villası, kentin Ramallah yolu üzerinde, kuzey tarafındaydı. Bockmann her zaman sapına kadar, kaskatı bir Alman gibi davranırdı. Nadiren gülümser, onda da zorlukla gülümserdi. Ama yine de, Müftü'nün meyve bahçelerine bakan balkona çıkarken yüzünde bir gülümseme vardı. Nezaket sohbetlerini bitirdiler, ondan sonra da iş konusuna geçtiler.

«Toplantı çok başarılı geçti efendim,» diye konuşmaya başladı Bockmann. «Führer'in kendisi de katıldı. Kendisiyle çok uzun süre konuşma olanağı buldum.» Hacı Emin tatlı tatlı başını salladı.

Bockmann devam etti. «Artık Arap dünyasında Almanya' nın bulacağı desteği anlamış bulunuyoruz. Şam'da ve Bağdat" ta iyi yerlerde dostlarımız var, Mısır yüksek rütbeli subaylarına da ulaşma olanaklarımız var.»

Nazi sempatzanlarının çoğalması iyi, hoş ama, diye düşünüyordu Hacı Emin... ortaya bir Alman yanlısı Arap daha çıkarsa, kendisine rakip olabilir. Pek az yorumda bulunarak dinlemeyi sürdürdü.

«Fakat sizi temin ederim ki başka hiçbir Arap lideri, Hit-ler'in dikkatini ve hayal gücünü zâtı devletleriniz gibi etkile-

72

mis değil. Yahudilere karşı yürüttüğünüz ısrarlı savaşı çok takdir ediyor. Ayrıca Müslümanların bir dinsel lideri olarak kendine özgü bir duruma sahip olduğunuzu da anlıyor.»

«Almanya'nın bizim durumumuz için neler yapmak niyetinde olduğu konusunda biraz daha açık konuşabilir misiniz?» diye sordu Müftü.

Bockmann hafifçe öksürüp boğazını temizledi, kendini uzun sürecek açıklamalara hazırladı. «Naziler iktidara geleli henüz pek kısa bir zaman geçti, ama aldıkları sonuçlar yine de şaşırtıcı. Ülkeye yeni bir ruh geldi. Dünya savaşı yenilgi-

sinden sonra bir millî beraberlik ruhu doğdu. Önümüzdeki birkaç yıl içinde Hitler kesinlikle Avrupa çerçevesi içindeki Alman azınlıklarını da birleştirecektir. Avusturya'da, Polonya'da ve Çekoslovakya'dakileri. Tüm Almanlar bir tek Nazi bayrağı altında birleşeceklerdir. İngilizlerin ve Fransızların çok... nasıl diyeyim... çok yozlaşmış oldukları, Almanların Avrupa'ya yayılışını önleyemeyecekleri duygulan çok güçlü. On yıl içinde kesinlikle Ortadoğu'da da Almanların fiziksel varlığı güçlü olacaktır.»

«Savaş yoluyla mı?»

«Bence öyle. Kısa bir savaş. Siz de işe başlangıcında katılma ve amaçlarınızı garantiye alma fırsatına sahip oluyorsunuz.»

«Almanya'nın buralarda egemen kuvvet olması gerçekleşir varsayımıyla,» dedi Müftü.

«Başka türlü olabilir mi?» Bockmann'ın sesinde bir şaşkınlık gölgesi vardı.

«Filistin'deki gelişmeler hakkında ne düşünüyorsunuz?»

«Madde bir,» dedi Bockmann. «İngiliz Manda'sı sallantıda. Sizin yöneteceğiniz dikkatli planlanmış bir Arap ayaklanması bunu yıkabilir. Madde iki. İngilizler gidince, Yahudiler çırpıçılak kalacaktır. Sizin kanıtlanmış yeteneğinizle, Müslüman dünyası onlara karşı birleştirilebilir, onları buradan sürüp çıkarmak, yok etmek mümkün olur. Madde üç. Minnet duygularıyla dolu bir Hitler, sizin Arap dünyası liderliği idealinizi destekleyecektir.»

Baş döndürücü sözlerdi bunlar. Almanların istediğini yap-

73

mak demek, İngiliz zorbaları atıp yerine Alman zorbaları geçirmek mi demek olacaktı yoksa? Yoo, kendisinin özel bir gücü vardı. Hitler örgütlenmiş dinler konusunda sonradan ne yapmaya kalkarsa kalsın, Müslümanlığa bulaşması büyük akılsızlık olurdu. Büyük Müftü çok saygın olacaktı zaten.

«Filistin doğal olarak Ürdün nehrinin (Çşeria) doğu yamacını, Ürdün Krallığı toprakları diye adlandırılan yeri de kapsamına alır,» dedi Hacı Emin. «Ayrıca bizim Suriye eyaletinin bir parçası olduğumuz da dikkate alınmalıdır.»

Bockmann başını selâm veriyormuş gibi eğdi. «Berlin, sizin Türk sınırlarıyla ilgili yorumunuzu olumlu karşılıyor.»

«Sevgili Gustav,» dedi Müftü. «İngilizler de Şerif Hüseyin'i Türklerin üzerine salmak için aynı şeyleri söylemişlerdi.»

Bockmann kazık kesildi. «Siz Adolph Hitler'in sözünü İngiliz Sömürge Yönetimi'nin sözüyle eş değerde mi tutuyorsunuz? Biz dostlarımıza verdiğimiz sözleri tutan.» Yine boğazını temizledi. Bu sefer bu, işi gösterişli bir biçimde yaptı. «Sizi Berlin'e davet etmeye yetkiliyim. Gizlice tabii. İsteklerinizi içeren bir antlaşma hazırlanacak.»

Hacı Emin ayağa kalktı, ellerini arkasına kenetledi, balkonun ucuna yürüyüp Ölü Deniz'in karşı tarafındaki Ürdün tepelerine doğru baktı. «Abdullah'ın orada İngilizler tarafından eğitilmiş bir Arap lejyonu var,» dedi. «Silâhlan da İngiliz, komutanları da İngiliz. Filistin'de bir A:çap ayaklanması daha çıkarsa, İngilizler onları miskin miskin oturturlar mı sanıyorsunuz?»

«Biz Arap birliğini örgütleyip İngilizlere görülmemiş bir baskı yapabileceğimize inanıyoruz. Abdullah'ın Ürdün nehrinî geçmesine asla izin verilmeyecektir.»

«Ben o kadar emin değilim. Abdullah çok ihtiraslı bir insandır.»

«Ama yine de bu riski göze almaya değer efendim.» «Bakın, ben maddelerinizi değerlendireyim,» dedi Müftü, «İngiliz Manda'sı o kadar çabuk yıkılmayacaktır. Yorgunlar ama, ölmüş de değiller. Bir Alman işgali söz konusu olmadıkça Sina'dan ve Süveyş Kanalı'ndan asla çekilmezler. Eğer ben Almanya savaşa başlamadan ayaklanmaya girerim, sonra da

74

yenilirsem... o riske girmeye değer mi? Daha sizin birinci maddenize girişmeden önce, burada, Filistin'de karşıma dikilen bu Arap aileleri koalisyonunu saf dışı bırakmam gerek. Gustav, bende yeterli kaynak yok bu işler için.»

Bockmann yaklaştı, Hacı Emin'in yanbaşındaki balkonun parmaklığına dayandı, bir kere daha gülümsedi. «Ben Berlin'den buraya eli boş dönmedim,» dedi.

Müftü sevincini saklamayı başardı, konuşma devam etti.

«Sorunlarınızı ayrıntılı biçimde anlattım. Yahudilere ve İngilizlere sürekli karşı durmanın ne kadar yüksek meblağlara baliğ olduğunu belirttim.»

Müftü'nün de duymak istediği buydu zaten!

«Biz Vakıf fonlarındaki herhangi bir... ne diyeyim... açığı... kapatmaya hazırız.» Hacı Emin başını salladı. Bockmann hemen devam etti. «1929 ayaklanmalarını inceledik. Bu sefer elinizde yeterli fon olacak. Buraya binlerce tüfek ve milyonlarca kutu fişek getirecek olanakları ve yolları biz bulacağız. Bunların yanı sıra patlayıcılar, el bombaları, otomatik silâhlar, mortar'lar da getireceğiz.»

Hacı Emin'in yüzünde belirgin bir memnuniyet ifadesi görüldü. «Lütfen devam edin,» dedi.

«Tabah gibi kilit köyler ve onun' koruduğu yol gibi önemli yollar bu sefer karşı duramayacak,» dedi Bockmann. «Ayrıca Yahudi yerleşim yerlerine doğrudan saldırıp onları haritadan silecek olanaklarımız da bulunacak.»

Bir sinek, ortadaki kahve fincanlarının üzerinden vızıldayarak uçtu.

«Ayrıca, tüm saygılarımız bakî kalmak kaydıyla belirtmek isterim, efendim, siz kutsal bir kimliğe sahipsiniz. Bu durum- -da, çeşitli Arap topraklarından bir gönüllüler grubu derleyebilecek birinci sınıf bir askerî komutan getirilmesine ihtiyaç var.»

;

«Kavukçu,» dedi Hacı Emin hemen.

«Kavukçu,» diye onayladı- Bockmann.

Müftü bundan hiç hoşlanmamıştı. Kavukçu, I. Dünya Savaşında Türk ordusunda subaydı. Madalya da almıştı. Savaşta bu yana paralı asker olarak gezginci bir yaşam sürmüştü, Suri-

75

ye'de Fransızlara karşı yer alan ayaklanmaya katılmış, sonra oradan kaçmıştı. Bir ara Filistin'de ortaya çıkmış, Suudi Arabistan'da istihbarat danışmanlığı yapmış, Irak'da askerî okulda öğretmenlik görevi yürütmüştü. Irak'taki Alman ajanları çok tutuyorlardı besbelli Kavukçu'yu. Almancası çok akıcıydı. Karısı Alman'dı. Göğsünde Demir Haç madalyası taşıyordu, Berlin'de, saraylarda dostları vardı. Hacı Emin şahsen hoşlanmazdı adamdan. Fazla ihtiraslıydı bir kere. Kendini Alman Mareşali olarak görmek hevesindeydi. Sırtında yaldızlı üniforması, elinde asasıyla.

Ama Kavukçu'nun bu işe uygunluğu tartışılmazdı. Şu sıra adam çok ağır basıyordu. Hacı Emin de bu işin farkındaydı. Kendine ilımlı Filistin Arap Koalisyonu diyen grup, daha şimdiden Kavukçu'yla temasa geçmişti. Bağdat'ta gizli bir toplantı yapılmıştı. Fevzi Efendi Kebir düzenlemişti o toplantıyı, Müftü'nün düşmanıydı o. Birçok iş adamını ve yatırımcıyı temsil etmekteydi. Hacı Emin ise onların hepsini kapı dışarı etmek niyetindeydi Filistin'den. Ayrıca Kebir'in Yahudi girişimlerine gizliden gizliye yatırımlar yaptığını, Yahudilerin bir çoğunun Filistin'de kalmasından yana olduğunu da biliyordu. Eğer Hacı Emin şu anda Kavukçu'yu almaya razı olmazsa. Efendi Kebirle adamları alacaklardı onu.»

«Kavukçu'yu kabul etmezsem,» dedi Hacı Emin.

«Kabul etmeniz gerekir,» diye karşılık verdi Bockmann.

«Bakıyorum, bunların hepsi dikkatle düşünülmüş.»

«Öyle.»

«Ben yalnızca Kavukçu'yla bir tek toplantı yapmayı kabul ederim,» diye karşılık verdi Müftü. «Onun da şartı, Kavukçu'nun emirlerini benden alması. Bunun daha başlangıçta kesinlikle anlaşılması şart.»

«Elbette, efendi hazretleri. Bir nokta daha var. Adamlarınızı eğitim için Almanya'ya göndermeye başlamanızı istiyoruz.. Askerî eğitimle sabotaj eğitiminin çok önemli oluşu bir yana, adamlarınız hükümet yönetimiyle ilgili bilgiler de edinmeli, kilit mevkilere yerleşmeli.»

«Yani biz kendi kendimizi yönetmekten aciz miyiz demek istiyorsunuz?»

76

«Biz yalnızca size yardımcı olabileceğimiz alanlarda yardım etmeye çalışıyoruz.»

Alman yardımının karşılığı pahalı olacaktı. Bu artık bütün açıklığıyla belli olmuştu.

Bockmann son sözünü de söyledi. «Biz ayrıca propagandanın da yepyeni ve önemli bir değeri olduğuna inanıyoruz. Bu, Yahudilere karşı da çok yararlı olabilir. Bu konuda yeni teknikler geliştiriyoruz.»

«Daha başka?» diye sordu Hacı Emin.

Bockmann iki elini yana açtı, tüm mesajları iletip bitirmiş olduğunu anlattı. «Bundan böyle açık açık buluşmamız doğru bir şey olmaz.» Kapıdan çıkmak üzereyken durdu. «Ha, aklıma gelmişken... Kudüs'e silâhlan kaçak olarak sokmak dert değil ama, onları kentin içinde saklayabileceğimiz bir yer gerek bize.»

Hacı Emin, «Haçlı Seferleri kendilerine merkez garnizonu olarak Mescid-i Aksa'nın bir bölümünü kullanmışlardı,» dedi.

«Mahzenlerde atlarını bağlamak için yararlandıkları koca koca alanlar da var. Bunlara Hazreti Süleyman'ın ahırları da denirdi ama, yanlıştır. Silâhlan da alabilir orası.»

«Harika bir şey. Ama İngilizler bunun farkına varabilirler.»

«Sevgili Gustav Bockmann, İngilizler bir Müslüman mabedini asla küçük düşürmek istemezler.»

Sonunda birlikte gülmeyi de başardılar ye Müftü Alman konuşunu uğurladı.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

YAFA —t 19 Nisan 1936

Eski Arap liman kentiyle yeni Yahudi kenti olan Tel Aviv arasında, fakir doğulu Yahudilerin ve fakir Arapların bir arada yaşadığı, hatta aralarından kız alıp verdiği 'Araf' gibi bir alan vardı.

Akşam namazı sırasında Müftü'nün adanılan Yafa cami-

77

lerine daldılar ve Yahudilerin Tel Aviv'de Arapları kesmekte olduğuna ilişkin çılgınlık kopardılar. Kentteki her cami haberi aynı anda aldı. Her Arapın o kısa fitili kolayca tutuşturulmuş-tu. Öfkeden kudurmuş kalabalıklar sokaklara döküldü. Müftü'nün yöneticileri orada, davulları çaldırıp marşları söyletmek, onları iki kent arasındaki o fakir mahallelere sürmek için hazır bekliyorlardı. Doğulu Yahudilerin gırtlığına çöken, içlerinden iki düzinesini öldürüp ayrıca bir yüz tane kadarım ciddi biçimde yaralayan kalabalık, gerçekten çileden çıkmış bir kalabalıktı. Birkaç saat içinde, sönmeyen kıvılcım Filistin'in diğer yörelerine doğru da yayılmaya başladı.

Bir gün sonra Hacı Emin el Hüseyinî yeni bir Arap Yüksek Konseyi'nin kurulduğunu, başına kendisinin geçtiğini, tüm ülkede genel grev ilân edeceklerini duyurdu.

Yüksek Konseyin ilk bildirisi, haydut Kavukçu'yu Filistin ihtilâlinin Yüksek Komutanı olarak atamak oldu. Kendisine, kutsal amacı desteklemek üzere derhal ülke dışından bir ordu kurması görevi verildi.

Vakıf fonları Müftü'nün müsrifliği yüzünden suyunu çekmiş olduğundan, Müftü bu sefer acele para bulmak için Almanlara yanaştı. Herr Bockmann da, son zamanda satın almış olduğu yasa dışı silâhlar yüzünden parasının azalmış olduğunu gördü. Kavukçu'nun çetelerine katılacak paralı askerler için hemen para gerekiyordu. Hacı Emin özel tahsilat ekiplerini zengin Arap ailelerine yollayıp onlardan bağış istetti. Bağışlar, «Fakir Filistin Grev Fonu»na yapılacaktı. İlk reddeden, Hayfa' L tanınmış bir tahıl tüccarı oldu. Kendisi, iki oğlu ve dört muhafızı, aile mescidinde namaz kılarak öldürüldüler.

Kırsal yerlerde Müftü'nün çeteleri, birbirinden ayrı, uzak durumdaki fakir Arap köylerini basıp duruyorlardı. Müftü'nün teröristleri kendilerine «Mücahidin» adını uygun görmüşlerdi. Yani «Tairı'nın Savaşçıları». Amaç uğruna her şey yağmalanıyor, hayvan sürülerinden kişisel, özel eşyalara kadar ne var ne yoksa talan ediliyordu. Müftü köylerden, kendi birliklerine katılacak adam istiyordu. Birçoğunu tarlalardan toplayıp ellerine silâh tutuşturdular. Bu derleme kuvvetleri götürüp İngiliz taşıtlarına ateş ettirdiler, elektrik hatlarını kestirdiler, tu-

78

zaklar, pusular kurdurdular, köprüleri uçurturdular. Yarım düzine kadar muhtar, gönüllü vermeyi reddettikleri için öldürüldükten sonra, köyler birbiri ardından teröre teslim olmaya başladı.

Gerçi İngilizler kuvvetlerini yirmi bin kişiye çıkarmış bulunuyorlardı ama, karşılarındaki hayalet ordu onları çabucak savunma savaşı yapmak durumuna düşürdü. İngilizlerin en büyük kuvvetleri, mimarının adından ötürü Taggart Kaleleri denilen kalelerde, ülkeye yayılmış durumda bulunmaktaydı. Çok eskiden Haçlıların da uyguladığı taktikti bu. Mini-kaleler, aralarında da tepe üstlerinde, birbirini görebilecek durumda karakollar. Gündüzleri İngilizler dışarı çıkıp devriye gezabiliyor, birkaç saldırıda bulunabiliyorlardı ama, gece olunca Tag-gart'lanna girip sığınmak zorunda kaldıklarından, geceler Müftü'nün tekelindeydi.

ihtilâlin temposu hızlandıkça vahşeti de arttı, İngilizler hafif silâhlı Arap çeteleri üzerine yürürken karşıdakilerin birden dağılıp yok olduğunu, araya karışıklarını gördüler. İngilizler bilinen işbirlikçileri cezalandırmaya, hatta bu aradard tüm köyleri bile yok etmeye başladılar. Arap hiddetini bir türlü silemiyor, bastıramıyorlardı.

Birkaç ay içinde Kavukçu'nun adanılan da Filistin'e sızmış, keşmekeşi daha da arttırmışlardı. Kavukçu sofu, fanatik dindarlardan, suçlulardan, her türlü serüvencilerden, kutsal savaşa katılmak için. cezaevlerinden tahliye edilmiş hükümlülerden kurulu gözü kara bir kuvvet edinmişti. Geceleri rahat hareket edebildiklerinden, ne zaman, nereye saldırabileceklerini seçmekte özgürdüler. Ne zaman ortadan kaybolmaları gerektiğini de iyi biliyorlardı. İhtilâlciler her geçen gün daha küstahlaştı, daha ataklaştı. Sonunda bir Taggart kalesini basıp ele geçirdikleri zaman İngilizler başlarının iyice dertte olduğunu anladılar.

Manda'ya gerçek dışı hava veren o garip ters düşüncelerden birine yönelen İngilizler, bu sefer Yahudi Ajansına yanaşıp Haganah'ın yardımını istediler. Haganah, Müftü'nün bir tek Yahudi kentini ya da kibutzunu almasına bile izin vermemişti. İngilizlerle Haganah arasında, yazılı olmayan bir anlaşma gereği yapılan işbirliği daha da arttı, bu durum Yahudi or-

79

duşunun statüsünü «Yarı-yasadışı» olmaktan çıkarıp, «yarı yasal» bir kılığa soktu.

İngilizlerle Haganah bir yandan Araplarla savaşmakta birbirine yardım ededursun, diğer yandan göçmenler konusunda da hâlâ birbirleriyle mücadele halindeydiler. Avrupa Yahudileri arasında çaresizlik ve umutsuzluk artmıştı. Haganah onları kaçak olarak Filistin'e sokma çalışmalarını hızlandırmış, Arap baskısıyla zorlanan ve İngilizlerce zorlanmaya çalışılan miktarın dışına çıkmıştı. Yüzlerce Yahudi, ya turist, ya da hacı olarak giriş yapıyor, sonra kibutzların içinde eriyip kayboluyorlardı. Bundan başka yüzlercesi de sahte belgelerle, sahte evliliklerle geliyor, ya da hiç var olmayan akrabalarının yanında oturmak niyetindeymiş gibi geliyordu. Bir bölümü küçük tekne ve sandallarla, Yahudilerin kıyılardaki yerleşme yerlerinin yakınında bir yere, sahile çıkmaktaydılar. Kimi, Arap, ülkelerinin türlü eziyetlerle dolu yollarında taban teperek geliyor, sınırlardan kaçak giriş yapıyordu. Yahudilerle İngilizler sağ elleriyle el sıkışırken, sollarıyla birbirine yumruk atmaktaydılar aslında. Beri yandan, İngiliz, subay ve memurları arasında Arapların da bir hayli sempatzanı vardı. Ortadoğu birinci sınıf bir kargaşalık içine yuvarlanmış bulunuyordu. Âsiler giderek cesaretlerini artırırken, Ayalon Vadisi ve Kudüs yolu da korku içindeydi. Hacı İbrahim, grev sandığına bağış yapmayı da, adam vermeyi de reddetmişti. Tabii beklenen şey oldu.

Tabah'ın küçük kabilelerinden birinin şeyhi olan Hasan, Ramle'deki akrabalarının evinden çıkarken kaçırıldı. Hasan işkence altında çabucak konuştu, işbirliği yapmaya, Hacı İbrahim'in özel muhafızlarına tuzak kurulması için yardım etmeye razı oldu.

Yem olarak işveçli bir sarışını kullanacaklardı. Kız aslında Kavukçu'nun subaylarından birinin sevgilisiydi. Sonunda kendini Beyrut'un altın sahilinde bulan uluslararası servet avcılarından biriydi. Hasan'ın köyde anlatacağı hikâyeye göre, bu kıza ve birkaç arkadaşına, tesadüfen rastlamış olacaktı.

80

Kızlar Kahire'ye doğru gitmekteyken yolda takılmış, yollarına devam edecek olanağı bulmak için fahişelik yapıyor olacaktı. Sekiz adam, yani Hacı İbrahim'in muhafız kadrosunun yarısı, Hasan'ın o kızlarla geçirdiği çılgın gecenin palavralarını yuttular. Hasan'ın planıyla görevlerini geceyarısı terkediip Ramle yoluna dizildiler

Gerçekten de gittikleri evde karşılarına iri memeli bir sarışın çıktı, onları içeriye aldı. Ertesi sabah adamlar Tabah köy meydanında, gırtlakları kesilmiş olarak bulundular. Penisleri de kesilip ağızlarına sokulmuştu. Hacı İbrahim'in milislerinden geri kalanlar bu durumu görünce, birkaç gün içinde birer ikişer kaçıp kendi köylerine döndüler. Ertesi hafta, Tabah'ın komşu köylerinden birinin muhtarı, tarlasında kafası kesilmiş olarak bulundu. Tabah savunması artık korku içinde bulunan, savaşmayı da hiç bilmeyen bir grup köylünün eline kalmış bulunmaktaydı. İbrahim gerçi Müftü'nün ölüm listesinde kendi adının da bulunduğunu biliyordu ama, yine de yolun karşı tarafına geçip Şemeş kibut-zundaki Haganah'dan, ya da kendi özel dostu Gideon Asch' dan yardım istemedi. Köylülerin hep birlikte köyü terk edip kaçmasını engelleyen tek şey, Hacı İbrahim'in kişisel cesareti ve geceleri diktiği nöbetçiler oldu. Ertesi hafta Tabah için bir cehennem haftasıydı. Müftü'nün yağmacıları gün boyu, yolun beş altı mil kadar ilerisindeki Bab el Vaad kayaları arasındaki mağalarda saklanmışlardı. Gece olunca yerlerinden çıkıp Latrun'daki Taggart kalesinin çevresinden dolaştılar, Tabah tarlalarının kenarına geldiler. Müftü'nün mücahitleri nöbetçileri tek tek avlamaya, bir yandan da korkunç ve ahlâksızca küfürler savurmaya koyuldular. Köylüler nöbet yerlerini bırakıp kaçınca, sürüleri de, tarlaları da, yağmalamaya hazır, boş kalmış oldu. Latrun'dan bir İngiliz devriye ekibi çıkarılıncaya kadar yağmacılar çoktan Judea Tepelerinin yabanıl arazisine dağılıp yok olmuşlardı. Oraları öyle garip ve kaba engebelerle kaplıydı ki, Roma lejyonlarını yıllarca bocalatmış, İbranî asileri ele geçirmelerini engellemişti. Derin yarlar, aşılmaz tepeler, gömülü mağaralar, nice kahraman savaşçıya yüzyıllar boyunca ko-

81

ruma sağlamıştı. Beri yandan kaçakçılara ve hırsızlar da bu mağaralardan yararlanmışlardı.

İngilizler Tabah'a göstermelik bir koruma grubu atadılar, yollara barikat kurup sık sık dolaşan devriyeler görevlendirdiler, ama bunların hepsi sayıca çok az olduklarından, kolayca aşılabilecek engellerdi. İngiliz garnizonu, etkili olamayacak kadar çok alana göz kulak olmak zorundaydı. Tabah'ı ele geçirmek için yapılacak son saldırı yaklaşıyordu.

Gideon Asch, Haganah'ın İngilizlerle irtibat görevlisi olarak atanmıştı. Ortadoğu tecrübesi epey fazla olan Albay Wilfred Foote'la ilişki halindeydi. Albay Foote aynı zamanda komutayı yürüten generalin de sağ kolu sayılıyordu. Kudüs'ün Yahudi kesimi olan batı bölgesinde, sekiz masalık küçük bir lokanta bozuntusu olan Fink's, hem İngiliz subaylarının en sevdiği yer, hem de Haganah'ın başta gelen dinlenme merkezlerinden biriydi. Bir bakıma, açık sır denilen bir niteliğe sahipti Fink's. Bilgi alış-verişi için doğal bir randevu yeri idi. David Rotschild adlı sahibi sık sık, yan alaylı bir ifadeyle, «Benim, soyadımı taşıyan başka ailelerle akrabalığım yoktur,» diye espri yapardı. Gideon Asch'i o gün de daha kapıdan girerken selâmladı.

Gideon, gıcırdayan merdivenlerden çıkıp, Albay Foote'un kendisini beklemekte olduğu üst kattaki odaya girdi.

Rothschild bir tabak şnitzelle bira getirdi, sonra çıkarken kapıyı arkasından kapattı.

Günün en önemli konusu Tabah'daki tehlikeli durumdu. Gideon'un köy halkı arasında muhbirleri vardı. Bu muhbirlerin en önemli görevlerinden biri de Hacı İbrahim'i gözden kaçırmamaktı. Eğer İbrahim öldürülürse, altı köyün halkını kaçırmaktan hiçbir şey alakoyamazdı.

Yemeğin sonu geldiğinde Foote kahveleri doldurdu, puroları yaktılar, konuyu değiştirdiler. «Şu ana kadar Yahudi yerleşme yerlerinden hiçbirinin başı ciddi biçimde derde girmiş değil,» dedi Foote. «Ama o serseriler her geçen gün cesaret kazanıyor. Eğer Kavukçu bir tek kibutzu yıkmayı başarır, er-

tesi gün Bağdat'taki asker toplama şubelerinin önünde kuyruklar oluşmaya başlar. Gerçi Yahudi Ajansının Haganah'a duyduğu güveni ben de paylaşıyorum, ama Müftü'nün bu işin gidişini değiştirmesi tehlikesi de yavaş yavaş büyüyor.»

Gideon, «Yahudi göçmenleri kovalamak için enerjinizi harcamaktan vazgeçseydiniz, gerçek düşmana karşı daha etkili olabilirdiniz,» diye karşılık verdi. Yahudiler hep bu konudan yakınıp dururlardı zaten. Foote purosundan halka biçiminde bir duman savurdu. Biraz sıkındı. «Yirmi bin askerimiz daha olsa, onun da yararı olurdu,» dedi. «General Clay-Hurts'un eli kolu bağlı, biliyorsun. Ne daha fazla adam getirtebiliyor, ne de bir siyasal politika bulabiliyor.»

«Bizim esas bilmek istediğimiz,» diye onun sözünü kesti Gideon, «burada işler kızışırsa siz hâlâ Ürdün'deki Arap lejyonunu yerinde tutmaya devam edecek misiniz?»

«Abdullah'ın Ürdün nehrini geçmesine izin verirsek, herhalde bir daha Filistin'den çıkmaz. Onun yerinde kalması

Yahudilerin de yararınadır. Haganah gerçi güçlü, ama er geç Arap lejyonu ile kapışmak zorunda. Onlar da bayağı iyi bir ordudur. Tutumumuz şöyle. Müftü'ye karşı daha sert bir tavır takınırsak tüm Arap dünyası başımıza üşüşür. Bu yüzden bunu yapamayız. Ama çok parlak birtakım fikirler üzerinde düşünmekteyiz.»

«Örneğin?»

«Genç bir subay geçenlerde burada bizim kurmaya katıldı. Garip bir tip. Arasına çıkar öyleleri. Orijinal fikirleriyle Generali bir hayli etkiledi.» «Geçmiş neymiş?»

«Rütbesi Yüzbaşı. İskoçya kökenli. Çok dindar bir çocukluk geçirmiş. Anası da, babası da misyoner. Siyonizm! çok destekliyor... Zaten İbraniceyi de Yahudi gibi rahat konuşuyor.» «Araplar hakkında ne biliyor?»

«Uzun süre Sudan'da görev yapmış. Bir tür çöl faresi. Lib-ya'daki kayıp Zurzura Vahası'nı aramaya tek başına çıkmış, sonradan madalyayla ödüllendirilmiş. Hele Kutsal Kitap konusunda onunla kimse başa çıkamaz.»

82

83

«Niyeti ne peki?» diye sordu Gideon. Giderek artan merakını belli etmemeye çalışıyordu.

«Yahudilerden geceleri savaşıcak küçük ve seçkin bir grup kurmak, yazılı emir olmaksızın istediği zaman saldırıya geçmek istiyor. Kimse onlara ne yapıyorsunuz diye sormayacak. Ne dersin?»

«İlginç bir fikir.» «Onu buraya çağırayım mı?»

Gideon başını salladı. Albay Foote kalkıp bir zili çaldı, sonra aşağıdaki barla konuşmak üzere telefonu açtı. «Bay Rothschild, barın ucunda oturmakta olan bir adam var., evet, bir Yüzbaşı. Onu lütfen yukarıya yollar mısınız? Yo, teşekkür ederim, kahvemiz bol bol var.»

Az sonra kapı vuruldu, odaya ufak tefek, yakışıklı, siyah saçlı bir adam girdi. Otuz yaşlarında gösteriyordu. «Siz Gideon Asch olmalısınız,» derken sesi pek nazik ve dostçaydı. «Uzun zamandan beri hayranınızım. Sizin hazırladığınız Sina haritalarını yolculuklarımda kullandım. Orde Wingate emrinizde.» El sıkıştıkları anda, ömür boyu sürececek bir dostluğu b.aş-latmış olduklarının farkındaydılar.

«Niyetiniz nedir, Yüzbaşı Wingate?» diye sordu Gideon. Iskoçyalı gülümsedi. Sevimli biçimde gülümsedi, ama Gideon o gözlerde cana yakın bir çılgınlığın parıldadığını hissetti. «Gecelerimizi Müftü'den geri almak zorundayız,» dedi adam. «Siz kendiniz de yan bedevi sayılırsınız, Bay Asch. Bu işin küçük ama, adanmış bir vurucu kuvvetle başarılabilceğini siz de bilirsiniz. Adamlar çok iyi olmalı. Çok çok iyi. En iyilerinden. Hazreti Davud'un geleneğini yürütmek ve kanıtlamak zorundalar. Onlara bunu açıkça anlatacağım.» «Kaç kişi düşünüyorsunuz?»

«Sizin adaşınız Gideon, Tabor Dağı eteklerinde seçme üç yüz adamla korkunç bir Canaan ordusu kurmuştu. Bunu yapabilmesinin nedeni, Canaan'lıların okuma-yazma bilmediğini, bâtıl inançlara sahip olduklarını bilmesi sayesindeydi. Geceyi ve büyük gürültüleri öldürücü silâh olarak kullandı.»

«Yüzbaşı Wingate, diyelim ki bu fikri Hanagah'a ve Ben Gurion'a kabul ettirebildim. Ama beri yandan bizim Ayalon

84

Vadisinde tehlikeli bir durumumuz var. Belki Müftü'nün adamlarından elli ya da yüz kadannı Bab el Vaad'ın içlerine kadar izlemek zorunda kalabiliriz. Siz ne zaman bu işe başlayabilirsiniz ve bunu yapmak için kaç adama ihtiyacınız olur?»

«On ya da on iki. Arapçayı su gibi konuşuyor olmaları gerek. Bab el Vaad'ın Yahudi savaşıları için ne demek olduğunu anlatırım onlara. Eğer adamları bulabilirsiniz bana iki hafta tanıyın, yeter.»

«Bu akşam size cevap verebilirim,» dedi Gideon. Foote sevinçle, «Ben General Clay-Hurts'e zaten senin razı olacağını söylemişim,» deyiverdi.

Gideon yine genç subaya döndü. «Yüzbaşı Wingate, herhalde bu fikir aklınıza bir geceyansı pat diye gelmiş olamaz. Teoriniz nedir?»

«Ben adanmış bir Siyonistim. Buraların Yahudi toprağı ol-duğuna inanıyorum. Ayrıca bu vadileri, tepeleri ve çölleri savunma amacıyla kullanmanın sırlarının da tümüyle Kutsal Ki-tap'ta yazılı olduğu kanısındayım. Eğer Filistin'de bir gün bir Yahudi ulusu yaşayacaksa, bunun yaratılışına katkıda bulunmayı kendi yazgım sayıyorum.»

«Teorinizin geri kalanı nedir, Yüzbaşı?»

«Yahudiler, yani biz Siyonist'ler buraya asla birkaç milyondan fazla insan yerleştirenlemez,» dedi adam. «Bu bir gerçek. Ayrıca gerçek olan başka bir şey de, kurulacak böyle bir devletin sürekli olarak on binlerce düşman tutumlu, affetmez Arap tarafından, sarılmış ve kuşatılmış durumda yaşamak zorunda kalacağı. Onları ebediyen kendinizden uzakta tutmayı umamazsınız. Sayılarının fazlalığı ve durmadan nefret aşılayan bir Müslüman toplumunun etkisi buna olanak tanımaz. Eğer sağ kalacaksanız, misilleme ilkesini yerleştirmek zorundasınız. Örneğin Irak'tan Hayfa'ya gelen boru hattını sürekli korumak için bu gece savaşılarından birkaç mangaya ihtiyacım olacaktır. Boru hattının boyu yüzlerce mil. Gerçi herhalde birkaç düzine adam onu sabotajdan koruyamaz. Arapların o boruyu patlamadan önce anlamaları gereken bir şey var. Yap-tıktan işin cevabı, misillemesi mutlaka gelecek... Hem de can

85

acıtaçak biçimde... Sizin yüz'katınıza varan kuvvetleri kontrol edebilmenin tek yolu budur.»

«Yüzbaşı Wingate,» dedi Gideon. «Bu zamana kadar nerelerdeydiniz?»

ON İKİNCİ BÖLÜM

Yaz

1937

Fakim köyünden İbni Yusuf'un sıkma presinin eskiliği, hikâyeyi kimin ninesinin anlattığına göre iki yüz yıllı iki bin yıl arasında değişiyordu ama, presin dört beş yüz yaşında olması en akla yakınıydı. İbni Yusuf'un ailesi kuşaklar boyunca o prestin az buz da olsa, geçinecekleri parayı kazanmayı başarmışlardı.

Fakim köyü Bab el Vaad'ın yarı yolunda, yamacın ortalarına rastlıyordu. Anayoldan uzakta, Judea yabanıl arazisinin dik yarıları ve terasları arasına saklıydı. Yeri çok sapa, yolu çok rahatsız olmakla birlikte, köylüler yine de millerce yolu teper, sihirli üne sahip olan o prestin yararlanmaya gelirlerdi. O sıkma presinin ürünleriyle kimse rekabet edemezdi. Pres ne kadar eski olursa, zeytinyağının kokusu, tadı, niteliği o kadar üstün olurdu.

Yahudiler bile, tüm modern kolaylıklarına karşın Yusuf'un yağ presinin kalitesine ulaşamıyorlardı. Yavaş yavaş kibutzlar birer birer tepeye doğrulup Yusuf'a zeytinlerini getirir oldular. Yusuf hayatını kazanmayı sürdürüyordu. Yaptığı işe karşılık ona genellikle tahıl veya diğer ürünler getirilir, ücretini öyle almış olurdu. Günlerden bir gün Şemeş kibutzunun zeytin bahçesi müdürü, Yusuf'a yeni bir öneride bulundu, ondan sonra da Yusuf'un talihi epey değişti. Fikir aslında basitti. Yusuf tahıl yerine, sıktağı yağların bir yüzdesini alacaktı. Kibutz ona bir kulübeye benzeyen yağ tenekelime atölyesini kurdu, malları da sonradan kendi kooperatifleri aracılığıyla pazarlamaya başladılar. Yağ tenekeleri bir ya da iki litre boyundaydı. Üzerinde Arapça, İbranice ve İngilizce olarak, YUSUF ZEYTİNYAĞI diye yazılıydı. Onun altında eski şarap presinin bir resmiyle, «Kuruluş: 1502, Fakim» yazısı görülmekteydi.

İbni Yusuf'la karısı çocuksuz bir aileydiler. Bu dram, hayatlarına korkunç bir gölge düşürüyordu. Yusuf artık Yahudilerle sürekli olarak iş yaptığından, onlar onu karısıyla birlikte Kudüs'teki Hadassah Hastanesi'nde muayene olmak üzere ikna etmişlerdi. Karısının küçük bir ameliyatla doğurgan olabileceği saptandı, ondan sonra karısı ona iki sağlıklı çocuk doğurdu. Bu çocuklardan bir tanesi de, yolu hep gözlenen erkek evlâttı.

Oğlan bebekliğinde yol üzerindeki bir trafik kazasında neredeyse eziliyordu. Onun hayatını kurtaran yine Yahudi hastanesi oldu. İbni Yusuf çekingen, silik, mütevazı, ufak tefek bir adamdı, ama duyduğu minnet çok fazlaydı.

Gideon Asch ona normal ilişkiler sırasında rastlamış, sonra yıllar boyunca aralarında özel bir dostluk gelişmişti. Yusuf birçok Arap köyünün dedikodularını yakından bilir, bunları zeytin sıkırtınaya gelen köylülerden öğrenirdi. Bu nedenle çıkacak olayları, kopacak patırtıları, Yahudilere karşı yapılan hazırlıkları da önceden bilmek gibi bir avantajı vardı. Fakim köyü aynı zamanda Müftü'nün çeteleri, daha sonra Kavukcu'nun grupları için de çok elverişli bir yöredeydi. Bir eylemden sonra çeteler Fakim'e çekiliyor, yağmaladıkları malları ve silâhlarını oralarda saklayıp Judea Tepeleri'ne doğru kaçıyor, İngilizler izlemekten vazgeçinceye kadar orada bekliyorlardı.

Köylülere de kaba ve kötü davranıyordu çeteciler. Sıradan ürün çalma olaylarından, zaman zaman ırza geçmelere kadar her türlü oluyordu ama, köylülerin karşı koymasına imkân yoktu. Köyün gençleri sık sık çetelere katılmaya zorlanıyordu. Köy sürekli bir üs haline gelmeye başlayınca, Kavukcu'nun kendisi de birkaç kere çıkagelmışti oraya. İbni Yusuf çaresizdi. Tek odalık atölyesi Fakim'in en büyük binasıydı. Asilerin toplantıları için o atölye hemen hemen Yusuf'un elin-

87

den alınmış gibiydi. Yüzlerce teneke zeytinyağı «yardım fo-nu»na «bağış» olarak alınmıştı. Fakim'deki durum, büyük bir eyleme hazırlanıldığını göstermeye yetiyordu. Hedefin Tabah olacağı da gün gibi ortadaydı.

Bu arada Filistin'in en yeteneklileri olarak tek tek seçilmiş Haganah gençleri de Şemeş kibutzunda toplanmış, Orde Wingate komutasındaki ilk Özel Gece Mangası'nın toplantısını yapıyorlardı.

İlk defa bir araya geliyordu manga. Wingate onlara önce cehennem nasıl olacağını göstermek istiyormuş gibi davrandı. Canlarını çıkaran, bütün gece süren yürüyüşler yaptırdı, dağ, tepe tırmandırdı, zifiri karanlıkta eğitti durdu. Gençlerin vücuttan nasırlarla, kesiklerle, çürüklerle doldu, ayakları kan içinde kaldı. Gezdikleri yerler zaten berbattı. Bir de buna ek olarak gerilla eğitimi vardı. Wingate onlara hareket gizliliğini ve kurnazlığını öğretti, habersiz düşmanın karşısına nasıl çıkacaklarını gösterdi. İzleme, ateş etme, kayalara tırmanma, bıçak kavgası, adam boğma, emekleme, sualtı hareketleri, tilki-tazı kovalamaları, judo, sorgu yöntemleri, pusulasız ve ışısız devriye gezme, hızlı vurma, sert vurma, acımama, dalga geçmeme... hepsi vardı eğitimde.

Canları çıkıp yere serildiklerinde Wingate onların karşısında dolaşp İngilizce olarak Siyonizm nutukları atıyor, Kutsal Kitap'tan bazı pas'ajları İbranice ezbere okuyordu. Onlara bu toprağın her adımlık yerini eski Judea ve İsrail savaşçıları gibi kullanmak için gerekli bilgileri verdi.

Araplar, Yahudiler ve İngilizler birbirlerine bu kadar yakın durumda, kalabalık halde yaşadıklarına göre, sırları da bir bakıma açık pazarda demektir. Acayip İngiliz subayıyla adamlarının haberi de günlük sohbetlerin bir parçası oldu. Manga kamyonla kibutzdan ayrılırken hep göz altındaydı. Hareketlerini gizleyebilmek için, son hızla giderken çeşitli yerlerde birer birer kamyonu atlamayı öğrenmişlerdi. Yol kenarındaki hendeklere saklanıyorlar, sonra yine teker teker, Arapların bilmediği bir toplanma yerine gidiyorlardı.

88

Latrun'un çifte tepeleri, Bab el Vaad'a girmeden önceki son nöbetçi kulelerine benzerdi. Ana yolun bir yanında İngilizlerin Taggart Kalesi, öbür yanında, çok iyi şarap yapmakla ün salmış Manastır vardı. Manastırın eski binası yıkılmış, terkedilmiş, yakınma modern bir yapı kurulmuştu. Gideon'la İbni Yusuf kimse görmeden buluşabilmek için eski manastırın randevu yeri olarak kararlaştırmış bulunuyorlardı.

Gideon, İbni Yusuf'un tarlalar arasından geçerek manastıra doğru yaklaşmasını izledi. Yusuf dokunulsa kınlanabilecek-miş gibi, ufak bir adamdı. Yüzünün zarif çizgilerini kır saçları ve kır sakalları saklardı. İzlenmediğinden emin olmak için çevresine bakındı, sonra binaya girdi. Gideon ona işaret edip kapının yanında durmamasını, bir rahip hücreğine girmesini istedi. Orde Wingate gözüküyordu ama, çok yakında bir yere saklanmış olduğundan onların konuşmalarını dinleyebiliyordu.

İbni Yusuf, Kavukçu'yla adamlarının planladıkları Tabah saldırısı konusunda bir hayli bilgi toplayabilmişti. Esas saldırı sırasında dikkati dağıtmak için iki yan eyleme daha girişilecekti. Lydda ve Ramle'de Müftü'nün vaizleri ayaklanma başlatacak, İngiliz kuvvetlerini oraya çekeceklerdi. Aynı zamanda, uzaktaki bir köye birkaç adam saldırarak, İngilizler bu yüzden Latrun'dan çıkıp kıvrım kıvrım dağ yollarından o köye doğru ilerlemek zorunda kalacak, geçtikleri yollar arkalarından bombalarla tahrip edilerek adamlar saatlerce oralarda çakılı kalacaktı.

İngilizler bir yandan ayaklanmaları bastırmak, diğer yandan yanlış işarete cevap vermek yüzünden saf dışı olunca, hedef alınan 'Tabah apaçık kalacaktı ortada. Gideon, Yusuf'la kısık sesle konuşuyor, sorular soruyor, askerlerin sayısını, harita koordinatlarını, zamanlan ve yerleri öğreniyordu. Kavuk-çu, yaklaşık üç yüz adam kullanacaktı. Çok büyük bir operasyondur bu. Tabah'ın mevki, belli ki ihtilâl için büyük önem ve öncelik taşıyordu.

İbni Yusuf gittikten sonra Wingate saklandığı yerden çıktı, eskiden kalmış tahta bir rahip yatağının kenanna oturdu. Örümcek ağlarıyla dolu tavana uzun uzun, boş gözlerle baktı.

89

Bu arada Gideon da pencerenin aralığından dışarıyı gözlüyor, İbni Yusuf'un eşeğine binisini seyreliyordu.

Wingate ne zaman derin düşünceye dalsa, pantolon cebinden farkında olmadan bir diş fırçası çeker, onu ağır ağır göğsündeki kılıra sürtmeye başladı. Birden doğrulup oturur duruma geçti. «Bu adama ne kadar güveniyorsun?» diye sordu.

«Ne demek istediğini anlıyorum, Wingate. Hepsi yalan söyleyip, hile yapmaz, korkma.»

«Yoo, biliyorum, yıllarca seninle ticaret yaparlar ama, gürü geldi mi de seni iki kuruşa satarlar.»

«Kendilerinden birini de iki kuruşa satarlar ama,» dedi Gideon. «Eğer niyetimiz Filistin'de kalmaksa, bunlara alışmak zorundayız.»

«İbni Yusuf da, her Arap da, kendi toplumunun esiridir. Siz Yahudiler, sonunda burada nelerle uğraştığınızı anlamak zorundasınız. Araplar kendilerine getirdiğiniz iyilikler için sizi hiçbir zaman sevecek değiller. Gerçekten sevmek nasıl olur, onu da bilmezler. Ama nefret! Tanrım, nasıl da bilirler nefret etmesini! Ve siz onların kafalarındaki büyüklük hayallerini yıktığınız, onlara gerçekte ne olduklarını gösterdiğiniz için sizden derinden derine hep nefret edeceklerdir. Tüm insanca umut ve ihtirasları ellerinden alan birtakım dinsel yorumların yönettiği yozlaşmış, vahşi insanlar olduklarını gösterdiniz onlara... bu kurala tek istisna, aralanndan tek tuk çıkan, onları gütmeye kalkan birkaç zalimle küstah. Siz çılğın bir toplulukla uğraşıyorsunuz ve onu nasıl kontrol altına alacağınızı bir an önce öğrenseniz iyi edersiniz.»

Gideon hüzünlü bir sesle, «Bu bizim yapımıza öylesine ters ki,» dedi.

Wingate konuyu hemen değiştirdi. «Bu plan, Kavukçu'nun boyunu aşacak kadar karışık bir plan,» dedi.

Gideon, «Farkındayım,» diye karşılık verdi. «Sizin komutanlığa haber vermek geçiyor aklımdan.»

«Sen benim ne dediğimi duymadın mı?» diye bağırdı Win-gate.

«Sen kendini Gece Mangası'ndaki çocuklara ders veriyorum mu sanıyorsun?»

90

«Sana diyorum ki, sizler Filistin'e döndüğünüzden beri hep duvarların gerisine saklanmaktan başka bir şey yapmadınız. Şimdi özgürce hareket etme şansına kavuştuğumuzda da hemen gerginleşiyorsunuz. İngiliz ordusunun canı cehenneme. Bırak Judea Tepelerinde koşmaca oynayıp dursunlar. Be adam, bu planı Kavukçu için pis bir İngiliz subayının hazırlamış olduğunu sezemiyor musun sen?» Ayağa fırladı, dolaşmaya başladı, Gideon'un önünde durup diş fırçasını onun burnuna doğru uzattı. «Onların neler düşünmüş olduğunu anlamaya uğraş. Kavukçu'yla bu İngiliz subayının... herhalde Haganah'ın Şe-meş kibutzundan bir yere kıpırdamayacağını varsaydılar. Yahudiler her şeyi hep savunma açısından düşünür. Ortalık İngilizlerden bir kere temizlendikten sonra, Tabah saldırısını durduracak hiçbir engel kalmıyor. , Haganah karışmayacak. Bunu biliyorlar. Yüzde yüz biliyorlar hem de.»

Gideon Asch elli yaşındaydı, ama hâlâ en genç, en ateşli Yahudi askerleriyle birlikte dağ, bayır tırmanacak kadar enerjikti. Ömrü boyunca Arap düşüncesinin labirentlerinde dolaşmış, oralarda kendine bir yer, bir dostluk, bir barış aramıştı. Bulamamıştı ama. Özel Gece Mangası'nın kurulması konusundaki ilk arzusu yavaş yavaş yerini bir ağlama duygusuna bırakıyordu. Araplar kardeşlik arzuları da çok sarsılmıştı. Zion Rüyası eğer gerçekleşirse Yahudiler kendilerine, kendi yapılarına çok zor gelecek saldırılara yönelmek zorunda kalacaklardı.

Sonunda Gideon düşünceli düşünceli içini çekti. Evet, Araplarla artık savaşacaklardı. Çünkü savaşmazlarsa» Araplar onlara eziyet etmekten asla vazgeçmeyeceklerdi. Ama o çatışma acaba ne kadar sürecek, ne kadar acı olacaktı? O süre içinde Yahudi halkının dürüstlük duyguları zarar görecekti miydi? Bu yolun sonu pek uzakta gibiydi. Ama bu da Zion rüyalarına karşı ödemeleri gereken bir bedel olacaktı.

«Eee?» dedi Gideon. «Zaten buraya bunun için geldik hepimiz, öyle değil mi?»

«Gerçekten de, Zion'un zamanı gelmiş bulunuyor.» «Wingate, kafandan şu anda neler geçtiğini bilmiyorum

91

ama, Hacı İbrahim çok, gururlu bu- adamdır. Bizim yardımımızı kabul etmektense her şeyi kaybetmeye bile razı olacaktır.» Wingate bu sefer, «İşte bu da Arap karakterinin tek cümleyle ifadesi zaten,» dedi. «Ama ben, Hacı İbrahim'e seçenek falan tanıyacak değilim.»

Ş' 'î •'£

Wingate, sırtında mavi kibutz işçisi üniformasıyla Tabah höyüğünün tepesine doğru, tarlalar arasından yürüyerek tırmanıyor, görünmemek için de köyün arka tarafındaki tarlaları seçiyordu.

Türbenin dibinde, oturup düşünceye dalmış birine, «Hey, oradaki,» diye seslendi. «Hemen köye koş, Hacı İbrahim'i çağır.»

Köylü, böyle kusursuz Arapça konuşan bir sesi apansız yanibaşında duyunca epey afallamıştı.

«Hadi, çabuk ol,» diye tekrarladı Wingate hâkim bir sesle. < On beş dakika sonra Hacı İbrahim görüldü. Tepeleri dürbünle gözetleyen bu yabancı konuğun arkasından yaklaştı. Wingate dürbünü gözünden indirmeden arkası dönük olarak sordu. «Benim kim olduğumu biliyor musun?» «Deli İngiliz subayısın.»

«Evet, öyle. Ama görüyorsun ki üniformalı değilim. Sana söyleyeceklerim, bir dostun bir dosta söyleyecekleri olacak.» «Belki ben dostluklarımı daha u^un zamanda kuruyorum.» «Şimdi süslü sözlerle kaybedecek zamanımız yok. Bu gece saldırıya uğrayacaksınız ve Latrun'da da sizi kurtaracak kimse bulunmayacak.» Wingate dürbününü gözünden indirdi, gülümsedi, Hacı İbrahim'in yanından geçip başka bir tarafı görebileceği yeni bir noktaya ilerledi. «Vay canına!» dedi. «Bu köyü buraya kuranlar işlerini iyi biliyorlarmış. Yaklaşabilmek için tek yol, bu höyüğe arkadan tırmanmak. Ama öyle bile olsa, yine de burayı savunamazsınız. Kavukçu'nun adamları çok kalabalık. Uzun otların arasında, karın üstü sürünerek yaklaşıp şu durduğumuz yerin elli metre uzağına kadar sokulabilirler. Hemen avaz avaz küfürlere başlarlar, senin adamların da titremeler içinde korkudan yerlerinden kıpırdamazlar.»

««Hesabını veririm.»

«Allah'a herhalde. Bana öyle geliyor ki biraz yararlı öğüt senin işine yarar.»

«Eğer Yahudilerden yardım istememi söyleyecekse, asla razı değilim.»

«Böyle bir şeyi teklif etmek aklımdan bile geçmez, Hacı İbrahim.» Wingate'in kahverengi gözleri hâlâ yamaçların aşağılarına doğru bakıyordu. «Rüzgâr her zaman denizden doğru gelir,» dedi. «Tepeden aşağıya doğru eser. Otlar kuru. Tutuştuğu zaman, Joshua güneşi yerinde durdurmuş gibi görünür. Kavukçu'nun tabanları iyi yanar o zaman.»

«Tarlayı yakmak, ha?»

«Elbette tarlayı yakacaksın, be adam! Elbette yakacaksın!» '«Bu ömrümde duyduğum en budalaca taktik,» dedi Hacı İbrahim.

«Ya! Hoşuna gider sanmıştım.»

«Budalaca bir şey.»

«Ama Hacı İbrahim, Hittim Tepelerinde sizin büyük komutanınız Salahattin Eyyubî de Haçlılara karşı öyle yapmıştı.

Onları bir yanıltmayla istediği tarafa sürdü, onları rüzgâr altına aldı, ardından da tarlaları yaktı. Madeni zırhları içinde canlı canlı yanmayanlar, bu sefer dumandan boğuldular. Galile De-nizi'ne doğru kaçmak isteyenler de yolda tuzağa kısıldı, çünkü Salahaddin denize giden yolun üzerinde bekliyordu onları,» Başını çevirdi. «Ama tabii bir Salahaddin olabilmek için de insana hayal gücü gerekli.» Orde Wingate bu sözü söyledikten sonra höyükten aşağıya yürümeye başladı, az sonra da görünmez oldu, gözden kayboldu.

Karanlık basıp o heyecanlı günü sona erdirdiğinde Kavukçu'nun adanılan Fakim'den çıkıp Bab el Vaad'dan aşağı inmeye başladılar. Bir zamanlar burada Romalıların kullandığı Kudüs yolu vardı. Günün çok erken saatlerinde, ıssız yerdeki köye saldıracak bu ekibi yola çıkarmışlardı. Bu sayede İngilizler Latrun'dan uzaklaştırılmış olacaktı. Aynı anda Ramle ve

92

93

Lydda'da camilerden boşalan kalabalık halkın da toplanmasına çalışılıyordu.

Orde Wingate, Özel Gece Mangası'nı Şemeş kibutzundan çıkardı, dolambaçlı yerlerden, çılgın bir yol izleterek tepelere doğrulttu. , Onları bir gören olursa, ne yöne gitmekte olduklarına asla karar veremeyecekti. Sonunda Bab el Vaad'ın ağzında toplandıklar, kendilerine siper buldular ve hiç hareket etmeden sessizce beklemeye başladılar. Bir saat kadar sonra grubun öncü gözcüsü Wingate'e, Kavukçu'nun adamlarının yaklaşmakta olduğunu haber verdi.

«Güzel. Tam düşündüğüm gibi,» dedi Wingate. «Sessiz olun, hiç kıpırdamayın. Kaç kişi olduklarını saymaya çalışın.»

Yahudiler Roma yolunun tam üzerindeki küçük ve dik bir kayanın tepesine dağılmışlardı. Mataraların tangirtisini, taşların kıpırdayışını duydular, ardından da esrar kokusu burunlarına geldi. Bunu sesler izledi. Sesler onlann kanını tutuşturdu, yaklaşan savaş içlerini kızıştırmıştı. Kavukçu'nun asileri onların tam altından geçip, Ayalon Vadisi yönünden gözden kayboldular.

Saat iki buçukta asilerin subaylarından biri höyüğün tepesine yakın bir yerde ayağa kalktı, tüfeğini doğrulttu, «Alla-hu ekber!» diye bir savaş çığlığı attı. Diğerlerinden de kükre-meler yükseldi. Bunu havaya edilen ateşler izledi, peşinden de saldırdılar.

Hacı İbrahim ilk meşaleyi otlara doğru savurdu, kendini . yüzüstü yere attı. Adamları birer birer tepenin kenarında koştular, her biri yaklaşan saldırganlara bir meşale fırlattı. Birkaç .dakika içinde, otlara dökülen gazların kokusuyla ateşin , uğultusu çevreyi sardı, gürültü arttıkça da, dev bir alev göklere yükseldi. Rüzgâr tepenin üzerinden aşıyor, alevleri yamaçtan aşağıya doğru savuruyor, sürüklüyordu. Alevler saldırganlara göz açıp kapayıncaya kadar ulaştı. Küfürlerin yerini şimdi yanan insanların çığlıkları aldı, toprak bir kaynar kazana dönerken, adamlar oldukları yerde sıçramaya başladılar. Kimi soluksuz kalarak yere kapaklanıyor, kimi yamaçtan aşağıya

94
ğı yuvarlanarak, ilerleyen alev duvarından uzaklaşmaya çalışıyordu. Bu cehennem ateşi onları her yandan sardı, panik içinde dağılmalarına neden oldu. İçlerinden yirmi beş kişi, ya yanarak, ya dumandan boğularak ölmüştü. Hem de ilk meşale atıldıktan bir iki dakika sonra. Yüz kadarı da fena halde alazlanmışlardı.

Geri kalanlar perişan bir halde Bab el Vaad'a sığınmak üzere Fakim'e doğru çekilmeye başladılar. Bu çekilme, gecenin geri kalan bölümünde de devam etti. Gözleri kamaşmış, dermansız kalmışlardı. Şafak sökerken, Fakim'e birkaç mil uzaklıktaki dar bir boğazdan içeri giriyorlardı. O kadar yorgundular ki, ayakta durmaya mecalleri kalmamıştı. Özel Gece Mangası boğaza saatler önce gelip yerleşmiş, cellât tuzağı kurmuştu. Tabah saldırısından sağ kurtulanlar birden karşılarında onların makineli tüfeklerini buldular. Makineliler en uygun yerlere kurulmuş, hiçbir şeyi kaçırmayacak biçimde hazırlanmıştı. İlk furyada ölmeyenler hemen silâhlarını atıp tepelere doğru kaçtılar, bir daha da savaşa girmemeye kendi kendilerine söz verdiler.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ekim — 1937

Vakıf Merkezi, aynı zamanda Kudüs Büyük Müftüsü'nün karargâhı olarak hizmet görüyordu. Harem-i Şerif diye bilinen büyük meydanın hemen dışındaydı. Harem-i Şerif İslâ-miyetin en kutsal anıtlarından biriydi ve Kudüs'teki her şeyin üzerindeydi. On iki yüzyıllıktı. Burası aynı zamanda Hazreti İbrahim'in kurban olayının yeri idi. İbrani tapınaklarının en kutsalı da; Hazreti Muhammed'in Miraca çıkarken dur dediği taş olan Hacer-i Esved de buradaydı. Onun gölgesi altında, büyük caminin bir küçük modeli durmaktaydı. Büyük binanın yapımında maket olarak kullanılmıştı. Müftü, Zincir Camii denilen bu küçük modeli, kendi özel tapınma yeri olarak ilân etmişti. Günde birkaç kere Vakıf Merkezi'nden çıkıp oraya, namaza gidiyor, ruhsal gereklerini karşılıyordu.

95

Seccadesi üzerinde bağdaş kurup oturmuş, hayal âlemine dalmıştı o anda.

«Müftü Hazretleri!» diyen bir ses duyuldu gölgeler arasından.

Müftü gözlerini ağır ağır açtı, dalgın halinden kurtuldu.

«Müftü Hazretleri!» Ses mermerlerden yankılanıp büyüyor, titreşiyordu.

Müftü başını çevirdiğinde, karşısında Gustave Bockmann'ı gördü. Arap giysilerine bürünmüş, ama pek de becerememişti. «Namazda olduğumu görmüyor musun!»

«Hemen kalkmanız gerek,» dedi Bockmann. «İngilizler tüm Konsey üyelerinizi ve komutanlarınızı birer birer topluyorlar. Tutuklanmanız için emir çıkmış.»

Müftü homurdanarak yerinden kalktı, kafası karışmış gibi çevresine bakındı. «Çabuk olun!» dedi Bockmann.

«Saklanmanız gerek.»

İkisi birlikte camiden koşarak çıkıp Harem-i Şerifin karşı tarafına, Mescid-i Aksa'ya doğru seyirttiler. Kapıdan girdiler, çabucak daracık taş merdivenlerden aşağıya, binanın altındaki dehlizlere doğru süzöldüler. Orada yılların kokusu, ihtilâl için stoklanmış barutun kokusuna karışıyordu.

«Ben dönene kadar yerinizden kıpırdamayın,» diye talimat verdi Bockmann.

Bir gün ve bir gece geçti, Alman ancak ondan sonra geri döndü. Koltuğunun altında bir bohça vardı. Yiyecek, içecek, traş takımı ve giysiler getirmişti.

«Neler oluyor, yukarda?»

Bockmann tutuklananların isimlerini birer birer saydı. Liderlerden bazıları kaçmıştı, ama tüm ülkede aranmaktaydılar. Söylentilere göre, İngilizler yakaladıklarını gemiye bindirip Hint Okyanusu'ndaki Şeyse Adalarına yollayacaklardı.

«Köpoğulları!» diye bağırды Hacı Emin.

«Yafa açıklarında demirli bir gemi bizi bekliyor,» dedi Bockmann. «Cuma namazına kadar burada beklemeniz gerekiyor. O zaman Mescid-i Aksa'ya binlerce insan dolacak. Sizi buradan çıkarabilmek için en iyi şansımız o.» «Bu zindandan hoşlanmıyorum.»

96

«Buradan bir yere kıpırdamazsınız. Kentin eski kesimi devriye dolu. Tüm çıkış kapılan göz altında.»

Bockmann, Müftü'ye sakalını traş etmesini, kendi getirdiği giysileri giymesini söyledi. Müslümanların Cuma namazında giydiği beyaz entarilerden getirmişti.

Cuma günü Harem-i Şerife yirmi bin Müslüman doldu. Namaz bitince kentin dar sokaklarına büyük bir kalabalık yayıldı, kalabalıktan ötürü tanınmak imkânsız denecek kadar zorlaşmıştı. Hacı Emin el Hüseynî, Şam kapısından çıkmakta olan bir kadınlar grubunun arasına karışmıştı. İngilizlerin kontrolünden kolayca sıyrıldı.

Ondan sonra onu, Yafa limanına gitmek üzere sandıklanmış domateslerin arasına, bir sandığın içine sakladılar. Oradan bir Alman şilebine bindi, kıyı boyunca Beyrut'a vardı, zaman kaybetmeden de Şam'a geçti. Şam'da liderlerini tekrar topladı, Filistin ihtilâlini uzaktan yönetmeyi sürdürdü.

İj: \$ %;

Orde Wingate'in Özel Gece Mangaları artık yeni bir çağı ve yeni bir ilkeyi kesinlikle yerleştirmiş bulunuyorlardı. Gerçi Arap ayaklanmasını onların tek başına bastıracağı söylenemezdi ama, işin gidiş hızını onların önlediği de tartışma götürmezdi. Gece saatlerinin Arapların baskın saatleri olması artık geçerliğini tamamen yitirmişti. Gece Mangaları eylemlerini genişletip Lübnan sınırını aştılar, asilerin saklanma yerlerini de basmaya başladılar. Arap saldırıları bunun üzerine yavaş yavaş kesildi.

Kavukçu'nun milis kuvvetleri perişan bir biçimde etkisiz kalmışlardı. Karşılarına katı bir direniş çıkınca, eyleme, altına, ödüle susamışlıkları çabucak dinmiş, evlerine dönmeyi özler olmuşlardı. Gruplar halinde kaçıyor, Filistin'i terk ediyor, kendi ülkelerine dönüyorlardı.

Müftü'ye gelince, Yahudi göçlerine engel olamadığını, Yahudi yerleşme yerlerini de yok edemediğini görünce, son enerjisini, kendi karşısındaki Arap muhalefetini ortadan kaldırmaya yöneltti. Ayaklanma ikinci yılını doldururken, Hacı Emin'in çeteleri cinayet baskınları yapar oldular. Bu saldırılar bittiği zaman sekiz bin Filistinli Arap ölmüş bulunuyordu.

97

Müftü uzakta, Kavukçu'nun 'mücahitleri' de kaçmaya başlayınca, Müftü'ye karşı olan Araplar biraz cesaret bularak ayaklanmanın aleyhinde konuşmaya başladılar, bu da isyanın büsbütün durmasına neden oldu.

Bir yıl daha geçtiğinde, gerçi Müftü'nün ihtilâli diye bir şey kalmamıştı ama, Manda'yi da çökertmişti. İngilizler kendilerini daha işin başında, olanaksız bir duruma düşmüşlerdi. Filistin iki kere «Vaadedilmiş Toprak»ti. Bir kere, Balfour Bil-dirisi'yle Yahudilere vatan olarak söz verilmiş, bir kere de Araplara «Daha Büyük Bir Arap Ulusu»nun parçası olarak söz verilmişti.

Ayaklanma yılları içinde, İngiliz Soruşturma ve Araştırma Komisyonları çeşitli durumları inceledi. Her biri, Yahudi göçleri ve arazi alımları ile ilgili raporlar verdiler. Sonunda ortaya Filistin'i paylaşırma fikirleri çıktı. Buna ilişkin planlarda Yahudilere Tel Aviv'le Hayfa arasındaki küçük bir alan verilecekti. Kudüs, uluslararası bir kent olarak sürekli Manda altına alınacaktı. Yahudiler aslında Bölünme Planına yatkındılar, ama Araplar her şeye 'hayır' diyorlardı. Yahudilerle geçinmeye, bir arada yaşamaya eğilimli Arapların çoğu, Müftü'nün adamları tarafından öldürülmüş bulunmaktaydı.

İhtilâlin en kızgın olduğu sıralarda, en son İngiliz Komisyonu olan Peel Komisyonu, artık Manda'nın İngilizler tarafından yönetilmesine olanak kalmadığı yargısına vardı.

Avrupa ufuklarında beliren savaş tehlikesi yaklaşmakta, İngilizlerin Filistin'deki yönetimi de son bulmaktaydı. İngilizler Peel Komisyonu'nun raporunu yayınlarken bu arada bir Yahudi Vatanı kurma konusundaki sorumluluklarından da sıyrılmış bulunuyorlardı. İngilizlerin politikası, Arap dünyasına yaranmaktı. Ne pahasına olursa olsun yaranmak ve bu bölgedeki kendi çıkarlarını korumaktı.

İkinci Dünya Savaşı patladığı gün, milyonlarca Yahudi kendilerini Avrupa'da perişan ve hapsedilmiş durumda buldular. Son çıkan yasaklar, Filistin'e göçme yolunu da, orada

98

arazi alma yolunu da tıkamış bulunuyordu. Gerçi Müftü'nün ihtilâli bastırılmıştı ama, İngiliz yasakları Müftü'yü gıyaben galip ilân eder görünümündeydi.

Almanya'ya karşı savaş ilân edilince, hemen hemen tüm Arap dünyası ruhen kendilerini Nazi'lerin, yanında hissettiler. Filistin'in ihanete uğramış Yahudileri, yayınladıkları duyurularda, «Sanki yasaklar yokmuş gibi savaşağız ve yasaklarla, da sanki savaş yokmuş gibi savaşağız,» diyorlardı. Birkaç gün içinde yüz otuz bin Yahudi kadın ve erkek Filistin'de İngiliz ordusuna katılmak üzere askere yazıldı.

Hacı İbrahim'in hiç keyfi yoktu. Gideon, Semes kibutzun-dan sık sık ayrılıyor, ya çöllere, ya asker eğitmeye, gidiyor arada bir de içeriye kaçak silâh ve Yahudi işiyle uğraşıyordu. Bazen aylarca dönmüyordu Şemeş'e. Onun her gidişinde tedirgin oluyordu Hacı İbrahim. Ama tabii bunu asla açık açık söylemiyordu.

Tabah çok zarar görmüştü Arap ayaklanmasından. Hacı İbrahim'in adamlarından 20-30 kadarı öldürülmüş, ya da ortadan kaybolmuşlardı. Haganah ve Gece Mangaları olmasa, kendi durumunun felâkete dönüşeceğinin de farkındaydı. Minnet duymayı asla kendine yediremiyordu. Tam tersine, Arap-lararası çatışmalar, Arap hayatının bir parçasıydı. Yüzlerce yıldır böyle olageliyordu bu iş. Yahudiler ve İngilizler tarafından kurtulmak da yeni bir küçük düşme ilkesiydi.

Gideon fincanlara kahve doldururken Hacı İbrahim, «Sen savaşa gidemeyecek kadar yaşlısın,» dedi ona.

Gideon, «Bu savaş öyle değil,» diye karşılık verdi.

«Yüz dostun varsa, doksan dokuzunu at, tek kalana da kuşkuyla bak,» dedi Hacı İbrahim. «Bazen tek gerçek dostumun sen olduğunu anlıyorum. Akrabalar ve kabile üyeleri farklı. Gerçek dost olamazlar, çünkü rakip onlar. Erkek evlâtlar bazen insana düşman bile olabilir. Ama dinimiz bize yabancılarla dost olmayı yasaklıyor. O zaman kim kalıyor geriye? Çok yalnızım." Biriyle karşılaştım mı, fikir ve görüşlerimiz farklı olduğu anda düşman oluyoruz. İkimiz ise en azından... en azından konuşabiliyoruz...»

99

Gideon, İbrahim'in saçmalamaya başladığını görünce hemen konuyu değiştirdi. «Simmka bu kibutzun yeni sekreteri olacak. Onunla iş göreceksin.»

«İyi adamdır, iyi adamdır... geçiniriz onunla. İngilizler sonunda seni herhalde General yaparlar.» «Yoo, öyle bir şey olacak değil.» «Albay?»

«Yalnızca sıradan bir Arap ilişkileri danışmanı olacağım.» «O işi çok iyi başarırın,» dedi İbrahim. Sonra devam etti.

«Neden Almanlara karşı savaşmak zorunda olduğunu anlıyorum. Ama taanın göre... kimin kazanıp kimin kaybettiği vız gelir. Benim Almanlarla bir alıp veremediğim yok. Ömrümde bir Almanla konuşmuşluğumu bile hatırlamıyorum. Belki Kudüs'e, hacı olmaya gelenlerden biriyle konuşmuşumdur, o kadar. İngilizlerin Birinci Savaşta onları destekleyelim diye sundukları vaatler gibi. Berlin'den kısa dalga yayınlarını dinliyorum. Nazi'lerle Araplar kardeşler, diyor. Ama savaş patladı mı herkes yalan söyler bize. Önce yardımımızdan yararlanacak, sonra İngilizlerin yaptığı gibi bizi çürüyelim diye olduğumuz yerde bırakıp gidecekler.»

«Almanlar Filistin'e ulaşırsa, en azından Yahudi sorunundan kurtulmuş olursunuz,» dedi Gideon.

«Ben Almanları, Yahudilere olan davranışlarından ötürü tutuyor değilim,» dedi Hacı İbrahim. «Ama Yahudilerden yana da değilim. Filistin'de artık Arap lider kalmadı. Sınır ötele-rindekilere de güvenmiyorum.»

«O zaman geriye de kimse kalmıyor.»

İbrahim birden bağırdı. «Acaba neden biz yalnızca hançeri gırtlığımıza dayayanların peşinden gideriz? Kendimizi teslim etmeyi öğrenmemiz gerektiğini biliyoruz. Kur'an bize öyle diyor. Teslim! Teslim! Ama teslim olduğumuz adamlar asla Peygamberin istediklerini yapmıyor, hep kendi istediklerini yapıyorlar. Sen dönünce ne olacak bize, Gideon? Henüz birbirimizle hiç savaşmış değiliz. Er geç olacaktır. Siz Filistin'e Yahudi getirmeye devam edeceksiniz, biz de karşı çıkmak zorunda kalacağız.»

«Canın çok sıkkın!»

100

«Bunlar benim her zaman kafamda! Suriyelilerin buraya gelmesini istemiyorum! Mısırlıları da istemiyorum! Şimdi bu düşüncelerimle başbaşa, tek başıma bırakılıyorum. Yahudiler çok zeki. Binlerce gencinizi İngiliz ordusuna, asker olarak eğitmeye yolluyorsunuz.»

«Çaresiz kalmadıkça bizi ön saflara süreceklerini sanmıyorum.»

«Ama aramızdaki savaş yaklaştığında hazırlıklı olacaksınız. Hükümet içinde hükümet kuracaksınız. Oysa biz? Ya yeni bir Müftü'nün, ya bir Kavukçu'nun, ya da Mısır kralı gibi bir kralın peşine düşeceğiz. Neden bu adanılan yolluyor Allah bize? Üzgünüm, Gideon, Düşüncelerim bir o yana, bir bu yana sapıyor. Her neyse... ne olursa olsun, sana bir şey olmasını istemiyorum.»

Gideon, oturduğu koltuğun kollarına dayanıp ayağa kalktı. «Birisi bana bir zamanlar, Araplar arasında dostların var mı diye sormuştu. Aslında pek bilmiyorum demiştim. Şimdi bir dostum olduğuna inanıyorum. Bu da bir başlangıçtır, öyle değil mi? Bana güvündün, değil mi?»

«Senin halkın arasında da, benimkiler arasında da, güvendiğim tek insan sensin.»

«Keşke biz Yahudiler ömrümüz boyunca hep yokolmak korkusu içinde olmasaydık. Hepimize hükmediyor o duygu! Silinmekten korkmak. Ben elli altı yaşındayım, İbrahim. On dört yaşımdan beri tüfek taşıyım. Bunca yıl boyunca, hep kar-şındakilerin senin ölmeni istediğini, sen ölmeden rahat etmeyeceklerini bilmek hoş bir şey mi? Feryadını da kimse duymuyor... bu yüzden savaşa gidiyorum. Almanlar bizim ölmemizi sizden de fazla, istediği için.»

«Hadi, gel,» dedi Hacı İbrahim. «Aşağıya, yolun oraya kadar yürüyelim.»

OM DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1940

Erkekler için köy sosyal yaşamının odak noktası, Tabah kahvesindeki radyoydu. Dünya şaşmaz adımlarla ikinci bir ge-

101

nel savaşa doğru ilerlerken radyo daha da büyük bir önem kazanmıştı.

Araplar için o günler, intikamın bir dereceye kadar tadını çıkarabilecekleri günler oluyordu. Fransa ve İngiltere hükümetleri, bir zamanların o küstah efendileri, şimdi siyasal bakımdan çekingen ve korku içindeydiler. Bundan cesaret alan Hitler Avusturya'yı kapmış, İspanya'yı yeni silâhlan için bir deneme alanı haline getirmiş, diğer ülkeler bunları görmezlikten, duymazlıktan gelmişlerdi.

Münih'deki bir konferansta Araplar, tir tir titreyen, manen çökmüş iki demokrasinin yeni bir özgür ülkeyi,

Çekoslovakya'yı teslim edişini izlediler. Bu teslimden birkaç ay sonra Almanya, Faşist İtalya ile bir anlaşma yaparak

niyetlerini perçinledi, ikisi birlikte batı uygarlığını yoketmek üzere hazırlandılar. Bunların tümü Tabah'a birbiri ardına ulaşarak sevinç yarattı.

«Duydun mu, Hacı İbrahim! Savaş başladı!»

Hacı İbrahim, adamları arasındaki duygulann değişip yerini dehşete bırakışını ilk olarak, Alman panzerleri Polonya'yı birkaç hafta içinde aldığı zaman gözlemledi.

Hacı İbrahim'e akıllıca öğütler vermek, dengesini korumak, köylülerin uçarılığına kendini kaptırmamak yaraşırdı. Köyün kaderini kontrol etmiş güçlü insanlar soyunun güçlü bir üyesiydi o. Fatihler gelir, fatihler gider, hiçbiri de onlarla geçinemezdi. Önemli olan, doğaya karşı o bitmez mücadeleydi. Yalnız onun sonu yoktu.

Bununla birlikte, 1940'ın ilk yarısında Almanya ard arda inanılmaz zaferler kazanırken, Hacı İbrahim bile o duygu girdabına kendini kaptırmaktan kurtulamıyordu. Ağabeyi Faruk'u da Kudüs'e, Avrupa ve Ortadoğu haritaları satın almaya yolladı, ondan sonra da kahve bir savaş karargâhı haline geldi. Haritalara saplanan her yeni toplu iğne, Alman yenilmezliğiyle ilgili yeni tartışmalara çanak tutuyor, Arap dünyasının onlarla birleşmesi gerektiği fikirlerini güçlendiriyordu.

* * #

Gideon Asch savaşa gitti. İngilizler onun Araplarla olan geçmişinden ve Müftü olayı hakkındaki bilgilerinden yarar-

lanmaya karar verdiler, onu Hacı Emin el Hüseyinî'nin peşine düşen gruba atadılar. Müftü daha savaşın başlannda Şam'dan kaçmış, Bağdat'da kendine daha sağlam ve güvenli bir yer bulmuş, oradaki Alman yanlıları arasında yeni huzursuzluklar yaratıyor, genç bir kral tarafından yönetilmekte olan Irak'ta yönetimi eline alabilmek için düzenler kuruyordu.

Gideon Asch artık ak saçlı, ak sakallıydı. Kılığı ve kusursuz Arapçası sayesinde, rahatlıkla Arap olarak yutulabilirdi. Belki de dünyanın en eski üniversitesi olan Mustansiriya Üniversitesi yakınında, Irak Yahudilerinden mükemmel bir istihbarat şebekesi kurdu. Hükümetteki ve askerî mevkilerdeki kilit adanılan satın aldı.

Fransa'nın teslim olduğu gün savaş birden Filistin'in kapısına .dayanıverdi. Nazi'lerle işbirliği yapan yeni Vichy Hükümeti, Fransızların tüm mallarına el koydu. Suriye ile Lübnan bir anda kendilerini Alman yanlılarının yönetiminde buldular, Irak'ın durumu da askıda görünüyordu.

Kuzey Afrika'da da Filistin'e karşı ikinci bir tehlike baş-göstermekteydi. Büyük 'Batı Çölü', İtalya'nın üç yüz bin kişilik ordularını Mısır'la Libya'nın kapılarına kadar getirmişti. İtalyanların niyeti çölü aşıp Mısır'ı, Süveyş Kanalı'm ve Filistin'i almaktı.

İngiliz kuvvetleri gerçi İtalyanlar önünde sayıca zayıftılar ama, yine de atak bir saldırıya geçip İtalyanları ezdiler, on binlerce esir alıp Libya'ya götürdüler.

Hitler bir kere daha müttefikinin yardımına koşmak zorunda kaldı. 1941 başlannda Erwin Rommel adlı genç bir Alman Generali, Trablusgarb'a çıktı. Yanında Afrika Kuvvetleri adını verdiği motorlu birlikler vardı. İtalyanların kaybettiği yerleri bir çırpıda geri almayı başardı. Rommel Mısır sınırının-da durakladı, ikmal hattının fazla esnemiş olması nedeniyle düzenini yeni baştan sağlamaya çalıştı.

Ama Filistin bu sırada hem doğudan, hem batıdan, ceviz 'kıracağına sıkışmış gibi bir durumdaydı.

İngilizler çok sille yemiş olmalanna karşın, tüm olanak-

103

larım bir araya getirdiler, Avustralyalı, Hintli ve Fransız askerlerinden kurdukları birliklerle Filistin'den yola çıkarak Suriye ve Lübnan'ı işgale yürüdüler. Bu saldırı, Yahudi öncülerin ardından ilerlemekteydi. Öncülerin pek çoğu Wingate'in Gece Mangalarında hizmet vermiş, ayrıca hepsi de şu ya da bu zamanda Gideon Asch'ın komutasında çarpışmışlardı. Birlikler, Gideon Asch'ın Bağdat'tan ilettiği istihbarat bilgileri ve başka kaynaklardan gelen bilgiler ışığında ilerliyordu.

Aynı sıralarda, Irak'da Alman yanlısı bir grup hükümeti file geçirdi. Acele derlenmiş bir İngiliz kuvveti, Irak'ın tek limanı olan Basra'ya çıkarma yaptı. Sindbad'ın yedi seyahatinin limanıydı orası. 1001 Gece Masallarının yeri. Basra, Bağdat'tan birkaç yüz mil uzakta olduğundan, Filistin'den yola çıkan ikinci bir birlik de karadan yollandı. Bunlara da yollarını Gideon Asch'ın istihbarat bilgileri gösteriyordu.

İngilizler Bağdat'ı görebilecek kadar yaklaştıklarında, Alman yanlısı Iraklılar son anda sapıttı, kentin Yahudi kesimine saldırıverdi. Dört yüz Yahudi kadın, erkek ve çocuk öldürüldü. -Gideon Asch, kendi canını kurtarmak isteyen biri tarafından ihbar edildi, yakalandı, işkence edilmek üzere götürüldü, İngilizler kente girmeyi başardıklarında, kudurmuş bir Irak Albayı Gideon'un sol elini .kesmişti. Savaşı bitmişti artık Gi-deon'un.

Hacı Emin el Hüseyinî, Bağdat'dan kaçtı. Bu sefer komşu İran'a geçti. O ülke de, yirmi beş yaşındaki Şah'ın yönetiminde siyasal bir çalkantı içindeydi. İngilizler aradaki kargaşayı gidermek, kendilerinden yana olabilmelerini sağlamak amacıyla hızla ülkeye^ girdiler. Onlar girerken, Japon'lar Müftü'ye, Japonya'nın Tahran Büyükelçiliğine sığınma hakkı tanıdılar, daha sonra da onu ülkeden kaçırdılar. Hacı Emin el Hüseyinî bu sefer de Berlin'de ortaya çıktı. Savaşın geri kalan bölümü boyunca, Nazi'ler adına, Arap dünyasına hitaben radyo konuşmaları yaptı. Yugoslav Müslümanlarından oluşan bir birliğin Almanların yanında savaşa katılmasında da etkili oldu.

* * *

104

Irak, Suriye, Lübnan ve İran'ın başarılı işgalinden sonra müttefikler artık Ortadoğu'da sağlam bir Doğu kanat edinmiş oluyorlardı. Batı çölünde ise İngilizlerle Rommel'in Afrika Kuvvetleri arasında korkunç çarpışmalar yer almaktaydı.

Satran^ piyonu gibi kullanılan tank birlikleri birbirine saldırıp duruyordu.

Kahire ikide bir gamalı haç bayraklarıyla donamıyor, kurtarıcılarını karşılamak zorunda kalıyordu. İngiliz Generali Montgomery ile Alman Rommel'in ikinci kez olarak, El Ala-meyn adlı vahada karşı karşıya gelişleri ancak 1942 Ekim'inde oldu. Orası İskenderiye'den birkaç mil uzaklıktaydı.

Afrika Kuvvetleri İngilizlere ağır kayıplar verdiriyordu ama, yine de yeniliyordu. Rommel, ciddi savunma yapabileceği bir hatta kadar düzenli çekilmek istedi. Hitler ise, Süveyş Kanalı hayalinin elinden kaçmakta olduğunu görünce Generaline El Aîameyn'de durmasını emretti. Rommel'in oradan çekilme zamanı geldiğinde El Alameyn'in bir mezarlık görünümünden hiçbir farkı kalmamıştı.

ON BESİNCİ BÖLÜM

1944

Vahabi Kabilesinin başı Şeyh Velid Aziz'in nesli bir efsaneydi. Kimse adamın yaşını kesin olarak bilmiyordu ama, Büyük Amerikan İç Savaşı sırasında doğduğu söylenmekteydi. Birkaç kere dul kalmış, her seferinde daha genç, doğurgan yaşta yeni bir kadın almıştı. Son aldığı karısı yirmi yaşından genç, kendisi ise yetmişinin üstündeydi. Evlendikleri günden bu yana geçen on yıl içinde bu kadın ona sekiz çocuk doğurmuştu. Şeyhin ayrıca halen hayatta olan başka iki kansı, sayısız da cariyesi vardı. Kabilenin dul kadınlarının pek çoğu onu yedek bir koca olarak görüyor, çadınna memnuniyetle geliyorlardı. Velid Aziz'in tüm çocuklarının yirmi beş oğul ve bir o kadar kız olduğu varsayılmaktaydı. Bu çocuklar evlendikçe, yeni bağlar da perçinlemişlerdi. Vahabi ailelerine gelin

105

gidenler, damat olanlar, babalarının liderliğinin devamını da garantilemekteydiler.

Velid Aziz için kızlarını satmak düzenli bir gelir kaynağı sayılmaktaydı. Yeterince parası olan bir erkek, Sultanın kızını bile satın alabilirdi. Şeyh tüm kadınlarının gerçek değerini bilir, ayrıca en çok para getirecek kızları en sona saklama becerisini de gösterirdi.

Ramize on altı yaşındaydı. Tam evlendirilecek yaşıydı yani. En yüksek fiyata gideceği de gün gibi ortadaydı. Birinci aday, saygın bir kabile reisinin oğluydu. Ama ne yazık ki yapılan soruşturmada, Ramize'nin sütninesinin, o delikanlının da sütninesi olduğu anlaşılmıştı. Bu durumda, evlilik söz konusu olamazdı. Kan başka şeydi... Arapların çoğu kuzen kuzene evlenirdi... ama süt de başka şeydi.

Hacı İbrahim'in hayatta rahat edecek her şeyi vardı. Oğullan, kocaman bir evi, söz dinleyen bir karısı, hızlı giden bir atı! Ama yeterince mutlu değildi. Hacer gerçi iyi kadındı. Kendini kanıtlamıştı. Ama İbrahim giderek ateşli bir erkek olurken, o yorgun bir kadın haline geliyordu. İsmail'in doğumundan sonra, bir daha çocuk doğuramayacağı da belli olmuştu. Dört oğlu vardı İbrahim'in. Bir kere oğullarının üçünden hiç memnun değildi. İsmail de henüz hakkında karar verilemeyecek kadar küçüktü.

Köyün o birbirine yakın yaşamı içinde cariyeye tutmak da Bedevi kampındaki, ya da kentin dolambaçlı sokaklarındaki kadar kolay değildi. Arasına İbrahim Lydda'ya gidiyor, fahişelerle düşüp kalkıyordu ama, bu da hiçbir zaman tam bir doyum vermiyordu ona.

İbrahim kabileyi ziyarete, amcalarından birinin cenazesi için gitmişti. Şeyhin kardeşiydi ölen. Orada bulunduğu sırada Ramize'yi de gördü. Velid Aziz kadınlarına peçe taktırmayı pek ciddiye almazdı. Yalnızca yabancılar yanında kapattır-
dı onları. Hem zaten onun işi kız satmaktı. Muhtemel damat adaylarının arasına en güzel kızlarının yüzünü görmesinden zarar değil, ancak fayda gelebilirdi.

Hacı İbrahim, kız için pazarlık yapmak üzere ağabeyi Faruk'u yolladı. Giderken ona öğütler verdi, onu uyardı. «Velid

106

Aziz katırı attan ayıramayan biri olsa, kabilemizi bunca yıldır yönetemezdi,» dedi. Kardeşine hizmet etmekten her zaman mutluluk duyan Faruk da pazarlıkta Şeyhin canına okuyacağına söz vererek yola çıktı.

Şeyh, Faruk'un ziyaret nedenini hemen sezdi. Ama hangi kızı istemeye geldiğini bir türlü anlayamıyordu. Her kızı için kafasında bir fiyat saptamıştı. Faruk oraya varmadan önce, kabilenin yaşlıları oturup hesap yaptılar ve Hacı İbrahim'in yüzünün girişinden önce doğmuş olduğuna karar verdiler. Yani ellilik bir adamdı. Bu nedenle Velid Aziz, Hacı İbrahim'in büyük kızlardan birine talip olacağını düşündü. Hâlâ doğurgan yaşta, ama satış olanağı biraz daha azalmış kızlardan birine.

Faruk, Şeyhin küçük, özel, iki direkli çadırına kabul edildi. Bu çadır, büyük çadırlardaki aile gürültüsünden uzak kalmak için kullanılıyordu. Faruk'la Şeyh son zamanlarda Müf-tü'yle olan çatışmaların anılarını, kazanılan zaferleri karşılıklı anımsadılar. Böyle şeyler erkekler arasındaki sohbetin tadı tuzuydu. Sonunda özel konuşma zamanı geldiğinde Şeyh iki siyah esirine de gitmelerini söyledi. Faruk sözü uzun süre dolaştırdıktan sonra, Ramize'nin adını suya sabuna dokunmadan ortaya attı. Yaşlı adam bir an için gafil avlanmıştı. Hemen diğer kızlarının ne kadar üstün değerde olduklarını sayıp dökmeye başladı.

«Yararı yok, amca,» dedi Faruk. «İbrahim kararlı. Onun gözlerinin daha büyük güzelliklere gebe olduğunu görmüş bir kere.»

Aziz inad ediyordu. Bu konuda karar vermesi birçok etkenlere bağlıydı. Kabilenin işleri pek yolunda değildi şu sıra. Adamlarının en iyileri Müftü'nün çıkardığı kargaşalık sırasında ölmüştü. Hacı İbrahim'le yapılacak bir anlaşma yararlı olabilirdi. Başka ihtiyaçlar da vardı beri yanda. Tohum ekmek için para gerekiyordu. Develerinden birkaçı apansız yaşlanmış, kimi topal, kimi takatsiz kalmıştı. İngiliz askerleri Negev ve Sina çöllerinde fink atarken, kaçakçılık yapmak da hayli zorlaşmıştı artık. En iyi kaçakçı adamlarından birkaçı yakalanmış, hapse atılmışlardı. Bazı adamları da, maaş yüksek diye İngiliz ordusuna yazılmış, kabileden uzaklaşmışlardı. Bunların

107

çoğu maaşlarını ailelerine yolluyordu ama, birkaçı kentlere kaçmış, izlerini kaybettirmişlerdi. Kendi oğlu bile kaçmış, Ya-fa'da homoseksüel olmuştu.

Esas sorun, Hacı İbrahim'in vereceğinden daha iyi bir fiyat bulup bulamayacağından kaynaklanmaktaydı.

«Ramize kusursuz bir mücevherdir,» diyerek eliyle kalbini avuçlar gibi yaptı.

Bu hareket Faruk'a pazarlığın başlamış olduğunu anlattı.

Şeyh kendi kafasına bir tokat attı, kollarını delice sağa sola salladı. «Allah'ın kendisi bile böyle bir güzelliği ender görmüştür. Seninle çok dürüstçe, çok açık konuşacağım, yeğenim. Rainize için talep ardından talep geldi. Nice fukara, talepleriyle bana hakaret ettiler. O bir armağandır, bir hazinedir. Pek çok çocuk doğuracaktır. Ayrıca çok güzel sepet örmesini bilir...»

Ramize'nin yetenekleri bir saat boyunca heyecanla sayıldı, döküldü.

Pazarlığın birinci bölümü, yeni gelinin kendisine kişisel bir servet ve çehiz sağlamakla ilgiliydi. Gerçi o bölümde söz konusu edilen paralar doğrudan geline gidecekti ama, en azından Şeyhin kendine neler sağlayacağına ilişkin bir ışıktutacak, ne kadar başlık alacağına dair bir açıklık getirecekti ortaya. Ramize apayrı birtakım armağanlara lâıktı. Bir kere, ilk karının odası büyüklüğünde bir odaya sahip olacaktı. Çocukları için bir oda, ayrıca kendisine bir miktar arazi de verilecekti. Belki kocası ölürse diye, bir garantiydi bu kadın için.

Hacı İbrahim, Faruk'u Gazza'ya iş pazarlıklarına yollama-makla akıllılık ediyordu aslında. Faruk'un gelin için teklif ettiği çehiz, gerekenin birkaç katı kadar fazlaydı. Şeyh bu cömertliği görünce ağzı daha fazla sulandı. Ramize'ye elli dönüm toprak verilecekti. Bu Hacer'inkinin iki katı kadardı. Böylelikle zengin bir dul olması garantileniyor, ikinci bir evlilik şansı da kesinleşmiş oluyordu.

Ramize'nin ihtiyaçları -böylelikle karşılandıktan sonra, sıra babanın uğrayacağı büyük zararın tazminine geldi. Bu pazarlık, göğüs yumruklamalar, fakiriz diye sızlanmalar, gelinin niteliklerini abartmalar, karşıdakini kapalı da olsa hırsızlıkla.

108

suçlayıp hakaret etmeler arasında tam altı saat sürdü. Şeyh adım adım, İbrahim'in verebileceği tüm altın, gümüş, ürün, tohum, hayvan sayısını öğrendi. Faruk, aslında kardeşinin tanıdığı sınırın biraz altında kalmayı başarmıştı. Nihayet anlaşma havası yerleşmeye başlıyordu küçük çadırın atmosferine. O zaman Faruk elindeki kozu oynadı.

Savaş nedeniyle onca asker ve askerî konvoy Tabah'dan geçerken, köy de doğal olarak kaçak silâh ticaretine başlamıştı. Hacı İbrahim'in son önerisi, iki düzine çok değerli tüfektir. Son modeldi tüfekler. Yanında beş bin kutu da mermi verilecekti. Faruk, amcasının bakışlarının bulanıklaşmasını sevinçle seyretti. Adam etkilenmiş, bunu saklamaya çalışıyordu besbelli.

«Çok yaklaştık,» dedi Aziz. «Altı deve yerine ben sekiz düşünüyordum.»

«Buna olanak yok,» diye karşılık verdi Faruk.

«Ama artık çok yaklaştık, yeğenim, çok yaklaştık. Ben yedinci deveyi saklayıp sekizinciye satmayı düşünüyordum... onun parası yine sana gelecek.»

«Böyle bir şeyi duymayı bile reddediyorum,» dedi Faruk.

«Ayrıca yirmi dört tüfek yerine de, diyelim ki... otuz beş tüfek! Bunların beş tanesinin satışından gelecek para da yine senin olacak.»

Faruk gözlerini yumup başını iki yana salladı. «Hayır, bin kere hayır!» Ama Aziz. listenin altına doğru sıralamalarına devam etti. Öyle ki, listenin sonuna vardığında Faruk'un da bu işten kendine küçük bir servet edinebileceği ortaya çıkmış oldu.

Faruk Tabah'a sevinç içinde döndü, Şeyhin en sevgili kızını nasıl ucuz fiyata alabildiğini gururla anlattı.

* * *

Bir ay sonra Hacer'e, Gazza tarafındaki Han Yunus'da bulunan akrabalarını ziyarete gitmesi, çağrılmadan da geri dönmemesi söylendi.

O gittikten sonra Hacı İbrahim tüm köy kadınlarını, zengin bir şölen hazırlamak üzere görevlendirdi. Birkaç gün son-

109

ra ufukta beliren göz alıcı bir develer zinciri, Tabah'a doğru yaklaşmaya başladı. Hacı İbrahim yeni elbiselerini giymişti. Atına binip dörtnala onları karşılamak üzere yola çıktı, alıp köye getirdi.

Taban meydanının bir köşesinde iki odalı bir han vardı. Odaları genişti. Biri erkek, öteki kadın konuklar içindi. Eski zamanlarda bu köy, Kudüs'e deveyle bir günlük yolda sayılıyordu. Bu nedenle han, Müslüman hacılar için bir konak yeri olagelmisti. Son zamanlarda da yılda birkaç kere Tabah'a develer gelir, ürün toplar, taşırlardı. Hanlar şimdi de onların konakladığı yer olmuştu. Geri kalan zamanlarda, örneğin bir düğün, ya da başka büyük toplantı olacaksa, odalardan daha büyük olanı şölen salonu olarak kullanılır, bu iş için ayrıca çadır kurulmazdı.

Tabah'ın tüm erkek nüfusu meydanda toplanmış bulunuyordu. Hacı İbrahim meydana en önde girdi, peşinden Velid Aziz geldi. O da atma binmişti. İki yanında iki kölesi, eşekler üzerinde ona eşlik ediyordu. Develer hanın avlusuna bağlandı, erkekler iki sıra halinde, tüfekleriyle havaya ateş ederek geldiler, herkes kucaklaştı, öpüştü, Allah adına yeminler etti. Büyükler arasında armağanlar el değiştirdi. Şeyh, İbrahim'e Osmanlı döneminden kalma gümüş bir hançer, İbrahim de Şeyh'e sık bir deve eğeri verdi.

Erkeklerin selamlaşması sırasında gelin de kimse görmeden höyüğe çıkarılmıştı. Orada iki büyük Bedevi çadırı kurulmuş bulunuyordu. Yine biri erkekler, diğeri kadınlar içindi.

Erkekler dinlenip yol yorgunluğunu çıkardıktan sonra, şölen için hana indiler. Vahabi grubundakilere İbrahim'in kendi oğullarını, şeyhlerini, muhtarlarını, yakın dostlarını katınca, seksen kadar erkek ediyordu. Halı kaplı yerlere oturup yastıklara ve deve eğerlerine dayandılar, yüz kadar kadının kendilerine servis yapmasını beklediler.

Böyle olağanüstü durumlarda biraz içki içmeye din engel olmazdı. Bunu Şeyh de, Hacı İbrahim de kabul ediyorlardı. Ağzılar alevlendi, mideler guruldadı, içilen keskin içkiler çoğunun gözlerine yaş dolmasına yol açtı.

Yemek yiyiş tarzının dört türlü olduğu söylenirdi. Tek

110

parmakla yemek, tiksinti işaretiydi. İki parmakla yemek gurur belirtisiydi. Üç parmakla yemek normal, dört parmakla yemek ise keyif demekti. Bu seferki kesinlikle dört parmaklık bir olaydı.

Hacı İbrahim köy halkına sık sık vaazlar vermiş, onları paralarının yetmeyeceği şölenler vermemek üzere eğitmeye çalışmış bir muhtardı. Arapların en zayıf noktalarından biriydi kendini olmadığı kadar büyük göstermeye çalışmak. Ama Hacı İbrahim elbette ki başkalarına verdiği öğütlere bağlı kalacak adamlardan değildi. Tabah muhtarı olarak o da cömertliğini ve kudretini, verdiği şölenlerin zenginliğiyle kanıtlardı. Faruk sık sık kardeşine, bu şölenlerin onları beş parasız bırakacağını söyleyip yakınırdı ama, bunun hiçbir yararı olmazdı.

Töre uyarınca eller yıkandıktan sonra yemekler gelmeye başladı. Önce mezeler geldi. Salataların çeşitleri sayılamayacak kadar çoktu.

Sonra yassı ve yuvarlak ekmekler geldi, konuklara koparılarak dağıtıldı, salatalarla yenmesi sağlandı. Ekmekle alınamayanlar elle alınıp yenilecekti. Humuslar, tahinler, ezilmiş bezelyeler, susamlar, zeytinyağlar, sarımsaklar. çam fıstıklı yaprak dolmaları, turşular, zeytinler, sıcak ve soğuk lahana salataları, kuzu ciğerleri, hıyar salataları, biberler, çeşitli patlıcan yemekleri, yoğurtlar, domatesler, soğanlar, yarım düzine peynir çeşidi, kuzu pastirmaları, nar taneleri, bademler dolaştı ortada. Bunları kuzu etli, av etli, balıklı börekler izledi, ardından kabak yemekleri, bamya yemekleri, zeytinyağlı pırasa, yarım düzine de fasulye yemeği geldi.

Ondan sonra baş yemeğin zamanı gelmiş oldu.

Tepeleme dolu tabaklar öylesine ağırdı ki, kadınlar tabakları taşımakta güçlük çekiyordu. Bu tabaklarda kuskus pilâvı üzerinde kızarmış tavuklar, pirinç pilavı içinde kuzu gözleri, koç yumurtaları, kuzu pirzoları vardı. Baharat kokuları ortalığı sarmaktaydı. Safran, nane, vişne, limon, çeşitli otlar, tarçın, sarımsak ve bol çeşitli kuru yemişler.

Bundan sonra kavun, karpuz, şeftali, üzüm, erik, muz, baklava ve diğer tatlılar dağıtıldı.

Beş altı kere de o koyu Arap kahvesinden servis yapıldık-

111

tan sonra, parmaklar yalanarak temizlendi, kadınlar sofraları toplarken erkekler geçirdiler, rahatladılar.

Nargileler konuktan konuğa geçti, bu arada eski savaşların ve olayların anıları da bir kere daha dile getirildi.

Yemeğin sonlarına doğru Hacı İbrahim'in tedirginliği iyice belirginleşmişti. Derken kapıdan Gideon Asch girince, yüzünde rahatladığını belli eden bir gülümseme belirdi. Gideon hemen Şeyh Velid Azizle kucaklaştı, Vahabi'ler onu sevgiyle karşılayıp alkışladılar. Ne de olsa kırk gün kırk gece konuk olmuştu onlara. Çadırlarında yatmış, kalkmıştı. Onlardan biri sayılırdı.

Velid Aziz, Gideon'u savaştan bu yana görmemişti. Ceketinin boş kolu gözüne çarpınca birdenbire sarsıldı. Ondan sonra da koca Şeyh, az insanın tanık olduğu bir şey yaptı. Ağladı.

ON ALTINCI BÖLÜM

Topluluğun dağılması fazla uzun sürmedi. Gideon geldikten az sonra, uzun yolculuğun, yemeklerin etkisiyle olacak, yaşlı Şeyh birden komaya girer gibi oluverdi. Köylüler birer ikişer çözüldüler, Bedevilerden de pek çoğu oldukları yere kıvrılıp horlamaya başladılar.

Gerçi Bedevilerin çoğu, köy halkının akrabalarıydı, ama köylüler yine de evlerinin kapısını kilitlediler, değerli eşyalarını gömüp sakladılar, kızlarını da devamlı gözaltında tuttular.

Hacı İbrahim, Gideon'u alıp köyün dışına, yalnız kalabilecekleri bir yere götürdü. Muhtar pek kaygılı gibiydi.

«Düğünüme yetişemeyeceksin sandım,» dedi.

«Kaçırmazdım, bilirsın.»

«Yarın törenler sona eriyor,» diye konuştu İbrahim. «Kız eşsiz, zarif bir çiçek. Çok şanslıyım. Ne diyorsun bütün bunlara, Gideon? Belki ikinci bir karı almayı siz Yahudiler de yavaş yavaş düşünmeye başlamalısınız. O zaman çok daha fazla çocuğunuz olur.»

«O zaman da insana karşı o kadar daha fazla komplo kurulur. >-

112

«Hah! Zıyanı yok. Ağabeyim Faruk bana yıllardır kazık atar. Ama ben merhametli insanımdır. Eğer bir ağabeyle bir evlât ömürlerini senin için çalışmakla geçiriyorlarsa, sen zengin onlar fakirse, mutlaka kazık atacaklardır sana. İnsan köpeğini aç bırakmamalı. Yoksa başkası o köpeğe biraz ekmek vererek, senden alıverir. İnan bana, ikinci bir aileyi yönetecek kadar bilgeleştım artık.»

Hacı İbrahim birkaç kere öksürüp boğazını temizledi. Duyarlı bir konuya girmek üzere olduğunun belirtisiydi bu. «Bir sır açmak istiyorum,» dedi. «Bu kadar güvenebileceğim tek dostum hep sen oldun.»

İbrahim bunu söyledikten sonra birdenbire ciddileşti, üzgün görünüyordu. «Bu benim ömrümün en önemli sır paylaşma, açılma olayı,» dedi. «En büyük sırrımı senin ellerine teslim ediyorum.»

«Etmen gerektiğinden emin misin?»

«Sana güveniyorum. En azından, güvendiğim kanısındayım.»

«Pekâlâ. Neymiş?»

Hacı İbrahim yine birkaç kere öksürdü, sonra Gideon'a doğru eğildi, çevrede kimse olmadığı halde yine de fısıldayarak konuştu.

«Bu kız... yani Ramize çok genç. Ben ise nice yıpratıcı yıllar geçirmiş biriym.» Derinden derine içini çekti. «Onu çok iyi etkilemek zorundayım, çünkü bu evlilik yıllardan beri Va-habi toplumu içinde yeralmış en önemli evlilik. Gideon, dostum, son zamanlarda ben bazı başarısızlıklara uğradım.»

«Ne tür başarısızlık bu?»

Muhtar ellerini sağa sola doğru salladı, homurdandı. «Çok küçük düşürücü türden başarısızlık. Ama elbette ki benim kusurum yok. Artık Hacer'i çekici bulamıyorum. Kuyu başında toplanan kadınlar arasında dedikodular olduğunu da biliyorum. Hacer artık aramızda bir doyum olmadığını anlatıyor olmalı. Yeni karım üzerinde iyi bir etki bırakmalıyım, yoksa mahvolurum.»

«Sen erkek olarak kendine düşen rolden, yataktaki âşık rolünden söz ediyorsun, değil mi?»

113

İbrahim inledi, başını iki yana salladı. «Anlayamıyorum. Eu iş son yıllarda başladı. Arada sırada oluyor.»

Gideon, Hacı İbrahim'in durumunu anladığını, utancını paylaştığını belirtircesine başını salladı. Arap erkeğinin varlığının merkeziydi erkekliği. İktidarsızlığının bilinmesi, bir erkeğin başına gelebilecek en büyük felâket olurdu.

«Ben ne yapabilirim?» diye sordu Gideon.

«Sizin Şemeş'de bu durumu düzeltecek ilâçlarınız olduğunu biliyorum.»

«Daha neler, İbrahim! Erkekler dünya kuruldu kurulalı sihirli bir iksir arar durur. Sizin de kendi macunlarınız var.»

«Onların hepsini denedim. Kahire'den bir dergi ilânında gördüğüm ilâcı bile getirttim. İşe yaramıyor onlar. Aslında iyiyim de... heyecanlanırsam, ya da bu konuyu çok düşünürsem oluyor.»

Gideon omuzlarını kaldırdı.

«Boğalarınızla atlarınıza verdiğiniz ilâç. İspanya'dan gelen ilâç.»

«İspanyol sineği mi?»

«Evet, evet, o. İspanyol sineği!»

«Ama o hayvanlar için. İnsanlar için tehlikeli olabilir. Yoo, Hacı İbrahim, ben bu işte yokum.»

«Eğer korkar da bu genç kıza karşı başarısız olursam, Ta-bah'dan giderim. Filistin'den de giderim. Çin'e giderim.»

Hacı İbrahim'in gözünde başarısız olma tehlikesi öyle bü-yüyordu ki, bu acı, zaafını bir başka erkeğe açmaya bile itiyordu onu.

«Veterinerle konuşurum,» dedi Gideon.

«Benim sevgili, aziz dostum! Ama bana Allah adına yemin etmen gerek...» Hacı İbrahim bunu söylerken tek parmağını dudağına götürmüştü.

İki saat sonra Gideon tekrar Tabah'a döndü, Hacı İbrahim'i meydanda deliler gibi dolaşıp durur buldu.

Gideon cebinden küçük bir paket çıkardı. «Bunu alabilmek için dünyanın yalanını söyledim, saatlerce tartıştım,» dedi.

Hacı İbrahim, Gideon'un elini yakalayıp öptü. Gideon paketi açtı, kahverengi bir toz göründü.

114

«Nasıl kullanılıyor?»

«Bunu aslında böcekleri ezerek yapıyorlarmış. Cildi tahriş ediyor. Bir tutam kullan, fazla kullanma. Organının başına ve çevresine biraz sür.» Gideon iki parmağını birbirine değdirmiş, ona ne kadar az kullanacağını gösteriyordu. «Fazlası çok tehlikeli olabilir. Bu kadan sana on gün yetecek. Ondan sonra, kendinle başbaşa kalacaksın.»

Hacı İbrahim ellerini sevinçle ovuşturup duruyordu. «Onu hemen gebe bırakacağım. O zaman herkes benim ne kadar güçlü olduğumu anlayacak.»

Sabah namazından sonra Faruk'la kabile reisleri ve ihtiyarlar Hacı İbrahim'in evinde toplandılar. Ağır adımlarla höyüğe, Velid Aziz'in çadırına doğru tırmandılar. Vahabi'lerin önemli kişilerinden bazıları Şeyhin iki yanında oturuyordu. Deve eğerleri ve işlemeli yastıklar yerlere yanm daire biçiminde dizilmişti.

Faruk yanında küçük bir gümüş çekmece içinde bir miktar altın ve resmi belgeler getirmişti. Kutuyu açtı, en üstteki kâğıdı çekti, okudu. Bu kâğıtta damadın geline ne gibi armağanlar vereceği yazılıydı. Bu satırları, babaya verilecek başlığın ne kadar olduğu, gelin bakire çıkmaz, ya da üç hamilelik süresince oğlan doğurmaz da iade edilirse, ya da kısır çıkarsa, verilenlerin ne şekilde hallolacağı takip ediyordu.

Faruk bundan sonra, Ramize'ye elli dönüm toprak verildiğinin kanıtı olan tapuyu sundu.

Altın ve gümüşlerin bulunduğu çekmece Şeyhin önüne kondu. Bu, son ödemededen hemen önce yapılıyordu. Yüzdenin bir bölümü, belki gelini iade etmek gerekir diye alakondtu. Faruk bir belge daha çıkarıp okudu. Burada da Şeyhe verilecek ürünler ve hayvanlar yazılıydı.

Vahabi ileri gelenleri başlarını sallıyor, vaadedilenlerin yerine getirilmiş olduğunu, Hacı İbrahim'in büyük cömertlik gösterdiğini onaylıyorlardı Şeyh ayağa kalktı, damat da kalktı, el sıkıştılar. Faruk, köy imamı görevini üstlenmiş olarak, evlendirme akdini okudu. Sözleri İbrahim ve Velid Aziz tara-

115

findan üçer kere tekrar edildi. Faruk ondan sonra Kur'an'ın başlangıç satırlarını yüksek sesle söyledi ve evlilik yürürlüğe girdi.

Erkeklerin işi bitince, köyün bakire kızları hemen kadınlar çadırına doluştular, dans ettiler, şarkılar söylediler, göbek attılar. Göbek atmak, kızlara erken yaşta öğretilirdi. Karın kaslarını geliştirdiğinden ilerde çocuk doğururlarken doğum sırasında epey faydası oluyordu.

Ramize'nin gelinliği ve duvağı, çehiziyle armağanlar çadıra serilmiş, kadınların görmesi sağlanmıştı. Kendi takılan, gümüş zincirler ve kaba yontulmuş basit Bedevi mücevherleriydi. Gelinlik sim iplikle özenli biçimde işlenmişti. Kolları ve yanları işlerle doluydu. Göğüs üzerindeki kare gibi bir kısımda, onu Tabah'ın yeni üyesi olarak gösteren işlemler vardı. Elbisenin ön tarafındaki işlerin türüne, «Rahibe işi» denirdi. Buralı kızlara bu iş Bethlehem'li misyonerler tarafından öğretilmişti çünkü.

Hacı İbrahim çehiz konusunda hiç hasislik göstermemiş, verdiği sözleri tutmuştu. Ramize'nin duvağı, üzerine dikili Osmanlı paralarıyla başlı başına bir servetti. İbrahim gerekli olan üç elbisenin yerine altı elbise yaptırmıştı. Kemerinde kocaman gümüş bir toka vardı. Aynasının çerçevesi de gümüştü. Şemsiyesi İngiltere'den getirilmiş, mücevher kutusu Kudüs' ün eski kesiminde bir Yahudiye dövme bakır olarak yaptırılmıştı.

Çok zengin bir çehizdi. Hacı İbrahim, tüm kadınların gözündeki yerini daha da yükseltmeyi başarmıştı. Bir saat içinde, köydeki her kadın gelinin çadırına gelmiş, çehizi görüp etkilenmiş, bir yandan oyunlar, şarkılar, el çırpımlar sürüp gitmiş, höyüğün üzeri bayram yerine dönmüştü.

Gelin giyinirken çadırına yalnızca bekâr kızların girmesine izin veriliyordu. Ramize'nin kızkardeşlerinden biri onu töreye göre dikkatle giydirdi, bir diğeri çehizleri özenle katlayıp sandıklara yerleştirdi. Genç kızlar, gelinin üzerine her yeni giysi giydirildikçe alkışlıyorlardı. Makyaj çantası açıldı, gelinin kaşları, gözleri sürmelenip boyandı, pınl pırl bir kömür rengi aldı. Gözlerinin altına ve üstüne mavi pudralar sürüldü,

116

gözleri kedi gözü gibi parladı. Ramize bu işler yapılırken heykel gibi hareketsiz ve yapma bebek gibi heyecansızdı.

Kızkar-deşi işini bitirirken onun üzerine güzel bir koku sıktı, çevredeki bütün kızlara da sıktı.

Ramize'nin annesi çağrıldı, kızına bakması söylendi. Kadın çadıra şarkı söyleyerek, göbek atarak girdi. Bu arada kızın kardeşleri onu peçelediler, sırtına pelerinin, başına duvağını koydular. Ramize dışarıya, evli kadınların toplu bulunduğu yere çıkarıldı.

Bir deveye bindirildi, deve salma salma, bağırsan çocuklar, ağlayan kadınlar arasında yola koyuldu.

Ramize devesinden indirilirken, kocasına ilk defa olarak bakma olanağını buldu. İbrahim yeni giysileri içinde pek heybetliydi. Başıyla katı bir selâm verdi, bir yandan da parmaklarıyla cebindeki sihirli tozu okşadı. İbrahim gelinin önü sıra yürüdü, gelin onu izledi, peşlerinden gelen Şeyh'le birlikte eve girdiler. Hacı İbrahim'le Şeyh iki koltuğa, Ramize ise bir sandalyeye geçti, kocasının yanına oturdu. İbrahim'in oğulları, Kemal, Ömer, Cemil ve İsmail ile kızı Nada içeriye çağrıldılar. Babalarının önünde eğilip elini öptüler, ardından Şeyhin de elini öptüler. Ramize'ye boğuk bir biçimde takdim edildiler, kızın yüzü ifadesiz kaldı.

«Hoş geldiniz,» dediler hepsi sırayla.

Onlan, köylüler izledi, hepsi geline, «Köyümüz köyünüzdür,» dediler. Daha sonra tamburlar, zurnalar, davullar çalmaya başladı, düğün kızıştı. Erkekler dans edip yemek yediler; kadınlar ise hizmet etti. Bir grup erkek, kollarını birbirinin omzuna atıp yanyana sıra oldular, adımlarını birbirine uydurarak oynadılar. Vücutları katıydı. Sonra vahşi dervişler gibi, kalçalarını kıvıra kıvıra bir dans daha ettiler.

ibrahim bu gece için çocukları bir yerlere yollamıştı. Ra-mize'yi yatak odasına götürdü. Odada kokulu mumlar yakılmış, her taraf ışık içindeydi. Gelin daha önce ömründe ne böyle yüksek bir yatak, ne de böy.le bir oda görmüştü.

Ramize bir yandan korku, bir yandan merakın etkisiyle

117

başını yana çevirip kıkırdadı. İbrahim entarisini kafasının üstünden çekip yana fırlatırken, o yan gözle bakmaya cesaret etti. Bu an, her kadının heyecanla- beklediği andı. Daha çocukluğundan beri, kadınlar arasındaki baş konunun, damadın geline kendini gösterdiği o anla ilgili olduğunu biliyordu. Bir kere daha baktı, gözleri irileşti, dudakları aralandı, adamın bacakları arasındaki o şeyden gözlerini ayıramadı. Ona hep, kocasının organından korkması gerektiği işlenmişti. Canını mı yakacaktı o şey onun? İbrahim onu tek eliyle tutuyordu. Şişti organı. İbrahim parmaklarıyla ona bir şey sürdürdü, sonra Ra-mize'ye doğru ilerledi.

«Seni görmek istiyorum!» diye soludu.

Elleri kızın üzerindeydi. Duvağı sarsak hareketlerle çıkarmaya çalıştı, gelinliği yarı yarıya yırttı. Ramize'nin vücudu bir harikaydı. Cildi düzgündü. Yağ gibiydi. Olgun memeleri, iri memebaşları vardı. Uzun şalvarını çıkardı, kocasının karşısında durdu, o da onu tepeden tırnağa seyretmeye koyuldu. İbrahim'in organı fena halde kaşınmaya başlamıştı. Köpekler gibi solumasına neden oluyordu. Kızı kaptı, kollarını ona sardı, elleriyle yakaladı, o anda kontrolü da elinden uçtu gitti. Kızı yatağa doğru itti, üzerine atladı, vahşi bir yaratığa döndü, deliler gibi zorladı, küfretti, homurdandı, kendinden geçti durdu. Ramize gerçi göremiyordu ama, bu koca yaratığın kendisini ezmek üzere olduğunu fark ediyordu. O şe-yin kendi içine doğrulduğunu, ittiğini, yırttığını hissetti, acı içinde bir çığlık attı.

Dışarda danslar ediliyor, yemekler yeniyordu. Hacı İbra him durmadan Gideon'un sihirli tozunu kullanmaktan kendini alamıyordu. Harika bir şeydi! Tekrar tekrar coşturuyordu onu... tekrar tekrar... harikaydı! Harika! O tozu bütün gece kullandı, sonunda da bitirdi.

Ramize'nin bakış açısından bu iş korkunç bir kâbus olmuştu. Tam annesiyle ablalarının önceden söylediği gibi. Erkekler ilk gece hiç zevk vermez, demişlerdi. Bırak, zaman geçsin, diye anlatmıştı annesi... arada sırada sen de bir keyif dakikası yakalarsın ilerde.

Şafak sökerken İbrahim'in yataktan kalkmaya mecali kal-

118

mamıştı. Unutulmayacak bir gece olmuştu bu onun için. Herhalde bu kahverengi tozun sırn Allah'tan geliyordu.

Ramize' nin gelinliği kan lekelerinden kıpkırmızı olmuştu, kaldırılıp bir çiviye asıldı, aynanın onu salondakilere göstermesi sağlandı. Artık tüm konuklar görebiliyorlardı İbrahim'in ne yaman bir erkek olduğunu. Bu gece, nice Arap ailesi için gerçeğin gecesiydi. Eğer gelinin daha önce bir kaçamak yapmış olduğu anlaşılırsa, erkek kardeşleri namuslarını korumak için onu öldürürlerdi. Babanın da namusu, kızın bekâretine bağlıydı.

Tabah'da zaman zaman kızın bakire çıkmaması olaylarına rastlanmış, damat o zaman gelinle işbirliği yapmış, bıçakla kendi kolunu kesip çarşafa kan damlamasını sağlamıştı.

Bekâretlerini mastürbasyon sırasında, ya da çocukluklarında bir oyun veya kaza sonucu kaybeden kızlar Lydda'ya gidip doktordan bekâret kâğıdı almak zorundaydılar.

Bazıları da bakire olmadıkları için kocalarını kandırmak zorunda kalırlardı. Büyücülük yapan yaşlı kadınlar iyi bir fiyat karşılığında, tavuk kanını yırtılabilen bir deri kese içine dikip vajinaya yerleştirir, evlilik ânında yarılmaya hazır duruma getirirlerdi. Ama koca bundan kuşkulanırsa, akan kan bu konularda uzman olan bir ebeye incelettilirdi.

Bazı kızların bekâret zarları esnek olur, kolay yırtılmazdı. Eğer durum böyle olursa, yaşlı bir ebe çağırılır, zan tırnağıyla yırtar, sonra bekâret belgesi verirdi.

Ömründe eline kürekten ve sapandan daha narin bir âlet almamış olan yeni koca bazen haşin davranır, bir enfeksiyona yol açabilirdi. Bazen de ebe, kirli tırnağıyla vajina duvarını yırtar, ciddi kanamalara neden olabilirdi.

Ama Hacı İbrahim'in başına böyle şeyler gelmedi. Sabah olduğunda kanlı çarşafı Şeyh Velid Aziz'e sundu, o da çarşafı alıp kendi kılıcının ucuna takarak atıyla çadırların önünde dört nala tur attı, adanılan alkışlarken çarşafı havada zafer edasıyla salladı durdu.

* . * *

Şeyh Aziz yanında fedaileri ve kuleleriyle Tabah'dan ayrılırken Hacı İbrahim de onu yolcu etmek üzere birlikte gitti.

119

Yarım günlük yol işaretinde durdular, kafilenin geri kalanını beklediler. İki adam, Negev Çölü kenarında bir gölgelik bulup oturdular. Buraları zalim topraklardı. Ancak bir avuç seçme insan dayanabilirdi buralarda yaşamaya. Yeryüzünün en kötü topraklarıydı burası. Kuzey Afrika'dan gelip Büyük Ok-yanus'a kadar devam eden bir kuşak gibiydi.

İnsanoğlunun toprağı yeneemediği ender yerlerden biriydi. Onlar da İslâm dininin kaderciliğine sığınıyorlardı. Bu din onlara, yaşamaya devam etmek için bir amaç veriyordu. Topraklar, üzerinde yaşamaya kalkana meydan okuduğundan, doğanın yapısı son derece zalim olduğundan, oralarda yaşamaya mahkûm olanlar da zulmün sıradan olay haline geldiği bir toplum olmuşlardı.

Tenindeki kahverengi lekeler, sık sık şişen damarlar, Ve-lid Aziz'in yaşını açığa vuran işaretlerdi. Şeyh, efsane kahramanlarından bile çok düşman bıçaklamış eski çöl kurtların-dandı. İbrahim'le Aziz, kendilerini lider ilân etmiş

kimselerdi. Kendilerine birer mini-krallık kurmaya uğraşıyorlardı. Kabilelerle o kabilelerin güçlü adamları, Arap siyasal yapısında her zaman mihenk taşları olagelmisti. İbrahim'e bilgi gerekiyordu. Rehberlik gerekiyordu. Ama birbirlerine kan bağıyla bağlı olan insanlar bile pek açık konuşamazlardı.

«Savaş yakında biteceğe benziyor,» dedi İbrahim. Yaklaşık doksan yıldır türlü olayların gelip geçtiğini görmüş biri olan Velid Aziz yalnızca omuz silkmekle yetindi. Hepsini getir, sonra da giderlerdi. Ebedî olan yalnızca Bedevilerdi. «Belki de bundan rahatlık duyuyorum, emin değilim,» diye devam etti İbrahim. «Almanlara hiçbir zaman tam güvenme: dim.»

Velid Aziz hiçbir şey söylemedi. Savaşın başlarında Almanlar ajanlarından birini Vahabi Kabilesine yollamış, Bedevilere eğer isyan çıkarsa, Süveyş Kanalı'na doğru yürümekte olan Afrika Kuvvetlerine destek olurlarsa türlü çıkarlar vadetmişlerdi. Velid Aziz onlara da anlaşılabilir bağlantısız sözler söylemiş, kafasını sallamıştı. Tıpkı Türklere, Mısırlılara, İngi-

120
lilere... Bedevi topraklarına hükmetmek isteyenlerin hepsine yaptığı gibi.

İbrahim, «Bana yeni bir Filistin Partisi kurmam için teklif yapıldı,» dedi. «Vahabi'ler de katılır mı diye sordular.»

«Bir hedefin ortasında gibi yaşarsın. Köy ve kasaba iyi şey değildir. Ben çöle giderim. Filistin'i kimin yönettiği bana vız gelir.»

«Ama amca, büyük savaş bitince burada yeniden bir savaş başlayacak. İngilizler er geç gidecekler. Hem yenik durumdayız, hem de çok yorgunlar. Biz ilerleyip Filistin'i devralmaya hazır olmalıyız.»

Velid Aziz uzun süre sessiz kaldı. «Eşek sidiği!» dedi sonunda. «Sen kendi köyünü yönet, ben de Vahabileri. Gerisi eşek sidiği. İki Arabi yanyana getirsen, buradan karşı ağaca uzaklığın ne kadar olduğunda bile anlayamazlar. Güneş gökte var olduğundan beri biz de bu topraklarda varız... yine de Filistin'i hiç Araplar yönetmedi. Şu sıra siyasal ittifaklar konusunda dikkatli ol.»

«İngilizler gidince herhalde Yahudiler tüm Arap dünyasını ele geçirecek değil.»

«Belki değil. Buraya gelen tüm kâfirler arasında hiçbirini bizim nefretimizi Yahudiler kadar çekmez. Yahudilere karşı başlayan bu hareket bize hayat sütü gibi geliyor. Şimdi de, yüz yıldan beri ilk defa karşımıza yenebileceğimiz birileri çıkmış oluyor. Ama ondan sonra ne olacak? Arap ülkeleri Filistin'i senin o harika yeni partine mi verecekler? Yoksa Suriye Galile" yi, Mısır da Negev'i mi kapacak? Arap lejyonu tekrar Ürdün nehrini geçip batı kıyısı bize mi kalacak? Ya Kavukçu'yla Müftü? Nasıl sonuçlanacak bizim Filistin milliyetçiliğimiz? Her zamanki gibi sonuçlanacak tabii. Bir kişinin şahsî ihtirası onu iktidar mücadelesine itecek. İttifaklardan uzak dur,» diye tekrarladı. «Toplantılardan da uzak dur. Bu toplantıların sonunda hep kavga çıkar.»

Yaşlı Şeyh bunları söyledikten sonra tekrar sustu. Kervanın ilerden adım adım yaklaştığı gözüküyordu. Ufuk çizgisi deve hörgüçlerinden oluşuyordu sanki.

«Amca,» diye direndi İbrahim. «Sonunda işler Yahudilerle

121

bizim aramızda bir savaşa yol açacak. Bundan kaçınmaya olanak yok.»

«Evet, onlarla savaşmak zorundayız,» diye kabullendi Aziz. «Çünkü onlar kâfir, biz ise Müslümanız. Hiçbir kâfire, İslâm'ın bulunduğu toprakların bir kısmını bile yönetme hakkı verilemez. Ama Yahudilerle çok dikkatli savaş.»

«Ne demek istiyorsun, Amca?»

«Bütün diğer yabancılar Filistin'e bizi sömürmeye gelmişlerdi. Yahudiler ise kalmaya geldiler. Toprağa iyi baktılar. Hepsinin arasında, en çok onlara güvenilebilir... kendimiz de dahil. Sonunda Gideon Asch'in bize sunacağı şartlar, Suriye'nin, Ürdün'ün, İngiliz'in, başka herkesin sunacağından iyi olacaktır. Tabii ele güne karşı avazın çıktığı kadar bağırarak, Yahudilerin buradaki varlığını protesto etmek zorundasın. Ama onlara karşı silâhını eline aldığı zaman kötü nişan almaya dikkat et. Onların da bunu bilmesini, senin zaten vurmak niyetinde olmadığını anlamasını sağla. Allah korusun da Mısır yönetimine falan girmeyelim.»

Develer onlara yaklaşıyordu. İhtiyar, eklemleri sızlayarak ayağa kalktı, yeğenini kucakladı, atına bindi. «Biz ulus olarak birlikte hareket edemeyiz. Hiçbir zaman kendi kendimizi yönetemedik. Bizde hep senin, benim gibi adamlar işi eline alır. Yahudilerle oyununu sessiz oynar. En iyi şansımız budur.»

Atının başını çevirdi, kervana katılmak üzere mahmuzla-yıp uzaklaştı.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Babam savaştan şanlı şerefli bir kahraman olarak çıktı. Yalnız Müftü'nün ihtilâlden kurtulmakla kalmamış, Kavukçu'nun milislerini de korkunç bir yenilgiye uğratmıştı. Düşmanı rüzgâr altında yakalayıp Tabah tarlalarını yakmasının hikâyesi, binlerce kişiye karşı kazanılmış bir zafere, şiirler yazılıp çoğaldıkça, milyonlara karşı kazanılmış bir zafere dönüştürüldü, efsaneleşti.

Babamın Ramize'yle ilgili şehveti ilk hızını kaybettikten

122

sonra, babam tekrar annemin o dişi vücudunun sağladığı taradık rahatlığa dönmeyi özler oldu, onu yatağına çağırırdı.

Hacer istenileni yaptı, çünkü başka çaresi yoktu. Ama söz söylemediği halde, hareketleriyle bir tek şeyi iyice belirtti. Hacı İbrahim, bir zamanlar paylaştıkları ihtirası ve zevki bir daha asla bulamayacaktı.

Bu durum babamı öfkeliendirdi. Önce onu boşayacağına, evinden kovacağına dair tehditler savurdu. Bir Müslüman erkeği için karısını boşamak kolay işti. Ama Hacı İbrahim gerçekçi bir insandı. Ramize gerçi güzeldi ama, Bedevi kızıydı o. Köyün kadınları kadar incelmış, yontulmuş değildi. Mutfakta çalışırken çok beceriksiz ve sakardı. İşlerinin hepsini beceriksizce yapıyordu. Hacı İbrahim aklından, yeni inek süt vermeye başlayana kadar eskisini atmak doğru olmaz, diye karar verdi. Rahatını sever, yemeklerinin istediği gibi olmasını isterdi. Anamın kalmasına bu yüzden izin verdi. Savaş bittiğinde ben dokuz yaşındaydım. Anamın dürt-mesiyle Hacı İbrahim'in karşısına dikildim, beni okula göndermesi için razı ettim onu. Okuma yazmayı öğrenince köy kayıtlarım, belgelerini de anlayabilir, Kemal'le Faruk amcamın babamı aldatmamasını sağlayabilirdim.

Ramle'deki okul pek basit ve ilkeldi. Ama ben yine de gurur duyuyordum. Kemal'den başka, Tabah'lılar arasında Arap okuluna giden bir ben vardım. Faruk amcama okuyup yazmasını Hristiyan misyonerler öğretmişti. Okul bir tek, loş, çıplak odadan oluşuyordu. Duvarları dökük ve çatlıktı. Dışarda bulunan tualetin kpkusu sıcak, rüzgârsız günlerde hep içeriye dolardı. Okul bahçesi de sınıftan daha büyük değildi. Yerleri sıkıştırılmış topraktı. Buraya oyun bahçesi demek güçtü. Ne salıncak, ne kaydırak, ne de başka spor malzemesi vardı. Böyle şeyleri daha önceleri bilmezdim. Teneffüslerde o bahçeye çıkar, yemeklerimizi yer, sırtlarımızı duvara dayayıp yanyana oturur, gölgede kalmaya çalışırdık. Arasıra çocuklar bir top bulur, onu tekmeleyerek oyun oynarlardı ama, genellikle gölgede oturmakla vakit geçirir, ya da

123

oradan geçen ihtiyar Yahudi satıcıların arabalarına taş atardık.

Okulda on altı erkek öğrenci vardı, hiç kız yoktu. Öğrencilerin yaşı sekizle on iki arasında değişmekteydi. Ben en gençler' arasındaydım ama, okumaya, adam olmaya çok hevesliydim. Benim için ikinci seçenек, ailenin en düşük düzeyli işi olan çobanlıkı çünkü. Kimse öğrenmeyi benim kadar çok istemiyordu o okulda. Öbür çocuklar çalışmamı engellemek için bana sataşüyor, sık sık dövüyorlardı da.

Öğretmenimiz Selâmi Efendi. Sıksa, sinirli bir adamdı. Tepesi pırıl pırıl dazlak, dudağının üzeri iplik gibi bıyıklıydı. Tahtadaki yazıları göstermek için getirdiği değneği o iş için kullanmaktan çok, bizi dövmek için kullanmaktan zevk alırdı. Ben Hacı İbrahim'in oğlu olduğumdan, ötekiler kadar sopa ye-miyordum ama, o zaman da çocuklar bana avluda daha çok sataşıyor, benden öç almaya çalışıyorlardı. Bir ay geçtiğinde, bu okuldan dayak zoruyla uzaklaşmak istemiyorsam kendi kendimi korumayı öğrenmem gerektiğini anlamıştım.

Ceplerim taş dolu olmadan okula asla gitmiyordum. O taşları epey uzaktan, olanca hızımla, tam hedefe atmakta da birinci olmuştum. Sokaklardaki Şii göstericiler kadar gaddarca taş savaşı yapabiliyordum. Yamandım. Günün birinde başımın iyice dertte olduğunu anlamış, babamın dolabından güzel bir hançer aşırmış, entarimin altına saklamıştım. O gün beni avluda bir köşeye kısırdılar. Çaresizlik içinde hançeri çektim, savurdum, karşımdaki kalabalığın liderini yüzünden hafifçe yaralamayı başardım. O oldu. Bir daha beni pek rahatsız etmediler.

Pek az kitabımız vardı. Bazen dördümüz aynı anda, aynı kitabı paylaşmak zorunda kalıyorduk. Derslerimiz de azdı. Selâmi Efendi benim ne kadar hızlı öğrendiğime şaşıp kalıyordu. Hacer okula beni almaya geldiğinde Selâmi Efendi bazen kafamı okşuyor, anama «Bu çocuğa yeteneğini Allah vermiş,» diyordu. Selâmi Efendi benim kafamı okşayan ikinci yetişkin erkekti. Genellikle büyükler bize aldırış etmezlerdi... Bir keresinde de Kemal'le Faruk amcamın bize kazık attığını kanıtladığımda babam böyle okşamıştı kafamı. Çok hoş bir duygu-

124

du. Ama Selâmi Efendi yalnızken kafamı okşadığı zamanlar epey tedirgin oluyordum. Yüzüme çok garip bakıyordu çünkü. Dokuz yaşıma geldiğimde Kur'an'daki tüm sureleri ezbere biliyordum. Boş zamanlarımda kafamdan alıştırmalar yapıyor, koca koca bölmeleri bile yanlışsız, kâğıt kalem kullanmadan sonuçlandırabiliyordum.

Kur'an'ın yanı sıra, iki ana konumuz daha vardı. Bahçeye çıktığımızda tüm çocuklar hep seksten konuşurlardı. Büyükçe olanlar kendi serüvenlerini anlatır, küçükler de dehşet içinde onları dinlerdi. Ben biliyordum anlatılanların yalan olduğunu. Hepsini uyduruyorlardı. Ama yalan olduğunu bildiğim halde, çocukların erkekçe bir etki bırakmalarının önemine de anlayış gösteriyordum. Zaten erkekçe bir etki bırakmak, yetişkinlerin, de yaşamının en büyük dilimini oluşturunuyordu görünüşe göre. Tabah'da ne zaman delikanlıların, ya da bekâr erkeklerin arasına karışsam, hep seksten konuşurlardı. Okula gidene kadar bu konuyla ilgili duyduklarım hep bu işin kirli, tehlikeli bir şey olduğu ve Allah'ın isteğine karşı olduğuydu. Kabilelerimiz arasında, kız ve oğlan çocukların birbirine baktıkları için yıllar süren kavgalar çıktığını bilirdim. Bir kıza dokunmak, büyük kavgalara hattâ cinayet işlenmesine neden olabiliirdi. Okul bahçesinde bir gün çocuklardan biri bize erkek kardeşlerinin nasıl birleşip kızkardeşlerini öldürdüğünü anlatmıştı. Çünkü aile kızın evli olmadığı halde cinsel ilişkide bulunduğundan kuşkullanmış, kendi namuslanna gölge düşürdü diye kızmışlardı. Tabah'ta böyle olayların ben doğmadan önce de olduğunu duydum.

Okul bahçesinde seksin pırlıtısı allanıp pullanırken, Tabah'ta bunun tam tersi söylenip durmaktaydı. «Kızlardan uzak dur; kızlara dokunma,- kızlara gülümseme; kızlarla oynama; köy konulan hariç, kızlarla konuşma. Ailenin namusu,

kızkar-d eşinin bekâretini korumana bağlıdır. Kendi erkeklik namusun, karının düğün gecende bakire olmasına bağlıdır.»

Bunlar kafamızın içine öyle yerleşmişti ki, kızlarla erkekler birbirimizden tam anlamıyla korkar olmuştuk. Ama bunun yanı sıra, erkekler için hiçbir konu da, yatıp kalktıkları kadınlar kadar önemli değildi.

125

Okuldaki ikinci önemli konu da Yahudiler ve Siyonizm de« nilen şeydi. Tabah'da Faruk amcam köyün imamıydı. Babam nasıl vaaz vermesini isterse öyle vaaz verirdi. Hiçbir Cuma vaazı da, Yahudileri Filistin'e döndükleri için suçlamadan son bulmazdı. Yahudilerin tüm peygamberleri öldürmüş olduğunu, Hazreti İbrahim konusunda yalan söyledikleri, İncil'i de değiştirdiklerini ben de biliyordum. Tüm çocuklar biliyorduk. Babam, Yahudilerden hiçbir şey istememişti gerçi, ama biz yine onlarla burun buruna yaşamak zorunda bırakılmıştık. Buna rağmen, aramızda sorun çıkmadı. Yahudi nefreti Tabah'da o kadar da güçlü değildi. Yahudilerin aslında ne kadar kötü olduklarını ancak okula başladıktan sonra öğrendim.

Şemeş kibutzundaki Yahudiler, tarlalarında eski eser buldukları zaman, onları yeni kurdukları müzeye koyup teşhir ediyorlardı. O zamana kadar biz tarlalarda eski çanak parçası, ok başı falan buldukça ana yola çıkar, onları gelip geçen hacılara, Kudüs'e giden yolculara satmaya çalışırdık. Yahudiler müzelerini açtıktan sonra, her bulduğumuzu onlara satar olduk. Kırk bir çanak bulsak, onlara her parçasını ayrı satıyor, her parçanın fiyatını biraz daha arttırıyorduk. Yahudiler saatlerce uğraşıp- onu yapıyor, ilk şekline sokmaya çalışıyorlardı.

Hacı İbrahim, Tabah çocuklarının Şemeş kibutzuna girmesini yasaklamıştı. Orada bebekleri kurban ettiklerini, bizi de kendi topraklarında yakalarlarsa kesip kurban edeceklerini duyuyorduk. İnsan kurban etmenin yanı sıra, Yahudi kadınlar çıplak bacaklarıyla ortalıkta dolaşıyorlardı. Bacakları ta mahrem yerlerine kadar ortadaydı. Bu yetmiyormuş gibi orada evli olmayan insanlar arasında âlemler yapıyordu. Ne zaman kibutzun kapısına gidip müzeye bakan adamı istesek, merakımız daha da körükleniyor, Yahudilerin azgın hayatı konusundaki hikâyelerimiz daha renkleniyordu. Bununla birlikte, çocuklar arasında hiçbirimiz aslında Yahudilerden korkmuyorduk. Yanlarından geçtiğimiz, onlarla konuştuğumuz zaman dostça davranıyorlardı. Beni asıl şaşırtan, babamın atı El Burak'a binip saatlerce Gideon Asch'le dolaşmaya çıkmasıydı. Galiba birbirleriyle iyi geçinebilmelerinin kökü, aslında o ikisinin dostluğundan kaynaklanıyordu. Babam kahvede köy halkıyla toplantı yaptığında, sık sık, «O sorunu dostum Gideon'la hallederiz,» dediğini duyardım.

* * *

Belki Tabah'ın Yahudilerle ilgili tutumu barışçıl ve sakin bir tutum olabilirdi ama, Selâmi Efendi'nin tutumu hiç de öyle değildi. Okuldaki zamanımızın çoğu Kur'an'ı öğrenmekle geçtiğinden, Selâmi Efendi sözlerinin sonunda genellikle bize Siyonist'lerin Filistin'i mahvetmek için neler yaptığını, onlardan "neden nefret etmemiz gerektiğini anlatan bir nutuk çekerdi. Selâmi Efendi Yahudilerden söz etmeye başladı mı, gırtlak-ğındaki çekiç gibi çıkıntı yukarı aşağı oynamaya başlar, suratı morarır, kel kafasındaki mavi damarlar fırlar, sesi tiz bir çığlık halinde yükselirdi.

«Hazreti Muhammed en son peygamberdir. Yalnız O Allah'ın elçisidir. Bu nedenle öteki dinlerin hepsi bâtıldır ve geçersizdir. Kâfirler ve gâvurlardan her zaman kuşkulı olmalı, sonunda da onları yoketmeliyiz. Özellikle Yahudiler, İslâm dinini ortadan kaldırmak için sonu gelmez manevralar ve kurnazlıklar uyguluyorlar. Bunu bize Kur'an söylüyor. Hazreti İsa Müslümandı, bu yüzden Allah onu Yahudilerin elinden kurtardı. Kur'an'da yazılı. Günün birinde, Yahudilik, Hristiyanlık ve kâfirlerin tüm diğer dinleri yok edilip, onlara inananlar1 Mahşer Günü'nde yakıldığında, dünyayı İslâmiyet yönetecek. Hazreti Muhammed bunu bütün açıklığıyla söylüyor. Ayrıca her Müslümanın hayatını bu inançlara adanmasının kutsal görev olduğunu da söylüyor.»

Öğrendiğimize göre Selâmi Efendi, Mısır'da kurulmuş olan ve kendilerine karşı gelen herkesi öldüren Müslüman Kardeşler örgütünün bir üyesiydi. Herkesin düşmanıydı onlar... Müslümanların bile.

Müslümanlıktan başka tüm dinlerin kirli ve saflıktan uzak olduğu fikrini kafama ilk sokan Selâmi Efendi oldu.

Aslında bize söyledikleri kafamızda iyice yer ediyordu. Çünkü Kur'an'm içinde tüm Müslümanların bildiği ve rahatça anladığı tek sûre, birinci sûreydi. O da yedi satırlık, basit

126

127

bir duaydı. Bütün sûreler gibi o da, «Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla,» diye başlıyordu. Allah'ın tek olduğunu, yargı gününün kuvvetini elinde tuttuğunu ifade eden bir duaydı, inananların doğru yolda yürümekte olduğunu onaylıyordu. Ama Kur'an'm onun dışındaki bölümlerini yorumlayıp anlatma işi, kutsal insanlara kalıyordu, çünkü bizim dinimizde ruhban sınıfı yoktu.

Her gün annem beni okuldan aldığı anda, Şemeş kibutzu önünden geçerken merakım daha da artıyordu. Anneme evde oturma izni verilip de, pazar satışları Ömer'e devredildiğinde işler değişti. Ömer tembeldi. Beni almak üzere okula vaktinde yetişmiyordu bir türlü.

Öyle güzel okuyup yazmaya başlamıştım ki, babam geleceğimin kendisine yararlı olacağını sezdi. Ben yine fırsat buldukça santim santim ona yaklaşmaya çalışıyordum ama, Kemal hep onun yanında oluyor, benim yolumu kesiyordu. Ben yine de cesurdum. Bir kere, öğreniyor, bilgili bir insan oluyordum. Babamın ta gözünün içine bakarak bir gece

ondan Ramle'ye otobüsle gidip gelmek için izin istedim. Bir Arap otobüs servisi vardı. Ramle'ye gidip geliyordu. Babam beni asla Yahudi otobüsüne binmemem için uyardıktan sonra, istediğim izni verdi.

Selâmi Efendi bize Yahudilerin kâfirliğini anlattıkça, Şemeş kibutzuna duyduğum merak daha da artıyordu. Orada olup biten korkunç şeyler gözümün önüne gelmeye başlamıştı. Köydeki öteki çocuklarla sık sık konuşuyordum. Onların da hiçbiri gerçi kibutzun içine girmemişti ama, oraya ait her şeyi biliyor gibiydiler.

En iyi arkadaşım, İzzet'ti. Benim yasmadaydı ama, ortada ciddi bir sorun vardı. İzzet'in tüm ailesi, babası bir Yahudi tarlasında çalıştı diye köy halkı tarafından lanetlenmişti. Hiçbirimizin İzzet'in ailesinden kimseyle konuşmamamız gerekiyordu. Biz onunla en iyi arkadaş olduğumuzdan, ben bu kuralı bozmaya cesaret ediyordum. İzzet hep otobüs durağında beni beklerdi. Birlikte köye, en uzun yoldan dönerdik. Başkaları bizi görmesin diye. Günlerden bir gün İzzet'i soluk soluğa benim otobüsümü bekler buldum. Kesinlikle doğru olduğunu bildiği

bir hikâyeyi bana heyecanla anlattı. Evli bir Yahudi kadın, bir başka erkekle sevişmişti. Kocasının durumu anlamış, o erkeğin kafasını kesmiş, sonra karısının karnını yarmış, sevgilisinin kafasını içine koyup karnı tekrar dikmişti. Bu olay benim merakımı daha da arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Doğrusu, itiraf etmem gerekir... en fazla merak ettiğim şey de, bacaklarını gösteren pantolonlar giyen o kadınlardı. Anamınkiler hariç, hiç kadın bacağı görmemiştim. Nada'nın bacaklarını hiç görmemiştim, çünkü o bileklerine kaşlar şalvar giyerdi. Kur'an'm öğütlediği kadar namusluydu. Anam günde en az on kere Nada'yı bacaklarını örtmesi için uyarır, «ayıp, ayıp,» derdi. Önceleri ben «ayıp» kelimesinin Nada'nın adının bir parçası sanırdım.

Selâmi Efendi'nin Şemeş kibutzuna gidip haftada bir kere Yahudi çocuklarına Arapça dersleri verdiğini rastlantı sonucu öğrendim. Bu bana çok garip geldi.

Birkaç hafta boyunca Selâmi Efendi'yi beni de yanında götürmesi, kibutzdaki küçük çocuklara basit şeyler öğretme işini bana devretmesi için kandırmaya uğraştım. Arapça ağaç ad-lermi, hayvan ve bitki adlarını öğretebilirdim onlara en azından. Kendisi iki sınıfa birden ders veriyordu. Çocuklara ayrı, büyüklere ayrı. Yavaş yavaş çocukları bana devretmenin yararını görmeye başladı. Kendisine daha az iş kalacaktı. Tabii ona benim kibutza girmemin yasak olduğunu söylemedim. Sonunda benim de gelmeme izin verdi. Bu durum eve karanlık bastıktan sonra dönmemi gerektirecekti ama, babam zaten benim nerede olduğumu pek bilmezdi. Ben de, herhalde farkına varmaz, diye düşünüyorum, riski göze almaya değer buluyordum.

Ne bekliyordum, tam bilemiyorum, ama kibutzun kapısındaki nöbetçi kulübesinden geçip içeriye girdiğimizde korkudan ölecek durumdaydım. Gördüklerim beni iyice şaşırttı. Ta-bah'la Şemeş yanyana yaşadıkları halde, ömrümde hiç görmediğim o kadar çok şeyi ilk defa görüyordum!..

Hiç yeşil çayır görmemiştim.

Hiç ya.banlaşmamış çiçek görmemiştim.

128

129

Hiç de üzerinde eşek ya da keçi tersi olmayan sokak görmemiştim, Ramle'de bile.

Çocuklar için her türlü oyuncağı, topları, salıncakları, kaydırakları, kum havuzları olan oyun bahçesi görmemiştim.

Yüzme havuzu görmemiştim.

Sırf çocuklara ayrılmış yüzlerce kitabı olan kütüphane görmemiştim.

Müze de, fizik laboratuvarı da, mikroskop da, mıknaş da, ocak da, kimya tüpleri de görmemiştim.

Tuvalet görmemiştim.

Tıp kliniği görmemiştim.

Makine atölyesi görmemiştim.

içi traktörlerle, âletlerle, otomatik süt sağma makineleriyle dolu ambar görmemiştim.

Elektrik ışığı görmemiştim. Yalnızca ana yoldan bakılınca kibutzun ışıklarını görmüştüm, o kadar. Acaba nasıl yanıyor diye sık sık merak etmişliğim vardı. Bizim okuldaki sınıfta da bir ampul asılıydı ama, hiç yanmazdı.

İnsan eliyle yapılmış bir tablo görmemiştim.

Kışları gerçekten sıcak olan bir odaya girmemiştim.

Yenilecek balıkların üretildiği havuz görmemiştim.

Geceleri gündüz gibi aydınlatılan kocaman tavuk kümesleri gördüm orada. Hayvanlar geceyi gündüzden ayıramıyorlardı.

İşte, tahmin edebileceğiniz gibi, sevgili okurum, bu nedenlerle Selâmi Efendi'nin çok işine yaramaya çalıştım.

Dördüncü ziyaretimden sonra, küçük çocukların bir bölümüne artık kendi başıma ders verir olmuştum. Bunları tekrar gelmek istediğim için yapıyordum.

Yahudiler dostça davranıyordu. Önceleri bu beni kuşkulandırdı. Beni bir tuzağa düşürmek istiyorlar diye korktum. Ama zaman geçtikçe onlara biraz güvenmeye başladım. Ger- çı gözümü açık tutuyor, beni apansız yakalamasınlar diye uyanık davranıyordum. Ayrıca da bağırdığımda sesimi duysun diye, Selâmi Efendi'den de pek fazla uzaklaşmıyordum. Hannah adında, Suriye'den gelme bir Yahudi kızı vardı. Çocukluğunda öğrendiği bir parçacık Arapça'yı hatırlıyor, ko-

130

nuşabiliyordu. Sınıfta benim yardımcım oldu. Nada gibi, Hannah da benden büyüktü. İlk defa beni elimden tuttuğunda elimi hemen çektim, ağzım kupkuru oldu. Bana dokunduğunu birisi görür, beni öldürürlerdi mutlaka.

Daha sonra, dünyanın en garip şeyine şahit oldum. Benden büyük ve küçük kız ve erkekler elele tutuşup oyun oynuyorlardı. Çember oluyor, birlikte dans edip şarkılar söylüyorlar, sık sık kucaklaşıp öpüşüyorlardı da. Belki de bu gizli bir seks âleminin başlangıcıydı! Gördüğüm şeylere öyle şaşıyordum ki, kızların çıplak bacaklarını bile unutmuştum. Hannah' nın kendi bacaklarından utandığı yoktu.

Anlaması en zor olan şey de, Selâmi Efendi'nin Yahudilerin yanındaki davranışıydı. Onlara ders verirken habire gülüyor, şakalar yapıyordu. Ramle'de bize ders verirken bunu asla yapmazdı.

Selâmi Efendi Yahudilerden pek çoğuyla iyi dost gibi görünüyordu. Çocuklar doğru cevap verdiklerinde onların kafasını okşuyordu. Bazı Yahudilerle, Arap usulü kucaklaştığını da gördüm. Hattâ bir Yahudi kadının bir defasında kollarını onun omzuna sarıp güldüğünü gördüm. Kadının kocası da yambaş-larındaydı! Selami Efendi otobüsüne binmek üzere ayrılırken Yahudiler onun yanına her seferinde bir sepet dolusu sebze, meyve, yumurta, arasına da bir tavuk verirdi. O da ertesi gün Ramle'deki okulda bize bağıra çağıra Yahudilerden nasıl nefret ettiğini anlatırdı.

Zihnim karmakarışık olmuştu. Çıldıırıyorum sandım. Şe-meş kibutz Müslümanları inançtan saptırmak için şeytanın kurduğu bir tuzak mıydı? Aslında bizim görevimiz onları Müslüman yapmak, ya da öldürmekti. Kur'an öyle diyordu bize söylendiğine göre. Ah Allahım, öyle istiyordum ki birine sorabilmeyi! Günün birinde Bay Gideon Asch'in biraz uzaktan geçtiğini gördüm. Onunla konuşmayı çok canım istedi. Ama cesaret edemedim. Benim orada olduğumu Hacı İbrahim'e söylerdi sonra. Babamla dosttular. Bu yüzden de ona güvenemezdim. Tek bildiğim, birilerinin bana gerçeği söylemediğiydi. Bir de... gerçeği öğrenmenin benim için tehlikeli olacağıydı.

Şemeş'e gitmek bende bir tutku haline geldi, sık sık rüya-

131

lanma girer oldu. Eğer Yahudiler insan kurban ediyor, ya da seks âlemleri yapıyorsa, demek bunu kimse görmeden yapıyorlardı. Oraya beşinci gidişimden sonra, aslında böyle şeyler yapmadıkları kanısı güç kazanmaya başladı içimde. İşin tehlikelerine rağmen yine de gerçeği öğrenmekte kararlıyım, ama tam o sırada olanlar oldu. O gece, kibutzdan döndüğümde yaptığım gibi yine, avludan gizlice mutfığa doğru süzölmek niyetindeydim. Ama babamın koca gövdesi kapıyı doldurmuş, bekliyordu. Bastonunu ilk savurduğunda, altından kaçmaya çalıştım. O beni sırtımdan yakaladı, fırlattığı gibi avluya savurdu. Avaz avaz bağırdım, bacaklarım havada daireler çizdi. Babam üzerime atladı. Dev gibiydi. Ayakları vücuduma tekmeler indiriyor, suratı öfkeden eğilip bükölüyor, dudaklarından peşpeşe küfürler dökölüyordu. «Eğer bir daha Yahudilerin yanına gidersen gebertirim seni! Koltuk altlarını karıncalar kemiresice!»

Hacer kapıdan fırlayıp kendini benim üzerime attı, babama insaf etmesi için yalvardı, babam dayağı ancak o zaman kesti. Birkaç gün yerimden kıpırdamadım. Sürünerek mutfaktaki ocağın yanına geldim, bütün gün ağladım. Sanki gökyüzü üstüme yıkılmıştı. Babam beni okuldan da almıştı.

Bu böylece iki hafta sürdü gitti. Çürüklerimin rengi solmaya başladı ama, yüreğimdaki acı dinmedi. Bir gün annemin bir akrabasıyla konuşması çalındı kulağıma, Bu işe bir son vereceğini, yoksa benim yemek yememekten öleceğimi - söylüyordu.

İbrahim, Ramize ile evlendiğinden beri ilk defa olarak, annem ona çok nazik davrandı. Ona sürünüyor, yürürken belli belirsiz kalça kıvrıyor, uzanıp omzuna dokunuyor, geri kalanını da gözleriyle yapıyordu. Ramize gelmeden önce yaptığı gibi üstü kapalı sözler söylüyor, gülümsüyordu babama. Elinden gelen her şeyi kullanarak babamı baştan çıkarmaya çalıştı, babam da o gece onu yatağına çağırırdı. Ertesi sabah Hacı İbrahim bambaşka bir adam olmuştu. Bana olan öfkesi bıçakla kesümişçesine son buldu. Annem o gece de onunla yattı. Ertesi sabah babam elini havada görkemli biçimde çevirerek bana okula gidebileceğimi söyledi.

132

Şemeş'e gittiğimi babama kimin haber verdiğini çok sonra öğrendim. En iyi arkadaşım İzzet söylemişti. Beni hep otobüs durağında beklerdi. Haftada bir kere ona 'gelme' diyorum diye kuşulanmıştı hemen. Sonra beni kibutzdan çıkarken görmüştü. Ailesine köyün cüzzamlı gibi davranılırdı. Kimse onlarla yıllardır konuşmamıştı. İzzet bu bilgiyi vermekle, onları affettireceğini düşünmüş, babamın gözüne girmek istemişti.

Bu bana bir ders öğretti. Kimseye güvenmemek gerekiyordu. Hele en iyi arkadaşına. Kardeşlerime hiç güvenmezdim. Kemal zaten en büyük rakibimdi. Anamı çok severdim ama, aslında ona da güvenmezdim. Durmadan planlar kuruyor, beni babama karşı kullanıyordu bir kere. Ama sanıyorum Nada'ya güveniyordum.

Şemeş kibutzuna bir tek kere daha gittim... ama o çok daha başka bir hikâye.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Keçilerden bazılarını severdim, ama keçi çobanı olmaya niyetim yoktu. İçlerinden bir tanesi bizim avlunun keçisiydi. Onunla pek dosttık. Babam bana, «Git, Cemil ağabeyine yardım et, o keçiyi kesin» dediğinde, yapamadım. Çobanlığın yapılan işler ve uğraşlar arasında en bayağısı olması bir yana, hayvan kesemiyordum. Hacı İbrahim bana, hayvan öldürmesini öğrenmem gerektiğini söyledi, beni üç kere keçi kesmeye zorladı. O seyrediyor diye kestim, ama sonra kaçıp kustum, gece de sabaha kadar ağladım.

Okula döndüğümde, büyük bir bilim adamı olmak konusunda her zamandan daha kararlıydım artık. Selâmi Efendi' nin bana daha fazla bir şey öğretemeyeceği ortadaydı. Fakir olduğundan, kendi kitaplığında da ancak birkaç kitabı vardı. Onları çabucak okuyup bitirdim. Onunla konuştum, gazetelerini okuduktan sonra atmamasını, bana vermesini rica ettim.

Yahudilerin İbranice dedikleri kendi dilleri vardı. Biz tabii Arapça konuşuyorduk. Bu yüzden, Yahudilerle iş görmeye
133

sıra geldi mi, hep İngilizce konuşmak zorundaydık. İngilizce konuşmaktan ne biz, ne de Yahudiler hoşlanıyordu. Bizi İngilizler yönettiği için tabii. Ama işlerin bir çoğu İngilizce yapılmak zorundaydı, bu yüzden hepimiz biraz bilmeye zorunluyduk.

Selâmi Efendi İngilizce konuşmasını da, okumasını da bilirdi. Ama kitapları yoktu. Ramle'de, pazar yerinde işi olan birkaç Yahudi bulunuyordu. İçlerinden Yehuda adlı birinin hurdacı dükkânı vardı. Eski gazete ve dergileri de toplar satardı. Dostça davranışlı bir ihtiyardı. Kibutzdaki Yahudilere de pek benzemezdi. Bay Yehuda günlerinin çoğunu küçük çalışma oda- _smda oturup dua kitapları okumakla geçirirdi. FİLİSTİN POSTASI gazetesini de okuduktan sonra bana veriyordu. Her gün okuldan sonra yarım saatimi onun dükkânının avlusunda gazete okuyarak geçiriyor, Tabah otobüsüne ondan sonra biniyordum. Çok zevkliydi. İngilizce öğrenmem, sonunda ailemin hayatını kurtardı. FİLİSTİN POSTASI'ni okuduğumu tabii babama hiç söylemedim, çünkü o gazeteyi Yahudiler yayınlıyordu.

Okuldaki üçüncü yılda çok iyi yazılar yazmaya başladım. Selâmi Efendi beni köyümle, iyi tanıdığım başka konularla ilgili yazılar yazmaya zorladı. Hemen her gece yeni bir hikâye yazar oldum. Bir bölümü şiir biçimindeydi. Biz Araplar isteklerimizi anlatabilmek için şiiri çok sık kullanırız. Yazılarım sonunda Tabah günlük yaşamına ait, dinimize, geleneklerimize, üzüntülerimize ait bir günlüğe benzedi. Hikâyelerimin ve düşüncelerimin çoğunu gizliyordum. Bazı kimselerle, bazı olaylarla ilgili olarak öyle düşündüğüm anlaşılırsa başım derde girebilirdi. Buraya aldıklarımın çoğunu aslında yıllar sonra öğrendim. Hepsi çok karışık. Kur'an'da anlatılanlar gibi, mecazlarla, benzetmelerle dolu. Ama size kendimizi anlatmak isterim.

Köyüm Tabah, nice Arap köyü gibi savunma amacıyla yüksek bir yere kurulmuştur. Bedevi baskınlarından ve düşman kabilelerin saldırılarından bu yolla korunmaya çalışılmıştır.

134

Tabah'a ait ilk anılarım kokularla ilgilidir. Toprak sokaklarda çıplak ayakla yürürken çevremde hep değişen kokular vardı. Keskin baharat kokuları, kahveden gelen kahve kokuları, geceleri yanarken koku çıkaran mumlar.

En çok da tezek kokusunu hatırlıyorum. Üç yaşına gelmiş; her çocuk, eşek dışkısıyla at dışkısının, inek, keçi, koyun, köpek ve sokaklardaki diğer dışkıların farkını kokusundan bilebilir. Bu dışkılar hep vardır. Yalnız yağmur mevsiminde kaybolurlar. O zaman sokaklar baştan başa çamur deryasıdır.

Bu dışkılar bizim için çok önemliydi. Onları yalnız tarlalarda gübre olarak kullanmakla yetinmezdik. Kadınlar onları kahverengi, yassı ve yuvarlak kümeler halinde toplar, evlerimizin damında kuruturlardı. Yemek pişirmek, evlerimizi ısıtmak için ateş yaktığımızda, başlıca yakıtımız bunlardı. Odun buralarda azdı. Toplaması uzun ve yorucu işti. Bu iş, bakacak ailesi olmayan yaşlı kadınlara bırakılmıştı.

Her yıl ilkbahar gelip de evler yağmurların nemini atıp kuruyunca, üzerlerine yeni baştan çamur sıvanır, badana yapılır, dökülen yerlerin onarılmasına çalışılırdı. Çamur sıvanırken içine yine tezek karıştırılır, sertleştirilmeye çalışılırdı. Artan tezeker Bedevilere satılırdı. Babamın yanı sıra köyde birkaç kişi daha gaz yakacak kadar zengindi, ama gaz yine de çok lüks bir maddeydi.

Tabah'daki her ev aynı biçimde yapılmıştı. Kare tabana oturtulmuş, yassı damlı evlerdi. Bu damlarda, yağmur mevsiminde su toplanır, yazları da ürünler yayılıp kurutulurdu. Selâmi Efendi'nin bana söylediğine göre, köyler bin yıl önce de-aynen böyleydi. Fakirlerin evleri köyün çoğunu oluşturunuyordu. Onlar kerpiçten yapılır, yıllık badanadan sonra kapıların, pencerelerin kenarına açık mavi boya çekilirdi. Kem göze karşıydı o mavi renkler.

Evler birbirine çok yakındı. Bu da savunma amacına dayanıyordu. Tabah'da Vahabi kabilesinden beş aile yaşırdı.

Köyde her ailenin ayrı mahallesi, mezarlıkta da ayrı bölümü vardı. Erkeklerini oraya gömerlerdi. Kadınlar zaten ayrı yer© gömülürdü.

Babamla Faruk amcamın taş evleri vardı. Aile reislerinin,

135

başka önemli kimselerin, örneğin marangozun, çömlekçinin, kunduracının, sepetçinin, dokumacının da evleri taşlandı.

Bir taş ev daha vardı Tabah'da. Ama o garipti işte. Çünkü o evi yapan ve içinde oturan, dul bir kadındı. Adı Rahaab' di. Köyün terzisiydi. Arap köylerinde herkesin evlenip çocuk sahibi olması beklenirdi. Çocuksuz çiftlere acıyarak bakılırdı.

Dul kadınlara, oğulları bakardı. Genellikle en büyük oğul üstlenirdi anasına bakmayı. Çünkü babanın yarıcılık anlaşmaları ve borçları da ona kalırdı. Her köyün de, kimsenin bakımını üstlenmediği, Rahaab gibi bir dul kadını olurdu. Beri yandan her köyde evlenemeyenler, sakatlar, zekâsı geri olanlar da bulunurdu. Aileleri yoksa, onlardan kabile sorumlu demektir.

Rahaab yaşlı ve şişmandı. Dişleri yoktu. Ama ta İngiltere' den gelme, elle çalışan, Frister & Rossmann marka bir dikiş makinesi vardı. Köy kadınları Rahaab' ı hem kıskanır, hem de ondan korkarlardı. İyi para kazanırdı bir kere. Makinesi durmadan çalışır, susmak bilmezdi. Ayrıca sık sık sağla solla yattığı söylenirdi. Kur'an bu tür günahın cezası konusunda çok sert bir tutum içindeydi. Bu günahı işleyenler Mahşer Günü'n-de kesinlikle ateşe gidecek, diyordu. Ama babam yine de Ra-haab'm günahlannı görmezlikten gelirdi. Çünkü Rahaab yalnızca dul erkeklerle ve evlenemeyecek kimselerle günah işlerdi.

Rahaab çok çirkindi, ama yine de o koca taş evinde her zaman birçok erkek dolandır dururdu. Benim gibi küçük çocuklar da gelirdi oraya. Rahaab ceplerini şekerlerle doldurur, dikiş makinesinin kocaman tekerinin kolunu bize sırayla çevirttirirdi. Sandalyesinde kıpırdanıp memelerini tekeri çeviren çocuğa değdirmekte ustaydı. Bir tarafımız kaskatı kesilirdi o öyle yaptıkça. Makineden çıkan yağ kokusu hâlâ burnuma gelir. Dikiş dikerken hep şarkı söylerdi, onu da unutamam. Bayram ya da şenlik olmadan şarkı söyleyen tek kadın olarak onu bilirdim. Bence Rahaab, Tabah'ın en mutlu kadınıydı. Yanına erkek almadan Ramle'ye gidebilen tek kadın da oydu. Öteki kadınlar hep dedikodu ederlerdi onun hakkında. Sanıyorum, kıskandıkları için yaparlardı bunu. Rahaab'm kentteki gençlere kendisiyle yatsınlar diye para verdiğini söylerlerdi.

136

Evin dışında özel tuvalet bulunması yalnızca bu taş evlere özgüydü. Onun dışında, kabilenin diğer üyeleri terkedilmiş iki evi tuvalet olarak kullanırdı. Çöpleri de oraya atarlardı. Evlerin biri erkekler, öteki kadınlar tuvaletiydi. Ben, doğrusu kendi evimin ayrı tuvaleti olduğu için memnundum.

Köyün toplum hayatı, ortasında tablo gibi kuyusu, çeşmesi ve çeşmeden taşan derenin yatağıyla, hep o meydandaydı. Kadınlar ailenin çamaşırlarını dereye yıkarlardı. Kuyunun yanında fırın vardı. Ocakları yerin altındaydı. Kuyu, dere ve fırın, kadınların dedikodu etmek için toplandığı yerler oluyordu.

Meydanın karşı tarafında, küçük minareli camimiz bulunmaktaydı. Faruk amcam o caminin imamıydı. Aynı zamanda köyün berberiydi de. Yaşlı aile reislerinden biri müezzinlik görevini üstlenir, her gün minareye tırmanır, hepimizi namaza çağırırdı.

Meydanın üçüncü tarafında kahve, dükkân ve han vardı. Üçü de babamla Faruk amcamın ortak malıydı. Han iki odalıydı. Bir odası kadınlara, biri erkeklerle ayrılmıştı. Develeri bağlayacak yeri de vardı.

O han, Vahabi kabilesini kabul etmeye her an hazırdu. Arapların hepsi son derece konuksever insanlardı. En fakir evde bile, ziyarete gelen akrabalar için yedek şilteler bulunur, gereğinde bunlar yerlere yayılırdı. Geri kalan zamanlarda hanı hasat için, şenlikler için, ya da deveçilerle tezek ticareti yapmak için kullanırdık.

Bana öyle geliyor ki Hacı İbrahim o hanı bir bakıma kendi gururunu tatmin etmek için tutuyordu. O koca odayı, toplumun işlerini konuşmaya gelen kabile reisleriyle veya diğer köylülerle toplantı yapmak için, ya da o ünlü şölenlerinden birini vermek için kullanırdı.

Kuyu ile finn nasıl kadınların yeriye, kahve de erkeklerin yeriye. Radyo güneşin doğuşundan batışına kadar avaz avaz haykır, Arap müzikleri, vaazlar, Kudüs ve Şam'dan haberler verir dururdu. Geceleri ta Bağdat'tan, Kahire'den yapılan yayınları bile alabilirdik.

Kahvenin bir yanında köyün dükkânı vardı. Kadınlar alış-

137

veriş yapmak üzere dükkâna girebilirlerdi. Yahudiler Filistin'e gelmeden önce o dükkânda satılan her şey yabancı malıydı. Tütün Suriye'den, sardalyalar Portekiz'den, kibrit, jilet, dikiş makinesi iğnesi gibi şeyler İsveç'ten, çatal bıçak ve madeni eşyalar İngiltere'den gelirdi. Aspirin gibi, soda gibi birtakım ilâçlar da vardı, ama bizler o ilâçlara pek inanmazdık. Hastalıkları kötü ruhlar doğururdu. Köyün yaşlı kadınlarının kaydattığı özel şifalı otlarla geçirirdik hastalıklarımızı. Dükkândaki en önemli mal da gazdı. Ona ancak belli başlı ailelerin parası yeterdi, Şemeş kibutzunda Yahudilerin bir konserveleme tesisi vardı. Meyvelerinin, sebzelerinin çoğunu konserve yapıyorlardı. Babam o konservelemleri dükkâna sokmazdı. Söylentilere göre Yahudiler bize zehirli yiyecek satıp hepimizin ölmesini, toprağımızın onlara kalmasını isteyebilirlerdi.

Köydeki herkesin dükkâna ya para, ya da ürün borcu vardı. Babam köylülerin veresiye alışveriş etmesine hoşgörüyle bakardı. Kafasındaki kurama göre, size borcu olan adam asla size köpek diyemezdi. Köpek kendisiydi. Sözüünüzü dinlemek zorundaydı. Babam defalarca köylülerin o borçlarını kullanarak onları kendi istediği gibi düşünmeye inandırmıştı. Hem de birçok konuda.

Köy meydanının dördüncü tarafında ise ortak düven alanı vardı. Gençlerin en sevdiği buluşma yeriye orası. Orada kızlarla erkekler korku duymaksızın birbirine yaklaşabiliyorlardı. Ürünler indirilir, kızlarla erkekler bir arada öğütme işleriyle uğraşırken arasına birbirlerine dokunmak zorunda bile kalırlardı. Çok çabuk ve çok hızlı olsa bile. Orası flört yeri olup çıkmıştı. O yerdeki her olayın çifte anlamı vardı. Değmelerin, bakışmaların, konuşmaların. Kızların yalnızca

elleri ve yüzlerinin de bir kısmı gözüküyordu, her şeyi gözleriyle anlatmaya alışmışlardı. Dünyanın hiçbir yerinde kadınlar gözleriyle Arap kadınları kadar çok şey anlatamazlar.

Tabah iki haftada bir kendi pazanını kuracak kadar büyük bir verdi. Satıcılar meydana eşek arabalarıyla gelir, mallarını kocaman toprak küpler içinde getirirlerdi.

Kavanozlar, çanaklar birer sanat eseri idi. Çoğu kadın vü-

138
cudu biçiminde olur, kiminin iri memeleri göze çarpar, kimi gebe kadına benzer, kimi sıkı olurdu.

Pazarda aynalar, taraklar, cinleri ve kötü ruhları kovmak için uğurlar satılırdı. İlâçlar, tüm hastalıkları iyi eden merhemler, erkeklere güç veren macunlar getirilirdi. Elden düşme giysiler, pabuçlar, insanlara çekici gelen başka giysi ve takılar bulunurdu.

Tamirci takımı da gelir, çanak çömleği, bıçak, makas ve tanm âletlerini onarırlardı. Gizli silâhlarımızı onaracak tamirciler de gelirdi. Her köyün gizli silâhları olurdu. Onları ya camide, ya da höyükteki türbede saklardık. Hiçbir Arapın bu kutsal yerlerden hırsızlık yapmayacağını, İngilizlerin de aramak üzere oralara giremeyeceğini bilirdik.

Yolda bir kere, ellerinde fotoğraf makineleriyle Ermeniler gelirdi. Ne kadar fakir olursa olsun, her evde mutlaka birkaç fotoğraf çekilmiş olurdu. O resim genellikle evin reisini en şık kılığı ve takılarıyla gösterirdi. Belki de düğün gününde. Kadınların resminin çekilmesine izni yoktu. Babamın en gurur duyduğu şeylerden biri de, savaş ya da binicilik kılığındaki fotoğraflarının koleksiyonu ile, önemli ve yüksek mevki sahibi memurlarla el sıkışırken çekilmiş resimleriydi. Bir tane de tüm oğullarıyla çektiği resmi vardı.

Yolda bir kere gelen bir satıcı daha bulunurdu. O da çeşitli ülkelerden gelme okunmuş dergileri getirirdi pazara. O dergilerin çoğunda çıplak kadın resimleri olurdu. Babam kendi dergilerini odasındaki büyük dolaba saklardı, ama biz çocuklar hepsine mutlaka bakmış olurduk.

Meydandan ayrılan yollardan biri otoyola ve otobüs durağına inerdi. Faruk amcamın orada bir küçük barakası vardı. Oğulları çalıştırır orayı. Otobüs şoförlerine para verir, her seferinde Tabah'da durmalannı sağlar, yolculara soğuk şerbet, meyve ve sebze satardı. Çocuklar Şemeş Müzesi'nin satın almadığı ufak tefeği, dua kitaplarını, teşbihleri satmaya gelirlerdi. Hristiyan yolculara da küçük haçlar satarlardı. Ellerindeki ok uçlarının, Joshua'mn güneşe durmasını emrettiği savaştan kalma olduğunu söylerlerdi.

139

Satacak bir şeyi olmayan, işsiz güçsüz çocuklar ise otobüse dilenmeye koşarlardı. Yolcuların çevresini sarar, giysilerini çekştirip kendilerine baktırmaya uğraşır, sonunda yolcular onları sinek kovar gibi tokatlarla kovarlardı. Aramızda sakat köylüler de vardı. Onlar o korkunç görünüşlerini yolculardan para sızdırmak için kullanırlardı. Hacı İbrahim, oğullarına, kızlarına dilenmeyi kesinlikle yasaklamıştı, ama ötekilere engel olamazdı elbette.

* * *

Köylülerin çoğunun evlerinde, oturma ve yemek odası karışımı olan yere keçi yününden kilimler serilir, aileyle konukların oturması için kerpiçten kerevetler yapılırdı.

Mutfakta yemek pişirmek için üstü açık bir ateş bulunurdu. Zengin evlerde parlak ışıklı lüks lambaları da kullanılırdı. Gaz sobalarını ise Filistin'deki Yahudiler yapıyordu. Bir taş tezgâh mutlaka bulunurdu. Mutfakın geri kalan âletleri, birkaç tabak çanak, tencere, teneke çatal bıçaklar ve kâseler olurdu. Herkeste mutlaka bulunan tek zarif şey, kahve cezvesiyle fincanlardı.

Duvar dibine sıralanan toprak küplerde tuz, kahve, fasulye ve diğer malzeme saklanırdı. Testi ve bakraçlar, bir de boşalmış gaz tenekeleri, kuyudan su taşımak için beklerdi. Mutfakın yakınında bir yerde, tahıl, ceviz, kuru yemiş depolanan bir de kiler olurdu.

Biz zengin olduğumuz için mutfakımızda ayrıca üzüm sıkmakta, koyun yağı çıkarmakta kullandığımız bir kazan vardı. Yemeklerin çoğunda, bu hazırlanmış koyun yağı kullanılırdı.

Geri kalan odalar, yatak odalarıydı. Bunlar aslında geniş, kare hücrelerdi. Yerde yatıp uyumak için incecik şilteler veya keçi postları olurdu.

Çocuklar doğmaya devam ettikçe, ya da erkek evlâtlar eve gelin getirdikçe, yeni yatak odaları eklenirdi eve. Böylelikle herkes köyün içinde kendi ailesiyle başbaşa, belli bir yerde yaşardı. Köylülerimizden bir tanesinin dokuz tane evli oğlu vardı. Ev halkı tam elli iki kişiydi.

Babamın evinde, diğer evlerde olmayan birçok şey vardı,.

140

Oturma odasındaki kerevetler kerpiç değil, tahtadandı. Üzerleri Bethlehem işiyle işlenmiş yastıklarla doluydu. Ayrıca iki tane batı usulü, çok şık, koltuğumuz vardı. Biri İbrahim için, öteki de onurlu konuklar içindi. Bizim o koltuklara oturmamıza izin verilmezdi.

Başka evlerin pencereleri tahta kepenk ve pancurlarla kapanırken, bizimkiler camlıydı. Tek yüksek yatak da babama aitti. Ramize'yle evlendikten sonra iki yüksek yatağı olmuştu.

Köy meydanının çevresinde sıkışık durumda yapılmış bu evlerden sonra, karmakarışık küçük tarlalar geliyordu. Miras yüzünden bunlar bölünmüş, sonra tekrar bölünmüştü. Kış ürünü olan buğday, arpa, iri fasulye ve mercimek ancak

bizim kendimize yetiyordu. Satışa giden hep yaz ürünleriydi. Nefis, elle sulanmış kavunlar, bezelyeler, susam ve çeşitli sebzeler yetiştiriyorduk.

Tarla ve meyve bahçelerimizin çoğu köyün ortak malıydı. Tabah'ın toprağı, Filistin toprakları arasında en verimli yerlerden biriydi. Meyve ağaçlarımızla, badem ve ceviz ağaçlarımızla, eskiden kalma zeytinliğimizle gurur duyardık. Yılın son ürünü üzümdü. Bağlarımız da ortak maldı. Keçi ve koyunların cıltladığı otlaklarımız gibi.

Kamyonların çağı başlayana kadar, yılda birkaç kere Va-habi deveçileri gelir, ürünleri kaldırır, evleri yeniden sıvamak için kireç getirirdi. Bu deveçiler bizden, fazla tezeğimizi de satın alırlardı. Bedeviler dünyanın en büyük kaçakçıları olduklarından, tezeğimize karşılık bize genellikle esrar verirdi.

Her tarlanın, her belli başlı ağaç veya kayanın kendine göre bir adı vardı. «Yaşlı kadının öldüğü yer», «İncirlerin bozulduğu yer», «Kurbağa taşı», «Dul ağacı», «Peygamber Türbesi», «Yangın savaşının yeri», «Joshua Tepesi», «Dikiş yeri»... bu sonuncusu da Rahaab'ın evi oluyordu.

Köydeki tek duvar saati babamındı. Ama saatin kaç olduğunu anlamaz, anlasa da pek önem vermezdi. Her sabah, güneş doğarken saati "on ikiye ayarlardı. Hiç anlamı yoktu oysa bunun. Bizde zaman, güneşin nerede bulunduğuna göre hesaplanırdı.

Köyün tek takvimi de babamındı. Onu da kullanmazdı. Yı-

141

lın hangi zamanında olduğumuz eski usulde, ayın evrelerine göre, ya da mevsime göre ifade edilirdi.

Babam evi aydınlatmak için gaz kullanacak kadar zengindi. Onun lambaları, zeytinyağının içine koyun yününden fitil daldırılarak yapılmış lambalardan çok daha fazla ışık verirdi. Ama babam yine de yatak odalarında küçük bir yağ kandili bulundururdu. Cinleri ve kötü ruhları kovmak için.

Her eve bitişik bir ambar olurdu. Orada evin eşiği, ineği, süt veren keçisi, belki bir iki öküzü de yatıp kalkardı.

Öküzlerin çoğu aynı kabileden birkaç ailenin ortak malıydı. Bunların kullanımı konusunda birçok aile kavgaları çıkardı.

Çiftçi milleti, hayvanlarını kendine akraba sayardı âdetâ. Tarlalarına doğru giderken onlarla konuştuklarına sık sık rastlanırdı. Ambarların çoğunun eve açılan kapısı hep açık dururdu. Hayvanların çıkardığı sıcaklıktan evi ısıtmakta yararlanılırdı çünkü. Ambarın dışında küçük bir bahçe bulunur, oraya sebze ekilir, belki bir iki meyve ağacı, birkaç tavuk da olurdu. Tavuklar ve yumurtalar kadınlara aitti. Gelenek gereği, fazla yumurtaları onlar satar, yumurta paralarını kendilerine saklardı. Bu özel bahçeler birbirinden kaktüs çitlerle ayrılırdı.

Tabah'da herkes diğerlerini bir tür kardeş gibi görürdü. Büyüklere de amca, teyze gözüyle bakarlardı. Gerçi herkesin birbirinden sorumlu olduğu varsayılırdı, Kur'an da müminler arasında sevgiyi şart koşardı ama, aile ve kabile kavgaları Arap yaşamının ayrılmaz bir parçasıydı yine de. Düşmanı olmayan aile ya da kabile yoktu.

Okula gitmenin, şiirler yazmasını, yabancı diller konuşmasını öğrenmenin benim için tehlikeli olduğunu biliyordum. Bir kere ağabeylerimi çok kışkırtıyordu bu durum. Tabah köyünde ihtirasi ve umutları olan tek çocuk bendim. Okul ve eğlence sistemi örgütlenmiş olmadığından, çocuklar genellikle hep büyüklerin yanında olurlardı. Her çocuk kendine bir büyük erkek ya da kadın seçerdi. İlerde onun yerine geçmeye, onun görevlerini üstlenmeye hazırlardı kendini.

Kemal inatla hep babamun yanındaydı. Çünkü ilerde muh-

142

tar olmak, kabilenin ve ailenin başına geçmek istiyordu. Pazar tezgâhlarını üstlenen Ömer, ilerde dükkânı ve kahveyi devralacaktı. O da hep Faruk amcamın yanbaşımda dolaşır, ya masalara servis yapar, ya da tezgâhta mal satardı.

Ailenin çiftçisi olacak olan Cemil, tarlalarımızı yöneten kuzenimizin dirseğinin dibinden ayrılmazdı. Ben yavaş yavaş babamın güvenini kazandıkça ağabeylerimden bana yönelen tehlike de büyümeye başladı.

Tabah köylüleri için toprak, köy, aile ve din kavramları hep birdi. Aynı şeydi. Köy halkı müezzinin minareden okuduğu ezanla uyanırdı. Kahvaltıda ekmek, keçi peyniri, zeytin, incir yer, kahve içerdik. Sonra herkes işine giderdi. Babam hariç.

Birbirimizle böylesine burun buruna yaşadığımız için sık sık kavgaların patlak vermesinden kaçınılamıyorduk. Beş kabilenin her birinin kendi şeyhi vardı. O şeyhlerin her biri ayrıca köyün ihtiyar heyeti üyeleri idi. Aile ya da kabile içindeki kavgaları genellikle o şeyh kontrol eder, durdurur, çözümlerdi. Kan davaları ise çoğu zaman iki kabile birbiriyle kapıştığı zaman ortaya çıkar, kuşaklar boyunca sonu gelmezdi.

Hacı İbrahim güçlü bir muhtardı. Verdiği adil kararlar hızlı ve kesindi. İnsanlara haddini bildirmenin en iyi yolu, onu toplum önünde küçük düşürmektir. Bir Arap için en büyük ceza küçük düşürülmektir.

İzzet'in ailesinin uğradığı durum özellikle zor bir durumdu örneğin. Babası Tarık, bizim kabilemizden, Sukori kabile-sindendi. Hasatlar arasında erkeklerin çoğu dışarda iş bulmak zorunda kalırdı. Bir kısmı Gazze'ye gider, portakal toplar, oraya yakın Vahabi çadırlarında kalırlardı. Yafa'da akrabaları olanlarsa, yükleme mevsimlerinde oradaki rıhtımlarda çalışırlardı. Yahudilerin artık birçok yerleşme yeri olduğundan, hasat zamanlarında onların tarlalarında iş bulup eve yakın yerde kalmak da bir ihtimaldi. Ne var ki Hacı İbrahim Yahudilerin yanında çalışmayı Tabah'daki herkese yasaklamıştı. Tarık bu yasağa karşı çıkınca babam onun kahveye girmesine izin vermedi, veresiye hesabını kesti, camiye girmesini, şenliklere katılmasını, ortak gelirden pay almasını yasak etti. Zavallı ka-

143

rısım kuyu başında ve fırında öteki kadınlar öylesine rahatsız ettiler ki, oralara ancak herkes dağıldıktan sonra gelir oldu. Köyün çocukları, Tarık'ın üç oğluyla oynamaz oldular. Bir tek ben izzetle arkadaşılığımı sürdürdüm. Bu böyle yaklaşık üç yıl kadar sürdükten sonra Tank birden çıldırdı, ailesini bırakıp Ürdün'e kaçtı. Arap dünyasında ailesinden böyle kaçmak demek, ölüm demektir.

Erkekler de, kadınlar da, ömür boyu değiştiremeyecekleri, kurtulamayacakları birtakım kurallar içinde hapistiler. Babam insanın hayatını çıldırmadan sürdürmesi için körü körüne her şeyi kabul etmesi gerektiğini söylerdi. Birçok kimseler yine de çıldırırlardı.

Tabah'daki herhangi bir eve, ya da kahveye, fırına girmek, kimsenin yaptığı işten zevk almadığını anlamaya yeterdi. Çalışmak, dünyanın en büyük laneti sayılıyordu. Babamın çalışması gerekmiyordu. Arap hayatının en yüksek mevkiine ulaşmıştı o. Çalışmak gerçi sağ kalmak için bir nedendi ama, bir kimsenin evini, toprağını daha iyi duruma getirmek için uğraşmasına gerek yoktu. Toprağın sahibi azdı, toprağa bağımlı yaşayanlar daha çoktu.

Kadınların gizli bir alt-kültürü vardı. Bununla birlikte, doğduklarından ölümlerine kadar, hiçbir zevk duymadan yaşamak zorundaydılar. Sosyal toplantılarda erkeklerden her zaman ayrıydılar. Düğünlerde şarkı söyleyip dans edemezlerdi. Bunları ancak kendi aralarında yaparlardı. Yanlarında aileden bir erkek olmaksızın yolculuk da yapamazlardı. O erkek, ailenin onurunu korumakla görevliydi. Köy erkeklerinden bazdan yılda bir iki kere Lydda'ya sinemaya gidiyorlardı, ama kadınlara bu da yasaktı.

Erkekler kahvede toplanabilir, bayramlara, düğünlere, cenazelere katılabilirdi. Bu tür toplantılarda, içlerine attıkları duyguların büyük bölümünü boşaltma olanağı bulurlardı. Kadınlar ise ancak günlük işlerini yaparken buraya gelebilirlerdi. Kuyu başında ya da fırınlarda hemen her gün kadınlar arasında kavgalar çıkardı. Kullandıkları dil, erkeklerinkinden bile daha hırçın ve kötü olurdu.

* *

144

Mevsimlerimiz iki türlüydü: Islak mevsim, kuru mevsim. Mart'ta yağmurlar kesilir, toprağı hazırlama mevsimi gelirdi. Yeni asmalar dikilir, ağaçlar budanırdı. Kış nemini topraktan temizlemek, kurutmak zor işti. Taş evler de dahil olmak üzere evlerimizin hiçbirisi yeterince sıcak ya da yeterince kuru değildi. Birçok çocuk, bebekliklerinde öksürükten öldü. Yağmurlar kesildikten sonra tüm ev eşyaları, şilteler, elbiseler, keçi postu halılar ve yorganlar küflenmiş olurdu. Bunları dama serer, ev onarılana kadar kurumalarını sağlardık.

Bahçeler ekilir, koyunlar kırılırdı. Yaşlı kadınların çoğu hâlâ iğle yün eğilirlerdi. Yorganlarımızın içindeki ıslak yünler boşaltılır, yeni yün doldurulurdu.

Yaz ortasında biz hasat yapıyor olurduk. Tahıl ürünü geldiğinde Tabah'ı bir telâş sarardı. Herkes işe sanlırdı. Bir tek babam, ve ihtiyarlar heyetinden bazıları dışında. Çünkü biz yağmuru sevmeyen, tahılın çürümesinden çok korkan bir ırktık. Tahılları aceleyle ayırır, damlarda kurutur, düvene götürür, gece gündüz orada ter dökerdik.

Kış için gerekli tahıl, mercimek ve fasulye ihtiyacımız, keçi postları üzerinde ayrılır, toprak küplere depolanırdı. Kiralar tahılın yarısıyla ödenir, kendi ihtiyacımızdan artakalanlar da pazarda satılırdı.

Patlıcan, domates, incir gibi bozulacak ürünler güneşte kurutulur, kış için saklanırdı.

Eylül'de son hasadımızı yapardık. Üzümler elbirliğiyle toplanır, çoğu Latrun'daki Manastır'a satılırdı. Orası yolun birkaç mil ilerisindeydi. Rahipler çok kaçık şeylerdi ama, ünlü bir şarap imal ediyorlardı orada. Hiçbiri kimseyle tek kelime konuşmaz, yalnız başrahibin konuşmasına izin verilirdi.

Üzümün geri kalanını köyün erkekleri ayaklarıyla ezerlerdi. Kadınların çıplak bacaklarının dizlerine kadar gözükmesi namus kavramına aykırıydı çünkü. Üzüm suyu açık kazanlarda kaynatılır, aynı zamanda dut yapraklarıyla özel olarak beslenip şişmanlatılmış koyunlar kesilir, etleri haşlanıp yağı alınırdı. Ayalon Vadisi'ne o ateşlerden yükselen kokular dolardı. Rüzgârsız sonbahar günlerinde üzüm ve yağ kokularıyla dolu dumanlar dağılmaz, asılı kalırdı başımızın üzerinde.

145

içimizden en fakir olanlar, keçileri kış için Bab el Vaad'a götürürlerdi. Kadınlarla çocuklar da genellikle erkekleriyle gider, mağaralarda yaşarlardı orada. Gübre toplayıp tezек satarak mağara kirası ve otlak ücreti öderlerdi.

Evlerimize çekilip yağmuru beklemeye başladığımız zaman kadınlar giysilerde gereken onarımları yapar, dikiş diker, nakış işler, kendilerine süslü elbiseler de yaparlardı. Tabah kadınlarının kendine özgü geometrik bir nakış yöntemi vardı. Siyah elbiselerin önünü ve arkasını o desenlerle doldururlardı. Erkekler âletlerini, sabanlarını onarırlardı ama, daha çok kahvede oturur, radyo dinler, savaş kahramanlıklarını, ya da daha önemli olan yatak başarılarını anlatırlardı. Hikâyelerin ve şiirlerin durmadan tekrarlanması, her işimizdeki tekrarla paraleldi. Evlerimiz de birbirinin tekrarı, radyodaki müziğimiz de, her şeyimiz de hep tekrar, tekrardı.

Islak mevsimin o rahat miskinliği boyunca pek çok bebek gelir, yeni evlilikler akdedilir, sıkıntının giderilmesine çalışılırdı. Babam da ikinci karısını yılın o mevsiminde almıştı.

Bunu çok iyi hatırlıyorum, çünkü yağmur mevsiminin başı Ermenilerin resim çekmeye, sünnetçinin köy çocuklarını sünnet etmeye gelmesine denk düşerdi. Her yıl, köyde o yıl doğan çocuklar sünnet edilirdi. Hepsini hanın odalarında

sıraya dizerlerdi. Anneleri kucaklarında tutardı onları. Az sonra hepsi avaz avaz bağıyor, kan döküyor olurlardı. Babalar birbirini kutlar, anneler koyun yağı sürerek, elleriyle okşayarak acıyı hafifletmeye çalışırlardı.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Hacer sık sık, oğullarının evlenip eve gelin getireceği günü düşünmek bile istemediğini söylerdi. Çünkü mutfağını kimseyle paylaşmaktan hoşlanmazdı. Hacı İbrahim, Ramize'yi ikinci kan olarak alınca bu durumu da değiştirmiş oldu. Başlangıçta Ramize'ye karşı çok soğuk davranıyorduk. Özellikle de babam, annemi pazarlara sürünce. Evimizde tam anlamıyla mutlu tek insan Hacı İbrahim'di. Bizim duyulan-

146

mızdan haberi yoktu onun. Annemin küçük düşmesi, bizi babamıza karşı da kırılgan bir tutum içine sokmuştu. Ramize'ye karşı tutumumuzun değişmesi epey uzun zaman aldı. Annemin yanında çok güzel görüldüğünden, ondan nefret etmek daha da kolaylaşıyordu. Çok sessiz olduğu için başlangıçta onu kibirli sandık. Yavaş yavaş anladık ki, kızın sessizliği çok utangaç oluşundan ve çok fazla akıllı olmadığından geliyordu. Hacı İbrahim zaman zaman yüksek sesle, acaba Şeyh Velid Aziz beni kazıkladı da Ramize'yi bana hileyle mi sattı, diye meraklanıyordu. Ama büyük ihtimalle Ramize hiç babasıyla oturup karşılıklı konuşmamış biriydi. Yaşlı Şeyhin Ramize'nin akıllı ya da aptal olduğunu bilmesine pek olanak yoktu. O kadar çok kızı vardı ki, hepsinin adlarını bile bilemezdi. Onlar hakkında ölçü olarak yalnızca görünümelerini, güzelliklerini kullanırdı. Bir de söz dinlemelerini, bekâretlerini koruyup iyi para getirmelerini isterdi. Ramize ömrü boyunca göçebe olarak yaşamıştı. Şeyhin isteklerini yerine getirecek o kadar çok kadının bulunduğu bir yerde, tembel bir kızın birçok görevlerinden sıyrılması işten değildi. Ramize'nin bu konularda yeterli eğitimden geçmemiş olduğu çabucak belli oldu. Mutfakta annemin yerini doldurmasına olanak yoktu. Bizde Bedevilerin kullandığından çok daha çeşitli baharatlar, yiyecekler bulunuyordu. Kız hazırladığı yemeklerin çoğunu berbat etmekteydi. Ona ilk acıyan Nada oldu. Nada gerçi henüz on iki yaşındaydı ama, annem onu iyi eğitmişti. Ramize'nin Hacı İbrahim'den işiteceği azarların çoğunu o önlüyordu.

Birkaç ay sonra Ramize hamile kaldı, babamın ilk şehveti de hızla yatışmaya başladı. Ona sık sık bağıyor, bazen tokatlıyordu. Nada ile ben onu çoğu kez mutfağın köşesinde ağlarken, şaşkın şaşkın mırıldanırken buluyorduk. Ramize'nin odası tamamlanınca babam ilkbaharda ikinci bir yatak getirtti, annemin yer yatağından kalkıp kendi odasına dönmesine de ancak ondan sonra izin verdi.

Cinsel açıdan ne Ramize, ne de annem doyurabiliyordu onu. Bu yüzden kızıyor, öfkeleniyordu. Ama yine de pazar işlerini tekrar Ömer'e verdi, Hacer'i de mutfağa soktu. Ramize'

147

ye yemek yapmasını, günlük işleri öğretsin diye özel emirler verdi Hacer'e.

Hacer mutfağa döndükten sonra Ramize ile pek konuşmadı. Onu sık sık azarlayıp, «Pis Bedevi şıllığı,» dedi durdu. Rami-ze'nin karnı büyümeye başladı. Sabahları midesi bulanıyor, durmadan sızlanıyordu. Bence aralarındaki ilk gerçek dostluk, Hacı İbrahim'le yatmanın pek de matah bir şey olmadığını ikisi de anladıktan sonra başladı. Babamın sevişme biçiminin ne kadar kaba olduğunu üstü kapalı anlatan küçük sözcükler girer oldu konuşmalarına. Daha sonra iki kadın, ana kız gibi birtakım sırları paylaşmaya başladılar. Öyle sanıyorum ki Ramize, Hacer'i Hacı İbrahim'den daha çok seviyordu. Annemin etekleri dibinden ayrılmıyor, hata yapmamak için hep onu izliyor, Hacer de zaman zaman onun kusurlarını kendi üstüne alıp onu koruyordu.

Bir gün Hacer ebelik yapmaya gitmişti. Ben okuldan eve ateşli döndüm, mutfağın en sevdiğim köşesine yerleşip herkesten uzak kaldım. O köşeye biraz ışık düşüyordu. Okuyabiliyordum orada. Ramize o sıra yedi aylık hamileydi. Oflayıp puf-luyordu. Sonunda süt sağma taburesine oturdu, peynir yapılacak keçi sütünü karıştırmaya koyuldu. Nada farkında olmadan iki bacağına arasını kaşdı. Hacer olsa, öyle kaşındı diye tokadı indirirdi ona.

«Oranda bir şey hissediyor musun?» diye sordu Ramize. «Neremde?»

«Mahrem yerinde. Şimdi kaşındığın yerde.» Nada hemen elini indirdi, yanakları pancar gibi kızardı. «Aldırma,» dedi Ramize. «Seni şikâyet edecek değilim.» Nada minnetle gülümsedi.

Ramize bu sefer, «Eee, hoşuna gitti mi?» diye sordu. «Bilmiyorum. Galiba hoşuma gidiyor. Evet, galiba gidiyor. Yasak olduğunu biliyorum. Daha dikkatli olmalıyım.»

Ramize, «Hoşuna gittiği sürece kendini ellemeye devam et bence,» dedi. «Hâlâ duruyor, değil mi?»

«Ne duruyor hâlâ?» Nada'nın gözleri korkuyla açılıverdi. «Namus zararını demek istiyorsan, elbette duruyor!»

148

«O değil,» dedi Ramize. «Namus zararının altında saklı olan küçük düğme. Hâlâ duruyor, değil mi?»

«Evet, duruyor,» dedi Nada duraklayarak. «Elime gelmişti.»

«O halde durduğu sürece tadını çıkarmaya bak.» «Ne demek istiyorsun? Hep durmayacak mı?» «Ah, özür dilerim,» dedi Ramize. «Sana söylemem gerekirdi.»

«Lütfen, söylemen gerek bana... Lütfen... Lütfen...» Ramize sütü karıştırmayı kesti, dudağını ısırdı. Ama Nada'nın gözlerindeki yakarıyı görünce, söylemesi gerektiğine inandı. «Sır kalmalı bu,» dedi. «Annen, baban sana söylediğimi anlarsa fena döverler beni.»

«Söz veriyorum. Allah yaksın beni Mahşer Gününde.» «Ona zevk düğmesi derler,» dedi Ramize. «Kızlarda o öyle bırakılmaz.»

«Ama neden?»

«Çünkü zevk düğmesi kaldıkça, hep erkeklere bakarsın. Günün birinde bir tanesinin sana dokunmasına bile izin verebilirsin. Hoşuna giderse, kendini tutamayabilirsin. Namus zarını yırtmasına bile razı olursun.»

«Yoo. hayır! Onu asla yapmam!»

«O düğme kötü,» dedi Ramize. «Kızlara istemedikleri şeyleri yaptırır.»

«Yaa...» diye fısıldadı Nada. «Ama sende yok mu o düğme?»

«Hayır, benimki alındı. Bir suç işlemedim ama, içimdeki kötü hevesler geçsin diye çıkarıldı. Seninkini de alacaklardır. Bir kere o düğme gitti mi, artık delikanlılara aldırış etmeyeceksin, evlenirken de kesinlikle bakire olacaksın, ailenin namusuna gölge düşürmeyeceksin.»

Nada'nın merakı diniyor, yerini korkunç bir korkuya bırakıyordu. Oğlanlara sürtünmekten her zaman hoşlanmıştı. Düvende çalışırken, ya da erkekler için tarlalara su taşıırken ne zaman birine dokunsa, hoşlanmıştı hep. Bunun zevk düğme-siyle bir ilişkisi olduğu hiç aklına gelmemişti. «Nasıl oldu se^ ninki?» diye sorabildi sonunda Nada.

149

, Ramize kocaman karnını okşadı, bebeğe uslu durmasını söyledi. Çok rahatsızdı. Çalışmakta zorluk çekiyordu. Ama Hacı İbrahim'den azar işitmek de istemiyordu. «Gece gelirler,» dedi. «Ne zaman geleceklerini hiç bilemezsin. Kabilenin ebesi gelir. O çıkanr düğmeyi.»

«Ama ebe benim kendi annem,» dedi Nada. Ramize'nin ağzından küçük, alaycı bir gülüş kurtuldu. «Başka ebe bulurlar. Teyzelerinle gelir. Hep sen uyurken gelirler. Yiyeceğine bir şey karıştırır, derin uykuya dalmanı sağlarlar. Altı ya da sekiz kişi gelirler. Kıpırdamayasın diye kollarını, bacaklarını tutarlar. İçlerinden bir tanesi gözlerini kara bir bezle örter, bir başkası bağırmasın diye ağzına bir şey tıkar. Seni önceden hazırlanmış gizli bir çadıra taşırlar. Teyzelerin seni yere sınıksı bastırıp tutar, sonra bacaklarını ayırabildikleri kadar ayırırlar. Ben son anda ellerimi kurtarmış, bağırmaı başarmışım. Çözümdeki örtüyü çekip avazım çıktığı kadar annemi çağırmaı, gelip beni kurtarmasını istemişim. Sonra baktım ki, başımı tutan zaten annemmiş. Ebenin çok keskin bir bıçağı var. Ötekiler bacaklarını açık tutarken o parmaklarıyla yoklayıp düğmeyi bulur, biraz oynayıp dışarı fırlatır, sonra da keser!»

Nada bir çığlık attı. Hemen ona doğru koşmak istedim. Ama bunun sorun yaratmaktan başka işe yaramayacağını biliyordum. Beni görmesinler diye yerimde biraz daha büzüldüm. «Seni çok üzdüm. Bunu isteyerek yapmadım. Başka kızlara söylersem dilimi keseceklerini söylemişlerdi bana... ama o zaman çölde yaşıyordum. Sana söylemenin zararı yoktur diye düşündüm.»

Ramize homurdanarak tabureden kalktı, Nada'ya doğru yürüyüp onun başını okşadı. «Zavallı Nada,» dedi.

Nada'nın iri kahverengi gözleri Ramize'ye hortlak görmüş gibi bakıyordu. «Çok acıyor mu?»

Ramize başım sallayıp içini çekti. «Ben en berbat âdetlerimden daha çok kan döktüm. Birkaç mevsim boyunca, ne zaman idrar etsem canım acıdı. O yüzden çok hastalandım. Sonunda Beersheba'da bir İngiliz doktora gitmeme izin verildi.

150

Babam benim ölmemi istemiyordu. Başlık paramı kaçırmamak için.»

«Peki... erkekleri düşünmeni önledi mi?» «Evet. Ondan sonra hep söz dinledim. Ne dedilerse yaptım.» «Babamlayken zevk alıyor musun?»

Ramize tekrar tabureye oturup sütü karıştırmaya başladı. «Başlangıçta işin esrarını anlamak zevkliydi ama, aslında zevk almaman gerek. Zevk alıyormuş gibi numara yapabilirsin. O zaman erkek kendini çok önemli hisseder. Birkaç kereden sonra zevk kalmaz. Hacı İbrahim'le Hacer yatmış, ben yatmışım, hiç fark etmez bana. Keşke Hacer daha çok yatsa onunla.»

Nada ile ben ailenin en küçük çocuklarıydık. Hâlâ onunla aynı odada yatmama izin veriliyordu, çünkü öteki odada üç ağabeyim zaten yeterince kalabalıktı. O günden sonra Nada' nın geceleri ne kadar uyuduğunu bilemez oldum. Ufacık bir gürültü, titreyerek doğrulmasına yol açıyordu. Gündüzleri iş görürken uyukluyordu. Gözlerinin altlarında mor halkalar oluştu. Gece arası uykuya dalsa bile durmadan kıpırdanıyor, sık sık uykusunda bağırıyordu.

Yalnız ortadaki lengerden yemek yiyor, onu da ancak Ha-cer'le Ramize yemeye başladıktan sonra yiyordu. Zayıf düştü. Öyle korku içindeydi ki, sonunda ona o günkü konuşmalarını duyduğumu söylemek zorunda kaldım. O konuyu Hacer'le konuşması için yalvardım ona. Yoksa Nada yorgunluktan ve korkudan iyice hasta olacaktı. Bir gün, Hacer'e ben kendim söy-' lerim diye tehdit ettim. Ben dayak yemeyeyim diye, sonunda Nada, Hacer'e gitti. Ben onu ambarda bekledim. Bir süre sonra çıkıp geldiğinde yüzü terden ve gözyaşla-rından sırlısklandı. Hâlâ tir tirt titriyordu. «Annem ne dedi?» diye sordum heyecanla. «Benimkinin kesilmesi gerekmezmiş,» diye çıkırdı. «Bunu yalnızca ailenin namusuna gölge düşüren kızlara yaparlarmış. Ben bizi utandıracak hiçbir şey yapmayacağıma söz verdim. Düğün geceme kadar hiçbir erkeğe bakmayacağıma, kimsenin bana dokunmasına izin vermeyeceğime yemin ettim.»

Galiba ben de ağlamaya başlamıştım. Birbirimize sarılıp çıkırdık durduk. Sonunda Nada sarılmış olduğumuzu fark et-

ti, beni hemen itti, gözlerine korku dolu bakışlar geldi. «Ziyani yok, Nada,» diye bağırdım. «Ben senin kardeşimim. Sana bir zarar vermem.»

YİRMİNCİ BÖLÜM

Gerçi Ramize'nin ev halkı arasında kabul edilmesi zaman almıştı ama, köy kadınlarının onu kabul etmesi daha da uzun sürdü. Deneme süresi dolana kadar kadınlar onun içinde cin olduğunu söyleyip durdular. Köydeki her kötü olay onun suçu oluyordu. Tabah'a kötü ruhlar getirmekle suçlanıyordu. Üstesinden gelmesi gereken pek çok şey vardı. Köydeki tek kuma o olduğundan, köy kadınları genellikle Hacer'in tarafını tutuyorlardı. Ramize'nin bir şanssızlığı da çok genç ve çok güzel olmasıydı.

Ortak fırınlarda aile sırlan konuşulurdu yorgun, sıkın kadınlar arasında. Kocalarıyla kavga etmemek için fırınlara kaçarlardı kadınların çoğu. Bu yer kadınların kendi kendilerine toplanmalarına olanak tanıyordu ama, o tekdüze görevlerinin verdiği sıkınlık aralarında sık sık kavgalar çıkmasına, yol açıyordu.

Ramize hakaretlerin doğal bir hedefiydi. Onu kıskanmaları, çektiği ıstırapı daha da arttırıyordu. Ramize'nin doğum zamanı yaklaştıkça, onu ister istemez kabul etmek zorunda kaldılar. Doğum ânı, kadınların erkeklere hizmet etmeksizin bir araya gelip kutlamalar yaptığı ender zamanlardandı. Ramize'nin doğum vakti gelip çatığında annem bir kere daha Tabah'dan ayrıldı, ailesine uzun bir ziyaret daha yaptı.

Ek sancıların başladığı hemen duyuldu, evimiz akın akın gelenlerle doldu. Tüm köy kadınları toplandı. Bir tek, o sıra âdet görenler gelmedi. Çünkü kanlan kirli sayılırdı. Eşikten girmelerine izin verilmezdi. Kadınlar âdet zamanlarında camiye de giremez, mezarlığa da gitmez, Ramazan'da oruç da tutmazlardı zaten.

Ramize oturma odasına alındı. Doğumunu orada yapacaktı. Kendi de çocuk gibi bir şeydi o sıra. Ebe yere, keçi postunun

üzerine oturdu. Ramize'nin Tabah'da oturan bir teyzesi onun arkasına geçip bir tabureye yerleşti, başını kendi kucağına aldı, iki yanında kuzenleri vardı. Oda genel bir kargaşalık halindeydi. Kadınlar, çocuklar, içeri dışarı koşuşturuyorlardı. Ben hâlâ seyretmeme izin verilecek kadar küçüktüm. Uzaktan tabii. Mutfak kapısının oradan. Ramize'nin vücudunun alt kısmına bir yorgan örtüldü. Ayağında hâlâ şal van vardı. Ebe elini koyun yağıyla yağladıktan sonra yorganın altına uzatıp birkaç dikkatli muayene yaptı.

Ramize'nin her sancısında kadınlar bir ağzıdan, lın lın», diye bağıyorlardı. Sancı geçince kendi aralarında çene çalıyor, kendi doğumlarında başlarına gelen olayları anlatıyorlardı. Sancılar yoğunlaşıp sıklaşıncı Ramize «Annel!» diye bağırıyordu. Annesi zevk düğmesinin alınmasına önyak olduktan sonra onu neden öyle çağırıyordu, hiç anlayamadım. Nada, Ramize'nin yanına geçti, elini tuttu, terleyen suratını sık sık silmeye başladı.

Birkaç saat sonra ebe yorganı çekti, Ramize'nin şalvarını çıkardı. Gerilim arttıkça odayı bir sessizlik doldurdu. Bir telaş, bir karışıklık ve bir çığlıkla çocuk doğdu! Bir üvey erkek kardeşim olmuştu. Ebe kanları ve kirleri sildi, kordonu kesti.

Bebek hâlâ çıplakken ve avaz avaz bağırırken kadınların kucaklarını dolaştı, herkesin ona iltifat etmesi sağlandı.

Ben babama haber vermek üzere kahveye koştum. Babamı yepyeni bir gurur sardı. Ramize'nin bebeği, sünnetçi köye yıllık ziyaretini yapmadan önce doğmuştu. Bebeğin ilk kirli beziyle sünnette kesilen derisi kapımızın üzerine asıldı.

Benimki de, ağabeyleriminki de asılmış, hâlâ orada duruyordu zaten.

Ramize'nin göbeği sımsıkı bağlandı, ona geleneğe uyarak kırk gün seksten uzak kalması söylendi. Hacer hemen geri çağırıldı. Babamı o avutacak, yemekleri o yapacaktı. Ramize oğluyla birlikte odasında bırakıldı.

Sanki bebek doğurmamış, kendine oyuncak bulmuştu. Yalnızca kendine ait bir şey. Daha önce hiçbir zaman kendine ait bir şeyi olmamıştı. Hacer tedirgin olmaya başladı. Ramize'nin

bebek bakacak kadar yetenekli olmadığı anlaşılıyordu yavaş yavaş. Ama annemin burnunu sokmasına izin verilmedi. Ramize kalkıp dolaşmaya başladığında işler çabucak sarpa sardı. Sütü bebeği doyurmuyordu. Sütüne tutmak zorunda kaldılar. Bebek durmadan bağıyor, Ramize'nin telâş paniği dönüşüyordu. Derken ara vermeden ağlamaya başladı. Hacer* in işleri kontrol altına almasına hâlâ izin verilmiyordu.

Kırk günlük lohusalık dönemi sona erince durum daha da kötüleşti. Babam bir an önce Ramize'yi yanına almak için yine heveslenmişti, ama kızın hâlâ sancılan vardı. Sekse uygun değildi. Bir gece babam zorla ona saldırdı, Ramize ondan sonra büyük bir kanama geçirdi. Onu bebeğiyle tek başına odasında bırakıyorlardı genellikle. Onlar da bütün gün çıkmıyorlardı a odadan. Nada ona yemeklerini getiriyordu, ama babam sonunda öyle kızdı ki, kimsenin ona bakmamasını söyledi.

Keşke onunla hiç evlenmeseydim, dedi. Bunu yüksek sesle söyledi. Kızı neden boşamadığını hepimiz biliyorduk. Şeyh Aziz'i küstürmek istemiyordu.

Bebek üç aylık olduğunda yağmur mevsimi de bastırdı. Dışarda sağnak bardaktan boşalıyordu. Bebeğin ardı kesilmeyen çığlıklarından ötürü üç gecedir uykusuzduk. Hacı İbrahim gecelerini sık sık Tabah'dan uzakta geçirmeye başlamıştı. Fırındaki dedikodulara göre Ramle'ye, fahişelere gidiyordu.

O gece evdeydi. Ateş püskürüyordu. Hacer'e haykırdı, Ramize'nin odasına gidip düzeni sağlamasını söyledi. Nada da, ben de uyanıktık. Hacer'in peşinden biz de girdik odaya.

Gördüğümüz manzara akıllara durgunluk verecek türdendi. Ramize yatağında, yastıklara dayanmış oturuyordu. Gözleri deli deli bakıyor, durmadan tırnaklarını yiyor, yaralı bir hayvan gibi homurdanıyordu. Bebek avaz avaz haykırıp öksürüyor, soluksuz kalıyordu. Hacer beşiğe koştı, yorganı tuttuğu gibi açtı. İğrençti beşiğin içi. Bebek herhalde günlerden beri temizlenmemişti. Beşiğin altında, kakaların yerdeki oturağa düşmesi için bir delik vardı. Oturak da kullanılmamıştı. Bebeğin her yerini kendi kakaları kaplamış, hattâ bir kısmını da yemişti. Hacer telâşla her şeyi temizledi, bebeği kusturmaya uğraştı. Gerçi bizim kabilenin şifalı otlarına bakan da oydu

154

ama, bu durumu düzelterek ilâcı yoktu. Az sonra o da bir isteriye kapıldı, Hacı İbrahim'e bebeğin çok hasta olduğunu, ateşinin yüksek, karnının da çok ağrıdığını söyledi.

Hacı İbrahim, Ramize'ye küfürler savurdu, evine cin soktuğu için ona kızdı. Nada da ağlamalara katıldı. Ağabeylerim evden dışarı yollandı. Daha yaşlı bir ebe çağırıldı. Bebeği iyileştirmek için o da uğraştıysa da, başaramadı.

Hacer'le ebe bir ağızdan babama bağırırmaya başlayınca, babam sonunda yumuşadı, bana eşekle çıkıp Latrun'daki İngiliz kuvvetlerine kadar gitmemi söyledi. Oradan askerlere te-. lefon ettirecek, Ramle'den bir Arap doktor istetecektim.

Babamdan atını almak için izin istedim, yalvardım. Çok daha hızlı giderdim 'atla. Ama o yine kızdı, bana küfretti. Bu sağnakta atı dışarı çıkarmayı önerdiğim için küplere binmişti. Latrun'a kadar plan o eşek yolculuğunu hâlâ hatırlarım. Durmadan hayvanı tekmeliyor, daha hızlı gitsin diye yalvarıp duruyordum ona.

-t *

Projektörün ışığı yüzüme düşünce hemen yüzümü örttüm.

«Dur! Kim var orda!»

«Ben İsmail. Tabah muhtarının oğluyum,» diye seslendim.

«Onbaşı, git görevli subayı çağır. Kapıda küçük bir Arap çocuğu var. Yağmur iliklerine işlemiş!»

Elimden tutup beni kocaman, korkunç bir odaya soktular. Çok yetkili olduğu belli olan bir subay, masanın başında oturuyordu. Öteki askerler ıslak giysilerimi çıkarıp beni bir battaniyeye sardılar, bir kâse sıcak çorba verdiler, ben de bozuk İngilizcemle hikâyemi anlatmaya çalıştım.

«Ramle'deki doktor uzak bir köye gitmiş. Ne zaman döneceğini bilmiyorlar.»

Yine telefonlar edildi.

«Bizim doktorlardan biri Kudüs'ten gelecek. Bu yağmurda epey sürer.»

«Olmaz!» diye bağırardım. «Arap doktor olmalı!»

«Ama İsmail...»

«Olmaz! Babam izin vermez!»

155

«Lydda'yı ara, çavuş. Bizim polis merkezine telsiz çek, bakalım bir şey yapabilirler mi?»

Lydda'dan gelen haber de daha iyi değildi. Doktor bulunamıyordu. Oradaki küçük hastanenin nöbeti bir hastabakıcıya kalmıştı. En yakın Arap doktor Yafa'daydı. Bu fırtınada gelmesi sabahı bulurdu. Askerler eşeği orada alakoyup beni Tabah'a kamyonla götürmeyi önerdiler, ama ben artık paniğe kapılmışımdı. Elbiselerim sobanın üzerinde kuruyordu. Hemen giyindim, binadan fırlayıp çıktım, dış kapiya atıldım. «Buraya dön, çocuk!» «Bırakın çıksın. Babasından korkuyor.»

Dışarısı zifiri karanlıktı. Bab el Vaad'dan akan sular yolu bölüm bölüm kaplamıştı. Yolumu görmekte güçlük çekiyordum. Gerçi yolun kenarından gitmeye uğraşıyordum ama, zaman zaman geçen arabaların bana çarpmasına ramak kalıyordu. Yanımdan geçerlerken sanki kovalar dolusu su fışkırtıyorlardı suratıma. Ancak araba farları yanarken görebiliyordum önümü. Hemen yan hendeğe yanaşıp kendimi koruyor, ilerisini Q fırsatla görmeye uğraşıyordum. Tabah tepesindeki ilk evler gözüme ilişene kadar sanki koca bir yıl geçmiş gibi geldi bana. Tam o anda bir arabanın farları ŞEMEŞ KİBUTZ yazısı üzerinde parladı. Hipnotize olmuş gibi o tarafa doğru çekildiğimi hissettim. Oraya girmem yasaktı, biliyordum. Ama belki yalvarırsam Yahudiler babama söylemezlerdi. Bana bir Arap doktor bulurlardı. Derken kibutz nöbetçi kulübesinin ışığı yüzümde parladı, beni bir kere daha kör etti. Bir anda çevremde bir sürü Yahudi gördüm. Tüfeklerini bana doğru tutuyorlardı. Beni kapıdan içeriye soktular. «Ne diyor, AVİ?» «Hasta bir bebekten söz ediyor.» «Tanıyan var mı bu çocuğu?»

«Tabah muhtarının çocuklarından biri değil mi bu? «Hey, birisi Gideon'u çağırırsın.» «Neler oluyor orada?»

«Tabah'dan bir çocuk. Hasta bir bebek var deyip duruyor.»

Sanıyorum bayıldım. Ondan sonra ilk hatırladığım şey, bir kamyonu, yanımda Bay Gideon Asch'la birlikte gidişim oldu.

Kolunu benim omzuma sarmıştı. Kamyonu bir başka adam kullanıyordu. Çamurlu yolu tırmanıp köy meydanına ulaşmaya çalışmaktaydık. Lastikler durmadan kayıyordu çamurlarda. «Şurada oturuyorlar!»

«O yoldan tırmanamayız, yürümemiz gerek.» Çamurların içine yuvarlandım, ayağa kalkamadım. Bay Gideon Asch beni sağlam koluyla kaldırıp kucakladı. Üçümüz düşe kalka evimizin yokuşunu tırmandık. İki Yahudi, evin dışında, yağmur altında bekleyen birkaç kişiyi yarıp geçtiler.

Bay Gideon Asch'la öbür adam bir anda oturma odasının ortasındaydılar. Beni yere bıraktılar. Hemen Nada'nın kollarına yıkıldım ama, kendimden geçmemeyi başardım. Bay Gideon Asch, yanındaki adamın doktor olduğunu söyledi.

Hacı İbrahim odanın ortasına dikilmiş, Ramize'nin oda kapısına bakıyordu. Bir sessizlikten sonra Hacer'le Nada, babam ve ebe bir ağızdan bağırmaya başladılar.

«Sakin olsun herkes!» dedi Bay Gideon Asch. Kükremesi hepsini susturdu.

Doktor. «Bebek nerede?» diye sordu.

Hacı İbrahim bana doğru birkaç adım attı, elini ürkütücü biçimde havaya kaldırdı. «Sana söylemiştim! Latrun'a git demiştim!»

«Baba! Ne Bamle'den, ne de Lydd'dan doktor bulabildik!» diye haykırdım. Kendimi savunmak istiyordum. «Ne yapacağımı bilemedim.»

Doktor, «Lütfen bebeği görmeme izin verin,» diye yalvardı.

Babam, «Hayır!» diye kükredi. «Hayır! Hayır! Hayır!» Parmağını yine bana doğru uzattı. «Onları buraya, bizim aşağılık olduğumuzu gösterebilirler diye getirdin!»

«İbrahim!» diye yalvardı Gideon Asch. «Lütfen, yalvarırım sakın ol. Budala gibi konuşmayı kes. Bir çocuğun hayatı tehlikede.»

Kadınlar susmamacasına ağlamaya başladılar.

«Yahudilerden merhamet istemiyoruz! İstemiyoruz! İnsaf istemiyoruz! Üstünlüğünüzü kanıtlamak için evime girmenize izin vermem!»

Bay Gideon Asch yatak odasının kapısına doğru ilerledi,

156

157

ama babam yolunu kesti. «Yapma -bunu, İbrahim! Yalvarıyorum sana! İbrahim!» Babam yerinden kıpırdamadı. «Büyük bir günah işliyorsun.»

«Hah! Asıl günah Yahudiden yardım istemek! Günah o!»

Bay Gideon Asch yenik düşmüş gibi kolunu havaya kaldırdı doktora dönüp başını iki yana salladı. Babamla kadınlar daha yüksek sesle bağışmaya başladılar. Babam gitsinler diye, kadınlar da doktor orada kalsın diye bağırıyordu.

Derken birden gerçek dışı bir sessizlik oldu. Ramize, tebeşir gibi suratıyla, ağzı açık, kucağında bebeği, hayalet gibi çıktı odasından. Doktor hemen babamı yana doğru itip bebeği Ra-mize'den aldı, Ramize yere yıkıldı, kadınlar onun çevresinde toplandı. Doktor başını bebeğin göğsüne yasladı, sonra bebeği tıptısladı, ağzına üfledi, âlet çantasını açtı, aletleriyle tekrar dinledi.

«Bu çocuk ölmüş,» diye fısıldadı sonunda.

Babam, «Bu ev kötü ruhlarla dolu,» dedi. «Allah istedi bebeğin ölmesini.»

«Allah istemiş... devenin başı!» diye homurdandı Bay Gideon Asch. «O çocuk pislikten ve bakımsızlıktan öldü! Gel, Şimon, gidelim buradan.»

Evden çıktılar, çılgın yağmurun altında ilerlediler. Hacı İbrahim arkalarından haykırıyor, yumruğunu sallıyordu. Neler dediğini duyamadım ama, başka duyanlar olmuş.

% * *

İki Yahudi yokuştan aşağı, çamurlara düşe kalka inmeye çalışırken muhtar arkalarından, «Biz nasıl yaşarsak yaşarız!» diye bağırıyordu. «Burada siz olmadan binlerce yıl sağ kaldık! Hayatımız dağ tundraları kadar eski! Ne diye habire dışardan gelip bize nasıl yaşanacağını öğretmeye çalışıyorsunuz! İstemiyoruz sizi! Size ihtiyacımız yok! Yahudiler!»

Gideon kamyonun sürücü tarafındaki kapısını çarparak kapattı, kontak anahtarına doğru • uzandı. Doktor öbür koltuğa sıçradığında Hacı İbrahim hâlâ kapıyı yumrukluyor, avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Gideon gözlerini yumdu, akan yaşlan engellemeye çalıştı,

158

stoldi«

-Tannmi. dlve m, - Kullanmam t °™

(Birinci Kitabın Sonu)

15»

KNC KİTAP

ÇÖZÜLME

BİRİNCİ BÖLÜM

1946

Okulu bıraktığım gün benim için en üzücü gün, oldu ama bu kararı kendim vermiştim. Artık on bir yaşımdaydım. Sınıftaki herkesten daha çok şey biliyordum. Buna Selâmi Efendi de dahildi. Önceleri Selâmi Efendi sûreleri bana okutturma-ya, kendisi sınıfın arkasına geçip uyuklamaya başlamıştı. Zaman geçtikçe öğretme sorumluluğunu yavaş yavaş benim üzerime yıkmaya başladı. Ben ise öğrenmek istiyordum. Gerçi Semes kibutzundaki çocuklara da ders vermiştim ama, o sıra onlara öğretmekten çok, ben onlardan öğrenmiştim.

Okulu bırakmaya karar verişimin esas nedeni, babamın yanında kendime bir yer edinmeye başladığım içindi. Bu bana cesaret verdi. Sonunda kadınlar dünyasının, yani mutfağın o güvenli havasından çıkıp erkeklerin korkularla dolu dünyasına adım attım. Bu hareketimin gerisinde yine annemin düzenleri yatmaktaydı. ikinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra Filistin'de işler iyice tersine dönmeye başladı. Tabah'm saygın muhtarı olarak babam aralıksız, hep düşünmek zorunda kalıyordu. Radyodaki haberler ve Arap gazeteleri Yahudilere karşı şiddet dolu bir tutum içine girdiler. Babam bana sık sık, bizim halkımızı fikirlerden çok sözler etkiler, mantıktan çok da fikirler etkiler, demişti. Madalyonun ters tarafını, yani durumun Yahudiler açısından değerlendirmesini dinlemek için Bay Gideon Asch'a güveniyordu. Ama Ramize'nin bebeğinin öldüğü gece-

163

den sonra Bay Gideon Asch bir daha Tabah'a gelmedi, babamın da bu görüşü böylece desteksiz kaldı. Evimizde her akşam uygulanan kurallar vardı. Kemal babama Arap gazetelerinden haberler okurdu. Hacı İbrahim kendi koltuğunda oturur, Kemal uzun kerevete yerleşirdi. Aile üyelerinin ve önemsiz konukların oturduğu yerdi o kerevet. Kemal doğru dürüst okuyamazdı bir türlü. Babam sabırsızlan-dıkça okuması daha da kötüleşirdi. Üstelik Kemal bilmediği bir kelimeyle karşılaşınca kekelerdi de.

Babam sık sık ona, «Öyle salaksın ki, gündüz ışığında kendi gerini iki elinle bulamazsın!» diye bağırırdı. Ama Kemal bana bir kelimenin nasıl okunduğunu sormak-tansa, bir millik yoldaki tüm eşek terslerini yemeye razıydı. Hacer bütün bunların farkındaydı.

«Yakında babana sen okuyacaksın,» diye söz verdi bana. Hacı' İbrahim'i baştan çıkarma taktiklerine başladı. Birkaç gece sonra babam gazeteyi Kemal'in yerine benim okumamı istedi. O zamana1 kadarki yaşamımın en önemli günlerinden biriydi o gün.

Hacer için babamı Ramize'den uzaklaştırıp kendi yatağına almak hiç sorun değildi. Ramize her an korkular içindeydi. Dudaklarını, tırnaklarını kemiriyor, babam yakınlardayken köpek gibi siniyordu. Kulaklarını dikip hazır bekliyor, babam bir emir verirse hemen yerine getirmek üzere sıçrıyor, ona istediği şeyi, örneğin piposunu uzatırken budala budala sırtıyor, aferin densin diye ağzının, içine bakıyordu. Kendine düşen işleri başarabilmek için deliler gibi uğraşüyor, azar işit-memeye çabılıyor, annemle Nada'nın eteğinin dibinden ayrılmıyordu. En ufak bir sertlikte hemen kaçıyor, ağlamaya başlıyordu. Artık tek başına kuyuya gidemeyecek, kadınların arasına karışamayacak kadar çekingen olmuştu. Onu geri zekâli bir kardeşimizmiş gibi tuttuk yanımızda. Hacer kıskanmaktan vazgeçti, zaman zaman ona çok iyi davranır oldu. Babam hâlâ Ramize'nin yatak odasına da gidiyordu ama, söylentilere göre yalnızca onun çıplak vücudunu seyretmek, onu dans ettirmek istiyordu. Bir keresinde Hacer'in Ramize'ye, seksten hoşlanıyormuş gibi numara yapması için

164

öğüt verdiğini duydum. Vücudunu nasıl hareket ettireceği, ne gibi sesler çıkaracağı konusunda talimat verdi ona. Kemal, gazete okuma görevini kendisinden kaptım diye bana ateş püskürüyordu. Benden öç almak için kalktı, evlendi. Bir oğlu olur da, kendine bir veliaht zinciri kurar, önemini tekrar kazanır diye umuyordu. Tabah'lı bir kızla, bir kabile şeyhinin kızıyla evlendi. Kızın adı Fatma'ydı. Çirkin bir kızcağızı. Ama pek sevimliydi. Tombulcaydı. Arap erkekleri pek severdi jtombul kadınları. Hacı İbrahim onu ucuz fiyata almayı başarmıştı. Düşünleri babamın Ramize ile olan düşünüyü kadar debdebeli olmadı ama, Kemal de pek matah bir şey değildi zaten. Birbirlerine iyi uyuyorlardı. Fatma hemen hamile kaldı ama, benim, ya da annemin şansından olacak, bebeği kız oldu. Fatma, insanın pek seyrek rastladığı o despot kadınlardandı. Kemal ona emirler verince söz dinlerdi ama, sonunda mutlaka ödeşirdi onunla. Görünüşe göre Kemal basbayağı korkuyordu ondan. Bu bir espri oldu çıktı. Babamın gözünde Kemal'in değerini daha da düşüren bir durum çıkmıştı ortaya.

Artık okula gitmediğime göre, köyün defterlerini, kayıtlarını okuyabilirdim. Bu hareketim Kemal'i iyice elime düşürdü. Durmadan kirası ödenmeyen yeni parseller bulmuş gibi yapıyordum. Öyle davranıyordum, çünkü o parselleri zaten çoktan beri biliyordum. Oraların kirasını paylaşmak için Kemal'le aramızda gizli bir anlaşma vardı. Kemal o kadar korkuyordu ki, anlaşmamızı Hacı İbrahim'e açmıyordu. Bu durumda ben de serbest kalıyor, ikide bir yeni bir kaçak parsel keşfediyordum. Hacer, ya da ben ne zaman Kemal'den bir şey isteyecek olsak, hemen bu yola başvuruyordum. Belki de Hacı İbrahim kendisini kandırdığımı biliyordu. Doğrusu Faruk'la Kemal'in,, defterleri tutarken kendisine hile yaptıklarını az söylemiyordu. Ama ben bundan pek suçluluk duymuyordum. Paralan anneme veriyordum ne de olsa.

165

Savaş bittikten hemen sonra bir gece Şam radyosu, Almanya ve Polonya'da ölüm kamplarının ortaya çıkarıldığını açıkladı. Milyonlarca Yahudi, Adolph Hitler ve Naziler tarafından gaza tutularak öldürülmüştü. Onu izleyen günlerde gazeteler hep buna ilişkin haberlerle doluydu. Radyo her gece, bir yeni kampın daha bulunduğunu anlatıyordu. Kahire

radyonu, Churchill, Roosevelt ve Roma'daki Kutsal Papa'nın bu kampları savaş sırasında da bildiklerini, ama seslerini çıkarmadıklarını, Almanların Yahudileri öldürmesine itiraz etmediklerini söyledi.

Bu haberler bize çok garip geliyor, bizi şoka sürüklüyordu. Yirmi yılı aşkın süreden beri Şemeş kibutzuyla burun buruna yaşıyorduk. Ciddi bir olay çıkmıyordu aramızda. Yahudilere karşı nefretimiz de sıradan bir nefretti. Ölüm kampı haberi köylülerde garip bir tepki yarattı. Sanki Yahudilere karşı olan duyguları o zamana kadar bir mağaraya tıklmış ve mağaranın kapısı kapatılmıştı. O olayla mağaranın ağzını tıkayan kaya parçalanmış kana susamış yarasarlar ortaya dökülürmüştü. Öyle neşeleniyorlardı ki, tanıyamaz olmuştum kendi köyümün halkını.

O sırada ben henüz okula devam ediyordum. Ramle'de ölüm kampları sokaklarda kutlanıyordu. Bu kutlamaları yöneten, Müslüman Kardeşler örgütünün üyeleri idi. Selâmi Efendi . bize Kur'an'dan sûre üstüne sûre okuyor, ölüm kamplarının nasıl Hazreti Muhammed'in kehanetini kanıtladığını, Yahudilerin Mahşer Günü'nde yakılacağını nasıl onun önceden bilmiş olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Hepsî Kur'an'da yazılı, diyordu Selâmi Efendi. Demek Hazreti Muhammed'e Allah tarafından sihirli bir görme gücü verilmişti. O halde İslama göre ilerde inançsızlara neler olacağı da hep doğrudur.

Faruk amcam Cuma namazlarında genellikle sıkıcı vaazlar verir, müminlere ölümlemlerinden sonra verilecek mükafatları anlatır, sadaka vermelerini söyler, günlük yaşam öğütleri verirdi. Ölüm kampları olayından sonra o da pek ürkütücü sûreler ve Yahudilerin yok edilmesiyle ilgili şiirler okumaya başladı. Amcamın vereceği vaazları babam hep önceden onaylar, izin verirdi. Köylülerin tutum ve tepkisini sezince, o da bu

166

vaazların devamına göz yumdu. Şemeş'le aramızdaki rahat ilişki birden daha önce hiç hissetmediğim kuşkuyla ve gerilimle doldu.

Arap basını soykırımı zafer dolu bir havada açıklamış durmuştu ama, göz açıp kapayana kadar hemen geriye dönüş yapmakta gecikmediler. Aylar boyunca baş sayfalarına hep gaz odalarının, fırınların resimlerini basmışlardı. Şimdi birdenbire soykırımın gerçekte yer almadığını, Siyonistlerin bunu galip devletleri kendilerine acındırmak için uydurmuş olduklarını yazıyorlardı. Artık müttefikler tüm Avrupa Yahudilerinin Filistin'e gelmesine izin vereceklerdi.

Kendi halkımın bir gün bir şeye inanırken, ertesi gün onun tam tersine inanabildiğinin ilk örneğini o olayda gördüm. Tabah köylüleri de Yahudilerin yakıldığına hemen inanmış, sevinmişlerdi ama, şimdi de bu işin bir Siyonist planı olduğuna aynı kesinlikle inanıyorlardı.

Hacı İbrahim pek o kadar emin değildi. O ötekiler gibi bir anlık heyecan akımına kendini kaptırmaz, oturup düşünmekten hoşlanırdı. Bay Gideon Asch'la konuşamadığı için durumu zordu. Avrupa'da olup biten şeyler her neyse, epey kötüydü herhalde. Çünkü tüm Filistin'i bir öfke, bir hiddet bürümüştü. Müftü ayaklanması zamanından bile daha kudurmuştu herkes.

Yahudiler, gidecek başka hiçbir yerleri olmadığını ileri sürerek Avrupa'dan zorla Filistin'e doluşmaya başladılar. Eğer soykırım olmuşsa, bu insanlar herhalde kurtulup sağ kalmış olanlardı. Yok eğer soykırım bir Siyonist propagandasıysa, o-zaman onları Filistin'e bizi yerimizden etmek için yolluyorlardı.

Hacı İbrahim'in kusuru pek çok olabilirdi, ama boş lâfları kolay yutmazdı. Tabah'da radyonun, gazetenin, hattâ din adamlarının sözünden kuşku duyan, bir mantık, bir gerçek bulmaya, çalışan bir tek o vardı.

Arap basınının soykırım hikâyesinden bir gece içinde tersyüz etmesinden kuşkulandı. Kuşkulandı, çünkü İngilizler, Yahudilerin Filistin'e girmesini engellemek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Binlerce İngiliz savaş askeri gelip duruyordu ülkeye. Babama pek anlamsız geliyordu bu. Savaş sırasında birkaç bin Yahudinin İngiliz ordusunda çarpışmış oldu-

167'

ğunu biliyordu. Onlar eğer Arap askeri olsa, Araplar buna karşılık Filistin'i yönetmek gibi bir ödül beklerlerdi. İngilizler kazanmıştı savaşı. Yahudiler de kazanmalarına yardım etmişti. Hem de çok. O halde neden İngilizler içeriye sokmuyordu onları? Babam savaş boyunca hep haritaları incelemiş durmuştu, inanılmaz içgüdülere sahip bir insandı. Sonunda karara vardı, İngilizler bu bölgeye çok fazla yatırım yapmışlardı. Hem kanala, hem Ürdün diye bir yer yaratmaya... Özellikle de Arap Yarımadasındaki petrolere. Bunların hepsi de Arap topraklarında olduğuna göre, İngilizler Arap baskısına boyun eğerek yatırımlarını, özellikle petrol yatırımlarını korumak zorundaydılar. Bu onlara göre herhangi bir Yahudi grubundan daha önemliydi.

1946 yılının başlarında bir gün babam beni höyükteki türbenin oraya çağırdı. Sır saklayacağıma yemin ettirdi. Pazarlardaki satışlara giden Ömer her gün bir FİLİSTİN POSTASI gazetesi alacak, ben de Hacı İbrahim'e o gazeteyi okuyacaktım. Yahudilerin gazetesi idi o. Arap basınında ve radyoda verilmeyen bambaşka bir hikâye anlatıyordu. Nuremberg'deki Savaş Suçluları Mahkemesi'ni ilk defa oradan duyduk.

Babam sorunu enine boyuna düşündükten sonra bir karara vardı. Bir gece bana, soykırımın gerçek olduğunu söyledi. «Şimdi de biz, Müslümanlar, Hristiyanların işlediği günahları ödemek zorunda kalacağız,» dedi. «Hristiyanların davranışında büyük suç var. Sırrı bilip de saklayan müttefiklerde bile. Ama şimdi ellerini yıkayıp o günahlardan annmak istiyorlar. Bunu yapmak için de sağ kalan Yahudileri Arap topraklarına atacaklar. Bu bizim için çok kara bir gün, İsmail.»

Bana pek kara gün gibi gelmiyordu, çünkü babamın dediklerini anlayamıyordum. Ben o günü çok dikkatle planlamıştım. Kira ödemeyen iki yeni parsel keşfetmiştim. İngilizce ve Arapça yazıları çok güzel okumuştum. Babamın keyfi kaçmış olmasına karşın, yine de ağzımı açmaya cesaret ettim.

«Baba,» dedim. «Kerevette okurken sırtım çok fena ağrıyor. Öteki koltuğa oturmak istiyorum.»

Eh, babam durumu hemen anladı. Erkek kardeşlerimin, kadınların o koltuğa oturmasına asla izin verilmezdi. Onur ko-

168

nuklarının yeri orası. Benim bu isteğimin yankılan büyük olacaktı. Bana bir saat gibi gelen bir süre boyunca bu konuyu düşündü.

«Pekâlâ, İsmail,» dedi sonunda. «Yanıma oturabilirsin... ama yalnızca okurken.»

İKİNCİ BÖLÜM

Gideon Asch'ın savaşı, İngilizlerin Irak'ı fethetmesiyle birdenbire sona erdi. Bağdat'ı savunmaya çalıştıktan sonra bir Irak zindanında sol elini kaybetmişti. İçi acılarla doluydu. Çünkü İngilizler katliamın olduğu yere vardıklarında, ne engel olmak için bir harekette bulunmuşlardı, ne de sonradan so-ruşturmuşlardı durumu.

Gideon bir savaştan kendini toparlamaya fırsat bulamadan, kendini bir başka savaşın içinde buldu. Bu da, kaçak göçmenlerin karanlık savaşıydı. Yeraltı çatışmalarıyla, siyasal mücadelelerle, silâh kaçakçılıklarıyla doluydu. Cıralı konferans masalarının, kuytu rıhtım otellerindeki gizli toplantıların savaşıydı bu.

Gideon, David Ben Gurion'un gayriresmî yardımcısı gibi bir şeydi. Ben Gurion Filistin'deki Yahudi Ajansını yönetmekteydi. Bir tür hükümet sayılıyordu bu ajans. Gideon bu yüzden birçok yer dolaşıyor, birçok operasyonlara katılıyordu.

* * *

İlk görevi, Filistin Yahudilerinin savaş sırasındaki yararlıklarını kullanarak sonuç olmaya çalışmak oldu. O savaşta elli bini aşkın Yahudi kadın ve erkeği, İngiliz üniforması giymiş, savaşın sonlarında kendi bayraklarını taşıyarak İtalya'ya girmişlerdi.

Arap ülkelerinin çoğunun savaşta müttefiklere yardım etmek için parmağını bile kıpırdatmadığını, şimdi de savaş ganimetlerinden pay istemeye hakları olmadığını öne sürdü. Nazilere karşı canla başla savaşan, Yahudiler olmuştu. Gideon, Filistin'in yerlisiydi. Bir Bedevi çadırında, Paris'in

169

kaldırım kahvelerindekinden daha rahat hissedirdi kendini. Hristiyan Avrupa ona zaman zaman çok yabancı bir kavram gibi gelirdi. Soykırım haberlerini önce inanmazlık dolu bir tepkiyle karşıladı, sonra korkunç bir ruhsal çöküntüye düştü.

Auschwitz, Buchenwald, Dachau, Bergen-Belsen, Maidja-nek, Treblinka ve düzinelerce başka mikrop yuvasının kapakları açıldıkça, insan mezbahasının kokusu tüm Avrupa kıtasına yayılmaya başlamıştı.

Avrupalılar uygardı. Gideon'a öyle öğretilmişti hep. Araplar kadar zalim ve gaddar değildi onlar. Oysa şimdi bu düş de yıkılıyordu. Ne Gideon'un kafasında, ne de başka herhangi bir Yahudi'nin kafasında, bir daha dinlemeyecekti o inanç. İleri, uyar bir batı kültürünün masum, savunmasız, ufacık insanlara bu yaptığı, tarihte eşine rastlanmamış bir yüz karasıydı.

Bir avuç kişi sağ kalmıştı. Altı milyondan... yalnızca birkaç yüz bin. Onlar tırmanıp çıktılar insanlığın lâğım çukurundan. Daha galip müttefik komutanları ve orduları savaş alanlarından ayrılırken, Avrupa Yahudilerinin bu yaşayan ölülerine merhametin kapılan bir kez daha kapandı. Onların da aralarında nice çok büyük, az büyük, soylu, saygın isimler vardı. Onlar da dünyaya inanılmaz katkılarda bulunmuşlardı. İnsan neslinin yaşamına her ırk kadar onlar da hizmet etmişlerdi.

Ama ağlamaya, dövünmeye zaman yoktu. Gideon'la Yis-huv, kurtarabildiklerini kurtarmak üzere kolları sıvadılar,, kendilerini Araplarla olacak kaçınılmaz savaşa hazırladılar. Gideon önce Palmach'a yardımcı olarak atandı. Palmach, Ha-ganah'ın içinden seçilmiş kimselerden kurulu küçük bir vurucu güçtü. Üyelerinin çoğu Orde Wingate'in Gece Mangalarında görev yapmış, hemen hepsi savaşta İngiliz çavuşu ya da subayı olmuşlardı.

Winston Churchill seçimleri kaybedip iktidardan düşünce^ yeni İngiliz İşçi Partisi hükümeti kendine Dışişleri Bakanı olarak oldukça kalpsiz, zorba bir Yahudi kandırıcısını seçti. Adı Ernest Bevin'di. Hitler'in elinden kurtulanları Filistin'e bırakmayacağını söyledi, Kraliyet Donanmasına da Filistin kıyılan-

170

nı ablukaya alıp içeriye hiçbir mülteci gemisi bırakmamaları için emir verdi.

Avrupa denilen mezarlıktan kaçmak için can atan yan ölü Yahudiler, dünyada kendilerine sığınma hakkı tanıyan hiçbir ülke bulamadılar. Bir tek Filistin'deki Yişuv izin veriyordu gelmelerine. Hitler'den kurtulanlar bu sefer denize dayanamayacak durumdaki hurda gemilere bindiler ve İngiliz savaş gemilerinin zulmüne, hışmına uğradılar. İngiliz süngüleri altında Filistin'e getirilip orada yeni toplama kamplarna kapatıldılar. Haganah artık «Aliyah Bet» savaşına, yani kaçak göçmen savaşına daldı. Gideon Asch, bir yeraltı operasyon birliği kurup mülteci gemileri satın alarak tüm dünyada denizcilik tecrübesi olan eski kaptan ve tayfaları bulup Güney Fransa'da ve İtalya'da kendilerine uygun limanlar saptamakla, ablukayı atlatacak seferleri başlatmakla görevlendirildi.

Filistin'de Yahudi Ajansı Haganah'yı kısıtlamaya çalışıyor, İngiltere'yle siyasal diyalogun bu yüzden kesilmemesini istiyordu. Beri yandan, kibutzların paravanı altında gizliden gizliye Palmach elemanlarını eğittiler. Haganah gerçi kendini temiz tutuyordu ama, Yişuv'un bundan başka, Yahudi Ajansı dışında bağımsız faaliyet gösteren silâhlı iki küçük grubu daha vardı. Bu iki grup çok öfkeli, hareketleri çok zalimceydi.

Birinin adı İrgun'du. Avrupa soykırımından kurtulmuş Me-nahem Begin diye biri yönetiyordu onu. İkinci grup ondan da küçüktü. Adı Stern Gang'dı. Gideon Asch'a bu kuruluşların ikisi de güvenirdi. Bu nedenle Gideon onları birleştirme görevlisi olarak atandı. Bir süre, İrgun'la Haganah arasında işbirliğine benzer bir ortam yaratmayı başardı. Ama zaman geçtikçe İngilizlerin yeni politikası da daha belirginleşiyordu.

Gideon'un ileri sürdüğü hiçbir mantık, İrgun'la Stern Gang' in tek başlarına İngilizlerle savaşmaya kalkmasını engelleyemiyordu. Durmadan İngilizlere bombalar atıyorlar, tuzaklar kuruyorlardı. Kraliyet Donanması Akdeniz kıyılarında kol gezip mülteci gemilerini ararken, binlerce İngiliz askeri daha Filistin'e getirildi ve bir Yahudi ayaklanması görünümü kazanmaya başlayan olaylar bastırılmaya çalışıldı.

Avrupa'dan sağ kurtulanlara yapılan hareketler öyle in-

171

sarılık dışı bir hale dönüştü ki, Yahudi Ajansı bu duruma artık sessiz kalırsa saygınlığını yitirecek duruma geldi. Uzun zamandır İrgun'u sakinleştirmeye çalışan Gideon şimdi bir grup katı tutumlu Haganah subayıyla birlikte Ben Gurion'u eyleme geçmek üzere inandırmaya koyuldu, sonunda Haganah'nın dizginleri bırakıldı!.

Haganah ilk operasyonunda bir İngiliz toplama kampına saldırdı. Bu kamp deniz kıyısında, Haçlılardan kalma Athlit hisarının harabelerinde kurulmuştu. Askerî ders kitaplarında yazılan tarzda bir hareketle iki yüz yasa dışı göçmeni oradan kurtarıp kibutzlara dağıttılar. Bundan sonra İngiliz tesislerine peşpeşe saldırılar başladı. Polis kuvvetlerine, radar mevkillerine, cephaneliklere, askerî üslere, iletişim merkezlerine. İngilizler buna cevap olarak yine yeni birlikler getirdiler, sonunda Filistin'de yüz bini aşkın bir İngiliz kuvveti birikti.

1946 yılında Filistin büyük bir karışıklık içindeydi. Mayıs ayında İngiliz Dışişleri Bakanı Bevin, bir dizi yalan açıklamada bulundu. Başlangıçta yüz bin göçmenin derhal Filistin'e girmesine izin verileceğini söyledi, sonra sözünü geri aldı, 'tüm Yahudi göçüne derhal son verilecektir' dedi! Bundan sonra Yişuv'a toprak satmayı yasakladı, Yahudilerin Filistin konusundaki tüm isteklerini reddetti. Bundan böyle açık denizde yakalanan her mülteci gemisi, İngiliz kuvvetleri eşliğinde Kıbrıs Adası'na getirilecek, içindekiler orada kurulacak toplama kamplarına alınacaktı.

Bir ay sonra Kraliyet Kuvvetleri Yahudi Filistin'i tarayıp bin kadar Yahudi liderini, bu arada Ben Gurion'u, Yahudi Ajansının başlarını, Haganah komutanlarını (aralarında Gideon Asch da olmak üzere) tutukladılar. Genç Palmach komutanları Acre Cezaevi'ne kapatıldı. Orası bir zamanlar bir Osmanlı kalesi olup, Napoleon'u durdurmayı başarmıştı. Şimdi ise dünyanın en kötü cezaevlerinden biriydi. İçi Haganah, Palmach, İrgun, Stern Gang tutuklularıyla dolup taşmıştı.

İngiliz birlikleri taramalarına devam etti, kibutz ve köylerde saklanan silâhları aradılar. Tel Aviv iki birlik tarafından didik didik arandı, her türlü silâh, yasadışı göçmen ve Yahudi savaşçının yakalanmasına çalışıldı.

172

İrgun artık bağımsız çalıştığından, buna Kudüs'teki Kral Davud Oteline yerleşmiş İngiliz karargâhını havaya uçurmakla karşılık verdi.

Tüm düzen belirtileri ortadan kalkınca İngilizler birden gerilediler ve Yahudi Ajansı ile bir tür ateş kes anlaşması istediler. Ajans tekrar kuruldu, liderleri hapisten çıkarıldı. Buna karşılık olarak Ajans da Haganah eylemlerini durdurdu. Haganah ayrı ayrı hareket eden kuvvetleri birleştirmek için ne kadar çaba gösterse, İrgun'la Stern Gang'ın gizli merkezleri bu anlaşmanın kendilerini bağlamayacağını belirttiler.

1947 yılı

İngiltere hükümeti iki seçenekle karşı karşıya kalmıştı. Filistin'e daha çok kuvvet yığıp Yahudi ayaklanmasını kaba kuvvet ve baskısıyla sindirebilirdi. Ama sonunda İngilizlerin bu iş için gerekli sertliği uygulamayı midesi götürmedi, ikinci seçeneklerine dönüp görüşmelere başladılar.

Yeni yılın başında ortaya bir İngiliz «Taksim» planı çıkarıldı. Bu plana göre ülkede İngiliz yönetimi altında Arap, Yahudi ve İngiliz kantonları olacaktı. Çizdikleri sınırlar gülünçtü. Planı Yahudi Ajansı da, Arap liderleri de derhal reddettiler. İngiltere'nin orayı yönetme gücünün artık sonuna geldiği ortadaydı. Bir ay sonra İngiliz arslanı dize getirildi, tüm Filistin sorununu Birleşmiş Milletler sorumluluğuna devrettiğini açıkladı. Buna karşın Filistin kıyı ablukası devam ediyor, çaresizlik içinde, yarı delirmiş Avrupa kaçağı Yahudiler Kıbrıs kamplarında birikiyorlardı. Hem de, Kutsal Ülke kıyılarına gözle görece kadar yaklaştıktan sonra çevrilip Kıbrıs'a götürülüyordu gemiler.

Yapılan baskınlar arasında en cüretli olanı, İrgun'un Acre Cezaevini basıp kendi arkadaşlarını kurtarması oldu. İngilizler buna yedi İrgun savaşçısını asarak karşılık verdiler, İrgun da bunun üzerine iki İngiliz çavuşunu kaçırp öldürdü.

1947 Temmuz'unda İngilizler Manda tarihinin en iğrenç

173

oyununu sergilediler, içinde yaklaşık beş bin Yahudi göçmeni bulunan bir gemiyi Almanya'ya, Yahudi mezarlığı olan ülkeye geri döndürdüler.

29 Kasım 1947

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Success Gölü - New York' da toplandı, Filistin'i Arap ve Yahudi olarak taksim etme planını oylamaya hazırlandı. Araplar görüşme masasına oturmayı, Manda'nın acı tarihi boyunca hep reddetmişlerdi. Bu tutumlarını değiştirmediler. Planı daha oylamaya sunulmadan önce reddettiler.

Yahudi Ajansı, daha fazla bir şey kazanamayacağını anladığından, planı kabul etmeye razı oldu.

İngilizler artık Filistin'den ellerini çektikleri için, Amerika Birleşik Devletleri birden kendini sahnede ve baş rolde buldu. Araplar yeni dostları olan Ruslara koştular, bunu yaparken de Taksim planının reddedileceğinden emindiler. Oysa otuz yıllık bir ideolojik tutumun tersine, Andrei Gromyko adlı genç Rus delegesi, tüm dünyayı şaşkınlığa düşüren bir kararı açıkladı. Sovyetler Taksim konusunda Amerikalıları destekleyeceklerdi.

Ama bununla birlikte, Birleşmiş Milletler daha çok küçük devletlerden oluşmuş bir kuruluştur. Bu küçük devletlerin üçte biri Latin Amerika ülkeleriydi. Hepsisi de petrol şantajına karşı son derece duyarlı durumdaydı.

Sonuç olarak, savaş sonrası dünyanın keşmekeşi içinde, dananın kuyruğu kopacaktı şu ya da bu biçimde. Gerilim Tabah'da da hissediliyordu. Erkekler geceyarısı kahvede toplanmış, Taksim oylamasını dinlemeye hazırlanmışlardı.

Kadınlar bile kahvenin dışına yanaşıp kulak kabartmak cesaretini gösteriyorlardı bugün.

Köylüler her zamanki savaş öncesi kabadayılıkları içinde, Taksim planının reddedileceğine kendilerini iyice inandırmışlardı. Gerçeği bir tek Hacı İbrahim görebiliyordu.

174

«Az sonra Siyonistlerin oyununa gelen suçlu dünyanın bir davranışını göreceğiz,» dedi.

Tabah fellahları onunla aynı kanıda değildi.

Muhtar içinden, bunlar gerçeği de, karar vermeyi de durmadan erteler durur zaten, diye düşündü. Arap devletlerinin o korkunç baskısına rağmen, Hacı İbrahim biliyordu ki Amerika ile Rusya bir araya geldi mi ortaya yenilemeyecek bir kuvvet çıkardı.

Derken oylar verildi. Ülkeler birer birer oylarını kullanırken köylüler içlerine bir umuzsuzluğun düştüğünü hissettiler. Hacı İbrahim oy sayımı sonuçlarının açıklanmasını beklemedi bile. Asık suratıyla yerinden kalktı, «Allah böyle istedi,» dedi, kahveden çıktı.

Success Gölü kıyısında, çaresizlik içindeki İngiltere hükümeti çekimser oy kullanırken, savaştaki müttefiklerinin kendisine karşı çıkışını yüzü kızarak izlemek zorunda kaldı. Son sayımlarda oylar 13'e karşı 33 Taksim lehindeydi. İngiltere delegesi ayağa kalktı, İngiltere'nin Taksim uygulamasına yardımcı olamayacağını, 15 Mayıs 1948 tarihine kadar da tüm kuvvetlerini Filistin'den çekeceğini açıkladı. Manda'nın utanç dolu tarihi de böylelikle sona ermiş oldu. Oylama bittikten birkaç dakika sonra Tabah fellahları silâhlarını gömdükleri yerlerden çıkarmış, intikam yeminleriyle havaya kurşun sıkmaya başlamışlardı. Aynı ses tüm Arap Filistin'de çınlamaktaydı. Ülke çapında ayaklanmalar, gösteriler oldu, bir genel grev başladı. Ama ne var ki, geceler artık Arapların malı olmaktan çıkmıştı.

Tabah'ın yeni ve güçlü radyosu dünyanın her tarafından yayınlanılabiliyordu. Arap ve Müslüman başkanların, cumhurbaşkanlarının, krallann, Müslüman Kardeşler Örgütü'nün Müslüman Gençlik Örgütü'nün ve Müslüman din adamlarının yaptıkları öfkeli protestoları izlediler. Her yeni destek vaadiyle Tabah köylüleri biraz daha güç kazanıyor, her kan donduran bildiriden sonra alkışlar, çığlıklar göklere yükseliyordu.

Kahire.- «Siyonist işgali tıpkı Tatar işgali gibi. Eğer Yahudiler 15 Mayıs'ta bağımsızlıklarını ilân etmeye cesaret ederlerse öyle hırpalanacaklar ki, Cengiz Han bizim yanımızda barışçı

175

bir hakan gibi gözükecek. Kurukafalardan yeni piramitler yükselecek... Yahudi kurukafalarından!»

Şam: «Arap silâhları, bu Taksim planını bir kâğıt ve mürekkep yığını kadar etkisiz kılacaktır!»

Bağdat: «Yahudilerden nefret etmek, onlardan öç almak âdil ve yasalıdır. Bu Yahudi kanserini Arap topraklarından gurla söküp atacğız.»

Kuveyt.- «Cesur olun, ey Filistinli Arap kardeşler! Biz tarihi tekerrür ettireceğiz. Kirli ekonomik kurnazlıkları yüzünden Avrupa'da yok edilen Yahudilerin durumuna sevinmiştik. Şimdi de Hitler'in başladığı işi bitireceğiz.»

Suudi Arabistan: «Yahudileri yoketme savaşımızda İslâmın en büyük dogmaları yolumuza ışık tutsun.»

Ürdün: «Yahudiler vahşi hayvandır, kan emicidir, haindir, insanlık düşmanıdır. Dünya onları suçlamış, reddetmiş, sürmüştür. Eğer bir Siyonist devlet kurmaya kalkarlarsa, o devlet kendi kanlarıyla silinip ortadan kalkacaktır.»

Libya.- «Filistin'i Yahudi kanından nehirlerle sulayacağız. Yahudi kemiklerini kırıp gübre diye kullanacağız.»

Yemen: «Biz Arap Filistin'le yaşar,, Arap Filistin'le ölürüz. O toprakların üzerine Yahudilerin barsaklarını saçacağız.»

Tunus: «Kutsal İslâm topraklarının ortasında bir Yahudi devletine izin verirsek Peygamber bizi köretsin, yoo öldürsün!» Lübnan.- «Zafer bizimdir! Her Yahudi'yi ve her Yahudi bebeğini anasıyla birlikte denize dökacağız.»

Kuru lâfla eylem arasındaki farkı bir tek Hacı İbrahim an-layabıyordu. Arap dili şu sıra en tuzlu biberli halindeydi.

Yiğitlik ve kahramanlık sözlerini cömertçe kullanıyorlardı. Dinleyen bir yabancı bunun ömründe duyduğu en ürkütücü dil olduğunu düşünebilirdi. Arapların kulağına ise, uzak bir seraptan yankılanan peri sesleri gibi etki yapıyordu.

Kelimeler,, tıpkı seraplar gibi güzel bir tablo yaratıyordu ama, yine seraplar gibi, o kelimeler de hayaldi. Hacı İbrahim

kendi halkının kafasında hayalle gerçeğin aynı şey olduğunu çoktandır anlamıştı. Hayalin ne pahasına olursa olsun canlı korunması şarttı.

Aynı zamanda, hepsi adına kendisinin karar vermek zo-

176

runda olduğunu da biliyordu, çünkü hiçbir sorumluluğu üzerlerine almayacaklardı.

Tabah kahvesinden her gece ateşli çılgınlıklar yükselmekteydi: «Cihad! Cihad! Cihad!»

Ayakanmalar, katliamlar birbirini izliyordu Arap dünyasında. Öfkelerini küçük, savunmasız Yahudi topluluklarına yöneltmekteydiler. Halep'den Aden'e kadar olan alanda sinagoglar basılıp yakılmaya başlandı. Henüz İngiliz yönetimi altında bulunan Arap topraklarında katliamların durdurulması için hiçbir önem alınmadı.

Arap öfkesi arttıkça, Yahudilere artık vereceği yemi vermiş olan Birleşmiş Milletler de iki elini havaya kaldırıp, «Tarafsız!» diyordu.

Dünya askerî uzmanları Yahudilerin ezileceğinden emindi. Sonunda belki Tel Aviv çevresindeki bir küçük alana sıkışacaklardı. O zaman, sağ kalan Yahudiler yokolmakla karşı karşıya kalınca, belki Birleşmiş Milletler insancıl bir jest yapıp duruma el atacak, geri kalan Yahudileri oradan kaçırıp kurtaracaktı.

Hristiyanların Noel günüyüdü. Bay Dandaş'ın siyah Mer-cedes'i eğri büğrü yollar tırmanıp köy meydanına girdiğinde doğan şaşkınlığı herhalde kestirebilirsiniz. Köy çocukları arabanın çevresini sardı, Bay Dandaş'ın şoförü onları tekmelemlerle dağıtmak zorunda kaldı. Bay Dandaş arabadan inince herkes saygılı bir sessizliğe büründü.

Onu hemen tanıdım. Efendi Kebir'in yardımcılardan biriydi. Bir adım öne çıktım, muhtarın oğlu olduğumu açıkladım. Babamı görmek isteyeceğini biliyordum nasılsa. Onu alıp höyüğe, peygamber türbesinin oraya çıkardım. Babam orada her gün olduğu gibi bugününü de düşünceleriyle başbaşa geçirmekteydi.

Hacı İbrahim başını kaldırdı. Gözlerinin çevresinde koyu renk halkalar oluşmuştu. Gecelerini uykusuz geçiriyordu artık. Yerinden kalktı, Dandaş'la Arap usulü kucaklaştılar. Bir-

177

birlerinden hoşlanmazlardı. Bu durum kucaklaşmalarındaki abartmalı içtenlikten belli oluyordu.

«Şam'dan buraya, Efendi'den size bir haber getirmek için geldim,» dedi Dandaş.

«Öyle mi?»

«Efendi sizi derhal Şam'a istiyor. Sizi almak için araba yolladı.»

Babam, Dandaş'a kuşkulu gözlerle baktı. Kafasından geçenleri sanki benliğimde duyabiliyordum o anda... Beni Şam'a, öldürmeye götüremeyecekler.

«Sınırı geçecek kâğıtlarım yok,» dedi.

Dandaş, «Onlar hep ayarlandı,» diye karşılık verdi. «Ayrıca Efendi sizi konuk geleneğine göre koruyacağını da bildiriyor.»

«Efendi bize suyumuzu da garanti etmişti. Sonra suyu Yahudilere sattı.»

«Size mantıklı davranmanızı öğütlerim.»

Babam gerçi ayrıntıları bilmiyordu ama, Kebir'in Filistin' deki tüm yatırımlarını tasfiye ettiğini, milyonlarını İsviçre'ye aldirttiğini duymuştu. Artık Tabah'ı ve yanındaki köyleri de satabilirdi rahatlıkla. Bu davete gitmekten başka çaresi yoktu. «Onur duyurum,» dedi. «Ne zaman yola çıkıyorsunuz?»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hacı İbrahim ömründe bu kadar büyük ve lüks bir otomobil görmemişti. Şoför yolun tozundan kirlenen arabayı yıkayıp arındırdığında öyle parlamaya başladı ki, insan üzerinde kendi suratını ayna gibi görebiliyordu. İçerisinde kaliteli bir deri kokusu vardı. Çok büyük bir güçle hareket ediyordu. Ama Hacı İbrahim yine de son derece rahatsızdı. Efendi daha önce hiçbir zaman Şam'dan araba yollamak gibi gösterişli bir jسته kal-kışmamıştı. Neydi niyeti?

Besbelli Taksim' planıyla ilgiliydi herhalde. Artık eski düşmanlar arasında siyasal ve askerî anlaşmalar yapılıyordu.

Efendi de her zaman dört ayak üstüne düşen kediler gibiydi. Ger-

178

çi tüm servetini Filistin'den çekmişti, ama yine de ayağını ka-pmıneşiğinden çekmek istemeyeceği ortadaydı.

Hacı İbrahim yakında öğrenecekti nasılsa. Şu an için onu en çok rahatsız eden, şoförün arabayı Bab el Vaad'ın eğri büğrü yokuşlarında son hızla sürmesi idi. Yanları kayalarla, yarılarla dolu bu çok virajlı, dar yolda, kamyon trafiği salyangoz adımıyla, çok yavaş hareket ederdi. Oysa, Mercedes kamyonlardan birinin arkasına yaklaşıncı şoförü sabırsız biçimde korna çalmaya başlıyor, sonra karşıdan gelen trafiğin şeridine, insanın saçlarını dimdik eden bir çılgınlıkla fırlayıp solluyor-du. Dandaş rahat gibi görünmesine rağmen, durmadan radyoyla oynuyor, radyodan da ateşli haberler ve arada tiz sesli alaturka müzik yükseliyordu.

Hacı İbrahim Kudüs'e pek sık gitmezdi. Yolun öbür yanında yükselen, nişan almaya, tuzak kurmaya elverişli kayalara baktı. Üç bin yıl boyunca savaş yeriydi o kayalar. Bu yol herkesin savaş planında en önemli noktalardan biriydi.

Bab el Vaad'ın doruğunda arazi biraz düzleşince, İngilizlerin barikatına rastladılar. Elli araba, iki sıra halinde birikmişti. Bir sırada Yahudiler, bir sırada Araplar bekleyiyordu. ' Bay Dandaş şoföre sıranın yanından ilerleyip

dosdoğru kontrol yerine yaklaşmasını emretti. Mercedes'in o önemli görünümü nedeniyle, Arap kuyruğunda bekleyenlerin hiçbiri itiraz etmedi. Dandaş kafasını pencereden dışarı uzatıp görevli subaya sert bir sesle birkaç kelime söyledi, barikat hemen açıldı, ona geçmesi için izin verildi. Hacı İbrahim bu etkili nüfuz karşısında hayranlık duydu.

Otoyol Kudüs'e tırmanmaya başlamadan önce, son vadiye doğru dik bir iniş yaptı. İki yanda beyaz badanalı Arap köyleri gözüküyordu. Solda, ilerde, sivri bir tepe vardı. Orada Peygamber Samueî'nin Araplar için çok önemli olan türbesi bulunurdu. Arslan Yürekli Richard, yönettiği Haçlı Seferinin yenilgiye uğradığını o tepede kabullenmek zorunda kalmış, sefere orada son vermişti. Hiç giremeyeceği Kudüs'e son defa oradan bakmıştı İngiltere'nin bu büyük kralı. Son tepeye tırmanırken, uçuk pembe Kudüs taşlarından yapılmış evler öğle güneşi altında pırıl pırıl ortaya çıktı. Ken-179

tin banliyösüne girdiklerinde, sollarında bir Arap mahallesi, sağlarında Yahudilerin oturduğu Batı Kudüs vardı. Ağır ilerleyen trafiğin peşine takıldılar. Disiplin tanımayan Hasidik Yahudileri otomobilin önünden kaygısızca karşıdan karşıya geçip duruyorlardı. Kulaklarının üzerindeki saçları geniş kenarlı, siyah şapkalarının altından upuzun, aşağıya doğru sallanıyordu. Eşek arabaları, otobüsler, egzoz dumanları, akla gelmeyecek tipte insanlar, eski kentin surlarına yaklaştıkça çevrelerinde daha da yoğunlaştı.

Yafa'ya giden yolun Yafa Kapısı kesiminde dikenli teller ve İngiliz kuvvetleri gözüktü. Dandaş oradan geçebilmek için bizzat arabadan inip görevli bir subay bulmak zorunda kaldı. Eski kentin çevresinden dolaştılar, sonra birden Jericho yoluna kıvrılıp yalnızca Arapların oturduğu mahallelere dalarak rahatladılar. Bu banliyöler bittikten sonra otomobil yokuş aşağı Judea'nın ıssız kesimlerine doğruldu. Hazreti Davud'un Saul'dan saklandığı yedi burası. Essenes'in, Yahya Peygamberin, Hazreti İsa'nın dolaştığı yerlerdi. Hep yokuş aşağı yollarına devam ettiler ve dünyanın en alçak noktasına doğru indiler. Bir İngiliz konvoyu karşıdan yaklaştı, son hızla yanlarından geçip yarış edercesine Kudüs'e doğru ilerledi. Askerî konvoylar hep böyle, işleri çok acelemiş gibi hareket ederlerdi.

Trafik seyrelince şoför gaz pedalını kökledi, yalnızca bir eski kamyon ya da at arabası gördükçe freni kullanmaya başladı. „Kör edici bir öğle sonrası sıcağı çözü kavruruyor, ışık kumlardan yansıyıp kayaların üzerinde oynayıyordu. Hacı İbrahim otomobilin içinin olağanüstü bir âlet sayesinde yine de serin kalmaya devam ettiğini görüp şaşırırdı. Durgun ve sakin Jericho'dan (Ariha) geçip, Ölü Deniz'in kuzey kenarından dolaştılar. Tehlikeli bir hızla gidiyorlardı. Ürdün Kayası denilen boğazdaydılar. İki yanda, nehrin yatağını dağlar nöbetçi gibi bekliyordu. Bir yanı Filistin, bir yanı Ürdün dağları.

Nehrin karşı kıyısında Hazreti Musa, Vaadedilmiş Topraklar'ı gördükten sonra ölmüştü. Joshua burada İbrani kabilelerini işgal düzenine sokmuştu. Burası bir zamanlar Kral Yo-180

lu'ydu. Şam'dan gelip Akabe Körfezi'ne giden çok önemli bir kervan yoluordu. Hazreti Süleyman'ın gemileri Afrika'ya, doğu limanlarına gitmek üzere Akabe'den kalkarlardı.

Gelecek yılın, yani 1948'in 15 Mayıs'ında İngilizler Ürdün'den de çekileceklerdi. Orada yalnızca Arap Lejyonu için simgesel bir kuvvet bırakacaklardı. Emir Abdullah bağımsızlığını ilân edecek, taç giyecek, topraklarına Ürdün Krallığı adını ve-;.. recekti. Uydurma bir krallık olacaktı bu. Arap dünyasının en zayıf ve en fakir krallıklarından biri olacaktı. Abdullah'ın durmadan Yahudilerle temaslarda bulundu-: ğunu, onlarla savaşmaya falan niyeti olmadığını herkes biliyordu. Yahudilerden normal olarak o da nefret ederdi ama, onun esas derdi Kudüs'ü kendi krallığına katmaktı. İyi ilişkiler yoluyla, hem Doğu Kudüs'ü, hem de batı kıyısındaki birtakım ; toprakları alma şansının kuvvetli olduğuna inanıyordu. Ne var ki, o da sonunda bir Arap kralıydı. Daha büyük Arap devletlerinin baskısıyla o da zorunlu kalıyordu Yahudilerle takışmaya.

Abdullah gerçi küçük ve güçsüz bir devleti temsil ediyor- i du ama, beri yandan Arap dünyasının en iyi ordusu da onun elindeydi. Mısır da, Suriye de, Suudi'ler de onun Arap Lejyonunu . kullanmaya can atıyorlardı. Abdullah'ın ihtiraslarından bez- , mis olsalar bile.

İngiliz silâhlarıyla donatılmış, İngilizler tarafından eğitilmiş, İngiliz subaylarınca yönetilen bu ordunun komutanı da bir İngiliz generaliydi. Yahudilerin yüreğine korku sokuyordu bu ordunun varlığı. Abdullah da topluiğne ucunda dans eder durumdaydı.

Akşamüstü Tiberias'a girerken yolculuk onları iyice yormuştu. Galile Denizi kıyısındaki bu kasabanın hem Yahudiler hem de Araplar açısından tarihî önemi vardı. Yakındaki Hit-tim Burnu'nda Salahaddin'in epik bir savaşta Birinci Haçlı Seferini yoketmesine ramak kalmıştı.

Galile yöresi Roma döneminde oldukça sakin kalmış, ülkenin geri kalan kesimleri ayaklanırken pek katılmamıştı. Ku-181

düs'ten dışarı sürülen Yahudiler, Tiberias'a kaçıp sığınmışlardı. Büyük hahamlar ve araştırmacılar çağlar boyunca çalışmalarını burada yapmış, Tiberias'ı kutsal bir kent haline sokmuşlardı. Kudüs'ü canlı tutmaya katkısı olmuş nice büyük hahamın mezarı buradaydı. Mezarlar gölü çevreliyor, büyük bir dinsel toplantı görünümü yaratıyorlardı.

Yüz yıl önce, Osmanlı döneminde kent depreme uğrayıp yıkılmış, sonra daha çok Yahudiler tarafından onarılmıştı. Buranın tipik siyah bazalt kayalarını ve diğer inşaat malzemelerini kullanmışlardı onarımda. Bu nedenle bu kentin de görünümü Kudüs'ün pembe taşlı görünümü kadar kendine özgüydü.

Bölgedeki tüm kentler ve diğer yerleşme yerleri gibi, güneş burada da insan enerjisini sömürüyor, tüketiyordu.

Yahudiler enerjilerini iyi kullanmayı bildiklerinden, bir dizi yeşil kibutz ve köyler kurmayı başarmışlardı. Bu bölgede kalabalık olmaları da, buranın nisbeten banş içinde, bir düzen dengesi sağlayarak yaşamalarına olanak vermişti.

Hacı İbrahim, Dandaş'ın şoföre Arap mahallelerinde durmamasını, deniz kıyısında tek başına duran bir Yahudi oteline doğru sürmesini emretmekte olduğunu duyunca şaşaladı. Otelin adı Galli Kennereth'di. Alman göçmeni bir kadın tarafından yönetiliyordu. Otelin yoluna sapıp durdular. Şoför bagajı boşalttı. Dandaş ona başka bir Arap oteline gidip yatmasını, sabah görevi başına gelmesini söyledi.

Hacı İbrahim, «Konukseverliğinize teşekkür ederim ama, ben de şoförle birlikte kendi otellerimizden birine gitsem kendimi __çok daha rahat hissederim,» dedi.

Dandaş ekşi bir sesle, «Ama Efendi bana özellikle emir vermişti,» diyebildi.

«Bu benim için aynı zamanda prensip meselesidir,» diye ekledi Hacı İbrahim.

Dandaş, canı iyice sıkın, «Nasıl isterseniz,» dedi. «Sabaha görüşürüz.»

Hacı İbrahim daha önce Tiberias'a bir tek kere, çocukluğunda gelmişti. Göl çok güzeldi. Şoförle ikisi yemeklerini bir kıyı kahvesinde yediler, mehtabın karşı tepeler ardından do-

182

ğuşunu seyrettiler. O tepeler Suriye'nin Golan tepeleriydi. Gölün doğu kıyısında dimdik yükselip tepede bir yayla oluşturuyorlardı.

Tiberias'da da, Filistin'in geri kalan kesimlerinde olduğu gibi, ana konu hep yaklaşan Yahudi savaşıydı. Şoför kaşla göz arasında çevredekilere yanındaki adamın ünlü Tabah muhtarı Hacı İbrahim olduğunu duyurdu. Kavukçu'nun çetelerini bozguna uğratmak için Salahaddin'in taktiklerini uygulayıp tarlaları yakan adamı tanımayan yoktu.

Herkes onunla konuşmak için masanın çevresine toplandı. Suriye'lilerin Golan tepelerinden inip gölü alıverecekleri kesindi. Sonra Galile'den ilerleyip Hayfa'yı ele geçireceklerdi. Hayfa, karışık nüfuslu, kalabalık bir kentti. Orayı almak, Yahudileri orduları gelmeden orada tutunmalarına yarayacaktı. Ondan ötesini düşünmek öyle kolaydı ki!

İbrahim o geceyi de uykusuz geçirdi. Otel odasının küçük taş balkonundan, üzerinde mehtabın dansetmekte olduğu göle doğru baktı, durdu.

Gideon Asch, bu gölün kuzey kıyısındaki bir yerde doğmuştu. Oralıydı. İbrahim'in aklından çıkmıyordu bu. Yarın sabah oradan geçeceklerdi. Öff, amma da özlüyordu Gideon'u. Gideon her şeyin içyüzünü bilirdi. İbrahim şimdi Boş Pina'yı, Gideon'un doğup büyüdüğü evi görmek istiyordu. Gideon burada olsa, ne derdi acaba Arap manevraları konusunda? Bazı şeyler tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmaktaydı. Bir hafta önce İbrahim bir düğün nedeniyle Vahabi kabilesini ziyaret etmişti. Vahabiler Sina'nın kuzey kesimlerinde dolaşıyorlardı. Kulaklarından, gözlerinden pek bir şey kaçmazdı. Amcası, büyük Şeyh Velid Aziz'in söylediğine göre Mısır'lılar Sina'da askerî hazırlıklara girişmişlerdi. Mısır'ın Filistin'e güneyden saldıracağı sır sayılmıyordu artık.

Arapların düşünce tarzını çok iyi bilen İbrahim'in canı epey sıkındı. Hiçbir Arap, bir başka Arabın hatırına, karşılığında ödül almayacağı bir savaşa girmezdi.

Gölün karşısındaki Suriye'nin, Filistin toprakları üzerinde her zaman ard niyetleri olagelmişti. Bunun dayanağı, Şam kentinin her zaman için iki ülkenin de, hattâ Lübnan'ın da mer-

183

kezi ve yönetim kilidi olagelmiş olmasıydı. Suriye kesinlikle Ga-lile'yi ve Hayfa'yı kendine isteyecekti. O zaman Lübnan'ı üç yandan sarmış olacak, dördüncü yanını Akdeniz'e acık bırakacaktı.

Mısır? O da Negev Çölü'nü isteyecekti. Çölün ucundaki Gazze şeridini ve Beersheba'yı da tabii.

Abdullah, Kudüs'ü yönetme hevesine karşı duramayacak, nehrin batı kıyısına el atacaktı.

Filistin'i paylaşacaklardı aralarında. Ya Irak, Suudi Arabistan ve Filistin'e sığınmayan öteki Arap devletleri? Onlar da Arapları güçlendirmek bahanesiyle içeriye doluşacak, Yahudileri yağmalamak amacıyla ortalıklarda dolanacaklardı. Filistin'in bir parçasını hep kendilerine isteyen bu uluslar, sonunda Filistinlilerin bir ulus olarak örgütlenmesine izin verecekler miydi? Zaten işler bittiği zaman Filistin'e pek az yer kalacaktı. Hacı İbrahim'in halkına verilecek özerkliğin derecesi de, kiminle işbirliği yaptıklarına bağlı olacaktı. Kahire, Şam ve Amman savaş tanrıları, Filistinli Arapları hiç düşünmüyorlardı bile.

Aklını mı kaçıyordu yoksa? Galile Denizinde insan ilahî sesleri ne kadar da kolay duyabiliyordu. Her şey o kadar açık görünüyordu ki önünde. Gideon da olsa, aynı şeyi söylerdi ona. Kendisi Gideonla tartışırdı. İtiraz ederdi. Ama kendi düşünüp bulduğu, ortaya çıkardığı sonuçtan nasıl caydırabilirdi kendini?

O halde Efendi Kebir bu oyunu nasıl oynamak niyetindeydi? Neler vardı onun kafasında?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gün doğarken onlar tarihî zenginliklerle dolu kıyı boyunca kuzeye doğru son hızla ilerlemekteydiler. Hazreti İsa'nın denizin üzerinde yürüdüğü yeri geçtikten sonra, upuzun, yayvan bir tepe, gölle aralarına girdi. Vaazların verildiği tepeydi orası. Dünya, yumuşak ve çekingen davranışlara miras kalacak. Capernum'da İsa'nın haham olarak vaaz verdiği çok es-

184

ki singogu geçtiler. Galile Denizi birden bitiverdi.

«Boş Pina'yı görmek isterdim,» dedi İbrahim.

Dandaş saatine baktı, omuz silkti, şoföre gerekli kısa turu yapması için talimat verdi. Canaan dağının eteklerinde Gideon Asch'in doğduğu köy, kurulduğundan bu yana pek değişmemişti. Uyku halindeydi, ama düzenliydi. Buranın halkı kendi topraklarını ekip biçiyordu. Evler, ortak yaşamın hüküm sürdüğü kibutzlardakine hiç benzemiyordu. Bir zamanlar dost olduğu adamı sürekli olarak düşünmesi, İbrahim'in kendisini de şaşırtıyordu. Neden bugünlerde Gideon'u bu kadar çok düşünüyorum? Herhalde ona ihtiyacım olduğu için. Hacı İbrahim'in gözünün önüne Gideon'un çocukluğu geldi. Dev bir ağacın dibine, kucağında kitabıyla uzanmış... ya da Gideon atının üzerinde, bu güzel yerden ayrılıp yeni düzeni kurma peşine düşüyor.

«Size yardımcı olabilir miyim?» diye sordu Yahudi çiftçilerden biri.

İbrahim tam ona Gideon'un hangi evde doğduğunu sor^ mak üzereydi... «Yoo,» dedi. «Burası çok güzel diye durmuştuk.»

Buralarda Yahudilerle Araplar karşılaştıklarında birbirlerine pek nazik davranırlardı. «Öğle yemeğine kalacak mısınız?» «İmkân yok,» diye söze kanştı Dandaş. «Bugün Şam'a varmamız gerek.»

Arabaya binip kapılan kapadılar. «Şalom,» dedi çiftçi. : Hacı İbrahim de ona, «Şalom,» diye karşılık verdi.

Tekrar yola koyuldular. Doğuya doğru kıvnhp Suriye sınırına doğru- tırmanmaya başladılar. Dünyanın tâ dibinden, yaklaşık bin metreye, Golan tepeleri üzerindeki yaylaya çıktılar. Sınırın İngiliz tarafında arabadan indiler, biraz dolaşıp dinlenmek, bir yemek yemek üzere yürüdüler. Yemekleri yanlarındaki sepetteydi. Dandaş'm oteli hazırlamıştı o sepeti. Hacı İbrahim tepeden, aşağıdaki göle doğru baktı. Bu kadar yüksekte bakıldığında ırice bir havuz gibi görünüyordu. Galile'yi ta ortalanna kadar, güneyde Nazareth tepelerine, Ürdün nehrinin kilometrelerce ilerde Galile Denizi'nden Ölü De-niz'e döküldüğü yere kadar görebiliyordu. Göl kenarındaki di-

185

zi dizi Yahudi yerleşim yerleri buradan o kadar ufak, o kadar çaresiz görünmekteydi ki. Suriye silâhlan bu yamaca yerleşti mi, yağmur gibi ateş saçabilirdi aşağıya. Yahudilerin bu kadar uzağa ateş edecek silâhlan yoktu. Belli ki Yahudiler bu korkunç yamaca saldırıp tepeyi asla ele geçiremezlerdi. Böyle bir yükseltiyi, Tabah'daki kendi cahil fellahları bile, koskoca Palmach birliklerine karşı savunabilirdi. Yahudilerin açılacak ateşle başa çıkamayacaklarını bilmek için Salahaddin olmaya gerek yoktu. Ondan sonra da Suriye tankları aşağıya inip onları ezer geçerdı. Filistin'deki askerî mevkiler arasında Hacı İbrahim burası kadar Araplara avantaj tanıyanını görmemişti.

Sınırdaki Kinetra kasabasında görevli olan Suriyeli subay, görkemli otomobile doğru ilerledi, Dandaş'la bir iki kelime konuştuktan sonra selâm çaktı, kapının açılması için emir verdi, araba kasabaya daldı.

Kinetra, askerî koruma amaçlarıyla kurulmuş bir yerdi. Kusursuz stratejik niteliklerine bir de, iki bin mil ilerdeki Basra Körfezi'nden başlayan boru hattının tam üzerinde olması ekleniyordu. Sokaklarında askerî taşıtlar doluydu. Yer yer tankların, motorlu silâhların parketmiş, beklemekte olduğu görülüyordu. Yüzlerce Suriye askeri sokaklarda hep yaklaşan savaştan söz etmekteydiler.

Kasabadan çıkar çıkmaz, tepesi karlı Hermon Dağı'nın çevresinden dolaştılar. Tek başına bir doruktu orası. Geniş tabanının dibi Filistin'e, Suriye'ye ve Lübnan'a uzanmaktaydı. Alçak yamaçlarında Dürzi'lerin köyleri vardı. Çok fakir, Şii Müs-lümanlardı Dürziler. Aralara Hristiyan Arapların köyleri de serpilmişti.

Kendilerini Golan'ın çirkin, gri volkanik topraklarla kaplı yaylasında buldular, Amman otoyoluna doğru kıvrıldılar.

Derken daha Hacı İbrahim kendini hazırlayamadan, karşısında şahane Umayyad Camimin minareleri yükseliverdi.

Şam'ın bu camii, önem sıralamasında Kudüs'tekinden sonra gelirdi. Ha-bil'le Kabil'in Havari Sen Paul'un kenti olan Şam, Hristiyanlığın da doğduğu yer sayılırdı bir bakıma. Dünyanın en eski kentlerinden biri olduğu bilinirdi. Çevredeki renksiz manzaranın ortasında bir vaha gibi yükselirdi. Bir zamanlar Roma'dan daha büyük bir imparatorluğu yönetmiş kentti Şam. Aradan bin yıl geçtikten sonra, hâlâ aynı görkemli görünüşünü devam ettirerek yaşıyor gibiydi.

Hacı İbrahim'in sakin tavrı bir anda yok oldu. Kentin dış mahallelerine yaklaşırlarken teşbihini hızlı hızlı çekmekteydi. Mekke'ye gidişi hariç, ömründe böyle heyecanlandığını hatırlamıyordu. Onun duyduğu heyecan, Dandaş'ın asık suratıyla ve şoförün durmadan klaksona yüklenmesiyle çelişki halindeydi. Karşılarında bir yığın Arap kubbeleri, minareleri belirdi. Kentin eski kesimi surlarla çevriliydi. Kalabalık mahalleleri insan doluydu. Onun yanında, modern gökdelenler, geniş caddeler, yakın geçmişin Fransız etkilerini sergiliyordu. Bütün bunların hepsi de, durmadan çölden doğru esen rüzgârın getirdiği bir kül tabakası altında, sis altındaymış gibi görünmekteydi.

Şam kentinin var olmasına, yaşamasına olanak veren, Lübnan dağlarından doğup buradan akan Barada ırmağıydı. Sonradan yüzlerce kola ayrılıyor, bir kanallar şebekesi görünümüne bürünüyordu. Bu sular, La Ghuta adı verilen yeşil bir kuşağa hayat vermekteydi. Arapların hayalinde bu yöre, Cennet Bahçesi'ne benzetilmişti. La Ghuta'da ormanlar arasında, akla gelmeyecek koca evler, gazinolar, çiftlikler, meyve bahçeleri vardı. Bunlar kenti hem besliyor, hem de ona bir eğlence yeri görünümü veriyordu.

Efendi Kebir de La Ghuta'da, şato benzeri bir evde oturmaktaydı. Nöbetçilerin koruduğu bahçe kapısından girip çeyrek mil kadar meyve bahçeleri içinde yollarına devam ettiler, binlerce Şam gülüyle dolu bir bahçeye geldiler, sonra da turuncu Cezayir mermeriyle süslü, Acem taşlarıyla bezeli evi karşılarında gördüler.

Fevzi Kebir kendisini bir Suudi Prensi karşılamış gibi saygıyla karşılayınca Hacı İbrahim'in başı döner gibi oldu. Bu karşılamının gösterişi onu hemen uyandırdı, kuşkulan bir kat daha arttı. Çok önemli bir amaçla çağıldığından emindi artık.

Bu masal diyanyla ilgili her duygusu, sürekli uyan sesleriyle bozuluyordu. Bir rüyaydı bu. Cennete önceden yapılan bir

186

187

ziyaretti. Ama Kebir'in bu konukseverliğinin fiyatının da yüksek olacağını biliyordu.

Akşam yemeği, Binbir Gece Masalları'ndakine benzer bir odada verildi. Konuklar ve şöenler için hazırlanmış bir odaydı burası. İşlemeli kumaşlar duvarlara asılmış, odaya bir çadır görünümü vermişti. Hemen her yer, aynalarla doluydu.

Yerlerde ince şark halıları değil, kaba tüylü batı halıları vardı. Duvardan duvara kaplıydı. Her tarafa yastıklar atılmış, aralara alçak sehpa yerleştirilmiş, Romalıların âlem yaptıkları yerleri hatırlatıyordu. İki erkek, yemeklerini başbaşa, yalnız yediler. Onlardan başka, servis yapan dört uşak, eski Türk Yeniçerilerine benzer kıyılar giymiş iki de muhafız vardı. Yemek sona erdiğinde hizmetkârlardan ikisi iki metre boyunda bir gümüş tepsi içinde meyve, fındık fıstık, peynir, Avrupa çikolataları, pasta, şeker gibi yiyecekleri içeriye taşıdılar. Tepsi tepeleme doluydu bu yiyeceklerle. Kebir ellerini cırpı, bir emir verdi, sonra da tepsiye saldırdı.

'Birden ortaya beş kişilik bir müzisyenler grubu çıktı. Tekdüze bir hava tutturdular, nereden geldiği belli olmayan bir dansöz karşılarında belirdi, kalça kıvrıma başladı.

Tanrı aşkına, ne istiyor bu adam benden! Son derece dikkatli olmalıyım! Belki beni uyuşturmak, dikkatimi dağıtmak, sonra da öldürtmek için yapıyordur bunları. Neden istesin beni öldürmeyi? Ha, evet, bir keresinde onu ta Tabah'a getirtmiştim. Ama o çeyrek yüzyıl önce olmuştu! Olsun! Kebir gibi biri, kendisine yapılan hakareti asla unutmaz! Saçma! Adam yalnızca konuğunu iyi ağırlamaya çalışıyor! Ama öte yandan...

Kadın memelerini titretip onun oturduğu yere doğru eğilerek kalça kıvrıldığında Tabah muhtarının ağzı bir karış açık kaldı. Arap değildi bu kadın. Cildi batılınanki gibi bembeyazdı. Saçları altın şansı, gözleri de maviydi. Kebir öne doğru eğildi, dirseğine dayandı, ağzını İbrahim'in kulağına yaklaştırdı.

«Adı Ursula. Almandır. Aynı zamanda çok akıllı, çok yeteneklidir. En sevdiklerimden biri. Böyle dans etmesini öğren-

188

mesi bir yıldan az sürdü, inanır mısın? Bu gece senin odanı ziyaret edecek. Onu ne kadar uzun süre istersen yanında tutabilirsin.» Kebir kısa süre duraklayıp elindeki cevizi kırdı, bu arada gözleri, hareketsiz duran hizmetkârlardan birine doğru döndü. İnsanı şaşırtacak kadar yakışıklı bir erkek olan uşağa doğru başını hafifçe sallayarak, «Ya da istersen ikisini birden al,» dedi.

Ursula son derece biçimli kalçasını İbrahim'in yüzüne birkaç santim kalacak kadar yaklaştırdı, konuğun kesik kesik solukları kadının tenine değdi. Ursula çok yavaş, kıvrılarak dönerken gizli yerleri sanki İbrahim'in yüzüne dokunacaktı.

«Neden buraya getirildim?» diye sordu İbrahim birden.

Kebir, «İş konuşmalarını yarın yaparız,» dedi. «Bol bol zamanımız var. Bugün senin için uzun ve yorucu bir gün oldu. Umarım gece de aynı derecede uzun olur.»

Müzik birden kesildi. Alaturka müzikler hep öyle apansız biterdi zaten.

İbrahim, saten çarşafı, krallara lâıyk yatakta yatarken, bunlar gerçek olamaz, diye düşündü. Oda loştu. Kokulu mumların dumanları kıvrılarak tavana doğru yükseliyordu.

Biliyorum! Beni öldürme görevi bu kadına verildi. Çok dikkat etmeliyim.

Odayı bölen paravanın arkasında bir hareket olduğunu sezdiği anda kulakları uğuldamaya kalbi sanki gırtlığına doğru yükselmeye başladı. Paravanın arkası pek zor görünüyordu ama, orada bir kadın olduğu belliydi. Tüy gibi adımlarla odaya girdiğinde, üzerinde saydam bir giysi vardı. Yatağın ayak ucunda durdu, hiç utanma duymaksızın, yavaş yavaş, her hareketin tadını çıkara çıkara soyundu.

Elbisesi ayaklarının dibine düşünce yatağa tırmanıp emekleyerek konuğa doğru sokuldu. Hacı İbrahim onu yakaladı, sırtüstü yatırdı. Davranışı hızlı, güçlü ve ateşli oldu. Çok kısa bir süre sonra soluk soluğa ve ter içinde kadının yanına uzandı. Onunki gibi bir tene şimdiye kadar dokunduğunu hatırlamıyordu. Çılgınlıktı bu.

189

Ursula onun ilk saldırısını incelikle geçiştirmeyi başardı, ikinci seferi biraz daha uzun sürdü. Hem ilki kadar da kaba değildi, İbrahim tekrar yıkıldı. Bu gece için işi bitmişti artık. Kız ona sokulmuş yatıyor, parmakları onun vücudunda şeytanca daireler çizerek oynuyordu.

«Öyle yumuşaksın ki,» dedi sonunda İbrahim. «Benden nefret ediyorsun. Her şeyi yanlış yaptım.» Böyle kendini suçlaması, onu da şaşırttı birden.

Ursula, «Sana dokunulmasına izin vermesini öğrenmelisin,» dedi.

«Her şeyi yanlış yaptım.»

«Öyle söyleme. Dokunulmayı öğren. Kendi hareketsizliğinin zevkini çıkarmayı öğren.»

Hacı İbrahim birkaç kere hızlı hızlı soludu. Her şey birbirine karışıyordu. Tabah'dan buraya kadar olan o uzun yolculuk, Şam'a girişteki o heyecan, bu cennet gecesi, Gideon'un evi, Golan tepelerinden mehtabın doğuşu, tanklar, toplar, Tabah... Tabah... Tabah... Kudüs'e giden yol.

«İtiraf edeyim ki ömrümde ilk defa olarak biraz yorgunum,» dedi.

«O kadar da emin olma,» diye karşılık verdi Ursula.

Sonra doğrulup oturdu, başucu masasının çekmecesini açtı, bir parça esrar çıkardı ezdi, piponun içine doldurdu.

. Tamam! Şimdi zayıfım diye bana zehire batırılmış esrar verecek!

Heyecan tam anlamıyla yakasına sanlmadan önce, kadının pipoyu yakıp derin nefesler çektiğini gördü. Sonra pipoyu Hacı İbrahim'e uzattı. Hacı İbrahim gülümsedi. Neredeyse yüksek sesle gülecekti kendi budalalığına. Derin bir nefesle, pipoyu tekrar alevlendirdi. Ursula hemen elini pipoya doğru uzattı.

«Fazla sert,» diye uyardı..

«Öyle,» dedi İbrahim mutlu mutlu. «Öyle.» Oda çevresinde dönmeye başladı, piponun kokusu zihnini bulanıklaştırdı. Çevresindeki her şey satendi. Ursula'nın dokunmaları dayanılmaz bir hale gelmişti. Böylesine bir inceliğin var olabileceğine inanamazdı. Kız onun her tarafını durmaksızın yalıyordu. Bacaklarının arasında ölü gibi yatmakta olan organının tekrar canlandığını hissetti.

«Kıpırdama, beni yakalama,» diye onu uyardı Ursula.

«Uğraşıyorum. Ama aklımı başımdan alıyorsun.»

«Uğraş. Sen iyi bir insansın.»

«Uğraşacağım,» diye tekrarladı İbrahim.

Ursula onun önünde, loş ışıktaki kendi vücuduna kokulu yağlar sürdü, sonra ona da sürdü. Onun üzerine çıkarken tekrar, yumuşak sesle, kıpırdamamasını hatırlattı. Kontrolü Ursula eline almıştı. Onu okşadı, okşadı, okşadı, İbrahim'in içinde patlamaya hazır bir volkan vardı sanki şimdi. Bu sefer o da katıldı İbrahim'in zevkine. Onu kendi temposuna uydurdu. Sonunda volkan artık baskı altında tutulamaz oldu, İbrahim kendini en tatlı yorgunluk duygusunun içinde buldu birdenbire. «Ursula,» diye fısıldadı sonra. «Evet?»

«Beni neden buraya çağırttı?»

«Söylememem gerek.»

«Lütfen.»

«Yarın Kavukçu'yla ve Abdül Kadir Hüseyin ile buluşacaksın.»

İbrahim doğrulup dimdik oturdu. Zihnindeki bulanıklık bir anda dağılmıştı. «Ama onlar benim can düşmanım. Kebir'in de düşmanı onlar!»

«Görünüşe göre tüm Araplar artık kardeş olacakmış.» Hacı İbrahim sıkıntılı bir sesle homurdandı. Ursula pipoyu tekrar ona doğru uzattı. İbrahim derin bir soluk çekti, kendini yastığa bıraktı. Ursula da yanına uzandı.

«Kaygılanmaya yarın başlarım,» dedi İbrahim.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Müminleri namaza çağırın müezzinin sesi geceyi gündüzden ayırdı. Hacı İbrahim derhal uyandı. Ömrünün her gününde uyandırmıştı bu ses onu. Gözlerini kırıştırdı, yavaş yavaş

190

191

açtı. Kendini çok yorgun hissediyordu. Şanı! Efendi Kebir! Bir anda doğrulup oturdu, kafası geceki esrar partisinden, şaraptan ve sevişmelerden zonklamaya başladı.

Hemen dönüp yanına baktı. Kadın gitmişti. Ama kokusu hâlâ yataktaydı. Yastıkta başını dayadığı yer de oyuktu.

İbrahim hatırlayarak inledi, gülümsedi, çarşafı üzerinden attı. Belki de gerçek değildi hiçbirisi, diye düşündü. Ama rüya bile olsa, değmişti doğrusu.

Hacı İbrahim abdest alıp seccadesini açtı, Mekke'ye doğru serdi, namaza durdu.

«Esirgeyen, bağışlayan büyük Allahın adıyla.»

Namazı bitince yerinden yavaş yavaş kalktı. Her tarafı tutulmuş, ağrıyordu. Arkasından bir kadın sesi, «Banyoyu hazırladım,» diye seslendi. Döndüğünde Ursula'yı kapıda gördü, kalbi tekrar atmaya başladı. «Kahvaltı da verandaya getirmelerini söyledim. Toplantın daha sonra.»

Hamamın havuzuna giden üç mermer basamağı inmesine yardım etti. Sıcak köpükler boğazlarına doğru yükselmşti. Ursula onu yumuşak okşayışlarla sabunladı.

«Seni yaramaz çocuk,» dedi. «Beş kere. Hem sonuncusu hepsinden güzeldi. Çok iyi bir öğrencisin.»

Verandadaki sohbetleri kopuk kopuktu. Ursula ona Berlin hava saldırılarını anlattı., o korkunç bombaları... Rusların~ kente girişinde duydukları korkuyu .. enkaz arasına saklanan bir kızı... ırza geçmeleri... aç kalmaları, çaresizlikleri... kaçıışı... Beyrut'u... sarışınları... buralarda sarışınlar çok beğeniliyordu.

«Savaş,» diye soludu İbrahim. «Ben bu savaşı istemiyorum.

Bir başka yolu olmalı.»

«Senin burada başın dertte, değil mi?»

«Evet, sanıyorum,» dedi İbrahim. «Fevzi Kebir herhalde bana iyi Müslümanım diye ödül vermek üzere çağırtmış olamaz.»

Ursula, «Bu gece gelebilir miyim, bilemiyorum,» dedi. «Ama toplantı saatine kadar yanında kalabilirim.»

Hacı İbrahim, «Gereği yok,» diye karşılık verdi. «Düşünmem gerek. Hem zaten, cennet gezimi yaptım artık... sayende. 192

Aynı şeyi dünyada da tekrar bulabileceğimi sanmak büyük budalalık olur. O kusursuzluk ânını her zaman hatırlayabilmek isterim. Bu gece bir tersliğin o anıyı gölgelemesini istemem. Bunu anlayabiliyor musun?»

«Sen iyi bir insansın, İbrahim. Akıllısın da. Ben alt tarafı bir fahişeyim.»

«Allah bana bugüne kadar çok ve çeşitli şeyler verdi. Seni de bir tür ödül olarak yolladığına inanıyorum. Kendini hor" görme. Bir erkeği cennete götürebilen her kadın, iyi bir kadındır.»

Ursula, «Çocukluğumdan beri yüzüm kızarmamıştı hiç,» dedi.

«Hemen gitmeni istemiyorum. Önemli bir şey öğrendim. Bana bir şey öğretmek çok zordur. Kendi halkım arasında bana bir şey öğretme cesaretini kimse gösteremez. Herkes için bütün kararları veren hep ben olurum. Yüz kişinin arasında bir tek ben sorumluluğu yüklenirim. Bir oğlum var... İsmail. Tek umudum o ama, o da henüz çok genç. Cesur ve kurnazdır. Belki lider olabilir. Aynı zamanda akıllıdır da. Beni nasıl yo-, neteceğini şimdiden biliyor. İsmail bana okuyor, bilgi sahibi oluyorum. Ama sonunda her kararı, şeriata göre ben vermek" zorundayım. Geleneğe göre yaşarken, insan kendine çok fazla bilgi toplayamıyor. Bilgi, gelenekle çatışıyor. Ben hep Kur'an'ü kelime kelime izlenişimdir. Bunu yapabilmek için, insanın kafasındaki sorulara set çekmesi gerekir. Affet, Ursula, saçmalıyorum.»

«Lütfen devam et.»

«Demek istediğim, ben dün gece bir şey öğrendim. Bir arkadaşım bana yıllardan beri zihnini, ruhunu aç der dururdu. Kur'an ise bana bunu yapmamamı, her şeyi, hayatta her olup biteni Allah'ın isteği olarak kabul etmemi söylüyor. Dün gece claha ötelere uzandım. Sen, ilk defa bu korkulu dünyaya, Yahudilerin Filistin'e getirdiği bu dünyaya bakmamı sağladın. Bir kadından merhamet ve anlayış kabul ettim. Artık ilk kadınımı tanımış oldum ve biliyorum ki... sen... birçok konuda-benden daha fazla şey biliyorsun. Hacı İbrahim için bu ne'

193

demektir, anlayabiliyor musun? Tabah muhtarının bir kadından bunu kabul etmesi ne demektir?»

«Arap erkeklerini tanırım,» dedi Ursula sesinde bir bezginlikle.

Hacı İbrahim, «Ne demektir, biliyor musun?» diye tekrarladı. «Yasak bir odanın kapısını birdenbire açmak ne demektir? Ben en iyi dostum, belki de tek dostum olan bir adamla cebelleştım, savaştım durdum. Yoo, dostlarım var... bir sürü. Ama güvendiğim insan yok. Oğlum İsmail'e bile güvenmem.» Sesine bir acı ifadesi yerleşti. «O adam bir Yahudi. Bak, daha şimdiden bir kadına kendi gizli düşüncelerimden söz etmeye haşladım bile.»

«Ne var, Hacı İbrahim?»

«Ne mi var? Oturup Yahudilerle konuşmamız gerek. Kudüs Büyük Müftüsü bir nefret akımı başlattı. Belki ondan önce de vardı o akım. Belki her zaman bizim bir parçamız olmuştu. Ben dün gece bir kadından ders aldım, anlıyor musun... biz gerçeği öteye itmiş, kilitlemişiz. Gerçek, Yahudilerden öğ-renebileceklerimizdir... onlarla yanyana yaşayabiliriz. Bizim dünyamızda ılımlı olalım diye bir ses yükselse, o sesin sahibini hemen katiller boğar. Yaradılışımız bu bizim. Bu savaş benim halkım için çok zor olacak. Kararlar verebilecek tek kişi de benim.»

Uzanıp kadının elini okşadı, gülümsedi. Yüzü hüzünlüydü. Hacı İbrahim, Kebir'in davetine gelirken en güzel entarilerini yanında getirmiş, en iyi mücevherlerini takmıştı. Zengin mücevher değildi bunlar. Ama antika türündendi. İlkel ve güçlü... vahşi bir güzellikleri vardı. Küçük parmağındaki yüzü-.ğü çıkardı, kadının avucunu açtı, içine koyup avucu kapattı.

«Lütfen,» dedi.

«Teşekkür ederim. Onu hazine gibi saklayacağım,» diye fısıldadı Ursula.

«Şimdi, izin verersen, düşünmek istiyorum.»

«Hacı İbrahim.»

«Evet?»

«Lütfen Kebir'e karşı uyanık ol. Hilekâr adamdır.»

194

Barada nehrinin bir kolu verandanın altından akıyordu. Sessiz, sakın havada Şam güllerinin kokusu etrafa yayılıyordu. Hacı İbrahim oturup düşündü. İsmail ona okumaya başladığından beri pek çok yeni şey öğrenmiş, bir sürü sonuca da akıl yoluyla varmıştı.

Hacı Emin el Hüseyinî, yani Kudüs Büyük Müftüsü onun can düşmanıydı. Şu sıra Müftü, müttefikler tarafından savaş suçlusı olarak aranılıyordu. Fransız'ların nazik 'göz <hapsi'ni atlatmış, Arap dünyasına kaçıp izini kaybettirmiş, Arap dünyası da onu saklayıp korumaktan utanç duymamıştı. Kendisi de, düşünceleri de, saygı görüyordu hâlâ. Filistin'e dönemediği için Müftü Yahudilerle savaşmaya çeşitli Arap başkentlerinden devam ediyordu.

Birleşmiş Milletler Filistin'in paylaştırılması için oy' verir vermez Müftü bir yeğenini, Abdül Kadir Hüseyinî'yi, kendi adına gönüllülerden bir ordu toplamakla görevlendirmişti. Gönüllülere Cihad Ordusu denilecekti.

Abdül Kadir askerlik işinden hemen hemen hiçbir şey anlamazdı ama, Hebron'la Ramallah arasında, batı kesiminde pek sevilirdi. Amcasının vekili olarak Kudüs Arapların, Ju-dea ve Samaria'nın doğal bir lideri haline gelmişti. İbrahim onun topladığı milis kuvvetlerinin işsizlerden, çiftçilerden, başıbozuklardan oluştuğunu bilmekteydi. Onlar daha bile az anlıyorlardı askerlik işinden.

Birkaç bin Filistinli Arap, savaş sırasında İngilizler tarafından eğitilmiş, birkaç bini de polis veya sınır nöbetçisi olarak görev yapmıştı. Bu Cihad Ordusu, hafif silâhlar taşıyan beş altı bin kişiden oluşacak, gerçek bir organizasyonları ve liderleri olmayacaktı.

Müftü'nün isyanı sırasında, yine buna benzer bir kuvvet olan Mücahitler, Yahudilere karşı pek de başarılı olamamışlardı. Özellikle de Kudüs yolu üzerinde hiç olamamışlardı. En büyük zaferlerini hep kendi kardeşleri sayılması gereken öteki Araplara karşı kazanmış, Müftü'nün siyasal muhalefetine saldırmış, onları öldürmüşlerdi. Bu yeni Cihad Ordusu da besbel-1: etkisiz kalacaktı. Hacı İbrahim'e göre, onlara bel bağlamamakta yarar vardı.

195

Düşünceleri bir başka tehlikeye yöneldi. Kavukçu da tekrar su yüzüne çıkmıştı. Aslen ya Lübnanlı, ya Suriyeli, ya da Iraklıydı. Tam olarak nereli olduğu bilinmiyordu. Savaş yıllarını Nazi Almanyasında geçirmişti. Topladığı derme çatma çeteler, Müftü'nün isyanı sırasında rezil olmuşlardı. Savaş kızıştığı anda toz olan derleme haydutlardı onun adamları. Hacı İbrahim'i asıl kaygılandıran, kendisinin Kavukçu'yu nasıl yendiği idi. Adamın ondan bu olayın öcünü almak isteyeceğini biliyordu. İnsanlar hiçbir şeyi unutmazdı bu dünyada.

Hacı İbrahim aynı zamanda, Arapların hayallerle dolu kafasında Kavukçu'nun yenilgilerinin kolaylıkla bir zafere dönüştürülmüş olabileceğinin de farkındaydı. Nasıl oluyorsa oluyor, Kavukçu hâlâ Arap dünyasının saygın bir askerî komutanı olarak gözüktüyordu. Durmadan ganimet peşinde koşan Kavukçu-~~çu~~ bu sefer de Fas'dan Umman'a kadar olan alandan bir Arap Kurtuluş Ordusu toplamakta olduğunu söylüyordu. Binlerce gönüllüden oluşan bir ordu. Çeşitli Arap ülkelerinin hazineleri destekleyecekti o orduyu.

Taksim oyu verildiği gece on binlerce Arap gönüllü yazılmaya kalkmıştı o orduya. Yeminler etmişlerdi. Ama öfkeleri •çok çabuk dinmişti. Sonunda Kavukçu'nun Kurtuluş Ordusu başvuru masalarına birkaç yüz kişiden başka gelen olmadı.

Taburları boş kalan Kavukçu bu sefer gerekli orduyu parayla satın alma yoluna başvurdu. Araplar arasındaki en iyi paralı askerleri buldu. İkramiye vaadi her zaman karşılık getirirdi ama, bu seferki yine de fazla gösterişli olmadı. Kavukçu Araplar arasında saklanmakta olan Nazileri, İngiliz ve İtalyan asker kaçaklarını buldu, çeşitli Arap ordularından da subaylar satın aldı. Sonra Arap dünyasının ötesindeki İslam devletlerine seslendi. Bu çağrıya Yugoslavya'dan, Hindistan'ın Müslüman kesiminden, Afrika ve Uzakdoğudan birkaç bin insan daha geldi. Bağdat, Şam, Beyrut ve Suudi Arabistan cezaevlerinden suçlular şartlı olarak erken tahliye edilmeye başlandı. Müslüman Kardeşler'den birkaç birlik aldı. Bunlar içi nefret dolu adamlardı ama, disiplinden de tümüyle yoksundular. Kavukçu on bin adam toplamak niyetindeydi. İki bin kişi hâlâ eksikti. Kendine kutsal amaç olarak seçtiği ilke, Filistin'e

196

girip ne kapabilirse kapmaktı. Düzenli Arap orduları işgale-başlamadan önce dört buçuk ay kadar bir zamanı olacaktı.

Her iki komutanın da Şam'a silâh ve para bulmaya geldiği ortadaydı. O halde, diye düşündü Hacı İbrahim, Abdül Kadirle Kavukçu'nun birbirinden nefret ettiğini zaten biliyordu. Bir tek komuta altında hareket etmeleri düşünülecek şey değildi. Her ikisinin de ayn ayrı Abdullah'la, Mısır ve Suriye ile gizli anlaşmalar yaptığına kuşku yoktu. Kim kiminle kucak kucağaydı acaba? Efendi Kebir'in yeri neydi bu keşmekeşte?

Arapların belli bir politikası mı vardı, yoksa bir dizi gizli anlaşmaları mı? Ne peşinde olduklarını net biçimde biliyorlar mıydı? Yahudileri yoketme tutkusunun dışında, görüş birliği içinde oldukları bir tek sorun var mıydı? Filistin'e bunca ordu ve milis doluştuktan sonra, Yahudiler yenilse bile, Arabın Araba karşı savaştığı daha kanlı olaylara yol açılmayacak

mıydı? Hacı İbrahim birçok Arap konferansına katılmış bir insandı. Aralarında yalnızca anarşinin doğabileceğini iyi biliyordu.

Peki ya Cihad Ordusu'yla Kurtuluş Ordusu'nun askerleri?-Onlar da Tabah'daki kendi köylüleri gibi insanlardı. Kahvehane kavgacılarıydı. Kendine saygısı çok az olan küçük adamlardı. Savaş eğitiminden yoksundular. Süngü savaşını hiç beceremezlerdi.

İbrahim Yahudilerin ne kadar güçlü olduğunu tam olarak bilemiyordu ama, örgütlenme yeteneklerine öteden beri saygı duymaktaydı. Komutanlarına, amaç birliklerine de. İngilizlere karşı Haganah şaşılacak kadar başarılı olmuştu. Araplara karşı hiç yenilmemişlerdi. On binlerce savaş tecrübeli Yahudi vardı aralarında. Kibutzların yerleşmiş savunma yöntemleri, Abdül Kadirin de, Kavukçu'nun da yöneltebileceği her saldırıyı rahatça geri püskürtebilirdi. Yahudilerin ayrıca dört tane genç, zorlu Palmach alayı vardı. Her alay yavaş yavaş büyüyor, bir tugay gücüne yaklaşıyordu.

Yahudiler plan yaparken gerçekçiydiler. Hayal dolu değildiler. Kabilelerarası uyuşmazlıklar yerine, gerilerinde Yi-şuv'un sağlam desteği vardı.

Sonunda faturayı ödeyecek olan, Kebir, Kavukçu ya da

197

Abdül Kadir olmayacak, Tabah'ın fellahları, Filistin köylerinin ve kentlerinin mücadele edip duran halkı olacaktı.

«Hacı İbrahim.»

Başını çevirdi, Dandaş'ın üzgün yüzüne baktı. «Efendi toplantıya hazır.»

ALTINCI BÖLÜM

«Biraderim.»

«Biraderim.»

«Biraderim.»

«Biraderim.»

Fevzi Kebir'in çalışma odasında krallara, dışişleri bakanlarına lâyük bir konferans masası vardı. Hacı İbrahim, kendisine Abdül Kadir Hüseyinî ve Büyük General Kavukçu'nun karşısında yer gösterilince, bu oturuş düzeninden rahatsızlık duymamaya kendi kendine karar verdi.

Kavukçu hemen, «Söze başlamadan önce Hacı İbrahim'in bilmesini istiyorum ki, ne kendisine, ne de Tabah halkına, beni kurnazlıklarıyla yendikleri o gün için herhangi bir düşmanlık ya da intikam duygusu beslemiyorum,» dedi. «Şu anda hepimiz ortak bir düşmana karşı birleşmiş kardeşleriz.»

Ortak düşman biz kendimiziz. İbrahim başını salladı, Ka-vukçu'ya gülümsedi.

Abdül, Kadir, «Generalin dediği Hüseyinîler için de geçerlidir,» diye ekledi. «Amcam Büyük Müftü de hiçbir kin beslemiyor. Artık aramızda küçük çatışmalara yer yok. Asıl büyük amaç çok daha önemli.»

İbrahim tekrar başını salladı.

Fevzi Kebir boğazını temizledi, ufacık, şişman vücudunu deri koltuğunun kenarında dengeledi, dudaklarını büzdü, parmaklarının uçlarını çadır gibi birleştirdi. «Müftü isyanından bu yana zaman çok değişti. O zamanlar benim bile görüşüm farklıydı. Ama bu iki biraderim bana geldiklerinde, yeni düzene katılmak beni çok mutlu etti. Bugün artık bir tek sorun ve bir tek düşman var. Arap dünyasının birlik içinde olması şart.»

193

«Ne zaman birlik içinde olduk?» diye sordu İbrahim. Öbür üçü, rahatsız olmuş gibi ona baktılar. Fevzi Kebir, İbrahim'in daha baştan zorluk çıkaracağını hissetti. «Biz birliği, 'Taksim' oyu verildiği anda bulduk. Arap kardeşlerin nasıl kenetleneceğini bütün dünya görecektir.»

Abdül Kadir, «Arap toprağında bir Siyonist devleti tehlikesi belirdiği andan beri,» diye ekledi.

Kavukçu da kardeşlik nutkunu o noktadan alıp sürdürdü. «Benim de şahsen Müftü'yle pek çok görüş ayrılığım olmuştur. Ama bin dokuz yüz otuz dokuz, bin dokuz yüz otuz dokuzdur, bin dokuz yüz kırk yedi de bin dokuz yüz kırk yedidir.»

Ama oyuncular hâlâ aynı. Leoparın üzerindeki benekler değişmez, deve de su başına geldiğinde hörgücünü indirip bir kenara yatmaz. Değişen ne var? Bu üçünün de gözünü ihtiras bürümüş. Şu anda birlik olduklarına kendileri gerçekten inanıyorlar mı?

Kavukçu, «Bizim iki Kurtuluş Ordu'muzun amacı ortada,» derken olağanüstü bir askerî dehaymış gibi konuşuyordu.

«Abdül Kadirle ben, düzenli Mısır, Suriye, Ürdün ve Lübnan orduları gelmeden önce Filistin'in ne kadarını kurtarabilirsek kurtaracağız.»

«Özür dilerim,» dedi Hacı İbrahim. «Ben basit ve alçakgönüllü bir fellahım ve askerî konularda çok fazla bilgim yok.

Ama sizin gönüllüleriniz, özür dilerim, ordularınız, yine on yıl önceki hava içindeler. Bugün Yahudiler çok daha iyi eğitilmiş, daha iyi silahlı, daha iyi örgütlenmiş ve daha iyi bir komuta altındalar. On yıl önce bir tek Yahudi yerleşim yerini bile kı-pırdatamamıştınız. Şimdi birlik olsak bile, o zamankinden değişik sonuç alacağımıza inanmanıza yol açan nedir?»

Dert çıkaracak, diye düşündü Kebir. Tatsızlaştıracak işi. Abdül Kadir anlattı. «Geçen defa kazanamamıştık, çünkü enerjimizi ve kuvvetimizi birbirimize karşı savaşıp ziyan etmiştik. Bu kez o koşullar yok artık.» Tanrı şahidim olsun, bu adam devenin hörgücünü sırtından indireceğine kendini geçekten inandırmış. Bir ge-

199-
ce içinde huyumuzu, değiştirdiğimizi sanıyor. Sevgili Ab-dül Kadir kardeşim, sen eşek tersini ananın sütünden ayı-
rarnayan birisin.

«Başka birçok farklar da var,» diye atıldı Kavukçu hemen. Elindeki kırbacı masanın üzerine koymuş, gözlerini tavana dikmişti. Sanki karşısındaki askerlere ders veriyormuşcası-na, elini havada sallaya sallaya konuşuyordu. «Birincisi, bu defa Yahudilerin yanında onları kurtaracak İngilizler yok. İngiliz komutanlığının en yüksek yetkililerinden, ülkede olsalar bile gönüllü ordularımızın eylemlerine karışmayacaklarına dair teminat aldık. Ayrıca bize verilen ikinci bir teminata göre, ellerindeki en stratejik mevkiileri bize devredecekler. 15 Mayıs' ta İngilizler çıkıp gittiği zaman, geriye bağımsızlık ilân edecek sayıda Yahudi kalmamış olacak, Hattâ ölülerine cenaze duası etmeye yetecek insanları bile kalmamış olacak.»

Kebir'le Abdül Kadir güldüler.

Kavukçu başını salladı, ardından devam etti. «İkinci fark. Eu defa biz tanklarla, ağır toplar ve silâhlarla, daha önce elimizde olmayan birçok olanaklarla geliyoruz. Yahudiyi ömründe tatmadığı bir ateş yağmuruna tutacağız. Bir kere onların yaran düzine yerleşim yerini ele geçirdik mi hepsini bir panik dalgasının saracağından eminim. Denize dökeceğiz onları.»

Kavukçu, konuşmak için ağzını açan İbrahim'i susturmak için bir elini hemen havaya kaldırdı. «Üç,» diye devam etti.

«Bu defa bizi tüm Arap dünyasının ordular destekliyor. Şimdi bile elimizde düzenli orduların subayları var. O subayların birliklerini de getirip gizlice Abdül Kadir'in ve benim adamlarımın arasına katabiliriz.»

Hacı İbrahim, «İngilizlerin Filistin'de yüz bin askeri var. Ama Yahudiler onları yine de Manda yönetiminden vazgeçmeye zorladı.» dedi.

Kavukçu, «Ama İngilizler Yahudilerle oyunlar oynamaya kalktı,» diye karşılık verdi. «Biz onlara aynı insafı gösterecek değiliz. Filistin'de yüz bin Arap askeriyle yüz bin İngiliz askeri aynı şey demek değildir.»

200

«Herhalde ağır kayıplar vermeye de kendinizi hazırlamışsınızdır,» diye direndi Hacı İbrahim. «Yahudiler kolay kolay pes etmeyecektir.»

«Binlerce, on binlerce kaybımız olabilir, ama Arap kanının son damlasını akıtmak pahasına bile olsa, zaferi kazanacağız,» dedi Abdül Kadir.

Hah! Kanın son damlası. Bunu daha önce nerede duymuştum acaba? Arap Kurtuluş Ordusuna yazılacağız deyip de başvuru yerine gitmeden fikir değiştiren yüz bin kişi gibi mi olacak bu da? Bunların üçü bu süslü sözlerle iyice sarhoş olmuş. Kendi yiğitlik söylevleri kendi akıllarını başlarından alıyor. Belki bir tek Kebir ayık. O kendine bir gerçek hazırlamak peşinde. Ama ya Abdül Kadir ile Kavukçu? Daha birinin komutası nerede bitiyor, ötekinkini nerede başlıyor, onun bile farkında değiller. Aynı yeteneksiz askerlerle gidecekler savaşa. Yahudiler ise cesur olacak. Cesaret, başka seçeneği olmamaktan gelir. Ama bu üçünden hangisi biliyor ötekilerin hangi Arap devletiyle gizli anlaşma yaptığını?

«İslâm dünyasında sayın Generalin bilgi ve tecrübelerinden kuşku - duyacak en son Arap benim,» dedi İbrahim.

«Ama eğer ordularınız başlangıçta umulan başarıya ulaşamaz da, düzenli Arap ordularından yardım istenirse, onların fiyatı ne olacak? Size soruyorum, Abdül Kadir. Acaba Abdullah, Arap Lejyonunu buraya getirmenin karşılığında ne isteyecektir? Kudüs'ü mü? Yoksa Kudüs'ü bir altın tabak içinde size geri vermesini mi bekliyorsunuz? Hepsi sonra pılı pırtılarını toplayıp gidecekler, bize de, 'buyurun, kardeşler, size Filistin'i veriyoruz,' mu diyecekler? Yoksa müdahaleleri karşılığında birtakım... sınır değişiklikleri mi isteyecekler?»

Yoğun bir sessizlik oldu. Sessiz çılgınlık atan bir sessizlik. Suratlar kızarmaya başladı.

Kebir hemen konuştu. «Orası çok kolay. Bir kere Yahudiler yenildikten sonra, onları hangi olanaklarla, hangi ordularla yenmiş olursak olalım, derhal bir bant konferansı toplayıp anlaşmaya varırız. Herkese yetecek bol bol ganimet var nasılsa.»

201

Abdullah ne zaman Mısır'la herhangi bir konuda anlaştı? Suriye ne zaman Lübnan'la anlaştı? Irak ne zaman herhangi bir kimseyle anlaştı? O konferans ne kadar sürecekti Bin yıl mı?

«Senin göremediğin bir nokta var, Hacı İbrahim,» dedi Ab-dül Kadir. «Biz birleştik ve kazanacağız. Sonunda Yahudiler değil de Araplar tarafından yönetileceksek, orası burası ne fark eder?»

«Cahilliğimi mazur görün, biraderlerim, ama ben sanıyordum ki Filistin, Filistinliler için bağımsız olacak,» diye direndi Hacı İbrahim. «Bence o konferansı toplamanın zamanı şimdi. Kimse ateşe başlamadan önce. Ancak o zaman anlarız kimin ne düşünerek harekete geçtiğini.»

«Durun, ben özetleyeyim,» dedi Kebir. İbrahim'in sorularından ve suçlamalarından kaçınmaya çalışıyordu. «Şu ya da bu biçimde, Yahudilerin sağ kalma ihtimali olmadığı ortada.» Abdül Kadir ile Kavukçu bu sözü onaylayarak başlarını salladılar.

«Şimdi Yahudileri ezdiğimizize göre... yani en azından bu tartışma sırasında ezdiğimizize göre, ben buraya neden çağrıldım,» dedi Hacı İbrahim.

Öteki üçü bakiştılar.

Kebir boğazını temizledi, parmaklarıyla masada tempo tuttu, bıyıklarını burdu. «Bütün askerî yetkililer aynı kanıda ve ben de buna katılıyorum ki nihaî zaferin anahtarı Yahudi Kudüs'ü geri kalan bölgelerden ayırmakta,» dedi, dönüp Kavukçu'ya baktı.

Kavukçu, «Bu raundda benim ordumla Abdül Kadir'in ordusu tam bir anlaşma içinde bulunacağız ve her gücümüzü kullanarak onları ablukaya alacağız,» dedi. «Bab el Vaad'ı bilirsın. Bir tek Yahudi kamyonu geçemeyecek oradan.»

Abdül Kadir giderek artan bir heyecanla, «Cihad Ordusu Kudüs'e ve yolun üzerine binlerce adam yerleştirecek,» diyerek parmağını havaya kaldırıp salladı. «Ama! Lydda ve Ramle'ye de binden fazla adam yollayıp havaalanını alacağım.»

Kavukçu. «Çok iyi bir iletişim sistemi kuracağız,» diye

202

onun sözünü kesti. «Ne zaman bir Yahudi otomobil, kamyon, otobüs ya da konvoyu Tel Aviv'den çıksa, Lydda'ya hangi anda varacağını bilip, yol üstündeki bin adamı onları durdurmak üzere uyaracağız. Nasıl mı? Ramle'den Kudüs'e kadar her Arap köyü bizim gözlemcilerimize ve birliklerimize açık olmalı.»

Hacı İbrahim, Kavukçu'nun az önceki sözlerini taklit ederek, «Ben üç sorun görüyorum,» dedi. «Bir. Tabah o yolda kilit bir mevkide. Ama Şemeş kibutzu da öyle. İki. Suyumuzun kontrolü Şemeş kibutzunun elinde. Üç. Şemeş kibutzu Tabah' da olup biten her şeyden haberdar. Köydeki aileler arasında çok iyi bir istihbarat örgütleri bulunduğunu esefle açıklamak isterim. Eğer Yahudiler sizin... m... ordularınızla açıkça işbirliği yaptığımızı duyarlarsa bize karşı saldırıya geçerler.» Kebir, «Bu da bizi toplantımızın konusuna getiriyor,» dedi. «Zor bir konu. Çok zor bir konu. General Kavukçu tüm Arap devletlerinin Genel Kurmaylarıyla temaslar yaptı. Bizce birkaç stratejik mevkideki tüm insanlarımızı oralardan boşaltmak çok daha iyi olacak.»

«Tabah'ı boşaltmam, oradan çıkmalısınız,» dedi Kavukçu. «Kuvvetlerimize serbest hareket olanağı tanımak için.» Demek sorun buydu! Ah, Allahım, bunu neden yaptın bana! Çılgınlık bu! Doğru olamaz! Yoo! Hayır! Tabah'ı boşaltmak! Bu aptallar için hem de!

«Orayı boşaltmıyorsunuz,» diye tekrarladı Abdül Kadir. Hacı İbrahim, ilk sersemliği geçtikten sonra, «Fakat nereye gidebiliriz?» diye mırıldandı.

«Çölde koskoca bir kabileniz var. Onlar sizin kuzenleriniz.» «Ama Vahabiler ancak kendilerini geçindirebiliyorlar. Daha iki yüz aileyi yanlanna alıp doyuramazlar.»

«Bak, sana aramızda kalmak üzere bir şey söyleyeyim,» dedi Kebir. «Ben hem Suriyelilerle hem de Abdullah'la temas halindeyim. Ordularımız işlerini tamamlayana kadar sizi konuk olarak kabul etmeye istekli bir tutum içindeler. Biz daha birkaç köyün, hatta kentin boşaltılmasından yanayız. Elbet-

203

t«- ki herkes için gerekli hazırlıkları ve ayarlamaları yapacağız.»

«Ama olumlu tutum içindeler dediniz. Alacaklarını söyleyen var mı? Bunu Abdullah'ın kendi ağzından duymam gerek. Neden buraya o da birini yollamadı? Ben bin kişiyi yanıma alıp da nereye gittiğimi bilmeden yola koyulamam.»

«Hacı İbrahim, bu bir savaş, bir cihad. Başka seçeneğin yok. Dinle beni, kardeşim. Kısa bir savaş olacak bu. Birkaç hafta, bilemedin birkaç ay,» dedi Kebir. «Ben şurada, senin karşında, General Kavukçu ile Abdül Kadir Hüseyin'in huzurunda sana yemin ediyorum. Bak, Allah adına yemin ediyorum. Döndüğün zaman Şemeş kibutzunun üçte biri senin olacak.» Hacı İbrahim'in bir yandan beyni uyuşmuş, bir yandan öfkesi tepesine çıkmıştı ama, kendi kontrolü dışında bir durumla karşı karşıya olduğunu anlayacak kadar akıllı vardı yine de. Ne manevra yapacak yeri vardı, ne de pazarlık edecek dayanağı.

Kavukçu, «Benim ordum sınırı birkaç haftaya kadar geçecek,» dedi. «Birkaç yerleşim yerini alıp oralardaki Yahudileri ezdikten, onlara hadlerini bildirdikten sonra, Abdül Kadir'in ordusu benimle birleşecek, Kudüs'ü sıkıştıracağız.

Yahudilerin tüm yolları savunmasına olanak yok... tabii kardeşlerimizden bazıları bizimle işbirliğine yanaşmazlarsa, o başka.

Kebir, «Ben size tam olarak köyü ne zaman boşaltacağınızı bildiririm,» dedi. «Halkını alır, dosdoğru Yafa'ya götürürsün.»

«Yafa mı? Neden Yafa?»

«Onları önce güvenli bir yere götürmüş olmak için. Eğer Gazze'ye kara yolundan gitmenize olanak olmazsa, bir seçeneğiniz olur, deniz yoluyla gidersiniz. Ya Gazze'ye gidersiniz, ya da Suriyelilerle temaslanm tamamlanınca gemi sizi oraya götürür. Gemi için gerekli para ve talimat Yafa'da sizi bekliyor olacak.»

«Ama yeniden yerleşmek bir servete patlar,» diye itiraz etti İbrahim.

«Ben öderim, ben öderim,» dedi Kebir.

204

«Neye karşılık? Sadakanız pek dillere destan değildir.» İbrahim sert çıkıyordu.

«Arap zaferi için ödeyeceğim!»

«Pekâlâ, ama Yafa'ya doğru yola çıkmadan paralar elimde olmalı.»

«Elbette, elbette. Bin İngiliz lirası.»

«İki yüzü aşkın aileyi yola çıkarıp başka yere yerleştirmek için mi? Beş binden azıyla gidemem.»

«Öyle ufak ayrıntıları hallederiz,» diye konuyu kapattı Kebir. «Ekim zamanı hepiniz Tabah'a dönmüş olursunuz.

Ebediyen de bir Siyonist devlet korkusundan kurtulmuş olarak ya^ sarsınız.»

işte bunlar benim liderlerim. Hangi liderde bunlar kadar kişisel ihtiras, açgözlülük, kana susamışlık görülmüştür? Ben de onlar kadar suçluyum, çünkü hiçbir zaman işi Yahudilerle barış açısından düşünmedim. Hiçbirimiz böyle bir şeyi düşünme yeteneğinde bile değiliz. Ama ortada ne gerçek bir plan var, ne örgütlenme, ne de saptanmış ciddi amaçlar. Yalnızca bir kalabalığın eline silâh verip Yahudileri ezeceklerini sanıyorlar. Ne eşeklik! Ne hayalcilik! Halkımı sonu gelmez bir ıstıraba doğru götürüyorlar.

Hacı İbrahim, Efendi Kebir'in birkaç gün daha kalma isteğini reddederek, kendisini Tabah'a götürmelerini rica etti.

O gittikten sonra diğer üçü vardıkları anlaşmaları yazıya döktüler. Dandaş bunu yazıp hazırladı. Kebir her iki orduya silâh almak için krediler verecekti. Arap hükümetlerindeki dostlarını kullanacak, finans kuruluşlarındaki ilişkilerinden yararlanacak, yeni adamların askere alınmasını hızlandırmak için dolgun ikramiyeler verilmesini sağlayacaktı. Daha sonra askerlerin maaşlarını ve eylemlerini karşılayacak paraları da verecekti.

Bunlara karşılık olarak Kebir'e Ayalon Vadisi'ndeki tüm toprakları iade edilecekti. En önemlisi, Şemeş kibutzunu ve on beş başka Yahudi yerleşim yerini ona vereceklerdi. Yahudi top-

205

rakları altın madeniydi. Bunların stratejik mevkileri, Filistin'in ilerdeki bölüşümü sırasında Kebir'i çok güçlü bir noktaya getirecekti.

Dandaş anlaşmayı resmileştirmek üzere gönderildi.

«Hacı İbrahim ne olacak?» diye sordu Abdül Kadir. «Köyü boşaltacak mı? Amcamın ihtilâli sırasında onun Yahudilerle işbirliği yaptığına dair dedikodular çıkmıştı.»

«Hacı İbrahim inançlı bir adamdır. Ona yola çık dediğim zaman halkını Yafa'ya götürecektir.»

Kavukçu, «Adamlarıma yaptığını ödeyecek itoğlu.» dedi. «On yıl bekledim öcümü alabilmek için.»

«İşte onu Yafa'ya senin için yolluyorum ya!» dedi Kebir. «Bir kere Yafa'ya girdi mi, artık senin elinde demektir. Ben ne bir şey görürüm, ne bir şey duyarım, ne de bir şey söylerim.»

«Pekâlâ öyleyse,» dedi Abdül Kadir. «Bize verilecek ilk paralara gelelim.»

«Para birtakım bürokratlar yüzünden gecikti. Siz onu düşünmeyin. Ben her şeyin icabına bakarım.»

YEDİNCİ BÖLÜM

1947 sonları

«Yahudilerle aramızda ne görüşme, ne çözüm, ne tanıma, ne de barış olacaktır. Filistin'i tümüyle bize vermeyen her çözümü reddediyoruz. Politik sorunlarımız namlularımızla çözümlenecektir.^ Böyle diyordu tüm Arap dünyası. Her sözleri sanki eski Romalıların savaş naralarıyla noktalanıyordu. «Kahrolsun Yahudiler!»

Filistin Arapları toplandı ve vurdu. Karışık nüfuslu kentlerde toplumları birbirinden ayırmak için dikenli teller çekildi. Kuramsal olarak tarafsız, fakat amaçta ve eylemde Arap yanlısı olan İngilizler Filistin kıyılarını abluka altında tutmaya devam ettiler. Ülkenin tek büyük havaalanı Lydda'daydı. Orası da Yahudi devletinin sınırları içinde kalacaktı. Ama İngilizler kalabalık Arap -topluluklarının orayı almasına izin verdiler.

206

Geçmişte olduğu gibi TDU seferki savaşlar da vur-kaç baskını biçiminde yapıldı, yollara pusu kuruldukça Araplar en iyi sonuçları aldılar. Bu işler Lydda yakınlarında bir Yahudi otobüsüne pusu kurulup yolcuların öldürülmesiyle başladı. Birden Arap topluluğunun içine kan donduran, hızlı, beklenmedik bir panik duygusu yayıldı. Hüseyinlerle Kavukçu'nun savaşa hazırlandığını gördükleri zaman içlerini bir korku sardı. Zengin ve nüfuzlu Arap aileleri, yani toplumun liderleri, hemen Müftü ayaklanması günlerini hatırladılar. Bu seferki milisler de, on yıl önce kendi Arap kardeşlerini kesip biçenlerin aynısıydı. Filistin Arapları kendilerine şantaj yapılacağını, Abdül Kadirle Kavukçu'nun onları korkutmaya çalışacağını, öldüreceğini biliyorlardı.

Önce düzineler, sonra yüzler, sonra binler halinde, Filistin Araplarının en üst tabakası ellerindeki servetleri paraya çevirdiler ve ülkeden kaçtılar. Arap topluluğu birdenbire doktorsuz, avukatsız, arazi sahipsiz, sosyal leadersiz, siyasetçisiz, ima-lâtçısız, profesörsüz, tüccarsız, bankersiz, entellektüelsiz ve yazarsız kaldı. Taksim planından itibaren birkaç hafta içinde, otuz bin aile, yani yaklaşık yüz bini aşkın kişi, Filistin'den ayrıldı, yaklaşan savaşı Beyrut'un, Kahire'nin, ya da diğer Avrupa kentlerinin daha rahat atmosferi içinde geçirmeyi tercih ettiler.

Yahudiler onlara ne bir tehdit savurmuş, ne de bir el silâh sıkımişti. Ama onlar Arap Filistin'i kurtarmak için gerekli mücadeleye girme cesaretini göstermediler. 'Filistin ulusu' diye bir duyguları yoktu zaten. Çünkü hiçbir zaman var olmamıştı Filistin ulusu. Arap zaferi demek, kendilerinin galip gelmelerinden çok, kurban sayılacağı bir karışıklık demek olacaktı. Bunun farkındaydılar. İşte bu yüzden Filistin Arap liderleri sırf kendi çıkarlarını düşünerek ülkelerini bırakıp çıktılar, nüfusun geri kalanını da zerre kadar düşünmediler.

Ticaret, eğitim, sosyal ve sağlık hizmetleri, tarım ürünleri pazarlaması, bankacılık ve iletişim durdu, inşaatlar olduğu yerde bırakıldı, fabrikalar birden kapandı ve Arap toplumunda ideoloji yıkıldı. Zenginlerin bu kendi kendilerine uyguladıkları sürgün, geride kalanların li'dersiz kalmasına yol açtı. Sıra-

207

dan feliahın ve küçük tacirin, onların gitmesiyle çaresiz duruma düşmesinde şaşılacak hiçbir şey yoktu.

Toplumlarındaki hemen her saygın ve önemli kişinin kaçtığı görüncü, öteki aileler de ülkeden dışarı doğru akmaya başladılar. İşte bu, evrensel çaplara ulaşan kaçış dalgasının ilk küçük başlangıcı oldu. Bu başlangıç büyüdü, sonunda Filistin Arabını ezip tüketen bir mülteci sorunu çıktı ortaya.

* * *

Tabah'a bir İngiliz devriye ekibi, normal arama yapmak üzere geldi. Genç bir Teğmen kahveye girdi, Faruk'u söylenenleri ötekilerin duyamayacağı bir yere çağırdı.

«Fevzi Kebir, Yafa'daki villasında,» dedi ona. «Sizi mümkün olduğu kadar çabuk görmek istiyor. Ne zaman orada olursunuz?»

«Hafta tatilinin ertesi günü gelirim.»

«Kimse bilmemeli. Özellikle de kardeşiniz.»

«Evet, elbette.»

«Kuşku doğar mı?»

«Hayır, hayır. İbrahim'e erzakın azaldığını, Yafa'ya alış verişe gitmek istediğimi söylerim.»

«Sizi kimin çağırttığını kimse, tekrar ediyorum, kimse bilmemeli.»

«Anlıyorum. Ama Efendi ne istiyor benden?»

Subay omuz silti. «Ben yalnızca mesajı getirdim,» dedi.

Kebir'in adanılan zaten Faruk'u bekliyordular. Onu otobüsten indiği anda gördüler. Yafa'daki saat kulesinin dibinde, adımını kaldırıma basar basmaz bir arabaya bindirip perdeleri d& çekerek alıp götürdüler.

Kebir'in villası İskoç Otelinin karşısında, limanın hemen •üzerindeydi. Faruk oraya daha önce de, yıllık kiralın ödemek için çok gitmişti, ama içinde hiç bu kadar büyük kuşku taşımamıştı. Gerçi Efendi'yi her görüşünde tedirginleşirdi. Bu seferki gizli çağrı ise avuçlarının terlemesine, midesinin bulanmasına yol açıyordu.

Faruk her zamankinden daha sıcak karşılandı. Bu durum kuşkularını daha arttırdı.

208

«Tabah'da durum nasıl, birader?» diye sordu Kebir. «Çok gergin.»

«İnsanların genel tutumu nasıl?»

«Abdül Kadir bize kendi milis kuvvetlerine katılalım diye çok baskı yapıyor.»

«Katılan oldu mu?»

«Bir bölümü gizliden gizliye katılma vaadinde bulundular. Hacı İbrahim izin verene kadar beklemek zorundalar.»

«Ya kardeşin? O ne diyor bunlara?»

«Şam'dan döndüğünden beri çok az konuşur oldu. Tabii bizi terkeden zengin ailelere çok kızıyor.»

«Evet, onların kaçması ticareti altüst etti. Bu yıl portakallarımı sevketmekte büyük zorluk çekeceğim. Bu kaçanların korkakça davranışını asla unutmayacak, asla affetmeyeceğim. Savaş bittiği zaman Filistin'de yepyeni liderler olacak.»

Faruk başını sallayarak onun sözlerine katıldığını belli etti.

Kebir, «Duyduğuma göre Ayalon Vadisi'ndeki tüm köylerde bir göç lâfıdır gidiyormuş,» dedi.

«Yoo, Hayır, Efendi! Biz kanımızın son damlasına kadar savaşımaya hazırız.»

«Tabah mı?»

«Savaşın önderi Tabah olacak.»

«Ya elinizde olmayan nedenler sizi bir süre Tabah'dan ayımsın a,ya zorlarsa? Hacı İbrahim o konuda bir şey söyledi mi?»

«Hayır. Dedğim gibi çok az konuşuyor, hep düşünüyor.»

«Ya Tabah'daki ötekiler? Şeyhler?»

«Hepimiz sonuna kadar döğüşeceğiz.»

Efendi Kebir uzandı, Faruk'un ellerini kendi avuçlarına aldı, gözlerinin ta içine baktı. Faruk fena halde rahatsız oldu, korktu.

«Halkınız çok cesur ama, sen bana aralarında gerçekten nasıl konuştuklarını söyle. İnan bana, gerçek son derece önemli. Senin için de önemli olabilir.» Faruk sinirli sinirli içini çekti. Efendi ellerini tutmaya devam ediyordu. «Gerçeği söyle,» dedi Kebir. «Konuş.»

209

«Genellikle göçten söz ediliyor. İşin aslı... biz Hacı İbrahim' den bir tek söz bekliyoruz.»

«Hı-hıı. Bak, sana söyleyeceklerim yalnızca ikimizin arasında kalacak. Çok gizli. Anlıyor musun, Faruk?»

«Evet. Evet, elbette.»

Kebir'in sesi sır veriyormuş gibi, fısıltı halinde çıkıyordu. «Kavukçu yakında yirmi otuz bin kişiyle sınırı geçecek. Başlarında Suriye ve Mısır ordularının gerçek subayları bulunacak. Uçakları da olacak.»

«Uçak mı? Ama kim uçuracak onları?»

«Hindistan'dan gelen Müslüman pilotlar. Tankları, topları, ağır makineli tüfekleri, alev püskürtücülerini olacak. Arap Kurtuluş Ordusu nah burasına kadar silâh dolu.» Kebir elini yatay olarak dişlerinin hizasına getirmişti. «Kavukçu Tabah'ı çok istiyor. Nedenini biliyorsun.»

«Ama... ama... tarlaların yakılmasıyla benim hiçbir ilgim yoktu. Ben yalnızca zavallı bir kardeşim.»

«Elbetteki suçsuzsun ve beri yandan General Kavukçu da bana pek çok iyilik borçlu. Ben ne kadar sert veya yumuşak davran dersem, ona uyacaktır.»

«Ben tarlaların yakılmasına karşıydım. Korkunç, iğrenç, gaddar, insanlık dışı bir taktikti. Ama siz de biliyorsunuz, ben yalnızca köy dükkânına bakıyorum.»

«General onu biliyor. Ben söyledim kendisine.»

«Teşekkür ederim, Efendi, çok teşekkür ederim. Allah her adımıınızda yardımcı olsun. Cennette bin ömür süresiniz.»

«Faruk, kardeşim. Sana çok gizli bir şey daha söyleyeceğim. Kardeşini Şam'a, Abdül Kadir ve Kavukçu ile bir plan koordi-ne edebilmek için çağırtnıştım. Hacı İbrahim bize Tabah'm kendini savunmasına olanak bulunmadığım söyledi. Hem Tabah'ı, hem çevredeki öbür köyleri boşaltmak için izin istedi.»

Faruk, «İçim acıya gömülüyor,» diye inledi.

«Yo, yo, kardeşim, dinle beni. Allah saklasın, Tabah'm Yahudiler eline geçmesini asla istemem. .Dediğim gibi, Kavukçu benim istediğimi yapacaktır. Kafamda bir plan var.»

«Öyle mi?»

«Kavukçu ile senin hakkında konuştuğumu söylemiştim.

210

Sana bir şey olmayacağına söz verdi. Eğer saldıracaksa, sana önceden haber verilecek.»

«Ama Tabah boşaltılırsa?»

«İşte ben de oraya geliyorum. Ötekiler göçtüğü zaman sen Tabah'da kalacaksın.»

«Ben mi? Kalmak mı? Ama bunu. nasıl yapabilirim? Hacı İbrahim çok kuşkulandır.»

«İlerde topraklarınız üzerinde hak iddia edebilmek için birisinin Tabah'da kalması gerektiğine inandır onu. O gidince, sen yanında on ya da yirmi aileyle geride kalmalısın.»

«Ama Hacı İbrahim muhtardır. Liderdir. Eğer birisi Tabah'da kalacaksa, o sorumluluğu alan kendisi olmak zorunda.» «Hayır. O sürüyü gütmek zorunda. Halkını Gazze'ye, Suriye'ye, ya da nereye gideceklerse oraya götürme işini başkasına emanet edemez, biliyorsun. Sen kalmaya gönüllü olacaksın.»

«Peki,» dedi Faruk. «Kavukçu açısından güvendedim. Ama ya maazallah Tabah'ı Yahudiler ele geçirirse?»

«Diyelim ki Yahudiler Tabah'a girdi. Hemen beyaz bayrakları çek, onlarla görüşme. Köyde birisi kalmışsa, Yahudiler zorla çıkarmayacaktır. Bu da onların zayıf yanı. Eğer Yahudiler, Allah korusun, gerçekten Tabah'ı ele geçirirlerse, senin oradaki varlığına saygı göstereceklerdir. Ama biz daha ileriye doğru bakalım. Diyelim ki Yahudiler Tabah'ı aldı. Bu da bir felâket sayılmaz, çünkü gelecek yılın Mayıs ayında düzenli Arap orduları gelip orayı kurtaracak. Kurtarınca da...» Kebir, Faruk'un eline bir banka hesap defteri tutuşturdu. «Barclay's Bankası. Tabah kimin eline geçerse geçsin, Barclay's yine Filistin'de çalışıyor olacaktır. Senin adına dört yüz İngiliz lirası yatırdım.»

«Dört yüz İngiliz mi! Ama Arap orduları Tabah'ı kurtarınca Hacı İbrahim geri dönecektir.»

«Sanmıyorum,» dedi Kebir esrarengiz bir sesle.

Faruk'un rengi soldu. Banka defteri elinde titredi.

«Çok uzun süre kardeşinin köpeği oldun,» dedi Kebir ona. «Sen ondan büyüksün, ondan akıllısın. Okuyup yazmayı sen biliyorsun. Köy kayıtlarını sen tutuyorsun. Oranın ruhani lideri sensin. İbrahim senin doğal hakkın olan muhtarlığı .elin-

211

den aldı. Senin olması gereken toprakların geliriyle prensler gibi yaşadı. Bu andan itibaren artık onun tabanını yalamak zorunda değilsin. Ona efendim demek zorunda değilsin. Tek yapacağın, birkaç aileyle birlikte geride kalman gerektiğine kardeşini inandırmak.»

Kebir ondan sonra baklayı ağzından çıkardı. «Savaş bittikten sonra Yahudilerin benden çaldığı tüm topraklar üzerindeki hakkımı geri alıyorum. Buna Şemeş kibutz'u da dahil. Oranın üçte biri şahsen sana devredilecek.» «Şemeş kibutzunun üçte biri mi!» «Üçte biri.»

«Hacı İbrahim bunu bir duyarsa beni öldürür.» «Kaçanlar bir daha geri dönme fırsatı bulamayacaklar. Biz yeni Filistin'i yönetmek için kişilik sahibi insanlar arıyoruz.»

«Efendi, minnet duymuyormuş gibi görünmek istemem ama, ya düzenli Arap orduları yenilirse?»

«Tüm Arap orduları yenilirse, ha? Mümkün değil!» «Mümkün olmadığını biliyorum. Ama diyelim ki... garip bir olay oldu... onlar... yenildi!»

«Haklısın, Faruk. İnsan her ihtimali düşünmeli. Ben Guri-pn'la şahsen görüştüm.» «Ben Gurion'la mı?»

«Ben Gurion'la. Geride kalan Arap ailelerine hiçbir şey yapılmayacağını söyledi. Eğer Yahudi zaferi gibi korkunç bir felâket gerçekleşirse, o zaman Tabah hâlâ senin olacak. Yahudilerin kazanması gibi zayıf bir ihtimal karşısında, sen ve ben tüm Tabah topraklarını yan yana paylaşacağız.»

Faruk düşündü. Efendi Kebir işleri öylesine ayarlamıştı ki, kim kazanırsa kazansın, kendisi kârlı çıkıyordu. Araplar kazanırsa, Faruk büyük toprak sahibi ve muhtar olacaktı. Yok eğer Araplar yenilirse, Faruk yine muhtar kalıyor, Tabah'ın tüm verimli topraklarının da yarısına sahip oluyordu. Bütün bunlar kardeşine küçük bir yalan söylemesine bağlıydı. Hacı İbrahim nasıl olsa, sonuç ne olursa olsun Tabah'a dönemeyecekti. Faruk'un suratını ter damlaları kapladı. Düzenleyebilirdi bu işleri. Zaten Kebir'in istediğini yapmazsa, kendi işi de bitik demektir.

Faruk birden Kebir'in elini kapdı, öptü, banka defterini cebine soktu. «Hemen gidip erzak alışverişi yapmam gerek, yoksa benden kuşkulabilirler,» dedi.

«Sen lâzım olan şeylerin listesini bana ver,» dedi Kebir. «Sabaha hepsini hazır ettiririm... Bu gece konuğum olmanı istiyorum Yeni dostum ve müttefikim için ilginç bir eğlence düzenledim.»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

1947 yılının sonbahar sonlarında Gideon Asch'a Ben Gurion tarafından, Haganah komutanlarından ve Yahudi Ajansı yöneticilerinden oluşmuş bir komiteye başkanlık edip, savaş çıkarsa izlenecek taktiklerle ilgili birtakım seçenekler hazırlama görevi verilmişti.

Ben Gurion'la genellikle iş saatleri bittikten sonra buluşuyordu. Çoğu zaman yaşlı adamın Kudüs'teki dairesinin salonunda oturup konuşmaktaydılar.

Ana sorun, Yahudi Filistin'in ne kadarının savunabileceğiydi. Göze almayabilir kayıplar neler olmalıydı? Kudüs son derece hassas durumdaydı. Bab el Vaad ve Latrun yakınlarındaki Arap köyleri ne yapacaktı? Negev Çölü de düzenli Mısır ordularıyla karşı karşıya kalmak zorundaydı. Oradaki Yahudi yerleşim yerleri nasıl savunulacaktı?

Yişuv acaba halkın kalabalık oldukları yerlere çekilerek veya oralara toplanarak, daha savunulabilir bir hattan mı savaşmalıydı? Gideon bu tutumu savunmaktaydı. İhtiyar da onun söylediklerini dinliyordu. Daha genç olanlar, her Yahudi yerleşim yerinin kendi başına, sonuna kadar savaşması gerektiğine inanmaktaydılar... hiçbir taviz vermeden... kimseyi başka yerlere yollamadan.

Çeşitli planlar incelenir, hazırlanır, son haline getirilirken, karar vermek noktasına da yaklaşmaktaydılar.

Kudüs'e gidiş geliş yolunu kullanmak daha şimdiden tehlikeli olmaya başlamıştı. Yahudi Ajansının çalışması bu yüz-

212

213

den on kere daha güç oluyordu. Ben Gurion sonunda Yahudi Ajansının birçok bürolarını, tüm Yahudi kenti olan Tel Aviv'e, daha büyük güvence altına taşımaya razı oldu. Tel Aviv, Arap kenti olan Yafa ile yanyana, aynı kıyı şeridi üzerindeydi. Tel Aviv'deki eski Alman mahallesi olan yerde, yüzyılın başından kalma küçük bir ev, Ben Gurion'un ve askerî komutanlığın merkezi haline getirildi.

Karar gecesinde Gideon seçenekleri bir kere daha gözden geçirmek üzere erkenden geldi. Plan D'nin sayfaları masanın üzerinde, bilinmeyen bir yerden sihirli bir ışık alıyormuşçasına parlamaya duruyordu. Daha hiçbir kelime konuşulmadan Gideon, Ben Gurion'un o planı benimsediğini, inatçı ve kararlı bir tutum içine girdiğini anladı. Plan D, planların en atak olanıydı. Her Yahudi yerleşim yerinin, ne kadar duyarlı ve ne kadar tek başına olursa olsun, kendi kendini savunmasını öngörüyordu.

«Kötümser bakarsak, bu plan intihar demek,» dedi Gideon sonunda. «İyimser bakarsak, o zaman da tehlikeli bir kumar demek.»

Ben Gurion gergin bir sesle, «Ne düşündüğünü biliyorum, Gideon,» dedi.

Delegeler Galile'den, Negev'den, karışık nüfuslu kentlerden ve diğer yerleşim yerlerinden gelmeye başladılar.

Selamlaşmalar bitip çaylar içildikten sonra Gideon durumu baştan sona kısaca özetleyen bir konuşma sundu.

Araplarla Yahudilerin karışık olarak oturduğu büyük kentlerden başka, Filistin'de üç yüz kadar Yahudi yerleşim yeri vardı. Bunların her birinde, oranın askerlerinden oluşmuş bir Haganah birliği bulunmaktaydı. Yahudi halkın çoğu Hayfa'dan Tel Aviv'e doğru uzanan kuşak üzerinde yaşıyordu. Esas savunma hattı orası olacaktı.

Ama beri yandan elli kadar yerleşim yeri de, ya yoğun Arap nüfusunun yaşadığı yerlerde, ya da Negev Çölü gibi, Ölü Deniz gibi ıssız yerlerdeydi. Bunları Plan D'ye göre savunmak, ikmal hatlarını imkân dışında germeyi ve esnetmeyi gerektirecekti. Araplar yolları kestiler mi, en büyük başarıyı elde etmişler demektir. Yahudiler zaten normal taşıma işlerini yapı-

bilmek için taşıtlarını zırlamışlar, onları büyük konvoylar halinde hareket ettirmeye başlamışlardı. Plan D., esasen fazla yük yüklemiş ikmal hatlarına yeni yükler bindirecekti. Askerî bakımdan da mantıklı değildi. Haganah

komutanlarının pek çoğu kesinlikle karşıydı bu plana. Yerleşim yerlerinin tek tek boşaltılmasından yanaydılar. O zaman Yişuv toplanıp kapanacak, iletişimleri, ikmal hatlarının işlerliği kolaylaşacak, daha küçük bir alanda savunma yapabilecekti.

Ben Gurion yapılan önerileri kulak arkası ediyordu. «Bir tek yerleşim yerini bile savaşımadan teslim edecek değiliz!»

«Ama, Ben Gurion, zaten zor durumdayız.»

«Savaşı teslim edilen ilk yerleşim yeri, hemen Araplara cesaret verecek, Filistin'deki her Yahudi'nin de moralini çökertecektir,» diye karşılık verdi ihtiyar.

«Ama ilk yerleşim yerini savaşla kaybetmek moralimizi daha da çok bozar,» diye bağırdı Gideon, masanın öbür başından.

Ben Gurion direndi. «Eğer yollar üzerindeki savaşı kazana-mazsak, o zaman bir devlet sahibi olamayız.» Bu konudaki tartışmaları hemen durdurdu, komisyon başkanlarından görüşlerini istedi.

İnsangücü Komisyonu Başkanı durumun tehlikeli olduğunu vurguladı. Haganah'ın dokuz bin tane savaşa hazır adamı vardı. Yaşlan on sekizle yirmi beş arasındaydı. Bu birlikler genelde savunma savaşı yapacaklardı. Çeşitli yerleşim yerleri, ilk Arap saldırılarını püskürtmek için onlardan yardım isteyecekti.

Haganah'ın vurucu gücü olan Palmach, asker sayısını üç ya da dört tugaya çıkarma çabasıındaydı. O zaman toplam üç bin kadar askerleri olacak demektir.

Savaş olanaklarının esası buydu. Beş düzenli Arap ordusuna karşı tüm güçleriyle savaşma zamanı geldiğinde, Yişuv belki yirmi bin kişi daha çıkarabilirdi.

İrgun ile Stern Gang'in birkaç bin adamı vardı. Bunların çoğu kent gerillasıydı. Ama iki örgüt de bağımsız çalışıyordu.

Haganah ile ancak münferit olaylarda işbirliği yapacaklardı.

İşin gerçeği, Yahudi askerlerinin Araplara karşı oranı be-

214

215

şe karşı birdi. Araplar kararlı davranırlarsa, o kalabalık nüfusları içinden de adam çeker, Yişuv'a sonu gelmez kuvvetler yöneltebilirlerdi.

Levazım Komisyonu Başkanı daha da uyancı sözler söyledi. Haganah'ın silâh depolarında on bin tüfekte birkaç bin makineli tüfek ve hafif makineli tüfek vardı. İşin daha da beteri, tüfeklere değişik çapta mermi gerekiyordu. Yişuv'un elinde dokuz tane tek motorlu Piper Cub uçağı bulunmaktaydı. Pilotların sayısı kırktı. Savaş uçağı, bombardıman uçağı, tank, ağır top ve gemi yoktu. Ateş güçleri Araplara oranla yüze kar-

şı: bir olacak demektir.

Ben Gurion bundan sonra Yeraltı Silâh Temin Komisyonu Başkanına döndü. Ajanlar tüm dünyayı tarayıp duruyorlardı, ama pek başarılı oldukları söylenemezdi. Bir tek umut verici durum vardı. O da Çek'lerle yapılan görüşmelerde belirmişti. Ama oradan gelecek yardım da hem çok az, hem de çok geç geleceğe benziyordu.

Finansman? Meteliksizdiler. Golda Myersdn, para bulmak için umutsuz bir Amerika gezisine yollanmıştı. Oranın Yahudi toplumu, aralarında birkaç milyon dolar çıkarabileceklerdi görünüşe göre. Ufak bir umut ışıyordu bu.

«Golda'nın başarısı bir mucize oldu,» diyordu Finans Başkanı. «Ama dikkatle bakarsak görürüz ki o para Suudi'ler için birkaç günlük petrol geliri demektir. Araplar bize göre sınırsız para harcama olanağına sahip. Bine karşı bir, on bine karşı bir, hattâ milyona karşı bir durumuna düşebiliriz.»

«Sıra sende, Gideon,» dedi Ben Gurion. «Belki senin bize verecek iyi haberlerin vardır.»

Gideon önündeki kâğıttan karıştırdı. Ama derleme Arap kuvvetlerinin gücü ve muhtemel stratejisi konusunda konuşurken pek o kâğıtlara bakması da gerekmiyordu.

«Abdül Kadir'in Cihad Milis'leri arasında en çok üç bin asker sayabilirim,» dedi Gideon. «Ama bunların yansı Ramle ve Lydda yöresinde dağınık durumdadır. Demek ki havaalanını almak için olanca güçleriyle çarpışacaklar. Çarpışmanın başlangıcında Palmach'ı işe katmaya hazır olmalıyız. Eğer havaalanını alamazsak felâket olur.»

216

Genelkurmay Başkanı, otuz yaşlarında bir Kudüs'li arkeologdu. Önem sıralamasında Ramle-Lydd ve havaalanının Batı Kudüs'ten sonra ikinci yeri tuttuğunu o da kabul etti.

Gideon devam etti. «Cihad kuvvetlerinin geri kalanı Kudüs çevresinde. Ama unutmayalım ki Abdül Kadir istediği anda ortaya on bin kahve kabadayı çıkarabilir. Hepsinin de şu ya da bu tür silâhları vardır. Savunmamızda zayıf bir nokta sezerse, sırf sayı çokluğuyla oraya yüklenip yarabilirler. Birincisi, yollar. Herhangi bir konvoyumuza karşı Bab el Vaad'a bin adam yerleştirebilirler.»

Genelkurmay Başkanı Yadin konuştu. «Bizim Bab el Vaad'ı ve Judea tepelerini temizlememiz için Palmach Tugaylarının hepsini kullanmamız gerekir.»

«Bunu yapmak zorunda kalabiliriz,» dedi Gideon. «Abdül Kadir'in açıkça görünen stratejisi Batı Kudüs'ü abluka altına almak ve oradaki halkımızı açlıktan öldürmek.»

Ben Gurion, «Bu Yişuv'a öldürücü bir darbe olur,» dedi.

Aslen Kudüs'lü olan, Ölü Deniz oymalarını keşfeden adamın da oğlu olan Yadin, kararlıydı. «Palmach Tugaylanndan birini Latrun'dan Kudüs'e aldirmayı gerçekten çok isterdim, ama buna olanak yok. Belki de Kudüs'süz bir Yahudi Devleti düşünmek zorunda kalacağız.»

Büyük bir sessizlik oldu.

«Bu olamaz,» dedi ihtiyar.

Yadin, «Umarım olmaz,» diye ona katıldı.

Ben Gurion başıyla Gideon'a devam etmesi için işaret etti. «Filistin'de en zayıf durumda olan yerleşim yerleri, Etzion Blokları,» dedi Gideon. Kudüs'ün on beş mil güneyindeki Arap yöresinde kurulu olan, dindar Yahudilerin oturduğu dört kibutz-dan söz etmekteydi. «Abdül Kadir bizi orada kasap gibi doğ-rayabilir. Etzion Blokları zaten Plan D'ye itiraz edişimin de baş nedeni oluyor. Bence orayı boşaltmamız gerek.»

Komutanlardan birkaçı ayağa fırlayıp bu görüşe karşı çıktılar.

«Susun. Susun. Bırakın Gideon sözünü bitirsin.» , «Batı Kudüs zaten en büyük sorunumuz,» diye direndi Gideon.

«Orası Etzion Bloklarını nasıl besleyebilir?»

217

«Aynı kanıda değilim. Abdül Kadir o blokları alamaz.» Gideon, «O halde oraya erzak götürecek ilk konvoyu sizin şahsen komuta etmenizi öneririm,» dedi. «Diyelim ki Etzion Blokları düzensiz Arap kuvvetlerinin ilk saldırılarına dayandı. Negev'le Galile de başlangıçta dayanmayı başardı. Sonra ne olacak? İkinci dönem gelip çattığı, Arap Lejyonu nehri geçip Filistin'e girdiği, Mısırlılar güneyden işgale başladığı zaman ne olacak. Plan D'nin başarı şansı yok.»

«Plan D'yi bir an için unut lütfen. Kavukçu'nun kuvvetlerini değerlendirmeni istiyorum.»

ihthiyar, keçi gibi inatlaşıyordu. Gideon derinden içini çekti, omuz silkti. «Kavukçu sekiz bin kişilik bir kuvvet topladı. Bin Suriyeli, beş yüz Lübnanlı, iki bin Iraklı, beş yüz Ürdünlü, iki bin Suudi, iki bin de Mısırlı. Aralarında az sayıda gerçek ordu subayı var. Bu saydığım ülkelerin ordularından. Buna ek olarak karşımızda birkaç bin kişilik bir kuvvet olarak Müslüman Kardeşler'den gelenleri, birkaç yüz de çok iyi eğitilmiş İngiliz asker kaçağını, eski Nazi'yi, Avrupalı paralı askerleri bulabiliriz. Kavukçu'nun bir miktar da zırhlı silâhı, yarım düzine kadar da top bataryası var.» , «Bunlar kuvvetli mi?»

«Bu iş için yeterince kuvvetli. Stratejileri sır değil. Kavukçu sınırdan girecek, Galile'deki yalnız başlarına kalan yerleşim yerlerini almaya çalışacak. Bu yerleşim yerlerinin hiçbirini bizden yardım bekleyemez. Eğer Kavukçu bir köy veya kibutzu eline geçirirse, kesinlikle katliama gidecektir. Böyle bir katliamın Galile Yahudilerini paniğe sürükleyeceğini, kaçmaya başlayacaklarını hesapladığından eminim.»

İstihbarat şefi bu sözü onaylayarak başını salladı. «Birinci aşamada... ki ona şimdi başlıyoruz,» diye devam etti Gideon. «İngilizler kayıtsız bir tutuma bürünecekler. Kavukçu'nun Arap Kurtuluş Ordusu'nun Filistin'e rahatça girmesine, Arap nüfusunun yoğun olduğu yerlerde karargâh kurmasına göz yumacaklar. Herhalde Nezareth çevresinde.»

«Yani Kavukçu katliama başlarsa İngilizlerin elini kolunu bağlayıp seyredeceğini mi söylemek istiyorsun?»

«Eh, orası kişisel değerlendirmeye bağlı,» diye karşılık ver-

218

di Gideon. «Benim kişisel kanıma göre, parmaklarını bile kıpırdatmayacaklardır. Kavukçu'ya rahat rahat hareket etme olanağı tanınacak. Belki İngilizler kendilerini tarafsız göstermek için bir iki hareket yapabilirler ama, bu aslında gerçek değil. Kavukçu bir yerleşim yerini almayı başaramasa bile, bize yollar konusunda çok büyük zararlar verecektir.»

Plan D'nin zayıflığı bir kere daha hücumlara uğradı. Neden Kavukçu'ya tek başlarına olan kibutzlar gibi tahrik edici hedefler sunuldu? Rizikolu işti bu.

«Bir devletin bağımsızlığını ilân etmek rizikolu iştir zaten,» dedi Ben Gurion. «Savaş da rizikolu iştir. Araplann zırhını yarabilmek için her santim yeri onlara ödetmek zorundayız.»

ihthiyarın vazgeçmeyeceği açıktı. Son değerlendirmeyi İstihbarat Başkanı yaptı. Araplar için ikmal konusu kolaydı. Tüm Arap dünyası onları besleyebilirdi. Silâhlarını sının aşırarak getirtebilirlerdi. Suudi'ler kesenin ağzını açarsa, Araplar sınırsız silâha sahip olurdu. Beri yandan Yişuv her mermiyi denizden getirmek zorundaydı. Bu durum, Arapların sayı üstünlüğüne eklenince, Yahudiler için genel görünümü karartıyordu. Aslında her şey, Arapların ne derece atak ve kararlı davranacağına, ne kadar enerjik savaşacağına bağlıydı.

Doğrusu pek modern ordu sayılmazlardı, yine de tankları, uzun topları, motorlu birlikleri, savaş uçakları vardı. Yani Yahudilerde olmayan her şey onlarda vardı.

Haganah'ın en korktuğu da, Abdullah'ın Arap Lejyonuydu. On bin iyi eğitilmiş profesyonel askerden kuruluydu lejyon. Modern silâhlarla donatılmışlardı. Başlarında yetenekli, seçkin İngiliz subayları vardı.

Plan D bütün gece tartışıldı. Ben Gurion sözünden dönmedi. Bir tek ödün verdi. Etzion Blokları gibi yerlerden kadınlarla çocuklar çıkarılacaktı. Gecenin ikisini biraz geçe plan kabul edildi. Bu durumda geriye tartışılacak bir tek önemli konu kalıyordu. Arap sivil halkı ne olacaktı? Durmadan ülkeden kaçışlarının sonucu nereye varacaktı?

Bu konuda herkes ihtiyarın ne diyeceğini bekliyordu. Henüz doğmamış bir ulusun ruhsal babasıydı o. Genel tutumuna

219

ve ölçülerine onun felsefesi, onun düşünüşü yön verecekti.

«Araplar bu savaşı kendileri istediler,» dedi Ben Gurion, «Ama bizim onlarla sonu gelmez kavgalara girmekten çok daha önemli işlerimiz var. Bu savaşı kazanmak, sonucunda gerçek bir devlet olarak ortaya çıkmak zorundayız. Bir Yahudi devletinin yapması gereken pek çok şey var. Bizler ve bizim manevî ölçülerimiz insanoğluna ışık tutacak düzeyde olmalı. «Ama bu büyüklük hayallerimizi düşman komşular arasında gerçekleştirebileceğimizi sanırsak budalalık etmiş oluruz. Barış sağlamalıyız. Eğer devletimiz bir kale olmaktan kuuu-lup gerçek bir devlet olacaksa, Araplarla yanyana yaşamak zorundayız.»

Yumruğunu masaya indirdi. «Arapları Filistin'den çıkarma politikasına asla yönelmeyeceğiz. Stratejik bakımdan bizim için ölüm kalım noktaları olan yerlerde, Ramle-Lyddda yöresinde, Latrun'da, Batı Kudüs'te onlarla varımızla yoğunuzla savaşaacağız. Eğer Araplar kaçmak istiyorsa, onlara kalın diye, Filistin'den çıkarlarsa, dönün diye yalvaracak da değilim. Ama biz kendimiz, kalmak isteyen bir Arabi asla ve asla çıkmaya zorlamayacağız. Yenilgi Araplara zor gelecektir. Duacıyım ki Filistin'den kaçmış olan kız ve erkek kardeşlerini, bizim kendi kardeşlerimizi gördüğümüz gözle görmeyi başarırlar. Umanm ki Araplar onlara doğru dürüst bir hayat sürme olanağı tanır. Ama eğer bir insan, kendi başlattığı bir savaşta evini, yuvasını terkederse, geleceğinden bizi sorumlu tutamaz.

«Vakit geç oldu, biz de çok yorgunuz, arkadaşlar. Son bir söz daha. Görüşme ve banş kapısını her zaman açık tutmak zorundayız. Günün birinde bir Arap lideri o kapıdan girecek, oturup bizimle konuşacaktır. Gideon... bu sözümün kuşku duyduğunu anlıyorum... ama, göreceğiz bakalım,»

DOKUZUNCU BÖLÜM

10 Ocak 1948

Banias nehri, Suriye sınırındaki Hermon dağından doğar, sının aşır Ürdün topraklarını sulardı. Oraya çok yakın yerde, 220

Kfar Szold kibutzu vardı. Altı yıllık bir kibutzdu. Hadassah'yı başlatan Amerikalı kadının adı verilmişti oraya. General Kavukçu kendine ilk hedef olarak orayı seçti. Sının üç alayla geçti. Bunlar arasında Birinci ve İkinci Yarmuk da bulunmaktaydı. Arapların Bizanslıları yenilgiye uğrattığı eski bir savaştan geliyordu bu isim.

Bir zafer haberini çabucak vermenin hevesi baskın çıktı, pek bir hazırlık planı yapılmadı. Kibutz da sanıldığından güçlü savundu kendini. Kavukçu hemen Suriye tarafına çekildi.

ARAP KURTULUŞ ORDUSUNUN I NUMARALI BİLDİRİSİ

Esirgeyen, bağışlayan büyük Allaha şükürler olsun. 10 Ocak günü sabah saat 07'de Yarmuk ve Hittim alaylarının elemanları Kfar Szoid'a karşı eğitim ha>-rekâtı yaptılar. Eğitim ilerledikçe, kibutzun tutuna-mayacağı anlaşıldı. Ben gerçek bir saldırı emri ver-dimse de, bölgedeki İngiliz kuvvetleri bizi geri çekilmeye mecbur ettiler. Zafer elle tutulacak kadar yakındır.

General F. Kavukçu Arap Kurtuluş Ordusu

Yenilgiye bozulan, çabuk bir zafere de çok ihtiyaç duyan Kavukçu'yla subayları, bu sefer Galile'deki en zayıf hedef diye nitelendirdikleri yere yöneldiler. Askerlerini Golan Tepelerine götürüp mevzilendirdiler, sonra Yarmuk nehrinin Ürdün nehrine kavuştuğu yere, Galile Denizi'nin alt tarafına indirdiler. İlk hedefin kırk mil kadar güneyinde, Tirat Tsvi'nin, yani Haham Tsvi kalesinin dış tarlalarına vardılar. Buradaki ki-butz, çıkmaz bir yolun sonunda ve tek başınaydı. İçinde yaşayanlar, eli silâh tutacak yaşta yüz altmış kadar dindar Yahudi kadın ve erkekti. Tüfeklerden başka, kibutzda bir tane de iki inçlik mortar vardı. Yardım gelmesi ihtimali pek yoktu ve kibutzu tuzağa düşürmek oldukça kolaydı.

221

Kavukçu kendi komuta çadırını kibutzun üzerindeki tepeye kurdu, dürbünle hedefini inceledi. Neden burayı ilk hedef olarak seçmedim diye pişmanlık duyuyordu. Koparılmaya hazır bir nar gibiydi burası.

Arap askerleri bir kere isteğe kapıldı. Kavukçu ilk utancının öcünü alma tutkusuyla bin kişilik asker grubunu üç dalga halinde kibutza karşı saldırıya kaldırttı.

Tüm kibutzlarm savunması bir tek genel plana göre yapılıyordu. Kibutzlarda evler zaten çember halinde yapılır, çocuk bakımı yeriyile okul bu çemberin ortasın alınırđı. Sığınaklar da ortadaydı. Dış binalann çevresinde siperler ve dikenli teller bulunurdu. Batıya göçen Amerikalıların, kızilderilileri görünce arabalarını daire biçiminde dizip içinden savunmaya geçmelerini andırıyordu. Tirat Tsvi'nin de, diğer pek çok kibutzun da tarlaları düşmana hemen teslim edilirdi. O dış çevreleri savunacak kadar çok adam bulunmazdı çünkü.

Birkaç temkinli subay, Kavukçu'ya önden devriye ekipleri yollayıp keşif yaptırmayı, bir yandan da kibutzu mortar ve top ateşiyle yumuşatmayı, ancak ondan sonra koruyucu makineli ateşi eşliğinde yürümeyi önerdiler. Yollan kesilirse, takviye birlikleri iki kanada yayılıp ilerleyebilirdi o zaman. Ama bu plan fazla karışık göründü. General zafere susamıştı. Şafak sökerken Araplar savaş naraları atarak saldırıya, geçti. Apaçık, yeni sürülmüş tarlalar üzerinden koşarak yaklaştılar. Birkaç dakika içinde, organize saldırı görünümü tümüyle kayboldu. Askerlerin hareketini kontrol altına almaya çalışan subaylar kimseye söz geçiremedi. O sırada gökyüzü sanki yarıldı, sağnak halinde bir yağmur boşalmaya başladı. Tarlalar birer bataklığa dönüştü.

Tirat Tsvi'nin dindar Yahudileri disiplinli hareket ettiler,, ateşi kestiler. Dış sınırlarına varmayı başaran Araplar, iliklerine kadar sırsıklam, çamur içinde bir grup görünümündey-diler. Dikenli tellere çarpınca durdular. İkinci dalganın morali zaten bozuktu. Üçüncüsü ise savaş alanının yarısına vardığında ilerlemekten vazgeçti.

Kavukçu tepedeki komuta mevkiinden dehşet dolu bakış-

222

larla bakıyordu. Subaylarıyla birlikte askerleri ikinci bir saldırıya hazırlamaya çalıştılar ama, olmadı. Bıkmıştı adamlar. Kavukçu bu sefer kuvvetlerini Filistin'in Arap kenti olan Nablus'a kaydirdi. Burası Kutsal Kitapta Şekem diye geçen yörede kurulmuştu. Bölgedeki İngilizler, askerlerin oraya gelmesine göz yumdular.

ARAP KURTULUŞ ORDUSUNUN 12 NUMARALI BİLDİRİSİ

25 Ocak, 1948

Esirgeyen, bağışlayan büyük Allaha şükürler olsun. Savaş koşulları altında yapılan son eğitimde, küçük birlikler bu sefer Tirat Tsvi Kibutzu bölgesinde çalıştılar. Askerlerimizi silâhlarımıza ve taktiklerimize alıştırmak için bu eğitimleri yaptırmak şarttı. Eğitim, eşi görülmemiş derecede başarılı oldu. Birkaç saat boyunca kibutzla oyuncak gibi oynadık, onu yokladık, gelecek savaşlarda uygulayacağımız çeşitli manevraları denedik. Artık Arap Kurtuluş Ordusunun birçok Yahudi yerleşim yerini ezmeye hazır olduğunu duyururum. Siyonist köpeklerle karşı kazanacağımız zafer yakındır.

General F. Kavukçu Arap Kurtuluş Ordusu

Aşağı yukarı aynı sıralarda, Abdül Kadir Hüseyinî'nin Ci-had Ordusu da ilk eylemine başladı. Hedefleri kimseyi pek şaşırtmadı. Etzion Blokları, Arapların yoğun olduğu bir bölgedeydi. Bethlehem'le Hebron arasında engebeli, vadilerle dolu bir yerdeydi.

Abdül Kadir saldırmadı. Geri durup oraya ateş yağdırdı. Niyeti orayı kuşatmak, içerdekileri açlıktan öldürmek, cephanelerini tüketmekti. Bu da rahatlıkla yapılabilirdi, çünkü İngilizler karışmamaya söz vermişlerdi. Zaten Etzion Bloklarına gelen dağ s^olu da kolaylıkla pusu kurulabilecek bir yerdirdi.

Palmach gerçi o sıra parçalanacak kadar fazla esietilmiş-

223

ti ama, yine de oraya üç düzine adam ayırmayı başardı. Gece karanlığından yararlanıp bloklara sızdılar. Onların gelmesiyle, Yahudi direnişi katılaştı. Kuşatma devam ederken içerdeki yiyecek ve cephane çok azaldı. Kudüs'deki komutanlığın blokları ya teslim etmesi, ya da onlara bir konvoy malzeme ulaştırmaya çalışılması kaçınılmaz oldu. Konvoy kuruldu. Kudüs'ten çıkar çıkmaz kendini sanki bir cehennemde buldu. Her köyün her evi muhtemel bir ateş kaynağıydı. O güç dağ yollarının her dönemeci bir pusuyu saklıyor olabilirdi. Konvoy bloklara asla varamadı. Kırk adam da, zırhlı arabaları da yokedildi.

Abdül Kadir bundan sonra blokların çevresini yokladı, yapılacak saldırının sonunda süngü savaşının kaçınılmaz olduğu kanısına vardı. Adamları sıkın ve bezgindi. Bu yüzden oradan kuvvetlerini geri çekti.

İlk saldırılarında Abdül Kadir de, Kavukçu da başarısızlığa uğramışlardı. Ama Yahudiler de çok kayıp veriyorlardı. Bu dar durumlarında göze alamayacakları kadar hem de. Kudüs'ü bombalama saldırıları başlamıştı. İngiliz subayları Arap kılığına girmeye çalışarak birkaç bombalama, eylemine yardımcı oldular ama kimsenin kendilerini gerçekten Arap sanmasını sağlayamadılar. Bir otomobilden atılan bomba Yahudi Ajansı Merkezini havaya uçurdu, bir başkası FİLİSTİN POSTASI binasını yıktı. Üçüncü bir bomba, Yahudi iş semtinin ortasında bir yere yerleştirilmişti. Hiç uyarısız, bir öğle vakti patladı, çok sayıda sivil öldürdü.

Irgun ve Haganah bunun üzerine misillime eylemine girişip hem Yafa, hem de Kudüs'teki Arap komutanlıklarını havaya uçurdu.

Artık patlamaların gürlediği, yerlerin sarsıldığı, camların kırıldığı, enkazın uçuştığı, çılgınlıkların inlediği, kanların aktığı, insanların kolu bacağı kesilerek çuvalara tıklandığı döneme girilmişti.

İngilizler, Arap Nazareth kentindeki Taggart Kalesi'nden çekildikleri zaman Kavukçu girip oraya yerleşti ve orayı ken*

224

di merkez komutanlığı haline getirdi. Bu kentte daha çok Hristiyan Araplar yaşıyordu. İki tarafın savaşına da bulaşmama kararındaydılar. Kavukçu onlar arasından adam toplama-dı, işbirliği de göremedi. Bunun üzerine kendi adamlarını onların üzerine saldı. Nazareth'in birçok kiliselerine girildi, kutsal tasvirler çalındı. Hristiyan Araplar ona kendi savaşma dönmesi, bu kenti rahat bırakması için baskı yaptılar.

Sınırın öbür yanında da ciddi sorunları vardı Kavukçu' nün. Kendisini destekleyip parasal yardım sağlayanlar, Arap örgütleri ve hükümetler de ilk heveslerini kaybetmeye başlamışlardı.

Bir zafer kazanma telâşi içindeydi. Beri yandan, o zaferin gösterişli bir şey olması gerektiğini de biliyordu. Bu sefer kendine hedef olarak çok stratejik bir noktayı seçti, bu yolla eleştirenleri susturmayı amaçladı. Mişmar HaEmek (Vadinin Bekçisi) kibutzu Hayfa - Tel Aviv otoyolunun tam üzerindeydi. Orayı almakla Yişuv'u tam anlamıyla ikiye bölmek mümkündü.

Kibutzda küçük bir Haganah birliği vardı. Silâhlarına ek olarak bir tek ağır makineli tüfeğe sahiptiler.

Kavukçu temkinli adımlarla Mişmar HaEmek dışındaki yüksek yerlere yerleşti. Yanında toplam bin iki yüz kişiyi bulan bir kuvvet vardı. Bu sefer saldırısına yeni bir boyut daha eklemişti. Bir düzine arazi topu vardı. Gürleyip duruyordu toplar. Gerçi atışları yapanlar pek nişancı değildi ama kibutz yine de zarar görüyor, moral çöküntüsüne uğruyordu.

Temkinli, disiplinli birlikler halinde süvarilerini yolladı. Kibutz her grubu geri püskürttü. Kavukçu o zaman çevreyi kuşattı, gece boyunca, oraya yüzlerce top güllesi savurdu.

Ertesi sabah İngilizler işe kanşmak zorunda kaldılar. Elleri ateşkes bayraklarıyla kibutza gelip yaralıları, kadınları, çocukları çıkarmayı önerdiler, teslim şartlarını konuşma teklifinde bulundular. Sonunda çocuklar çıkarıldı ama büyüklerin hepsi içerde kaldı.

ikinci gece top atışları yine devam ederken, bölgede talim yapmakta olan Albay Epstein komutasındaki Haganah alayı 225

kibutza süzüldü. Peşinden bütün gece yürümek zorunda kalan Birinci Palmach Alayı da şafak vakti oraya yetişti. Gün doğunca top atışları sustu. Araplar birçok yönden yaklaşmaya başladılar. Dış çevreye vardıklarında, saldırıya geçmek üzere tekrar gruplandılar. Ama tam o sırada kendileri saldırıya uğradılar.

Yahudiler ilk defa olarak düzenli bir alay halinde, silâhlı ve hazırıldılar. Kibutzdan dışarı fırlayıp, şaşkınlığa uğrayan düşmana saldırdılar. Arap Kurtuluş Ordusu hemen geri dönüp kaçmaya başladı, Haganah ile Palmach da onları kovaladı, bir türlü savaştan vazgeçmelerine izin vermediler. Kavukçu çaresiz ateşkes istedi, onlar buna da yanaşmadı. Araplar hâlâ kaçıyordu. Yahudiler onları beş mil ilerdeki Megido'ya kadar kovaladılar. Orada Haganah ile Palmach çabucak tekrar gruplandı. Megido'nun ilerisinde Vadi Ara diye bir yer vardı. Tarih boyunca işgal ordularının geçiş yolu olagelmşti. Orada Yahudiler tekrar saldırıya geçerken Kavukçu'nun Yarmuk •alayları karşılarında toz olup kayboldu.

ARAP KURTULUŞ ORDUSUNUN 56 NUMARALI BİLDİRİSİ

14 Nisan, 1948

Esirgeyen, başlayan büyük Allah'a şükürler olsun. Bugün bir cehennem günü oldu. Toplarımız Mişmar HaEmek'i yıktı, taş üstünde taş bırakmadı. Son saldırımızı yapacağımız sırada büyük bir ihaneti öğrendik. Gece karanlığından yararlanan bir İngiliz Tugayı, Haganah kılığında kibutza girmişler. Dış savun-• ma hatlarına vardığımız sırada yüz top birden içerden askerlerimize gülle yağdırmaya başladı. İngiliz armalarının üzerine boya çekilmiş seksen tank bize doğru saldırıya geçti. Cesur savaşçılarımız yine de kâfirleri durdurmayı başardılarsa da, bu sefer İngiliz savaş uçaklarının saldırısına uğradılar. Hem sayı, hem silâh bakımından zayıf durumda kalınca, düzenli bir çekilişten başka çare kalmadı. İstihbaratımızın öğrendiğine göre Siyonistler İngilizlere bu 226

yardımları karşılığında yüz bin sterlin ödemiş bulunuyorlar. Korkmayın, kardeşlerim. Bunu unutmayacağız ve öcümüzü alacağız. Şu sıra güvenli yerde bulunan Arap Kurtuluş Ordusu askerlerinin gösterdiği cesareti ve adanmışlığı ne kadar övsek azdır. Daha kalabalık olarak döneceğiz. Zafer uzakta değildir.

General F. Kavukçu Arap Kurtuluş Ordusu

Bundan sonra Kavukçu, Arap başkentlerine acı dolu bildiriler yollayıp asker kaçaklarının çok olduğundan yakınmaya koyuldu. Gerçekten, kuvvetleri hızla azalıyordu. Kavukçu, maaşları karşılama zorluğundan da yakınmaya başlamıştı. Geri kalan kuvvetleriyle Bab el Vaad'a doğru ilerledi, orada Abdül Kadir'in Cihad milisleriyle birleşti. Hiç değilse burada, Kudüs'e giden Yahudi konvoylarına karşı başarılı olmayı umuyordu.

* * *

ingilizler ellerindeki mevkileri birer birer boşaltırken taraflardan ya biri, ya öbürü o kaleleri ele geçiriyordu. Yişuv'a ilk parti silâh Çekoslovakya'dan geldi. Negev Çölü'ndeki gizli bir hava pistine indirildi. Kıyı ablukası biraz gevşedi, bir Polonya gemisi Yahudilerin Tel Aviv limanına sokulup daha ağır silâhlan getirdi. Bunlar derhal yedek birliklere dağıtıldı, onlar da tüfek yerine değneklerle, bomba yerine taşlarla eğitim yapmaktan, kurtuldular.

Yeni silâhlar gelince Haganah artık karma nüfuslu kentlere daha kararlı biçimde girebildi, o zaman Arap kararlılığının büyük ölçüde yıkıldığı görüldü, bir panik dalgası Araplara yayıldı gitti.

Hayfa: Filistin'in başta gelen liman kenti olan Hayfa, Akdeniz kıyısında, Carmel dağı eteklerinde kurulmuştu.

Tepelerden bakıldığında, San Francisco'ya benzer bir görünümü vardı. Arap halk liman kısmına, Yahudiler de Carmel'in alçak yamaçlarına yerleşmiş durumdaydılar.

227

Şurası ülkenin başlıca ikmal deposu olduğundan, her üç taraf arasında çatışmalar, yol kesmeler ara vermeksizin sürüp gidiyordu. Araplar iyi örgütlenmiş ve silâhlıydı. Yahudilerin, Albay Carmel komutasında bir Haganah birliği vardı. Bu birliğe Carmeli Birliği denmeye başlanmıştı.

Kentin Arap kesiminde bir İrgun bombası patladı, yakın-'daki petrol rafinerisinde bir Arap ayaklanmasının başlamasına yol açtı, kırk Yahudi öldürüldü. Savaş hatları karşılıklı gaddarlıklarla çizilip bozuluyor, barış çözümünü olanaksız hale getiriyordu.

Araplar kendi kesimlerine düzensiz askerleri, paralı askerleri, kendi milislerinden birlikleri doldurdular, büyük sayısal üstünlük elde ettiler.

Ama Carmeli Birliği yüksek yerleri tutmuştu. İngilizler çekilmeye başlayınca Haganah hemen Siccors harekâtına girişti. Arap kesimine karşı bütün gece süren bir saldırının sonucunda Araplar dörde ayrılmak zorunda kaldılar, içlerindeki savaşma azmi son buldu. İngilizler müdahale edip ateşkesi sağladılar.

Albay Carmel, Arap Belediye Başkanıyla buluşup taleplerini bildirdi. Arapların silâhlarını bırakmalarını, Filistinli olmayan tüm yabancı paralı askerleri teslim etmelerini istiyordu. Araplardan sivil halkı oradan çıkarmaları istenmedi.

Belediye Başkanı düşünmek için süre istedi, hemen Ka-vukçu'nun Hayfa'daki en yüksek rütbeli subayına, danışmaya koştu. Subay, Belediye Başkanına teminat verdi. .Kavukçu yakında Nablus'dan Hayfa'ya doğru saldırıya geçecekti. Belediye Başkanına ve diğer Arap mahalli yöneticilerine sivil Arap nüfusunu kentten çıkarmalarını, ateş altında kalmamaları için önlem almalarını önerdi. Yahudiler dışarı atılır atılmaz Araplar geri dönebilecek, o zaman Hayfa'nın Yahudi kesimini de devralabileceklerdi.

Hayfa'nın Yahudileriyle Arapları o zamana kadar oldukça iyi geçinmişlerdi. Aralarında bol ticaret yeralır, komşuluk ilişkileri sürdürülürdü. Hayfa Yahudilerinin liderlerinden bir grup, Arap liderleriyle buluştu, onları kalmak üzere ikna etmeye çalıştı, Ben Gurion'un politikasını anlattı.

228

Araplar ise, kenti boşaltmaya karar verdiler. İngilizler ateşkesin sürmesini sağladı ve beş gün içinde yaklaşık yüz bin Arap yollara düşüp Acre yoluna koyuldu. Birkaç bin kişi kalmaya karar vermişti. Onlara hiçbir zarar gelmedi. Hayfa Arapları sebepsiz kaçmışlardı. Ypkedilme korkula-r. aslında kendi düşüncelerinin yankılarıydı. Yahudileri öldüreceklerini ileri sürenler, onların kendi liderleriydi. Yahudilerin de kendilerine, onların yapmak istediği şeyi aynen yapacaklarından korkuyorlardı. Bu korkulan kendi liderleri tarafından sömürülüyor, ordulara yol açınlar diye kaçmaları teşvik ediliyordu. Hayfa göçü Safed'de, Tiberias'da da tekrarlandı. Oraların da halkı, kısa süren ilk savaşılarından sonra soluğu yollarda aldı.

Araplar kısa süre önce kendi liderlerinin ve ileri gelenle-rinin Filistin'den akın akın kaçtığını görmüşlerdi. Durdurulmaz bir hareket, giderek geliyordu. Herhangi bir tehditle karşılaşmadan, binlercesi yollara dökülüyordu. Küçük bir olay gibi başlayan hareket, zamanla bir çığ gibi büyümekteydi.

Arap Filistin, birinci raundu hemen hemen kaybetmiş gibiydi. Durumu kurtarmak için yeni bir stratejiye, dönüldü. Eldeki her kaynak, yol savaşlarına akıtılacak, Kudüs'le Yivuş'ua arasındaki bağlantı kesilecek, oradaki Yahudiler açlıktan öldürülecekti. Eğer Kudüs'te başarı kazanabilirlerse, önceki Arap yenilgilerinin hepsi solda sıfır kalırdı. Kudüs, Yivuş'un kalbiydi. Araplar için de, yılanın başıydı.

Bu çok önemli çatışma biçimlenirken, Yivuş'u temelinden sarsan bir şey oldu. Arap Lejyonu sözünden döndü, Ürdün nehrini geçtiği gibi Filistin'e girdi. Etzion Blokları kanlı bir çatışmadan sonra Lejyonun eline geçti. Sağ kalanların çoğu öldürüldü, birkaç tanesi esir alındı.

Araplar Kudüs'ten, Hebron'dan, Bethlehem'den fırlayıp Etzion Bloklarını yağmaya koştular, meyve bahçelerini, tarlalarını harap ettiler, sinagoglarını yıktılar. Artık Lejyonun neler yapabileceği belli olmuştu.

229

ONUNCU BÖLÜM

Batı Kudüs'ün boğazındaki ilmik sıkıştı. Yüz bin Yahudi katı bir abluka altına girdi. Bab el Vaad'dan gelen incecik hayat yolu kesildi, zorla açıldı, tekrar kesildi. Eski kent surları içindeki iki bin aşırı dindar Yahudi, çevrelerini elli bin Arap sanp onlann kendi halklarıyla bağını kestiği halde, vazgeçmeyi reddettiler.

Erzak ve malzeme buraya kıydan, Arapların tuttuğu yollardan, sonra da Bab el Vaad'dan gelmek zorundaydı. İngilizler yolda devriye gezme numarasını pek de inandırıcı yapamadılar.

Kuşatmanın hazırlıkları sırasında Yahudiler kentin eski kesimindeki tüm sarnıçları kontrol etmişlerdi. Dönemsel kuraklıklar, ikide bir başgösteren susuzluklar nedeniyle, tâ eski zamanlardan beri yağmur suları buradaki evlerin çatılarında toplanır, kanallarla yeraltındaki beton tanklara verilir. Hemen her evde böyle bir tank vardı, ama çoktan beri kullanılmamışlardı. Çünkü buraya sonradan modern su şebekesi gelmiş, kıyadaki pompalardan su pompalanıyordu. Önce sarnıçlara kimyasal maddeler konup suyun korunacak hale getirilmesine çalışıldı. Üstlerine çimento kapaklar yapıldı. Sarnıçların, aile başına günde on galon hesabıyla, üç aylık suyu depolayabileceği saptandı.

Bu planlar ucu ucuna yetişmişti, çünkü Araplar Batı Kudüs'e gelen tüm su borularını patlattılar, İngilizler de onları yeniden onarma, ya da koruma işine bulaşmak istemedi.

Su kamyonları her gün belirlenmiş birkaç sarnıcı açıyor, sıvı altını oralara dağıtıyordu. Her ev kadını önce bir galon suyu gerekli içme ve yemek pişirme suyu olarak ayırıyordu. Geri kalanı, yıkanma, bulaşık gibi işlerde kullanılıyordu. Suyun bir şişesi, diş fırçalamak için ayrılmaktaydı. En son olarak da çamaşır giriyordu devreye. Tuvaletlerde günde bir tek kere sifon çekilmekteydi. Duş yapmaya, bahçe sulamaya ya da sağlık hizmetlerinde kullanmaya yetecek su yoktu. Bunu izleyen aylarda Kudüs sokaklarına çölün tozları oturdu. Yahudiler ya-

vaş yavaş kurumaya başlarken kentleri de ölü gibi, kahverengi bir tona büründü.

Yakıt ancak hastanelere yetecek kadardı. Bir de askerî tesislerle fırınlara veriliyordu. Evlerde elektriğin yerini mumlar aldı. Kudüslü ev kadını, yemeğini ortak ateşte pişirmeye» başladı. Bölgede hiçbir zaman fazla odun olmadığından, insar»-lar evlerdeki tahta parmaklıkları, pencere pervazlarını, mobilyaları kırıp yakıyorlardı.

Yenebilecek yeşil sebze hemen hiç yoktu. Beslenme düzeyi açlıktan ölme sınırına dayandı neredeyse. Günde altı yüz kalori, tavandı. Uydurma bir havaalanı, tek motorlu bir Yışuv uçağının her gün bebe maması, âcil ilaç, küçük silâh getirmesine, bazen Yivuş liderlerini getirip götürmesine yetiyordu.

Yahudiler çok kötü bir durumdaydılar. Bölge kesinlikle Arap doluydu. Haganah bu kentleşmiş koca alanı koruyabilmek için öyle dağılmıştı ki, çizdikleri hattın her noktası yarılmaya elverişliydi. Ellerindeki beş yüz tüfekte birkaç başka silâh, bu arada Little David mortarlarıydı. Bunlar Safed'de başarıyla kullanılmıştı. Bu yüzden Davidka'lan bir yerden bir yere taşıyıp duruyorlar, Arapların daha çok silâhları olduğunu sanmasına uğraşıyorlardı.

Yahudilerin burayı sağlama alması kaçınılmaz gözüküyordu. Haganah, Katamon adlı bir Arap banliyösünü ele geçirmeyi başardı, diğer Haganah saldırıları başarısızlığa uğradı, peygamber Samuel Tepesi'ne, gelen konvoyları koruyabilmek amacıyla yapılan saldırı da Araplar tarafından püskürtüldü.

Scopus dağında tek başına kalmış Yahudi tesislerine ulaşacak yolu açmak amacıyla Victoria-Augusta kompleksine de bir saldırı yapıldı. O da başarısızlığa uğrayınca, İbrani Üniversitesi, Ulusal Kütüphane ve Hadassah Hastanesi Kudüs'ten kopmuş oldu. Oralara ulaşabilmek için konvoylar bir yığın düşman Arap mahallesinden geçmek zorundaydı. Tesislerin çalışmalarına devam edebilmesi, binalarını yağmalamaktan koruyabilmeleri için, Yişuv ister istemez onlara askerî alan dışı statü tanımak zorunda kaldı.

Ablukayı yarmak için giriştikleri ilk saldırıda Tel Aviv' den gelen Haganah birlikleri Abdül Kadir'in Ramle-Lydd'a yö-

230

231

resindeki adamlarına yüklendiler, komuta merkezini havaya uçurup yolu bir dereceye kadar temizlediler. Ama Kudüs'e ula-,sana kadar daha çok uğraşılmalıydı.

Son zamanlarda Albay Frederick Brompton, Latrun Ka-lesi'nde haftada birkaç kere Gideon Asch'le buluşuyordu. İkisi de arabulma görevindeydiler. Âcil durumları birbirine anlatmak amacıyla konuşuyorlardı. Brompton'un bu göreve seçilmesi, tarafsız bir bürokrat olduğu, İngiliz tarafsızlığını temsil ettiği içindi.

«Lydd'da patlattığınız bu bomba çok kötü oldu,» dedi. «Kulağımıza geldiğine göre Har el Palmach tugayını gizlice Şe-meş kibutzundan çıkarıp Bab el Vaad'a yerleştiriyormuşsunuz. Askeri yetkililerden olsam, yolu zorla açmaya çalışıyorsunuz derdim.»

Gideon iki kolunu yana açıp suçsuzluk belirten bir işaret yaptı.

«Bu iş çok pahalıya patlayacak, hem de çok,» dedi Brompton.

«Belki siz yolu korumakta biraz daha etkili olabilseydi-niz...» dedi Gideon.

Brompton, az önce Gideon'un yaptığı suçsuzluk hareketini aynen tekrarladı.

«Pekâlâ, Albayım, iş konusuna dönelim. İki tane öncelikli sorunumuz var. Birincisi, Arapların Temple dağı yöresini silâhlandırmasına itiraz etmeyi sürdüreceğiz. Son -sayımımıza göre yirmi makineli tüfek ve mortar yerleştirildi ve büyük tapınağa gözleme mevkileri eklendi. Ayrıca Mescidi Akse'nin bodrumunda birisi bir kibrit çaksa tüm kent havaya uçar.»

«Bu işleri anlarsın, Gideon, dostum. Araplann zaten kimsenin tapınağına pek saygısı yoktur, bu arada kendülerininkine de yoktur.»

«Ammam saçma, Brompton. Tanrı korusun, ya Yahudiler o iki camiden birine bir bomba koysa? Bütün dünyayı dinsel bir feryatla gırtlığımızı çökertirlerdi.»

Brompton hafifçe gülmeyi başardı.

232

Gideon devam etti. «Doğu Kudüs'teki her hastaneye, her okula Arapların silâh yığdığını da belirtmek istiyordum,» dedi.

«Gideon, bundan sonra Araplara hak ve adalet öğretecek değilsin herhalde. Bazı şeyler vardır, biz Manda'yı korumak için bile yapmadık. Tanrı bilir, bu yüzden bir gün imparatorluğumuzu bile kaybedebiliriz. Ama savaşta bile insanlığın sınırı diye bir şey vardır. Onlar için bu bir oyun... kirli bir avantaj. Onlar giriyor o riske. Sen de gülümseyip geçmek zorundasın.»

Brompton birden sinirli gibi gözükte. Bu onun her zamanki haline pek uymuyordu. Gideon, herhalde söyleyeceği önemli bir şey var, diye düşündü. Brompton, «Başka ne var senin gündeminde?» diye sordu.

«Su borusu. Sizin yardımınız olmadan onaramayız ve ko-ruyamayız.»

Brompton gözle görülecek biçimde tedirginleşmişti.

Gideon ayağa kalktı, «Allah kahretsin!» diye bağırdı.

«Otur yerine, Gideon, lütfen otur yerine!» Brompton İngi-" lız sakinliğini biraz abartarak konuşuyordu. «Sana daha Taksim' oylaması sırasında, tutumumuzun artık yönetici değil, tarafsız olduğunu söylemiştim. Siz bizi kesinlikle Arap yanlısı sayıyorsunuz. Belki seni çok şaşırtabilir ama, tüm Arap dünyası da bizi Siyonist yanlısı olmakla suçluyor. Aslında bizim kadrodaki adamlar da, kimi öyle, kimi böyle bir tutum içindeler.»

«Ben senden İngiliz adaletini anlatmanı istemedim. Yüz bin kişiye gerekli suyu sordum.»

«Su borusunun onarımına karışamayız. Kuvvetlerimizi son hızla çekiyoruz. Ne yeterli adamımız var, ne de bu işi yapmaya isteğimiz. Artık tarafların kuvvet toplamasına, birbiriyle savaşmasına engel olmak bizim görevimiz değil. Biz gidiyoruz. Ve biz gittikten sonra da arkamızdan burada tam bir savaş patlayacak. Biz burada olduğumuz sürece, olayları birer birer ele alarak müdahale etmeye, sivil halkı korumaya çalıştık. Arap halkı Hayfa'dan, Tiberias'dan, başka

yerlerden çıkardık. Size aynı teklifi yaptığımızda, sivillerinizi uzaklaştırmayı reddettiniz. Ama iyice anlamanız gerekir ki biz Kavukçu'yu durdur-

233

mak niyetinde olmadığımız gibi, Palmach'ı durdurmak niyetinde de değiliz. Geçmişte birbirimize yaptığımız tüm kötülükleri unutup buradan çıkmak istiyoruz yalnızca.» «Elinizi çamurlamadan,» dedi Gideon. Brompton, «Elimizi çamurlamadan,» diye ona katıldı. «Kumar masasında iyi oyuncu sayılmazsın, Albayım. Nedir kaf andaki?» Brompton savunmaya hazırlanır gibi öksürüp boğazını temizledi. «Sana zaten bildiğin bir şeyi söyleyeceğim. Kudüs'teki durumunuz umutsuz. Etzion Bloklarının işi bitik. Kudüs'ün eski kesimindeki Yahudiler de ölüme mahkûm. Belki Yahudi Ajansı bunlara 'kabul edilebilir kayıplar' diye bakıyor olabilir. Ama o zaman ne olacak? 15 Mayıs'a kadar, yani biz gidene kadar dayanmayı başarırırsamz, bir günlük yolda Arap Lejyonu hazır. Kudüs'e yürümek için fırsat bekliyor. Mısırlılar güneyden, Suriye ve Irak kuzeyden girip Kudüs'te alkışlar arasında birleşmeyi planlıyorlar. Gideon, Plan D çok tehlikeli... yoo, tehlikeli değil, intihar!»

Gideon'un kendi de Plan D'ye çok karşı olduğundan, konuşmamayı seçti. Belli ki İngiliz komutanlığı da aynı görüşteydi ve Yişuv'un inatçılığının sonuçlarından korkuyordu.

«Ben İngiliz hükümeti adına, Başbakan adına konuşmaya yetkiliyim. Ve şahsen size yalvarıyorum, insanlarınızı Kudüs* ten çıkarın.»

«Neden böyle birdenbire vicdanın depreşti?» «Açık konuşalım mı Gideon?» «Açık konuşalım.»

«Bir Arap bir kere bu savaşta galip duruma geçti mi, onu güden bir tek amaç vardır. Kesip öldürmek. Size Kudüs'ü boşaltmayı önerdiğimiz kayıtla geçmesini istiyoruz, çünkü ortadan kaldırılan binlerce sivilin katliamından sorumlu olmak niyetinde değiliz.»

«Gerçekten biz insanız diye mi korkuyorsunuz, yoksa dünya kanlı elinizi göreceksiniz diye mi?»

«Daha önce de söylediğim gibi, bizde de iki yanı tutanlar var. Ama ne olursa olsun, biz kiliselere silâh saklamayız, ve Nazi de değiliz.»

234

«Evet, seni anlıyorum,» dedi Gideon.

«O halde son iki bin yılın en büyük katliamının da yüzde seksen şansa sahip olduğunu anlıyorsundur.»

«Farkındayız.»

«Tanrı aşkına, Gideon, bunu Ben Gurion'a anlatman gerek. Böyle bir şeyin olmasına izin verirse, ondan sonra nasıl yaşayabilir? Ulus olma hayalleriniz böyle bir felâketten sonra nasıl ayakta kalabilir?»

«İhtiyara mesajını elbette vereceğim. Ama bir sorun var, biliyorsun. Aynı problemle Avrupa'da da karşılaşmıştık. Biz bir yerden çıkınca gidebileceğimiz bir başka yerimiz yok. Yoksa bu önerinizin yanı sıra, Kraliyet hükümetiniz büyük bir jestle kollarını açıp yüz bin Yahudi'yi kabul ettiğini mi söyleyecek? Belki bir Arap zaferi durumunda yarım milyon Yahudi'yi hattâ!!! İngiltere'ye gelmemiz şart değil. Bizi Uganda'ya, Hindistan'a, Batı Hint Adalarına da yollayabilirsiniz, ha? Belki Amerikalıları, Kanadalıları, bizi kabul etmeye razı edersiniz. Öteki yardımsever Hristiyan ülkeler de var. Ah, Albayım, siz saf bir insansınız. Bize kimsenin gözyaşı dökmeyeceğini çok iyi biliriz biz.»

Gideon ayağa kalktı, kapıya doğruldu.

«Gideon.»

«Evet, Brompton.»

«Ben şahsen bu duruma çok üzülüyorum.»

«Boşver. Yahudi olmak her zaman yalnız olmak demektir.»

* * *

Yişuv'un cevabı çabucak geldi. Ben Gurion, Bab el Vaad'ın açılmasını emrediyordu. O zamana kadar Palmach hep küçük birlikler halinde eyleme geçmişti. Bu sefer Yahudi komutanlığı, Operasyon Nachshon'u hazırlamaya koyuldu. Bu isim, Haz-reti Musa'nın yanında Kızıl Deniz'e ilk atlayan, suları deneyen adamın adından geliyordu. Palmach'ın Har El (Tanrı Tepeleri) tugayına Bab el Vaad'ı, Kudüs'e ikmal konvoylarının girebileceği kadar açması görevi verilmişti. Aynı zamanda Yişuv da Latrun'un çevresinden, Bab el Vaad'ın arkasından dolaşan gizli yolların inşasına başladı.

•235

Otoyolun Kudüs ucunda en stratejik nokta, Kastel adlı Arap köyüydü. Bu köy, Haçlılardan, hattâ daha önce, Romalılardan kalma harabelerin üzerine kurulmuştu. Tepede olması nedeniyle yola hâkimdi. Yahudi konvoylarına yapılan saldırıların da çoğu oradan geliyordu.

Gideon Asch'in yıllardır topladığı istihbarat bilgilerini kullanan Har El Tugayı yayıldı, engebeli ve tehlikeli araziye gece aştı, yolun üzerindeki birçok kilit noktaları tuttu, oralardaki Arap milislerini kovaladı.

Aynı zamanda seksen Har El elemanından kurulu bir birlik, Kastel'in yamacına ağır ağır tırmanmaya koyuldu. Kimse farkına varmadı. Oraya vardıklarında büyük sürpriz yaratmayı başardılar. Savaş birkaç dakikada bitti, köylüler kaçtı. Kastel şu an için Yahudilerin eline geçince, telâşlı, durmak bilmez bir çalışmaya girildi. Erzak ve malzeme, tüm Yahudi Filistin'in her tarafında kamyonlara yüklenmeye başladı. 30 Nisan'da üç büyük konvoy Kudüs'e girmeyi başardı.

Kastel'in alındığı haberi bir Arap köyünden öbürüne uçuyor, her ulaştığı yerde inanmazlıkla karşılanıyordu. Birden Arap topluluklarını bir alev sardı, Tabah'a kadar ulaştı. Hacı İbrahim gerçi kimseye izin vermemişti ama, fellahlarmdan düzinelercesi, Kastel'i geri alma çağrısına koşup milislere katıldılar.

Tepenin eteklerinde yeterince adam birikince, düzensiz biçimde yukarıya doğru koştular, hemen geri püskürtüldüler. Başlarında kararlı, bilgili bir komutan olmadığı için Araplar bir saldırıyı düzenleyemiyor, sürdürüyorlardı. Menzil dışından rastgele biraz daha ateş ettikten sonra hepsi evlerine döndüler.

Abdül Kadir Hüseyin'iye Kastel'i hemen geri alması için baskı yapıldı. Orası artık Kudüs'ten getirilen doksan kişilik yedek Haganah grubuna devredilmişti. Kastel'in kaybedilmesinden birkaç gün sonra Abdül Kadir kendi Cihad ordusundan bir grup adam topladı, ateş desteğinde tepeye tedbirli biçimde ilerledi. Kendine güvenli mevkiiler buldu, az sayıdaki Yahudi savunma görevlilerini yerlerine mıhladı.

Savunma birliğinden cephanelerinin az olduğuna dair bir

çağrı uçtu. Arap saldırısını durduracak durumda değillerdi. O sırada bir gemi, İngiliz ablukasını yarıp gelmeyi başardı. İçindeki silâhlar hemen boşaltılıp dağıtıldı, bir kamyon derhal Bab el'Vaad yoluna koyulup mümkün olduğunca uzaklaştı. Sonunda Araplar onu durdurunca, bir düzine Palmach askeri, elli bin mermiyi yanlarına alıp dolambaçlı yoldan tepelere doğru atıldılar. Abdül Kadir'in hatlarından sızıp Kastel savunucularına tam son kertede mermileri yetiştirdiler.

Abdül Kadir, kendisinin başa geçiş yöneteceği bir saldırı emri verdi. Birden üstlerine ateş açıldı, ölüleri yamaca serildi. Onlar çekilirken Haganah, alanı inceleyecek bir ekip yolladı. Arap ölülerinin arasında Abdül Kadir Hüseyin'in cesedi de bulundu.

Hebron'dan Nablus'a kadar her Arap köyü, taksiyle, otobüsle, otomobille, kamyonla soluğu Kastel'de aldı. Tabah fellahlarının da yarısı (Hacı İbrahim hariç) insanlardan bir dalga halinde tepeye doğru atılan kalabalığın arasındaydı. Yahudi komutan, uyuklayan adamlarını uyandırmak için tekmeler attı, mermi kutularını kafalarına fırlattı, ateş etti, küfür etti, emirler haykırdı ama, Arap akınını durduracak kadar hızlı ateş edemediler, tepeyi boşaltıp geri çekildiler. Araplan coşturan kıvılcım, ölü liderlerinin cesedini bulunca bir yeise dönüştü. Havaya ateş ederek, deliler gibi ağlayarak, küfürler savurarak cesedi alıp Kudüs'e götürdüler. Savaşın garip bir rastlantısı olarak, Araplar Kastel'i korumak üzere geride yalnızca bir avuç adam bıraktılar. Onlar oraya aslında zaten Abdül Kadir'i bulma amacıyla gelmişlerdi. Haganah hemen tepeye geri döndü, bu sefer kalıcı oldu.

Abdül Kadir'in cenazesi on binlerce isteri halinde bağırarak Arabin başları üzerinde taşındı. Bu manzara Müslüman öfke ve üzüntüsünün son tablosuydu. Şam kapısından eski kente girdiler; dar yolların hepsini doldurdular, ona Harem-i Şerif te gömülme onurunu bahsettiler.

Acı ve öfke nöbeti dinince, Tabah köylüleri birden ayılı-verdiler. Heyecana kapılmış, savaşa katılmışlar, uzun süreli barışçı tutumlarını bir kenara atmışlardı. Aplansız içlerini sa-

236

237

ran savaş hevesi, şimdi de yerini apansız bastıran karanlık bir korkuya bırakıyordu.

Kastel artık sağlam şekilde Yahudilerin elindeydi. Bir zamanlar tarafsız olan Tabah ise, düşman köyü olmuş çıkmıştı. Artık bağışlıkları yoktu. Filistin'in her yanında olup bitenler, şimdi de onların başına gelecekti. İngilizlerin Latrun'dan çekilecekleri korkusu sardı hepsini. Çırılçıplak kalacaklardı o zaman. Tam karşılarında güçlü bir Yahudi yerleşim yeriyle. Bir taş atımı uzakta. Her gün, boşaltılan Arap köylerinden, kasabalarından, hattâ kentlerinden söz edilir olmuştı.

Tabah aileleri de birer ikiye kopup kaçmaya başladılar.

Hacı İbrahim artık yalnızca düşünmekle vakit geçiremezdi, insanları gidiyordu. Milis kuvvetleri ona gözetleme yerleri, ateş etme mevzileri kursun diye baskı yapıyordu. Fevzi Kebir' den para henüz gelmemişti. Tabah'dan çıkın diye emir gelecekti neredeyse. Bunun ağırlığı eziyordu onu. Taraflardan biri ya da öbürü tarafından ezilmeden bu işten sıyrılmak için herhangi bir şans, küçük de olsa bir şans yok muydu acaba?

En güzel elbiselerini giydi, tepeden aşağı yürüdü, otoyolun karşısına geçti, Şemeş kibutzunun nöbetçi kulübesi önünde durdu, Gideon Asch'la görüşmek istediğini söyledi.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Nisan, 1948

Gideon Asch'ın evi bir bakışta diğerlerinden ayrılıyordu. Kibutzun kurucularından geriye kalan tek tuk insandan biri olarak ona ayrıcalık tanınmıştı. Evinin damında kendi sıcak su deposu bile vardı. Ev aslında çıplak sayılabilecek kadar az eşyalı ve iki odalıydı. Küçük bir yatak odası, bir de ondan büyük, çok amaçlı oda. Hem salon, hem yemek odası, hem de çalışma odası. Sık sık kibutzdan ayrılması gerektiğinden, çıkan yemekten yiyemiyordu. Bu nedenle kibutz üyeleri oybirliğiyle ona küçük bir mutfak yapma kararı almışlardı. Adamın önemine son bir işaret de, masasında duran iki tane telefondur.

238

Gideon, kapı vurulunca gözlerini önündeki kâğıt yığınının kaldırıldı.

«Girin.»

Bir nöbetçi kapıyı açık tuttu, Hacı İbrahim içeriye girdi. Nöbetçi İbrahim'e kollarını açmasını söyledi, üzerinde silâh var mı diye yoklamaya başladı.

«Buna gerek yok,» dedi Gideon.

İkisi hemen hemen üç yıldır görmemişlerdi birbirlerini. Aralarında esen garip bir hava vardı. Gideon yerinden kalktı, elini uzattı. İbrahim o eli tutup sıkmak niyetindeyken birden kendilerini tutamayıp sevinçle kucaklaştılar, birbirinin omzuna vurdular. Gideon ona masasının karşısındaki koltuğa oturması için işaret etti.

«Oğulların iyi mi?»

İbrahim başını evet anlamında salladı. Sustular. Buranın bu çıplaklığı bir yana, İbrahim'i esas şaşırtan bir şey daha vardı. Her köşe bucak kitapla doluydu. Yüzlerce.

«Senin nasıl yaşadığını sık sık merak ederdim,» dedi İbrahim. «Burada çok kitap var. Arapça kitaplar bile görüyorum. Kaç dil okursun sen?»

Gideon omuz silkti. «Beş... altı... yedi.»

«Çok etkileyici. İsmail bana FİLİSTİN POSTASI'nı okuyor.»

Gideon aradaki gerilimi sezebiliyordu, ama sabrını korudu. Arabın işi bıraktıkları yerden ele almasını bekledi.

Masasının en alt çekmecesini açtı, bir şişe İskoç viskisi çıkardı, masanın üzerine bir bardak koydu, İbrahim'e doğru itti.

«İngiliz koruyucularımızın armağanı,» dedi.

İbrahim elini itiraz edencesine havaya kaldırdı. «O bana dokunur, bilirsin.»

«Biraz şarap?»

Muhtar onu da istemedi. Gideon bir çekmece daha çekti, biraz arandı, sonunda bir parça esrar buldu, İbrahim'e doğru fırlattı. «Sen bunu iç, ben de içki.»

«Ya nöbetçiler?»

«Onlar esrarı at bokundan ayıramaz.»

İki yudum ve iki püf sonra gerilim eriyip kayboldu. İbra-

239

him inledi, başını ellerinin arasına aldı. «Bütün bu olanlar denizin dibine kaldırım döşemek gibi,» dedi.

«Ne diyebilirim? Bu savaşı isteyen ben değilim, İbrahim.»

«Keşke Bedevi olsaydım. Onlar hayatta kalmanın her türlü yolunu biliyor.» Bir soluk daha çekince başı bir hoş oldu,

«Roş Pina'yı gördüm. Oradan geçiyordum.»

«Fevzi Kebir, Kavukçu ve Abdül Kadirle buluşmak üzere Şam'a giderken mi? Herhalde zeytin ürününe bereket dilemek için çağırmamışlardır seni oraya.»

«Adamlarımın böyle kaçışını görmek öyle üzücü ve küçültücü ki! Belki küçük düşmek siz Yahudileri artık

etkilemiyordun Ne de olsa, çok uzun süre, çok çeşitli yerlerde küçük düş-musluğunuz var. Bize bu durum ezici geliyor.»

«Ne oldu, İbrahim?»

«Tabah'ı boşalt diye bana büyük baskı yapıyor.»

«Biliyorum.»

«Halkımı kısa süre için bile buradan çıkarırsam, tekrar geri getirebilir miyim?»

«Biz Şemeş kibutzunu bırakır gidersek, Araplar geri dönmemize izin verir mi?»

«Yoo, elbette ki hayır. Gideon, ne diyebilirsin bana?»

«Bizim Arapları Filistin'den atmak gibi bir politikamız yok. Aramızdaki sorumluluk sahibi hiçbir kimse, komşularımızla barış sağlamaksızın bir devlet kurabileceğimiz kanısında değil. Tanrı da biliyor ya, hem kendimizi, hem çocuklarımızı kuşaklar boyunca devam edecek kanlı savaşlara mahkûm etmek istemiyoruz. Her Arap lideriyle temas etmeye çalıştık. Hepsi de savaş istiyor.»

«Bana söyleyebilir misin... hiç anlaşma yaptığınız Arap köyleri var mı? Onlardan kalan olacak mı?»

«Bazı anlaşmalar yaptık. Kudüs yolundaki köylerle bile.»

«Ne tür anlaşma?»

«Bize karşı savaşmayın, biz de size karşı savaşmayalım. Çok basit. Bugünlerde anlayacaksın, Filistin Yahudilerinin sizler için planladığı gelecek, sınır ötesindeki Arap kardeşlerinizin planladığından çok daha iyi.»

«Ben de Tabah. İçin aynı anlaşmaya talip olursam?»

240

Gideon ayağa kalkıp homurdandı. «Siz düşman köyü oldunuz. Adamlarınızdan üç düzinesi Cihad milislerine katıldı.

Elliden fazlası Kastel tepesi saldımsındaydı. Milisler canlan istediği gibi Tabah'a girip çıkıyorlar. Yani siz artık Kudüs'te yüz bin kişinin açlıktan öldürülmesi hareketine resmen katılan sal-; dırganlar durumundasınız. İbrahim, ben Tabah'a saldırı önermek istemem ama, savaş bir kere başladı mı, bizim kontrolü-muzda olmayan kuvvetler el atıyor işlere.»

«Mahvoluyorum,» dedi İbrahim. «Beni çıkmaya zorlayanlar, Araplar.»

«Biliyorum.»

«Köy paniğe kapılmak üzere. Birisi havaya bir el ateş etse, hepsi bir anda kaçacak.»

Gideon çaresizlik içindeki adama baktı. Olayların akışına kapılmış gidiyordu umutsuzca. Tabah'da Yahudi nefreti, dünya savaşından beri tırmana tırmana büyümekteydi. Çoğu tarafsızlığa karşı çıkacaktı. Ötekiler de tarafsızlığı uygulamaya korkacaklardı. Ama eğer kaçarlarsa, Tanrı yardımcıları olsun, diye düşündü.

İbrahim ellerini acıyla sallayıp ayağa kalktı. Gideon bir kâğıt parçası çekti, üzerine iki telefon numarası yazıp İbrahim'e uzattı. «Bu numaralardan beni bulabilirsin. Başın derde girerse sana yardım etmeye çalışırım.»

İbrahim, sesi uzaktan geliyormuşçasına tekdüze, «Ah, keşke sen ve ben oturup bu işi konuşarak çözümleyebilseydik,» dedi. «Aramızda her şeyi hallederdik. Barış yapardık.»

«Siz hazır olduğunuz zaman biz de hazırız.»

Telefonlardan biri çaldı. Gideon İbranice konuşan heyecanlı bir sesin söylediklerini; dinledi. Hemen geleceğini bildirdi ve telefonu kapadı. İbrahim'e korkunç bir bakışla baktı.

«İrgun demin Kudüs yakınında bir Arap köyüne saldırmış. Deir Yassin'e.»

«Ne olmuş.»

«Bir katliam olmuş.»

* * * Gideon Asch bir saat içinde Deir Yassin'e vardı. Derhal

241

bir durum, değerlendirmesi yapma emri almıştı. Köy kordon altına alınmıştı. Albay Brompton da oradaydı. Gideon, İngilizin verdiği bilgilere inandı. Çünkü kendi öğrendiklerine uyuyordu. Yanındaki genç bir Palmach subayını ilk raporu vermek üzere tekrar Kudüs'e yolladı.

Gideon ondan sonra cesetleri gözden geçirmek, yaralılarla konuşmak, yaşanan kâbusun ayrıntılarını öğrenmek gibi korkunç işlere yöneldi.

Yanan et kokuları, savaş kokuları vardı henüz havada. Yavaş ve ardı gelmez ağlamalar duyuluyordu. Arada öfke ve isteri patlamaları yer almaktaydı. Gideon, Yahudi tıbbî yardımlarından yararlanmaya çalıştı ama, yaralılar büyük korku içindeydi. Sirenlerin çığlığı sinir bozuyordu. Kendi yıkılmasını zorlukla önleyebildi.

Böyle bir şeyin eninde sonunda olacağı kaçınılmazdı herhalde. Haganah, yolu üç konvoyun geçeceği kadar açtıktan sonra, Araplar tekrar kapatmışlardı. Arapların Yahudi trafiğini önlemek için üs olarak kullandığı köyler arasında, Batı Kudüs'ün hemen ucundaki Deir Yassin en düşmanca tutum içinde olanıydı. İrgun da, Haganah'm zaferine denk bir zafer kazanma hevesiyle yüz adam toplayıp bu köyü almak istemişti.

Ama İrgun'un istihbaratı hatalı çıkmıştı. Kastel'de olduğu gibi burada da sivil halkı önlerine katıp sürebileceklerini hesaplamışlardı. O sıra kalabalık bir Cihad Milisleri grubunun Deir Yassin'de olduğunu bilmiyorlardı. Saldırdıkları zaman sağlam bir direnişle karşılaştılar. Yumuşak hedef katılaştı, çarpışmalar yoğunlaştı. İrgun o sıralarda henüz kent gerilasıydı. Savaş için eğitilmiş ya da yetenekli değillerdi. Çok yavaş ve ele geçirdikleri her evi havaya uçura uçura ilerlediler.

Arap milisleri geri çekilirken ora köylülerine rastladılar. Köylüler kaçmaya çalışırken panik başladı. Ama milisler köylüleri yine de kalkan olarak kullandı. Sivil insanlar karşılıklı açılan korkunç ateşin arasında kaldı, karmakarışık her tarafa dağıldılar. O sırada İrgun'un disiplini çöktü, önce onlar da karıştılar, sonra bozulup heyecana kapıldılar. İrgun, kıpırdayan her şeye ateş ederek ilerledi.

242

Gideon araştırmasını böylece tamamlamıştı. Hemen boş bir eve koşup kustu. Albay Brompton odaya girdi, kapıyı arkasından kapadı. O sırada Gideon da kendini topluyordu.

Brompton, «Son sayıma göre iki yüz elli kişi ölmüş gibi» dedi. «Yarısı kadın ve çocuk.»

Gideon'un suratı terden sırlıskılamdı. Gömleğinin eteğini çekip yüzünü onunla kuruladı, sonra, «Bu olayı kınıyoruz,» dedi. «Haganah'm bununla hiçbir ilgisi yoktu.»

«Ha, evet, ama yine de siz sorumlusunuz, öyle değil mi?» Gideon dişlerini sıkıp başını salladı. Sorumluluğun Yahudilerde olduğunu biliyordu. Etsiz kolunu havaya kaldırdı. «Bağdat getosu,» dedi. «Hiç kulağına çalındı mıydı? Ben bütün öm-rümce katliamlar içinde yaşadım. Ama bu seferki farklı. Bunu Yahudiler yaptı. Yüz tane Arap katliamının günahını temizliyor mu bu?»

«Senin tek derdin bu mu? Sayılan hesaplamak mı?» «Elbette ki hayır. Savunma refleksi o. Ben Araplar arasında yaşadım. Onları sevdim. Sonradan o sevginin çoğunu kay-bettimse bile, onlarla yanyana bir şeyler yaratacağımıza inanmayı sürdürdüm... ilerleme... güzel bir hayat geleceği... dürüstlük... karşılıklı saygı. Bir örnek koyacaktık ortaya, Ötekiler de bunu görünce... gelip bizimle banş konuşacaklardı. Ben Yahudiyim, Albayım. Ve sağ kalmak için böyle şeyler yapmak zorunda kalışımız bana acı veriyor. Arapları bizim çocuklarımızı öldürdükleri için affedebiliyorum. Ama bizi, kendi çocuklarını öldürmeye zorlayışlarını affedemiyorum.»

«Yani Siyonist rüyanın saflığı, gerçeğin çirkinliğiyle lekelenip gölgeleniyor,» dedi Brompton. «Hendekler kazmak, bataklıkları kurutmak, kanıp ateşi çevresinde şarkı söylemek gibi şeyler pek bağımsızlık ilân etmeye benzemiyor. Sinagoglarınızda kalıp dua ettiğiniz, yapılan eziyetleri sessiz karşıladığınız sürece, kendinizden dünya üstü standartlar beklemeniz kolaydı. Şimdi ise kendi kaderinizi istiyorsunuz. Eskisinden iyi ya da kötü. O da elinizi kirlfetmeden olmaz.» «Pekâlâ, iğrenç bir iş yaptık. Ama Araplar bunu her türlü mantığın dışında büyüteceklerdir.»

«Yüz yıl boyunca da büyötmeye devam edeceklerdir,» dedi

243

Brompton. «Yahudilerin Müslömanlara uyguladığı ilk katliam. Onlara nefis bir dayanak taşı verdiniz. Tarihe eklenecek enfes bir dip notu da verdiniz tabii.»

«Tanrı da biliyor ki böyle bir şeyin olmasını istememiştik.»

«Dürüst savaş falan filan, ha? Aldanmıyorsam senin kendi savunduğun düşünceye göre, savaş bir kere başladı mı, olaylar insanı esir alıyordu. Bunu önleyebilirdin, Asch.»

«Nasıl?»

«İrgun'u kontrol ederek. Sizin adamlarınız onlar. Sizin sorumluluğunuz altındalar.»

Gideon bir pencereye yaslandı, dışardaki dizi dizi cesetlere, gaz maskeli askerlerin o cesetleri taşıyışına baktı. Dışlerini bir kere daha kenetledi, duyduğu fiziksel acının şokunu önlemeye çalıştı.

«Demek yıllardır beslediğin idealizm, o ışıklı dürüst hayaller şimdi ciddi bir sınavdan geçecek. Bize bol sayıda adaletten yana öğütler vermiştin. Ben de sana biraz vereyim,» dedi İngiliz,

Gideon dönüp ona baktı.

«Ben Gurion'u gördüğün zaman, İrgun'u dağıtıp adamlarını diğer örgütlerinize katması gerektiğini iyice vurgula. Aranızda özel bir orduya izin verirseniz, Arap dünyasındaki anarşiye siz de yuvarlanırsınız. Bu durum devam ederse, İrlanda'lıların İRA'sı gibi bir şey olur. Kendinizi büyük bir kargaşalık içinde bulursunuz.»

«Farkındayız. Ama o da birçok sorundan yalnızca biri.»

«Fakat bunun kadar önemlisi yok,» Şedi Brompton. «Ancak bir tek merkezî otorite olabilir.»

Az sonra Gideon'un yardımcısı olan subay geri döndü, Gideon da bu arada yanlarından uzaklaşan Albay Brompton'u tekrar buldu.

«Tel Aviv'de bir basın toplantısı yapılacak,» dedi ona. «De-ir Yassin baskını kınanacak. İrgun'la da temas edildi. İrgun bu köyün Yahudi trafiğine karşı girişilen eylemlerin ana üssü olduğu suçlamasını tekrarlıyor. Aynı zamanda köyün muhtarını ve ihtiyar heyetini bu işe devam etmemeleri için altı kez uyardıklarını da söylüyorlar. Bir-şey daha ekliyorlar. Bundan

244

böyle eğer Araplar köyleri askerî üs olarak kullanacaklarsa, sivil halkı önceden boşaltsalar iyi ederler diyorlar.»

«Eh, bu da savaş tutumunu ortaya koymak demek, öyle değil mi?»

«Çok garip,» dedi Gideon. «Yahudiler bir kere daha, hiç kimsenin istemediği kirli bir işi yapmak zorunda kalıyorlar. Sen de, tüm dışişleri bürolarında çalışan yetkililer de, Arapların zalimliğini, gaddar tutumunu bal gibi biliyorsunuz. Ama onları dünyaya rezil etmeye korkuyorsunuz. Kendi halkınıza, 'Bakın, biz bunlarla geçinmek zorundayız,' diyemiyorsunuz. Yoo, bırakıyorsunuz o işi Yahudiler yapsın. Yine barikatları yalnız koruyoruz, kibirli batı demokrasileri bizi yalnız bırakıyor. Bu yüzyıl bitmeden Araplar dünyayı altüst edecek. Onlarla başa çıkmak için gerekli cesareti bulmanız şart. Burası çok yalnız bir diyar, Brompton, çok yalnız.»

Frederick Brompton, Gideon Asch'in alev saçan bakışlarından kaçındı. «Seni Kudüs'e geri götürüyem mi?» diye sordu.

«Lütfen.»

«Eh, Asch, ilk katliam her zaman en kötüsüdür.» «Eğer Yahudilerin bu tür olaylara alışacağını söylemek istiyorsan, yanılıyorsun. Biz kendimizi incelemekten, sınamaktan korkmayız. Pisliğimizi de saklamayız.»

«Öyle olsun. Ama korkarım Araplar bir sonraki kuşaklarını öç almak için hazırlamaya başlamış durumdalar.»

* * *

Hacı İbrahim, Şemeş kibutzundan döndüğünde, tüm köy halkı meydanda toplanmıştı. Öteki köylerdekilere de oraya akıp duruyordu. Muhtar görününce herkesten rahatlamış gibi sesler yükseldi.

«Hacı İbrahim, korkunç bir katliam oldu!» «Yahudiler Deir Yassin'de oturan herkesi kestiler!» «Binlerce kişi öldürüldü!» «Bebeklerin kollarını, bacaklarını kestiler!» «İhtiyarları boğulsun diye kuyulara atıldılar!» «Gebe kadınların karınlarını yarıp bebekleri hedef olarak kullandılar!»

245

«Yahudiler oradan sonra Tabah'a saldıracaklar!»

İbrahim şeyhlerle muhtarların handa toplanmasını istedi. Toplantı bir keşmekeş içinde gelişti. Herkes yakınıp duruyor, ama kimse ortaya bir fikir getirmiyordu. Korku yalnız kulakla duyulmakla kalmıyor, aynı zamanda görülebiliyor, koklana-biliyordu da. İbrahim tek başına bir karara vardı. Köyü bir-arada tutmak için son bir deneme daha yapacaktı. Fevzi Ke-bir'e karşı gelmek demekti bu. Tabah'dan Cihad Milislerini atmak demekti. Gideon'dan saldırmayacaklarına ilişkin vaat koparmak demekti. Herkese evlerine, tarlalarına dönmelerini söyledi, isteksiz isteksiz söz dinlediler. Hacı İbrahim olup bitenleri tersine çevirmek üzere umutsuz çabalar harcarken, Araplar da Deir Yassin'in öcünü aldılar. Batı Kudüs'ten bir konvoy dolusu sağlık personeli, Scopus dağındaki Hadassah Hastanesi'ndeki nöbetçi ekipten nöbeti devralmaya gidiyordu. Arapların elindeki Doğu Kudüs'te, İngiliz kontrolü altında bir yoldan geçmek zorundaydılar.

İngiliz mevzilerine yüz metre mesafede Araplar Kızıl Haç konvoyuna pusu kurdu, gepegündüz yetmiş yedi doktor ve hemşireyi öldürdüler. İngilizler bu saldırıya hiç tepki göstermedi.

Ama Yahudiler yine de ne Kudüs'ten, ne de başka bir yerden kaçtılar.

Hadassah konvoyu katliamı, zaten dumanı tüten Arap halkının dengesini daha da bozdu. Öçlerini almışlardı, ama bu sefer de Yahudilerin misilleme yapacağından korkuyorlardı. Korkulan salgına dönüşmeye başladı.

Hacı İbrahim köylülerine yerlerinden kıpırdamamalarını emretmişti. Ama onlar yine de gizliden gizliye kaçmaya başladılar. Birinci gece bir düzine aile, ikinci gece ise bir o kadar daha. Durumun kontrolünü kaybetmişti artık.

Üçüncü sabah, camide geri kalan ailelerin yüzlerini birer birer inceledi, onları artık bir arada tutamayacağını anladı.

Namaz bittiği zaman mimbere çıktı, herkese eşyalarıyla birlikte meydanda toplanmalarını, Tabah'ı ve Ayalon Vadisi'ni terketmeye hazırlanmalarını söyledi.

246

ON İKİNCİ BÖLÜM

On üç yaşında bir çocuğun hayatında, köyünün fellahları'nı tepeye tırmanıp, âletlerini peygamber türbesinin oraya bırakırken seyretmekten daha kötü iz bırakan bir yara olabilir mi? Oraya bırakmalarının nedeni, oranın kutsal sayıldığını, malı öyle bir yerden ancak en aşağılık insanların çalacağını bilmelerindendi.

«Hasat zamanı dönmüş olacağız. Kahire bu konuda bize teminat veriyor.»

«Evet, belki de bir haftaya kadar.»

Neler kurtarılacak? Neler geride bırakılacak? İnsanlar tarlalarını ve evlerini bırakırken artık önemi var mıydı?

Babam kahvenin önündeki masada oturuyor, sakın sakın sorulan cevaplıyordu. Emirler veriyor, bir plan yapmaya çalışıyordu durmadan.

Yavaş gideceğimizi tahmin ediyor, Yafa'ya üç günde ancak varacağımızı varsayıyordu. Ramle yakınlarına köyden birkaç kişi yolladı, ilk gece oralarda kamp kuracak uygun bir tarla veya bahçe arattırdı. Ben önümde bazı köy kayıtlarıyla babamın yanında oturuyor, kaç kişi gideceğimizi hesaplamaya çalışıyordum. Henüz kaçmamış olan köy nüfusu, altı yüz kişi kadardı.

Babam tüm eşek ve öküz arabalarının köy meydanında toplanmasını emretti. Dört gün yetecek kadar yiyecek yüklenecekti, onlara. Değerli olan her şeyi yanımıza alacaktık. Bunlar Yafa'ya vardığımızda satmaya yarayacaktı. Her aileye keçilerinden yalnızca bir ya da iki tanesini alma izni veriliyordu. Ya kesilip yenmek için, ya da Yafa pazarında satılmak için. Bunun dışında, ancak gerekli olan şeyler alınıyordu.

Efendi Kebir hâlâ vadettiği paraları yollamamıştı. Bu yüzden, bizi Yafa'dan Gazze'ye götürecek gemiyi kiralayabilmek için köylülerin hepsi sırtlarındaki gömleğe kadar her şeyi satmak zorunda kalacaktı.

Kadınlar evleriyle arabalar arasında koşturup duruyorlardı. Bir yandan arabaları yüklerken bir yandan durmaksızın ağlıyorlardı. Arabalar dolunca, bu sefer çarşafların, battaniye-

247

lerin içine eşya doldurup dört ucundan bağlayarak bohçalar yaptılar, onları kafalarının üzerinde dengelendirerek taşımaya hazırlandılar.

«Evet,» diyordu babam. «Tüm silahlar ve cephaneler alınacak.»

«Ne kadar su, Hacı İbrahim?»

«Her aileye iki damacana, ayrıca da iki hayvana yetecek su.»

«Yahudiler köyü alır mı biz gidince? Evleri soyduktan sonra havaya uçururlar mı?»

«Buraya dönmeden önce bilemeyiz,» dedi İbrahim.

«Mezarları açarlar mı?»

«Sanmıyorum.»

«Ya mücevherler?»

«Satılabilecek gibiye alın.»

«Tavuklar? Çehiz sandıkları? Fotoğraflar? Tohumlar?»

«Battaniyeleri unutmayalım. Bol bol battaniye gerek. Geceleri soğuk olur.»

«Kur'an?»

«Her aileye bir tane.»

«Yahudiler herhalde tarlalarımızdaki tüm ürünü çalarlar.»

«Eğer Cihad milisleri daha önce çalmazsa tabii.»

«Benim altı kızım var. Onları kim koruyacak?»

«Her aile kendi nöbetçilerini dikecek.»

Meydan dolup panik ve çaresizlik arttıkça, kadınlar çalışmaya devam ederken erkekler yalnızca küfür edip aralarında kavgalara tutuşmaya başladılar. Deir Yassin katliamına ait olmayacak hikâyeler döküldü ortaya. Tüm yaşlı erkeklerin kafalarının kesildiği, tüm genç erkeklerin hadım edildiği, tüm kadınların ırzına geçildiği söylendi. İrgün geliyordu.

Bazılarının Yafa'da akrabaları vardı. Ama çoğunun kalacak yer bulması gerekecekti. Babamın yakın bir kuzeni orada varlıklı bir tüccardı. Ona çok güveniyorduk. İbrahim önden gidip kalacak evleri bulmak, gemiyi tutmak istiyordu, ama bizi yalnız bırakmaktan da korkuyordu.

İngiliz jipleri Latrun'a gidip gelirken yardım falan öner-miyorlardı bize. Yolu Ramle'ye kadar temizleyip açacaklardı
248

ama. ondan sonra artık bizimle gelmeyeceklerdi. Yakınlardaki bin kadar Cihad milisinin varlığı bizi korkutuyordu. «Korkmayın, korkmayın, hep bir arada olacağız,» dedi babam.

Annemle birlikte evimizi yüz kere dolaştık. Çoğunlukla evi seyredip ağlamak amacıyla dolaşıyorduk. Bir yandan da, arabalara yükleyecek bir şey kaldı mı diye bakmıyorduk. Nada'yı kollamayı kendi kutsal görevim edinmiştim. Uzun zamandan beri birlikte oynamamız, birbirimize dokunmamız yasaktı ama onu hâlâ çok seviyordum. O da beni seviyordu. Hançerimle onu her şeye karşı koruyacaktım.

Babamın Faruk amcamla birlikte dükkâna girip kapıyı arkasından kapadığını gördüm. İçerde heyecanlı heyecanlı konuşuyorlardı. Arka taraftan içeriye süzülüp dinledim.

«İki ya da üç boş arabamız kalacak,» dedi İbrahim. «Raflardan en çok lâzım olacak şeyleri al. Geri kalanları da yeri olanlara dağıt gitsin.»

«Ama, sen delisin, İbrahim,» dedi Faruk ona. «On beş yirmi arabamız olsa, hepsini.,doldurabilirdik. Sen bana hemen her şeyi burada, Yahudilere bırak, diyorsun. Tüm rafları boşaltıp Yafa'ya götürebilsek, kırk elli de koyun veya keçi alsak, bize çok gerekli olan paraları kazanabiliriz.»

«Belki peygamber bize bir melek yollar, onları Yafa'ya uçu-ruveririz,» dedi babam.

«Ben yirmi yıldır malların naklini ayarlamıyor muyum?» dedi bu sefer Faruk: «Kamyon nereden bulunur, bilirim. Otobüs nereden bulunur bilirim. Beit Jaraş'da bir otobüs var. Bu gece Beit Jaraş'ı basarım. Otobüsün koltuklarını çıkarırız, tüm dükkân malını yükleriz, boş kalan yerlere de hayvanları doldururuz. Yarın öğlende size yolun üzerinde yetişiriz.»

«Cihad o otobüsü beş dakikada teslim alır.»

«Otobüsün tepesine on beş tane silâhlı adam bindirirsek, .alamaz.»

Plan akla yakın gibiydi ama babam amcamı ciddiye almıyordu. İbrahim'in Yafa'daki bankada bin sterlin parası vardı. Bunun bir bölümü kendine ait paraydı, bir bölümü de köylü-

249

ler adına yatırılmıştı. Bu hesap Faruk amcama emanet edilmiş bulunuyordu.

«Bana banka defterini ver,» dedi İbrahim. «Elbette,» Amcam bir tuhaf davranıyordu. Bir çekmecenin kilidini açtı, biraz arandı, sonra babama Barclay's Bankasının hesap defterini uzattı. Babam defteri elinde evirip çevirdi, son sayfaya baktı, gözlerini kısip inceledi, sonunda hesap bakiyesinin kafasındaki miktara uyduğundan emip. oldu.

«O baskını ben şahsen yönetmeyi isterdim,» dedi babam. «Ama buradan öğleye kadar yola çıkmazsak tam paniğe uğrayacağız diye korkuyorum. Ben yanlarında olmazsam ana yola adım attıktan sonra hiçbir yere gidemezler gibi geliyor. Sen her kabileden dört adam al. Aile bağı olmayan, genç adamlar olsun bunlar. Bizim kabileden Amdjeb'in baskını planlamasını ve yönetmesini istiyorum. Bu işi yüzümüze gözümüze bulaştırmaya gelmez.»

«Çok akıllısın, İbrahim. Yafa'da kıtlık olacaktır, bu kesin. Her şeyi dünyanın parasına satabiliriz.» Baskın ekibini toplamak üzere uzaklaştı. Babam birden yıkılacak gibi oldu. Duvara yaslandı, inledi, alçak sesle ağlamaya başladı, sonra beni görünce hemen ağlamayı kesti.

«Çılgınlık bu,» diye fısıldadı. «Tabah'ı terketmek zorunda, değiliz, İsmail.»

«O halde neden gidiyoruz, baba?»

«Korkan bir köpeğin kaçmasına engel olamazsın. Sahibinin sesinden bile kaçır. Bunlar da benim çocuklarım. Suçsuz onlar. Kandırılacaklar. Karar verecek durumda olamayacaklar. Açlıktan, susuzluktan ölecekler. Soyulacaklar. Kadınların ırzına geçilecek. Geriye bir tek ben kaldım. Onları korumak zorundayım.»

«Bu Yahudiler vahşi herhalde,» dedim. «Benim korktuğum Yahudiler değil,» dedi garip bir sesle. «Deir Yassin'den sonra bile mi?»

«Deir Yassin'den sonra bile. Kendine saygısı olan insanlar evlerini, tarlalarını savaşmadan bırakmazlar. Allah yolladı beni onlara bakayım, göz kulak olayım diye.» «Faruk amcama güveniyor musun?»

250

«Banka defteri bende oldukça.» Babam demin ne kadar hızla yıkıldıysa, bu defa da o kadar hızla toparlandı, dimdik durdu, göğsünü şişirdi. «El Burak'ı eğerle,» diye emretti bana. «Eğerle ve meydana getir.»

Meydandaki faaliyet, bir toz bulutu kalkmasına neden oluyordu. Tozlar oradaki kargaşalığa, bitmeyen ağlamalara, küfürlere karışıyordu. Şeyhlerden biri kuyunun yanındaki alçak duvarın üstüne çıkmış, bağırıyordu. «Kalıp savaşacak hiç kimse yok mu?»

«Kalamayız!» diye bağırıyordu biri. «Kalırsak Arap orduları düşmanla işbirliği yapıyorlar diye bizi asar.»

Babamın o gün kalabalığın arasında ermiş kişi gibi dolaşmasını asla unutamayacağım. Herkesin arabasını sakın sakın kontrol ediyor, sorulara cevap veriyordu. Erkekler arabaları kullanmalarını, küçük çocuklara eşyaların üzerine binmelerini söyledi. Kadınlar yaya olarak arabaları izleyeceklerdi. Bohçalarını kafalarının üzerinde, bebeklerini şallarına bağlı durumda kalçalarında taşıyacaktı. Ben atı getirirken babam bir grup muhafızı görevlendirmekteydi. Atına bindi.

«Arkanıza bakmayın,» dedi, herkesi harekete geçirdi. Otoyolda İngiliz askerleriyle dolu birkaç jip trafiği durdurdu, sirenler, düdüklere çevreyi inlettirdi. Biz geçerken Şemeş kibutzun-da hiç hareket görülmedi, kimse oradan bize bakmadı. Birkaç dakika sonra arabalar hemen kırılıp dökülmeye başladı. Çabucak onarılamayacak gibi olanlar bırakıldı, üzerlerindeki eşyalar, zaten tıklım tıklım dolu olan diğer arabalara paylaştırıldı. Otobüs ve kamyon trafiği bizi yoldan iteledik-çe sık sık yanlardaki hendeklere inmek zorunda kalıyorduk. Karşı tepelerde silâh sesleri duyuluyordu. Derken korkunç bir fırtına çıktı, her yanı kasıp kavurmaya başladı.

* * *

Köylüler görünmez olunca Faruk Tabah'dan indi, otoyolu geçti, kibutzun kapısına gidip Gideon Asch'ı görmek istediğini söyledi.

«Benden başka herkes gitti,» dedi ona. «On dört adam kalmaya razı oldu. Yarım düzine güvenilir aile de saklanarak kal-

251

di. Tabah'a kendi toprağımız olarak sahip çıkıyoruz. Sizin veya Cihad'm köyü almanızı engelleyecek kuvvetlerimiz yok. İnsafınıza sığınıyorum.»

Gideon, Faruk'un planını hemen anladı. Haganah o köyün yüksekte okışundan yararlanıp orayı gözleme yeri olarak kullanacak, dolayısıyla orayı koruyacaktı. Köylülerden kalanlar olduğundan, Yahudiler oraya ilişmeyeceklerdi. Savaşı Yahudiler kazanırsa, Faruk tüm Tabah'a sahip olarak kalacaktı.

Eğer düzenli Arap orduları Ayalon Vadisi'ni alırsa, Faruk onları alkışlarla karşılayacak, ayrıca onlardan Şemeş kibut-zunu da isteyecekti. İşte Arap kardeşliği de böyle bir şey, diye düşündü Gideon içinden.

«Tabah'a bir PaLmach birliği yolluyoruz,» dedi Gideon. «Adamlarına söyle, onlara ilişecek değiliz. Cihad'm her türlü hareketini bana hemen rapor et.»

Faruk defalarca eğildi, Gideon'a sadakati konusunda teminat verdi.

«Kardeşin biliyor mu kendisini ne biçim aldattığını?» diye sordu Gideon.

«Böyle bir şeyi nasıl söylersiniz? Bir tek ben gösterdim burada kalacak cesareti.»

«Hımm... Öyle... Şimdi artık camiye gidip sana en çok pay verecek taraf için dua etmeye başlayabilirsin.»

Faruk, «Şimdilik ben muhtarlığı üstlenip köyün tüm işlerini yöneteceğim,» dedi.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kırık, tıngırdayan arabalardan, anıran eşeklerden, böğü-ren öküzlerden, ağır yükler yüklenmiş kadınlardan, şallara asılı, ağlaşan çocuklardan oluşan kabile Ramle'ye doğru ilerlemekteydi. Asık suratlı, bezgin bir kabileydi. Bir tek adam yürütüyordu onları... babam! En güzel giysileri içinde, şahane atı üzerinde çok görkemli bir hali vardı.

Tam ortalık kararırken kentin dışına vardık. Bizi ite kaka,.

çevresi kaktüs çitle çevrili bir alana soktular. Cihad milislerinin huysuz ve kaba adanılan nöbet bekliyordu alanın çevresinde. Bizim kendi adamlarımızdı onlar. Sıradan köylüler ve kentlilerdi. Normal yaşamlarında yumuşak, sıcak davranışlı insanlardı. Ama silâhlanıp bir orduya katılınca bir otorite gelmişti üstlerine. Onları çirkinleştirmişti.

Babamın atına herkes imrenen gözlerle bakıyordu. Babamın bir çırpıda nöbetçileri kafasından ölçüp biçtiğini farkettim. Diğer köylerden gelen binlerce kişi meydanı zaten doldurmuştu. Bir insan sefaleti deniziydi burası. Ne su vardı, ne de sağlık önlemleri.

Hacı İbrahim bir tarafta boş bir yer beğendi, kendi nöbetçilerini dikti, sonra şeyhlere toplanmalarını söyledi.

«Herkes duyurun, kulaktan kulağa yayın,» dedi. «Birkaç lokmadan fazla yemek yemesinler sakın. Ötekiler yanımızda bol yiyecek taşıdığımızı anlarırsa soyarlar bizi.»

Babam Ramle'de iyi tanınırdı. Buralı tüccarlardan pek çoğunun ona iyilik borçları vardı. O borçları toplamak için de bundan uygun zaman bulunamazdı. Atını Ömer'e emanet etti, beni, Cemil'i ve Kemal'i yanına alıp kente, alacaklarını toplamaya gitti.

Dükânların hepsi kapalıydı. Önlerindeki demir parmaklıklar kilitliydi. Asma kilitler asılıydı demir kepenklere.

Birçoğunun kapısında, YALNIZ STERİLİN KABUL EDİLİR diye yazılar yazılıydı. Ailemizin yıllardan beri tezgâh kurduğu pazarda artık çar çöpten başka bir şey satıldığı yoktu. Değerli malı olan, besbelli saklıyordu. İbrahim, alışverişlerin fısıltıyla yapıldığı, fiyatların göklere tırmandığı arka sokakları dolaştı. Tabah'la iy yapmışlığı olan herkes bizim köyü boşalttığımızı duymuş olmalıydı. Bilerek yokolmuşlardı hepsi ortadan. Birden babam Ramle'de hiç dostu kalmadığını gördü.

Kampın kurulduğu alana eli boş döndük. Bana bir uyuşukluk gelmişti. Çocuklar açlıktan ağlıyordu, ama yanımızda bol yiyecek taşıdığımızın belli edilmemesi haberi herkese duyurulmuştu. Herkes birbirini kolluyordu.

Yola yakın yerde yaktığımız bir ateşin başına toplandık. Cihad taşıtları yolda gidip gidip geliyordu. Askerlerin çoğu

252

253

lâf olsun diye havaya ateş etmekteydiler. Babama göre, silâhlarının sesi kendilerini cesur hissetmelerine yol açtığı için yapıyorlardı bunu. Filistin'in büyük havaalanı yakındaydı. Çok geçmeden orayı almak için zorlu bir savaş olacaktı. Cihad bu yüzden kendi cesaretini arttırmaya çalışıyordu.

Ateş söndü, kül haline geldi. Meydanı ürkütücü bir sessizlik kapladı. Hacı İbrahim taş gibi bir suratla oturuyor, başına gelenleri anlamaya çalışıyordu. Ben yine her zamanki gibi elimden geldiği kadar ona yakın yere oturmaya çalışmışım. Ailemiz birbirine sokulmuş, yerlere yayılmış, rahatsız bir uykuya dalmıştı. Babam yüksek sesle söylenmeye başladı.

«Şeyh Aziz'i dinlemeliydim,» diye mırıldandı. «O Bedevileri herkesin ordusundan uzak tutuyor. Yahudilerden de, Araplardan da. Sağ kalmayı başaracak. Bizi altı yüz kişi halinde Vahabilerin kapısı eşiğinde bulunca ne yapar? Çöl bizi nasıl besleyebilir? Bak, ne hallere düştük, İsmail.» «Hâlâ geri dönebiliriz,» dedim.

«Çağlayanı aşağıdan yukarı akıtamazsın, oğlum,» dedi, «Biz Araplar, budala gururumuzun bedelini ödemek zorundayız. Birkaç Haganah askerini Tabah'a sokmak kolay olurdu. Galiba Gideon bize 'Yahudiler sizi Cihad milislerinden daha kardeşçe kollar', dediği zaman yalan söylemiyordu. Ama yine de Arap ordularının Yahudileri ezmesi için dua etmemiz gerek.»

Başı önüne düştü, biraz uyukladı, uyandı, tekrar mırıldandı.

«İyi ki Faruk hayvanlar ve mallarla geliyor. Her liraya ihtiyacımız olacak... yeni toprak bulup satın almalıyız... hemen... belki ben Yafa'da kalır, bir dükkân açarım... insanlara önderlik etmekten yoruldum... Hiç değilse Yahudilerin Yafa'yı hiçbir zaman alamayacağını biliyoruz.»

«Baba, çok yorgunsun. Uyu. Aileyi ben beklerim.» «Evet, ismail... ben artık uyuyayım... uyuyayım.» ilk günün getirdiği kargaşalık, sabahın dondurucu soğu-ğuyla daha da acılaştı. Alanda herkes açtı. Babamın ilk emri, 'yemek yemeyin,' demek oldu. Nöbetçilerimize rağmen, ara-

254

mızdaki birçok aileler gece arabalarının soyulmuş olduğunu söylediler.

Hacı İbrahim, yarım düzine kadar köyün muhtarlarının toplandığı yere gitti, sabah dedikodularından bir anlam çıkarmaya uğraştı. Her köyün halkı ayrı bir yöne doğru gidiyordu. Niyetleri Arap bölgesindeki en yakın akraba kabileye katılmaktı. Hangi yolun güvenli, hangisinin çatışmalarla kapalı olduğunu bilen yoktu. Bizim bir tek seçeneğimiz vardı, o da Ya-fa'ydı. Paramız oradaki bankadaydı. Faruk amcam da otobüs dolusu mal ve hayvanla oraya gelecekti.

Kabileler meydanı yavaş yavaş boşalttılar. Her biri değişik bir yönde yola koyuldu. Ortalığa genel bir şaşkınlık havası hâkimdi. Bize yolların durumuyla ilgili bilgi verecek, yiyecek dağıtacak bir Arap yetkili grubu yoktu. İngilizlerden de eser yoktu ortada.

«Bugün sıkı yürümeliyiz. Çok sıkı yürümeli ve Yafa'ya varmalıyız.»

Yola düşünce, kendimizi yine bir güvenlik hayaline doğru gitmekte olan akıntının parçası durumunda bulduk. İkinci gecenin sabahına doğru kentin dışına vardık. Gerçi çok yorgunduk, ama kentin fenerini ve minarelerini görmek bizi yeniden gayrete getirdi. Çevrede İngilizler vardı. Bizi Rus kilisesi yakınındaki geniş bir parka soktular. Babam oturduğumuz yerin çevresine sınır çizip nöbetçilerini dikerken, yemek için hayvanlardan bazıları kesme zamanının geldiğine karar verdi. Faruk amcamın hâlâ gelmeyeşine pek kaygılandığını seziyordum. Soru sorduğumda, elini sallayıp konuyu dağıtmaya çalıştı.

«Yollardaki keşmekeşi gördünüz. Belki bize yetişmesi sandığımızdan daha uzun sürer. Herhalde sabaha kadar Yafa'ya varır.»

İbrahim bunu söyledikten sonra beni yanına alıp Yafa'nın içine, kuzenimiz Bassam el Bassam'ın evine ve iş yerine doğru yola koyuldu. Bassam orada bir ticarî firma kurmuştu. Faruk yirmi yıldır köyün tüm ihtiyaçlarını ondan satın alırdı. Babam ona defalarca borç para vermiş, sıkıntılı yıllarım atlatmasını sağlamıştı. Zaman zaman Bay Bassam'ın ihraç edeceği ürünleri de krediyle verdiği olmuştu. Bizim dünyamız, iyilikler yapıp

255

sonradan onları tahsil ederek yaşanan bir dünyaydı. Bassam el Bassam da bize çok şey borçluydu. Kendisi de biliyordu bunu.

Babamı yine geleneksel sıcak davranışıyla karşıladıysa da, durumdan pek mutlu olmadığı kolaylıkla anlaşılabilirdi. Küçük dükkânının gerisinde bir çalışma odasıyla bir depo vardı. Depodan çeşit çeşit baharat kokuları, kahve kokulan geliyordu. Bassam el Bassam'ın altı adamı koruyordu orayı.

Kahveler pişince, ikisi karşılıklı söylentileri değerlendirmeye, Arap halkının birden kaçışa geçmesine bir anlam vermeye uğraştılar.

Bay Bassam, «Nerede başladı, nasıl başladı, bilemiyorum,» dedi. «Hayfa Belediye Başkanı çok budalalık etti. Yüz bin kişiyi kentten çıkarmasını ona önerenler de doğru yapmadılar.»

«Ama ikinci seçeneği, bir Yahudi zaferine teslim olmak,» dedi babam.

Bay Bassam iki elini havaya kaldırdı. «Bazı kuzenlerim orada kaldı,» dedi. «Onların durumu şu anda sizinkinden çok daha iyi. Bak, aslında bu işin ne zaman başladığını sana söyleyeyim, Hacı İbrahim. Taksim oylamasından iki dakika sonra, zengin vatandaşlarımız rahatlarını korumak için Filistin' den kaçtığı anda başladı.» «Burada durum nasıl?» «Yafa'da yetmiş bin kadar Arap var. Silâhımız .bol. Ama yine de Yafa iki ekmeğin arasına konmuş et dilimine benziyor. Kuzeyimizde Tel Aviv, güneyimizde yine bir Yahudi kenti olan Bat Yam var.» Babama doğru eğildi, sır veriyormuş gibi konuştu. «İyi dostum olan bir Haganah komutanıyla konuştum. Yahudiler Yafa'ya saldırmak gibi bir planları olmadığını söylüyorlar. Aynı şeyi yrfkın dostum olan İngiliz Albayı Winthrop da onayladı. Taksim oylamasında Yahudi devletine verilen ala-nıı dışında kalıyor Yafa. İngilizler de, son eylemleri oarak, buranın Araplar elinde kalmasını sağlamak istiyorlar.»

«Yarın ilk iş olarak Barclay's Bankasına gideceğim,» dedi babam. «Benimle gelir misin?» «Elbette.» «Ayrıca yann Faruk gelince, satacak epey malımız ve hay-

256

vanımız olacak. Ailelere ait değerli eşyalar da var. Her şeyi paraya çevirip hemen Gazze'ye gidecek bir gemi kiralamak istiyoruz.»

«Sen her şeyi bana bırak, tek lira komisyon almayacağımın da emin ol, kardeşim,» dedi Bay Bassam. «Mallarınızı iyi bir fiyat karşılığında alırım, hayvanlarınız için de dürüst bir alıcı bulurum. Kişisel eşyalar açık pazarda satılsa daha iyi para getirir.»

«Umarım Yafa'da uzun kalmayız,» dedi Babam. «Gazze'ye hesaplı fiyata gemi bulma imkânlarımız ne durumda?»

Bay Bassam ihtimalleri aklından geçirirken bir yandan yüksek sesle düşünüyordu. «Kıyıda birkaç küçük Yunan gemisi çalışıyor. Çoğu Kıbrıs'tan geliyor. Bunu iyi biliyorum. Çoğunu tanırım. Ama onlara karşı dikkatli davranmak gerek. Yunanlılar nasıldır, bilirsin. Kaparo alıyor, sonra gemiyi getirmiyorlar. Diğer bazı gemilerin sahipleri yolcuları aç bırakıyor. Bırak senin işini ben hallederim Hacı İbrahim.»

İşi Bassam el Bassam'ın eline bırakmak babamın pek hoşuna gitmiyordu, ama onsuz bir şey yapmak da olanaksızdı.

«Ne kadar tutar?»

Bu soru Bay Bassam'ı epey terletti. Kendi kendine konuştu, sanki sağ eli sol eliyle kavgaya tutuştu. «Bu kadar kalabalık olduğunuza göre üç yüz elli sterlinden fazla tutar,» dedi sonunda.

«Ama soygun bu! Gazze gemiyle iki günlük yolda.»

«Sorun yolun uzunluğunda değil, tehlikelerinde. Gemi sahipleri yönetiyor bu oyunu. Biraz daha fazla para verip, güvenilir birini tutmak daha iyi olur. Ben ömrümü bu rıhtımlarda geçirdim. Güvenli bir gemi bulurum. Ama ne yazık ki kaparo vermem gerekecek.»

«Faruk gelince, ben de banka işimi bitirince hallederiz onu. Son bir soru daha. Kalacak yer bulma olanağımız var mı?

«Pek de imkânsız sayılmaz. Tel Aviv'e yakın olan mahalleler hemen hemen bomboş kaldı. Gerçi yer yer silâh atılıyor ama, bölge genellikle güvenli sayılır. İki üç sokak tesbit ettim. Birbirine yakın ve bomboş. Size her şeyi satıp paraya çevirmenizi öneririm. Mümkün olduğu kadar çabuk. Şu be-

257

nün depoya bak. Hemen hemen tamtakır kaldı. Burada dört beş ayn milis var. Her şeyi silâh zoruyla alıyorlar. Düzen diye bir şey yok. Kendi polisimiz ya çaresiz durumda, ya da bahşış alıyorlar.» Rüşveti anlatmak için işaret parmağını başpar^ magma sürtüp duruyordu.

«Ama bizim malımızın çoğu yiyecek,» dedi İbrahim.

«Satın. Burada Hristiyan kiliseleri birleşti. St. Antuan kilisesinde bir aşhane açtılar. Senin köylülerine de günde bir öğün doğru dürüst yemek garanti edilebilir. Sana gelince, sen benim onur konuğumsun.»

Hacı İbrahim, Bassam el Bassam'a teşekkür etti, ara sıra yemek davetini kabul edeceğini, ama esas olarak köylüleriyle kalmak istediğini belirtti. Fakat eğer Bassam atını ahıra koyarsa minnet duyacağını söyledi.

«El Burak benimle Gazze'ye gelecek,» dedi.

Babamla Bay Bassam kentin kuzey kesiminde, Manşıya denilen mahallede, kare bir blok halinde boş evler buldular. Burası çok fakir bir mahalleydi. Ufacık, yıkık dökük evler sanki birbirine yaslanarak ayakta durabiliyordu. Sokaklar pis, taş döşenmemiş izbelardı. Eskiden burası ucuz fahişelerin, kaçakçıların, hırsızların ve dilencilerin yuvasıydı. Evlerin çoğu sidik ve dışkı kokuyordu. Onarılamayacak biçimde yıkıldılar. Pek bir şeye benzemiyorlardı, ama açık havada kamp kurup herkesin durmadan meraklı gözlerle bize bakmasından iyiydi yine de. Görünüşe göre şu sıra Yafa'da bulunan tüm muhtarlar arasında, halkı için birtakım hazırlıklar yapmış olan tek muhtar babamdı. Çoğu her şeyi geride bırakarak kaçmışlardı. Çevremizdeki binlerce kişinin hiçbir şeyi yoktu. Çaresizdiler. Geçen her saatle birlikte daha tehlikeli insanlar oluyorlardı.

«İki sokak ilerde açık pazar var,» dedi Bay Bassam. «Yahudiler hâlâ Tel Aviv'den buraya ticaret yapmaya geliyor. Pazar hareketli. Mücevherler diğer eşyalar iyi paraya gider.»

Park'taki kampımıza döndüğümüzde vakit epey geç olmuştu. Babam herkese, şafakta taşınmaya hazır olmalarını söyledi. Faruk'u sordu, ama otoyolda ağır çatışmalar başladığını, Faruk'un herhalde oralarda takıldığını söylediler ona. Şafak sökünce Manşıya mahallesine taşındık. Birbirimize

yakın olabilmek için bir grup ev seçtik. Kuzeye doğru birkaç blok ilerden, Yahudi kenti Tel Aviv'in bir mahallesi başlıyordu. O kesimde genellikle Yemen'den gelme doğu Yahudileri oturmaktaydı. İki kent arasında kalan sokaklarda bir zamanlar karma bir nüfus otururdu. Yahudi-Arap evlilikleri yeral-mıştı o nüfus arasında. Şimdi o sokaklar bomboştu. Terkedilmişti.

Yafa'da ne kadar kalacağımızı hiç bilmiyorduk^ Hayvanlarımızı artık besleyemeyeceğimiz için babam hepsinin bir araya toplanmasını istedi, köyün en yaman pazarlıkçılarından iki kişi seçti, onlara hayvanları satmaya götürmelerini söyledi. Kadınlara özel eşyalarını pazara götürüp satmaları emredildi. Kadınların hepsinde birtakım miras ve çehiz mücevheri vardı ama, ucuz, değersiz şeylerdi. Paralar babama getirildi. Saat dokuz olduğunda herkes satacağını satıp dönmüştü. İbrahim' in önüne serilen battaniyeye tüm paralar bırakıldı. Ben saydım. Toplamı hayal kinciydi. İki yüz sterlinin biraz altındaydı. Gemi tutmaya asla yetmezdi. Gazze'de yiyecek bulmak, toprak alıp geçici olarak yerleşmek gibi umutlar suya düşüyordu, ı Babam cebindeki banka defterine pat pat vurarak, «Ney- ' se ki bu var,» dedi. «Faruk'un gecikmeden gelmesi de çok önemli Dükkânın mallarıyla hayvanlar bizi güvene alacaktır.

Yollardaki çatışmaların durduğunu, Yafa'ya gelip giden trafiğin normale döndüğünü öğrendik. Babam bir an önce Bassam el Bassam'ın yerine gitmek istiyordu. Faruk amcam herhalde bu zamana kadar oraya varmış olmalıydı. Saat ondan biraz önce oraya geldik. Banka zaten onda açılacaktı. Amcamdan hâlâ haber çıkmadığını gördük.

«Etraf karışık, çok karışık,» dedi Bay Bassam. «Faruk akıllıdır. Gelir sonunda.»

Babam, «Her köyde bir de kalles bulunur,» dedi. «Bizimkinin kokusunu almaya başlıyorum. Hiç de hoşlanmıyorum.»

«Gel, bankaya gidelim. Faruk işini sonra düşünüyoruz.»

Bay Bassam yanımızda olduğu için şanslıydık. Bankada her şey karmakarışıktı. Sanki on bin kişi aynı anda paralan-

259 m istiyorlardı. Bay Bassam müdürü tanıyordu. Howard adında bir İngilizdi müdür. Kalabalığın arasından onun odasına alındık.

Bay Howard batı usulü takım elbise giymişti. Oldukça sakindi. Kargaşalığa kendini pek kaptırmıyordu.

Bay Bassam ona, «Hacı İbrahim'in ağabeyini tanırırsınız,» dedi. «Tabah'daki Faruk el Sukori'yi.»

«Evet, tabii, kendisiyle tanışma onuruna erişmiştim,» dedi bankacı.

Hacı İbrahim, «Paramızı çekmek istiyoruz,» dedi hemen. «Yedi yüz on beş sterlin. Bir bölümü benim, bir bölümü köylülere ait.»

«Biliyorsunuz Barclay's Bankasının her yerde şubeleri var. Tüm yumurtalarınızı bir sepete doldurmak akıllıca olmaz. Nereye gideceğinizi biliyor musunuz?»

«Gazze'ye.»

«Paranızın bir bölümünü, güneye güvenli bir yolculuk yapabilecek kadarını çekin, gerisi için size Gazze'de tahsil edebileceğiniz bir akreditif vereyim.»

«Ben böyle şeyleri pek anlamam, Bay Howard.»

Bassam söze karıştı. «Bay Howard yalnızca paranızın güvenliğini düşünüyor,» dedi. «Dürüst bir işlemdir, güvence verebilirim.»

«İlginize teşekkür ederim. Ama ben parayı cebimde hissedersen çok daha iyi olur.»

«Nasıl isterseniz. Defter yanınızda mı, Hacı İbrahim?»

Babam elini koynuna daldırdı, defteri hayatın sihirli anah-tarıymış gibi çekip masanın üzerinden adama uzattı. Bay Howard defteri alıp sayfalarını karıştırırken kaşları çabucak çatıldı. Babam adamın çok tedirgin olduğunu hemen anladı.

«Bir terslik mi var?» diye sordu.

«Bu hesap kapanmış.»

«Ama buna imkân yok. Son sayfadaki toplam yedi yüz on beş sterlin olarak gözüküyor.»

Bay Howard hafifçe öksürüp boğazını temizledi, babama acıyan bakışlarla baktı. İbrahim'in rengi solarken, beyni de başına gelen felâketi anlar gibi oldu.

260

Bay Howard anlatıyordu. «Son yapılan para çekme işlemi buradan kurnazca silinmiş. Ama ilk sayfadaki damgaya benzer damgayı son sayfadaki son satırın altında da aynen görüyorsunuz. Defterin ucu da kesilmiş, bakın.»

«Damgada ne yazdığını ben okuyamam. İngilizce bunlar.» Bay Howard defteri Bay Bassam'a uzattı. «Burada hesabın kapandığı yazılı, Hacı İbrahim.» Babam defteri onun elinden kapıp bana verdi. Bu sözleri onaylarken onun gözlerine bakamadım.

«Çok üzgünüm,» dedi bankacı. «Gerçekten çok üzgünüm.» Babam Bay Bassam'ın şirketine dönünceye kadar için için, öfkelen-di, oraya girince de patladı.

«Ben bu gece Tabah'a dönüyorum! O fareye büyük bir cenaze töreni hazırlayacağım!»

«Bu senin için şok oldu, biliyorum ama, oralarda şiddetli çatışmalar var.»

«Kaygılanma. Ben aradan geçerim. Onun girtlağını sıkmadan içim rahat etmeyecek! Koparacağım girtlağını!»

«Ya sana bir şey olursa, baba,» diye bağırdım. «Sen gidersen biz yalnız kalırız!»

«Onu öldürmem gerek!»

Bay Bassam, «Bunu planlamak için bir ömür boyu zamanın-olacak,» dedi.

«Bunun öcünü alana kadar bir tek gece bile uyku girmez, gözüme!»

«Baba. Faruk amcam herhalde senin döneceğini biliyordur, korkuyordur, değil mi? Birkaç günü saklanarak geçirecektir herhalde zaten.»

«Oğlun çok haklı.»

Babam, Tabah'm mantığa olumlu tepki gösteren tek adamıydı. Tek umudumuz, şimdi de mantıklı sözü kabul etmesiydi. Babam gittiği anda, Bay Bassam'ın yardımlarının da sonunun geleceğini biliyordum. Onsuz yapamazdık. Öfkesinin yatışması yarım saat kadar sürdü.

«Ne diyeceğim köylülerime?» diye inledi. «Ne kaldı söyleyecek?»

261.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Haganah resmen açıkladı. Eğer Araplar yüksek binalardan Tel Aviv'e ateş etmeyi, kent dışındaki yollara pusu kurmayı keserse, Yafa'ya saldırılmayacaktı. Duyarlı bir ateşkes sürüp gitmekteydi ama Yafa hâlâ Yahudilerin boğazına saplanmış bir kılıç gibiydi. En kalabalık Yahudi bölgesinde tüm Arap bir kent.

Bay Bassam el Bassam babama gizlice, Yafa Arapların Taksim planına razı olmasını, savaşa katılıp Hayfa'daki kardeşlerinin durumuna düşmemesini umduğunu gizlice açıkladı. Yafa'yı Arap kenti olarak korumanın İngilizler için prestij meselesi olmasına güveniyordu büyük ölçüde.

Biz oraya geldikten birkaç gün sonra Cihad ve Kavukçu askerleri kente girip de Tel Aviv'e en yakın mahalle olan bizim Manşiya'ya el atınca, içimiz karmakarışık duygularla doldu.

Milis'lerin gelmesinden duyulan sevinç kısa zamanda son buldu. Önlerine çıkan her şeye el koyuyorlardı. Dükkânlara girip yağmıyor, mallarını korumak isteyen erkekleri dövüyor, kedi ve köpekleri hedef tahtaları gibi kullanıyor, rıhtım antrepolarını basıp soyuyor, yiyecek servisi yapan yerleri zorla kapatıyorlardı. En kötüsü de, Yahudilerle olan ateşkesi zedeleyip durmadan Tel Aviv'e ateş etmeleriydi.

Geceler birbirini izlerken, biz dökülen evlerimizde birbirimize sokulup, mermilerin o zayıf duvarları büsbütün delik deşik etmesine seyirci kalıyorduk. Karanlık saatlerde babam imdat isteyen çığlık seslerine yardıma koşmaya çalışıyordu.

Haganah bu duruma karşı, bir eyleme girişti. Yafa çevresindeki Arap köylerini boşalttı, kenti kuşatıp kapattı. Tel Aviv kuzeyde, Batı Yam güneydeydi. Doğu otoyolunu da artık bir Haganah tugayı kontrol ediyordu. Tel Aviv'den bize ateş etmeye başladılar. Tabah köylüleri ilk kayıplarını o zaman verdi. Yaşlı bir kadınla bir çocuk isabet alıp yaralandı. Derken kanımızı donduran haberi de aldık. Altı yüz kişilik bir İrgun birliği biraz ötemizde mevzilenmiş, bekliyordu.

Babanı gruptaki erkeklerle, kentin içlerinde daha güvenli

262

sığınma yerleri arama emrini verdi. Hep bir arada kalamazsak, grup grup ayrılmak zorunda kalsak bile. Her erkek, kendi ailesinden sorumlu olacaktı. Erkeklerimiz bu tür sorumlulukları taşımaya alışkın olmadıklarından, büyük korku duymaya başladılar. Bir arada olduğumuz sürece bir güvenlik duygusu vardı içimizde. Köyü dağıtmak demek, kabile havasına, o sıcak havaya veda etmek demektir. Tüm kararlar hep Hacı İbrahim vermişti o güne kadar. Kararlar onun vermediği günleri hatırlayan yoktu aramızda. Ama yine de bu emre boyun eğmek zorunda kaldılar, çünkü gece boyunca silâh seslerinin ardı gelmiyordu. Kimse uyuyamıyor, kadınlar ağlıyor, bebekler bağılıyor, sinirlerimizi bozuyorlardı. Çatışmalar da gün be gün artmaktaydı.

Erkeklerimiz, ailelerini hemen götürmek emriyle yola döküldüler. O gece Hacı İbrahim'le kentin merkezindeki saat kulesinin dibinde buluşacak, yeni yerlerini bildireceklerdi. Erkekler dağılırken, kadınları korumak üzere geride birkaç nöbetçi bırakılmıştı. Bizim ailede Cemil'le Ömer'e yer arama görevi verilmiş, Kemal muhafız olarak bırakılmıştı.

Az sonra Bay Bassam gelip iyi haberler getirdi. Yafa'dan o kadar çok insan kaçmıştı ki, işsiz gemiler dolaşıyordu artık. Kaptanlar rıhtımlarda, Saat Kulesi çevresinde yolcularla pazarlıklara başlamışlardı. Bay Bassam bize iyi bir gemi bulunduğu kanısındaydı.

Nada ile bana, gidip birkaç teneke bulmamız, ilerdeki itfaiye açılana kadar bekleyip eve su getirmemiz söylendi. Babam ondan sonra Bay Bassam'la birlikte çıkıp geminin kap-tanıyla konuşmaya, gitti.

Nada ile ikimiz çok geçmeden, bitpazarının yakınında birkaç tane boşalmış zeytinyağı tenekesi bulduk. Nada kendi tenekesini kafasının üzerinde öyle güzel dengeleyebiliyordu ki! Ben kocaman bir sopa bulup, iki tanesini omuzlarımda taşımanın yolunu aradım. İtfaiyenin oraya vardığımızda kuyruk epey uzamıştı. Sıra girdiğimiz yerden bakınca, yıkılan evlerin arasından kendi sokağımızı görebiliyorduk.

Birden iki kamyon dolusu Kavukçu askeri, itfaiyenin oradan bizi ezmesine ramak kalan bir hızla geçti, gidip sokağımı-

26a

zın başında durdular. Milisler kamyonlardan atladı, bu uzaklıktan anlayamadığım emirler haykırarak dağıldılar. Birkaç el ateş edildi, kadınların çığlıkları duyuldu.

Bir an sonra, kadınları korusun diye geride bıraktığımız erkeklerin bize doğru koşmakta olduklarını gördük. Kemal ilişti gözüme. Elinde tüfeği yoktu. Hemen onu kovalamaya başladım, yetişince üzerine atlayıp yere yıktım. Korku içindeydi. «Sokağımızı iki baştan tuttular! Babamı arıyorlar!»

Kavukçu'nun dokuz yıl önce yakılan tarlaların intikamı peşinde olduğunu hemen anladım. Çocukluğum boyunca, kahvede her gece o zaferin hikâyesini dinleye dinleye büyümüştüm. Babam şu an için Bay Bassam'ın yanında güvendedi. Kemal'e gelince, o korkudan aklını kaybetmiş gibiydi. Babamı bulma işini ona bırakamazdım. Hem ben en çok annem, Ramize, Fatma ve Fatma'nın bebeği için korkuyordum.

Nada'ya yakındaki bir yıkıntıda saklanmasını söyledim. Bana sarıldı, eve dönmeyeyim diye yalvardı. Onu zorla üzerimden atmak zorunda kaldım. İlk defa tokat attım ona. Ama durumum hızlı hareket etmemi gerektiriyordu. Ufak tefektim. Hızlıydım. Saklana saklana geri dönmeyi başardım. Bizimkine bitişik olan sokağa varıp durdum, durumu kolaçan etmeye çalıştım. Eğer sokağın karşı tarafına geçip "bir dama tırmanabilirsem, bizim blokta neler olup bittiğini görebilecek, hattâ aralardan süzülüp bizim eve kadar varabilecektim.

Karşı kaldırıma atıldım ve bir an ayaklarımın çevresinde uçuşan kurşunlardan buz gibi donup olduğum yere mihlandım. Oradaki bir evin penceresinden içeriye daldım, kimse peşime düşmeden hemen dama tırmandım, sonra yanyana dört evin damları üzerinden emekledim, bizim sokağa baktım.

Kadınlarla çocuklar biraraya toplanmıştı. Çevrelerinde bir düzine kadar asker, onları süngüyle yürütüyorlardı. Adamların üniformalarından ve konuşmalarından Iraklı olduklarını anlıyordum. Sokağın iki başını başka asker grupları kesmişti. Bir bölüğü de kapılan tekmelerle yıkarak evleri arıyorlardı. Umutsuz gözlerle, kadınlar ve çocuklar grubuna baktım. Hacer, Ramize ve Fatma onların arasında yoktu!

264

Büyük bir dikkatle damdan aşağıya indim, bizim evi görebilecek kadar sokuldum. Evin çevresinde askerler vardı. Bizimkiyle bitişikteki evin arasında dar bir aralık çarptı gözüme. Oraya daldım, kimsenin beni görüp görmediğini anlamak için hareketsiz bekledim, sonra oradaki pencereye doğru yaklaştım.

içerdeki durum dehşet vericiydi! Sekiz on askerle eli tabancalı bir subay vardı odada. Hacer iki kolunu Ramize ile Fatma'ya sarmış, onlar da ona sokulmuşlardı. Subay eliyle kendi yanağındaki korkunç bir yanık izini gösterdi. «Bu bana Hacı İbrahim'den armağan!» dedi. «On yıl bekledim! Nerede o!»

«Bilmiyorum,» dedi annem yavaşça.

Subay tabancayı onların ayaklarına doğru sıktı. Hacer hiç yerinden kıpırdamadı, öteki ikisi titreyip ona daha fazla sokulmaya çalıştılar. Adam tekrar, tekrar ateş etti, sonra namluyu annemin şakağına dayayıp korkutmaya çalıştı. Fatma'nın bebeği çığlığı bastı!

Annem tekrar alçak sesle, «Bilmiyorum, bilmiyorum.» diye cevap verdi. Bunu defalarca tekrarladı.

«Diz çok, koca orospu!»

Subay tiksiniş gibi iki elini havaya kaldırdı, çevresindeki askerler on on iki el ateş ettiler. Subayın suratı terden sırlıklam olmuştu. Gürültüyle soluyor, homurdanıyordu. Pantolonunun önünü açtı, organını dışarıya çıkardı.

«Çıkarın elbiselerinizi, hepiniz!»

«Ne diyorlarsa yapın,» dedi Hacer öteki ikisine. «Mücadele etmeyin onlarla.»

Fatma, «Ben âdet görüyorum,» diye fısıldadı. «Zıyanı yok. Teslim ol onlara. Bir yerimize bir şey olursa sonra bizim için daha kötü olur.»

Ben gözlerimi sımsıkı yumarken, annem elbisesinin eteklerini kaldırdı, askerlerin sevinçle bağırıldığını duydum. Kadınları savurup yere attılar. Askerler gülüyor, ateş edip duruyorlardı, ama kadınlardan hiç ses çıkmıyordu. Kendimi gelmiş geçmiş insanların en korkağı olarak görmekteydim. Titriyordum korkudan. Ne yapabiliirdim! Allah anlardı herhalde! Ya-

265

pabileceğim hiçbir şey yoktu! Hiçbir şey! Hiçbir şey! Hiçbir şey!

Gözümü açıp bakmamam gerekirdi. Ama elimden gelmedi. Üçü çıplak olarak yere serilmişlerdi. Askerler pantolonlarını çıkarmak zahmetine bile girmediler. Onları biraz indirip, hayvanlar gibi homurdanarak kadınların üzerine atladılar. Tokatlar savurdular, öptüler, vurdular, sırlıklam ettiler, kalktılar, hazır bekleyen diğerleri kadınlara saldırdılar. Fatma'nın bacaklarından kanlar damlıyordu.

İki büküm olup gözlerimi kapadım, ellerimle kulaklarımı tıkamaya çalıştım. Korkak! Korkak! Korkak! Allahım! Ne yapabilirim! Düşün İsmail, düşün! Babam şimdi dönse, ona bu korkunç manzarayı gösterdikten sonra hemen öldürürlerdi! Ona ulaşip uyarmam gerekiyordu! Yo! Annemi bırakamazdım f Git! Kal!

Hiç sonu gelmeyecek miydi artık? İbrahim, dönme sakın! Lütfen dönme! Ne kadar sürecek daha? Ne kadar! Derken evden çıktılar. Ellerimi kulaklarımdan çektim, subayın, adamlarına evi gözaltında tutmalarını kadınları yem olarak kullanmalarını emrettiğini duydum.

O manzaradan, o namussuzluktan ebadiyen lekelenmiş olduğumu biliyordum. Ama ne yapıp yapıp o görüntüyü kafamdan silmek, hayatlarımızı kurtarmak zorundaydım. Bir an için tanık olduğum o sahneyi unutmaya çalıştım, tekrar

pencereye doğru emekledim. Ramize ile Fatma yerde yatıyorlardı. Annemin gözü kamaşmış gibiydi. Ama yine de onları avutmaya, yatıştırmaya uğraşıyordu. Fatma'nın kanlarını sildi, ikisini kollarına aldı, bebek gibi sallamaya başladı.

«Anne,» diye fısıldadım.

Gözleri fincan gibi açıldı, beni görünce bakışlarını korku; bürüdü.

«Korkma, babama asla söylemem. Kimse bilmeyecek.»

«Ah, İsmail, »diye bağırdı. «Annemi böyle utanç içinde gördün! Bana bir bıçak ver! Kendimi öldürmem gerek!»

«Anne, yapma!»

«İsmail, kaç, kaç!- Gördüklerim unut. Kaç!»

«Anne, ağlama. Bitti artık. Anne, lütfen. Biz yaşayacağız!»

266

«Yaşamak istemiyorum!»

: Yaran yoktu. Bana da artık vız geliyordu. Sıçrayıp odanın içine atladım, annemin yüzüne bir tokat attım. Ağlamayı kesti, bana baktı.

«Şimdi artık dinleyecek misin?»

Cevap vermedi. Bir tokat daha attım. Yavaş yavaş başını salladı, beni duyduğunu belli etti.

• «Karanlığa kadar bir yere kıpırdama. Kendinizi temizleyin.

'•' Karanlık basınca Tel Aviv'den yine ateş edilmeye başlanacak. v; Nöbetçiler esrar içiyor. Pek uyanık olamazlar.

Ateş başlayın-: ca birer birer sessizce çıkıp pazar yerine kaçın. Orada toplanınca, kent merkezindeki Saat Kulesi'ne gidin.»

Elimi yakaladı, yüzüme baktı. Gözleri kıpkırmızı, suratı gözyaşlarından leke içindeydi. «Ah, İsmail!» «Dediklerimi anladın mı, anne?» «Evet... ama İbrahim...»

«O hiçbir zaman bilmeyecek. Asla. Kimse bilmeyecek.» Titreyen elleriyle yüzüme dokundu. Ben ellerini yakaladım, sımsıkı tuttum, gözlerimle ona sözümü dinlemesi için yal-; vardım. Sonunda razı oldu. Yanaklarını öptüm, sonra sildim. «Kendini toparla, güzelleştir biraz. Gidip babamı uyarayım, buraya dönmesin. Tek bileceği, askerlerin sizi sorguya çektiği olacak. Başka bir şey bilmeyecek.»

Koştum. Arkamdan kurşun sesleri duydum ama, bana mı ateş ediyorlardı, başka yere mi, bilemiyordum.

Nada ile Kemal'i buldum, onlara askerlerin kadınları rehi-., ne olarak tutup babama tuzak kurmak istediklerini söyledim. Orada beklemelerini, Cemil'le Ömer gelirse onlara seslenmelerini istedim. Sonra hepimiz Saat Kulesi'nde buluşacaktık. Babamı kurtarmak üzere hızla uzaklaştım.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Bassam el Bassam, Hacı İbrahim'e güvence veriyor, Kıbrıs Kumlarından Harissiadis'le yirmi yıldan beri dürüst bir ticareti sürdürmüş olduğunu anlatıyordu. Beyrut'a kadar dört yüz

267

sterlin istemesi doğrusu iyi fiyattı. Hacı İbrahim gidilecek yere itiraz etti.

Rum kaptan, «Ben Gazze seferinden daha yeni döndüm,» dedi. «Beş bin bile verseniz bir daha gitmem oraya. Sularda Mısır donanması kol geziyor. Her gördüklerine ateş ediyorlar. Üç gün önce bir mülteci gemisini neredeyse batırıyorlardı. Ben oraya beş kez gidip döndüm. Yeter artık. Fazla tehlikeli. Sizi Beyrut'a götürmeyi de kabul etmezdim ama, Kıbrıs'a dönerken yolumun üzerinde diye razı oluyorum.»

«Ama bizim Beyrut'ta hiç akrabamız yok,» dedi Hacı İbrahim.

«Kıyı daha güvenli. Ben de altı yüz kişi için doğrusu iyi fiyat veriyorum. Evet mi, hayır mı?»

«Harissiadis size bir fırsat veriyor,» diye güvence verdi Bassam.

Hacı İbrahim'in cebindeki paralar istediği, umduğu kadar değildi. Yalnızca yüz seksen sterlini vardı. Yedi yüzü Barclay's Bankasına gittiği anda pencereden uçmuştu. Bir o kadarı da Faruk gelmeyince kayıplara karışmıştı. İbrahim iki elini havaya kaldırdı. «Çılgınlık bu. Tabah'dan neden çıktım, bilmiyorum. Beyrut! Neymiş ki Beyrut! Ne kadar zamanım var parayı bulmak için?»

Rum kaptanın düş kırıklığına uğradığı hemen belli oldu. Hacı İbrahim'in cebinde yeterli paranın hazır olduğunu sanmıştı o. «Burada ateşkes bozuldu artık,» dedi. «Çatışmalar hızlanıyor. Yafa'ya saldırırlar mı, Tanrı bilir! Siz bilebilir misiniz? Bassam bilebilir mi? Kimse bilemez. Ben bir riske gireceğim. Yirmi dört saat.»

«Yarın, adamlarım gemiye binince yansını, Beyrut'a inince de öbür yansını öderim,» dedi Hacı İbrahim.

Rum kaptan başını iki yana salladı.

İbrahim cebinden paraları çıkardı, masanın üzerine koydu. «Ne param varsa burada,» dedi.

«Ne kadar var orada?»

«iki yüz sterlinde biraz az.»

Harissiadis acıyarak omuz silkti. «Size doğrusunu söyleyeyim mi? Bu iş bana üç yüz elliye patlayacak. Bu tür bir iş&

268

tayfa bulmak için, iki kat para, üç kat ikramiye ödemek gerek.» Bir kurşunkalem çıkardı, hızlı hızlı hesaplar yaptı, dudağını ısırды, içini çekti. «Üç yüz yirmi beş,» dedi sonunda. «Ve inan ki para kaybediyorum.»

Hacı İbrahim elini koynuna soktu, iki sarılı paket çıkardı, masanın üstüne koydu. Sonra birini açtı. İçinde beş kiloya yakın esrar vardı. Harissiadis esrarın bir ucunu parmağıyla kopardı, kokladı, dudaklarına götürdü. «Yirmi,» dedi.

Bay Bassam, «Hırsızlık sayılır bu,» dedi hemen.

«Lübnan'da bunları bedava dağıtıyorlar. Atina'ya gittiğimde, rıhtımda belki otuza satabilirim.»

«Yirmi,» diye razı oldu İbrahim.

«Başka neyiniz var?» diye sordu Rum kaptan. İbrahim parmağıyla ikinci paketi gösterdi. Paket açıldığında içinden İbrahim'in en değerli malı çıktı. Harikulade, mücevher kakmalı, üç asırlık bir hançer.

«Böyle bir şey sahte mi, gerçek mi, bilemem.»

«Bu bir hazine,» dedi Bassam. «İki yüz bin eder.»

Harissiadis hançeri alıp inceledi. «Yirmi ama riske giriyorum,» dedi.

Hacı İbrahim, «O fiyata veremem,» diye karşılık verdi. «Belki de satmam. Kafamda onu kullanabileceğim bir yer belirmeye başladı.»

Rum kaptan, «Hâlâ yüz sterlinden fazla, açığımız var,» dedi.

İbrahim ayağa, kalktı, deponun kapısını açtı, başıyla atını gösterdi. Rum kaptanın gözleri, hayvanın boyunu görünce fincan gibi açıldı.

Bay Bassam hemen, «Hayvanı ben alırım,» dedi. «Yüz elli veririm.»

«El Burak'a yüz elli, ha?» İbrahim inanamamış gibiydi.

«Bir yirmi beş daha. Çok zor zamanlar yaşıyoruz, durum çok kötü,» diye inledi Bassam.

Hacı İbrahim, «Öde parayı kaptana,» dedi. Bassam el Bassam, kocaman bir para tomarından kaptanın parasını ayırıp ödedi, artan azıcık bir miktarı da İbrahim'e verdi.

Satışı perçinlemek için el sıkıştılar, zamanı saptadılar.

269

«Bir şey daha,» dedi Harissiadis. «Tüfek, tabanca, bıçak yasak. Tayfalarım dürüsttür. Ben de dürüst insanım. Kadınlarınızın etekleri altına da silâh saklamaya kalkışmayın. Beyrut'a vardığımızda herkesi soyup ararlar. Oradaki yetkililer mültecilerden neleri varsa alıyorlar. Mısırlılar Gazza'daki herkesi tertemiz ettiler, o kadarını söyleyebilirim size.»

«Silâhlanmamız olmadı mı çırılçıplığız demektir,» dedi İbrahim.

«Silâh alırsanız, üstünüzde bulurlarsa, bir daha Beyrut'a gelmeme izin vermezler. Ben de Beyrut olmadan yaşayamam. Son bir şey daha. Su verebilirim, ama kendi yiyeceğinizi kendiniz getirmelisiniz.»

«Her şeyimizi sattık,» dedi İbrahim. «Hristiyan kilisesinden yemek yiyoruz.» Bassam el Bassam'a döndü. «Bence atımı o fiyata aldığına göre, bir kuzen' olarak birkaç yüz kilo tahıl ve meyve, bebekler için de sütü sen verebilirsin.»

Hacı İbrahim'in bakışları Bassam'a, hançeri ilk tadanın o olabileceğini anlatıyordu. «Elbette,» dedi Bassam. «Erzakı zevkle veririm.»

Ben pazarlık bittikten birkaç dakika sonra oraya vardım, Kavukçu'nun askerlerinin babamı aradığını söyledim, ama tanık olduğum irza geçme olayına hiç değinmedim. Şansımız yaver giderse ailemiz daha sonra Saat Kulesi'nin dibinde toplanacaktı.

Bassam elini alnına vurup bir küfür savurdu. «Senin o gemiye binmen diye bir şey olamaz artık,» dedi.

«Ama...»

«Limanı kolluyor olacaklar. Seni bulurlar.»

«O zaman yaya gideriz.»

«Bütün yollar kapalı, İbrahim.»

«Tuzağa düştük,» diye fısıldadı babam.

«Bırak köylüler gemiyle gitsin. Iraklılar onların gemiye binmesine izin vermeden önce saatlerce arayacaklardır. Bu onların zamanını epey alır. Sen saklanmalısın.»

«Halkımdan ayırlamam!»

270

«Başka çare görebiliyor musun?»

«Baba,» dedim. «Bay Bassam'ın dediğini yapmamız gerek.» İbrahim yenilmişti. Kendi de biliyordu. Kendi kaderinden yakınmaya bile zamanı yoktu. Bassam onu rıhtıma yakın ba-likpazarının bodrumuna götürdü, birkaç saat için orada güvende olabileceğini söyledi, sonra uzun süreli bir saklanma yeri bulmak üzere ayrıldı. Ben daha sonra onunla, talimat üzerine buluşacaktım.

Allanın yardımıyla bütün aile Saat Kulesi'nde buluştu. Köylülerden birçoğu da kalabalığın arasına karışmıştı. Onlara yeri, zamanı, geminin adını söyledim. Bu bilgiler kulaktan kulağa iletildi. Sonra köylüler Kavukçu'nun adamlarının gözüne görünmemek için sessizce dağıldılar.

Ben daha önceden,. sokağın karşı tarafındaki Büyük Cami' yi incelemiştim. Birçok köyden birçok kimse oraya sığınmaya çalışmıştı. Bizim köylüler dağılırken ben aileme hemen camiye girmelerini söyledim. Kalabalığa karışıp beni

beklemelerini istedim. Meydan hâlâ kalabalıktı, ama ortalık kararırken askerlerin de birçoğu ayrıldı, Manşiya mahallesine doğru uzak-. laştılar. İki kent arasında hemen ateş başladı. Geç oluyordu. İçimi bir korku sardı. Tam yerimden ayrılmak üzereyken Bay Bassam'ı görebildim. Yanımdan geçip ilerledi. Ben biraz bekledikten sonra, peşinden yürüdüm. Dar bir aralığa saptı, ben de ardından saptım. Gölgelere sinmişti. Onu göremedim.

«İsmail.»

«Evet.»

«Ailen güvencede mi?»

«Evet. Camide saklanıyorlar.»

«İyi. Babanı fenerin ilerisindeki St. Peter Kilisesi'ne götürdüm. Yerini biliyor musun?»

«Bulurum.»

«Aileni bul. Arka kapıya gidin. Peder Ahmet, Hristiyan Araptır. İyi bir dosttur. Sizi içeri almaya söz verdiler.»

«Siz iyi misiniz?» diye sordum.

•271

«Emin değilim. Galiba evim ve dükkânım göz altında. Belki gizlice o gemiye binmeye çalışırım. Emin değilim.» Bunu söyledikten sonra gitti.

Bütün, ailemize iki ufacak papaz odası verilmişti, ama pencerelerden limanı, denizi, Tel Aviv kıyılarını görebiliyorduk.

Öğleden sonra, geç saatlerde, Bay Harissiadis'in gemisi KLEO-PATRA'nın limana girdiğini de gördük.

Ben kiliseden gizlice çıkıp tepeden aşağı, fenere, geminin demirlediği yere doğru süzıldüm. Tabanlıların hepsi rıhtımda birbirlerine sokulmuş, oturuyorlardı. Aralarında Kavukçu'nun yüz kadar askeri dolaşmakta, onları sarsmakta, hırpalamakta, Hacı İbrahim'i aramaktaydılar. Babam bulunamayınca liman yetkilileri geminin kalkışını bilerek geciktirdiler. Bay Ha-rissiadis bir an önce kalkmak için aksilendi.

Derken Yafa ile Tel Aviv arasında patırtının koptuğu haberi, geldi. Iraklılar göreve çağrıldı, köylüler gemiye doluştular, güvertede bir santim boş yer kalmadı. Bizim aileyi son anda gemiye bindirmenin hiçbir yolunu göremiyordum. Biz Yafa' da sıkışıp kalacaktık. Sonunda KLEOPATRA rıhtımdan ayrıldı. Ben tepeye, kiliseye doğru koşarken o da uzaklaşıyordu. Açık denize doğru ufaldı gitti.

Tekrar St. Peter Kilisesi'ne döndüm. Penceremizden ailemiz iki cephe arasında atılan kurşunları görebiliyordu. Silâh seslerinin temposu bize bunun her zamanki çatışmalardan olmadığını anlatmaktaydı. Tam bir savaş başlamıştı artık. KLEOPATRA'yı ufuk çizgisinin altına düşüp görünmez olana kadar seyrettik. Ondan sonra da... gittiler.

ON ALTINCI BÖLÜM

İrgun tek başına eyleme girişerek Yafa'mn Manşiya mahallesine karşı tüm gücüyle saldırıya geçmişti. Haganah'm bu işe ne izni, ne de yardımı vardı ama, İrgun büyük bir zafer peşindeydi. Arap milisleri iyi siperlere yerleşmişti. Saldırıları

272

peşpeşe savuşturuyordu. İrgun sıkı çarpıştı, birkaç evi ele geçirdi, fakat askerî eğitim ve lider eksikliği yine yanlış kararlar vermelerine neden oldu. Bir uygulama planları olmadığı gibi, aldıklarını elde tutma olanakları da yoktu. Şafak sökerken tekrar Tel Aviv'e çekildiler.

İrgun bu sefer yüz kızartıcı bir yenilgiden kurtulmak için Haganah'dan yardım istedi. Filistin'in her yanında savaş kızışırken Yahudilerin iki büyük kuvveti giderek daha ciddi anlaşmazlıklara ve sürtüşmelere düşüyorlardı. Yişuv'da kimin sözünün geçeceği belli olsun diye kapışmaları an meselesiydi.

Haganah acele bir toplantı yapıp, İrgun'a yardım etmeye kadar verdi. Bunun tek koşulu, İrgun'un Yafa cephesinde Haganah komutasını kabul etmesiydi. İrgun razı oldu, bu sefer Haganah desteğiyle, Manşiya'ya tekrar saldırdı, mahalleyi ikiye böldü.

Bu arada Haganah da Yafa çevresindeki hatlarını sıkıştırıyordu. Amaçları Yafa ile Lydda arasındaki tüm Arap direnişini kaldırmak, Arap desteğinden korkmaksızın havaalanına yürüyebilmektir.

Yahudilerin Yafa'yı alma planları İngilizlerin midesine taş gibi oturdu. Bu Arap kentini korumak onlar için bir tutku haline gelmişti. Gerçi Filistin'i terketmekteydiler ama, hemen Mısır'dan ve Kıbrıs'tan bazı birlikleri geri çağırdılar. İngilizler bir durum değerlendirmesi yapıp, Yahudilerin Yafa'yı çantada keklik durumuna getirdiklerini, kendilerinin yapabileceği pek fazla bir şey olmadığını anladılar. Bundan sonra tek amaçları, açık bir kapı bırakmak, kaçmak isteyecek Arapların kaçmasına olanak vermek oldu. Bir tek güney yolu, Gazze'ye giden yol açıktı güvenli Arap bölgelerine varmak için. Orayı da Yahudi kenti Bat Yanı tıkiyordu.

İngilizler toplarıyla, uçaklarıyla Bat Yam'a saldırdılar, sonra tank birlikleriyle yolu açmaya uğraştılar. Bu saldırı üzerine, Araplar Yafa'dan fırlayıp fırtınalı bir sel halinde güneye doğru aktılar. Haganah, Arapların serbestçe güneye geçmesine izin verdi, İngilizlerle savaşmaktan kaçındı, Yafa'yı diğer yanlardan kuşatmaya devam etti.

273

St. Peter Kilisesi'ndeki rahip odalarındaydık. Yerimiz bir tepedeydi. Geceleri silâh seslerini duyabiliyorduk. Savaşın üçüncü gününde Peder Ahmet bize korkunç bir haber getirdi. Bassam el Bassam gitmişti. Kaçtı mı, yoksa bize yardım etti diye onu milisler mi vurdu, bilemiyordu peder.

Ayrıca İngilizlerin Bat Yam yolunu hâlâ açık tutmakta olduklarını anlattı, mültecilerin arasına karışıp onlarla gitmemizi önerdi. Babam, bunu reddetti, Peder Ahmet'e küçük bir yalan söyledi. Yafa'dan çıkmak için iki yol vardı. Biri güneye giden o tek yol, biri de deniz yolu. Babam her iki yola da Kavukçu'nun adamlarının konduğunu, kendisini aradıklarını, herkesi dikkatle aradıklarını söyledi.

Aslında babam St. ' Peter'de kalmayı tercih ediyordu. İngilizler gidince kenti Yahudilerin alacağını söylemişti bana gizlice. Kavukçu'nun öcünden korkuyordu ama, bir Yahudi katliamından korktuğu yoktu.

Babamın asıl umduğu, Yahudilerin Yafa'yı alması, kendisinin de Tabah'a dönme olanağı bulup amcam Faruk'u ziyaret edebilmesiydi. Bunun için yaşıyordu. Eğer düzenli Arap orduları daha sonra Yahudileri yenerse, varsın olsun, diyordu. Faruk'la hesabım görmüş olacaktı o çoktan.

iki gün sonra Peder Ahmet yine geldi. Korku içindeydi. Kavukçu'nun adanılan kiliseye dadanmış, bizimle ilgili sorular sorup duruyorlardı. Rahip titreye titreye, kilisenin artık bizi tutamayacağını söyledi. Oradan ayrılmak zorundaydık. Hacı İbrahim, son şansımızın Gideon Asch olduğuna karar verdi. Gideon'un kendisine verdiği telefon numaralarını saklamıştı. Ama Peder Ahmet, Yafa'nın tüm telefon hatlarının kesik olduğunu söyledi. Babamla ben, çaresiz bir plana başvurduk.

Öğleden sonra, geç saatlerde ben St. Peter'den gizlice çıkıp Manşiya'ya doğruldum, dar yollardan sınır çizgisine doğru yaklaştım. Henüz çocuk olduğumdan, öbür çocukların arasında dikkati çekmeyeceğime inanıyordum. Beri yandan, ben yaşta genç milisler de yok değildi. Belki benden birkaç yaş büyüktüler. Savaşa katılıyorlardı.

Tam kent faresi olmuş çıkmıştım. En uygun gözlem yerini

274

bulmam uzun sürmedi. Bir içgüdüye uyuyordum. İki kent arasındaki bitpazarı herhalde hâlâ açıktır diye bir duygu vardı içimde, iki taraftan ateşler yağmasına rağmen. Haklı da çıktım.

Bulduğum damın üzerinden, pitpazarının kalabalık olduğunu görebiliyordum. Asker falan da yoktu orada. Kaçmaya kalkan herkes, taşıyamayacakları neleri varsa satıyordu. Sanki bir büyü sayesinde, kendimi özgür bir ticaret bölgesinde bulmuştum. Ramize'nin mücevherlerinden son kalanlar yanımdaydı. Onları satıyormuş gibi yapacaktım. Ayrıca İngilizce yazılmış bir de notum vardı.

Tezgâhlar arasında ilerledim, kulak kabarttım, satıcıları birer birer inceledim, notumu verebilecek kadar güvenli biri var mı diye baktım. Yoktu. Fazla genç olduğum için herkes benden yararlanmaya kalkacaktı. Ramize'nin bileziğini çalacaklar, bana kazık atacaktı.

Yahudi satıcılara yanaştım. Ama benim İbranice bozuktum. Onların da çoğu İngilizce bilmiyordu. Bilenlere ise ben güvenmiyordum. Sıradan bir Yahudi satıcıya yaklaşmak çılgınlık olurdu. Ne yapacaktım?

Pazarın öbür ucunda bir çit vardı. Kapısı açıktı. İnsanlar girip çıkıyordu. Kapının öbür yanında Yahudi askerler durmuş, pazardan oraya geçen herkesin kâğıtlarını kontrol ediyorlardı. Tamam, işte, tek şansım.

Cesaretimi toplamam epey uzun sürdü. Haydi, ismail, dedim kendi kendime tekrar tekrar. Geç şu çitten. Korkmamaya çalışarak oraya doğru yanaştım. Koşma sakın, dedim kendime. Vururlardı koşarsam. O tarafa geçen Yahudilerden birini bul, ya da iki üç kişi bul, arkalarından süzül.

İşte geliyor! Fırsat! Şimdi! Haydi! Bir satıcının eşek arabasının arkasına sıçradım. Sanki oranın insanıymış gibi... ve kendimi Yahudi tarafında buldum! Satıcı farkına varmadı. Adım adım ilerledik, sonunda askerlerin önüne geldik. Birden bir el beni kolumdan yakaladı, arabadan indirdi. Yahudi asker yüzüme öfkeyle bakıyordu. Ölme zamanım geldi sandım.

«Buraya giremezsin,» dedi bana İbranice olacak.

275

«İngilizce biliyor musunuz?» diye sordum. Beni yana doğru itti, öbür tarafa dönmem için işaret etti. Ben tekrar ona yaklaştım. «İngilizce!» diye bağırdım. «İngilizce! İngilizce! İngilizce!»

Allah yardım etti, başka bir asker dikkatini çekti. Bana İngilizce olarak, «Ne istiyorsun, çocuk?» diye sordu. İçime bir soluk çekti, gözlerimi yumdum, elimi cebime sokup n'o-tumu çıkardım, ona verdim. Merakla kağıdı açtı, dura dura okudu, kafasını kaşıdı.

Adım İsmail. Babam, Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi. Kendisi Tabah'm muhtarı. Büyük komutanınız Bay Gideon Asch'ın çok iyi dostudur. Başımız ciddi bir derde girerse, onu bu telefonlardan aramamızı söylemişti. Lütfen bizim için Bay Gideon Asch'a telefon eder misiniz? Teşekkür ederiz.

Bu arada bir subay merakla bize yaklaşmıştı. Notu okudu, üçü birlikte beni incelediler. «Hile olabilir,» dedi biri.

«Nasıl hile? Eğer Asch bu insanları tanımiyorsa, gelmeyecektir.»

«Lütfen!» diye bağırdım. «Lütfen! Hile değil! Kavukçu babamı öldürmeye çalışıyor.»

«Bekle burada, oğlum,» dedi subay. Komuta yeri olarak kullanılan küçük bir kulübeye girdi. Az sonra bir başka subayla birlikte geri geldi. Yeni gelen subay buranın sorumlusu olmalıydı. Notu okudu, beni inceledi. Şaşırmıştı.

«Biz komşuyduk,» dedim. «Şemeş kibutzuyla Taban. Komşu.»

«Pekâlâ,» dedi subay. «Ona bu gece telefon ederim. Ya-nn gel.»

«Olmaz,» dedim. «Bay Gideon Asch'i görmeden gidemem.» «Eh, burada da kalamazsın. Pazar bir saata kadar kapanıyor, çatışma başlar buralarda.»

«Lütfen,» diye bağırdım, bileziği cebimden çıkarıp ona uzattım. Subay bileziğe baktı baktı, bana geri verdi.

276

«Cebine sok onu,» dedi. «Gel benimle.»

Bundan sonrasını hayal meyal hatırlıyorum. Yola kurulmuş barikattan geçtik. Subay elimden tutmuştu. Az sonra, eski bir otomobille Tel Aviv'e doğru gidiyorduk. «Ben İrgun'da-mm,» dedi subay.

İşte şimdi tam öldüm.

«Seni en yakın Haganah komuta merkezine götüreceğim.» Çok geçmeden bir fakir mahalleden daha geçmiş, içi asker dolu bir grup evin önünde durmuştuk. Kendimi çıplak, korku içinde hissediyordum ama, nedense o korkum dinmeye başladı. Kimse beni korkutmaya çalışmıyordu. Soru sormuyorlar, dokunuyorlardı da. ilgiyle bakıp geçiyorlardı yalnızca. İrgun subayı özellikle anlayışlı davranmaktaydı.

Büyükçe evlerden birine girdik. Beni kapısında asker bekleyen bir odaya götürdüler. İrgun subayı askere bir şeyler söyledi, asker odaya girmememize izin verdi. Masa başında oturan Haganah subayı diğerlerinden daha önemli birine benziyordu. Benimle Arapça konuştu. Ona hikâyemi anlatınca beni alıp koridorun ilerisine götürdü. İçinde birkaç sandalye bulunan boş bir odaya alındım. Bana orada oturmamı söylediler.

Haganah subayı bana uzun süre sorular sordu. Ailemden-lerin adlarını öğrendi, Tabah ve Şemeş kibutzu hakkında bir ' şeyler sordu. Ailemizin neden Bat Yam'dan kaçmadığını defalarca, tekrar tekrar sordu. Çok kuşku içindeydi. Sanıyorum kuşkusunun nedeni, yaşı küçük bir Arap köylüsü olduğum halde üç dil konuşmamdı. Sonunda bana, yalnız Gideon Asch'in anlayacağı gizli bir mesaj verebilir misin, dedi. Bunu uzun süre düşündüm. Sağ kalmamızın son anahtarı olacaktı o söz.

«Bay Gideon Asch'a söyleyin, Ramize'nin bebeği öldüğü gece onu almaya ben gitmiştim,» dedim.

Haganah subayı, «Bu iş ne kadar sürer, bilemem,» dedi. «Sen kal burada. Gitmeye çalışma.»

Birkaç dakika sonra bir asker geldi, bana battaniye, şilte ve yemek getirdi. Kendim pek farkında değildim ama, aslında Tabah'dan çıktığımızdan beri pek fazla bir şey yemiş değil-

277

dim. O kadar hızlı yedim ki, dokundu, hasta etti beni. Askerler durmadan odaya girip girip bana baktılar. Hepsi çok iyi davranıyorlardı. Kısa zamanda kuşkularım geçti. Silâh sesleri başlamıştı, ama ben çok yorgundum. Uyumak, dikkatimi elimden bırakmak istemesem de, gözlerimi açık tutmam giderek zorla-şırıyordu.

«İsmail.»

Gözlerimi açtım. Bay Gideon Asch yanıbaşına diz çökmüştü. Ömrümde yapmadığım bir şey yaptım. Onun boynuna sarılıp ağladım. Bir anda üç dilde birden konuşmaya çalışıyordum. Ağlarken boğulur gibi oluyordum. Kendime gelmeme yardım etti, sonunda ona hikâyeyi anlattım.

Komutanın odasına gittik; ikisi uzun uzun konuştular, sonra masanın üzerine bir harita serdiler.

«Haritaya bakmasını bilir misin, İsmail?» «Sanıyorum.»

«Pekâlâ. Şurası St. Peter, şurası Büyük Cami, şurası da Türk Saat Kulesi.»

«Evet,» dedim. «Anlıyorum.»

«Şu postane, burası geniş cadde, bu da İmmanuel Kilisesi.» Sözlerini izlemekte olduğumu anlaması için başımı salladım.

«Yafa yolunda o kiliseyi üç yüz metre geç, şu noktaya gel.» Haritada bir yeri gösterdi. «Yolun üzerinde dar bir aralık var. Oraya bir kamyon park edilmiş olacak. Saatin var mı?»

«Yok.»

Kendi kolundaki saati çıkardı, bana taktı. «Saat sekiz buçuğa kadar şurada, yolun kendinizden yana olan tarafında bekleyin. Ben bir ekip getirip sizi alacağım. Şifre olarak Ta-bah' diye sesleneceğim, siz de bana 'Şemeş Kibutz' diye cevap vereceksiniz.»

«Soracağın soru var mı, İsmail?» «Ya çevrede Arap askerleri varsa?»

278

Haganah komutanı söze karıştı, Bay Gideon Asch'a İbrani-ce bir şeyler söyledi. Arada tek tuk anladığım kelimeler geçiyordu. Bana daha fazla bilgi verilmesini kuşkuyla karşılıyordu subay. Bay Gideon Asch benim güvenli biri olduğumu söyledi.

«Aldığımız bilgilere göre Arap milislerinin çoğu kaçtı, hatlarda da çok gedik var,» dedi. «Ancak bizim devriye ekibine ateş açacaklardır. Biz de onları uzaklaştırmaya yetecek kadar ateş ederiz.»

Ailemi toplayıp onları milislerin gözünden uzak yerlerden, arka sokaklardan dolaştırmak bütün günümü aldı. Yerimize vardığımızda kalbim sevinçle yerinden fırlar gibi oldu. Kamyon orada, bekliyordu. Ondan sonrası da çok kolay oldu.

Ailem kamyonun arkasına doluştu. Ben önde, Bay Gideon Asch'la babamın arasında otuyordum. Yine çok yorulmuştum. Ne zaman uyuklasam gözümün önüne annemin, üvey an-, nemin ve yengemin ırzına geçilişi geliyordu. Ama bu defa babamın beni kucaklayan eli güven veriyordu bana. Beni defalarca okşadı, cesur asker, dedi bana. Onur

kazanmıştım onun , gözünde. Uyuklamalarımın arasında, kamyon bir yandan iler-; lerken, babamın Bay Gideon Asch'la konuştuğunu duyuyordum. Tel Aviv'in içinden geçip kuzeye doğru gitmekteydik. Öyle yorgundum ki, bu Yahudi kentinin manzarasına bile baka-mıyordum.

«Tulkarm yakınından geçeceksiniz,» dedi Bay Asch. «Siad adlı bir adam sizi bekleyecek.»

«Bir kere ailemi yerleştirdikten sonra, lavlar arasından bile olsa bin millik yol gidip Faruk'un canına okuyacağım,» dedi babam.

Bay Gideon Asch, «Tabah'a dönemezsin,» dedi.

«Ölsem bile vız gelir.»

«Ama uğrunda yaşayacağın bazı şeyler var. Öç alına ha^ yallerin seni uzun süre ayakta tutar. Hacı İbrahim, Tabah'dan geriye pek bir şey kalmadı. Siz çıkınca biz oraya Haganah'ı

279

soktuk. O gece Cihad saldırdı, bizi dışarı attı. Tekrar döndüğümüzde evlerin çoğunu havaya uçurmak zorunda kaldık. Pek bir şey kalmadı.»

«Benim evim?»

«Faruk taşındı oraya.»

Yol birden bir barikatla kesildi. Ötesi Arap kesimiydi. Bay Gideon Asch bizi yakındaki bir koruluğa götürdü, karanlığa kadar bekledik. Babam Bay Gideon Asch'a veda ederken beni de yanına aldı. Babamın eline para tutuşturuldu. O reddetmek istedi ama yapamadı. Meteliğimiz yoktu.

Babam trans halindeymiş gibi, «Yazık ki sorunlarımızı çözümüleme fırsatı bulamadık,» diye mırıldandı.

«Bilemiyorum,» dedi Bay Gideon Asch. «Seni çok uzun zaman önce uyarmıştım. Suyun valfi bizim elimizde olacağı yerde, sizin elinizde olsa, durum farklı olurdu demiştin.»

«O doğru,» dedi babam. «Susuzluktan öldürdünüz.»

Bay Gideon Asch güldü.

«Şimdi artık ayrı dünyalara gidiyoruz. Bana söylemeni istiyorum... Tabah'daki muhbirin kimdi?»

«Pek çoktu. Kardeşinden iyisi de yoktu.»

«O benim kardeşim değil,» dedi Hacı İbrahim. «Benim kardeşim sensin.»

Gecenin karanlığını bir fenerin ışığı deldi. Bay Gideon Asch sinyalin cevabını verdi, ben de aileyi biraraya topladım. Siad'a bizi kısaca Daniştırdıktan sonra, ailem onun arkasından ilerledi.

«Eh,» dedi Bay Gideon Asch. «Kulağını açık tut. Arap tarafında Siad'dan başka da çok adamım vardır. Beni nasıl bulacaklarını bilirler. Şalom.»

«Şalom.»

Babamla ikimiz hızla yürüyüp aileye yetişmeye çalıştık. Tulkarm'ın ışıklan görünüyordu bile. Ben birden durdum. «Bay Gideon Asch'a saatini vermeyi unuttum,» dedim.

«Hayır, İsmail,» dedi babam. «O saatin sende kalmasını istiyordu.»

s

280

281

ÜÇÜNCÜ KİTAP

K ÜMRAN

BİRİNCİ BÖLÜM

Tulkarm'a doğru hızla yürüdük. Bay Siad bizim varlığımızdan tedirgin gibiydi. Kendisinin fakir bir eczacı çırağı olduğunu, karısı ve beş çocuğuyla birlikte babasının evinde tek odada yaşadığını söyleyip bizden özür diledi. Kent merkezine hangi yoldan gideceğimizi gösterdi, babama çok bir âcil durum çıkmadıkça kendisini aramamasını rica etti ve ortadan kayboldu.

Birkaç dakika sonra kendimizi- pazar yerinde bulduk, yine bir insan denizi arasına karıştık. Yine binlerce evsiz barksız aile vardı çevremizde.

«Bu gece camide yatarız,» dedi İbrahim. «Yarın da ne gö-receksek görürüz.»

Ama büyük söylemişti.

insan kalabalığı öyle müthişti ki, camiye yüz metreden fazla sokulamadık. Bir yığın siyah giysili kadın yerlere uzanmış, çocuklarını kucaklamış, yatıyorlardı. Erkekler daireler çize çize dolaşmaktaydılar. Adı olmayan, kaybolmuş bir insan sürüsünün parçası olduk.

ibrahim bu ıstırap denizinin orta yerinde şaşkın durdu. «Gidelim buradan,» diye emir verdi. Ama verdiği emirden de, kendinden de pek emin olmadığını ilk defa olarak sezdim.

Uzaklaşmaya çalıştık. Sonunda kalabalık seyrelti. Sokakları dolaşp kentin kenarlarına doğru yürürken, üzeri kapalı bir sığınacak yer bakındık. Terkedilmiş bir bina, duvarları veya damı olan herhangi bir şey.

285

Derken Tulkarm'ın evlerinin bize karşı kapanıp kapılarına asma kilit asılmış olduğunu anlayınca paniğe kapıldık. Tavuklar, keçiler, tüm hayvanlar bahçelerden çekilmiş, çalınmasın diye kilit altına alınmıştı. Bir deri bir kemik köpekler, dişlerini göstere göstere nöbet bekliyorlardı biz geçerken. Her karanlık pencerenin gerisinde eli silâhlı birinin bizim hareketlerimizi izlemekte olduğunu hissediyorduk.

Kentin ilerisinde çiftlikler başladı. Birçok insan yol kenarlarındaki hendeklere girmiş, orada uyuyorlardı. Çiftçiler tarlalarını koruyabilmek için dolaşmaktaydılar ortada. Yarım mil kadar daha gittikten sonra bir zeytin bahçesini çevreleyen taş duvara geldik. Nöbette kimse yok gibiydi. Duvara tırmandık, sırtımızı yasladık, sanki içine girip kaybolmaya çalıştık.

İbrahim adlarımızı birer birer çağırdı, hangi sıraya göre nöbet bekleyeceğimizi belirledi. Silâhını Ömer'e verdi, kendisi yere oturdu. O anda onunla gözgöze geldim. Gözleri, sanki cehennem hayalini görmüş gibi bulanık bakıyordu. Uyanık kalıp hep onu gözledim. Davranışı beni korkutuyordu çünkü. Yüzüme bakarken beni tanıdığını gözlerinde hafif bir pırıltıyla belli etti.

«Neden bakıyorsun öyle, İsmail?» dedi babamın sesi yumuşacık.

«Burada kuzenlerimiz yok,» diye karşılık verdim.

«Ama yine de hâlâ kendi toprağımızdayız. Bir süre kargaşalık olacak, çünkü gerçek savaş başladı. Ama kendi insanlarımız arasındayız yine de.»

«Baba evlerini bize karşı kilitlemiş onlar.»

«Yoo, yoo. Yalnızca korkuyorlar. Yahudiler hemen şu karşıda. Göreceksin. Bir güne kalmaz, bize yiyecek ve barınak ve-1 rilecek. Bir tür kamp kurulacak.»

«Emin misin?»

«Ben kimseyi Tabah'dan kapı dışarı etmedim. Bunlar bizim kardeşlerimiz. Hem zaten Kur'an'da da birbirinize yardım edin diyor.»

«Kur'an'da öyle dediğinden emin misin?»

Ona tokat atmışım gibi sarsıldı. Babamın şaşkınlığı yalnız-

ca kaçıp duran insan selinden ötürü değil, aynı zamanda Ram-le, Yafa ve Tulkarm'daki çirkin karşılaşımızdan ötürüydü. Konukseverlik kuralları bizim içimize işlemişti. En çok da babamın içine işlemişti. Hiç susmaksızın hep konukseverliğimizle ovunurduk. Böyleydik biz. Kültürümüz, insanlığımız böyleydi. Bir konunun korunması, ona ikramlarda bulunulması, bizim erkekliğimizin bir parçasıydı. «Uyu artık,» dedi. «Peki, baba.»

İkimiz de uyumadık ama, bir daha da konuşmadık. Sonunda gözleri kapandığı zaman, iki karısının arasında yere doğru kaydı. Ben de uyuklamaya başladım.

Uykum katı, derin, çirkin sahnelerle doluydu. Arasıra bir zeytin bahçesinde, yerde yatmakta olduğumu anlıyordum ama, kıpırdâyamıyordum yerimden. Parmağımı bile kıpırdatamıyor-dum. Yorgunluk bizi yan ölü hale getirmişti. Ama yine de zihnimi kâbuslarla dolduruyordu. Babamın, konukseverlik hikâyesinin bir efsane olduğundan kuşkulandığı anda, hayatının en kötü anlarından birini yaşadığını farketmiştim. Bu bilincimin karanlıklarına giriyor, annemin ırzına geçilmesi sahneleriyle birleşiyordu. Öteki düşlerim de bunlar kadar korkunçtu... Hacı İbrahim'in artık bizi koruyamaması, tüm kararlar verememesi rüyası... ah, gece, gece, gece., bit artık! «Çıkın toprağımızdan!»

Bizi uykumuzdan uyandıran, yanm daire biçiminde dizilmiş hırlayan köpeklerle eli silâhlı sahipleri oldu. Oradan çıkmamızı istiyorlardı. Babam ilk ayağa kalkan oldu. Arkasından biz de titreyerek doğrulup duvara dayandık. Hacı İbrahim onlara nefretle baktı.

«Siz Arap değilsiniz,» dedi tükürür gibi. «Yahudi bile de>-ğilsiniz. Geriniz ağzınıza o kadar yakm ki, soluğunuzdan bok kokusu alıyorum. Gelin, gidiyoruz.»

Bir mucize sonucu olarak, Tulkarm'daki son boş ağacı biz bulduk. Altında bannan aile de yoktu, kimsenin malı da değildi. Dibine toplandık, babam bir plan düşününceye kadar bekledik.

Babamın silahıyla hançeri hariç, son kalan her malımız

286

287

battaniyenin üzerine kondur Gideon Asch'in verdiği para da buna eklendi. Benim Gideon Asch'in verdiği saati saklamama izin verilmişti. Küpeler, bilezikler, anısı olan özel takılar hep battaniyeye kondur. Hacı İbrahim'in gümüş tokası, Kemal'in yüzüğü, annemin bunca zamandır sakladığı birkaç altın. Babam bunları satınca birkaç hafta yaşayabileceğimizi, kendisinin de o zamana kadar bir çare düşüneceğini hesaplıyordu. İyi, güzel ama, sorularımıza cevap veremiyor, zaten soru sormamıza da izin vermiyordu.

Hacer pazara yollandı. İncir, keçi peyniri gibi kahvaltılıklarla Fatma'nın bebeği için biraz süt almaya gitmişti. Fatma'nın sütü çekilmişti çünkü bu son hafta içinde.

Babam kadınları korumak üzere kaldı, kardeşlerimle bana kiralayacak oda aramamızı söyledi. Normal zamanda, Tulkarm gibi bir yerde oda kirası ayda bir iki sterlin olurdu. Şimdi ise kenar mahallelerde, çiftliklerde bile, bir kümese beş sterlin isteniyordu. Ahırlar da beş sterlineydi. Kent merkezine doğru kiralar daha da artıyordu.

Herkes caminin çevresine sıkışmıştı. Camiden, minarenin hoparlöründen avaz avaz askerî marşlar çalınıyor, ikide bir marş kesilip duyurular yapılıyordu.

ARAP LEJYONU ÜRDÜN NEHRİNİ GEÇTİ!

IRAKLILAR NABLUS'A GİRDİ BİLE!

TEL AVİV'İ MISIR HAVA KUVVETLERİ BOMBALADI!

SURİYELİLER GOLAN'DAN KUZEY GALİLE'YE İNDİ!

LÜBNAN, GÜNEY SINIRINDAN ZAFER HABERLERİ

VERİYOR!

Sohbetlerde hep zafer haberleri konuşuluyordu. Minareden yapılan her duyurunun ardından, Yahudilere neler yapılacağına tehditleri gelmekteydi. Kardeşlerimle ben o ânın heyecanına kendimizi kaptırıyorduk. Ama beri yandan karnımız aklıktan gurulduyordu. Tedirgindik. Durumumuzun ne olacağını bilemiyorduk. Yer falan tutmaya paramızın yetmeyeceğini yarım saat içinde anladık.

Tulkarm'da geçirdiğimiz dördüncü gün üzüntülerimiz daha da arttı. Bir dereceye kadar barınak sayılabilecek bir ağa-
288

cimiz vardı. Şu anda aklıktan ölmemizi önleyecek kadar paramız da vardı. Ama o kadar. Nereye gideceğimizi, ne yapacağımızı bilemiyorduk. Ne devlet yetkilileri, ne de yardım kuruluşları vardı ortada. Bizlere yardım için tedbir almış hiçbir kent adı duyan yoktu. Hacı İbrahim çaresiz görünüyor, bu yüzden korkularımız daha da derinleşiyordu.

Dedikodular, söylentiler, ağaçlardan uçan milyonlarca, yaprak gibi, amaçsız ve yönsüz, dolaşıycıdu ortada.

Abartmalara karşı her zaman kuşku duyan babam bile heyecana kendini kaptırmadan edemedi. Arap liderlerinin bize yerlerimizi boşaltıp ordulara yol açmamızı söylerken belki de yalan konuşmadıklarını anlatmak istedi. Tek sorunumuz vardı, o da basitti. Tabah'a dönünceye kadar dayanabilmek, o kadar.

Bölgedeki çöp ve artıkları arayıp taramış, kendimize deri, çuval, tahta ve tenekelerden bir tür çadır kurmuştuk.

Kadınlar oldukça kaba, ama işe yarayabilecek bir soba kurmuşlardı. Bu arada kardeşlerimle biraz yakınlaştık. Kemal'le bile geçinebilmeye başladım.

Samaria'da, nehrin batı yakasındaydık. Üç kent, yani Tulkarm, Cenin ve Nablus, bir üçgen oluşturuyorlardı. Üçgenin içi tüm Arap toprağıydı. Kavukçu'nun Kurtuluş Ordusu buraya da sokulmaya başlamıştı, ama artık onlardan pek korkmuyorduk. Hâlâ İbrahim'i arıyor olmaları için hiçbir neden göre-miyorduk.

Kısa zamanda Irak ordusunun düzenli birlikleri de onlara ulaştı. Askerî strateji belliydi. Tulkarm'da bizim bulduğumuz yerden denize ve Yahudi kenti Netanya'ya uzaklık on mil kadardı. Eğer Kavukçu ile Iraklılar Netanya'ya ulaşırsa, Yahudiler ikiye bölünmüş olacaktı.

Ateş hattı bize çok yakındı, ama garip biçimde işimize yarıyordu. Ne zaman küçük bir çatışma yer alsa çiftçiler ya kaçıyor, ya saklanıyorlardı. Ağabeylerimle ben bundan yararlanıp meyve bahçelerini yağmalıyor, tarlalardan toplayabildiğimizi topluyor, başıboş hayvanları önümüze katıp kaçınıyorduk. Karnımız doyunca keyfimiz de geliyordu.

Arap zafer yürüyüşü devam etmekteydi! Iraklılarla Ka-

289-

vukçu, Yahudileri denize dökmek üzere birleşme kararı alırken, Yahudiler de tüm Filistin'de savunmaya geçmişlerdi...

Mısırlılar iki kol halinde ilerledi. Gazze ve Beersheba alındı, Yad Mordehay kibutzu ele geçti!

Suriye, Mişmar Hayarden kibutzu ald, Orta Galile'ye girdi!

Müslüman Kardeşler birlikleri Mısır komutası altında Ölü Deniz'den Kudüs'e doğru ilerliyor.

Bu zaferlerin en büyüğü de Ürdün'lü lejyona aitti. Etzion Blok'un dört kibutzu da, Kudüs eski kesimindeki Yahudi mahallesi de alınmıştı. Batı Kudüs de abluka altındaydı! Ama asıl önemli olan, bölgedeki Latam polis kalesinin lejyonun eline geçmiş olmasıydı! Demek lejyon artık Tabah'a iki mil uzaklıktaydı!

Güçlü yürüyüşümüz başladığı gibi hızlı son buldu. Daha önce alındığı bildirilen kibutzlann şiddetli savunma yaptıkları bildirilmeye başlandı. Iraklılar Netanya'ya hiç ulaşamadılar. Tersine, Yahudiler bizim bulunduğumuz «üçgen» e saldırmaya başladı.

Kuvvetlerimiz ateşkese kabul edip oldukları yerde kaldıklarında, bu duruş galip bir ordunun duruşu değildi.

Haziran ortalarında sessiz bir gecede, Hacı İbrahim hepimizi ateşin başına topladı. «Yarın gidiyoruz,» dedi aksi bir .sesle.

«Ama baba, neden?»

«Çünkü bize yalan söylendi. Aldatıldık. Bu ateşkese razı olmamız, başarılı olmadığımız için. Denize doğru olan saldırımız kırıldı kaldı. Yahudilerin Tulkarm'a gelmesi artık gün meselesidir.»

«Ama Lejyon artık Eski Kent'in surlarına vardı.»

«Yahudileri asla Kudüs'ten atamazlar,» dedi İbrahim. «Bu sözüme kulak verin.»

Sabah olunca kampımızı bozduk, tekrar yollara düştük. Bu sefer Arap topraklarının daha derinlerine, Samana dağlarına, Nablus'a doğru gidiyorduk. Orada bizi yine kilitli kapılar karşıladı.

290

İKİNCİ BÖLÜM

Samaria'nın en büyük kenti olan Nablus, bir doruklar kralı gibi, Filistin'i boydan boya kateden, omurgaya benzer alçak dağlar üzerine kurulmuştu. Joshua'yı görmüş, İsrail yargıçlarını görmüş, Roma istilâsını görmüş bir kentti. Nablus'da, yaşayanların adı nedense çabuk öfkelenire çıkmıştı. Burası Ürdün'den gelen tüm kaçakçıların uğrağıydı.

Osmanlılar gittiğinden beri kent artık Bakşir kabilesinin malı olup çıkmıştı. Bunlar her devirde nüfuzlu kalmayı bilen politikacılar. Şimdiki belediye başkanının adı Clovis Bakşir' di. Yumuşak bir adama benziyordu. Güçlü olarak tanımlanmaktan çok, kurnaz diye bilinen biriydi. Öğretmendi aslında. Eğitiminin çoğunu Beyrut'daki Amerikan Üniversitesi'nde edinmişti. Eğitim görmüş insanlar Arap toplumunda büyük saygı görürdü. Bakşir'ler de bir iki veliahtlarını hep üniversiteye yollarlardı.

Yersiz yurtsuzların durumu burada da Tulkarm'dakinden daha iyi değildi. Burası daha içerde olduğu için, daha güvenli Arap toprağı sayılıyordu. Bir dereceye kadar barınak sayılabilecek nice kayalık ve mağaralar da vardı. Ama yiyecek, ilâç ve diğer yardımlardan eser yoktu. Buz gibi karşılıyordu burası da gelenleri.

Nablus'un eski kesimi yıkık dökük, pis bir yerd. Halk burada tıpkı gettoda gibi yaşıyordu. Ama yine de dışardan gelen birçok kişiye yer bulunurdu burada. Hacı İbrahim ayda üç sterlin karşılığında bir evin damının tepesini kiraladı. Ailenin üzerini örtecek bir tür çadır uydurulup kuruldu.

Nablus bölgesinde on altı doğal kaynakla mahallede bir de kuyu vardı. Bu durumda en önemli ihtiyacımız olan su konusunda sorunumuz kalmıyordu. Yaz gelmekteydi. Kent yaklaşık bin metre yükseklikte olduğundan pek de boğucu değildi ama, Ürdün tarafından esen o sıcak rüzgâr çeliği eritecek türdendi. Damın üzerindeki çadırda yaşamak, bir yığın tatsız sesle, uygunsuz sözle, çirkin kokularla, biçimsiz görünümle, iç içe bulunmak demektir.

Aşağılık birkaç iş bulup çalışmak mümkündü. Fazla talibi

291

yoktu o tür işlerin. Ağır işçilikten genellikle hoşlanılmazdı. Elbette ki Hacı İbrahim fiziksel işlerde çalışacak kadar alçalamazdı ama, gücü kuvveti yerinde dört oğlu vardı.

Nablus'a gelen yersiz yurtsuz takımı her gün açlıktan ve hastalıklardan ölüp duruyordu. Bazı gün birkaç kişi, bazı gün bir düzine ölüyordu. Cesetlerin kokusu zengin evlere ulaşıp onları rahatsız edene kadar bu konuda bir şey yapılmıyordu. Sonunda belediye, ceset kaldırma işini üstlendi. Böylece yeni iş -alanları açılmış oldu. Çukurlar kazılacak, cesetler toplanacak, dezenfekte edilecek, kireçlenecekti. Ömer'le Cemil başkalarını gömerek ailemizi yaşatmaya başarıyorlardı.

Ölü toplama işi bana göre değildi. Dilenmek, çiklet satmak da bana göre değildi. Ama on dört yaşına geliyordum. Ben de kendi payıma düşeni yapmak zorundaydım. Çevrede birtakım Irak Ordu kampları varsa da, ben yaşta çocukların hepsi oralara, işe girmeye çalıştığından, rekabet epey ciddiye. Gençlerin çoğu yalnızca dileniyordu. Bir kısmı, askerlere verilen görevleri birkaç kuruş karşılığında yerine getirmekteydi. Şansı yaver giden birkaçı, bir subaya yamanıyor, pabuç boyuyor, toka cilalıyor, sofraya servis yapıyordu. Daha yüksek rütbeli subayların tabii emirleri vardı. Her hizmetlerine onlar bakıyor-, du. Çaresiz-"durumda kalan bazı yakışıklı gençler, vücutlarını askerlere satmaktaydılar. Fahişelik her zaman yoklukla atbaşı gider dururdu. Nab-lus da karnı aç kadınlarla doluydu. Buranın eski fahişelerine ek olarak, şimdi yüzlerce yeni kadın da bunlara katılmaya hazır. Bunu çok dikkatli yapmak, kocalara, oğullara sezdirmemek zorundaydılar. Dul kadınlar, bir iki aylık gebe kadınlar ve evde kalmışlar daha güvenliydi. Durum anlaşılırsa, ânında ölüm demektir. Profesyonel pezevenkler kadınlara kolayca şantaj yapabilecek durumda olduklarından, onlardan uzak durmak gerekliydi. En iyi ve güvenilir arabulucular, başka kabilelerin genç delikanlıları oluyordu. Kamp kapılarında iki üç kadınla çalışan akıllı bir delikanlı, paranın nereden geldiğini ailesine sezdirmeden onların karınlarını doyurabilirdi.

292

Yeni gelenler, Nablus pezevenkleri ve fahişeleriyle rekabete girdiler. Hemen her gün işlenen cinayetler birbirini izledi durdu. Genç arabulucuları öldürürken genellikle husyelerini kesiyorlardı. Babalar veya erkek kardeşler analarının, kızkardeşlerinin kötü yola düştüğünü duyarlarsa onu hemen öldürüyorlardı. Buna hırsızlar, kaçakçılar, uyuşturucu tiryakileri de eklenince, korkunç bir yer olup çıkıyordu Nablus'un kenar mahalleleri.

Irak askerleri çok fakir, genellikle de çok aptaldı. Ama yanlarında kadınlara karşılık verebilecekleri bir şey her zaman bulunuyordu. Ya sigara, ya silâh, ya bir dosttan çalınmış bir çift ayakkabı, ya yiyecek. Rütbesiz askerler de fena değildi. İşlerini çabucak, çalı aralarında görü veriyorlardı. Kadınların yüzü hep peçeli olduğundan, onları sonradan tanımak mümkün değildi. Açık göz biri bir saatte bir sürü insana hizmet ayarlayabilirdi.

Beri yandan Irak subayları da anormal güce sahip yarı tanrıları. Bunlara yerli fahişeler hizmet eder, içki, yağlar, loş ışıklı bir oda, halı kaplı yerler falan sunar, fakirliği örtmeye savaşı, radyo çalar, esrar verir, yumuşak yastıklı bir yataкта yatırılırdı.

Ömer'le Cemil ceset toplayıp duruyorlardı, ama biz yine çoğunlukla açtık. İki kız bulup çalıştırmayı düşündüm.

Kadınların namusu konusundaki içime işlemiş ahlâk kurallarını yitirmiş değildim ama, namus ve onur kavramının açlıkla yan-yana yaşaması zordu. Bu fikir aklıma ne zaman gelse, ailemin kadınlarının Yafa'da ırzına geçilişi de birlikte

geliyordu. Kızlar aslında benden pek hoşlanıyor, onlara aracılık yapayım diye kendileri yanıma sokulup tekliflerde bulunuyorlardı.

Ama ben hep Nada'yı düşünüyordum. Nada'nın teslim olmasını görmektense, açlıktan ölmesini görmeyi tercih ederdim. Daha Tabah'dan ayrılırken onu korumaya yemin etmiştim. On beş yaşındaydı. Memeleri büyümüş, çekici bir kız olmuştu. Mahallede yalnız yürümesini bile istemiyordum. Yoo, ben kimsenin kızkardeşi için aracılık yapamazdım. Bu konuda son bir düşüncem daha vardı. Eğer Hacı İbrahim bu işe kalkıştığını duyarsa beni döve döve gebertirdi.

293^

Çoğunlukla yemeğimizi bitirdiğimizde karnımız hâlâ gu-rulduyor olurdu. Ömer'le Cemil'e katılıp ölü toplamayı da ak-hmdan geçirdim ama, Irak kamplarının çevresinde birkaç gün daha dolaşmak için kendime süre tanıdım. insan sokakta gece gündüz gözünü açık tutar, para ararsa, er geç buluyor. Benim de şansım bir gün gökten iniverdi. Mahallenin mülteci çocuklarının çoğu, Irak asker kampı yakınında hazır oluyor, gelen kamyon konvoylarının boşaltılması sırasında iş alıyorlardı. Kamyonları boşaltacak askerler, bize birkaç kuruş verip iş gördürmekten yanaydılar. Bir iki asker başımızda durup bir şey çalmayalım diye bakıyor, gerisi ya bir ağacın altına yatıp uyuyor, ya da bir fahişe bulmak üzere evlerin arasına doğru yollanıyorlardı.

Nablus'da bu mevsimde hiç yağmur yağmazdı. O gün kuvvetli sayılacak bir fırtına çıkıp herkesi kaçırmıştı. Kamyonlar geldiğinde oralarda bir avuç çocuk ancak - vardı. Bir düzine kamyon geldiğinden, hepimize iş çıktı. Askerler işi bize yıkıp hemen ortadan kayboldular. Sorumlu subay yüksek rütbeliydi. Yüzbaşydı. O da Nablus'a doğru yollandı. Bize nezaret edenler çabucak otomobillere, kamyonların sürücü yerlerine binip yağmurdan kaçtılar. Birkaç dakika içinde uykuya dalı-vermişlerdi.

Biz de kendimizi koca bir depoya, kendi başımıza mal taşır bulduk. Bakan, gören de yoktu. Tek sorun, Irak ordusuna ne kadar mal bırakacağımızdı. Çete başlarından biri dört eşek getirdi, çatlatacak kadar yükledi, çekti gitti.

Ben hayatımın kumarını oynayıp orada kaldım. Yüzbaşı döndüğünde gözlerimden şakır şakır yaşlar akıttım, sonra ona bir düzine makineli tüfeğin çalındığını açıkladım. Önce hiddete kapıldı, ağzımdan öteki çocukların adlarını almaya uğraştı. Ona durumu anlattım. Adlarını bilsem bile, çocukları o mahallelerde yakalamak olanaksızdı. Hem zaten kendisi yine de sorumlu olacaktı, çünkü boşaltma işini onun askerlerinin yapması gerekiyordu. Yüzbaşı pek de akıllı biri değildi. Adı Um-rum'du. Katır gerisini limondan ayıracak kafası bile yoktu.

Umrum gibi subaylar genellikle zengin ailelerin oğulları oluyordu. Aileler parayı bastırıyor, ordudan çocuklarına rüt-

294

be satın alıyorlardı. Oğullan orduda yeterince yüksek rütbelere tırmanınca, kendi rahatları da iyi korunmuş oluyordu.

Eh, bizim Yüzbaşı Umrum'un da başı fena halde dertteydi. Öfkesi biraz dinince, mahvoldum diye bağırıp ağlamaya başladı. O zaman ona izlenecek yolu gösterdim: İş nasıl örtbas edip bir şey çalınmamış gibi temize çıkacağımızı anlattım.

O günden sonra benim ailem de mahallede en iyi doyan-lardan biri oldu. Kemal okuma yazma bildiğinden, defter tut-mayı becerdiğinden, o da Irak ordusunda çalışmaya başladı.

Hacı İbrahim, yersiz yurtsuz kalanların sorunlarını düşünmekten bir an bile uzak kalmıyordu. Tabah'dayken hiçbir aile, ne kadar fakir olursa olsun, ister çiftçi, ister dilenci, ister dul kadın olsun, asla bir öğünü aç geçilmemişti. Kardeş Araplann örgütlenmiş ihmali onun yüreğini üzüntü ile karışık bir kızgınlıkla dolduruyordu.

Bu yetmiyormuş gibi Ömer'le Cemil akşamları ölü toplamaktan döndüklerinde öyle kötü kokuyorlardı ki, onlarla aynı çadırdaki kalmaya zor dayanıyorlardık. Sık sık hasta oluyorlar, kusuyorlardı. , Sonra bize günün olaylarını anlatıyor, çürümüş bir kolu, beş çocuklu aileyi nasıl ölü bulduklarını, cesetleri nasıl kurtların yediğini bize anlatmaya kalkıyorlardı. Babam giysilerini kadınlara yamatmış, Belediye Başkanı Clovis Bakşir'den randevu almak üzere giyinip hükümet binasına gitmişti. Sonuç alamadı. Hükümet binası sabahtan akşama kadar, dilekçe vermeye gelen mültecilerle doluydu.

Toplumun en aşağı adamının bile bir krala dileğini sunabilmesi, Kur'an'da vardı. Hem şariat gereği, hem de Bedevi geleneğiydi. Nablus'lu Bakşirler ve tüm diğer forslular ise bu kuralları işlerine geldiği gibi değiştirmişlerdi. Dileği olan başvuru alçak rütbeli bir memura yolluyorlardı. Yetkisi yoktu o memurun. Harikulade profesyonel yalanlar söyleyerek maaşını kazanıp gidiyordu. Nablus'da kimseye bir fırsat tanımıyorlardı. Bizim o kentten gitmemizi istiyorlardı.

Babamın öfke ve umutsuzluk nöbetleri arasında bocaladığını görünce bu işi kendim ele almaya karar verdim. Irak or-

295

duşunun başlıklı mektup kâğıtlarından çaldım, Belediye Başkanına bir mektup yazdım.

Çok onurlu ve soylu Belediye Başkanı Bakşir,

Ben ve birliğim Batı Kudüs'ün fethi için mevzilerimiz-de hazır bulunmaktayız ve ateşkes bittikten sonra da bu görevimizi yerine getireceğiz. Bu nedenle size saygılarımı şahsen sunma olanağı bulamadım. Anladığıma göre durum

istikrara kavuşuncaya kadar adamlarımla birlikte Nablus'da kalacağız. Buluşup sağlam arkadaşlığımız kuruluncaya kadar sizden küçük bir iyilik rica edeceğim.

Çok değerli şahsı dostum Hacı İbrahim el Sukori el Va-habi, Tabah muhtarı ve bu bölgenin güçlü kişilerinden biri olarak, şu sıra savaşın acı koşulları nedeniyle Nablus'da konuk olarak bulunmaktadır.

Birliklerim gelecekte süresiz olarak kentinizde mevzi-leneceğine göre, sizden bu iyiliği istemekte bir mahzur yoktur diye düşündüm. Kendisiyle görüşmeniz beni ebediyen medyun edecektir. Kendisi günün ve geleceğin olaylarına büyük ilgi gösteren seçkin bir kimsedir.

Hacı İbrahim'le, dış büronuzda beklemekte olan oğlu İsmail vasıtasıyla temas kurabilirsiniz.

Zafer umutlarıyla

Allah razı olsun!

Albay I. J. Hakkar Nihawand Tugayı komutanı Irak ordusu

Mektubu mühürlerle, kurdelelerle süsledim, hükümet binasına doğru yola çıktım. Albay'ın imzasını okunaksız biçimde karalamıştım. Nihawand Birliği'nin adı, yedinci yüzyılda Arapların İranlılara karşı kazandığı bir zaferden geliyordu. O birliğin Kudüs dolaylarında bir yerde olduğunu biliyordum.

Belediye Başkanının dış bürosundaki kalabalığı yarıp ilerledim. Birileri öne geçtiğim için itiraz etmeye kalkıştıkça mek-

296
tubu havaya kaldırıp gösteriyordum, onlar da saygıyla geri çekiliyorlardı. Belediye Başkanının dört masada dört memuru vardı. Şikayeti olan başvurululara bağırıp çağırıyor, onları oradan kovmaya çalışıyorlardı. Sonunda mektubu birinin suratına uzattım. Zarfı aldı, Başkanın odasına girip gözden kayboldu. Hemen sonra geri döndü, babamın ertesi günü Clovis Bakşir'le randevusu olduğunu söyledi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Clovis Bakşir'den randevu almak için böyle kurnaz bir yöntemle başvurduğumu duyduğunda babam önce çok bozuldu. Hayalî Albay Hakkar'ın varlığına kendisinin de tanıklık etmesi gerekecekti. Ama sonradan tekrar düşündü.

«Zamanında ve yerinde düşünülmüş bir yalan, bazen şiir gibi olabilir,» dedi bana.

Kemal'le ben Irak askerlerinin yanında sürekli olarak çalıştığımızdan, o tembel Yüzbaşı Umrum farkına varmadan eve hep sigara getirebiliyorduk. Zenginler altın standardına göre yaşar. Bedeviler tezek standardına göre yaşardı. Biz de Nab-lus'un kenar mahallesinde tütün standardına göre yaşıyorduk. Bu tütün işi paradan daha iyiydi. Sigara satışlarımız aile geli* rine açıktan birkaç kuruş daha ekliyordu. Hacı İbrahim'in yeni entariler alıp Belediye Başkanına öyle gitmesi için ısrar ettik. Yırtık pırtık kılığı yüzünden küçük düşsün istemedik.

«Hayır,» dedi babam kesinlikle. «Bırakın, Clovis Bakşir bizim ne duruma düştüğümüzü görsün. Hem zaten belimde hançerim olduğu sürece iyi giyinmiş sayılırım. Benimle gelemediğine üzülüyorum, İsmail.» Kafamı okşadı, tek başına çıktı, gitti.

* *

İbrahim için bu görüşme, eski bir ilişkinin yenilenmesi gibiydi. Bu aileyi Müftü ihtilâli sırasında kısaca tanımişti. Bakşirler zaman zaman zaman Müftü'nün askerlerinden saklanmak için Tabah'a gelmiş, sonra güvende olsunlar diye Vahabi'lerin yanına yollanmışlardı. Clovis Bakşir'in karşılaması da çok can-

297

dan oldu. Ortadaki meyve tabağı oldukça doluydu, ama insanın aklını başından alacak gibi de değildi.

Clovis Bakşir ufak tefek adamdı. Narindi. Üniversiteli gibi konuşurdu. Sakin ve düzenli bir insandı. İçindeki huzursuzluğu açığa vuran tek şey, zincirleme sigara içmesi ve tütünden sararmış parmaklarıydı.

«Biliyorsunuz ki böyle bir zamanda Nablus'da bulunanların hepsini bilmeme olanak yok. Eğer burada olduğunuzu bilseydim...»

«Size tamamıyla hak veriyorum,» diye karşılık verdi İbrahim. «Gözümüz, kulağımız sayılı ne de olsa.»

Daha serin olan verandaya çıktılar. Buradan kent görünmüyordu. Hükümet konağı bir ormana bakmaktaydı. Azdı böyle yerler Nablus'da. Yeraltı sularından bir tanesi biraz ilerde yüze çıkıyor, küçük bir çağlayan oluşturup akıyordu.

Çağlayanın orada bir kahve vardı. Bakşir kabilesi erkeklerinin buluşma yeri idi orası. Barış zamanlarında Clovis Bakşir konuklarını orada, su başında kabul ederdi.

Hacı İbrahim verandada bir başka adamın daha bulunduğunu görünce şaşırdı ve hemen kuşkulandı. Adamın kazık gibi duruşunu, güneş yanığı suratını, kusursuz biçim verilmiş bıyığını çabucak süzdü. Üstünde Batı tipi takım elbise vardı, ama başına Arap kefiyesi giymişti.

«Yakın dostum ve sırdaşım Bay Ferit Zeyyad. Sizin değerli tecrübe ve gözlemlerinizin onu çok ilgilendireceğini düşündüm.»

Kahveler geldiğinde Hacı İbrahim bu beklenmedik konunun varlık nedenini anlamak için manevralara başlamıştı bile. Zeyyad dikkati çekmeyecek biçimde, kenarda oturuyor, söze karışmıyordu. Pabuçları pırıl pıl cilâlıydı. Buralarda pek böylesine rastlanmazdı. Bu da bir ipucuydu. Adam her kimse, yüksek mevkidendi kesinlikle.

Clovis Bakşir bir dizi sigarasının ilkini yaktı, uzun, düşünceli soluklar çekti, incecik dumanlar savurdu. O dumanlar adamın kendi uzantısıydı sanki. Sigaranın külü asla silkilmi-yor, asla düşmüyor, yalnızca şaşılacak biçimde uzadıkça uzu-

yordu. «Elbette ki burada kaldığınız süreyi daha rahat geçirmeniz için elimden geleni yapacağım,» dedi Belediye Başkanı.

Hacı İbrahim anladığını belirtircesine başını salladı. «Ben çölde rehberlik yaparken yolumu deve terslerine baka baka bulanlardan değilimdir,» dedi. «Kendi durumumdan daha ciddi sorunlar var kafamda.»

Belediye Başkanı hemen, «Nablus gibi uzak bir yerde bile, Hacı İbrahim'in açık sözlülük ününü duymuşluğumuz var,» dedi.

«İnsanların davranışı bana büyük acılar veriyor. Yerleşmiş konukseverlik geleneğimizin birden gözden düşüşünü göreceğimi hiç sanmamıştım.»

«Ben de öyle,» diye kabullendi Clovis Bakşir.

«Biz yabancı ülkeden değiliz. Türk değiliz, İngiliz değiliz, Yahudi değiliz,» dedi İbrahim kelimelere basa basa.

«Siz de hak verirsiniz ki bu mülteci durumu üzerimize birdenbire bir fırtına gibi bindirdi ve bizi boğmasına ramak kaldı.»

«Mülteci mi? Ne mültecisi,» dedi İbrahim. «Benim köyüm buraya iki saat yok bile. Ben Filistin'liyim. Kendi ülkemde, kendi insanlarımla arasındayım. Mülteci değilim ki!»

Clovis Bakşir böyle çıkışlara önem verecek adam değildi. «Savaş kurbanları,» diye düzeltti hemen. «Geçici bir süre için yerinden olanlar.»

«Ben Filistin'liyim ve Filistin'deyim,» diye tekrarladı İbrahim.

«Evet, evet.» ,

«Ben köyümden zorla koparıldımsa, Yahudi ateşi yüzünden ayrılmadım. Aylar boyunca tüm Arap dünyası bize bir tek sesle seslendi. Çıkmaz dediler. Kimsenin değişik bir fikri yoktu.»

«Bu Siyonist canavarı karnımızın içinde büyürken başka ne fikir olabiliirdi ki?» diye sordu Clovis.

«Sandalyelerimiz var, masalarımız var, kahvelerimiz var, adamlarımız var. • Adamlar geliyor, masaların başındaki sandalyelere oturuyor, kahveleri içip barış olanaklarını konuşuyorlar. Ben ömrümün yarısını bir Yahudi yerleşim yerinin yanı-başında geçirdim ve onları çok seyrek olarak mantıksız buldum. Her zamanki açık sözlülüğümle söyleyeyim ki Yahudiler

2999

asla bana bu son iki ayda kendi kardeşlerimizin çektiğini çektiirmemiştir.»

«Şansımız varmış ki sizin köyünüz Deir Yassin değil.» «Öyle. Ben Tabah'ın böyle misilleme çekecek biçimde sorumsuzca kullanılmasına izin vermedim..»

«Belki başlangıçta farklı fikirler vardı,» dedi Clovis Bakşir. «İlimli ve barışçı sesler çok küçük, çok zayıftı. Yahudileri yoketme tutkusu Arap dünyasındaki tüm kent, kasaba ve köyleri sardı, en küçük köylüyü bile etkiledi. Zelzele dalgası gibi bir şey oldu.»

Öyle salt bir sessizlik yayıldı ki, ta ilerdeki çağlayanın sesi sahnenin bir parçası haline geldi.

«Başkan Bakşir. Beni en çok kıran şey bize edilen muamele oldu. Ne bir lokma kuru ekmek, ne bir battaniye, ne de bir bardak su verildi bize. Nablus da bu konuda suçsuz sayılmaz.» «Ben de bu durumun farkındayım ve acı çekiyorum, Hacı İbrahim. Bu bizim halkımızın normal davranışına uymuyor.. Bir sabah uyanıyoruz, tüm halkı yollara düşmüş kaçır buluyoruz. Biz burada, güvenli Arap topraklarında olduğumuz halde, olaylar yine de bizi bile korkutuyor. Önce Kavukçu geldi, tarlalarımızı soydu. Arkadan Irak ordusu bize kaba davrandı. Iraklılar ordularını bizim ürünlerimizle ve bizim dükkânlarımızdan parasız aldıklarıyla beslediler. Siz vatansever Araplar mısınız, yoksa değil misiniz, diye sordular bize. Bizim bir avuç polisimiz koca ordularla başa çıkamaz. Sonunda mülteciler... özür dilerim... yerini terketmiş insanlar akın etmeye başladı... seller gibi... Filistin'in bu bölümünü kapladılar. Öyle ki buralarda yaşayan herkes paniğe kapıldı.»

«Ben bu özürleri kabul edemem,» diye direndi İbrahim. «Askerlerin davranışı Arap erkekliği bakımından yüz karası oldu. Bana gelince, ben çeyrek yüzyıl Tabah muhtarlığı yaptım, o süre içinde bir tek yabancıyı bile kapımızdan çevirmedik.»

«Ama hiçbir zaman da sabah uyanıp elli bin kişiyi köy meydanınıza kamp kurmuş bulmadınız. Felâket fazla büyük oldu ve birdenbire geldi.»

«Nasıl birdenbire geldi? Biz bu savaşı on yıldır planlıyorduk.

300

Birden gelmedi. Birleşmiş Milletler karanndan beri aylar geçti. Bize her ay köylerimizi terkedip ordulara yol açmamız tekrarlandı durdu. Bizim köylerimizden çıkmamızda direnen liderler, elbette ki hoş karşılanmamızdan, beslenmemizden, barınak bulmamızdan da sorumlu olmalı. Her ordunun savaş hazırlıklarını yapacak kurmayları olur. Bizim için kim hazırlık yaptı? Ne bir tek çadır kenti, ne bir tek mutfak, hattâ ne de yollarda bize yol gösterecek görevli var.»

«Uzun vadeli planlamalar hiçbir zaman bizim kuvvetli yanlarımızdan biri olmamıştır,» dedi Clovis Bakşir. «Ayrıca felâketin bu boyutlara ulaşacağını da kimse bilemezdi.» Sigaranın izmariti tam parmağını yakacağı sırada onu tablaya bıraktı, bir yenisini yaktı. «Hazırlıklı değildik, bu doğru.»

«Allah rızası için, eğer hükümetler kendi halklarına bak-mayacaklarsa, ne işe yararlar peki?»

«Hacı İbrahim, bizim Filistin'de bir Arap hükümetimiz yok. Tüm Arap dünyası da bir ülkeler birliği değil, bir kabileler koleksiyonudur. Ben on yıldır Nablus Belediye Başkanım. Sevgili babamı Müftü'nün gangsterleri öldürdüğünden beri. Şu etrafımıza bakın. Çok güzel, değil mi?»

«Sözü nereye vardırma çalışıyorsunuz?»

«Burası bir toplum değil,» dedi Clovis Bakşir. «Burası duvarlı evlerin bir koleksiyonu. Komşularım çöplerini duvardan dışarı savuruyor, sonra gelip çöpler toplanmadı diye yakınıyorlar. Bana diyorlar ki, 'Ey, Clovis Bakşir, hükümet neden bizim çöpleri topluyor?' Ben de onlara diyorum ki, bu işler parayla yapılır, siz vergi öderseniz çöpünüz de toplanır.

«Hacı İbrahim, sen Tabah'a yol yapmak, okul yapmak, hastane yapmak, elektrik getirmek için vergi topladın mı? Tabah' da çeşitli projeler için komite kurmaya uğraştın mı? Korkarım bizim insanlarımız bir topluma nasıl katılanacağını bilmiyorlar. Hükümet onların gözünde, İslam dininin mistik bir uzantısı... gökten düşen bir şey. Kendilerini kollayacak kurallar istiyorlar, ama ne kadar para verirlerse ona göre bir hükümete sahip olabileceklerini anlayamıyorlar.»

«Bu söylevin amacı nedir, Başkan Bakşir?»

«Size hatırlatmak istiyorum ki, Filistin halkı hiçbir za-

301

man kendi kendini yönetmemiştir ve yönetmeye de teşebbüs etmemiştir. Bin yıldan beri hep Filistin dışından insanların bizim adımıza kararlar vermesine razı olmuşuzdur. Filistin'de herhangi bir kuruluşun bizi bu savaşta hazırlamasına zaten olanak yoktu. Sizce Müftü, savaş kurbanları için yiyecek ve barınak ayarlar mıydı?»

Ferit Zeyyad birden ayağa kalkıp güneş ışığına doğru çıkarak, «Hacı İbrahim,» dedi. «Askerî durum konusunda ne düşünüyorsunuz?»

Eh, bu Zeyyad denilen adam buraya elbet bir amaçla geldi ve şimdi de o amaç açıklanmak üzere. Bence adam Ürdünlü. Bakşir, Müftüyle çarpışmıştı, sonra da düşman kalmışlardı. Clovis Bakşir herhalde zarını Kral Abdullah'a oynuyor. Bu cephede Kavukçu ve Iraklılar bulunsa da, Ürdün Lejyonu yavaş yavaş buraya doğru süzülüyor. Peki, neden? Belli ki Batı Yakası üzerinde sonradan hak iddia etmek için. Kuşkusuz, Ürdünlülerin elinde Müftü'nün düşmanı olmuş Filistinli muhtar, belediye başkanı ve diğer önemli insanların bir listesi vardır. Benim adım da vardır öyle bir listede.

«Savaş hakkında mı ne düşünüyorum?» dedi İbrahim. «Ben asker değilim. Hem zaten iki aydır kaçış halinde yaşıyorum.»

«Ama yirmi beş yıl boyunca çok stratejik bir köyü ve Aya-lon Vadisi'nin de büyük bir bölümünü yönettiniz,» dedi Zeyyad. «Bu alçakgönüllülüğünüz yerinde değil.»

«Siz durumun ne olduğunu benden daha iyi bilecek görevdesiniz, Bay Zeyyad.»

«Evet, elbette,» dedi Zeyyad. «Ama bu benim kişisel fikrim.» Bundan sonra son Arap hattının belli tanımına girdi.

«Ateşkes sırasında Arap orduları son saldırıları için gruplanıyorlar. Lejyon, Yahudileri Batı Kudüs'ten atacak, Iraklılar ve Kavukçu da onları denize sürüp ikiye bölecek. Ateşkes bittikten sonra bir ay sürer bu iş.»

Neden böyle sınıyanıyorum? Bu adam söylediği sözlerin Binbir Gece Masallarından alınma olduğunu kendi de biliyor. Nasıl oynayacağım bu oyunu?

İbrahim birden, «Koca fırtınanın içinde bir osuruk kadar bile şansımız yok,» dedi. Sözleri iki adamın sigaralarını arayıp meyve çanağına uzanmalarına neden oldu. «Söylediklerinizde bir parça gerçek payı olsa, çöple birlikte atmaya kalkmazlardı.»

«Çöp mü?»

«Çöp olan ateşkes. Kazanan ordular ateşkeslere razı olmazlar. Bizim ordularımız bitik. Eğer Yahudileri ilk vuruşlarımızla yokedememişsek, edemeyeceğiz demektir. Elli altmış yerleşim yerini yıkmamız, bir tek büyük Yahudi kentini almamız gerekirdi en azından. Bir iki tek başına topluluk hariç, yerlerinden kıpırdatamadık onları. Şimdi artık Yahudi topları da gelmeye, boy göstermeye başladı. Yanılmıyorsam buraya, üçgene de saldırmaya başladılar. Eski Alman savaş uçakları buldu Yahudiler. Artık gökte bir uçak gördüğümüzde eskisi gibi ona el sallamıyoruz. Hemen bir hendeğe kaçıp saklanıyoruz. Ateşkes biterse Yahudiler saldırıya geçecek. Nablus'a bile gelebilirler.»

Bakşir, «Askerî konularda bilgisi olmadığını söyleyen bir insan için, doğrusu oldukça ilginç fikirleriniz var,» dedi.

«Tarlalarda uyuyanlar Yahudiler değil. Biziz. Onlar kendi evlerinde. Tarlalarını koruyorlar. Bizim de öyle yapmamız gerekirdi. Yahudiler kaçmayacak. Yahudiler teslim olmayacak. Son adama kadar savaşacaklar. Yalnız radyoyla, gazetelerle değil, savaş alanlarında da savaşacaklar. Siz askersiniz, Bay Zeyyad. Biz Tel Aviv'i, Hayfa'yı, Kudüs'ü almak için kaç adam kaybetmeye razıyız? Bir milyon mu? İki mi? Hangi Arap ordularının bileşimi göze alacak bu fedakârlığı? Ve alırlarsa, kimde güç var bunu gerçekleştirecek?»

«Benim asker olduğumu düşünmenize neden ne?»

«Dimdik sırtınız. Aksanız Ürdün-İngiliz karışımı. İngiliz eğitiminden geçmişsiniz. Bedevi asılısınız. Elinizin üzerindeki dövmeden belli. Bunların hepsini birleştirip o şık pabuçlarınızı da ekleyince, Arap Lejyonunda subay olduğunuz çıkıyor orta-

302

303

ya. Başkan Bakşir'le Kral Abdullah'ın gizli bir anlaşma içinde olduğunu Nablus sokaklarında bilmeyen yok. Böyle olunca da... sırlara ne gerek var?»

«İşin tüm zevkini kaçırdınız,» dedi Clovis Bakşir.

Eğer Zeyyad'da biraz mizah anlayışı varsa bile, hiç belli olmadı. «Evet, ben Arap Lejyonundan Albay Ferit Zeyyad'ım,» dedi. «Haklısınız.» Sesi biraz katı çıkmıştı. «Majeste Kral Abdullah adına özel bir görevle buradayım. Sizin bu savaşı bitti gözüyle görmenize epey kimse de katılıyor. Elbette siz de görüyorsunuz ki tüm Arap ülkeleri arasında yalnızca Ürdün biraz Filistin toprağına sahip olacaktır. Latrun'daki polis kalesi elimizde. Orası Tabah'a iki mil. Ramle ile Lydda'yı almak için bir tek hamle yaptık mı, ertesi gün köyünüze dönersiniz.»

Ben buraya bu saçmaları dinlemeye mi geldim, Tanrım!

«Bakın şu halime, Albay Zeyyad. Ben cırlıçıplağım. Bin hırsız da gelse, ölü bir insanı daha fazla soyamaz. Bu bana söylediğini, şakaların en zalimi. Sizin Lejyonunuz gerçi elimizdeki en iyi ordudur ama, batlarınız öyle esnetilmiş ki, üflense yarılacak durumda. Latrun'dan çıkıp hiçbir yere saldıracak değilsiniz ve bunu kendiniz de biliyorsunuz.» Zeyyad konuşmaya çalıştı, ama İbrahim onu susturdu. «Yahudilerin dağlardan Kudüs'e yeni bir yol açtığını, Latrun'dan geçmeksiniz -oraya gidip geldiğini biliyorsunuz. Şimdi son olanaklarınızı buraya, üçgenin içine getirip, burayı Abdullah adına kapatmak istiyorsunuz. Bu yüzden hatlarınız daha da seyrekleşip esniyor. Arap Lejyonu artık develeri toplasa, yine yeni bir savaş alayı çıkaramaz. Siz bu savaşın hemen bitmesini istiyorsunuz.»

Albayla Belediye Başkanı birbirlerine baktılar. Şaşırmışlardı,

Zeyyad, Clovis Bakşir'e dönüp başını salladı, Belediye Başkanı konuşmaya başladı. «Hacı İbrahim. Kral Abdullah, Yahudiler konusunda fanatik bir insan değil. Seni temin ederim ki bu savaşa isteği dışında sürüklendi.»

İbrahim, «Ben de sizi temin ederim ki Arap ülkeleri Abdullah'ın Yahudilerle banş yapmasına asla izin vermez,» dedi.

Bakşir, «Barış, zamanı gelince olacaktır,» diye devam ettl

304

«Asıl sorun, savaşın daha fazla devam etmeyeceğine bizim de inanıyor olmamız, Filistin kapanın elinde kalacak. Biz savaşa devam etmek için nehrin öbür yanına itilmek istemiyoruz. Önemli olan, şimdi Arapların elinde olan yerlerin yine Arapların elinde kalması. Kendi kendimizi yönetmemiz konusunda bana meydan okudunuz. Bunu yapamayız. Tek Filistinli seçeneğimiz Müftü'dür. Taraftarları şimdiden Gazze yöresinde toplanıyor. Mısır'ın da desteğiyle Batı yakasını almaya çalışıp Filistin Devleti kurmaya kalkabilirler.»

«Daha neler! Birleşmiş Milletler'in bize verdiği de oydu zaten! Bu savaşı neden yapıyoruz o halde? Neden insanlarımız tarlalarda yatıp kalkıyor?»

«Ordularımız Yahudi devletini yıkmaya çalışmadan önce hiçbir şey tatmin etmezdi kimseyi. Geldiler, ama alamadılar.

Şimdi seçme şansımız Abdullah'la Müftü arasında.»

«Filistin Manda'sı tek parça bir kumaştır,» dedi Albay Zeyyad. «Ben bütün ömrümce kendimi Filistinli saymışımdır.

Amman halkının da çoğu kendilerini Filistinli sayar. İngilizler Ürdün'ü yarattığı zaman tek yaptıkları Filistin'in bir bölümünün adını değiştirmek oldu. Bizler aynı tarihe sahip halkız. Bugün Doğu Kudüs'teki Büyük Cami'nin üzerinde Kral Abdullah'ın bayrağı dalgalanıyor. Batı yakası birleştiği anda, küçük bir ülke olmaktan çıkıp büyük bir ülke olacağız.» Ayrıca Kral Abdullah'ın ihtirasından ağzının köpür-düğü de sır değil, sevgili kardeşlerim. Onun hayalinde daha Büyük Filistin, daha Büyük Suriye... Allah bilir daha Büyük Arap Devleti yatıyor.

«Bu fikir Kahire'de pek tutmayabilir,» dedi Hacı İbrahim.

«Şimdi kabul etmemiz gerekir ki Ürdün her zaman Filistin'in parçası olmuştur,» diye söze karıştı Clovis Bakşir. «Bu bize, geleneğe uygun bir kral ve bir ordu kazandırır. Başka bir deyimle, Müftü'nün geri dönmesini engelleme olanağı verir.»

«İzininizle sizin açık sözlülüğünüze ben de katılayım, Hacı İbrahim,» dedi Albay Zeyyad. «Siz şu sıra bize yardım edebilecek durumdasınız. Kral Abdullah yakında Ürdün'ün kapılarını, savaş nedeniyle yerinden olmuş tüm Filistinlilere açmış

305

olduğunu duyuracak. İnsanları tarlalardan toplayıp karınlarını doyuracağız. Sizin saygınlığınız, binlerce insanı inandırabilecek durumdadır. Onlara çektikleri bu acılara son verip Al-lenby Köprüsü'nü geçerek Amman'a gelmelerini söylerseniz, sizi dinlerler. Herkesin şimdiden duymasını istemiyoruz, ama Ürdün'ün isteyen her Filistinli'ye otomatik olarak vatandaşlık vereceği de duyurulacak.»

Ne kadar insancıl bir hareket, diye düşündü İbrahim. Küçük kral, kendini beslemekten aciz, fakir bir Bedevi çölünü yönetiyor. İngilizler çıkıp giderse, orası dilenci bir krallık olmaya mahkûm. Suriye, Mısır ve Suudi Arabistan hazinelerinin parası olmazsa hayatta kalamaz. Abdullah şimdi nüfusunu yapay olarak şişirip, sahip olmadığı toprakları

kapabilmek için bizi kullanmak istiyor. Çiğneye-meyeceği kadar kocaman bir lokma çiğniyor. Bir yıla kalmaz, öldürülür. Kardeş Araplar öldürür onu.

Zeyyad, «Bizimle şimdi işbirliği yapan Filistinliler için önemli görevler düşünüyoruz,» diye devam etti. «Eğer sizin de adınızı bizim destekçilerimiz arasında verebilirim, hiçbir tayin imkânsız değildir. Bakanlık bile.»

Adam bizi evlerimize, tarlalarımıza döndürmekten söz etmiyor bile. Biz Abdullah'ın ihtirasları için kullanılan piyonlarız. Onun tek istediği, birtakım işbirlikçiler.

Hacı İbrahim birdenbire sordu: «Benim Gideon Asch'la olan kişisel dostluğum bu düşüncelerinizde nasıl rol oynuyor?» Albay Zeyyad, İbrahim'in bu açıksözlülüğünden bir kere daha sarsıldı. «Daha önce de belirttiğim gibi, Abdullah kendi ülkesine bitişik bir Yahudi devletine karşı değil. Elbette ki orayı resmen tanıma, onlarla antlaşma imzalama olanağımız olmayacak. Ama biz yine de Yahudilerle her zaman iyi ilişkilerimizi korumak istiyoruz. Yeterince zaman geçince, Yahudilerle barışı bile düşünebiliriz.»

«Bu savaş bittiğinde Araplar, tarihlerinin en büyük küçük düşme olayını yaşayacaklar, Albay Zeyyad. Toplumumuz ve 306

dinimiz bize Yahudilerle savaşa devam etmemizi emrediyor. Ebediyen.»

Clovis Bakşir, «İnsanlarımız için bugün, burada en iyi yolun ne olduğuna karar verip onu seçmek, geleceği de kendi kendine oluşmaya bırakmak bence,» dedi. «Bize halkımızın acılarına son verecek bir fırsat sunuluyor.»

Hacı İbrahim dinledi, sorular sordu, plana yatkın olduğunu belirtecek imâlarda bulundu. Sonunda toplantı bitti. Albay Zeyyad, Batı yakasındaki işlerini iki üç haftada bitirip Amman'a dönebilmeyi, sonra da Hacı İbrahim'i ilgilendiren emirlerle geri gelmeyi umduğunu söyledi. Çıkıp gitti.

Clovis Bakşir birden bir şey hatırlamış gibi elini alnına vurdu. «Ah, ne budalayım ben,» dedi. «Unutmuşum. Kardeşimin şuracıkta, yakında bir villası var. Kendisi 'Taksim' oylamasından sonra Avrupa'ya gitti... eğitimine devam etmek için. O evi size, oğullarınıza ve ailenizin diğer üyelerine sunmak istiyorum.»

En son olarak Clovis Bakşir, resmî başlıklı kâğıda bir mektup yazdı, Hacı İbrahim'in Kızılay deposuna girmesine, oradan yiyecek, battaniye, giyecek, ilaç ve diğer ihtiyaçlarını alabilmesine hak tanıdı.

«Çok duygulandım,» dedi İbrahim. «Ama ben Nablus'da hiç yardım malzemesi yok sanıyordum.

Clovis Bakşir ellerini suçsuz bir tavırla iki yana açtı. «Böyle bir durumda, önce orduyu kollamamız gerekiyor,» dedi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bir gün soğan, bir gün bal. Daha Perşembe günü Nablus' un kenar mahallesinde sefil bir hayat sürerken, Cuma günü villaya taşındık. Babam hariç, hiçbirimiz ömrümüzde bu kadar güzel bir eve girmiş değildik. Kadınlar gün boyu işlerini görürken durmadan dillerini sevinçle damaklarında şaklatıp durdular. Bamize evimize geldiğinden beri hiç gülümsemeyen Hacer bile sevincini saklayamaz oldu.

307

Bu evin sahibi, Clavis Bakşir'in küçük kardeşiydi. Birleşmiş Milletler 'Taksim' oylamasından hemen sonra ülkeden kaçmıştı. Mühendisti. Evinde Arapça ve İngilizce kitaplarla dolu küçük bir kütüphanesi vardı. Ben kendimi çabucak, cennet içinde cennette buldum.

Ondan sonra üçüncü bir cennet daha keşfettim! Nablus'da bir lise vardı. Konuyu babama açabilmek için uygun zamanı beklemeye başladım.

Taşındığımızın haftasına Hacı İbrahim beni bir akşam verandaya çağırdı, konuşmak istedi. Şansımızın değişmesine rağmen, babam pek de mutlu görünmüyordu. «Sana bir sorum var, İsmail,» dedi.

Babam gibi büyük ve yüce bir insanın benden öğüt istemesi, bir anda gururlanmama neden oldu. Üçüncü cennete girişim, yani liseye kaydoluşum, hep zihnimin gerilerindeydi. Belki bu arada o konuyu da açacak fırsat bulurdum.

«Bir yılda kaç teneke zeytinyağı tüketiriz, hesaplayabilir misin?»

Sorusu beni çok şaşırttı. «Mumpkin,» diye cevap verdim hemen. Yani, 'belki'.

«Ben mumpkin diye cevap istemiyorum,» dedi İbrahim. «Günde milyar kere mumpkin lâfını duyuyoruz. Çok fazla mumpkin'le yaşıyoruz. Doğru cevap istiyorum. Evet mi, Hayır mı?»

«Hacer'le konuşursam hesaplayabilirim, eminim.»

«Fasulye, pirinç ve diğer bozulmaz mallar için de hesap yapabilir misin?»

«Bir yıllık mı?» diye sordum.

«Bir yıllık.»

«Yıl boyu yiyeceğimiz tüm bozulmaz şeyler mi?»

«Evet.»

«Mumpkin,» dedim.

«Evet ya da hayır!» Babamın sesi bir ton yükseldi.

Bir korku gelmeye başladı içime. Niyetinin ne olduğunu sezer gibi olmuştum. Tabah'daki dizi dizi küp, kavanoz, çuvallar içindeki erzak geldi gözümün önünde. «Evet,» dedim kararsız bir sesle.

308

«Yemek pişirmek, aydınlanmak ve ısınmak için kaç galon gaz gideceğini de çıkarabilir misin?»

«Tam, kesin olamaz, ama yakın bir şey çıkarırım,» diyerek kendime yanılma payı tanımaya uğraştım.

«iyi, iyi. Şimdi, İsmail, söyle bana. Bize gerekecek tüm malzemeyi aklından geçirebiliyor musun? Şilte, kap-kacak, battaniye, sabun, kibrit... Tabah'daki evimizde kullandığımız şeyler... Faruk denen o köpeğin Tabah'daki dükkânda sattıkları... ah, adına tüküreyim onun! İsteyeceğimiz şeyler değil de, bize mutlaka gerekli şeyler. Yeni elbise dikmek için kumaş değil ama, eskileri yamamak için iplik gibi.» «Mumpkin,» diye mırıldandım, İbrahim bana ateş saçan gözlerle baktı. «Bunlar gerçekten zor sorular.»

«Ben sana yardım ederim,» dedi. «Asıl sorun, bütün bunların bir Irak ordu kamyonuna sığıp sığmayacağı. Aile de binecek tabii.»

Kanımın bütün vücudumdan çekildiğini hissederek gibi oldum. Böyle güzel bir yeri neden bırakıp gidiyorduk? Yeterince acı çekmemiş miydik? Ama yine de, insan babasının bilgeliğine karışamazdı. «Uzun süre hesaplamadan cevap veremem,» dedim.

«Hafta sonundan önce bitmeli,» dedi bana. Dört gün! Çılgınlıktı bu! Ama bizim dünyamızda kimse üzücü bir cevabı birdenbire vermekten hoşlanmazdı. Yine de, ne olursa olsun, Hacı İbrahim'i kandırmakta anlam yoktu. Budala gibi kafamı salladım.

«Kemal'in kamyon kullanmayı öğrenmesi ne kadar sürer?» «İkimiz de şimdiden biraz kullanmayı biliyoruz. Ateşkes sona ermek üzere olduğu için Bağdat'tan sık sık konvoylar halinde askerî malzeme geliyor. Onları süren askerler buraya varınca, ya gidip uyumak, ya da kente inmek istiyorlar. Kemal'le ben boşaltma ekibinin başında genellikle yalnız kalıyoruz. Kapıda bekleyen çocukları tutup işin karşılığını onlara sigarayla ödüyoruz. İkimiz de kamyonları yükleme rampasına, oradan da park yerine götürmeyi beceriyoruz.» «Ya bu Yüzbaşı Umrum?»

309

«O pek seyrek ortaya çıkar. O gitti mi de, emrindeki askerler hemen kaçar. Adam kadınlara deli oluyor. Baba, ne planlıyorsun, bilmiyorum ama, bu saydığın malların çoğu bizim depoda yok.»

Babam bana bir mektup uzattı, okumamı söyledi. Belediye Başkanı Clovis Bakşir'in yazılı emriydi. Yakınımızdaki Kızılay deposundan Hacı İbrahim'e ihtiyacı olan her şeyin verilmesi yazılıydı. Bu iki depoyu tararsak, bize gereken hemen her şeyi bulabilirdik. Böyle bir mektubumuz oldukça, sorun çıkmazdı nasılsa.

«Hepsi bu kadar mı?»

«Hayır,» dedi babam. «Bir makineli tüfeğimiz, dört tüfeğimiz, binlerce de mermimiz olmalı. En önemlisi, Cemil, Ömer ve Kemal için Irak üniforması gerek.»

«Üniformalar, evet, silâhlar, hayır,» dedim. Onu düş kırıklığına uğratmayı göze almıştım bu defa. «Silâhların durduğu depo Yüzbaşı Umrum'un bölümünde değil, çevresinde de her zaman nöbetçiler bekliyor.»

«Belki makineli tüfeksiz olabiliriz,» diye mırıldandı. «Tüfek bulmak zor olmaz. Bu mahalle Kavukçu'nun ve Iraklıların asker kaçaklarıyla dolu. Silâhlarını karaborsada satıyorlar. Pazarlık edebilmek için bol sigaramız olmalı.»

«Tütün mümkün,» deyip onu hemen rahatlattım. «Neden gitmemiz gerekiyor?» diye patladım sonra. «Neden burada kalıp rahat etmiyoruz?»

«Söylesene, İsmail, bu villayı neden verdiler bize sence?» «Sen büyük ve saygın bir muhtar olduğun için,» dedim.

«Buranın tarlaları, uçurumları, tepeleri hep büyük ve saygın muhtarlarla dolu. Sen bana Abdullah'la ilgili yazılan defalarca okudun. Onun kim olduğunu biliyorsundur.» «Ürdün'ün Hâşimî Kralı,» dedim.

«Eğitim görmüş bir çocuk olarak, Hâşimîlerin kim olduğunu da bilirsin.»

«Hâşimîler Hazreti Muhammed'in kabilesidir. Arabistan'dan, Hicaz'dan gelmişlerdir. Mekke'nin kutsal yerlerinin bekçileridir.»

«Doğru,» dedi babam. «Onlar cami bekçisi kabilesi. O ke-

310

miği de onların önüne Hazreti Muhammed'in hatın için attılar. En çok, emir olabilmişlerdir, o mevkileri de hep fahrîdir. Biz ise, Seyyit'lerdeniz. Biz de Hazreti Muhammed'e akrabayız ve doğrudan onun soyundan geliriz. İnan bana, İsmail, senin Ürdün kralı olmaya Abdullah'dan daha çok hakkın var. Üç ay öncesine kadar Hâşimî diye bir taht sülâlesi yoktu. Yalnızca bir cami bekçileri soyu vardı. Bu krallık işi İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın bir icadı. Kuyu başındaki sıra olmuş eşeklerden fazla kral kanı yok onlarda.»

Ellerini arkasında kenetledi. Tespihi kıpır kıpır kıpırdanırken, Allah'ın doksan dokuz adından bir haylisini mırıldandı, sonra birden düşünceli bir havaya girdi. «Buradan gitmeliyiz, çünkü bir kere Abdullah'a efendi dedik mi, artık ebediyen onun köpeği oluruz. Nablus'da kalabilmek için, tarlalarda yatıp kalkan halkımızı kandırıp Allenby Köprüsü'nü geçerek Amman'a gitmeye özendirmem gerek. Abdullah'ın, o krallık dediği yeri doldurabilmek için bizim vücutlarımıza ihtiyacı var. Peki, nereye götürüyorum halkımı? Bir süt ve bal diyarına mı? Ne ben Musa'yım, ne de Ürdün vaadedilmiş topraktır. Orası deve tersiyle, kumla dolu bir krallık. Öyle fakir ki, taç giyme töreni gününde bile

fazla bir tek mideyi doyurmaktan aciz. Allenby Köprüsü yalnız gidişi olan bir köprüdür. Bir kere geçildi mi, dönemeyiz artık oradan.»

«Sanırım anlıyorum,» derken gözyaşlarımı tutmaya çalışıyordum.

«Anlaman gerek! Bu son aylarda acı da olsa öğrendiğimiz bir tek şey varsa, o da konukseverlik kurallarının ancak bağlarımız bahçelerimiz doluyken, ortalıkta barış varken geçerli olduğu. Halkımız korku içine düştü mü, hemen yardım kapılarını yüzümüze kapıyorlar. Nehrin öte yakasındaki çöllerde durumun daha iyi olacağına hangi aptal inanır?

Abdullah benim kralım değil. Senin de kralın değil. Arap dünyasında herkesten çok onun düşmanı var ve inan bana, ben o düşmanları sayacak kadar sayı bilmem.»

Babam arkasına yaslanıp yığıldı, yüzünde bir ıstırap ifadesi belirdi. Elindeki teşbih hareketsizdi. Konuşurken sesi inler gibi çıkıyordu. «Tabah,» dedi. «Tabah. Bildiğimiz, sevdiğimiz

311

yere dönmeliyiz. Topraklarımızı geri almalıyız. Halkımızı bulup onları oraya döndürmeliyiz. Buradaki bu kasaplar Filistin'i kimin yöneteceğine karar vereceğiz diye ebediyen birbirini doğrayıp duracak.» Babam bana baktı, gözlerine hüznü doldu. «Tabah'a yann dönmeyi isterdim,» dedi. «Yahudiler yönetse bile.»

Babam ilk defa olarak bana böylesine içini açıyordu. Bunu asla unutmayacaktım. «Ben bir plan üzerinde çalışmaya başladım bile,» dedim.

Elini omzuma koydu. «Sana çok güvenmeye başladım. Biz komplo kurmaya fazla zaman, plan yapmaya da gereğinden az zaman ayırıyoruz.»

«Başarısızlığa uğramayacağım,» dedim. «Nereye gidiyoruz?»

«Kaçışımızın son aşamasında, hayalî dostumuz Albay Hak-kar'ın yardımına ihtiyacımız var. Irak antetli kâğıdına bir emir yazman gerek. Bizi yol barikatlarından ve tüm hatlardan geçirsinler diye. Kardeşlerin Irak askeri olarak giyineceğine göre, başarabiliriz.»

«Anlamaya başlıyorum.»

«Ben çocukken, senin yaşlanıncaya kadar, Tabah'da korkunç bir salgın oldu. Beni Vahabi'lerin yanına yolladılar. Kör-olası Faruk'un da Hristiyanlar tarafından bulunup alındığı, onlardan okuma yazma öğrendiği zamandı işte. Kabilemiz yazlan hep Beersheba dolaylarından yola koyulur, Ölü Deniz kenarından geçerdi. Denizin orada eski bir Yahudi kalesi var. Adı Masada. Masada'nın kuzeyinde, denizin bitip Jericho'nun başladığı yerde yüzlerce, belki binlerce mağaranın bulunduğu bir kayalık var. Küçük mağaralar, büyük mağaralar, gizli mağaralar, en tepelerdeki mağaralar. Oralara kaçakçılar için de, dindarlar için de, yenik ordular için de bir cennet olagelmış. Zamanın başından beri, Yazlan serindir. Bazıları ev kadar büyük. Bir çoğu denizden ancak bir mil kadar içerde.»

«Kamyonu oralara yakın yerlere kadar sürebilir miyiz?» «Bir yere kadar. Yolun geri kalanında, eşyaları kendimiz taşıyacağız. Sanp sırtlamak için bol bol ipe ihtiyacımız olacak. Kamyonu boşalttıktan sonra, Kemal beni Doğu Kudüs'e

312

götürür. Ordu artığı bir kamyonu elden çıkarmak zor olmayacaktır. »

«Ya içme suyu?» diye sordum. Ölü Deniz'in çok tuzlu olduğunu biliyordum.

«Akıllısın,» dedi babam. «Çok güzel bir vaha var. Adı Eid Gadi. Büyük kralımız Davud, Saul'dan orada saklanmış. Ama oraya yakın yerde bir kibutz var. Arapların elinde mi, Yahudilerin elinde mi, emin değilim.»

«Ama başkaları bilmiyor mu o mağaraları?»

«Belki. Ama insan oraya erzaksız gidemez. Bizden başka kim yapabilir böyle bir şeyi? Beni asıl kaygılandıran, Bedeviler.

İlk pişirdiğimiz yemeğin kokusunu yüz mil uzaktan alırlar. Silâh onun için gerekli bize.»

«Baba, yalvarırım sana... aylarca mağarada yaşayacağımıza göre... yanıma biraz kitap almama izin ver.»

«Kitap! Sen hiç değişmeyecek misin? Eh, bize nezaketle sunduklan bu villa, eğitim görüp sonra da kaçan birinin evi. Buyur al. Kamyonda yer bulduğun kadar. Rakamları değiştirip beni aldatmaya da kalkma. Yiyeceğe olan ihtiyacımız kitaba olandan çok fazla.»

«Hile yapmayacağıma yemin ederim,» diye yalan söyledim. «Kemal'e, Ömer'le Cemil'e planı ne zaman anlatıyoruz?»

«Uygulamaya koymadan iki dakika önce,» diye cevap verdi babam.

* * *

Malzemeyi hesaplamak o kadar kolay bir iş değildi. Biraz uyuyor, hemen uyanıp işe koyuluyordum. Gece gündüz. İşin güzel yanı, hep babamla çalışmayı gerektirmesiydi. Kapanıp uzun süre başbaşa konuşmamızdan, ağabeylerim kuşkulanaşmaya başladılar.

Nelere ihtiyacımız olduğunu saptadıktan sonra, hepsini ya Irak ordu deposunda, ya da Kızılay deposunda buldum. Raflarda istediğimiz şeylerin nerelerde durduğunu bir kağıda işaretledim. Gitme zamanı yaklaştığında, körü körüne depoları aramakla zaman kaybetmeyecektik.

Babama birkaç düzine halinde, karton karton sigaralar ge-

313

tirdim. Bir gün içinde hem bir makineli tüfek, hem de iki tüfek bulup aldı. Ayrıca mermiler, el bombaları ve dinamit de aldı.

Ben planı basit tutuyordum. Uygulamaya geçeceğimiz gün Yüzbaşı Umrum'u yol üstünden çekmek şarttı. Güzel bir kadın çalıştıran bir delikanlı tanıyordum. Onunla sağlam bir anlaşma yaptım. Daha sonra gidip Yüzbaşı Umrum'a dünya güzeli bir kadın gördüğümü, uygun olduğunu bildiğimi de anlat-tım. Tabii aptal Umrum yemi hemen yuttu, kadını ona ayarlamamı istedi. Kadını bütün gün için tutmaya çalışacağımı, ama ünü büyük olduğundan bunun zor olabileceğini anlattım. Büsbütün heveslendi.

Bir ihtiyaç listesi hazırladım. En dikkatli ordunun nöbetçileri bile yutardı, nerede kaldı o aptal Irak askerleri! Ayrıca Albay Hakkar'ın ağzından bir de mektup hazırladım. O mektup bizi hatlardan geçirecekti.

Yine de beni pek rahatsız eden bir ayrıntı vardı. Oldukça yeni bir askerî harita bulmuştum. Jericho'dan çıktığımız anda kendimizi yalnızca deve kervanlarının kullandığı kötü bir yolun üzerinde bulacağımızı oradan öğrendim. Birden karşımıza su ya da kum çıkarsa, yolculuğumuz oracıkta yarım kalabilirdi. Bu planın tek zayıf yanı, kamyon tamirinden anlamayı-şımızdı. Hacı İbrahim'e söylemedim. Kötü haberi birdenbire vermektense, çevresinden dolaşmak daha kolaydı. Ne kadar düşünsem, belânın büyük olduğunu o kadar iyi anlıyordum. Babama durumu açmayı son ana bıraktım. Daha fazla bekleye-meyeceğimi anlayana kadar, hiçbir şey söylemedim. Sonunda bana Ürdünlü Albay Zeyyad'ın iki güne kadar Nablus'a döneceğini bildirdi. O zaman cesaretimi takınıp konuşmak zorunda kaldım. Fazla çalışmaktan gözlerim kızarmış, kafam karışmıştı, ama en çok korktuğum onu düş kırıklığına uğratmaktı.

«Baba,» derken sesim titredi. «Seninle açık konuşmak zorundayım. Çok açık. Ne Kemal, ne de ben, o yollarda kamyonu Jericho'ya kadar süremeyiz. Yol çok dağlık, sonrası da çöl. Irak taşıtlarının yansı her an tamirde. Bakımları çok kötü.

Nablus'a tâ Bağdat'dan, dünyanın yolunu yapıp geliyorlar. Bu durumu yolların bozukluğuna eyleyince, kamyonun anza yap-

314

madan o mağalara varması olanaksız. O kaputun altında neler olup bittiğini ne Kemal, ne de ben biliyoruz.» Babam bu haberi filozofça karşılayınca, şansım varmış dedim içimden. Mağalara varmadan kamyon bozulur da durursak, öldük demektir. Bunu o da anlıyordu. Bizde onca erzak ve malzeme, çevrede onca asker ve aç insan varken, bir saatte biçerlerdi hepimizi. Rengi soldu. «Ben bir şey düşündüm,» dedi. «Resulullah aşkına, söyle bana!»

«Benim bölümde, garajda çalışan bir çocuk var. Adı Sabri Salama. On altı yaşında. Makine işlerinde bir sihirbaz. Kamyon onarmayı da biliyor. Bozuk kamyonlardan parça alıp öteki kamyonların onarımında kullanıyor. Çok güzel de araba sürüyor. Savaş sırasında onun oturduğu kasabada çatışma olmuş, ailesinden ayrı düşmüş. Yahudiler saldırdığında o uzaktaymış. Bir daha da dönememiş. Ailesinin Gazze'ye gittiğinden emin. Nablus'dan çıkmaya can atıyor. Ona teklif edersek bizimle gelir, eminim.»

Babamın yüzü bir anda kuşkuyla karardı. «Kanadı olmadıkça Nablus'dan Gazze'ye gidemez,» dedi. «Ama usta bir teknisyen olduğuna göre, bulunduğu yerde pašalar gibi yaşayabilir.»

«Sabri'nin bana anlattığına göre... şey... şey...» «Ne?»

«Bir Iraklı teğmen onu almış ve..., zorlayarak... kendi sevgilisi yapmış.»

Babam suratına bir tokat attı. Canımı yakacak bir tokattı, ama ben zaten bekliyordum ve hazırlıklıydım. «Kendi suçu değil. İşkenceyle zorlamış onu.»

Hacı İbrahim öfkesini tutmayı başardı. «Mesleğini nereden öğrenmiş? Yani teknisyenliği?»

«Babasının bir tamir garajı ve beş kamyonu varmış. Ürünleri çevredeki köylerden Yafa'ya taşırırlarmış.»

«Hangi kasabadan?»

«Beit Ballas.»

«Beit Ballas, ha! Hırsızlar yuvası! Müftü'nün katillerinin ini!»

315

O noktada, babam beni dayaktan öldürse de razıydım artık. Sanki tehlike yokmuş gibi görünüp de ailemi tehlikeye atmaktan iyiydi.

«Baba,» dedim. «Sen kapıyı suçsuz bir kardeşimizin yüzüne kapıyorsun. Tıpkı bizim yüzümüze kapılan kapadıkları gibi.» Öyle bir tokat daha yedim ki, kafam kopacakmış gibi oldu. Ona haykırmak, lanet olası kamyonunu kendin kullan öyleyse diye bağırarak geldi içimden. Ama yine de saygıyla durup bekledim. Aşağı yukarı yirmi dakika kadar sürdü bu bekleyişim.

«Sabri'yi bana getir. Onunla konuşayım.»

Bereket versin babam sağduyuyu gururun üzerinde tutuyordu. Sabri Salama yalnız usta bir sürücü değil, aynı zamanda planımızın basan anahtarıydı. Gece yola çıkmak yerine, sabah erken saatte çıkmayı seçtik. Gecenin bize bakan, gözükmeyen gizli gözleri olabilirdi. Hem kamyon anza yaparsa gündüz gözüyle onarmak çok daha kolaydı.

Gözümüz yeni onanmış bir kamyondaydı ama, o kamyon son anda elimizden alındı. Bağdat'tan yeni gelmiş, hırpalanmış bir kamyonu fit olmak zorunda kaldık. Eşyalar yüklenip insanlar da bindiğinde öyle sıkıştı ki, hiçkırık tutsa tehlikeli olabilirdi. Nablus'la Jericho arasında kamyon dört kez anza yaptı. Yolumuz dağlar arasından elli mil kadardı.

Her duruşumuzda, Sabri kaputun altına, ya da kamyonun altına gömülürken biz de sinirli sinirli nöbet tuttuk. Allahtan, her defasında Sabri arızayı buldu, gerekli yedek parçayı bir yerlerden temin etti. Çok iyi iş başardı.

Jericho'nun hemen altında, Ölü Deniz kenarındaki o korkunç yollardan geçerken babam oraları tanımaya başladı.

«Yaklaştık, yaklaştık. Harabeleri görmeye çalışın.» «İşte!» diye bağırdı Ömer.

Eski Kumran'a gelmiştik. Şimdi orası bir taş yığınının başka bir şey değildi. Babamın gözleri korkunç kayalar, derin boğazları taradı. İçeriye ilk vadiden girmemize karar verdi. Kurumuş bir akarsu yatağı, bize yol sayılacaktı bir yere kadar. Yavaşça girdik. Yarım mil sonra, bir boğazın ağzına ya-

316

kın yerde durmak zorunda kaldık. Kamyonun motoru birden durdu. Biz de o sıcakta tozlarla boğuşarak zıplaya zıplaya yolculuk yapmaktan baygın bir haldeydik zaten.

Ortalık hızla kararıyordu. Güzel bir saklanma yeri bulmak için gün ışığını beklememiz şarttı. Henüz on dört yaşındaydım ama, şimdiden bir Arap generaliydim doğrusu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Güneş doğarken uyandık. Sabri hemen kamyonun tamirine koştı. Ama daha ilk bakışta arızanın ciddi olduğuna karar verdi.

Cemil, malzemeye bekçilik etmek üzere orada bırakıldı, geri kalan dört erkek (ben kendime de artık erkek diyorum) boğazın ağzına doğru tırmanıp uygun bir mağara aramak üzere yola koyulduk. Benim için büyük bir gündü o gün. İlk defa olarak tüfek taşıyordum.

Birkaç yüz metre yukarda vadi yatağı düzlendi, yaylaya uzandı, iki yanı kayalık yatakta ilerledik. Yanlarındaki kaya duvarlar belki bin metreden yüksekti. Çeyrek ya da yarım mil ilerde ikinci bir boğazın ağzını bulduk. Orada grubu ikiye böldük. Ben babamla kaldım, Ömer'le Kemal öbür tarafa saptılar.

Gideon Asch'ın verdiği saat kolumdaydı. Kemal de Iraklılardan bir tane kapmıştı. Bir buluşma saati saptamayı önerdim. Ama İbrahim'in zaman makinelerine güveni yoktu. Parmağını güneşe doğru uzattı, öğle vakti olduğunda dönüş yohı-na koyulmayı, ayrıldığımız yerde buluşup bulgularımızı tartışmayı kararlaştırdık.

Yarım mil daha gittikten sonra babamla ben birtakım mağaralar görmeye başladık, ama hiçbirisi uygun değildi. Çoğu kayaların yüzlerce metre yukarıymdaydı. İnip çıkmak çok güç, hemen hemen olanaksızdı. Bir çatala daha geldik. Babam doğ-nı yoldan devam ederken, ben çıkmaz bir yere benzeyen küçük vadiye bakacaktım. Ama aslında ayrılmamız büyük bir hataydı. Ben çıkmazın sonuna yaklaşırken, çıkmaz birden önümde

317

açıldı, bir boğaz daha belirdi. Geri dönmeye çalıştığımda kendimi bir labirent içinde buldum.

Güneş alçalmaya başlayınca vadinin yan duvarları üstüme üstüme geliyor gibi oldu. Mataramdaki sudan içtim, kendi kendime korkmamam gerektiğini söyledim. Bir saat sonra daireler çizerek yürümekte olduğumu farkettim. Ne nerede olduğumu bulabiliyordum, ne de oradan kurtulacak bir yola rastlıyordum.

Belki de fazla çabuk büyüyüp erkek oldum, dedim içimden. Çünkü kendimi hâlâ küçük bir çocuk gibi hissediyordum. Güneş iyice alçaldı. Bağırp ıslık çaldım, kendi sesimin yankılan! benimle alay etti.

Yanlardaki kayalar öyle yüksekti ki, güneş çabucak kay-ı boldu, sıcaklık azaldı, akşamın yaklaşmakta olduğunu anladım. Bir süre daha bağırdım, yankılanan sesimden başka cevap gelmedi. Yere doğru çöktüm, yüzümü ellerime gömdüm, tam 'ağlayacağım sırada başımı kaldırıp baktım.

Bir mağara ağzı görüyordum galiba. Kayalardan ancak on 5 beş metre yüksekteydi. Yokuşta biraz yukarıya doğru koşup! daha iyi görmeye çalıştım. Evet! Tepemde iyice büyük bir ma-J gara vardı! Mağarayı bulan adam olmayı o kadar çok istiyor-î dum ki, korkumun birazı kayboldu.

Tırmanması kolay değildi. Ama benim ellerim, ayaklanmı birer pençe kesilmişti. Örümcek gibi tırmandım. Burun delikle rime tanıdık bir koku saldırdı. Ceset kokuşuydu bu. Kayanın * yanına tutunup durdum. Çıksam mı, yoksa insem mi, diye düşündüm.

Haydi İsmail, tırman oraya, dedim kendi kendime. Girişin kenarındaki kaya çıkıntısına vardım. Bir kere daha korktum, l Hem iyice korktum. Elim kontrolümün dışında titredi. Feneri- /J mi çıkarıp girişe yaklaştım. Işık bana çok büyük bir mağara*! gösterdi. Bizim evin beş katı kadar büyük. Fenerim duvarlar-;* da dolaştı. Büyük odadan içerlere uzanan birkaç koridor dahaj vardı. Fazla ileri gitmeye cesaret edemedim. Zaten vadide kay-1 bölmüştüm. Bir âk mağaranın içinde kaybolup durumu dahaf beter etmek istemiyordum.

Birden paniğe kapıldım. Kanat sesleri, kan dondurucu çığ-|

318

İlklar... bir grup kara kuş bana doğru atıldı! Yarım düzine akbaba, beni kayadan devirircesine yanımdan geçip çıktılar, sonra öfkeyle tepemde döndüler. Bir adım geri basıp tüfeğimi ateşledim. Bir şey vuramadım ama, kuşları uzaklaştırabildim.

Kaçma isteğimi yenip tekrar mağaraya doğru yaklaştım ve kokunun kaynağını buldum. Dört kadın, birkaç küçük çocuk ve bebek, bir tek de erkek. Öleli çok olmamıştı. Bedeviler çırılçıplak soymuştu hepsini. Milyarlarca kara kurt kemiriyordu onları.

Kendi soluk alışlarım öyle yüksekti ki, ben de şaşırdım. Kulağıma başka ürkütücü sesler de gelmeye başladı. Bedevi' ler beni mi seyretmekteydiler yoksa bunca zamandır! Kötü yara tıkların ve esrarengiz Bedevilerin yerine girdiğimi hissediyordum. Ama yine de, mağara öyle büyüktü, yere de öyle yakındı ki, araştırmaya devam ettim. Kuş pislikleri gördüm. Yakında sahiplerine de rastlarız, dedim. Yarasaydı kuşkusuz.

Tekrar gerileyip kenardaki kayaya bastım. Durduğum yerden, son girdiğim boğazın ağzı net biçimde görünüyordu. Orayı korumak kolaydı. Te'pemedeki kaya duvar belki beş yüz metreydi. Bedeviler bile gelemezdi yukardan bize görünmeden.

Kamyonun oraya nasıl dönecek, bu mağarayı sabah nasıl tekrar bulacaktım? Kokudan bulabilir miydik? Cesetleri dışarı atarsam, akbabalara bakarak bulabilir miydik? Çok iğrenç olmasına karşın tekrar içeri girdim, tüm cesetleri çektim, kayanın kenarından attım, akbabaların şölene devam etmesini seyrettim.

İşte! Tam kaya basamağın kenarında! İpten merdiven yapmışlardı! Çürümüş müdür diye denedim, sağlam gibi göründü. Bir riske girmek gerektiğine karar verdim. Hemen merdivenden indim.

Ortalık kararıyordu. Gece burada kalmak, sabah olunca babamla Ömer ve Kemal'in gelip beni bulmasını beklemek daha mı iyi olurdu acaba? Akbabalara bir el daha ateş edip sesin babamın kulağına ulaşacağını umdum. Yine vuramadım snıa, dağıtmayı başardım. Renkli bir kaya alıp duvarları işaretlemek, mağaranın yolunu böylece bulmak geldi aklıma.

Gece ürkütücü biçimde bastırdı. Bir yarığa girdim, tüfeği

319

doldurdum, zifiri karanlığa delici bakışlarla bakmaya başladım.

Her tür ses yerimden sıçratıyordu beni. Düşen kayalar, bağırان çakal... benim varlığımı bildiğini söylüyordu sanki. Koca kuşlar beni süzüyor, yesek mi, yemesek mi diye karar vermeye çalışıyorlardı.

Kafamı dik tutabildiğim sürece uyanık kaldım. Yalnız kulağıma anlaşılmaz birtakım sesler gelince uyandım.

«İSMAİL! İsmail! İsmail! İsmail! İsmail!»

Gözlerimi açtığımda kalbim çarpıyordu. Ağzım kupkuru kesilmişti.

«İSMAİL! İsmail İsmail! İsmail! İsmail!» Vadinin duvarlarında ışıklar ve gölgeler oynayıyordu. Tepemde on trilyon yıldız vardı. Bir an, neredede olduğumu hatırlayamadım. Hatırladığım zaman ise insanı çıldırtan şeytan bana işkence etmeye başladı.

«İSMAİL! İsmail! İsmail! İsmail! İsmail!» diye inliyordu vadinin duvarları. Allah çağırıyordu beni kendi yanına! Hayır!

Hayır! Babamın sesiidi bu!

«BABA! Baba! Baba! Baba! Baba!»

Ah, Tanrım, lütfen, lütfen, diye yalvardım.

«İsmail!»

«Baba!»

«İsmail!»

«Baba!»

Birbirimizi bulamıyorduk. Ay ışığında bile bulamıyorduk. Ama seslerimizi birbirimizinkine gittikçe yaklaştırmayı başardık. «Sözlerimi anlıyor musun?» diye seslendi.

«Evet!»

«Olduğun yerde kal! Kıpırdama! Seni sabah bulacağım!

Gece birbirimize sesleniriz!»

«Kemal'le Ömer yanında mı?»

«Hayır, ama seslerimiz hafif hafif duyuluyor! Korkma, oğlum, Allah koruyacak seni!»

Keşke şu anda Allah yerine babam yanımda olsaydı diye düşündüm, ama birden artık korkmadığımı gördüm. Ay duvarları aydınlatarak büyük bir gösteri yaptı ve tepemden geç-

320

ti. Yıldızlarla başbaşa, cennette buldum kendimi tekrar. Bedeviydim beii; Bedeviler gibi, oturarak uyudum. Tek gözüm ve iki kulağım her an açık olarak. Gece boyunca babam seslenerek beni rahatlatı.

Şafak sökerken babamla iki ağabeyimin bana doğru yürümekte olduklarını gördüm. İçimde garip duygular vardı. Beni kurtarmalarını istiyordum ama, artık korkmamayı da öğrenmişim. Çölün gece halini görmüş, tiryakisi olmuş, dahasını istiyordum. Kaygısız gibi görünmeye çalışarak onlara doğru yürüdüm. Ama heyecandan dilim dolanıyordu. Onları alıp mağaraya getirdim. Mağarayı bulmam kolay oldu. Akbabalar yoğun bir faaliyettedirler çünkü.

ip merdivenden tırmanıp mağaraya girdik. Babam savunma olanaklarını gözden geçirdi.

«Mükemmel! İnşallah akbabalar işlerini çabuk bitirirler de, Bedevilere de rehberlik edip buraya getirmezler!»

«Kim bunlar dersin?» diye sordu Kemal. «Allah bilir. Bir tek adam var görünüşe göre. Gerisi kadın ve çocuk. Herhalde diğer erkekler yiyecek bulmaya giderken bunu burada nöbetçi diye bıraktılar. Sanırım dönüşte yollannı kaybettiler, kadınlarla çocuklar da açlıktan öldü.»

ibrahim haklı çıktı. Sonradan üç erkeğin cesedini bir başka mağarada bulduk. Üstlerinde giysi diye bir şey yoktu. Onları önce Bedeviler bulmuş, sonra da akbabalar...

Tekrar ana vadinin yatağını bulduk, kaya duvarları dikkatle işaretleyerek ilerledik. Ortalık kararırken kamyonun yanına varabildik. Kadınlar gerçi bizi birbirlerinin önünde ku-caklayamazdı ama, ayağa kalkıp ağlaştılar. Kaybolduğumuzdan öyle emindiler ki!

Kamyonu görünce kalbim parça parça oldu. Sabri yere serdiği battaniyelerin üzerine belki yüz yane parçayı serip yaymıştı.

«Her şey kirden ve kumdan tıkanmış. Tekrar birleştirmeden ;önce hepsini birer birer temizlemem gerek.» «Çalışacak mı?»

321

«Bir sorunumuz var. Radyatör kırık. İçinde de su yok.» ibrahim, «Bu kamyonu buradan götürüp satmazsak durumumuz çok tehlikeli olur,» dedi. Gözünün önünde serili parçalan görünce iyice afallamıştı. Bunların tekrar birleştirilebileceğinden bile kuşku duyuyordu, nerede kaldı çalışması!

Kamyon nöbetini sıraya koyup bir plan yaptık. Sabri orada kalıp çalışacaktı. Çünkü artık zamanla yarışa girmiştik. Geri kalanımız, malları indirecektik. Bir insan ancak on beşe yirmi beş kilo arasında erzak ve su taşıyabilirdi. Tırmanılacak yerler çoktu çünkü. Sıcak da insanın canına okuyordu. Duvarlara koyduğumuz işaretlerin yetersiz kalacağından korkuyorduk. Doğanın koyduğu sahte bir işaret bize yolumuzu kaybettirebi-lirdi.

Sabri, «Ben çok gençken, babama daha garaj miras olarak kalmadan önce, çobanlık yapmıştım,» dedi. «Kış gelince sürüleri Bab el Vaad'daki otlaklara çıkarırdım. Yolumu bulmak için ikide bir yere taşlardan küçük bir piramit kurardım.»

Bu fikir çok güzeldi, ama benim biraz canımı sıktı. Sabri daha hayatımıza katılalı birkaç gün olduğu halde, sorunlarımızın çoğuna o cevap buluyordu. Bu yetmiyormuş gibi, mağaralarda birkaç kış geçirmişliği de vardı. Daha parlak çözümler de çıkacaktı ondan. Ben okuma yazma öğrendiğimden beri Kemal'i yenmiş, Cemil'le Ömer'i kenara itmeyi başarmıştım gerçi.- Babamın ilgisine rakip yoktu karşımda. Şimdi Sabri bir tehlike oluşturunuyordu. Bu durumu nasıl karşılayacağımı bilemiyordum, çünkü ona çok ihtiyacımız vardı.

ilk seferimizde erzak ve malzemenin çok az bir bölümünü taşıdığımız halde, yolculuğu sandığımızdan daha zor bulduk, ilk işimiz mağaraya gaz serpip içerisini bir iyice yakmak olmuştu. Yalnız küçük sineklerle kurtlan öldürmekle kalmadık, derinlerde var olduğundan kuşkulandığım yarasaları da kaçırmış olduk. Ateş sönüp dumanlar dağılınca iplerden kaldıraçlar, palangalar yaptık, erzakı yukarı çektik. Babam mağarayı korumak için de bir nöbet sırası saptadı. Kadınlar nöbet tutamayacağına göre, onlar hep taşıma kervanında çalışacaklardı. Günde iki gidiş geliştten fazlasını yapamıyorduk^ Birkaç

322

gün sonra, beşer galonluk ordu damacanalarındaki suyumuz hızla azalmaya başladı.

Kumran harabelerini aradık. Oranın yüzyıllardan beri Bedeviler tarafından kullanıldığını biliyorduk. Bu yüzden, orada su bulmayı umuyorduk. Kışın suyla dolsun diye yapılmış kanal ve sarnıçlar çoktan yıkılmış, harap olmuştu.

Depremlerden çatlamış, sonra da dökülmüştü her şey.

ibrahim kendi sarnıcımızı kendimiz yapabileceğimiz, ya da baraja benzer bir şey kurup kışın yağmurları tutabileceğimiz kanısındaydı. Yalnız kışları yağmur yağardı burada. Normal bir yağmurda sular yüksek kayalardan dökülecek, dar boğazları dolduracaktı. Kayalık toprakta gidecek yer bulamayınca yükselecek, daha geniş olan vadi yatağına doğru yolunu bulacaktı. Sonuçta Ölü Deniz'e dökülecekti tabii sular. İbrahim çocukluğunda bir kere o sulara yakalanıp boğulma tehlikesi geçirdiğini hatırlıyordu.

Yazın ortasmdaydık. Aylarca yağmur yağmayacaktı. Yanımızdaki su on gün ancak yeterdi. Kamyondan mağaraya yük taşımak esir işiydi. Sulan içip bitirmemek için kendimizi güç tutuyorduk. Kamyonu tümüyle boşaltmamız bütün bir hafta sürdü. O süre-içinde Sabri de anzaı hemen hemen giderdi.

Sabri bize kötü haberi verdi. Kaloriferde sızma çoktu. Motordaki tüm su boşalıp gitmişti. Akü çatlaıktı. Yedeğı boşalmış gibiydi. Yeni parça satın alsak bile, kamyonun tekrar çalışıp çalışmayacağını bilemiyordu.

Bu arada kadınlar da mağarayı yaşanabilecek bir hale getirmişlerdi. Yirmi metrelik merdiveni bir kere tırmandıktan sonra, çok az inceklerdi tabii aşağıya. İçerisi serindi. Hoşa gidiyordu. Giriş odasından ayrılan koridorları keşfedip herkesin kendi başına kalabileceğı yerler bulduk. Ama kendi başına kalabilmek demek, zifiri karanlıkta kalmak demek olacaktı. Fenerlerimizi yakmamıza ancak koridorlarda gidip gelirken izin veriliyordu. Bir başka açılışa giden yeni bir tünel buldum.' O ağzın tepesindeki kayaya tırmanınca, Ölü Deniz'in tüm kuzey ucu gözümün önüne serildi. Orayı Sabri ile ikimizin yeri ilân ettim. Ağabeylerimin itirazlarına aldırmadım. Kendilerine ayrı kaya istiyorlarsa, benim gibi bulsunlardı onlar da.

323

Giriş odasının dip tarafında, içeriye ışık sızdıran bir yarık bulduk. Oradaki kayaları biraz kurcalayıp çıkarınca, dışarıya bir baca açmayı başardık. Bu, birçok sorunumuzu çözdü. O bacanın dibinde devamlı ateş yakabilir, hem içeriyi aydınlatabilir, hem de ısınabilir, yemeklerimizi pişirebilirdik. Ateşi söndürmemek, yakıtları da israf etmemek için, günlük işlere vadilerde odun aramak da eklendi. Kış selleri, çalıları sürükleyip buralara getirmişti. O suların sayesinde

burada yetişen çalılar da vardı. Yaban böğürtleni ve diğer tür çalılar bulup ateşimizi besledik. Bir gün iyice gelişmiş bir ağaca rastlayınca ateş sorunu diye bir şeyimiz kalmadı. Başlangıçta iri çöl tavşanlarını vurmaya çalıştık. Sık sık karşımıza çıkıyorlardı. Hiçbirimiz iyi nişancı değildik, tavşanlar da fazla hızlıydı. Ayrıca bu iş tehlikeliydi de. Kayadan seken bir kurşun Cemil'i yaralamıştı. Sabri bunun da çaresini buldu. Tuzak kurmayı biliyordu. Bir avuç tahılla yakalanıyordu tavşanlar. Çok geçmeden sofralarımızı bol bol tavşan eti süslemeye başladı.

% % %

Dört günlük suyumuz kaldığında Sabri de kamyonu tamamladı.

«Kudüs'e gidip yeni radyotör almalıyım. Birkaç boru, bir akü birkaç da yedek parça daha lâzım,» dedi.

Bu iş için bir günlük yol yürüyüp Jericho'ya inmek, oradan, otobüsle yine bir gün boyunca yolculuk yapmak gerekiyordu. Sabri/ Doğu Kudüs'teki tamir garajlarının yerini çok iyi bildiğini söylüyordu. Babasının beş kamyonu varken orayla sık sık iş yaparmış.

Bu durumda son kuruşumuza kadar tüm paramızı Sabri'ye teslim etmemiz gerekiyordu. Ya paraları alır da kaçarca? Daha kötüsü, yanımızda binlerce liralık yiyecek ve malzeme vardı. Ya Sabri bir grup katille döner, bizi öldürür, her şeyimizi alırsa? Ama kuşkulananacak zamanımız yoktu. Sabri'ye paraları teslim etmekten başka çıkar yolumuz yoktu. Jericho yolu üzerinde uzaklaşırken arkasından baktığımızda, acaba onu bir daha görebilecek miyiz diye düşündük.

324

Sabri'nin gidişinin üçüncü günü kamyon nöbeti bendeydi. Kamyonun gölgesine oturmuş kitap okuyordum, ama ikide bir gözlerimi kaldırıp deniz tarafından gelen yolu gözüyordum. İnşallah Sabri çıkar ortaya diye dua etmekteydim. Sık sık dürbünle tüm çevreyi de tarıyor, yabancı birileri geliyor mu diye kontrol ediyordum.

Mağaradaki durumumuz berbattı. Su bitiyordu. Ancak beş galon kalmıştı, o da kamyondaydı. Ama ona dokunamazdık. Radyatöre gerekliydi... Sabri dönerse. Hacı İbrahim'in yarın bir karar vermesi şarttı. Mağarayı bırakıp Jericho'da şansımızı denemek zorunda kalacaktık herhalde. İkinci seçeneğimiz Allenby Köprüsü'nü geçip Amman'a gitmek, Ürdünlü olmaktı.

Güney ufkuna bakıp hayat belirtisi ararken, daha önce de gördüğüm bir şey dikkatimi tekrar çekti. Dürbünümün görebildiği son uzaklıkta, minik bir yeşil leke var gibiydi- Tam deniz kenarında. Bir iki mil güneydeydi. Babam bize güneye gitmeyi yasaklamıştı. Yahudi birliklerine ya da Bedevilere rastlarsanız diye. Gözlerim bulamlaşmaya kadar o yeşil lekeye baktım, sonra daha yüksek bir yere tırmanıp tekrar baktım. Çölde insanın gözüne hayaller gözüküyordu ama, o yeşil lekenin yokolmayacağına yemin edebilirdim.

Güneş tepeye gelip ögle olunca Ömer nöbeti benden devralmaya geldi. «Güneye, denizin oraya doğru bir iki mil gideceğim,» dedim ona.

«Sıcak delirtti mi seni?»

«Orada bir şey var.»

«Ne?»

«Bilmiyorum. Anlamak istiyorum. Mağaraya dönüp babamdan izin istesem, oraya yarından önce gidemem. Sabri dönmezse, yann çok geç olabilir.»

«Ama babamın emrinden çıkamazsın,» dedi Ömer.

«Jericho'ya kadar yürümek zorunda kalırsak, bu sığa bazılarımız dayanamayabilir. Annem dayanamaz. Fatma'nın bebeği kesinlikle ölür.»

Pazar tezgâhlarında çalışmaktan, kahvede masalara hizmet etmekten asla yakınmayan Ömer'in şimdi de benimle ta-

325

kısmaya niyeti yoktu. «Gidebilirsin,» dedi.- «Ama kendi kararın ve kendi sorumluluğun.»

O yeşil şeye yaklaşırken, ezbere bildiğim her sureyi okuyor, Allaha yalvarıp duruyordum. Son günlerde her gece rüyamda çağlayanlar, nehirler, yağmurlar görür olmuştum. Çağlayanın altında cırlıçılak durduğumu, suların ağzıma dolduğunu hayal ediyordum hep.

Denizin yakınında, kamyonun yerinden iki mil güneyde, yeşil leke daha görünür hale geldi. Kendisini görmeden önce sesini duydum! Su sesi idi!

Koşma, dedim kendi kendime. Dikkatli ol, İsmail, sakın ol, ismail. Çevreme bakıp Yahudileri ve Bedevileri aradım. Kimseler yoktu. Hareket göremiyordum. İnşallah beni gözleyen yoktur diye dua ettim. Yaklaştım... yaklaştım... Sonra duyduğum şeyi gördüm! Denizin hemen hemen tam yanında sular bir kayanın içinden fışkırıyor, iri havuzlara doluyordu. Sonra havuzlar taşıyor, denize dökülüyordu.

Ellerimle dizlerimin üzerinde, en yakın havuza doğru emekledim, bir yandan da bir silâhın patlayıp beni cansız yere sermesini bekledim. Havuzun başında birkaç saniye oturup cesaretimi yeni baştan topladım. Artık dayanamıyordum. Elimi suya batırdım, avucuma - dolan suları dudaklarıma götürdüm.

Tatlı su!

Ayağa kalktım, sevinçle bağırmaya başladım. Birilerinin tüfek dübünüden bana bakıyor olabileceğini unutmuştum. Haykıracak kendimi havuza attım, güldüm, ağladım, sonra oradan fırlayıp hiç durmaksızın kamyonu kadar koştum. Hızlı ve çok su içmenin midemde yarattığı ağrılar beni durduramadı. «Su! Su! Su! Su!» Herhalde deliler gibi davranmış olacağım, çünkü Ömer omuzlarımdan tutup beni sarstı. Konuşmaya çalıştım, ama kelimelerim birbirinin üzerinden atlıyordu. Derken işler birden gerçek çılgınlığa dönüştü. Sahiden görmüş muydum o suyu? içmiş miydim? Yüzmüş muydum içinde? Yoksa insanın ölmeden önce çölde gördüğü hayallerden miydi o da? Deliriyor muydum, yoksa kuzeyde gerçekten bir benek mi görüyordum?

326

Dübünü Ömer'den kaptım, giderek irileşen beneğe çevirdim. Evet, bir insan, Jericho'dan gelen yol üzerinde yaklaşıyordu! Görüntü netleşene kadar, hiç kıpırdamadan bekledim. Sabri'ydi! Sırtına radyotörü iplerle asmış, iki elinde birer paket taşıyordu.

Mağaraya koşup haberi kekeleye kekeleye verdim! Kemal orada nöbetçi bırakıldı, herkes birer birer ip merdivenden indi. Annem bile. Su damacaneleri ve tenekeleri ip asansörlerle indirildi, kamyonu doğru yollandık.

Sabri yorgun argın gelmişti, ama hemen işe koyuldu, eski radyotörü çıkarıp yenisini taktı, boruları, aküyü, kayışları değiştirdi. Son dolu şişe suyumuz radyatöre döküldü. Sabri sürücü yerine sıçrarken babam, «Allah bize acısın!» diye bağırıldı.

Hepimiz gözlerimizi yumup birlikte dua ettik. O anahtarı çevirdi. Boş! Kadınlar çılgılığı basarken Sabri kaputu açtı, tellerle oynadı, tekrar sürücü yerine geçti. Boş!

«Kontaktan. Kısa devre yapmaya çalışacağım.»

Pop... pop... pop... pop... pop..., pop/pop... pop/pop... rrrrr... rrrrr... rrrumff! Ömrümde duyup duyacağım en güzel ses! rrumff, rrumf, rrrumfff!

Kamyonun çevresinde içtenlikli bir dans kendiliğinden başladı. Çılgınlık! Kadınlar ve erkekler bir arada dans ediyor, kimse aldırış etmiyordu. Sevinç çılgınlıkları! Savaş çılgınlıkları! Babamdan başka herkes açık açık ağladı. Erkeklerin hepsi Sab-ri'yi kucaklayıp öptüler. Sonra benim suyu bulduğumu hatırladılar, beni de öptüler!

İbrahim ön kanapeye bindi. «Ben bu düldülü satmaya gidiyorum! İki güne kadar eşeklerle döneriz!»

«Dur, baba, dur!» diye bağırıldı. «Önce kaynağa gidip sularımızı dolduralım!»

Elini alına vurdu. «Elbette! Herkes binsin!»

Babamın yanına, öne bindim. Sabri de bindi. «Baba, kamyon elimizdeyken Jericho'ya inip sigaraları yulafla değiştirsen.

Eşek için gerekli yulafları kamyonla taşırdık.» dedim.

Tekrar alına vurdu. «Allah istediğimizden çok fazlasını yolladı. Evet, önce Jericho'ya gidip yulafları alalım.»

«Baba, sen yokken komuta kimde olacak?»

327

Bana sinsi sinsi baktı; «Sen çok genç ve fazla ihtiraslısın,» dedi. «Ama beri yandan, en uygunu sensin. Sen komutan ol.

•Gitmeden önce ötekilere de söylerim.»

Kaynağa vardığımızda yüreğim sevinçten yerinden oynuyordu. Herkes çatlayana kadar su içti, sonra kaplan doldurduk. Babam kadınların kamyonu binmesini emretti, erkekler soyunup havuza daldı. İki haftadır ilk defa yıkaniyorduk. İşimiz bitince kamyonun arkasında bekledik, kadınlar banyo yaptı.

«Seninle konuşmam gerek,» dedi bir ara Hacer, İbrahim'e.

«Evet?»

«İki eşek yerine, bir eşek de yeter artık, çünkü su kaynağını bulduk.»

«Ama iki eşek iki kat su taşır, biz de daha seyrek ineriz.»

«Bir eşek de işi görürken neden iki tane besleyelim?» diye direndi annem.

«İki eşeğe paramız yetiyor. Her zaman işe yarar. Satabiliriz de.»

«Ateş için tezeğe ihtiyacımız olsa anlardım,» dedi bu sefer annem. «Çalı çırpımız yetiyor. Tezek gerekli değil.»

«İki eşeğe param yeterken bir taneyle yetinecek adama benziyor muyum ben?»

«Daha iki saat önce meteliğimiz yoktu. İki eşek almakla Allah'ı biraz fazla zorlamıyor muyuz?»

«Ya eşeğin biri ayağını kırarsa?»

«Hiç ayağı kırık eşek görmedim.»

«Birbirine arkadaşlık ederler.»

«Ailemizde ona arkadaşlık edecek çok eşek var.»

Babam sonunda, Hacer'in kendine göre nedenleri olduğunu sezmeye başladı. «Pekâlâ, bir tek eşek,» dedi.

«Bir eşek, bir de süt keçisi,» dedi bu sefer Hacer.

«Keçiye ne gerek var? Fatma'nın sütü acıdı mı?»

«Acıdı.»

«Su bulduğumuza göre artık düzelir.»

«Fatma hamile,» dedi Hacer.

.328

«Ama bir tek hamile kadına bir keçi gerekmez ki.» «iki hamile kadın var. Ramize de bebek bekliyor.» Hacer bunu söyledikten sonra dönüp kamyonun arkasına tırmandı.

ALTINCI BÖLÜM

Jericho insanoğlunun yarattığı en eski kentlerden biriydi, insana verdiği o zengin duygular. Kudüs'ten sonra ikinci geliyordu yoğunlukta. Kutsal kentin doğusunda, nice krallar, kral olmak isteyenler, ordular görmüş bir yerdi. Kudüs'ün gözünden uzakta olan Jericho eskiden gizli komploların, cinayetlerin doğduğu yerdi. Yenik orduların çöle kaçmadan önceki .son durağıydı.

Deniz düzeyine göre dünyanın en alçak kentiydi Jericho. Kızgın güneş altında miskinliğe itilmiş, ağır çekimli film gibi hareket eden bir yerdi.

Bugün ise kent, Hacı İbrahim'in tahmin edebileceğinden daha karmakarışık. Nereye baksanız, uyuyan insanlar görüyordunuz. Sokaklarda, çöplüklerde, tarlalarda, tepelerde. Binlercesi düzensiz biçimde dağılmış, yayılmıştı. Yakındaki Al-lenby Köprüsü onları nehri geçip Ürdün'e girmek için kışkırtıyordu. Kimi gidiyordu, kimi de gitmiyor, kalıyordu. Allenby kuşkulu bir köprüydü gelecek açısından. Belki dönüşü olmayan nehirdi orası.

Savaş haberleri de sinir bozucuydu, ama İbrahim hiç şaşır-mamıştı. ikinci bir ateşkes sürüp gidiyordu şu sıra. Ama aslında Arap orduları her yerde durdurulmuş, çakılmış durumdaydı. En kötüsü de, Mısırlıların Negev Çölü'ne geri çekilmekte oluşlarıydı.

Bir dereceye kadar basan kazanan yalnızca Ürdün'ün Arap Lejyonuydu. Latrun Polis Kalesi, Doğu Kudüs, nehrin batısında kalan belli başlı Arap yerleşme yerleri onların elindeydi. Onun dışında, askerî yenilgi yaygındı. Jericho'daki diğer kimseler dedikodularla, hayallerle kendilerini oyalarken, Hacı İb-"ahim Arap zaferi umutlarının artık yok olduğunu biliyordu.

329

Arap Lejyonunun Latrun Kalesi güvencesinden ayrılıp asla saldırıya geçmeyeceğini biliyordu. Abdullah şu sıra, elindekileri korumaktan son derece memnundu. Zaten Yahudilerle olan savaşı gerçek nefretten doğmamış, İslâm dünyasında yayılan dalgaya uymak için yapılmıştı. Bu savaşa, İngilizlerin eğittiği lejyon yüzünden sürüklenmişti o. Neden Latrun'da rahat rahat oturup batı kıyısı üzerinde hak iddia etmesindi ki? Ama bunun anlamı, Tabah ebediyen İsrail devleti sınırları içinde kalacak demektir.

f- »h -î

Eşeği ve keçiye besleyecek yem ve tahıllarla mağaraya döndükten sonra İbrahim'le Sabri kamyonu satmak üzere Doğu Kudüs'e doğru yola çıktılar. Önce Jericho yoluna, oradan Gethsemane Bahçeleri'ne saptılar. Caddenin sonunda Rockefeller Müzesi vardı.

Vadi el Joz yolu oradan kıvrılıp inişe geçiyor, sonra tırmanıp Scopus dağı üzerindeki askerden arındırılmış bölgeye çıkıyordu. Yolun üzerinde garajlar vardı. Karaborsa alışverişlerin yapıldığı, fahişelerin, satılık silâhların bol bulunduğu bir yerdi. Yahudi doktor ve hemşireler konvoyunun tuzağa düşürülüp öldürüldüğü yer de burasıydı.

Hacı İbrahim hiç güvenmedi bu sokağa. Burnuna tehlike kokulan geliyordu. Kamyonu satar da bolca parayı cebine koyarsa, buradan asla sağ kurtulamazdı. Sabri'ye geri dönüp o sokaktan çıkmasını söyledi, sonra Kidron Vadisi'ne çıkan yolda, Absalom Türbesi yakınlarında bir yerde parkettiler.

«Vadi el Joz'a yürüyerek git, alıcıları birer birer buraya getir, yalnız onlara nereye gitmekte olduklarını söyleme, çünkü peşinden bir düzine arkadaşı onu izleyip gelir,» diye talimat verdi İbrahim.

İlk gelecek müşterilerin kendisini esas alıcıya hazırlamak için pazarlığı yumuşatmak amacıyla geleceğini tahmin ediyordu. Onların görevi fiyatı düşürmek, kamyonu kötülemek, kusur bulmaktı. Sabri, yanında bir Suriyeli subayla döndü. Adam asker kaçığıydı. Diğer kaçakların silâhlarını satın alarak kendine kazançlı bir iş kurmuştu. Aldığı silahların çoğunu Yahu-

330

dilere satıyordu. Yahudiler kentin öbür kesimini savunmakla uğraşıyordu:

«Bu motorun durumu fırtınada kalmış eşeğin gerisi gibi,» dedi adam.

«İbrahim, «Böyle bir küçümseme, soylu bir insana asla yakışmıyor,» diye karşı çıktı.

Kamyonun durumu ne kadar kötü olursa olsun, Suriyelinin ya,ptığı fiyat teklifi yine de hakaret sayılacak düzeydeydi.

«Ben bir fahişeye, yalnızca bana gülümsemesi için bile daha çok para veririm.»

Suriyeli gidince İbrahim bu sefer Sabri'ye kamyonu eski kent surlarındaki Arslan Kapısı yakınında bir başka yere çekmesini söyledi. İkinci alıcı daha umut verici gibi göründü İbrahim'e. Ama adam yirmi kusura arıza bulup, sağnak halinde hakaretler savuruyordu.

«Bu kamyonu bok içinde mi yuvarladınız?» dedi sonunda. «Yedek parçaları hariç, hiçbir işe yaramaz.»

İbrahim yine Sabri'ye kamyonu üçüncü bir yere almasını söyledi. Bu seferki yerleri de Meryem Ana türbesi yakınların-

•daydı. Artık haberin Vadi el Joz'a yayılmış olacağını, kendisinin de sağlam pazarlıkçı diye ün yapmış olacağını biliyordu.

Beşinci alıcı, iyi ve köklü bir Filistin ailesinden gelmeydi. Kamyonu görünce, herhalde çalınmış olduğunu söyledi, üzüntüsünü belirtti. Kendi ifadesine göre dürüst bir insandı. Kalabalık bir ailesi vardı. Tehlikeli malların ticaretine bulaşıp hapse girmek istemiyordu. Ama... zaman çok kötü olduğundan...

İbrahim bu adamın asıl gerçek alıcı olduğunu anlıyordu, düzinelerce taşıt alıp satan bir insandı. Çöldeki terkedilmiş taşıtları bulup getiren Bedevilerle de iş yapıyordu. Onların çalıp getirdiği yedek parçaları da alıyordu. Bir deneme gezisi yapıldı. Sabri'nin onarımları iyi sonuç vermişti. Bundan sonra adam ne kadar fakir olduğunu anlatmaya koyuldu, pazarlık bir saatten fazla sürdü. Sonunda üç yüz İngiliz lirasına anlaştılar. İbrahim için büyük bir servetti bu para. Jericho'dan hemen eşekle keçiyi alabilir, artanıyla mağarayı aylarca besleyebilirdi.

Alıcı kamyonu binip gittikten sonra İbrahim kimsenin

331

kendisini izlemediğinden emin olmaya çalıştı, Sabri ile birlikte Süleyman Caddesi'ne çıkıp yürüdü. Otobüs terminalinin oradan geçiyordu bu cadde.

«Bana çok yardımın oldu,» dedi İbrahim birden. Sabri'ye beş sterlinlik bir kâğıt para uzattı. «Git, kente eğlen bu gece. Yarın seninle Jericho pazarında buluşuruz.»

Sabri kendisine tam anlamıyla güvenilmediğini hemen anladı. İbrahim cebinde onca parayla Sabri'nin yanında yürümek istemiyor, onun kendisini soygunculara göstereceğinden çekiniyordu. Önceden gelen tüm sahte müşterilere para verilmiş olduğunu biliyordu İbrahim. Acaba Sabri'ye de pay verdiler mi diye merak ediyordu. Sabri bu hakareti gülümsemekle örtbas etti, beş sterlinlik armağana şaşırması gibi yaptı, eğlenmek üzere uzaklaştı.

Bab el Vaad hâlâ çatışmaların yeri idi. Normal otobüs trafiğine kapalıydı. İbrahim önce kuzeye, Ramallah kentine doğru yürüdü, oradan bir otobüse atlayıp paralel yoldan Arap bölgesine girdi. Otobüs, Latrun Kalesi'ne bir mil kala son durağına vardı. Burası Arap Lejyonunun ele geçirdiği son yerdi. Yerel çiftçilerin ve satıcıların çoğu, askerlere satış yapmak için yol kenarına bir pazar kurmuşlardı. Birkaç yüz metre ilerde, kalenin nöbetçileri yolu kesiyor, içeriye kimseyi bırakmıyordu. Bir tek askerler girebiliyordu oraya. İbrahim dosdoğru nöbetçilere yürüdü.

«Dur! Daha ileri gidemezsin!»

Cebinden Albay Hakkar'ın sihirli mektubunu çıkardı. Irak ordu kâğıdına yazılmış mektubu. Emin bir tavırla nöbetçiye uzattı. Nöbetçinin okuması, yazması yoktu. İki cahil asker daha yanaştı, üçü birlikte kâğıda bakıp düşündüler. Bir tanesi yazıyı başaşağı okuyor gibi yaptı. Sonunda bir subay çağırdılar. O da etkilenmiş gibi davrandı.

Yarım saat sonra İbrahim çeşitli güvenlik kontrollerinden. geçmiş, kalenin iç kapısına varmıştı.

«Ne istiyorsun?» diye sordu görevli subay.

332

«Ben Tabah Muhtarı İbrahim el Sukori el Vahabi'yim. Dama çıkıp kendi köyüme bakmak istiyorum.»

«Burası askerî güvenlik alanı. Buraya giremezsiniz.» «Dama çıkıp köyümü görmek istiyorum.» «Olamaz. Seni tutuklatmadan, hemen git buradan.»-«Köyümü görmeden gitmem. Nöbetçi subayla konuşmak istiyorum.»

Tartışma ateşlendi, sert kelimeler kullanıldı. İbrahim'in güvenli hali ve ataklığı, başının ciddi bir belâya girmesini önlüyordu. Tartışmalar taş duvarlarda çınlayıp yankılanırken, daha yüksek rütbeli bir İngiliz subayının dikkatini çekti.

Subayın adı, Yarbay Chester Bagley idi.

«Hey, ne oluyor orada?» diye sordu Bagley.

«Bu adam şu ilerdeki köyün muhtarı olduğunu ileri sürüyor. Damdan kendi köyünü görmek istiyor.»

Bagley, İbrahim'i süzdü. Bugünlerde herkesin üstü başı döküldüğü için, kıyafet bir insanın ne olduğunun gerçek işareti sayılmıyordu. İbrahim'in duruşu ve güveni, bir zamanlar yetkili bir kimse olduğunu anlatır türdendi. Uzattığı mektubu uzun süre inceledi. «Gel benimle,» deyip onu koridorun ilerisindeki kendi odasına götürdü.

İbrahim'e bir koltuk gösterip kendisi de piposunu doldururken mektubu incelemeye devam etti. «Başka belgelerin var mı?» «Kimde belge var ki, bugünlerde?» «Bu kâğıt sahte,» dedi Bagley.

«Elbette sahte. O kâğıt olmasa ben de, ailem de, haftalar önce ölmüş olurduk.»

Cesur, diye düşündü Bagley. «Biz bu kale için iki kanlı savaş verdik, daha da vereceğe benziyoruz. Dama çıkınca mevzilerimizi ezberlemeyeceğini nereden bilebilirim?»

«Yani ben casus muyum?»

«Eh, aksini kanıtlayacak bir şeyin yok, öyle değil mi?»

«Bay... yarbay...»

«Bagley. Chester Bagley.»

333

«Yarbay Bagley, o zaman herhalde dünyanın en budala casusu ben olurum, değil mi?» «Ya da en kurnaz casusu.»

«Aha, bu dediğinizde gerçek payı var. Epey var. Buradan birkaç dakikalık yolda birçok köy bulunuyor. Hangisine sorsanız, Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi'yi tanıır, anlatırlar size.»

«Ama anlamanız gerek. Bir savaşın orta yerindeyiz...» • «Yarbay Bagley, saygılarımı tekrarlayarak ifade edeyim, Latrun çevresindeki her hendeği, top yerleştirilebilecek her noktayı, sizin taburlarınızın adlarını ismim kadar iyi bilirim. Ne tür

mermi kullandığınızı bile aşağı yukarı söyleyebilirim. Yahudiler de biliyor bütün bunları. Bu iş sayı işi, sır işi değil. Sizin kuvvetiniz Yahudilerin başa çıkamayacağı kadar kalabalık yalnızca. Latrun konusunda hiçbir sır yok.»

Chester Bagley bir an için Arabin bu şaşırtıcı dürüstlüğü karşısında afalladı. Piposunu yakıp zaman kazanmaya çalıştı. «Yarbayım, Tabah'ı görmek için içimi kavuran, beni tüketen bir istek duyuyorum. Bir daha bu fırsatı bulabilir miyim, ' ancak Allah bilir. Ben yalvaracak insan değilim, efendim. Bu yüzden de... lütfen yalvartmayın beni.»

«Buraya bu gülünç sahte mektupla gelmen biraz... çılgınca bir şey. Asılabilir, ya da kurşuna dizilebilirsin.»

«Duyduğum özleme bu da tanıklık etmiyor mu?» «Delisin sen,» diye tekrarladı Bagley. Mektubu tekrar İbrahim'e uzattı. «Bunu yine saklasan senin için iyi olur. Ama lütfen okuma yazma bilen kimseye gösterme. Gel benimle, Hacı İbrahim.»

Bagley bitişikteki odanın kapısını vurdu, sonra girdi. Komutan masasında Ürdünlü Albay Callud oturuyordu. İbrahim onun Bedevi soyundan geldiğini bir bakışta anladı. Yıllarca güneş altında askerlik yapmaktan cildi öyle kavrulmuştu ki, teni nerede bitiyor, hâki üniforması nerede başlıyor, anlaşılması güçtü. Arap Lejyonuna hatır için Albay yapmış değillerdi onu. Çöllere alışkın, çizgi gibi kısılmış gözlerinden küstahlığı ve zalimliği belli oluyordu. Briyantini saçları pırıltılı, bıyığı da erkekliğine tanıktı. İngilizlerle Araplar arasındaki işbirliği

334

düzenine göre, genellikle İngiliz danışmanından yüksek mevkide oluyordu. Aslında ise, gösteriyi yöneten İngilizdi.

Latrun iki tane umutsuz ve kanlı Yahudi saldırısını göğüslemişti. Bu da, savunmayı Yarbay Chester Bagley'in planlayıp yönettiğini göstermeye yeterdi.

Bagley, İbrahim'in talebini alçak sesle anlattı.

«izin veremem,» diye kestirip attı Callud. «Mescid-i Aksa' nın ziyaret gününde değiliz. Bu adamı bir yere kapat, kaleye girmesine izin veren budalaları da bana getir.»

«Henüz kriz durumu devam ederken yöre halkını kendimize düşman etmek iyi sonuç vermez. Hacı İbrahim'in kimliği ve saygınlığı kolaylıkla kanıtlanabilir. Adam çeyrek -yüzyıldır muhtarlık yapmış, iyi bir jest olur.»

«iyi jest, ha? Gizli bir askerî tesise giriyor. Başı derde girmeden çıkar onu buradan.»

«Sorumluluğu ben üstüme alacağım,» diye direndi Bagley inatla.

İbrahim, ikisinin arasındaki tartışmadan pek hoşlanmıştı. Bagley'in gerçi rütbesi daha düşüktü ama, kalenin gerçek komutanının o olduğunda da hiç kuşku yoktu. Albay Callud onun rahatını kaçırıp buranın sorumluluğunun kendi üstünde kalmasını istemiyordu. Yine de tartışmayı sürdürüyordu ama. Bagley direnirken, Albay Callud örümcek ağı gibi birtakım savunma sözleri söyledi, ilerde doğacak sorumluluklardan sıyrılmaya çalıştı.

Söylenecek başka söz kalmayınca Callud, İbrahim'i soyar-casına süzdü. Kılıksız gezen insanlar genellikle büyük servetlerini gizli tutanlardı. İbrahim üstünün aranmasına da hazırlıklı gelmişti. Kaleye doğru yürümeden önce paralarını otobüs durağının yanındaki tarlada bir yere saklamıştı. Üzerindeki tek değerli şey, mücevher kakmalı hançeriydi. Callud'un gözleri İbrahim'in üzerinde gezinmekten vazgeçip hançere çakıldı kaldı.

«Bu çok ciddi bir istek,» dedi Callud. «Büyük bir riski üstleniyorum. Bu nedenle, benim isteğim de seninki kadar önem taşımali. Karşılık olarak bir şey istiyorum.»

Hançeri de saklamalıymışım, diye düşündü İbrahim.

335

«Size verecek bir şeyim yok,» dedi. «Allah da bilir ki, çıplaklar soyulamaz.»

«Belki gözlerim beni aldatıyor olabilir,» diye karşılık verdi Callud. Gözlerini hançerden ayırmıyordu.

«O benim şerefim.»

«Altın simli giysiler giyenler, şereflerinin esiri olurlar.»

Bu hakaret çok acıydı. «Bu benim ödeyemeyeceğim bir fiyat,» dedi İbrahim.

«Tabii onu senden zorla da alabilirim, o zaman hiç şerefim kalmaz. Köyünü savunman gerekirken nerelerdeydi şerefim? Dilin ağzında, tırnakların parmaklarının uçundayken, çık git buradan.»

«Albay Callud, bu adamın köyünü görmesine izin vermenizde ısrar ediyorum.»

Callud koltuğunda arkasına yaslandı, kolunu koltuğun kenarından aşağıya sallandırdı. Kemerindeki tabanca orada asılıydı. «Eh, ne yapalım, bugün benim için kötü bir gün demek ki. Bırak şu köpeği, dama çıkıp köyüne havlasın. Beş dakika veriyorum ona.» Sonra elini havada sallayıp masasının üzerindeki kâğıtlara döndü.

İbrahim yere bir tükürük savurdu, damlalar Callud'un çizmesinin burnundan aşağıya doğru akmaya başladı. Kapıya doğru yürürken Callud ayağa fırladı. «Orospu çocuğu!» diye haykırdı.

İbrahim bu sefer Callud'un masasına döndü, elini belindeki hançerin kabzasına attı. Hançer kınından öyle hızlı çıktı ki, ötekilerin ikisi de tabancalarına uzanamadılar. Bıçağın burnu Albay'ın masasına gömüldü, tahtayı ilciye ayırdı.

İbrahim'in elleri, masanın kenarındaydı. Gözleri dosdoğru Callud'un gözlerine bakıyordu.

«Al onu,» diye meydan okudu İbrahim.

Callud'un bakışları, Chester Bagley'in yüzündeki sinsi gülümsemeye doğru kaydı. Bagley durmadan yumuşak sesle sakin olmalarını rica ediyordu. Rica değil, emirdi hepsi bal gibi. İngilizlerin kendi askerleri üzerinde yetkisi olmasına bir

kere daha için için kudurdu. Ama beri yandan, kaleyi Bagley' siz savunmayı da göze alamıyordu. Şu anda İngiliz, en kötü

336

şantaj silâhlarından birini ele geçirmiş durumdaydı. Koskoca Albay Callud, bir köylüye yenilmiş, sindirilmişti. Bagley istese onu küçük düşürebilirdi.

Albay cesaretini toplayıp ortadaki hançere uzanmak istedi ama, yeterli cesareti bulamadı. Tekrar koltuğuna oturdu. «Haydi, gel, İbrahim,» dedi Bagley. Hançeri masadan çekip tekrar İbrahim'e uzattı. «Seni dama ben kendim çıkaracağım, sonra da otobüsüne kadar geçireceğim.»

Albay Callud'un eli telefonuna uzanacak oldu, ama İngiliz subay yumuşak bir hareketle onun kolunu tuttu. İbrahim odanın kapısından çıkarken, Bagley tam kapı aralığından arkasını dönüp, şaşkın bir halde oturmakta olan Callud'a ateş saçan gözlerle baktı.

«Ne diye her şeyi kanlı bir oyun haline getirmek istersiniz siz?» diye sordu, kapıyı arkasından çarparak kapattı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Adım İsmail,

Şimdi gülecek,

Kim bu küçük köylü çocuğu, diyeceksiniz.

Ama gülmek 'soluğunuzu kesip sizi öldürmeden önce

hatırlayın... Ben cennete gittim

Sizin onca yılınızda,

Onca bilgeliğinizde yabancıysınız olduğunuz

Güzellikleri gördüm.

Essene'ler benim mağarama ne hazineler sakladı"?

Hangi İbrani âsiler buralara sığındı Romalılardan?

Ben Hazreti Davud'un tahtında oturuyorum

İsa'nın oturduğu yerde oturuyorum

Doğaya çıktığı zamanlarda

Sizin asla bilemeyeceğiniz şeyleri biliyorum

Cennete gittiğim zaman

Elbet Allah izin verir

Buraya, mağarama, kayama dönmeme

Ebediyen.

337

Biz Araplar sınırsız sabıra sahip insanlarızdır. Buna doğal ihtirassızlığı da ekleyince, mağaradaki yaşamımızın bizim için enikonu hoş bir hayat olduğunu anlayabilirsiniz. En azından, başlangıçta öyleydi. Aylarca yetecek, kiler dolusu erzakımız, ateşimiz, suyumuz vardı. Av hayvanları ve kuşlar da soframızı zenginleştiriyordu.

Birtakım sıradan işler yapmak zorundaydık. Odun toplamak, avlanmak, nöbet beklemek, her gün suyu gitmek gibi.

Taşlardan bir dizi baraj kurduk. Basamaklar halinde. Biri dolunca, sular bir alttakine taşacaktı. Sonunda toplanan sular, kayadan oyulmuş sağlam bir sarnıçta toplanacaktı. Sonsuza kadar bekleyebilirdi su orada.

Çoğu zamanı tatlı bir tembellik içinde geçiriyorduk. Kendi özel kayalarımıza çekiliyor, öğle sıcaklığını öyle geçiriyor, saatlerce denizi, çölü seyrediyorduk.

Ağabeylerimi daha yakından tanıdım. Kemal'in içinde doğal olarak onun olması gereken yeri elinden aldığım için her zaman bana karşı bir nefret olacaktı. Ama bana karşı savaş açmak için ne güçleri, ne de cesareti yeterliydi. Bilgi konusunda Kemal varabileceği yere varmış, «Orta» düzeye mahkûm olmuştu. Yaşı yirmilerin ortalarındaydı. İhtirası yoktu. Mağarada yan gelip yatmaktan memnundu. Ebediyen burada kalsak, bir şikâyeti olmazdı. Allah öyle isterse tabii. Kendi ailesinin içinde de efendi o değildi. Orayı da gizliden gizliye Fatma yönetiyordu. Fatma'yı çok seviyordum. Bizi çok güldürüyordu. Evi yönetmekte de Hacer kadar becerikliydi.

Dört kadınımdan üçü o mağaranın esiri olup kaldılar. Girişe tırmanan ip merdivenden inip çıkmak kolay iş değildi.

Annemi yukarıya ip salıncaklarla çekiyorduk. Bir keresinde ip koptu, üç buçuk metreden aşağıya düştü. Bereket versin kalçası üzerine düştüğünden bir şey olmadı. Ramize ile Fatma hamile kalınca mağaradan hiç çıkmaz oldular. Aldırış ettikleri yoktu. Çünkü Arap kadınları normal zamanda bile evlerinden pek çıkmazlar, çıktıkları zaman da yalnızca kuyuya ve fırına giderlerdi. Köyün dışına ancak yanlarında aileden bir erkek olduğu sürece çıkabilirlerdi. Sünnettendi bu. Aynı zamanda geleneğimizin de bir parçasıydı.

338

Ağabeylerim Ramize'nin hamileliğinden tedirgindiler. Çocuk erkek olursa, ailenin düzeni yeniden altüst olabilir diye korkuyorlardı. Ben pek korkmuyordum. İnsanlıktan uzak bir mağarada yaşıyorduk nasılsa, bir üvey kardeş bizden ne alabilirdi ki?

Beni asıl kaygılandıran Sabri'ydi. Onu çok seviyordum. Çok akıllıydı. Türlü türlü buluşlar atıyordu ortaya. Bir yandan onun kardeşim olmadığına sevinirken, bir yandan da, keşke bu kadar akıllı olmasaydı diyordum kendi kendime. O kadar çok boş zamanımız vardı ki, Ömer'le Cemil sık sık benim kayama konuk geliyorlar, orada onlara okuma yaz-/ma öğretiyordum. Hacı İbrahim önce bu fikre homurdanmışı. Ama itiraz edecek gerçek bir neden bulamayınca, derslerin devamına izin vermişti. İşte o zaman daha iyi tanımaya başladım onları.

Ömer yirmi yaşma yaklaşıyordu. Bizim pazarlarda satıcılık yaparak, kahvede hizmet ederek, tüccar olarak yetişmişti. Hizmet ettiği zaman mutlu oluyordu. Çıkan işlere koşturmak, fazladan nöbet tutmak, olağanüstü ihtiyaç durumlarında fazladan suya gitmek gibi fedakârlıklarla ailenin gözüne giriyor, arasına babamın dikkatini bile çekebiliyordu. Bu ödül de yetiyordu ona. Basit bir kafası vardı. Yavaş öğreniyordu. Bütün ömrünce sıradan bir insan olmaya mahkûmdu. Aile içinde benim için bir tehlike sayılmazdı.

Ömer'den küçük, benden büyük olan Cemil için ise durum farklıydı. O her zaman ailenin karanlık üyesi olagelmmişti. Anlaşılmaz biriydi. En az konuşan, en az dostluk gösteren, en çok yalnız olan oydu. Ailedeki sırası nedeniyle çobanlık yapmaya, sonra da çiftçi olmaya mahkûmdu. Çünkü çobanlık sırası be-nimken, ben Ramîef'deki okula gidip kurtulmuştum. Sanıyorum Cemil bana bu yüzden gizli bir düşmanlık besliyordu. Kavga asla etmezdi ama, çok sinsiydi. Hep kendi içine kapanır, kimseyle konuşmazdı.

Cemil okuyup yazmayı Ömer'in iki katı kadar bir hızla öğrendi. Onun o kadar akıllı olduğunu hiç sanmıyorduk. Oysa benden sonra o geliyordu zekâ sıralamasında. İçin için kaynı-

339

yordu. Öğrenmek, çaresizliklerini ve umutsuzluklarını boşaltmak için bir baca oldu ona. Mağarada içi rahat etmeyen tek kişi Cemil'di. Son zamanlarda vara yoğa hır çıkarıyordu. Onu ciddî bir rakip olarak görmüyordum. Öğrendikçe daha kavgacı hale geldiği halde.

En çok Nada'ya acıyordum. Mağarada her an üç kadın vardı. Ona ihtiyaçları yoktu. Sağlıklı kızdı. Merdivenden kolaylıkla inip çıkabiliyordu. Ben tuzak kurmaya ya da sarnıçta çalışmaya giderken onu sık sık yanıma alıyordum. Başlıca işi, haftada iki kere su başına gidip çamaşırlarımızı yıkamaktı. Daha doğrusu, giysilerimizin geriye kalanlarını , yıkamaktı demem gerekir. İşleri ayarlıyor, onu çamaşıra her sefer kendim götürmeyi sağlıyordum. Eşeğimizin adını Absoîom koyduk. Ben eşeğe biniyordum, Nada peşimden yürüyordu. Vadinin yatağından çıkana kadar böyle geleneğe uyarak gidiyorduk. Nöbetçimizin bizi artık göremeyeceği köşeyi dönünce onu arkama, eşeğin üstüne alıyordum. Dengesini sağlamak için bana sarılmak zorunda kalıyordu. Memelerinin sırtıma yaslanmasının beni heyecanlandırıldığını itiraf etmek zorundayım. Belki bundan utanmam gerekirdi ama, kızkardeşinin masum temasından ötürü penisi dikle-şen ilk Arap çocuğu da ben değildim elbette.

Nada'yı erkek kardeşlerimin hepsinden çok sevdiğimi asla gösteremeyeceğime ve söyleyemeyeceğime göre, bunu kendi kendime kabul etmem bile gereksiz bir saçmalıktı. Aslında Sabri'yi de Kemal'den, Ömer'den ve Cemal'den çok seviyordum. Sabri'yle ikimizin çok daha fazla ortak yönümüz vardı. Günlerimizin çoğunu birlikte geçiriyor, kendi küçük odamızda yatıp uyuyorduk.

Sabri ile Nada'nın bakışıklarını, yanyana geçerken birbirlerine değdiklerini fark- ettiğim zaman ne kadar şaşırdığımı tahmin edebilirsiniz. Arap kızlarının bir bakışı vardır... ancak bir tek şey demektir o bakış.

Başlangıçta, Nada'yı benden başka birinin öyle baktıra-bilmesi beni gücendirdi. Ama neden olmasın? Tam bu tür he-

340

yecanları hissetmeye başlayacak yaştaydı. Çevremizde de onu heyecanlandıracak Sabri'den başka kimse yoktu. Yine de acı duydum. Keşke Sabri'den hoşlanmasaydı dedim. Keşke Sabri bu kadar akıllı olmasaydı dediğim gibi. Gerçi Sabri'yi çok seviyordum ama, ona tam anlamıyla güvenemiyordum. Bir yabancıydı ne de olsa. Nada'nın namusundan bizim gibi sorumlu değildi. Ona bir şey yapmış olabilir, diyordum. Öpmüş, ok-şamış, ya da daha beterini yapmış olabilir. Bereket versin pek sıkışık durumda yaşıyorduk. Mağaradan çıktıkları zaman da, birlikte gitmemeleri için gözümüzü açık tutuyorduk. Ağabeylerimden biri, ya da ben, her an pür dikkattik. Kadınlar bu konuda kıkırdaşıyor, bizim arkamızdan fısıldaşıyor, durumu bizim kadar ciddiye almıyorlardı.

*

Hacı İbrahim'in en sevdiği yer, bizim nöbet yerimizdi. Çok güzel, gölgeli bir kovuğun içinde, derince bir kaya aralığıydı. Oradan, boğazın tek girişini rahatlıkla görebiliyorduk. Maki-nelitüfeğimizin altından geçmeksizin oraya ne kimse girebilir, ne de kimse çıkabilirdi.

Ürdün devriyeleri birkaç kez çok yakınımıza kadar sokuldular ama, o boğaza, girmeye cesaret edemediler. Biz asıl Bedevilerden korkuyorduk. Bu korkumuz da en çok geceleri ortaya çıkıyordu. Gözlerinin her an üstümüzde olduğunu biliyorduk. Sabri buna da bir çare bulmakta gecikmedi. Her gece, yatmadan önce, el bombalarıyla birkaç basit bubi tuzağı kuruyorduk. Vadiye giren olursa, bombayı patlayacak bir düzine telden birine nasılsa basmak zorundaydı. Bedeviler mehtapsız ve kum fırtınalı geceleri beklerlerdi. Baskın yapacakları zamanı hissedip özellikle hazırlanıyorduk. Tele basılıp bomba patlayınca, ses kayalık geçitlerde yankılanarak büyüyor, sanki top bataryaları harekete geçmiş gibi oluyordu. Hemen peşpeşe mermi yağdırmaya başlıyorduk. Bedeviler de bir anda dağların yarıkları içinde eriyip yokoluyorlar-dı. Şafak söktüğünde izlerini bile bulamıyorduk.

İkinci büyük korkumuz, bizi suya, ya da Jericho'ya gider-

341

ken yakalamalarıydı. Bu yüzden hep ikişer ikişer gidip geliyor, birimiz otomatik bir silâh taşıyorduk. Hacı İbrahim bize tuzak kurmalarının, kayalara saklanıp bizi birer birer avlamaya başlamalarının bir an meselesi olduğu kanısındaydı. Buna hazırlıklı olmak için, denize daha yakın bir yerde ikinci bir nöbet yeri daha seçti. Gündüzleri oradan, kilometrelerce ilerisini bile görebiliyorduk. Bedevinin gözleri, cennetimizi ilk bozan şeydi. İkinci bozan şey de benim durmadan tekrarlanan kâbu-sumdu. Annemle diğer kadınların Yafa'da ırzına geçilişini bir türlü kafamdan silip atamıyordum. Nada kurtulduğu için Al-laha şükrediyordum durmadan. Bereket versin haberi yoktu kızın. Çoğu geceler gözyaşlarıyla uyanıyordum. Kalbim gümbür gümbür çarpıyordu. Ter içinde kalıyordum. O Iraklıların gözleri her an aklımdaydı. Birine rastlardım elbet bir gün. Şart-

t, bu. O sahnenin korkusu bir yana, en zor şey bunu babamdan ömür boyu sır olarak saklamaktı. Bu yüzden, üç kadının üzerinde korkunç bir kuvvet sahibi oluyordum. Benimle işbirliği yapmaya zorunluydular. Sanıyorum bana güveniyorlardı da. Ama insan başkasının böyle bir sırrını elinde tutarsa, eninde sonunda bazı kuşkular doğmasından kaçınılamaz. ' Babamla benim de bir sırrımız vardı. Sabri'nin Iraklı bir subayla olan homoseksüel ilişkisi. Sabri ile Nada'nın birtakım sırlan olduğunda da kuşku yoktu. Onlan her an gözleyemezdik. Ne kadar uğraşırsak uğraşalım. Bazen Nada'yı tek başına yoldan aşağı yürürken görüyorduk. On dakika kadar sonra, Sabri'nin de aynı yoldan geri dönmekte olduğunu görüyorduk. O anlamlı sessizliklerle ele veriyorlardı kendilerini. Kadınların da sırlan vardı. Mağaraya bir erkek girdiği anda konuşmalann hemen kesilmesinden belli oluyordu. Herhalde ağabeylerimin de sırları olmuş olmalı. Sık sık gizli gizli konuşuyorlar, çeşitli ikili anlaşmalardaki durumlarını tartışıyorlardı.

342

Herkesin sırlan, sözsüz bir şantajın duyarlı dengesini oluşturmaktaydı.

* * *

Babamdan başka kimsenin çözemeyeceği bir sorun belirince, durumu herkesin adına ona yansıtmak genellikle benim görevimdi. İbrahim'in keyifli zamanını yakalayınca kadar bekliyor, sonra makinelinin başındaki yerine doğru sokuluyordum.

Bazen konuşmadan önce saatlerce sessiz oturuyorduk orada. Babamın dalgın halini bozmamaya özen gösterirdim. Bittiği zaman, bir hareketle benim varlığımın farkında olduğunu belli ederdi.

«Bedevinin kokusunu alıyorum,» derdi İbrahim, kendi kendine konuşuyormuş gibi. «Dışarda iki kişi bulundurup devriye dola^malannı sağlamak akıllıca bir iş olur.»

Rahat hayatımız bu yeni düzenden ötürü sıkışıyordu. Babamın konuşmaya devam etmesini bekledim.

«Ben burada gece gündüz kalacağım,» dedi İbrahim. «Ön nöbet yerindeki gözcümüzü temizlerlerse, kadınları korumam gerek.»

«Çok iyi bir fikir bu, baba.»

«Çok iyi bir fikir değil. Aslında Allahın yardımından başka korunma olanağımız yok.»

Benim tekrar ağzımı açmam epey sürdü. «Ben ancak çok düşündükten sonra konuşuyorum.»

«Düşünmek, düşünceli sonuçlar bulmayı sağlar.»

«Burada mutlu ve memnunuz,» dedim. «Ama birkaç aydan sonra, başlangıçta öngörmediğimiz birtakım tutarsızlıklar yavaş yavaş ışığa çıkmaya başlıyor.»

«Birçok anlama gelebilecek sözler söylüyorsun,» dedi İbrahim.

«Ben savunmadan söz ediyorum.» Sonra hemen ekledim. «Ama konuşacak başka konu da bulabiliriz.»

«Evet, başka şey de konuşabiliriz,» dedi babam. «Sözü geceye kadar da uzatabiliriz. Ama sonunda yine ilk konuya dönmekten başka çaremiz yok.»

343

«Sen liderimiz olarak başımızdayken adamlarımızın kalitesini ölçmek bana düşmez,» dedim.

Babam, «Ama aynı durumun türlü açılardan türlü gerçekleri olabilir,» diye ekledi. « Koşullara bağlı olarak.»

«Bizim koşullarımız birtakım matematiksel dengesizlikler doğuruyor,» dedim.

«Bunlar ne olabilir?» diye sordu babam.

«Nöbetlerde, suya gitmelerde, Jericho'ya gitmelerde, tuzak kurup odun toplamalarda, sarnıcı yapmada herkesi sıraya koymak bize büyük rahatlık sağladı. İyi sonuç verdi... şu ana kadar. »

«Sen bir dengesizlikten söz ettin.»

«Geceleri deniz kıyısında iki devriye dolaştırmak. Özür dilerim ama baba, konuşurken bazen kendimi kaybediyorum, dürüstlüğü baskın çıkıyor. Kemal orada devriye olarak hiç bir işe yaramaz. Ömer de kuşkulu. Geriye Sabri, Cemil ve ben kalıyoruz.»

«En genç olduğun halde ağabeylerin hakkında yargıya mı varıyorsun?»

«Yalvarırım bu dürüstlüğümden ötürü bana kızma. Senin zaten bildiğin şeyi tekrarlıyor olduğumdan eminim.»
«Bana başka çare bırakmadığına göre...»
«Yoo, hayır, baba. Sen olmasan biz mahvoluruz. Ama bazen peygamberin bile ihtiyacı olur birisinin kendisine bir şeyler hatırlatmasına.»
«Gözlemlediğin şeyler bana birçok bakımlardan bir şeyler hatırlatmanı gerektiriyor.»
«Kemal geceleri ancak Fatma'nın sevgi dolu kollarında işe yarar,» dedim. «Tehlikeyle karşılaştığı zaman kaçtığı gözümle gördüm.»
«Ne zaman?»
«Yafa'da. Kadınları savunsun diye bırakılmıştı. Kaçtı. Bereket versin kadınlara bir şey olmadı.»
«Kemal'den hep kuşkulanıyordum. Bunu duymak üzücü oldu.»
«Deniz kıyısı devriyesine onu çıkaracağımıza Absalom'la keçiyi çıkarsak, yine aynı şey. Onlar hiç değilse yüksek ses çıkarır.»
«Ya Ömer?»
«Ömer'in kusuru kesinlikle cesaret noksanlığı değil,» dedim. «Yalnızca aptallık. Karanlıkta tek başına hareket edemez. Bir iki kere onunla nöbete çıktım, sabaha kadar onu aramak Borunda kaldım.»
«Cemil'le Sabri?»
«Onlar çok iyi.»
«Cemil'i bu kadar beğendiğini bilmiyordum.»
«Ağabeyimdir. Onu severim.»
«Kemal'le Ömer de ağabeyin ama.»
«Cemil'in niteliklerini beğenmeye başladım. Savaşmaya hevesli.»
«Dediklerini düşünceğim. Belki de devriye nöbetini sizin jüçünüze bırakırım.»
«Ama o zaman da matematiksel bir dengesizlik oluyor. Beni saran dürüstlük sorumluluğu da oradan ortaya çıkıyor. Deniz kenarında ikişer kişilik iki sağlam ekip gerek.»
«Herhalde Hacı İbrahim'in buradaki önemli komuta mevkiinden ayrılmasını önerecek değilsin.»
Hiç zaman kaybetmeden, «Böyle bir düşünce aklımdan bile geçmedi,» dedim.
«O halde o dengesizliği düzeltmenin yolu yok.»
«Aklıma zayıf bir ihtimal geldi,» dedim.
İbrahim, «Bana mantık mı öğretmeye çalışıyorsun, yoksa beni bir şeye inandırmaya mı çalışıyorsun?» diye sordu.
«Yalnızca dengesizliği düzeltmeye çalışıyorum. Kemal'le Ömer'in günlük işlerdeki paylarını arttırırız. Yapabildikleri türden işleri yaparlar. Baba, sen de biliyorsun ki onları Jericho'ya yollayanlayız. Oradaki işleri yüzlerine gözlerine bulaştırdıklarını sen kendin de biliyorsun. Getirdikleri bilgiler hep yanlış. Belki yerimizi bile belli etmişlerdir. Onlar odun toplamak, tuzak kurmak, suya gitmek gibi işleri yapmalı. Karar gerektiren işler onlara verilmemeli.»
«Eğer söylediklerinin doğru olduğuna inanırsam, geceleri
344
345
üç nöbetçi ile idare etmek zorundayız demektir,» dedi Hacı İbrahim.
«Bu katlanmak zorunda olmadığımız bir yük... yani matematiksel olarak.»
«İsmail, eğitiminle aklımı karıştırmaya kalkışma. Bizim al-ti erkeğimiz var. Sana göre benim komuta mevkiinden ayrılmamam gerekiyor. Öbür ikisi değersiz diyorsun. Geriye üç erkek kalıyor. Hepsi altı etmiyor mu?»
Gözlerimi yumdum, çoğu zamanki gibi son korku soluğumu içime çektim ve konuştum. «Hemen hemen hiçbir işi olmayan sağlıklı, yetenekli bir kadını var.» «Anlamını çıkaramadım,» dedi İbrahim. Ben titreyerek, «Baba,» dedim. «Nada'ya benim tüfeğimle ateş etmesini öğrettim. Onu buradakilerden herhangi birinin karşısına çıkarabilirim... sen hariç tabii.»
«Ayrıca onu Absalom'un sırtına, kendi arkana alıyorsun, gizliden gizliye okuma yazma da öğretiyorsun,» dedi İbrahim. Ah!!! Peygamberin kutsal adı beni korusun! Bir tokat, bir tekme ya da bir yumrukla on metrelik kayadan aşağı fırlatılmak üzere olduğumdan, emindim! Gözlerimi yumup darbeyi bekledim. Bunu sır olarak saklamak için ne kadar da dikkat etmişim! Ne kadar!
«Eminim ki Sabri, Nada ile nöbete çıkmayı ister!» dedi İbrahim.
«Yo, hayır!» diye bağırıp ayağa fırladığımda, aile namusu burcu burcu tütüyordu içimde. «Yalnızca ben ve Cemil'le demek istemişim!»
«Otur yerine,» dedi babam olağanüstü bir yumuşaklıkla. «Nada ile yapmak istediğin şey imkânsız bir şey. Yalnızca karmaşa dolu bir hayat getirir kızı.»
«Ama eski hayatımız artık zaten yok, baba.» «O zaman da o hayatın geri dönmesi için yıllarca beklemek zorundayız demektir. Beklerken bildiklerimizi, kim olduğumuzu şaşırarak değiliz. Okumak yazmak Nada'nın ne işine yarayabilir?»
«Buradan gittiğimiz zaman... Tabah'a dönene kadar geçecek yıllarda... Allah bilir. Belki bir iş bulmaya ihtiyacı olur.>--

«Asla.»

«Ama okuyup yazmak ona... mutluluk getirebilir.»

«Mutluluğu, onu vereceğim adamda bulur.»

«Baba, dünya değişti!»

«Bazı şeyler hiç değişmez, İsmail. Kadının senin önünde yürümesine izin verirsen, ömrün boyunca hep onun tozunu yutarsın.»

İsrarlıydı. Nada'ya okuyup yazmayı öğretmekten vazgeçmem konusundaki emri de kesindi. Bu seferki görevimde acı bir başarısızlığa uğramıştım. Buradan gitmek istiyordum.

«Otur yerine,» dedi yine. Çöle bakarak, beni soyut sayarak konuştu. «Sabri'ye dikkat etmeliyiz. Bir hırsızlar kentinin insanı o. Bir ailenin bir yığın çocuğu olabilir ama, aslında bir tek oğlu vardır. Şu anda, yakın dostluklar kurmakla ilgili ilk dersini öğreniyorsun. Babayı izleyecek oğul olmak için, çevrendeki herkesin gerçek yanını bilmen gerekir... hangisi senin sadık kölen olacak... hangisi iki taraflı oynayacak... ve özellikle de, hangisi tehlikeli. Liderlerin pek azı kendi katilinden uzun yaşar. Yüz arkadaşın varsa, doksan dokuzunu at, ötekine de güvenme. Eğer o gerçekten senin katilinse, o seni akşam yemeğinde yemeden önce sen onu öğle yemeğinde ye.»

Onun gözüne ne kadar da budala görünmüş olmalıydım. Ağzım öyle kuruydu ki, cevap bile veremiyordum.

«Evet, oğlum, sen yürümeyi öğrendiğin andan bu yana hep lider olmayı umdun, değil mi?»

«Ben budalalanın biriyim,» dedim.

«Birçok budalalıkların toplamı, değerli bir insan yaratabilir. Tabii o budalalıklardan ders almayı başarırsa. Kadınla erkeğin dengesi, bu çöldeki hayatın dengesi gibidir... çok hassastır. Oynama onunla. Sabri'ye gelince...»

«Çok utanıyorum,» diye fısıldadım.

«Sabri'yi daha ilk dakikadan biliyordum,» dedi İbrahim. «O Iraklı subayla yatmaya gerçekten zorlandığına inanıyor :musun sen?»

«Açlıktan ölmek üzereydi!»

«Ota tamirciliği bilen bir genç, Nablus gibi yerde açlıktan

ölecek! Ya da belki yaşamın zorluklarını gördükten sonra Irak ordusunun rahatı fazla çekici geldi.»

«Niçin geldi bizimle?» diye sordum.

İbrahim omuz silktili. «Belki Iraklı dostundan bıkiyordu artık. Belki Iraklı ondan bıkiyordu. Belki aralarında bir âşıklar kavgası çıktı. Belki Sabri, Irak deposundan fazla hırsızlık yaptı, yakalanması yaklaştı. Kim bilir? O, fırsatları değerlendiren biri. Belki bizimle gelmek, Nablus'da karşılaşacağı herhangi bir sorundan kurtulma şansı verdi ona.»

Neden bu kadar şaşıyordum? Sabri günde acaba kaç kez bana gereksiz sarılarak, gerçekten dokunarak, elimi fazla uzun sıkarak, yüzüme anlamlı anlamlı bakarak rahatsız ediyordu beni? Geceleri kaç kez uyandığımda onu kazara olmuş gibi bana dayalı uyur buluyordum? Belki de heyecanını hissedeyim, ilk adımı ben atayım diye bekliyordu kurnazca.

Nada ile arasında olup bitenler neydi!

Budalalığımдан utanıyordum. Bir oyun oynuyordu Sabri elbette. O çekiciliğiyle herkesi oyuna getirebilirdi. Kendini dost bilmelerini sağlayabilirdi. Aynı zamanda, bir dostun kızkardeşini de baştan çıkarabilirdi. İnsanları daha iyi tanımayı öğrenmek zorundaydım.

Hacı İbrahim çöle bakmayı sürdürdü. Ne akıllı, ne bilgeydi. Ben ona karşılık... ne saftım.

«Onu dikkatle izlemeliyiz. En başarılı hainler, Sabri gibi insanın güvenini kazanabilenlerdir. Kızkardeşine elini sürerse onu ölüme mahkûm ederim. Sen..., İsmail! Liderliği uman ve isteyen sen, ilk uygulama dersini o zaman öğrenirsin. Sabri'yi sen yok edersin. Yakın döğüşte...; hançerinin bir vuruşuyla.»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kendi kayama çıktığımda beni sürekli tedirgin eden bir şey vardı. Yüz metre kadar yukarımda bir başka mağaranın ağzı görünüyordu. Kumran çevresinde elbette ki birçok mağara vardı. Ulaşılabilecek gibi olanlarını arasına dolaşıyorduk.

Diğerlerine ulaşmak mümkün değildi. Ancak profesyonel dağcılar, gerekli aletleriyle çıkabilirdi oralara.

Bu sözünü ettiğim mağara da dik bir duvarın üzerindeydi ama, aynı amaca giden birçok yollar bulunabileceğini artık öğrenmiştik. İnsan zamanla ufak el ve ayak dayama oyuklarını, sıçrayacak yerleri, ip kullanmasını öğreniyor.

Saatlerce, günlerce dağ keçilerinin hareketini dürbünlerle izledim. Bu konu benim için önem kazanmaya başladı.

Şimdiye kadar dolaştığımız mağaralarda değerli bir şey bulmuş değildik. Bu yüzden, o tepedeki mağarada hazine bulunduğunu hayal ediyordum. Bir tutku haline geliyordu bende bu.

Bir sabah, kendi kayamda Nada ile oturup çene çalarken Sabri yanımıza geldi. Babamın o sert sözlerine rağmen, ikisinin yanında kendimi hâlâ rahat hissediyordum. Hem zaten yasak bir şey yapmıyorduk ki... konuşuyorduk yalnızca.

Az sonra üçümüz birlikte yukardaki mağaraya doğru bakıp oraya tırmanma olanaklarını tartışmaya başladık.

«Sanıyorum bir yol saptadım,» dedim. «Sorum olmaz,» diye sonuca vardı Sabri. Nada heyecanla, «O halde hemen

gidelim!» dedi. Sabri omuzlarını kaldırdı. «Bugün canım istemiyor. Hava çok' sıcak.»

*

Bunu ilk önce onun söylediğine memnun olmuşum. Yoo, korktuğumdan değil... yani fazla korktuğumdan değil ama... dimdik duvardı ne de olsa. «Belki yarın,» dedim.

Sabri, «Evet, belki yarın,» diye bana katıldı. «Yoo, durun,» dedim. «Ben yarın gelemem. Nöbetim var. Öbür gün olmaz mı?»

Sabri, «Öbür gün de ben gelemem,» dedi Sabri bu sefer. «Suya gitmem gerek.»

«Ondan sonraki gün de ben doluyum,» dedim. «Haftaya.» «Evet, haftaya!»

Nada ayağa fırladı, bize güldü. «Korkuyorsunuz,» diye bağırdı, «ikiniz de korkuyorsunuz.»

Bir ağızdan, «Asla!» diye itiraz ettik.

349

«O halde şimdi gidelim!» Bu söz ağzından çıkar çıkmaz,-keçiler gibi kayalara doğru atıldı. «Celsenize!» diye seslendi bizi kışkırtırcasına.

Bir kadından gelen böyle bir küçümsemeye elbette ki Sab-ri de, ben de dayanamazdık, isteksizce, titreyerek ayağa kalktık, içimize birer soluk çekip göğsümüzü şişirdik.

«Tırmanma takımlarını alayım,» dedim. Ben dönene kadar bu fikirden vazgeçeceğini umuyordum. Çok yavaş adımlarla mağaraya girdim. Upuzun bir ip buldum, omzuma attım, matarayı doldurdum, bir fener kaptım, geldiğimden de daha yavaş adımlarla çıktım..

Allah kahretsin! Nada tırmanmayı durdurmamış, altmış yetmiş metre yükselmişti bile. Gülüyor, Sabri'nin santim santim, zorlukla tırmanışını alaya alıyordu. Bacaklarımdan titrememelerini rica ettim, ardından Allaha dua ettim ve tırmanmaya başladım. Ah, ne korkunçtu! Gözlerimi kaya çıkıntılarına sarılan ellerime dikmişim. Ayağım kaydıkça aşağıya bakma hatâsına düşüyordum. Bir milyon metreydi o kaya duvarın derinliği... belki daha da fazlaydı... Bağırarak, bu kadarı yeter, diye seslenmek geliyordu içimden. Çıktıktan sonra bir de tekrar inmek zorunda kalacağımızı biliyordum. Tabii daha önce bir başkasının vazgeçmesini beklemek zorundaydım. İçimdeki pis bir duygu, vazgeçenin Nada olmayacağını fısıldıyordu. Gözüm ne zaman ona ilişse, siyah entarisinin korku bilmez bir hızla biraz daha uzaklaşmakta olduğunu görüyordum.

«Gelin! Gelin!» diye bağıırıyordu. «Burası çok güzel!» Allaha şükür, dinlenmek için yassı bir kaya üzerinde durdular, inşallah ben yanlarına varana kadar daha yukarıya tırmanmaktan vazgeçerler, diye dua ettim. Çünkü artık altıma yapmak üzereydim. Yanlarına vardığımda Nada, Sabri'nin tepesine dikilmiş duruyor, onu rahatlatmaya çalışıyordu. Sab-ri korkudan donmuş durumdaydı. Ne yukarı, ne aşağı, ne de başka yana gidebiliyordu. Konuşamıyordu bile. «Pöff!» dedim. İlk vazgeçenin Sabri olması beni olağanüstü memnun etmişti. «Eh, daha fazla tırmanmanın gereği yok,» dedim. «Artık kaygılanma, Sabri. Ayıp değil ki! İplerle inme-

350

I

ne biz yardım ederiz.» Kolumu omzuna attım, ona anlayış gösterme bahanesiyle kendi titrememi gizlemeye uğraştım. Sabri, doğrusu benim kadar anlayışlı bir dostu olduğu için şanslıydı. «Kötü kader. Sonra tekrar deneriz, ha, Sabri?» Yumurtadan yeni çıkmış civciv gibi bir ses çıkardı. Başımı kaldırdığımda Nada yine gitmişti. Ah, ah! Dikkatle ayağa kalktım, sırtımı kaya duvara mümkün olduğu kadar yasladım, kenardan uzaklaştım, ama o arada aşağıya bakma hatâsına tekrar düştüm.. Ah, Tanrım!

«Nada!» diye bağırdım. «Buraya gel! Bu bir emirdir!» «ismail! Şuraya kadar! Gel! Kocaman bir yarık var. Oradan yürünüyor. Burası çok daha kolay!»

Yukarıya baktım. Aşağıya baktım. Hangisi olsa ölecektim nasılsa.

«Sabri, gel bitirelim. Nada bir yol buldu.»

«Ya-ya-ya-yapamam,» diye kekeledi.

Onu zorlamakta anlam yoktu. Felç olmuştu sanki. Tepeden tırnağa tere batmıştı. «O halde burada kal ve kıpırdama. Hemen döneriz. Tamam mı?»

Başını evet anlamında sallamayı başardı.

Adımlarım az sonra kolaylaştı. Zaten o andakinden daha fazla korkmama da olanak yoktu. Biraz daha zaman geçince enikonu cesaretlendim. Mağaranın ağız da yaklaştıkça yaklaştı. Nada hiç korkmuyordu. Deliydi herhalde kız. Daha önce ömrümde bir kıza bağımlı olmamıştım ama, beni yukarıya çeken eli kadar rahatlatıcı bir duyguyla da karşılaşmamıştım.

«Ne zevkli, değil mi?» diye soludu.

«Kolaydı,» dedim.

Mağaranın ağızında elele durduk. İnsan yeni bir mağaranın ağızına hep kuşkuyla yaklaşır. Feneri yakıp onu önden soktum. Parmak uçlarına basarak girdi, yarasalann dışarı uçmasını bekledi, ama burada yarasa yoktu. Arkasından yaklaştım, feneri duvarlarda gezdirdim.

Nada bir çığlık koparıp kendini benim kollarıma attı. Orada.' Köşede! Bir yığın insan kemiği.

«Zıyanı yok,» dedim boğuk bir sesle. «Ölü onlar.»

Az sonra daha da üzüntü verici bir şey gördük. Kocaman

351

bir kap içinde, küçük bir bebeğin iskelet kemikleri vardı. Başının yanında bir küçük kâse ile biraz tahıl duruyordu.

«Acaba kimdi?» dedi Nada.

Dolaşmaya başladık. Taştan bir mihrabın önünde başka çocuk kemikleri de vardı. Mikrabi altında hâlâ ateş izleri göze çarpıyordu. Bunların ne anlama geldiğini bilmiyorduk ama, her geçen dakika cesaretimizi daha da arttırıyordu. Öteleri, derinleri yoklamaya devam ettik. Üç salondan geçtik. Hepsinde, daha önce burada yaşanmış olduğunun izleri vardı. Düzinelerle küçük kap... çoğu kırık, bir sandalet, bir saç tokası, tahıl, kumaş ve sepet parçaları, taştan bir tür mutfak ocağı, kap-kacak.

Fenerimin ışığı söndü, pil bitmekte olduğunu belli etti. «İşe yarayacak bir şey yok,» dedim üzgün bir sesle. «Çıksak fena olmaz.»

«Dur, şu arkada,» dedi Nada, bir deliği gösteriyordu. O delik o kadar alçak tavanlı bir odaya açılmaktaydı ki, Nada içeriye girebilmek için emeklemek zorunda kaldı.

«Gel, Nada. Bu ışık sönerse başımız derde girer.» Beni dinlemediği için kızırıyordum ama, onun ardı sıra emeklemekten başka çarem de yoktu. «Fazla alçak,» diye ya-kıldım. «Burada kimse yaşayamaz.» «Ama bir şey saklayabilirler.»

Oradan çıkan başka yol yoktu. Sıkıştık. Dönmek bile zordu. Fenerimi çevrede dolaştırdım. Tek görebildiğimiz, bir yığın değnek oldu.

«Burada bir şey yok,» diye direndim. «Bu değnekleri buraya birisi getirmiş olmalı.» «Ne olmuş?» «Dur. Dinle,» dedi.

«Hiçbir şey duymuyorum.»

«Şurada... duvara dokunduğun yerde... tam dönerken.» «Birkaç taş kaydı yalnızca,» dedim. «Bir daha dönecek değilim.»

«İsmail! Işığı oraya tut. Nedir o!»

Düşen taşlarla birlikte delikten dışarı kayan bir sepetin

ucu. Başka bir şey yoktu. Nada değneklerden birini aldı, kovu-'ğün içini yokladı. Birden, sanki bir kapak açılmış gibi oldu. Dışarıya bir şeyler dökülmeye başladı! Birçok şey! Altı tane, ya da daha fazla! İçerisi öyle dardı ki, hemen hemen yüzükoyun yatar durumdaydık. Düşenlerin ne olduğunu inceleyemi-yorduk. Homurdanarak duruşumu değiştirdim, bir değnek aldım, kovuğu kurcaladım, genişlettim, elimin girebileceği kadar büyüttüm. Elimi sokunca üç madenî eşyayı daha dışarı çekebildim. Fenerimin ışığı tekrar zayıfladı.

«Taşıyabildiklerini al. Ötekileri ben alırım. Çıkalım buradan!»

Giriş yerine tam zamanında vardık. Mağaranın ağzı görüldüğü anda fenerim tümüyle söndü. Getirdiğimiz şeyleri yere koyduk, baktık. Madenden yapılmış çok güzel parçalardı. Bakırdı sanıyorum. Kıvrımlı bükümlü süsler vardı üstlerinde. Bir tanesinde ibex başı, ötekinde taç biçiminde çevrelenmiş oymalı kuşlar görünüyordu. İki tane de fildişiinden yapılmış, kıvrık, üzeri delikli başka cisim vardı.

«Ne bunlar, İsmail?»

«Bilmiyorum ama bence çok önemli şeyler.»

«Onları içine koyup taşıyacak bir torbamız yok,» dedi. «Saklayalım, sepetle gelip alalım.»

«Yoo, birileri bulup çalabilir,» diyerek gömleğimi sırtımdan çıkardım. Bakırların yansınlı sığdırabildim gömleğe. Ne yapacaktık? Allahım, yardım et de düşünebileyim! «Peki, Nada... senin eteğin!» dedim.

Hiç düşünmeksizin, hemen çıkardı. Ayağında yalnızca iç şalvarı kaldı. Zaten ayak bileklerine kadar geliyordu.

Namusunu onlar koruyacaktı. «Bakmamaya çalışırım,» dedim şövalyece bir tavırla. «Yanlışlıkla bakarsam, ömrümün sonuna kadar sözünü etmeyeceğime yemin ediyorum.»

«Zıyanı yok, sen benim kardeşimsin,» dedi. «Hem zaten bu daha önemli.»

Sabri'nin yanına vardığımızda o da kendini bir dereceye kadar toplamıştı. Mutluluğumuz aşağıya inişimizi kolaylaştıracaktı. Tam yola çıkacağımız sırada, bütün bu olup bitenleri İbrahim'e anlatmak zorunda kalacağımız geldi aklıma. Küçük

352

353.

bir yalan uydurup birlikte yemin etmeliydik. Ömrümde ilk defa, bir kadın karşısında utandığımı hissediyordum.

«Nada, babama senin benimle ve Sabri ile buralara tırmandığını söyleyemeyiz. Ben yalnız geldim diyebilirim ama, bunların hepsini tek başıma aşağıya taşıyamayacağımı anlar. Sabri ile ikimizdik demek zorundayız.»

iri, parlak gözleri gücenik bir ifadeyle doldu. Sabri kendi 'bakışlarını indirdi. Nada'nın yüzüne bakamıyordu. Ben de bakamıyordum.

Yarım saat kadar ses çıkarmadan oturduk. Sonunda Nada benim elimi tuttu, bir cesaret gösterip Sabri'nin de elini tuttu. «Hakkın var, İsmail. Bunları Sabri ile ikiniz buldunuz. Ben orada değildim.»

DOKUZUNCU BÖLÜM

İnsan kendini Bedevi sanabilir. Buna iyice inanabilir, onlar gibi yaşamaya da kalkabilir. Çöl faresi diye bilinen tipler bir'süre hayatta bile kalabilirler. Ama eğer orada doğmamış-sanız, çöl sonunda sizi emip kurutur.

Benim cennetim de on beşinci doğum günümde erozyona uğradı.

Önce kum fırtınaları çıktı. Gökyüzü karardı. Başlangıçta üzerimize dökülenler çekirge mi, yoksa kum mu, anlayamadık. Çölden denize doğru hamsin denilen ters bir rüzgâr esmeye başladı. Fırın gibi sıcak bir rüzgâr. Bizi döve döve esti üzerimizden. Yapılabilecek tek şey yere çömelmek, sırtını rüzgâra verip kesik kesik solumaktı fırtına duruncaya kadar. Milyarlarca kum taneciği, can yakan bir hızla çarpıp duruyordu. Kumlar kör edecek diye, göz açmaya ve hareket etmeye de olanak yoktu. Giysilerimizi yırtıyor, derimizi yaralıyor, soluğumuzu tıkiyordu kumlar.

Mağaranın ağzını kapatmaya çok uğraştık ama, kumlar yine yol bulup içeriye doldu, yiyeceklerimiz, silâhlarımız, yakıtımız hep kum doldu. Saçlarımıza da girdi kumlar. Bir haf-

ta boyunca kum tükürüyorduk her fırtınadan sonra. Dişlerimizde, burnumuzda hep kumlar vardı. Mağarayı ne kadar temizlersek temizleyelim, bu durumdan kurtulamıyorduk. Yemeğimizin içinde de, tırnaklarımızın arasında da, tenimizin gözeneklerinde de hep kum...

O kum fırtınalarının peşinden, ufacak bitler çıkageldi. Kaşlarımıza, vücut kıllarımızın arasına yerleştiler. Birbirimizi gazla yıkıyor, sonra kaynağa gidip sabunlanıyorduk ama, sabunumuz da azalmaya başlamıştı. Bitlerden kurtulmak için,, derimizin gazdan yanmasına razı olmak zorunda kaldık.

Her fırtınadan sonra silâhlarımızı söküp temizlememiz günler alıyordu. Erzakımızı da sandığımızdan daha hızlı kullanmaya başlamıştık. Gaz, yağ, sabun, bazı yiyecekler iyice azaldı. .Onları Jericho'dan bulmaya olanak yoktu. Orada her şeyin kıtlığı vardı. Nüfus artmış, yüz katına çıkmıştı. Her şey karaborsadaydı. Jericho'ya akan kalabalıklar • kısa zamanda paralarını da, mücevherlerini de bitirdiler. Biz- de mağarada hiç parlak durumda değildik. Kullandıklarımızın yerine yenisini koyamıyorduk. İki aydan kısa bir zamanda her şeyimiz bitecekti... tükenecekti.

Kum fırtınalarının ve erzak azalmasının en kötü etkisi, zihinlerimize yaptığı etkiydi. Ramize ile Fatma hamileliklerini çok sefil geçiriyorlardı. Durmadan kusuyor, ağlıyorlardı. Bizler de hırçın, kavgacı olmuştuk. Vara yoğa kavga çıkarıyorduk.. Bazen o kadar öfkeleniyorduk ki, karşımızdakini üzme için birtakım sırları açığa vurur gibi yapıyorduk. Tabii o sırlan aslında tam anlamıyla açıklıyor değildik. İçimize gömüyor, yalnızca üstü kapalı geçiyorduk.

Derken sular bastı-. İlk kış yağmuru tüm barajlarımızı yıktı, ilkbahar ve yaz boyunca harcadığımız bütün emekleri boşa çıkardı. Toplayabildiğimiz bir damlacık su hem pis, hem bulanıktı. Kullanamıyorduk bile, nerede kaldı içmek.

Kayalardaki yarıklar, suların derecikler halinde mağaranın içine dolmasına da izin veriyordu. Kötü havalarda, ayak bileklerimize kadar sular içindeydik. Yarıkları kapatmaya olanak yoktu. Rutubet sürekli hale geldi, tahıllarımız küflenmeye-başladı.

354

355

Rutubetten ayrıca böcekler de türedi. Hem yiyeceklerimize saldırdılar, hem de üstümüzde gezinip bizi uykusuz bıraktılar.

Ayakkabılarımızın tabanları eskidi. Ayaklarımız kayalara tırmanmaktan sertleşti ama, bir yandan da yarılmaya, kanamaya başladı. İlâç yoktu. Öksürüklerimizi geçirecek şifalı otlar bile yoktu. Ne dizanteriden kurtulabiliyorduk, ne de yüksek ateşten. Kıyafetimiz öylesine dökülmeye başladı ki, bizi ne sıcaktan, ne de yağmurdan korur oldu.

Gözümüz Hacı İbrahim'de, buradan gitmek için bir işaret bekliyorduk. Gitmek artık daha iyi seçenek olarak gözükmeye başlamıştı. Babamın liderliği altında bile, irademiz çok zayıflamıştı artık. Güvenimiz, aile gururumuz, o evrensel ürküntünün içinde yıkılıyor, yerini korkulara, umutsuzluklara, kuşkulara bırakıyordu.

Λ * *

Hacı İbrahim'in asıl belini büken, durmadan Jericho'dan gelen kötü haberlerdi. İkinci ateşkes sona ermişti. Mısır donanmasının beş gemisi batmış, Yahudiler Beersheba'yı almış, Mısırlıları Negev Çölü'nde kovalıyor, hattâ Sina'ya bile geçiyorlardı. Kavukçu'dan ve Kurtuluş Ordusu'ndan geriye kalanlar sınırların dışına itilmişti. Suriye'nin işi bitikti. Galile'ye sıkışmışlardı Suriye'liler. Lübnan ise hiçbir zaman etkin olmamıştı zaten.

Yahudiler gerçi iki girişim daha yapmış, Latrun'u yine alamamışlardı ama, Kudüs'e giden ikinci bir yol inşa etmiş, kentin kendilerine ait bölümünü kurtarmışlardı.

Arapların uğradığı felâket karşısında, kabile intikamının zamanı da gelip çatı.

Clovis Bakşir, yani Nablus'un Belediye Başkanı, masasında çalışırken Müftü'nün katilleri tarafından Abdullah'ı destekliyor diye öldürüldü.

Abdullah buna misilleme olarak Lejyon'unun özel birliklerini yollayıp yarım düzine Müftü yanlısı muhtarı öldürttü, batı kıyısından düzinelerce Müftü yanlısı vatandaşı toplatıp I. Amman'a götürdü, cezaevlerine tıktı.

J

Herkesin hayalinde olan Yahudileri yıkma amacı ortadan

kalkınca, her birinin ne gibi gizli anlaşmalar yapmış olduğuna dair korkunç 've iğrenç hikâyeler sardı ortalığı.

Bunların ilki Suudi Arabistanlılara aitti. Onların Ürdün'le uzun bir sınırı vardı. Abdullah'la da aralarında kan davası güdüyorlardı. Abdullah'ı ve Hâşimî ailesini Arabistan'dan süren zaten Suudi'ler olmuştu. Böyle hareketler asla unutulmazdı. Suudiler Abdullah'ın güçlenmesini hiç istemiyorlardı. Yeterince palazlandığı zaman öç almaya kalkacağı belliydi çünkü.

Bir Arap zaferinin gereği olarak Abdullah'ın Arap Lejyonunu da işe bulaştırması şart olduğundan, Suudiler Mısırlılara, Iraklılara ve Suriyelilere taviz verip Abdullah'ı da zorla savaşa sokmalarını istemişlerdi. Onların planı, Lejyonun Batı yakasını kapmasıydı. Sonra Abdullah öldürülecek, krallığı dağılacak hepsi arasında paylaşılacaktı. Oysa Lejyon birlikleri Batı yakasında epey yer elde ederken, Abdullah katillerden uzak durmasını kurnazlığıyla başarmıştı.

ikinci bir komplo da Mısır tarafından uygulanıyordu. Onlar da Gazze şeridini ele geçirmişlerdi. Müftü'yü Gazze'ye getirmiş, ona ve taraftarlarına bir «Tam Filistin Hükümeti» kur-durmuşlardı. Aslında Mısırlılar Gazze şeridini Filistin olarak değil, askerî bölge olarak görüyorlardı.

Bundan sonra, Abdullah'ın birtakım gizli anlaşmaları ortaya çıkmaya başladı. Anlaşıldığına göre, Kavukçu baştan beri Abdullah'ın' ajanıydı. İşbirliği yapması gereken Müftü'nün komutanlarından birçoğunun kuyusunu o kazmıştı. Yokedilmişti adamlar. Bunun ücreti olarak Kavukçu, Batı Filistin'in ilk valisi ilân edilecek, orayı Abdullah adına yönetecekti. Bu arada Mısır, Irak ve Suriye'nin içinde baskı rejimleri, hapsetmeler, cinayetler, bakan ve generallerin sonunu getiren olaylar oluyordu. Rejimler her yerde sarsıntı geçirmekteydi.

En korkunç fırtına, 1949 yılbaşından sonra geldi. Seller öyle şiddetlendi ki, vadi yataklarından taşıp bir düzine delikten mağaramıza da dolmaya başladı. Yenilmemize ramak kalmıştı. Kemal korkudan bir gece aklını kaçırdı gibi oldu. Gebe kadınların durumu bitikti. Cemil'le Ömer yumruk kavgasına tutuş-

356

357

tular. Demir kadın Hacer bile büyük gerilim altında olduğunu belli ediyordu.

Jericho'ya yaptığını bir günlük yolculuktan döndüğümde babamı yine her zamanki gibi makinelinin başında buldum. Paçavralara sarınmış, bitkin durumda oturuyordu.

«Baba,» diye bağırdım. «Bitti artık. Bir ateşkes daha başladı ama bu sefer antlaşmadan söz ediyorlar.»

İbrahim bana döndüğünde yüzünden sular akıyordu. Bu yüzden gözlerinin yaşlı olup olmadığını anlayamadım.

«Artık Abdullah'a gitmemiz mi gerek, baba?»

Güldü. Alaycı, acı bir sesle güldü. «Hayır,» diye fısıldadı. «Bizi çıkmaya zorlayanların hiçbirisi bu felâketle karşılaşmak istemeyecektir. Anlamaları elli yıl sürecek. Yahudilerin kazanmış olduğunu nasıl anlarlar? O noktaya varamazlar... asla. Bekleyemeyiz, İsmail. Bırak birbirlerini parçalasınlar, bırak birbirinin kemiklerini kırsınlar. Hiçbir şeyi halledemezler. Bize 'bu yaptıkları için lanetler yağacak onlara. Bizim bir tek amacımız var. Biz Tabah'a döneceğiz. Yalnızca Tabah'a dönmeyi düşün. Yalnızca Tabah'ı düşün...»

ONUNCU BÖLÜM

Ocak, 1949

Gideon Asch, Ürdün istihbaratından Albay Ferit Zeyyad ile yaptığı işbirliği görevinden .epey hoşlanıyordu. İngilizlerin eğittiği, Sandhurst mezunu Zeyyad, Arapların Arap olmayanlarla yaptıkları toplantılarda, engel oluşturan bir yığın ulusal alışkanlığını bir kenara bırakmış bir insandı. Ana konuya gelmesini biliyordu. Zayıf bir fikri, boş kelimeler sosuna bulayıp yutturmaya kalkışmıyordu. Sloganları da elinden geldiği kadar az kullanıyordu.

Buluşmaları sapa bir köy olan Tillal'da yer alırdı. Bu köy, Ramallah yakınlarındaki savaş hattına yakındı. Tarlalarının bazıları, Yahudilerin elinde bulunan alana doğru taşıyordu. Bu

358

cephede çatışmalar statikti. Sinsi bir anlaşma, sahte bir ateşkes hüküm sürüyordu. Köylüler ileri geri geçebiliyor, ürünlerinin bakımını yapabiliyorlardı.

İkide bir oraya bir Ürdün mangası uğruyor, köylülere tarlalardan çekilip evlerine gitmelerini öğütüyordu. Az sonra: ^ Zeyyad'ı getiren araba sessizce köye giriyor, boş bir gözlem mevziinin yakınına park ediyordu.

Birkaç dakika geçince, Yahudi, tarafından tek başına bir-adam çıkageliyor, sinyal lambasıyla işaret veriyordu. Cevap sinyali verilince Gideon hattı aşıyor, o da boş binaya giriyordu. Gideon'un, yalnızca Zeyyad'la buluşmalarında gördüğü bir şişe Johnny Walker masada hazır beklemekteydi. Gideon ka--pidan girerken Zeyyad da bardakları doldurdu, «İngiliz kalleşlere,» deyip havaya kaldırdı. Gideon da kendi bardağını kaldırdı. «Karar verildi, Zeyyad. Rodos Adası, mütareke görüşmelerinin yeri olarak az önce saptandı. Ralph Bunche'nin kendisi arabuluculuk yapmayı kabul etti. Abdullah'a bir saate kadar Amman'da haber verilecek.»

«O halde sizinle ilk konuşan Ürdün mü olacak?» diye sor-, du Zeyyad hevesle.

«Hayır. Mısırlılar .olacak,» diye karşılık verdi Gideon.

«İlk önce bizimle temas edeceğinize söz vermiştiniz.» ^

«Çalışırım diye söz vermiştim. Çalıştım. Tutturamadım.»

«Bunun hiç anlamı yok. Mısır ordusu zaten yenik. Bizim, elimizde topraklar var. Önce bizimle konuşmalısınız.»

«Ne yazık ki büyük güçler hâlâ Mısır'ı en büyük Arap ÜK keşi olarak kabul ediyor.»

«Karılar gibi savaştılar!»

Gideon omuz silkti.

«Konferans ne zaman başlıyor?» diye sordu Zeyyad.

«Bir hafta, on güne kadar. Galiba 33 Ocak diye bir söz-geçti.»

Albay Zeyyad bardağını elinde döndürdü, bir yudum aldı, homurdandı. «Mısırlılarla ateşkesten önceki durumu ne kadar-uzatabilirsiniz?»

«Pek fazla değil,» dedi Gideon. Az sonra uçakla Negev'e
359;

ateşi kesme emrini kendisinin iletmek zorunda olduğunu biliyordu.

«Mısırlılar yıkılmak üzere,» dedi Zeyyad. «İki gün, en çok üç gün içinde Gazze şeridini size ordularının yansıya birlikte - teslim edecekler.»

Gideon, «Bizim Gazze şeridinde gözümüz yok,» diye karşılık verdi.

«Benimle Arap oyunları oynama.» Zeyyad sinirlenmişti. «Gazze şeridi Ürdün'e lâzım. İsrail topraklarından geçip oraya ulaşmamız gerek.»

«Bakıyorum siz Amman'da geleceğe dönük planlarla uğraşıyorsunuz. »

«Krallığın denize açık bir tek kapısı var, o da Akabe. Mısır istediği anda orayı kapayabilir. Onların insafına sığınmış durumda kalamayız. Gazze'de bir limanımız olması şart.»

«İngilizler o işi, Doğu Filistin'deki patırtıyı yaratmadan önce düşünmeliydiler, Zeyyad. Hem sen galiba müttefikiniz kim, düşmanınız kim, karıştırıyorsun biraz.»

«Söyletmek istiyorsun, değil mi? Pekâlâ, söyleyeceğim. Mısır bizim İsrail'den fazla düşmanımız. Gazze'yi neden almak zorundayız, biliyorsun. Karşılığında ne istediğinizi de biz biliyoruz ve anlaşılmaya hazırız.»

«Eğer bizden Gazza'yı alıp sizin için elde tutmamızı isterseniz, biz de karşılığında sizden bir barış antlaşması isteriz.

Ateşkes değil, mütareke de değil, bir barış antlaşması. Abdullah istese bile öyle bir antlaşma'yapacak kadar güçlü değil. Bunu biliyorsun.

Yeni Yahudi devletiyle bölgesel bir dayanışma içinde çalışmak Abdullah'ı çok heveslendiriyordu. Ekonomik açıdan, Yahudilerle işbirliği kendisi için kazançlıydı. İsrail'le Ürdün sessiz ortaklar olarak Mısır, Irak ve Suriye'yi yeni bir saldırıdan önce iyi düşünmeye zorlayabilirlerdi. Zaten Yahudilerle1; Abdullah zoraki düşmandı birbirine.

Bir barış antlaşması? Pek atak bir fikirdi bu. Beri yandan,; Abdullah'ın ölüm fermanı da olabilirdi. Abdullah'ı Arap olmamakla damgalarlardı. Bir parya, bir cüzzamlı sayılmayıs

360

başlardı. Kendi Lejyonu bile karşı dönerdi ona. Yoo, bu kadar atak bir hareketi yapmak doğru olmazdı.

Zeyyad, kraliyet mührü taşıyan bir zarf çıkardı. Zarfın arkası mühürlü değildi. «Lütfen oku,» dedi. «Sonra mühürleyeceğim.»

Sayın David Ben Gurion

Başbakan, İsrail Devleti

Çok yakın dostum ve hasmım .-

Çirkin ve kanlı bir savaş yaptık. Bu savaş her zaman ortak çıkarlarımıza dönük seyretmedi, her zurnan inandırıcı olmadı. Ne yazık ki ortada pek çok halledilmemiş sorun kalacak. Bir tek durumun birçok gerçeği olabildiğine, bu gerçekler devletten devlete değişebildiğine göre, ilerde aramızda sessiz bir işbirliği şart olmaktadır.

Tahmin edebileceğiniz gibi her zaman bağımsız hareket edebilecek durumda olamıyoruz. Bu yüzden sabırlı olmamız gerek. Sabrın sonu selâmettir. Ama konuşulmamış sözler, yazılmamış anlaşmalar, anlamsız bir ateşkes belgesinden daha güçlü olabilir. Bu tür anlaşmalar bize uzun bir barış ve gelişme süresi getirebilir.

Bu nedenle sizden rica ediyorum, Gazze şeridiyle ilgili savaşınızı sürdürüp ortak düşmanımızı saf dışı bırakın ve bölgenin ilerdeki kontrolünü bize devretmeye yatkın bir tutumu benimseyin. Böylelikle benim Batı Yakasını ilhak etmem garantilenir, ikimizin de bir arada yaşama şansımız çok güçlenir.

Gazze şeridini kime isterseniz verin ama, lütfen Mısırlıların eline geçirdesin.

Büyük içtenlik ve hayranlıkla, Saygılarımı sunarım. Abdullah

361

- Gideon, Batı Kudüs'teki manastırın yakınında bulunan bir çırpıda kurulmuş hava pistinden, hazır bekleyen Piper Cub uçağına bindi.

«Tel Aviv mi?» diye sordu pilot. «Hayır. Güney cephesindeki ileri komuta mevki.» «Hangi cehennemde orası?»

Gideon birkaç dakika haritayla oynadı, sonra Sina'daki bir yeri daire içine aldı. İşaretlediği yer, El Arış'ten birkaç mil uzaktaydı. «Oralarda bir yerde bir pist var. Telsizin dalgasını biliyor musun?»

«Evet, ama verici oldukça zayıf.»

«Eh, yeterince yaklaşıncaya onlara bir seslenir, tam yerlerini öğreniriz.»

Uçak Kudüs'ten çıkabilecek yüksekliğe varmak için üç kere tur attı, sonra dağlar arasındaki koridordan uçtu. Aşağıda-düzgün bir alan belirlediğinde, sola, Negev'e doğru döndüler. Kum fırtınasının ilk belirtileri minik uçağı fena halde

sarsmaya başladı. At sırtındayken çok cesur olan Gideon'un parmak eklemleri bembeyaz kesildi. Pilot güldü. Bundan çok daha kötü havalarda, sapa yerlerdeki kibutzlara paraşütle erzak ve cephane atmışlığı vardı. «Koltuğuna sıkı tutun, Gideon, yaman bir yolculuk yapacağız,» dedi.

* * *

Savaşın sonu, Ben Gurion'la generalleri -arasında uzun zamandan beri var olan düşünce ve felsefe ayrılığını daha da kızıştırmıştı. Ben Gurion gerçi yüzyılın başından beri Filistin bataklıklarının, büyük siyasal mücadelelerin lideriydi ama, Polonya getolarından buraya taşıdığı izlerin etkisinden de sıyrılmış değildi.

Ben Gurion'da Yahudilerin orduya ve askere karşı duyduğu doğal güvensizlik vardı. Ordu her zaman baskı demektir. Beri yandan, Yahudilerin savaşma yeteneğine de tam güvenmiyordu. Büyük Yahudi askerî tesislerinin kurulmasından korkuyordu. Palmach'ın, Haganah'ın yeni gençleriyle olsun, israil Savunma Kuvvetleri'yle olsun, arasında bir nesil boşluğu vardı.

362

Askeri kesimin gençlerinin çoğu, ihtiyarın artık İsrail Bağımsızlığını ilân etmekle varacağı yere vardığı kanısındaydılar. Zaten Palmach ve Haganah'ın atak gençleriyle arası epey önceden açılmıştı. İhtiyar silâha güvenmekten çok, masabaşı görüşmelerine güveniyor, ağırlık veriyordu. Eski bir prensibe bağlı kalıyor, hiçbir küçük ülke, sırtını büyük güçlerden birine dayamadıkça savaşa başlamamalıdır diyordu. Buna imkân olmadığına göre, her şeyi siyasal yoldan çözümlemeye çalışıyordu. Daha geniş savaş nizamı, daha fazla silâh alımı için fon isteyen subaylarıyla sürekli çatışıp dururdu. Savaş yanlıları en sonunda yeni devletin sağlam bir orduya sahip olup sınırlarını güvenli tutması gerektiği sonucuna vardılar.

Muhalefet kendini Yigal Allon'un kişiliğinde temsil ediyordu. Kendisi Kutsal Kitap'taki Joshua'dan bu yana en büyük general diye tanınmaya başlamıştı. Gideon Asch gibi o da Ga-lile'de doğmuş, kibutzlarda yetişmiş, genç bir Palmach subayı olmuş, adamları tarafından pek çok sevilmişti. Her şeye sahipti Allon. Hem arabulucu, hem plancı, hem sert komutan, hem eğitimci, en önemlisi de tümüyle dürüst ve adanmış bir insandı, israil Savunma Kuvvetleri'nin diğer liderleri gibi, o da kendi adamlarını başka yerlerdeki generallerden çok daha iyi tanırdı. Palmach'ın başkomutanı, sonra Alay Eğitim başkomutanı olmuş, yeni ordunun kurucusu ve babasıydı. Henüz otuz yaşındaydı ama, gelecekte başbakan olamasa bile, en azından Genelkurmay Başkanı olacağını herkes hissediyordu. Aynı zamanda Yigal Allon'un Tel Aviv ve Kudüs'ü içeren en önemli Orta Cephe'ye komuta etmesi gerektiği kanısı da yaygındı. Ama herhalde yıldızı fazla parlak olduğundan olacak, Ben Gurion onu çöldeki güney cephesinin komutanlığına sürgün etmişti.

Bunun nedeni Allon'un ciddi bir siyasal rakip olmasından değildi. Yalnızca Ben Gurion çok iyi tanımadığı, yanında pek rahat etmediği yeni tür Yahudilerden olduğundandı.

* * *

Hava pistini zayıf bir radyo sinyaliyle buldular. Gideon daha uçağın tekerleri yere değer değmez alındı, dürbünle gö-

363

rüleebilecek kadar yakın olan vahadaki karargâha götürüldü. Yigal Allon'la Gideon birbirlerini görünce hemen kucaklaşarak selâmlaştılar. Bu kucaklaşmaları, son derece içten ve sevgi doluydu.

Allon ordusunun durumunu Gideon'a anlatırken yüzü çaresizlik yansıtıyordu. El Ariş, Gazze şeridinin dibinde, Sina Çölü'nün de başlangıcındaydı. Tarih orada Filistin atlı arabalarının savaşlarından, İngiliz tank saldırılarına kadar her türlü savaşı kaydetmişti. Bir demiryolu orada denizi kucaklıyor, Süveyş Kanalı'na tosluyor, sonra karşıdan Kahire'ye doğru devam ediyordu.

«İstihbaratımın bildirdiğine göre yirmi vagonluk bir tren gelmiş. Mısırlı subaylar bu gece kaçmayı planlıyorlar.'

Yeterince ray söktürdüm. Tren en azından yarına kadar gidemez. Ama Gideon, biz El Ariş'i yokladık. Hiçbir şeyleri kalmamış. Orayı iki alay askerle alabilirim, tüm Gazze şeridini de onlara kapatabilirim.»

Gideon tam ateşkes emrini vermek üzereydi ama... vermedi.

«Saldın emrini koparabilmek için iki gündür ihtiyardan j görüşmek için randevu almak üzere yalvarıp duruyorum. Hep j sessizlik geliyor cevap olarak. Artık saldırlabilir miyim?» diye sordu Allon.

Gideon cevap vermedi. Allon'un bu sorununu Ben Gurion ile konuşmaya, kabineye, kuvvet komutanlarına yansıtmaya hakkı vardı.

«Saldırmayacağına söz verersen, sana Ben Gurion'dan sabah için randevu koparacağımı garanti ederim,» dedi. «Ya ateşkes emri gelirse?»

«Benim uçağında gelmedi,» diye yalan söyledi Gideon. «Yigal, sen on iki saat kadar uzak dur karargâhından. Emir sana şahsen tebliğ edilmezse, uygulamaya geçemezsin, tamam mı? Bak, saçmalık etme, sana ne diyorsam onu yap. İhtiyarı yumuşatmaya çalışacağım senin için...»

* * *

364

David Ben Gurion ufak tefek, kocaman kel kafasının çevresinde at nalı biçiminde kar beyazı saçları olan bir adamdı. Gideon birkaç saat sonra odaya girdiğinde, en keyifli hallerinden birindeydi. Ateşkesi uygulatabilmek için çılgın gibi

çalışmıştı bütün gün. Her şey yolundaydı. Bir tek Mısırlıların durumu hariç. Oradaki genç ve ateşli komutan Yigal Allon'un hâlâ savaşmaya devam ettiği, kendisiyle görüşmeye çalıştığı haberleri gelmekteydi.

«Allon'u gördün mü?» diye hevesle karşıladı Gideon'u. «İki sa.at kadar önce gördüm.»

«O halde ateşkes emrini aldı demektir, Tanrıya şükür.» «Emri ona vermedim,» dedi Gideon.

ihtiyarın suratı beyazlaştı, sonra çizgilerinde bir inanmazlık belirdi.

«Yigal iki gündür size ulaşmaya çalışıyor. Bilerek atlatıyorsunuz onu. Sizin güney komutanınız o. Sizinle de, kabineyle de konuşmaya hakkı var.»

«Sen kendini kim sanıyorsun, Gideon? İtaatsizlikten idam edilen ilk Yahudi olmak mı istiyorsun? Durum ne kadar ciddileşti, hiç fikrin var mı?»

«Yigal'in sizinle konuşmaya hakkı var,» diye tekrarladı Gideon.

«Ne için? Mısırlıları mahvetmeye izin almak için mi? Gazze .şeridinde ayrıca çeyrek milyon da mülteci var. Bizim kendi askerlerimizi besleyecek ekmeğimiz yok. Onların açlarını ne yapacağız!»

Gideon masadan bir kurşunkalem aldı, kırıp ikiye böldü. «Mısırlılar avucumuzun içinde,» dedi. «Tuzağa kısılmış, işleri bitik.»

«Seni vurduracağım! Yigal'i de vurduracağım!» «Vurdur bakalım! İstifa ediyorum!» diye bağırdı Gideon, odadan çıkmak üzere döndü.

Ben Gurion sesini yumuşatıp homurdandı. «Dön buraya, dört buraya, otur haydi. Sen Yigal'in yanından ne zaman ayrıldın?»

«Saat üçte havalandım. Kum fırtınasının önü sıra geldim.» «Senden kırk dakika sonra, kum fırtınasının arasında kim

365

uçup geldi, haberin var mı? Yok, ha? Eh, ben sana söyleyeyim, ingilizler, Mısırlıları mahvetmememiz konusunda kesin kararlı, Kıbrıs'tan kalkan savaş gemileri bir yana, hatlarımız üzerinde uyarıcı nitelikte altı Spitfire uçağı uçurdular.»

«ingiliz Spitfire'ları mı? Bize karşı mı?» «ingiliz Spitfire'ları. Gerisini de dinlesen iyi edersin. Biz kargaşa arasında onları düşürdük. Şimdi pilotlarını bulmaya çalışıyoruz. Ondan yarım saat sonra Amerikan Büyükelçisi. beni aradı, derhal ateşkes gitmezsek kendilerinden tek kuruş yardım alamayacağımızı belirtti. Nasıl meteliksiz olduğumuz konusunda, hiç fikrin var mı, Gideon?»

Gideon yumruğunu masaya indirdi. «Allah belâlarım versin!» diye haykırdı. «Ne diye herkes Mısırlıları kurtarmak için şeyini yırtıyor? Kudüs açlıktan öldürülürken akılları neredeydi? Neredeydi, ha? Bir kerecik olsun, o pis uçaklarını düşürdüğümüz için memnunum, anlıyor musun, memnunum!»

ihtiyar, Gideon sakinleşinceye kadar bekledi. «Evet,» dedi. «Ne yapmalıyım sence?»

Gideon, «işte sana ateşi besleyecek biraz petrol,» deyip Abdullah'ın mektubunu masanın üstüne koydu. Ben Gurion mektubu okudu, iki elini çaresizlik içinde havaya kaldırdı. «Bu Abdullah tam bir köpek. Latrun'u almak uğruna binden fazla gencimiz öldü, şimdi de bize Gazze şeridini alıp kendisine saklamamızı söylüyor! Küstah!»

«Bir düşün, Ben Gurion. Biz Gazze'yi alırsak, Abdullah bize hem Latrun'u, hem de Kudüs'ün Yahudi mahallesini verir karşılık olarak. Üstelik Rodos'ta güçlü bir pazarlık kozumuz olur. Mısırlılar ordularını elimizden kurtarmak için ne istesek verirler bize.»

«Sonunda... on yıl, yirmi yıl sonra, barış görüşmelerine başlayacağız. İlk barış anlaşmamız Mısır'la olmak zorunda. Eğer onlarla başlamazsak hiçbir Arap ülkesi gelmez karşımıza. Ancak onları izlerler. Şimdi onları küçük düşürsek, barış görüşmelerine başlamaları elli yıl sürer.»

«Küçük düşürmekmiş, devenin başı! Onlar barış görüşmelerine ancak başka çareleri kalmamışsa razı olurlar. Barış anlaşmasına ancak kendi işlerine geldiği sürece uyarlar. Şeridi

366

•onlara ikram edersek Mısırlıların ne kadar müteşekkir olacağını söyleyeyim sana. Orayı koskoca bir gerilla üssü haline getirecekler, oradan bize binlerce saldırıya geçecekler. Gazze'yi onlara verişimizi kanımızla ödeyeceğiz... ömrümüz boyunca hep kanımızla.»

Ben Gurion ayağa kalktı, pencereye yürüdü, yeşilliklere baktı, ama hiçbirini görmeden konuştu. «Yigal'i hemen. göreceğim.»

«Ateşkes için mi yani?»

«Evet, öyle.» Masasının başına döndü. «Dostum, biz bu mücadeleye, ufacık, benek kadar bir devlet yaratma umut ve hayaliyle başlamıştık. Şimdi umduğumuzdan çok daha fazlasına sahibiz. Sözü dinlenen bir devletimiz var. Meteliksiz, sınırları rahatsız, ama sözü dinlenen. Abdullah gibi zayıf bir kralla, katillerin hedefi olan biriyle birlik olursak, peçpeşe, sonu gelmez, küçük savaşlara doğru yuvarlanırsınız.»

«Ama Gazze şeridini vermekle o savaşları önleyemezsin. Yalnızca Mısırlıları cesaretlendirmiş olursun. Onlar bizim yumuşaklığımıza güveniyor. Onu her bakımdan sömürecekler,» •diye görüşünü savundu Gideon.

«Öyle deniyor. Biz bu savaşları ancak haklı olduğumuz sürece yapabiliriz. Kumarımız bu olmalı. Enerjimizi başka alanlara akıtmalıyız. Daha Kıbrıs'daki o sefil toplama kamplarından getirilecek Yahudiler var. Avrupa'da kalmış kızkardeşleri-mizi, erkek kardeşlerimizi bulup evimize getirmemiz gerek. Arap ülkelerindeki Yahudi toplumlarını,

öldürülmeden buraya aldığımız şart. Bir ticarî filomuz olmalı. Bir ulusal havayolumuz olmalı. Çölü adam etmeliyiz. Dünya bizim bilim adamlarımızı, sanatçılarımızı, akademisyenlerimizi takdir etmeli. Yahudi devletinin Arap oyunlarıyla zaman kaybedemeyecek kadar çok ve önemli işleri var.»

«Unutma, Ben Gurion, bize Gazze şeridinden her saldırışlarında, bir yığın sersem Mısır'ın gururunu kurtarmış olmanın bedelini ödeyeceksin.»

«O zaman bize yeni komşular bul,» dedi Ben Gurion. «Uzun sürebilir. Çok uzun sürebilir ama, İsrail'in özel bir görevi var. Dünyada kimseninkine benzemeyen bir görev. Biz batı demok-

367

rasilerinin çıkarlarını temsil ediyoruz... evet, bizi silâhla tehdit eden İngilizlerin, ekonomik şantajla tehdit eden Amerikalıların bile. Sonunda Araplardan bıkip usanacaklar, İsrail olmazsa kendi varlıklarının da tehlikeye gireceğini anlayacaklar. »

«Ne kadar sürecek senin bu budalaca hayalinin gerçekleşmesi? Bir Hristiyan devleti kendi kaderini Yahudilerin eline ne zaman teslim eder? Ben, Yigal'den yanayım.»

Gideon bunu söyledikten sonra çıktı, gitti.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

JERİCHO (ARİHA)

368

BİRİNCİ BÖLÜM

Kış Sonu, 1949

Bir gün babam beni kendi kayasına çağırttı. Üçüncü ateşkes başladıktan sonraydı. «Artık burada kalamayız,» dedi. «Jericho'ya inmek üzere hazırlanmalıyız. Allah böyle istiyor.»

Allah bizimle ilgili bu karan pek ucu ucuna vermişti.

Mağaranın durumu bir felâket olmuştu artık. Böcekler ve yağmur, erzakımızı son hızla tüketiyordu. Giriş odası bir düzine yerden akıyor, rutubet ve soğuk her an kemiklerimizi sızlattıyor, küf kokusu burnumuza doluyordu. Küfü gidermek için daha kuvvetli bir ateş yakmamız gerekiyordu ama, zaman zaman yağmur suları bacadan içeri girip ateşi söndürüyor, mağarayı bir duman cehennemine boğuyordu. Birkaç kere, boğulup ölmek için fırtınanın ortasında dışarı çıkmak zorunda kaldık.

Kendi özel sığınaklarımıza giden koridorlardan birçoğunun alçak yerleri vardı. Oraları su dolduğundan, geçmek olanaksızdı. Bir tek büyük odada, birlikte oturmak, birlikte uyumak zorunda kalıyorduk.

Bir fırtınada Ramize'nin ayağı kaydı, kayalardan aşağıya' düştü, her yanı yara bere içinde kaldı, bebeği de düşürdü.

Zaten bizim koşullarımızda, bebeği sağ tutmak çok zor olacaktı. Kemal hariç, grubumuzun en zayıf insanı Ramize'ydı. O ikisi, zaten ağır olan yükümüze bir ekti. Bebeğin kaybindan ötürü, âdet yerini bulsun diye ağladık ama, yasını pek uzun tutmadık.

371

Başka felâketler de birbirini izleyip yoğunlaştı. Fakat bize gitmemiz gerektiğini en açık biçimde belirten şey ayrıldı.

Acıkmaya başlamıştık. En büyük sorun, paha biçilmez silâhlarımızı ne yapacağımızdı. Silâh, alışverişlerde en birinci malca. Ciddi para sorunlarına düşersek orada bir tüfek, şurada bir tabanca satabilirdik. Hem zaten Hacı İbrahim gibi bir adam, silâhlarından kolay kolay vazgeçemezdi.

Bana verilen görev, Jericho'ya yakın bir yerde silâhları saklayacak uygun ve güvenli bir köşe bulmaktı. Kentin çevresindeki tepelerde çadır kentler son hızla oluşmaya başlıyordu. Jericho'nun hemen arkasında, bizim mağaranın bölgesine benzer kayalıklar da vardı.

Bu kayalıklardan birinin tepesinde, kente birkaç mil uzaklıkta, Rum Ortodoks Manastır dururdu. Adı St. George (Aya Yorgi) idi. Rum papazlar, dünyadan saklanmasını en iyi bilen insanlardı. Manastıra giden yol Kudüs yolundan sapıyor, yaya bile zor gidilebilecek biçimde tırmanıyordu. Jericho tarafından gelindiğinde manastır gözüküyordu. O manastırın hemen altındaki kayalıklara ulaşabilirsem, mükemmel bir yer bulacağımı hissediyordum.

Silâhları gömecek bir hendek ya da çukur açmaya olanak yoktu. Çöl toprağı öyle sertti ki, ölüler bile gömmez, üzerini taşlarla örterlerdi. Toprağı kazmaya kalkarsam, Bedeviler hemen fark ederlerdi orada bir şeyler olduğunu.

Yani sonuç olarak bir kovuk, ya da küçük mağara bulmak, zorundayım demekti. Gözden uzak olmalıydı. Eşğimiz Abso-lom da oraya ulaşabilmeliydi. Bu işi tek başıma yapamazdım. Babamla ikimiz, kimin en güvenli olacağını tartıştık. Ben şahsen Nada'yı istiyordum ama, konuyu açmaya cesaret edemedim. Sabri'yi seçmek çok akla yakın olmakla birlikte, ona da hiçbir zaman tam anlamıyla güvenmiş değildik. Sonunda Cemil'de karar kıldık.

Bundan, sonra birkaç gün boyunca Cemil'le ikimiz geceyarısı Kumran'dan ayrılıp, Jericho kamplarını karanlıkta geçerek şafak vakti St. George tepelerinde hazır olmak üzere yola çıkar olduk.

Manastırın «Günah Tepesi» diye bir kayalığın üzerine ku-

372

rulmuş olduğunu öğrenince keyfim kaçtı. Hristiyanların inancına, göre Hazreti İsa bu tepede kırk gün kalmış, şeytanla mücadele etmişti. Oysa ben, Kumran'daki mağaramızın İsa ile Davud'un esas mağarası olduğundan emindim.

Hristiyanlar .ve Yahudiler birçok tarihsel yer konusunda yanılıyorlardı. Özellikle azizlerin ve peygamberlerin mezarları konusunda. Musa ile Samuel'in nerede gömülü olduğunu da bilememişler, Allah' tan Hazreti Muhammed'e mesaj gelip gerçek yerler anlaşıncaya öğrenmişlerdi. Bu yüzden Hristiyan hacılar yüzyıllar boyunca hep yanlış yerleri ziyaret etmiş durmuşlardı.

Kayalara çok dikkatle tırmanmak zorundaydık, çünkü Manastır çevresinde bizi gözlemeye uygun birçok yer vardı. Kumran'da kaldığımız aylarda vadi yataklarını, minik boğazları izlemenin ustası olmuştuk. Cemil'le ikimiz o yeteceklerimizi kullanıp, kayaların renginde bir çift kertenkele gibi, görünmeden tırmandık durduk. Dördüncü gün Cemil beni çağırdı. Bir yarığın içinde, belki altmış, yetmiş santim yüksekliğinde boşluk vardı. Fena değil gibiydi. Yakınından herhangi bir patika geçmiyordu. Yukardaki manastırdan da görünmüyordu. Abso-lom'u ite kaka oraya çıkarabilirdik. İçeriye doğru süzüldük. Burası tüm silâhlarımızı alamayacak kadar küçüktü, ama arka tarafında yarım metre eninde dar bir tünel gördük. Oradan ikinci bir kovuğa geçtik. Burası iki metrekareye yakın tabanlı bir yerdi. Çöker mi diye kontrol ettik. Çökmeyecek gibiydi.

O gece Absolom'u dört seferimizin ilki için yükledik. Şafaktan önce yerimize ulaştık. Ondan sonra saatlerce emekleyerek ikinci kovuğa gidip geldik. Tünelden ancak geçebiliyorduk.

* * *

Saklama yeri tamamlanınca, Kumran'daki mağarada hâlâ değeri olan ne var ne yoksa boşalttık. Erzakın çoğu ya erkeklerin sırtında, ya da bohçalar halinde kadınların başı üzerinde taşınıyordu. Karnında altı aylık bebek, belinde iki yaşında çocuk taşıyan Fatma bile başına yük aldı.

Babamın binmesine yer kalsın diye Absolom'u hafif yükledik. El Burak'ın üstündeki kadar soylu gözüküyordu bu sefer. Peşine tek sıra halinde dizildiğimizde, ruhen kurumuş,

373

zavallı insanlardan oluşan acınacak bir kafiyeyle. Pabuçlarımızın tabanlarına gazeteleri tıkmıştık. Ömer'le Kemal ayaklarına paçavralar sarmak zorunda kalmışlardı. Bir mil gittikten sonra, babam hariç hepimizin ayakları kanamaya başladı. Durumuna karşın erkekler kadar kuvvetli olan Fatma'ya, kraliçeler gibi dimdik yürüyen Nada'ya hayranlık duydum. Aslında yürümek değil, sürüklenmekti çünkü bizimki. Hacer tombulluğunun çoğunu kaybetmiş, derisi sarkmıştı. Çok halsizdi. İkinci kez ba3nınca babam insafa geldi, Absolom'a arasına onun binmesine izin verdi. Jericho yakınlarında esas olarak iki büyük çadır kenti gelişmekteydi. Kentin kuzey ucunda, eski Jericho'nun harabeleriyle Ein es Sultan denilen bir tatlı su'kaynağı vardı. Zaten Jericho'nun sekiz bin yıl önce kurulmasına, onun yarattığı vaha yol açmıştı. Kaynak şimdi binlerce yersiz yurtsuza su sağlıyordu. Otoyolun biraz kuzeyinde iki kamp daha yükselir mekteydi.

İkinci bölge, Jericho'nun güneyinde, Akbat Cabbar'daydı. Günah Dağı'nın yamaçlarını oluşturan çıplak tepelerde kurulmakta olan kamp, bizim silâhları sakladığımız yere daha yakın olduğu için orada karar kıldık.

Görevli kimse yoktu burada. Hiçbir şey organize durumda değildi. On binlerce insan, amaçsızca dolanıp duruyordu ortada. Ne tuvalet, ne mutfak, ne revir vardı. Kızıl kamyonları Amman'dan canları istedikçe geliyorlardı. Çadır, yiyecek, battaniye ve ilâç; dağıtmakla görevli olanlar daha şimdiden aşılması imkânsız bir bürokrasi kurmuşlar, ticaret karaborsaya dökülmüştü. Yiyecekler bize, tavuklara yem atar gibi fırlatılıyordu. Su almak demek, hemen hemen gün boyu kuyrukta beklemek, sonra da kamyonun o gün hiç gelmediğini görmek demekti. Gelse de, kuyruğun yarısı hâlâ bekler durumdayken bitiyordu suyu. İlk on beş gün boyunca kuru toprak üzerinde yatmak -zorunda kaldık, iki de sağnak yedik.

Sonunda Şam'dan malzeme getiren bir konvoy gelebildi. Kameramanlar film çekerken sokağın iki yanına sıralanıp al-374

kışlamaya, tezahürat yapmaya zorlandık. Malzemeler dağıtılmadan önce, üç saat boyunca mikrofonda yapılan konuşmaları dinledik. Siyonistlerin nasıl bizi bu duruma düşürdüğünü, şimdi Arap kardeşlerimizin nasıl yardımımıza koştuğunu öğrendik. Çocuklar yiyecek kamyonlarının çevresine toplatıldı, kameraman işaret verince hepimizin ellerimizi uzatıp dilenciler gibi bağırmamız istendi.

Oradan şiltelerimizi ve altışar kişilik iki asker çadırını almayı başardık. Aldığımız zaman gördük ki, bu malzemeler hiçbir Arap ülkesinden gelmeyip, .Uluslararası Kızıl Haç Örgütü' nün bize bağışımış.

Bundan sonra esas sorunla yüzyüze geldik. Kamp halkının çoğu, grup halinde, bir arada kaçmışlardı. Tüm bir köy, kabile, ya da topluluktuk. Akbat Cabbar'ın en çok istenen yeri, Jericho'ya en yakın olan kesimiydi. Ortalıkta yetkili ya da görevli olmadığından, toprak kapmak için kavgalar çıktı. Kalabalık grupların en iyi yerleri istemeye gücü ve cesareti vardı. Biz kabilelerimizden kopmuş küçük bir aileydik. Onlar Allah' m izniyle Lübnan'ın bir yerlerindeydiler şu sıra. Bize benzeyen başka tek tek aileler de vardı. Hacı İbrahim hemen onları arayıp bulmaya girişti, hepsini kendi liderliği altında bir araya topladı. Babamın kişiliği ve adı çevremize yüzlerce aileyi getirmeyi başarmıştı. Onu herkes Tabah Muhtarı olarak tanıyordu. Kumran'daki mağaraya nasıl kaçtığımız duyulunca, etkisi daha da güçlü hale geldi, daha da büyüdü. Babam yeni halkı için toprak talebinde bulundu. Yerleştiğimiz yere Tabah adı verildi. Diğer köyler de kamplarını kurdukları bölgelere kendi köylerinin adını veriyorlardı.

Önce kerpiçten evler yapmaya çalıştık ama, evlerin kurumasına yağmurlar izin vermiyordu. Yağmur yağdıkça duvarlar eriyip eriyip gidiyordu. Çadıra razı olduk.

Hacı İbrahim, Hacer ve Ramize ile birlikte bir çadırda ya-: tıyordu. Öteki altı kişilik çadır, kumaş perdelerle üç bölüme ayrılmıştı. Ömer, Cemil, Sabri ve ben bir bölümde, Fatma, Kemal ve kızları ikinci bölümdeydi. Nada'ya da tek başına yatması için ufak bir yer vermiştik. Gece olup bütün şilteler ya-

375

yılınca, ancak birbirimizin üzerinden atlayarak yürüyebiliyorduk.

Bedevi çadırları hayvan postlarından ve kürklerden yapıldığı için sert havalara dayanabiliyordu. Bizim çadırlarımız ise İtalya'dan gelmişti. İnce çadır bezindendi. Oturmaya uygun değildiler. Öyle fena akıyorlardı ki, nehrin ortasında uyuyor olsak aynı şeydi. Yağmurlar kesilince toz fırtınaları onları dövmeye, arkasından yaz güneşi de geriye ne kaldıysa onu çürütmeye başladı.

O birinci yıl boyunca dizanteriye yakalanmayan kalmadı. Kolera ve tifo da Akbat Cabbar'ı süpürdü. Birçok çocuk o kış Allah'ın yanına gitti. Bu arada Kemal'le Fatma'nın küçük kızları da öksürükten öldü. Jericho'dan gelen bir tek doktorla, bir de Yafa'dan kaçmış doktor vardı. Yarım düzine kadar hemşirenin yardımıyla, salgınları onlar önlemeye çalışıyorlardı. Kent çevresindeki beş kampta yaşayan elli bin kişiyle başa çıkmak zorundaydılar. Biraz aşı geliyordu ama, hepimize yetmiyordu. Ancak en güçlü kabileler, en çok rüşvet verebilenler aşılana başlanmıştı.

Yaz gelince sıcak tüm diğer sefaletlerimizi bastırmaya başladı. Kırk derecenin altına pek ender iniyordu sıcaklık. Çölden hamsin estiği zaman daha da korkunçlaşıyordu. Akbat Cab-bar'daki sinekleri de sayarsak, nüfus milyarları bulurdu.

Açık lâğımlar, kocaman, kana susamış sivrisineklerin yuvasıydı. Kendimize kerpiçten ambar gibi bir yer yaptık, biraz daha sıkışmadan yaşama olanağı bulduk ama, kimse bir an tek başına kalamıyordu. Bir tek ağaç bile yoktu Akbat Cabbar'da. Oyun yerleri ancak geniş lâğımlardı. Kamptan Ölü Deniz'e doğru akıp gidiyordu o lâğımlar.

Kur'an'da Cehennem defalarca tarif edilmiştir. Eğer bu tariflerin hepsi bir araya toplanabilse, Cehennem herhalde Akbat Cabbar'a benzerdi.

Beni esas yıkan, insanların çoğunun bu cehenneme tepki gösteriş biçimiydi. Bize hep, iyi Müslümanlar olarak yazgımı-

376

zı Allah'ın emri olarak kabul etmemiz gerektiği söylenmişti. Kendi durumumuzu daha iyi hale getirmek için hiçbir şey yapmamak, Akbat Cabbar'ı bir ölüler kampına çeviriyordu. Babam liderlik ediyor, babam mücadele ediyordu. Babam gururlu adamdı. Allah da biliyor ya, biz geri kalanımız çoğunlukla köpektik.

Yoo, yakınmaları çok boldu. Sabahtan akşama kadar edilen lâfların hepsi bu sürgünün adaletsizliğine, bir de o sisli geri dönüş hayallerine ilişkindi. Geri dönüş konusu çocuksu bir hevesle konuşuluyordu. Savaş artık bitmişti. Amman çevresindeki kamplarda da durumun Akbat Cabbar'dan daha iyi «olmadığını» duyuyorduk. Dışardan bize pek az yardım geliyor-,du. Gelenlerin de çoğu Arap ülkelerinden değildi.

Bir kâbusun gerçekleşmesiydi bütün bunlar. Kâbusun en -korkunç yanı da, Filistin'in batı kesiminde düzinelerle böyle kampın varlığıydı. Filistin'de yaşayan Filistinlilerdik. Ama ken-,di insanlarımız bizim için parmağını bile kıpırdatmıyordu. Tersine, bize cüzzamlı gibi davranıyorlardı.

Hacı İbrahim, birkaç bin. kişilik nüfusa varan tek tek aileleri peşine takınca Akbat Cabbar'ın liderlerinden olmuştu.

Onunla birlikte dört beş eski muhtar, halkımıza bir parça olsun gurur aşılayabilmek için umutsuzca uğraştılar.

Aramızda küçük sanatçılar vardı. Marangozlar, bakırcılar, ayakkabıcılar, dokumacılar vardı. Birkaç öğretmenimiz, tüc-. carımız vardı. Ama yine de hiçbir şey yapmıyorduk. Bir tek ağaç dikmedik, bir tek çiçek ekmedik, aramızda polis örgütü kurmadık, kendimizi korumadık, ekip biçecek toprak aramadık, sanayi kurmaya çalışmadık, kendi çöpümüzü bile toplayıp atmadık.

Orada çürüye çürüye yakındık durduk. Kendimize acıma duygularımız büyüdükçe büyüdü. Bize her şeyi borçlu olduğuna inandığımız suçlu dünyanın gelip bizi kurtarmasını bekledik. Biz kendi kendimizi kurtaramazdık çünkü.

Babam bir toplantıdan bir toplantıya gidiyor, günlerinin tümünü, gecelerinin de yarısını öyle geçiriyordu. Kampı organize etmek ve yönetmek için yaptıkları her girişim, kabile hakları konusundaki ateşli tartışmalar yüzünden yarım kalıyordu.

377

Esas ileri sürülen itiraza göre, eğer kendi durumumuzu düzeltmek için herhangi bir şey yaparsak, Yahudiler ve dış dünya bizim sürgünü kabul ettiğimize inanacaktı. Hiçbir şey yapma-, dığımız sürece, dünyanın önünde ağlayabilirdik, Arap devlet^ leri de Yahudi devletinin başının etini yiyebilirdi.

İbrahim yüzlerce toplantıdan evimize küfürler ederek, mis-* kmlüğümüzden ve gurursuzluğumuzdan yakınarak döndü. Kampların bazıları sınıra yakın yere taşınınca, bunun da nedenini anlamakta gecikmedi. Yerini kaybedenler sınırdan çalınmış topraklarını görsün de, nefretleri daha artsın diye uygulanıyordu bu taktik.

Bir akşam, özellikle acı tartışmalarla dolu bir toplantıdan dönüşünde, babamla birlikte yürüyordum. Günah Dağı'nın eteğine kadar gittik, çamurdan yapılmış evlere doğru baktık.

«İsmail,» diye fısıldadı. «İhanete uğradık. Kendi toprağımızda, esir gibi yaşıyoruz. Özellikle esir ettiler bizi. Sonunda bu kamplar kime kalacak, biliyor musun. Katillerin en güçlülerine. Burada ne tür bir kuşak yetiştiriyoruz, Allah bilir. O gençler bizi ne tür felâketlere sürükleyecek, onu da Allah bilir. Yahudilere olan nefretimiz, doğru dürüst insan olabilmek için çıkan tüm fırsatlara karşı kör edecek bizi.»

Elini omzuma dayadı. «İsmail, sen ve ben her gün Jeric-ho'ya gideceğiz. Orada dinleyeceğiz, gözleyeceğiz. O kentin bir yerinde, birisi mutlaka Yahudilerle ilişki halindedir ve Gi-deon'la nasıl temas kurulacağını bilir. Bakalım Yahudilerle anlaşıp Tabah'a dönmenin bir yolu var mıymış. Yoksa bu korkunç yerde öleceğiz biz.»

İKİNCİ BÖLÜM

Öğrendiğime göre Jericho dünyanın en eski kentlerinden biriydi. Sekiz bin yıldan daha eskiydi. Surlu kent bile yedi bin yaşındaydı zaten. Jericho her zaman bir Arap kenti olagelmisti. O eski zamanlarda bize Canaan'lılar denirdi. Tüm Canaan ülkesi bizden ilk defa olarak üç bin yıl önce Joshua fethettiği zaman çalınmişti.

378

Yahudilerin sahte olduğu kanıtlanmış Kutsal Kitap'ların-da Jericho ile ilgili olarak verdikleri tüm yanlış bilgilerin Haz-reti Muhammed ve Kur'an tarafından düzeltilmiş olmasına şükran duyuyorum. Hazreti Davut'a inanmadıkları için ona sırtlarını dönmüşlerdi Yahudiler. O da Jericho vadisiyle ilgili olarak, ünlü Yirmi Üçüncü Psalm'ını yazmış, buraya «Ölüm Gölgesi Vadisi» demişti, Sonradan Hazreti Davut bir Müslüman azizi ve peygamberi oldu. Herhalde peygamber olduğu için, Akbar Cabbar'ın ve çevredeki diğer kampların durumunu o zamandan görmüş, buraya o yüzden o adı vermişti.

Mark Antuan, Jericho'yu Kleopatra'ya armağan etmişti. Hazreti İsa buraları iyi tanıyordu. Yakınlardaki yabancı arazide sık sık dolaşmışlığı vardı. Jericho'nun sokaklarında da dolaşmıştı. Hattâ bir körün gözlerini açma mucizesini orada göstermişti.

Herod tam bir Arap kralıydı. Yahudileri yönetmişti. Jericho' da hafta sonları geldiği bir sarayı, sıcak su havuzları vardı. Tahtını tehdit eden akrabalarını oradaki havuzlarda boğdururdu.

Çok ünlü bir kentti Jericho ama, bugünlerde durumu pek iyi görünmüyordu.

Absolom'u artık besleyemediğimiz için satmak zorunda kaldık. Çok iyi huylu bir eşekti. Benim iyi dostum olmuştu.

Mağaradan suya, Jericho'ya giderken onunla uzun sohbetler yapardık. Köylülerin birçoğu eşeklerine çok kötü davranırlardı. Eu yüzden, Absolom'un iyi yürekli birine satılmasını sağladım. Nada açık açık ağladı onun satıldığı gün. Ben tabii gözyaşları-mı sakladım.

Hacı İbrahim'le ikimiz her gün Akbat Cabbar'dan Jericho'ya yürüyor, her tarafta konuşulanlara kulak kabartıyor, kimin ateşkes sınırları üzerinden Yahudilerle iş yaptığını bulmaya çalışıyorduk. Her kahveye, pazara, dükkâna gittik, sokak satıcılarını bile yokladık. Dilencilerden lâf almaya da çalıştık. Onlar genellikle el altından esrar ticareti yaparlardı.

Otobüs duraklarında durup konuşulanları dinledik, Kızılay bü-

379

rosuna girdik, Allenby Köprüsü'nü yokladık, Ürdün askerî kamplarına, hattâ camilere bile girdik.

Yahudilerle iş yapıyor olabileceğine karar verdiğimiz birini bulunca, ona çok dikkatli yaklaşmamız gerekiyordu. Bizim dünyamızda iki kişinin birbirine yalnızca merhaba demesi bile on dakika sürerdi. Eğer buluşmanın belli bir amacı yoksa, yarım saat boyunca hiç yeri olmayan atasözleri ortaya serilir, on dakika kadar da vedalaşmaya ayrılır, karşıdakinin bizi kaba bulmamasına uğraşırdı. Yorucu işlerdi bunlar. Ama bir aylık aramadan sonra hiçbir şey bulamayınca umutlarımız da kırılmaya başladı.

Bir akşam ben Jericho'dan geç döndüm, babama yine yeni bir şey bulamadığımı bildirdim. Kollarını çaresizlikle havaya kaldırdı, sonra arkasını döndü. Yahudilerle ilişki kurmak babamın hayatında bir tutku haline gelmişti. Ona bunu sağlayamamak beni çok üzüyordu.

Başka nedenler de vardı başarmamı gerektiren. Sabri artık babamın kalbinde kendine iyi bir yer edinmişti. Oto tamircisi olarak becerileri sayesinde, Jericho'da iş bulabilen binde bir mülteci arasında yer aldı. Her hafta aldığı ücreti babama teslim ettiğinde İbrahim onun kafasını okuyor, ona ne üstün bir çocuk olduğunu söylüyordu.

Cemil de yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştı. Bütün gün öğ almaktan başka lâf etmeyen bir grup delikanlıyla dolaşmaktaydı. Bu kabadayılıkları ihtiyarlar tarafından da kışkırtılıyordu. İhtiyarlar onlara hiç yapılmamış eski savaşları, hiç yeralmamış eski kahramanlıkları anlatıp duruyorlardı. O zamana kadar Hacı İbrahim bu intikam mesajlarının sesini pek dinlememişti ama, insan aynı şeyi gece gündüz, aralıksız duymaya başlarsa, düşüncesinin ne zaman değişeceğini Allah bilirdi.

Vadiye gece çökünce, kamptan çıkıp Günah Dağının eteklerine doğru yürüyor, kalabalıktan uzaklaşmaya çalışıyordum. Orada kayalara tırmanıp otururken, Akbat Cabbar'ı göremeyeceğim bir yere yerleşmeye özen gösteriyordum. Zaman zaman hayalimde kendimi mağaramızın tepesindeki kendi ka-

380

yamdaymış gibi görüyordum. Oradaki dertlerimiz henüz baş-göstermeden önce.

Günah Dağında gökyüzü hiçbir zaman parlak değildi. Kampların ve kentin ışıkları bulamlaştırıyordu gökyüzünü. Ama yine de orada biraz hayal kurabiliyordum. İbrahim'in Ta-bah höyüğünde yaptığı gibi. O gece de tüm gücümü düşünmeye yönelttim. Kayalar arasına kıvrılıp uykuya yatarken, sorunuza çözüm bulmaya çalıştım.

Beni bir çoban kavalının sesi uyandırdı. Ne geceydi, ne de gündüz. Çevremde yumuşak, garip bir ışık vardı. Mavili, morlu, sarılı bir ışık. Sanki kayalardan geliyordu o renkler. Kaval sesine doğru yürüdüm. Biraz ilerde, ikinci kayayı dönünce, ufak tefek, tombul, kafası kel, birkaç tel gümüş rengi saç olan bir adam gördüm.

«İyi akşamlar,» dedim terbiyeli terbiyeli. «Allah buluşmamızı hayırlı etsin.»

«Etti, İsmail,» deyip kavalını bir kenara bıraktı.

«Adımı nereden biliyorsunuz?» diye sordum.

«Çünkü ben bir Müslüman ermişi ve bir peygamberim,» diye karşılık verdi. Ah, nasıl korkuttu bu beni! «İlâhî çağrı diye bir şey duymuşsundur herhalde, değil mi?»

Dudaklarım titreyerek, «Evet,» diyebildim... «Kimsiniz siz?» diye gıcırdadı sesim.

«Ben İsa'yımı,» dedi.

içimden gelen duygu kaçmaktı. Ama garip bir kuvvet beni orada tutuyordu.

«Korkma, küçük dostum.» Her kimse, doğrusu iyi biriydi. Tehlikede olmadığımı hissetmeye başladım.

«Resimlerinize hiç benzemiyorsunuz,» demeye cesaret ettim.

«Gravürler,» diye homurdandı. «Benim uzun boylu, kızıl saçlı, sakallı halim var mı?»

«Yok.»

«Olsaydı zaten İsa ben'olmazdım. Görünüşümle ilgili yanlış dedikodular nasıl başladı, bilemiyorum. Ayrıca benim görünümümde bir insanın neden o resimler kadar kutsal sayılmadığını da anlamıyorum.»

381

Birden gözden kayboldu.

«Neredesiniz?» diye seslendim.

«Burada» Sesi her yandaki kayalarda çılgınca yankılanıyordu.

Kendi üstüme baktım. Üzerimdeki yırtık pırtık giysiler gitmişti. Çok güzel, siyahlı beyazlı bir entari giymiştim.

Ketendendi. Kenarları sırma şeritli, göğsü mücevher işlemeliydi.

«Burada,» diye sesleniyordu ses... «burada.»

Birdenbire yerden havaya doğru yükselmeye başladım. Altımda bir sarsıntı hissettim, başımı eğince harikulade, iri bir hayvana binmiş olduğumu gördüm. Günah Dağının tepesini aşmış, yükseliyorduk. Hayvan kocaman adımlarla dörtlü gidiyordu. Nallarının altında hiçbir şey olmadığı halde gidiyordu hem 'de. Burun deliklerinden mavi yıldırımlar çıkıyor, ama bunların sesi duyulmuyordu.

Başını bana doğru çevirip gülümsedi. Absalom'du! Ama Absalom değildi! Bal rengine benzer bir rengi vardı. Benim giysilerimin o güzelim kumaşından bir battaniye vardı sırtında. Onun Absalom olduğundan emindim, ama yüzü bana Nada'yı hatırlatıyordu. Kocaman ayaklan elmaslarla kaplıydı. Eğeri yoktu. Bu yüzden yelesine sarılıyordum. Yelesi örgülerle süslenmişti. Pırıl pırıl siyah ve bir metre boyundaydı.

«Burada... burada... burada,» diye sesleniyordu ses, biz yükseldikçe. Adımlarımız yüzlerce mil yol aldırıyordu bize. Absalom'un üstünde kendimi çok güvende hissetmeye başlamıştım. Birden uzun kuyruklu yıldızlardan oluşmuş bir kuşağın arasına daldık. Yıldızlar yanibaşımdan geçip gidiyorlardı. Her birinin yüzünün bir Müslüman ermişine benzediğini görüyordum,, ama Tabah'da ölen ihtiyarlara da benziyorlardı. Kuyruklu yıldızlar bitince, gökyüzünde parlayıp manzarayı çarpıtan bir yıldırımın içine daldık.

Nada'nın teni kadar dümdüz bir denize gelmiştik. Absalom o denizin üzerinde kolaylıkla ilerledi, bin kadem yükseklikteki mağaralardan geçerken, oralarındaki sarkıtların üzerinin gümüş tozu ile kaplanmış olduğunu gördüm.

Mağaraların ilerisinde, salt bir karanlığa girdik. Havada garip bir koku vardı. «Artık inebilirsin, İsmail.»

382

Hiç düşünmeden indim ve kendimi evrenin ortasında durur buldum. Absalom gitmişti. Yine de korkmuyordum.

Önümde mermerlerle döşeli bir yol açıldı. O yoldan ilerleyip zeytin ağaçlarıyla dolu bir ormana girdim. Ağaçların gövdeleri fildişi, yaprakları yakut, meyveleri kedi gözü gibiydi.

Kaval sesi beni yoldan saptırdı, bir çağlayana götürdü. Sular bir şarap gölünün içine dökülüyordu. İleride kocaman bir çayır vardı. Üzeri gül yapraklarıyla doluydu. Her rengi vardı. Ömrümde gördüğüm en yumuşak çimenler de oradaydı. İsa, güllerin arasında oturuyordu.

«Neredeyiz,» diye sordum.

«İlk cennette,» diye karşılık verdi İsa. «Ben daha ötelere gidemem.»

«Ama siz herhalde cennetin neresine isterseniz gidebilirsiniz!»

«Ne yazık ki Allah benim durumumla ilgili son kararı verene kadar gidemem. Buraya ilk geldiğimde Allah bana ve be-ni izleyenlere güvence verdi, cennet her yerini istediğimiz gibi kullanabileceğimizi söyledi. Dünyada daha önce yaşamış olup, ben doğmadan buraya gelmiş herkesi çıkarmak beni üzdü. Hele Yahudileri atmak beni iyice rahatsız etti. Kendim de bir zamanlar Yahudi hahamıydım, biliyorsun. Ama sonradan koskoca bir din benim adıma kurulmuştu. Allah da

cenneti o dine vermişti, çünkü tüm insanlığın gerçeğini bir tek onlar biliyordu. Yedinci kat cennete kadar her istediğimiz yerde dolaşabiliyorduk. O. gelinceye kadar.» «O kim?» «Muhammed.»

«Muhammed'i tanıyor musun?»

«Elbette tanıyorum. O gelene kadar bana Allanın oğlu gözüyle bakılıyordu. Muhammed yüzyıllar boyunca karşı çıktı, tartıştı, sonunda beni bir Müslüman ermişi ve peygamberi düzeyine getirdiler.»

«Peki, aslında nedin, İsa? Yahudi mi? Hristiyan mı, yoksa Müslüman mı?»

«Ben gerçek inanç sahibiyim. Şimdi cenneti istediği gibi kullanma hakkı: Müslümanlara verildi biliyorsun.»

383

«Hristiyanlar biliyor mu, senin aslında Müslüman olduğunu?»

«İnanmayı reddeder onlar. Hiç değilse, Allah bu konudaki son kararını verene kadar reddederler. Allah'ı da rahatsız etmek istemiyorum, çünkü ne de olsa yedi yüz elli dört milyar trilyon gezegene daha bakıyor. Bütün o güneşlerle o çılgın kuymuklu yıldızları saymasak bile.»

«Ama eğer bir tek gerçek cennet varsa, öteki gezegenlerdeki bütün o insanlar nereye gidiyor?»

«Her birinin kendi yedi kat cenneti var. Her gezegene bir takım. Kural öyle. Ama ben buraya senin sorununa yardımcı olmaya geldim, İsmail,» diyerek cennet konusunu çabucak değiştirdi. «Az sonra altın merdiveni göreceksin,» dedi İsa, «Ona tırman, aradığın cevabı bulacaksın.»

«Ama bu söz cevabı olmayan bir bilmece,» dedim. «Burada her şey bir bilmedir. Bilmeceyi konuşmasak, kimse bizim anlamaz ne dediğimizi.»

Onun biraz ilerisinde kocaman bir altın merdiven belirdi. Korku içindeydim. «Ah, Büyük İsa!» diye bağırdım. «Yardım et bana. Cennetin gerçeği nedir?»

«Esas gerçek, Allah'ın bir olduğudur. Bütün iyilikleri ve bütün kötülükleri üzerinde toplayan O'dur. Her birinize ikisinden eşit miktarlarda vermiştir. İçinizdeki savaşı kontrol edecek akıl da vermiştir. Onunla kendini tatmin edebilirsiniz. Kendi ruhuna sahip çık. Onu kimseye kaptırma. Kendi cevabını bulabilirsen özgür olursun.»

«İşte bu, bilmeceğin en anlaşılması!»

«Günün birinde anlarsın belki. Şimdi tırman, İsmail. Sorununu çözebilmek için, daha önce tırmandığın bir düzeye kadar tırmanmalısın. Orada bulacaksın onu.» «Ama... ama...»

«Artık soru sorma. Kafanı kullan. Ben gitmeliyim. Yolum epey uzun, atım da yok.»

Altın merdivene tırmanmak önce bir mucizeydi. Ama tırmandıkça, her yeni basamak vücudumun daha ağırlaşmasına, ellerimin, ayaklarımın daha az güvende olmasına yol açıyordu. Kaydım! Merdiven yokolmuştu! Bir kayaya sanımıştım.., 384

sa,rp bir kayaydı! Mücadele ediyor, terliyor, çıkıntıları korkuyla yakalamaya çalışıyordum. Bir çıkıntıya bastığımda kendimi çok yorgun hissettim. Her yerim kanıyordu. Ağlamaya başladım.

Önümde acayip bir kapı vardı. Ben uzanırken kapı açıldı. Saray odası kadar büyük bir odada buldum kendimi. İçinde hiç eşya yoktu. Yalnızca eski zamandan kalma bir tek çanak vardı. Üzerinde GEÇMİŞİN KÜLLERİ diye yazılıydı.

O anda düşmeye başladım. Düşüyordum son hızla. Ömrüm boyunca gördüğüm tüm görüntüler, duyduğum tüm sesler, aldığım tüm kokular hep birleşti, benimle alay etti. Dünya gezegeninin altımda belirdiğini gördüm. Daha hızlı düştüm. Hızım giderek arttı. Akbat Cabbar'ın ışıkları uzakta ufaklık belirdi, büyüdü, büyüdü. Parçalanıp bir milyon zerreye ayrılacaktım! Düştüm... düştüm...düştüm... ah Allahım, YARDIM ET ,BANA!

* * *

Güneşin ışığı gözlerimi açıverdi. Biliyordum! Biliyordum artık! Hemen Günah Dağı'ndan inip Akbat Cabbar'a koştum. Hızlı koşmaya çalışırken düşüyor, ellerim, dizlerim kanıyordu. Soluk soluğa bizim uydurma eve daldım, Hacı İbrahim'i elinden yakalayıp dışarı çıkardım.

«Baba,» diye fısıldadım kulağına. «Yahudilerle nasıl ilişki kurulacağını buldum!»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Birinci kat cennete yaptığım yolculuğu Hacı İbrahim'e anlatamazdım. Aile bu anlattıklarına inanır, İsa'nın beni ziyaret etmesini kıskanırdı.

Babam Taban muhtarıyken kahvedeki masasında az hikâye dinlememişti. Biz hayale benzeyen şeyleri küçümsemeyiz. Hattâ bizim için gerçeğin nerede bitip hayalin nerede başladığını ayırt etmek güçtür. Bir tek babam zaman zaman kuşkulandır-

385

di bu hikâyelerden. Ama kuşkusunu, anlatanın yüzüne karşı asla belli etmezdi. Gücenirdi adam çünkü.

Ben yolculuğumun gerçekten yer aldığından ve o şaşırtıcı esrarı çözdüğünden emindim. Yine de İbrahim'in gözünde gülünç olmak istemiyordum. Soruna mantık yolundan girmeyi seçtim. Buna karşılık verebilecek tek kişi babamdı zaten.

«Bak!» deyip, sokağın karşı kaldırımında, ikinci kattaki bir pencereye takılı tabelâyı gösterdim. Tabelâda şöyle yazıyordu: DR. NURİ MUDHİL, Arkeoloji Profesörü.

«Resulullah aşkına, neler oluyor, söylesene bana,» dedi İbrahim.

«Tabah'da çocukken nasıl otoyolun orada oynardık, hatırlıyor musun? Ne yapar o çocuklar orada?» «Dilenirler,» diye karşılık verdi. «Başka?»

«İçki ve yiyecek satarlar.» «Daha başka?»

«Çocuklar babalarına bilmece sormaz. Babalar çocuklarına Sorar.»

«Başka ne satarlardı?» diye direndim. «Ok başları, kırık çanaklar.» «Kim alırdı onları?»

İbrahim oyuna kendini kaptırmıştı. «Çoğunlukla Yahudiler alırdı,» dedi.

«Senin isteğine karşı gelip Şemeş kibutzuna girdiğim için Allah beni affetsin, ama orada ne gördüğümü sana anlatmak zorundayım. Yahudiler eskiden kalma tüm o eserleri koyup koca bir müze kurmuşlar. Tabah'daki çocukların hepsi, antika ne bulurlarsa Yahudilerin satın alacağını bilirlerdi. Başka ki-butzlardan da çoğunun kendi müzeleri olduğunu öğrendim. Yahudiler deli oluyor müzelere.»

Babamın suratı aydınlanmaya başladı. Ben heyecanla devam ettim. «Hani hatırlıyor musun, yılda bir iki kere birisi kırılmamış bir vazo ya da kâse bulurdu. Onu hemen Kudüs'e götürürdük. Çünkü Kudüs'teki tüccarlar daha iyi para verirlerdi. Barakat ailesine sattığımız bazı şeyleri sonradan Şemeş kibutzunda gördüm. Sana FİLİSTİN POSTASI'ndan okudukla-

:386

rımı hatırlıyor musun? Hani savaştan önce? Yahudiler Kum-ran yakınlarında bulunmuş bazı parçalara on binlerce sterlin ödemişlerdi.»

«Evet,» dedi babam.

«Ölü Deniz boyunca yüzlerce mağara var. Ürdün tarafında da var. Çöller eski kentlerin harabeleriyle dolu. Bedevilerin bu tür yerleri bulmuş olması mantıklı değil mi? Bu adamın malları onlardan satın alması da mantıklı değil mi?» diyerek Dr. Nuri Mudhil'in tabelâsını gösterdim. «Ve Yahudilere satması da mantıklı değil mi?»

Bu akıl yürütmelerimin hedefini bulduğunu görüyordum, «Haklı olabilirsin,» dedi babam.

Kalbim deli gibi çarparak elimi entarimin iç tarafına uzattım, Nada ile birlikte mağaramızın yukarısında bulduğumuz o nesnelerden birini çıkardım. Madenî bir çubuktu. Boyu otuz beş santim kadardı. Ucunda ibex başları yontulmuştu. İbrahim kâğıdını açıp baktı, sonra tekrar sardı.

«Ya öteki parçalar?» dedi.

«Ötekileri elde tutsak daha iyi olur,» diye karşılık verdim.

«İyi düşündün, İsmail.»

«Pazarlık ederken, o ne teklif ederse etsin, kabul etme, dışarı yürü,» diye talimat verdim.

«Bana nasıl pazarlık edileceğini mi öğretiyorsun?» diye kükredi.

«Elbette ki hayır. Ben basit bir çocuğum. Ama sen bir düşün... Onun teklifini dinle, ve ona bunun gibi daha başka parçaların da varlığını söyle.»

«Ben de aynı şeyi planlıyordum.» İbrahim bunu söyledikten sonra kendi başına karşı kaldırıma geçti, beni orada beklemek üzere bıraktı.

Hacı İbrahim merdivenin çini kaplı basamaklarından ikinci kat holüne çıktı. Dört işyeri vardı o katta. Biri Jericho'nun tek doktoruna aitti. İkincisi avukat yazıhanesi, üçüncüsü batı- kesiminden Ürdün'e mahsul yollayan bir nakliyeciydi. Dör-

387

•düncü kapının üzerinde Dr. Nuri Mudhil'in adı yazılıydı. İbrahim kapıyı vurdu ve girdi.

Oda genişti. Her tarafına kitaplar, gazeteler atılmıştı. İki duvara dayanmış uzun masaların üzerinde fırçalanıp temizlenmiş birtakım eserler duruyordu. Bir tanesinde, bir sum kırık parçanın birleştirilip bir kâse oluşturulmasına çalışıldığı da gözüküyordu. Bir köşede birtakım antikaların çizimleri vardı. Duvarlarda sertifikalar, dokümanlar, fotoğraflar doluydu. Hepsinde, ufak tefek, sakat bir adam gözüküyordu. Ya şölen sofrasında, ya üniversite konferansında, ya kazı başında. Hacı İbrahim belgeleri okuyamıyordu ama, resimlere dikkatle baktı. Hemen hepsinde, Nuri Mudhil hep batılılar arasındaydı. Ço-ğu da Yahudiydi herhalde. İsmail ne kadar akıllı, diye düşündü. Bu adamın Yahudilerle iş yaptığını düşünmekte ne kadar haklı!

Daha küçük olan iç odanın kapısı açıldı. Doktor Mudhil' in bir' bacağı fena halde çarpıktı. Sol koltuk altına dayadığı koltuk değneğiyle yürüyebiliyordu. Sağ kolu da sakattı.

«Bu güzel günde içten selâmlar,» dedi Dr. Mudhil. «Bağışlayan Allah kutsasın günümüzü. Görünmeyen bir tek Allah vardır. Hem üzerimizdeki yedi kat cennetin, hem boşlukta yüzen gezegenimizin, hem içindeki rengârenk canlıların, hem de uzakta gördüğümüz yıldız ve yıldız sistemlerinin tek Allah'ı.»

«Allah büyüktür, O'na şükürler olsun. Bu günümde beni •sizin bu odanıza getirmesi şaşılacak mucizelerden biridir,» diye karşılık verdi Hacı İbrahim.

«Bu odada sizin soylu varlığınızdan daha fazla göz okşayacak ne var ki?»

«Buradaki her şey büyük ve alışılmadık becerilere ve yeteneklere sahip bir insanın varlığına işaret ediyor.»

«Bakıyorum gözünüz keskin, diliniz de nice sûreyi ezbere bilen bir dil,» dedi arkeolog.

«Kur'an, sözlerin en kutsalı, mesajların en büyüğüdür. Her seferinde gözüme yaş doldurur, içime Allah korkusu sokar.»

«Evet,» diye devam etti Nuri Mudhil. «Gerçekten bu gezegende yaşayan tüm doğru insanlar için büyük bir mucizedir O.»

Tam o sırada kahveci elinde tepsiyle içeriye girdi. Tepside fincanlar ve tatlılar vardı.

«İsmi âliniz, efendim?»

«Benim adım İbrahim. Geçici olarak Akbat Cabbar'daki sefillerin arasında ikamet ediyorum.»

«Size nasıl bir hizmette bulunabilirim?»

«Sürgünden bu yana yaptığım yolculuklarda ilginç olabilecek birtakım eşyalara rastladım.»

«Ziyaretiniz bana onur verdi, İbrahim.» Nuri Mudhil ko-; nuğunu iç odaya aldı, topallayarak kendi masasına geçti, konuğa da yer gösterdi. Kahvelerini yudumlayıp sigaralarını, yaktılar. İbrahim sigara paketinin Filistin malı olmadığını, tütünün en iyi cins Suriye tütünü olduğunu fark etti.

'Tüm selamlaşma sözleri söylenip bittiği zaman İbrahim, metal değneğin paketini açtı, onu arkeologun önüne koydu. : Nuri Mudhil'in gözleri daraldı, ifadesine bir merak yerleşti. Parlak ışıklı bir lamba yaktı, parçayı büyütle inceledi, upuzun bir «hımmmmmmmm,» sesi çıkardı.

«Birkaç soru sormam gerekiyor,» dedi Dr. Mudhil. «Demek ilgileniyorsunuz.»

; «Evet, elbette. Söyleyin bana, İbrahim, bunu satın mı al-
dınız, yoksa buldunuz mu?»

' İbrahim bîr süre kuşkulu düşündü. Zararsız bir soruya benziyordu. «Bulundu,» dedi.

«Size tam nerede bulunduğunuzu şimdilik sormayacağım. Ama sonradan tam yeri ve nasıl bulunduğunuzun hikâyesi, malın değerine doğrudan katkıda bulunacaktır.»

İşte, beni tongaya bastırıyor, diye düşündü İbrahim. «Buralara yakın bölgede bulundu,» dedi,

«Bir tek bu mu bulundu?»

«Hayır, birkaç parçaydı.»

«Bir düzine kadar mı?»

«Mumpkin, mumpkin.»

Dr. Mudhil parçayı elinden bıraktı, büyüteci de masaya koydu. «Bu nezaket sözlerini bırakıp birbirimizle daha açık konuşsak olmaz mı?»

388

38&

«Elbette,» dedi İbrahim. «Ana konuya gelmek benim için tier zaman çok önemlidir.»

«Siz Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi'siniz, değil mi?» «Bu sözleriniz beni büyük bir şaşkınlığa düşürdü. Ben Hacı İbrahim im. Nereden bildiniz?»

«Kumran'daki hayatınız birçok çevrelerin dikkatinden kaçmış, değil. Jericho'ya girişiniz de öyle. Bu parçanın Kum-ran'ın gerisindeki mağaralardan bulunduğunu varsayabilir miyim?»

İbrahim karşılık vermedi.

«Hacı İbrahim,» diye başladı Nuri Mudhil sabırla. «Sen -çok görmüş geçirmiş, büyük bir insansın, ama antikalar konusunda bir çocuktan farksızsın. Bunları alıp satanlar çok ünlü hırsızlardır. Sana baştan, lâfi dolaştırmadan söyleyeyim, «imdeki bu parça çok değişik, belki de çok değerli bir şey.»

Adamın bu açıksözlülüğü İbrahim'in çekingen davranışlarını bir anda yoketti.

«Kendimi olduğumdan daha büyük göstermeye çalışıyor değilim, ama dürüst bir insan olarak şöhretim vardır. Bana gösterilen saygıyı, Bedevileri adata adata kazanmış değilim. Gerçekten, ünlü dostum, sizin kendi amcanız olan büyük Şeyh Velid Aziz de sık sık buraya gelmiş, şu anda oturmakta olduğunuz koltuğa oturmuştur.»

«Sizin gibi birinin sözünden kuşku duymaktan Allah beni korusun, ama Velid Aziz bulduğu parçalar için Beersheba' daki bir alıcıya gitmiyor muydu?»

«Alıcı, evet. Beersheba'da, Gazze'de, Doğu Kudüs'te alıcılar vardır. Ama tek tanınmış Arap arkeolojisi profesörü benim koca Filistin'de. Velid Aziz, Beersheba'daki alıcıya, bulduğu sıradan, toprak eserleri satar. Bir kâsenin, bir yağ kandilinin değerini o da herkes kadar bilir. Ama! Velid Aziz fildişinden, madenden, ince camdan bir parça, ya da eski bir Bedevi mücevheri bulursa, bana gelir. Ben bu işten anlarım. Bana tümüyle güvenen birkaç alıcıya doğrudan başvurabilirim.»

Mudhil masasının çekmecesini açtı, bir paket çıkarıp açtı. Dört tane küçük kil skarabe'yi yanyana İbrahim'in önüne dizdi. «Ta'amira Bedevilerinden,» dedi. «Harika, değil mi? Aynı

-390

adam Kumran'da sizin kaleye de girmeye çalışmış, onu neredeyse öldürüyormuşsunuz.»

Hacı İbrahim skarabelerden birini alıp inceledi. «Kaç para getirir bu?» diye sordu.

«Yüz, yüze.»

«O kadar çok mu? Müşterileriniz çok önemli kimseler olmalı,» dedi İbrahim.

Arkeolog skarabelerin üçünü dikkatle sardı. İbrahim sonuncusunu ona uzatırken, böcek elinde toz olup dağıldı.

«Yazık, yazık,» dedi Mudhil. «Kaygılanmayın. Antikalar böyle naziktir. Bereket versin bunları bana getiren adam, kendi elinde de toz olduklarını görmüş biridir. İnsan dert etmemeli.»

İbrahim'in ağzı açık kalmıştı. Özür dilemeye çalıştı, ama Mudhil omuz silkip geçti. İbrahim esrarengiz madenî çubuğa doğru parmağını uzatarak, «Buna bir alıcı bulabileceğinizi tahmin ediyor musunuz?» diye sordu.

«Göründüğü gibi çıkarsa alıcılarım var.»

«Göründüğü gibi..... yani nasıl?»

«Bunlara standard diyoruz. Dekoratif bir parça. Belki içindeki oyuğa tahta bir sopa sokulmuş. Değişik olan yanı, bu bölgede rastlanan bir şey olmaması. Filistin'de bu tür bir şey bulunduğunu hiç hatırlamıyorum. Bunlar genellikle İran dolaylarında, belki Irak'da bulunan şeyler. Satmak için, bunu ve diğer parçaları Kumran'da bulunduğunu kesinleştirmelisi-niz.»

Hacı İbrahim bu vahşi oyunda kendisinin gerçekten çocuk kaldığını anlamıştı. Profesörün dediğine uymaktan başka çaresi de yoktu.

«Birkaç hafta bende kalmalı,» dedi Mudhil.

«Ama... ama neden?»

«Gerçek olup olmadığına bakmak için.»

«Ama siz profesörsünüz. Herhalde ne olduğunu bilirsiniz,»

«Neye benzediğini bilirim. Arkeoloji, bize Kur'an'm sunduğundan bile daha çok bilmeceler sunar. Tam yaşını ve menşeyini bulmak için testler yapmamız gerek.»

«Onu nasıl anlayabilirsiniz?»

391

«Ölü maden gibi gözükken şey aslında türlü türlü canlı organizmalarla doludur. Onlar bize yol haritaları gibi hizmet eder. Yaşını birkaç yüz yıllık yanılma payıyla bilebiliriz. Eğer bu göründüğü gibi bir parçaysa, altı bin yaşından büyük olabilir. Beni asıl şaşırtan, nereden geldiği. Bakırdan yapılmış. Demek arsenik oranını ve diğer niteliklerini saptamalıyız. O zaman cevherin hangi madenden alındığını bilebiliriz.»

İbrahim şaşkınlıkla gözlerini kırıştırdı. Bu parçanın değerinden daha önemli olan şey, Mudhil'in alıcılarının Yahudi olması ihtimalinin artmasıydı. Antika dünyasının bu tür işlemlerini hiçbir Arap duymamıştı bile. İsmail çok iyi hesaplamıştı bu işi doğrusu.

«Size bunu bir hafta için verirsem, çıplak kaldım demektir,» dedi İbrahim.

«Elinizde bir düzine daha olduğunu söylediniz. O size garantidir. Hangi alıcı olsa, hepsini birden isteyecektir.

Peygamber bile bundan sağlam korunmayı umamazdı.»

İbrahim'in arkeologu kandırma planları yokolmuştu. Kafasından türlü olasılıkları geçirdi. Ya Mudhil kendisine tüm parçaların taklit olduğunu, değersiz olduğunu söylese? Nereden bilebilirdi? Doğu Kudüs'teki bir alıcıya gidip şansını denemek daha doğru olmaz mıydı? Ama bir dakika! Mudhil ona, bu parça değerli olabilir demişti.

«Birkaç hafta sizde kalabilir elbette, sorun yok,» dedi İbrahim.

«Akıllıca bir karar verdiniz,» dedi Nuri Mudhi. Ayağa kalktı, koltuk değneğine abandı, uzun ayrılık dileklerine gerek görmeden İbrahim'i kapıya kadar geçirdi.

«Hemen Kudüs'e koşmam gerek,» dedi Mudhil. «Bu iş çok heyecanlı.»

İKİRDÜNCÜ BÖLÜM

Birkaç hafta geçti, Nuri Mudhi'den haber çıkmadı. Sabırla ilgili dünya kadar atasözü bilen, hepsini ikide bir peşpeşe sıralayan babam, yavaş yavaş kendi sabrının tükenmekte ol-

<392

düğünü hissetti. Bir komplodon korkuyor, korkusu giderek bü-yüyordu. Ürdünlülerin baskın yapıp öteki dokuz antika parçayı sakladığımız yerden çalacaklarından korkuyordu. Parçaları evden götürüp, silâhları sakladığımız yere saklamamı istedi benden. Sonunda arkeologdan mesaj gelince babam Jeric-ho'ya içi türlü kuşkuyla dolu olarak gitti.

*

«Ah, buyurun, Hacı İbrahim. Allah buluşmamızı hayırlı etsin!»

«Allah günlerimizi aydınlık etsin, Profesör. Apansız gelen notunuz beni hazırlıksız yakaladı. Sizden bu kadar çabuk haber gelmesini beklemiyordum.»

Bakır standard, Mudhil'in masası üzerinde yatıyordu. İki karşıklı oturup kahvelerini yudumladılar, .konuya doğru ağır ağır yaklaştılar. Hacı İbrahim, Mudhil'in her sözünde üstü kapalı, anlamlar arıyor, söylenen sözlerin altındaki söylenmeyenleri sezmeye çalışıyordu. Aynı zamanda kendi ağzından çıkanları kontrol etmekte, sabır ve saygı dışında hiçbir şey belli etmemekteydi.

Mudhil iki başlı ibex antikayı havaya kaldırdı. «Bu çok heyecan doğurdu. Ama cevap getirmekten çok, soru getirdi ortaya.»

«Eminim ki, sizin gibi önemli birinin ve kim olduğunu bilmediğim meslek arkadaşlarınızın cevaplayamayacağı sorular değildir.»

«Soruları cevaplayabilmek için sizin yardımlarınıza ihtiyacımız var,» dedi arkeolog. «Zaten işin esrarengiz yanı çok derin. Bulabildiğimiz tüm destekleyici verilere sahip olmamız gerekiyor. »

«Evet, elbette,» dedi İbrahim. «Ufukta muhtemel bir alıcı gözüküyor mu?»

«Mükemmel bir alıcı.»

«Ya! Demek Allah bu günümüzü gerçekten hayırlı etti.» Mudhil tek parmağını uyarırcasına havaya kaldırdı. «Yeter ki o alıcıya tüm hazineyi inceleme fırsatı tanımayı kabul edesiniz.»

393

«Bütün parçaları mı?»

«Evet.»

«Herhalde onları size teslim etmemi istiyorsunuz.»

«Sizin de tahmin ettiğiniz gibi, alıcı Jericho'da değil ve buraya gelmesi de çok zor olabilir. Gelebilese bile, analizin gerektirdiği terstler Jericho'da yapılamaz.» İbrahim düşünürken Mudhil bakır standard'ı tekrar kaldırdı. «Şimdilik bunun çok, çok eski bir dönemden kalma olduğunu varsayıyoruz. Son derecede ileri işçilik tekniği taşıyan bir parça. Hele de o çağ için. Sapındaki şu kıvrımlara bakın, içindeki kovuğa, ibex başlarına bakın... her çağ için sanat bu. Çok ileri bir uygarlık tarafından yapılmış olması gerekmiyor mu? Oysa Kalkolitik çağda Filistin'de bu tür insanlar yaşadığına ilişkin kayıtlarımız sifıra yakın.»

«Özür dilerim, hangi çağdan bahsettiğinizi pek anlayamadım.»

«Cilâlı taş devrinden sonra gelen çağ. Ona isterseniz Bakır çağı diyelim. Taş devriyle Tunç devri arasında, yaklaşık bin yıllık bir dönem. Garip ama, taş çağından kalma bazı şeyler bulup çıkarmışlığımız var. Kurukafalar, ok başları, arada sırada tarım âletleri... ama ondan sonra gelen çağdan kalma bir şey yok. Oysa burada karşımıza ileri sanat işçiliği çıkıyor. Altı yedi bin yıllık. Hazreti Süleyman, Timna'daki bakır madenlerini işletmeye bundan iki bin yıl sonra açmıştı. Kim o halde bu insanlar? Filistin'e nasıl geldiler? Bu konuda bir ipucu bulabilmek için parçaların hepsini incelemek gerekiyor.»

«Değerlerini saptamak için de mi?»

Nuri Mudhil'in önemli şeyler konuşurken karşısındakinin gözlerinin ta içine bakmak gibi rahatsız edici bir huyu vardı. Bakışları öyle yoğun ki, Hacı İbrahim onun gözlerine bakmakta zorluk çekiyordu. «Bir müze parçası olarak, buna paha biçilemez. Aynı zamanda da değeri sıfır.»

«Bu bilmece benim çözemeyeceğim kadar karışık.»

«Çok zengin antika eser tüccarları vardır. Ama zengin arkeolog diye bir şey yoktur. Hiçbir Bedevi de, buluntuları satmaktan kazandığı paralara güvenip refah içinde yaşayabilmiş değildir. Arap dünyasında bizler geçmişimizi korumak ko~

394

nusuna pek az değer vermişizdir. Mısır'dan Irak'a kadar olan alanda bulunan tüm eski kentlerimiz çağlar boyunca yağma edilmiştir ve bunu da genellikle kendi halkımız yapmıştır. Ürdün'de bir eski eserler müdürlüğü var ama, ne bir üniversite var, ne de bir müze. Müdürlük yalnızca yabancıları Ürdün'e kazı yapmaya getirmekle uğraşır. Hemen her şeyi bulup çıkarır, sonra da alıp götürürler. Eski Mısır'ı arıyorsanız, onu Londra'da bulabilirsiniz. Ya karanlık bir bodrumda, ya da bir kasada kilitli duru yordur. Görüyorsunuz ya, Hacı İbrahim, arkeologlar yalnızca bu işin zevki için çalışır. Keşiflerinin yazıldığı kitaba da adlan geçsin diye, geçmişin bilmecelerini çözebilsin diye çalışır. Kazılarında çıkan hiçbir şeyi kendine saklamaz. Değeri ne olursa olsun. Hepsî, kazıyı finanse eden kuruluşa gider. Bir kazıdan olağanüstü bir define çıkarsa, belki arkeologa evini süslesin diye bir iki küçük parça verilebilir. Gerisi araçlara satılır.»

«Doğru mu anlıyorum acaba, Profesör Mudhil? Doğrudan araçlara gidersem daha çok kâr edeceğimi mi söylüyorsunuz bana?»

«Bu kadar önemli bir şeyin karaborsaya geçmesini, ya da küstah bir özel koleksiyoncunun evine konmasını, tüm bir ulusu hakkı olan mirastan böylesine birinin yoksun bırakmasını görmek beni mahveder.»

«Gerçekten hiçbir arkeologun bulduklarından birazını cebine atmadığını mı söylüyorsunuz?»

Mudhil olgun bir ifadeyle güldü. «Duyulmamış şey olur. Belki de bu yüzden Filistin'deki tek Arap arkeolog benim. Öyle bir insan, akademik dünyadaki saygınlığını hemen kaybeder. Biz bu hazineyi kaybetmek istemiyoruz. Ama sizin amacınız bir servet kazanmaksa, o zaman buluntularınızı Doğu Kudüs'teki araçlara götürmenizi tavsiye ederim. Size birkaç isim verebilirim. Gidip onlarla biraz oynayın, Allah da yardımcınız olsun.»

Hacı İbrahim'in eli onu susturmak istercesine havaya kalktı. «Durun, bu bilgece sözlerinizin anlamını sindirmeye çalışayım,» dedi. «Muhtemel alıcıların aşağı yukarı ne kadar para ödemeyi düşündüklerini bana söyleyebilir misiniz?»

395

«Toplam kaç parçanız var?»

«Daha dokuz tane.»

«Aynı kalitede mi?»

«Gördüğüm kadarıyla.»

Nuri Mudhil omuzlarını kaldırdı. «Bu konuda uzman değilim ama, herhalde birkaç bin dolar olur.»

İbrahim'in entarileri, kalbinin çarpıntısını iyi sakladı. «Ama bu alıcıların kim olduğunu bilmeye hakkım var, değil mi? Bu parçaların iyi ellere geçtiğini bilmek isterim.»

«Hacı İbrahim, bana gelişinizin rastlantı olmadığı düşünmek zorundayım. Nablus'dan Irak ordusunun yarı erzakını ahp nasıl kaçırdığınız, kahvelerde anlatılıp duruyor. Kumran' dan kaçış nedeniniz de çok tartışılıyor. İnsanın aklına Abdullah'la ve Ürdünlülerle aranızın pek de iyi olmadığı izlenimi geliyor.»

«Politika. Ne anlarım ben politikadan?» «Alçakgönüllüğünüz çok aşın,» diye karşılık verdi arkeolog. «Parçaların geri kalanını incelenmek üzere bana verecek misiniz, vermeyecek misiniz?»

İbrahim yüzünü birden ter kapladığını hissetti. «Diğer dokuz parçanın beni korumaya yarayacağını siz kendiniz söylediniz. Şimdi onları da getir diyorsunuz. Onların tam değeri karşılığında bir para alacağımı kim garanti edecek? Nereden bilebilirim ki... Kuşkulu görüldüğüm için Allah beni affetsin ama... ya her şey kaybedilirse?»

«Ana konuya gelelim mi?» dedi Nuri Mudhil.

«Elbette. Açık sözlülük en büyük niteliktir.»

«Gideon Asch size iyi bir fiyat ödeyeceğine söz veriyor.»

BEŞİNCİ BÖLÜM

Profesör Doktor Nuri Mudhil, babamın dışında gördüğüm en büyük Arap'tı. İbrahim beni, adamın sorduğu tüm sorulara doğru cevap vermem için uyarmıştı. Ürkütücü bir durumdu bu.

Diğer dokuz parçanın bulunduğu torbayı kaldırıp odasına-

396

daki tezgâhlardan birinin üzerine koydum, bağını açtım, sonra parçaları çıkarıp birer birer, yanyana dizdim. Profesör Doktor Mudhil topallayarak tezgâhın yanına geldi. Koltuk değneğine abanıyor, boş elinde bir büyüteç tutuyordu. Yüksek taburelerden birine zorlukla çıkıp oturdu, suratı hemen hemen o parçalara değecek kadar eğildi.

«Allah şahidim olsun, şaşılacak şey bunlar,» diye tekrarladı.

Daha önce gördüğü iki başlı ibex standard'dan başka, iki basit standard, bir de kartal başlı standard vardı. İki fildişi, hilâl gibi kıvrık parça daha vardı. Üstlerine bir sürü delikler delinmişti. Profesör Doktor Mudhil bunların törenlerde kullanılan şeyler olduğu kanısındaydı. Yedinci parça bakır bir boynuza benziyordu. Sapı çok kıvrıktı. Sekizinci parçayı, asa topuzu olarak tanımladı. Asıl gözlerini yaşartan son parça oldu. İri, kalın bir yüzüğe benziyordu. Taç gibi bir şeydi. Tepe halkasının üzerine bir sürü kuşlar konmuş gibiydi. Onu incelerken ölçümler yapıp notlar aldı. Ben bu arada, bin bir harikayla dolu çalışma odasını gözden geçirdim. Fotoğraflardan ve belgelerden, Filistin dışında birçok yerlerde önemli konuşmalar yapmış, konferanslar vermiş olduğu belli oluyordu. Kılığına aldırmaı, o mütevazı davranışı, bu kadar önemli ve ünlü bir adam için şaşırtıcıydı. Profesör Doktor Mudhil ilk incelemesini bitirdikten sonra bizi yine içerdeki kendi odasına götürdü.

Hacı İbrahim, «İsmail her şeye doğru cevap vermeye hazır,» dedi. «Aslında on beş yaşında bir insandan daha akıllıdır. Benim sırdaşımdır ve çok ender yalan söyler. Her şeyi biliyor. Gideon Asch'i aradığımı da biliyor. Sizin arkeolog olarak Yahudi tarafıyla ilişkiniz olabileceğini ilk düşünen de İsmail' di.»

«Sırrımızın önemini anlıyor musun, İsmail?» diye sordu bana.

«Evet, efendim,» dedim.

«Hakkın var. Yahudiler geçmişi çok büyük bir tutkuyla araştıran ırktır. Kökenlerine büyük bağlılıkları vardır.»

Kumran arkasındaki vadileri ve kayaları gösteren dizi di-

397

zi harita ve fotoğraflar çıkarıp ortaya serdi. «Bunları dikkatle inceleyip bakmamız gerek,» dedi. «Bakalım sizin yaşadığınız mağarayla bu hazineyi bulduğunuz mağarayı tesbit edebilecek miyiz.»

Kendimi çok önemli biri gibi hissediyordum ama, haritalarla fotoğraflara bakınca cesaretim kırıldı. Büyük bir şaşkınlık içine yuvarlanmışım. Profesör Doktor Mudhil'in açıklamaları üzerine, önümdeki haritaların anlamı biraz açıklık kazanmaya başladı.

«Burası,» dedim, ama sesim kuşkuluydu.

Babam baktı, pek anlayamadı, ama yine de hafifçe başını salladı.

«Kendi mağaranızın yukarısında bir açıklık gördünüz, meraklanıp oraya tırmanmak istediniz, öyle mi?»

«Evet, efendim.»

«Oraya yalnız mı çıktın?»

Babam konuştu. «Nablus'da ailemiz arasına aldığımız Sab-ri adlı bir çocukla çıktı. Sabri Jericho'da çalışıyor, ama onunla görüşmenizi sağlayabilirim.»

Sonra babam bana döndü. «Profesöre cevap versene. İkiniz çıkmıştınız, değil mi?» dedi.

«Sabri benimle tepeye kadar gelmedi. Yükseklikten korktu ve yarı yolda kaldı.»

«Geri kalan yolu yalnız mı çıktın?» dedi Profesör.

«Hayır, efendim. Baba, sana söyleyemedim, çünkü hoşuna gitmez diye düşündüm... ama yanımda Nada vardı. Bu parçaları bulan Nada'ydı» Babama doğru bakmak istedim. Beni o anda hemen dövmeyişinin tek nedeni, Profesör Mudhil'in yanında oluşumuzdu. Gözlerindeki öfke belliydi. Sonradan durumumun hiç de iyi olmayacağını anlatıyordu o bakışlar bana. Tabii Nada'nın etekliğini çıkardığından hiç söz etmedim.

«O halde onu getirin buraya,» dedi arkeolog.

Babam kesin bir sesle, «Olamaz,» dedi hemen. • Yalan söyleseydim keşke, diye düşünüyordum. Sabri de desteklerdi anlatacağım hikâyeyi. Babama Nada'yı anlatmam bir çılgınlıktı.

398

Profesör Doktor Mudhü'in bilgiç bakışları benden ayrılıp babama döndü. «Eh, devam edelim öyleyse,» dedi. Onun sorulanna cevap olarak, hazine mağarasının kaba bir planını çizdim. Üç odasını, parçalan bulduğumuz aralığı gösterdim. Her sözüm üzerine notlar alıyordu.

«iskeletler var mıydı?»

«Evet, ilk önce onları gördük. Korktuk onlardan.» Kocaman bir kap içinde çocuk iskeleti bulduğumuzu anlatınca Doktor Mudhil çocuğu oraya gömenlerin bir Tanrıya ya da Tanrılara inanıyor olması gerektiğini söyledi. Çocuğun kap içine konması, cennete yolculuk yapabilsin diye olmalıydı. Ateş yakılan taş mihrabın yakınındaki diğer çocuk kemikleri, bunların kurban edildiğini gösteriyordu.

Bana bez sargılar, tahıl, ateşin izleri ve diğer nesneler hakkında birçok soru sordu.

«Birçok kap ve kâse vardı. Kimi kırılmış, kimi ise sağlamdı. Onları almadık, çünkü kayadan aşağı inmek çok zor olacaktı. Yere düşerlerse parçalanırlar diye korktuk.»

Profesör Doktor Mudhil kendi kendine mırıldanarak, Bedevilerin herhalde bu arada o mağarayı yağma etmiş olacaklarını söyledi. Ta'amira Bedevilerinin şeyhiyle temas etmek üzere bir not aldı. O bölgedeki antikaları onlar çalışıyorlardı. Dokuma örnekleri, kırık çanaklar buldukça da getiriyorlardı. Doktor bana arazi biçimini ve tabakalarını anlattı.

«Eldeki kanıtlara göre bura ile Masada arasındaki mağaralar Bar-Kochba tarafından kullanılmış. Kendisi İsa zamanından sonra gelmiş bir ihtilâlcı. Roma'ya karşı çıkardığı ayaklanma, bu bölgede Yahudilerin sonu olmuş. Yani ilk sonu. Herhalde kalıntılardan bazıları Bar-Kochba'dan, hattâ bazıları da İsa ile ve Yahya Peygamberle ilişki kuran Essene'ler-den kalma.»

Bunları bana anlatışının nedeni, Bar-Kochba savaşçılarının belki o mağarada yaşadıkları halde, içerde saklı hazinenin farkında olmayabileceklerini belirtmek içindi.

«Evet, olabilir,» dedim. «Bu parçalar çok iyi saklanmıştı. Odaların en. küçüğünden ayrılan derin bir aralığın içindeydi. O kovuk insanın yaşamasına uygun değildi. Yüksekliği altmış

399

yetmiş santim ancak vardı. Hazineyi ancak orasını kazarak bulabilirlerdi. Nada'nın bulmasına neden de, taşlardan birinin çürümüş olması, çevresindeki kayaların kayıp düşmesi oldu.»

Bana oralardaki tahta değneklerle ilgili sorular sordu. Onları hatırlıyordum. Profesör Mudhil buradan, o bilinmeyen insanların hazineyi bilerek sakladıkları anlamını çıkardı. Tarihöncesi çağlarında değnekler, bir yeri kazmak için kullanılırdı. Tahta bir sopa genellikle çürümezdi. Çünkü rutubet yoktu bazı derin mağaralarda.

Soruları saatler sürdü. Sonunda kurşunkalemimi elinden bıraktı, gözlerini ovaladı «Esrar daha da genişliyor,» dedi.

«Bakin, size göstereyim.» Koltuk değneğini koluna kısırdı, topallayarak atölye odasına geçti, iki başlı ibex standard'ı alıp geldi.

«Bu parçanın bakırından alınan örnekler, doğudaki madenlerden geldiğini gösteriyor. Orada da Jericho kadar eski dönemlerde bir uygarlık yaşadığının belirtileri var. İlk Hristiyan devletlerinden biri. Buna benzer standard'lar yalnızca İran dolaylarında bulunmuş. O yüzden, çok eski bir geçmişten geliyor olması ihtimali bir kenara bırakılamaz.»

«Ama beri yandan, şu taca bakın. Bakırın daha saf olduğunu insan çıplak gözle bile fark edebiliyor.» İki parçayı tutup havaya kaldırdı. «Bu ikisi aynı madenden gelme değil. Hatta aynı bölgeden bile gelme değil. Ama yine de, sekiz parçayı bir arada düşündüğümüz zaman bize^ kesinlikle kalkolitik çağı işaret ediyor.»

«Bundan sonra konu daha da kızışıyor.» Fildişinden, delikli parçaları alıp kaldırdı. «Bunlar aslında hipopotam dişi. O hayvanlar Filistin'e yakın olarak, Yukarı Nil Vadisi'nde, Orta Afrika'da bulunur. O çağın insanları uzak yolculuklar yapmazlardı. Verimli vadilere yerleşir, küçük tarım toplumları oluşturlardı. Gemileri yoktu. Develer henüz evcilleştirilmemişti Atlar da. Kesinlikle ayrı yörelerden olan üç parça, nasıl olmuş da altı, yedi bin yıl önce o mağarada bir araya gelmiş?»

«Anladım! Anladım!» diye bağırđım. «Allah meleklerini yolladı, her şeyi toplayıp o mağaraya getirdiler!»

Profesör Mudhil, «Şu anda bizim yapabileceğimiz açıklamalar da bundan daha gerçekçi değil,» dedi. «Ama böyle sözleri bilim dünyası kabul etmez.»

Ah, bu büyük adamdan bir şeyler öğrenmeyi ne kadar da çok istiyordum. «Sizi mağaraya götürürüm,» dedim.

«Hazineyi Yahudilere satarsam, Abdullah Kumran'a gezi yapmama izin verir mi sanıyorsun? Gerçi kralın böyle şeylere önem verdiği yok ya! Yahudiler mağara bölgesinin yansına sahip. Herhalde oraları .iyice araştırırlar bundan sonra.»

Sevecen bir tavırla kafamı okşadı. «Görüyorum ki kazıya katılmak istiyorsun,» dedi.

«Ah, evet efendim!»

«Ben de kazılara küçük çocukken başladım,» diye anlattı. «Bir sır daha, İsmail. Jericho harabelerinde cilâlı taş devrinden kalma bir duvar bildiğimi sanıyorum. Belki uygarlık tarihinin en eski duvarı olabilir o duvar. Doktor Kathleen

Ken-yon'la mektuplaşıyoruz o konuda. Londralı arkeologlardandır. Konuya büyük ilgi gösterdi. Ama buraya kazı gezisi düzenleyecek parayı toplayabilmesi iki üç yıl sürebilir herhalde.»

«Kathleen mi?» dedi babam. «Hıristiyan kadın adı değil mi o?» Sesi sertti.

«Evet, kadın.» Doktor Mudhil cevap verirken gözlerini babama dikmişti. «Filistin'in en büyük arkeologudur. Kutsal Kitap'm da. Ama Yahudi değil.»

Garip bir sessizlik oldu. Hepimiz tedirginleştik. Babam öf-kessini güçlendirmekle meşguldü. Yahudiler, Kadınlar. Bir yandan, Yahudilerle ilişki kurmayı istiyordu, ama öbür yandan da hazineyi hiçbir Arap ülkesinin satın almaması gerçeği üzüyordu onu. Kadın arkeologlara gelince... zaten öyle şeyler hiçbir zaman Hacı İbrahim'in inançları arasında yer almamıştı.

«Nereye gidecek sonunda bunlar?» diye sordu aksi bir sesle.

«İbrani Üniversitesine. Gitmeleri gereken yere.» «Onları satın alacak bir Arap müzesi ya da Arap hayırseveri yok mu? Arap bulgusu bunlar. Doğu Kudüs'teki Rockefeller Müzesi almaz mı?»

«Arap hayırseverleri ancak küçük yetimhanelere bağışlar yapar, bir de iri pırlantalar satın alırlar. Kahire'den Bağdat'a

400

401

kadar tüm İslâm müzeleri fakirdir, dökülüyordur. Bin yıllık paha biçilmez Kur'an'ların tozdan çürüdüğünü, kurtların yediğini gözümle görmüşümdür. Hem de Rockefeller Müzesi'nde. İslâm eserlerinin en güzel koleksiyonlarından biri, Batı Kudüs'teki Yahudi müzesinde durmaktadır.»

«Onların tek istediği bizi küçük düşürmek,» dedi Hacı İbrahim.

«Benim Yahudilerle iş görme durumumdan hiç hoşlanmıyorsun,» dedi Profesör ona. «Onlarla işbirliği yapıyorum diye benden de hiç hoşlanmıyorsun.»

Hacı İbrahim duyduğu suçlulukla ve kötü niyetli sanılma korkusuyla mücadele ederken sessizlik korkunç bir hal aldı. Nuri Mudhil, «Bu yarattığımız salt nefret atmosferi içinde Yahudilerle anlaşmalara varmak, iş yapmak çok zor,» dedi. Sonra sakat haliyle kollarını iki yana açtı, durabildiği kadar dik durdu. «Dur, sana şu karşıdaki yarattığı anlatayım, Hacı İbrahim. Bari merakın geçsin.»

«Sizi gücendirmek istemedim,» dedi babam boğuk bir sesle.

«Ben doğuştan böyleydim,» dedi Nuri Mudhil. «Annemle babam birinci derece kuzenmişler. İşte bu gördüğün de onun sonucu. Arap nesline yönelik bir lanettir bu akraba evlilikleri. Benim gibi bir milyon sakat insan doğmuş. Senin köyünde de var mıydı, Hacı İbrahim?»

Vardı gerçekten. Babamın dudakları gepgergin oldu.

«Sen Yahudileri bulabilmek için bana geldin,» diye devam etti Mudhil. «Şimdi ise bu konuda inatlaşıyorsun. Neden geldin bana? Bu çocuk için daha iyi bir hayat aramak için geldin. Çünkü sen. de biliyorsun ki liderlerimizin ardından gidersen o kampta sefil bir hayat yaşayacak ve yine o kampta sefil, bir ölümle öleceksin. Yoksa Suriye Başbakanının söylediği söze inandığın için mi geldin? Biliyorsun geçen haftaki konuşmasında, Filistinli mülteciler bir karış toprak feda etmektense hepsi ölsünler, daha iyi, demişti. O zaman yarım milyon kurbanımızı kullanıp nefretimizi bin yıl canlı tutabiliriz demek istedi.»

Arkasını döndü, topallayarak masasına yürüdü, oturdu.

402

Babamla ben de onu izledik. «Oturun!» diye emretti. «Sen de otur, İsmail.»

«Ben dokuz erkek çocuğun ortancasıydım.» Sesi sanki biz odada yokmuşuz gibi konuşuyordu. «Babam keçi ve koyun alıp satardı. Dört yaşına geldiğimde beni dilenci olarak Allenby Köprüsü'ne yerleştirdi. Gurur duy, dedi bana. Dilenciler onurlu bir meslektir. Kendini yeterince iğrenç göstermeyi başarır-san, hiçbir Müslüman sana sadaka vermeyi reddedemez. Sadaka İslâm'ın direğidir, dedi. Otobüsler gümrükte aranmak üzere köprüde durduğu zaman, ben ve bir düzine daha dilenci (hepsi korkunç denecek kadar sakattı) hemen otobüsün üzerine çullanyor, bahşiş diye bağırıyorduk. Suratım çirkin yara izleriyle dolu olduğundan kazancım yerindeydi.

«Dokuz yaşına geldiğimde, Allenby Köprüsü'nde dilencilerden başka hiçbir şey bildiğim yoktu. O yıl büyük Doktor Farber de Jericho'ya kazı yapmaya gelmişti. Çevresinde dolaşıyor, bir işine yaramaya çalışıyordum, ama öyle hastaydım ki, hastaneye kaldırılmam gerekiyordu. Yoksa kesinlikle ölecektim. Babam Doktor Farber'in beni Hadassah Hastanesi'ne götürdüğünü öğrenince oraya gelip beni koğuştan sürükleyip çıkardı, bayıltana kadar dayak attı, bir daha köprüden ayrılmamam için uyardı. O zaman Doktor Farber beni yüz sterlin karşılığında babamdan satın aldı. O parayı da borç almak zorunda kalmıştı.

«Beni kendi evine götürdü, iyileştirdi, okuyup yazmayı öğretti...» Sustu, gözyaşlarını tutmaya çalıştı.

«Sizi gücendirdiğim için çok üzgünüm,» diye tekrarladı babam.

«Yoo, gerisini de dinleyin. Kazı mevsim sonunda kapanınca ben orada bekçi kalmak için yalvardım. Kazdım, kazdım, durmadan kazdım. Yaz boyu ellerim kanayana kadar kazdım. Ben, Nuri... orada cilâli taş devrinden kalma bir kafatası buldum. Kazının harika bulgusuydu o! Onu Doktor Farber'e, verişimin anlamını anlayabiliyor musunuz? Şunu gördünüz

mü?» Masasının üzerinde asılı diplomayı gösterdi. «Bu diploma İbrani Üniversitesi'nden... siz de bok mallarınızı götürüp hırsızlara satın isterseniz!»

403

Babam başıyla bana dışarı çıkmam için işaret etti, kalkıp çıktım.

* * *

«Ne diyebilirim?» dedi İbrahim.

«Biz nefret, umutsuzluk ve karanlık içinde yaşayan insanlarız,» diye karşılık verdi Mudhil. «Yahudiler bizim karanlıktan kurtulma köprümüdür.»

İbrahim bitkin durumda koltuğun arkasına yaslandı. «İsmail'e güvenebilirsiniz,» diye mırıldandı. «Sır saklamasını ondan iyi bilenme rastlamadım. Benden bile sır saklar. Onun yüzünden asla tehlikeye girmezsiniz. Parçaları alın, elde edebileceğiniz en iyi fiyata satın.»

«Bir tek şartla yaparım. İsmail'i kızkardeşini yanına aldı diye cezalandırmayacaksınız. Öbür oğlan korkup durduğunda, o kız tırmanmaya devam edecek cesareti göstermiş. İnsanlığa çok büyük bir hizmet yapmış. Bana şerefınız üzerine yemin etmenizi istiyorum.»

İbrahim birkaç kere içini çekti. Tutumu kararlılıktan, hiçliğe doğru kaydı. «Oğlumun itaatsizliğini bu sefer görmezlikten geleceğim,» dedi sonunda. «Şimdi... Gideon Asch'dan ne duydunuz?»

«Abdullah'la Filistinliler arasında birkaç konferans olacak. Sizin Abdullah konusundaki görüşünüz malûm. Şu sıra Abdullah sizler gibi muteber Filistinlilerin üzerine gitmeyecektir. Hem Filistinlinin kendisini istediği havasını yaratmak istiyor, istemediğini duyurmak değil. Tabii bir bakıma, akvaryum balığı, köpekbalığını yutmaya çalışıyor gibi geliyor bana. Önerim şu. O konferanslara delege olarak katılın. Sizin gibi düşünen başkaları da var. Onları orada bulacaksınız.»

İbrahim dinledi, bir süre düşündü. «Hayattan bir tek şey istiyorum,» dedi. «Tabah'a dönüp halkımı orada toplamak. Lübnan'ın bir yerindeler. Tabah'a yalnız dönmem. Halkımın başında da dönmem. Araplara ihanet edemem. Doğru veya yanlış, yapamam bunu ben. Tabah'a ancak, yuvalarına dönen binlerce Filistinlinin arasında dönebilirim.»

«Şimdi size ömrünüzün en önemli sırnı açıklayacağım.

404

Bu konferanslara katılanlar arasında bir tek siz bileceksiniz ki, Ben Gurion ve Yahudiler yüz bin Arab'ın derhal dönmesini kabul ediyorlar, gerisine de barış anlaşmasından sonra izin' vereceklerini söylüyorlar.»

«Yüz bin,» diye fısıldadı İbrahim şaşkınlıkla.

«Başlangıç için yüz bin,» dedi Nuri Mudhil.

ALTINCI BÖLÜM

Karşınızda yine İsmail var, saygın okurum. Bizler aslında Ürdünlülerin tutsaklarıydık. Bu noktada Kral Abdullah'ı ve onun çılgın ihtiraslarını bilmeniz gerekiyor.

Mekke'nin Hâşimî ailesinden geliyordu. Hâşim, Hazreti Muhammed'in dedesinin babasıydı ve Hâşimîler İslâmiyetin doğuşunda çok etkin rol almışlardı. Ama sonradan İslâmiyetin merkezi Arabistan'dan Şam'a, Bağdat'a doğru kaymaya başlayınca Hâşimî ailesi yavaş yavaş küçük işlere doğru alçal-mış, Mekke ve Medine'deki kutsal yerlerin koruyucusu olarak kalmışlardı.

Yüzyıllar geçti.

Hâşimîlerin başı, Mekke Şerifi olarak bilinirdi. Birinci Dünya Savaşında Osmanlılara karşı İngilizlerle birlik oldu. Daha Büyük Arap Devleti'nin kralı olmayı umuyordu. Olmadı, ona bir iki kemik fırlatıldı, sonra da rakipleri olan Suudiler onu Arabistan'dan sürdüler. Ömrünün geri kalanını sürgünde geçirdi.

Oğlu Abdullah'a, Doğu Filistin toprakları üzerinde kurulan bir kukla krallık verildi. Trans-Ürdün demlen çöl topraklarında. Oranın «Ulus» haline getirilmesindeki tek amaç, İngilizlere üs olarak hizmet etmesiydi.

Ürdün Emirliği sefil ve fakir topraklar üzerindeydi. Orada Bedevi kabileleri yaşar, devecilik yapar, bununla yiyecek, barınak ve giyecek ihtiyaçlarını ancak karşılardı. Deve sütü içer, deve eti yerlerdi. Deve derisinden çadırlarda yatıp kalkar, deve tüyünden dokunmuş giysiler giyerlerdi. Isınmak için deve tezeği kullanır, ulaşım için develerden faydalanırlardı. De-

405

ve aslında huysuz, çirkin, pis kokulu bir hayvandı, ama çöl koşullarında sağ kalmasını, sahibi olan Bedevi kadar iyi bilirdi. Ürdün'de hayat ilkel ve vahşiydi. Kabileler arasında sonu gelmez çatışmalar olurdu. Abdullah'tan öbür Arap liderleri hep nefret ederlerdi. Çünkü kendisi İngiliz efendilerinin kesin kontrolü altındaydı.

John Baggot Glubb adlı akıllı bir İngiliz, Arap Lejyonunu kurarak birbirine düşman kabileleri Abdullah'a sadık bir bayrak altında birleştirdi. Modern silâh ve taktikleri getirip Bedevilerin gururunu okşayan süslü uniformalar dağıttı. Arap Lejyonu, koca Arap dünyasının tek birinci sınıf askerî kuvveti haline geldi ve Abdullah'a karşı olan kıskançlık duyguların daha da körükledi. Daha sonra Ürdün Krallığı olacak olan Trans-Ürdün, yine de kuş uçmaz, kervan geçmez, fukara, sefil bir diyar olmayı sürdürdü. Yarım milyonluk nüfusu miskin, tembel, ruhsuz insanlardı. Hiçbir şey yoktu o ülkede. Ne kültürel tesisler, ne edebiyat, ne üniversite, ne de dış dokunur tıbbî tesisler.

Abdullah ihtiraslı olduğu kadar da sabırlı olduğunu ortaya koydu. İkinci Dünya Savaşında Lejyonu İngilizlerin emrine verdiğinde, Müttefikleri destekleyen tek Arap lideri oldu, sonra da onlann zaferini kendi çıkar ve ihtiraslarına alet olarak kullandı.

Neydi Abdullah'ın çıkar ve ihtirasları, diye soracaksınız bana. Onun ihtirasları da babasınınkinden, ya da kardeşi Faysal'inkinden farklı değildi. Suriye, Irak, Lübnan, Filistin ve Suudi Arabistan'ı içeren Büyük Arap Devleti'nin baş yöneticisi olmak. Gördüğünüz gibi, hayalleri ve rüyaları ufak şeyler değildi. Pek gizli de sayılmazdı.

Babam Hacı İbrahim sık sık, Abdullah kendi kendinin en büyük düşmanıdır, çünkü dilini tutmasını bilmiyor, derdi.

Abdullah açık açık, Ürdün diye, Filistin diye bir şey yoktur, yalnızca daha büyük bir Suriye vardır ve Hâşimîlerin yazgısı orayı yönetmektir, diye övünür dururdu.

Gerçi Arap Birliği, yani bizim uluslar konseyimiz, gülünç başkent Amman'da oturan küçük kralın küstahlığına köpürüp 406

duruyordu, ama ona karşı da harekete geçemiyorlardı. İngiliz arslanının etekleri arasına saklanmış, korunuyordu çünkü.

Herkes nefret ediyordu Abdullah'tan. Kendilerini Arapların yüreği, en seçkini sayan Mısırlılar da, Hâşimîlerin Arabistan'dan sürülmesinin öcünü almak isteyeceğinden korkan Suudi'ler de, ülkelerini ona kaptırmak istemeyen Suriyeliler de, Filistin'i kendi özel toprağı sayan Müftü de... hepsi onun düşmesi için uğraşmaktaydılar.

Abdullah, Yahudilerle olan savaştari birtakım zaferlerle çıkan tek Arap ülkesi emiri oluyordu. Toprak kazanmıştı. Doğu Filistin'de ve Kutsal Cami üzerinde onun bayrağı dalgalanıyordu.

Ayrıca Filistinlilerin kaçması üzerine kendi krallığının nüfusunun iki katı kadar- bir nüfusa da miras olarak konmuştu. Yarı milyon Batı Yakası Filistinlisi, yarı milyon da köprüyü geçip Ürdün'e gidenler vardı.

Bunların çoğu okuma yazma bilmeyen, fakir köylülerdi. Oysa aslında binlerce eğitim görmüş Filistinli de vardı. Onlar tam Ürdün toplumunun ihtiyaç duyduğu türden insanlardı. Bunlar gelse, o geri ülkeye kan naklinde bulunacaklar, eğitim, ticaret, yatırım gibi konularda orayı canlandıracaklar, modern dünya ile aralarındaki perdeyi yırtacaklardı.

Abdullah fırsatı değerlendirdi, mültecilere vatandaşlık hakkı ve hareket özgürlüğü verdiğini duyurdu. Birçok seçkin Filistinliye Ürdün hükümetinde yüksek görevler verildi, böylelikle Abdullah'ın Batı kıyısını kendi ülkesine ilhak etmesi haklı gösterilmeye çalışıldı. Abdullah yarı yarıya Filistinlilerden kurulu bir parlamentoyu göstermelik kullanıp ülkesinin anayasal hükümet olduğunu ileri sürdü. Aslında yalandı bu. çünkü kral, istediği parlamenti kovmak, istediği yasayı veto etmek ve istediği anda parlamenti dağıtmak gibi haklara sahipti.

Arap Birliği, yani tüm Arap ülkelerinin resmî topluluğu,, ilhak girişimlerine karşı çıktı. Böyle bir şeyi asla kabul etmeyeceğini duyurdu. Bu durumda Abdullah kendini düşman komşular arasında yapayalnız buldu.

Uzun zamandan beri Abdullah'ın düşmanı olan Kudüs

407

Müftüsü o sıra Gazze'ye kaçmış, kralın girişimlerini çürütmeye kalkmıştı. Ama Müftü'nün de şanlı günleri gerilerde kalmıştı artık.

İkinci Dünya Savaşı'nda Müftü'nün bir Nazi ajanı olduğu su yüzüne çıktı. Polonya'ya bir ziyaret yapmış, imha kamplarını gezmişti. Almanların nasılsa sonunda Filistin'i fethedeceğine inandığından, Hitler'e Nablus'un kuzeyindeki Dothan vadisinde gaz odaları kurmakla ilgili bir de plan sunmuştu. Almanların fethettiği tüm Ortadoğu ülkelerinin Yahudilerini burada kendisi öldürecek.

Müftü'nün Filistin üzerinde hak iddia etmesini tek destekleyen Mısır oldu, ama onların desteği de hem zayıf, hem de içtenliksizdi. Aslında, Müftü artık Arap amaçlarına yararlı olduğu günleri doldurmuştu. Hacı Emin el Hüseyin ömrünün son günlerini türlü Arap ülkelerinde saygı gören bir insan olarak geçirecekti, ama yıldızı sönmüştü artık.

Abdullah'ın ilhak planlarına karşı gelen birçok da Filistinli vardı. Tüm Filistinlilerin Hâşimî bayrağına koşmayacağım anlayınca, Abdullah bir şoka uğradı. Ama alıngan adam sayılmazdı. Batı kıyısını avucuna alabilmek için uğraşırken, karşı çıkan önemli kimseleri kendine düşman etmemeye çalışıyor, bir yandan da mültecilerin bir karşı hareket örgütlememe-si için tedbir alıyordu.

Abdullah'ın ajanları ve destekçileri Batı Kıyısı kentlerine ve mülteci kamplarına dağılmış, kandırıyor, rüşvet veriyor, siyasal çıkarlar vad ediyorlardı insanlara.

Ürdün kesimindeki mülteci kampları, Amman çevresine uydular gibi sıralanmış olduklarından, onları kontrol altına almak kolaydı. Bu kamplarda sezdiği muhalefeti, tutuklamalar, öldürtmelerle kolayca bastırmayı başardı.

Batı kıyısında konferanslar ve daha küçük toplantılar düzenleyerek kendi durumunu güçlendirmeye çalıştı. Hiç değilse Ürdün'ü Batı Kıyısıyla birleştirecek kadar güçlü görüyordu kendini. Amman'da bir konferans toplayacağını açıkladı. Bu konferansın gizli tutulan amacı, kendisine daha Büyük Filistin tacının sunulmasıydı. Bu da, Daha Büyük Suriye amacına doğru atılmış dev bir adım sayılırdı.

408

Babam tüm bu manevraları dikkatle izlemekteydi. Toplantılara katılıyordu. Büyüklerine de, küçüklerine de. Ama fazla dikkat çekmemeye çalışıyordu. Profesör Doktor Nuri Mudhil" le sürekli ilişki halindeydi. Amman Konferansı'nın

toplanacağı ilân edildiğinde, katılması ve inançlarını yüksek sesle söylemesi gerektiğini anlamıştı. Ağzını açtığı zaman tutuklanacakların, ya da öldürtüleceklerin listesine alınacağını bildiği halde.

YEDİNCİ BÖLÜM

1980 Başı

Eski Romalıların Philadelphia dediği Amman, Hazreti Davud'un, adamı Uriah'ı kesin bir ölüm savaşına yolladığı yerd. Bunu yapış nedeni, adamın karısı kendisine kalsın diyeydi. Dünya güzeli Bathseba ile evliydi çünkü Uriah. Eski Sodom kenti gibi, Amman'ın da günahkâr ve kötü diye ünü vardı. Amos İve Jeremiah adlı peygamberleri bu durum çok kızdırmıştı. Ama kenti yoketme planları ancak yarı yarıya başarılı oldu. Amman hiçbir zaman tam anlamıyla yıkılıp yokedilmedi. Zaten hiçbir zaman bir şey değildi ki! Atasözlerinin hep sözünü ettiği efsanevi yedi tepe üzerine kurulu, Kızıldeniz'le Şam arasındaki kervan yolunun sapa bir yerinde, unutulmuş bir yerd işte. İki bin yıl boyunca güneşin altında, dünyadan habersiz, öyle de kaldı.

Derken Abdullah geldi. İhtiraslarıyla, kendisini destekleyen ingilizlerle, Bedevileri birleştirip Arap Lejyonunu kurdu. Amman o rüzgârlı, kum birikimli kafasını kaldırdı, bir hiç olmaktan çıkıp, Arap entrikalarının yeni başkenti haline geldi. Babam bana, Amman'daki Büyük Demokratik Birlik Kon-feransı'na kendisiyle birlikte gideceğimi söylediği zaman ne kadar onur duyduğumu tahmin edebiliyor musunuz? Arap dünyası bir konferanstan bir konferansa dört nala koşup duru-

409

yordu o sıra. Ama ben hiçbirine gitmiş değildim. Hele DEMOKRATİK bir konferansa.

Haftalar boyunca Akbat Cabbar da, Jericho çevresindeki diğer dört kamp da tartışmalarla coştı taştı. Ürdünlü ajanlar bize yazılar dağıtıyor, inandırmaya çalışıyorlardı. Binden fazla delege olacaktı konferansta. Yansı Batı Kıyısı'ndan, yansı da şimdi Ürdün'de oturan Filistinlilerden oluşacaktı.

insan eğer sayı saymasını biliyorsa, Abdullah'ın daha konferans başlamadan oyların yarısını kendinden yana kilitlemiş olduğunu anlardı. Daha Batı Kıyısı'ndan delege aramaya başlamadan önce hem de. Amman'da oturan zengin Filistinlilerle^ nehrin Ürdün tarafındaki elli kadar kampta barınanlar Abdullah için çantada keklikti. Oylarını nasıl kullanacakları konusunda kimsenin en ufak bir kuşku yoktu.

Batı kıyısı belediye başkanları, muhtarları, şeyhleri, din adamları ve saygın Filistinlileri arasından her gün yeni delegelerin adları açıklanıyordu. Hepsisi de açık açık Abdullah yanlısı insanlardı. Dikkatle seçilmiş, küçük ve kontrolü kolay bur muhalefetin de gelmesine izin veriliyordu. Dünyaya konferansın gerçekten demokratik olduğunu kanıtlayabilmek için.

Hacı İbrahim de bu muhalefetin arasındaydı. Akbat Cabbar'dan ve çevre kamplarından katılan delegeler grubuyla birlikte gitmeye hazırlanıyordu. Bu kamplarda gerçi elli binden fazla insan yaşamaktaydı, ama onlara yalnızca yirmi delege yollama hakkı tanınmıştı.

Yine de sandalye mücadelesi zorlu geçiyordu. Başlangıçta seçim yapma eğilimi belirdi. Ama kimse ne seçimin nasıl yapılacağını biliyor, ne de seçim sistemine güveniyordu. Sonunda, delege seçimi bizim geleneksel kuvvet çatışmamız sonucu belirlendi. En güçlü kabile liderleri, çıkarlarını en iyi bilenler delege oldular.

Ürdün baskısına rağmen, babam, büyük Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi, yine de Jericho Delegasyonunun Başkanı oldu.

Delegelerin yarısı daha baştan Abdullah yanlısı olduğu halde, Ürdün ajanları diğer yan üzerindeki çabalarnı sürdürdüler. Onlara fazladan yiyecek karneleri, nakit para, ilerde

410

devlet memuriyetleri vadettiler. Kampanyalarını bitirdikleri zaman 'Hacı İbrahim Batı Yakasının ilhakını reddedecek ancak bir düzine adam sayabilecek durumdaydı. En gürültücü Abdullah düşmanları arasında olan iki delege öldürölüp, ikisi de kaçakçılık ve karaborsacılık suçlarından tutuklanınca, bu sayı daha da azaldı. Suçlamaların uydurma olduğu çok belliydi, çünkü bu suçları aslında herkes işliyordu. Alışverişler daha çok Ürdün askerleriyle Ürdün kamp yöneticilerinin yönetimindeydi.

Babam eksilen delegelerin yerine yenilerini almak isteyince, kendisine delege gösterme süresinin kapandığı bildirildi. Her delegenin saygınlık düzeyi, Amman'a nasıl seyahat ettiklerinden ve orada nereye yerleştirildiklerinden açıkça belli olmaktaydı. En önemli Abdullah yanlısı delegeler, yerlerinden özel arabalarla alınıldı, orada villalara, rahat otellere yer-i leştirildi. Babamın durumunda olan diğerleri, yani kamplarda ? yaşayanlar, nehri otobüsle geçip, Amman'a altı mil uzaklıktaki Schneller Çadır Kampı'nda kalacaklardı. Schneller'le Akbat Cabbar'ın nüfus sayısı aynı olmasına karşın, Schneller konferansa yüz delege yolluyordu. Konferansın bazı yönlerinin diğerlerinden daha az demokratik olacağı ortadaydı.

ikinci sınıf delege oluşumuzun getirdiği küçük düşm'e duygusuna karşın, yine de bu yolculuk baştan sona beni çok heyecanlandırmaktaydı. Allenby Köprüsü'nden, Salt, Suvelih gibi yerlerden geçip Amman'a gelmek düş gibi bir şeydi. Babamla ikimiz küçük bir çadırda kalıyorduk. Yerimize yerleşip yemeğimizi yedikten sonra babam beni yanına çağırdı, kendisine konferans gündemini okumamı istedi. Bitirdiğim zaman, karşısına geçmemi söyledi, elini uzatıp kulağımı yakaladı, salladı.

«Bunu açık tutacaksın,» dedi. «Yaparım, baba.»

«Önce bu kampı bir kontrol et. Abdullah'ın en büyük dayanaklarından biri, Amman'daki kampların Batı Kıyısındaki-
lerden çok daha iyi durumda olduğunu ileri sürmesi oluyor, işin gerçeğini bilmem gerek. Sonra, burada sürgün
yaşayan-

411

larm işe girme, okula gitme şansı olduğunu söylüyor, Doğru mu bakalım?»

«Anlıyorum,» dedim.

«Dolaşacak, benim gibi ilhaka karşı olanların kokusunu almaya çalışacaksın. Dikkatle, çok dikkatle yapacaksın bunu. Onlarla ilişkiye girmeyeceksin. Yalnızca kim olduklarını bana bildireceksin.»

«Peki, baba.»

«Son olarak da, en önemli konuyu gözden kaçırmayacaksın, ismail. Bir dolap dönüyor mu, bir kötülük yapıyor mu bilecek, ondan uzak duracaksın. Başını belâya sokmayacaksın.»

Ertesi sabah uyandığımda Amman'a gideceğim için çok heyecanlıydım. Ama beni Amman'dan çok düş kırıklığına uğratan bir şey hatırlamıyorum. Kudüs'ün yanında Amman pek solgun bir yerdi. Kim kimi ilhak etmeli konusunda babamın görüşüne katılıyordum doğrusu.

Kent zaten Ramle ya da Lydda'dan daha büyük değildi. Merkezinde pek etkileyici olmayan küçük bir çeşme duruyordu. Bir yanında bir cami, öbür yanında Romalılardan kalma eski bir tiyatro vardı. Konferans, meydana yakın yerdeki Philadelphia Oteli'nde toplanacaktı. Üzerine kocaman bez bir döviz gerilmişti: «BİRLİĞİN BÜYÜK DEMOKRATİK KONFERANSINA HOŞ GELDİNİZ... FİLİSTİN'LE ÜRDÜN BİRDİR.»

Meydanda daha başka ufak tefek konukseverlik işaretleri de vardı, ama aralarında en dikkati çeken, Arap Lejyonunun varlığıydı. Başlarında beyaz puanlı kırmızı kefyeleri, gösterişli bıyıkları, ayak bileklerine kadar gelen kırmızı-bej süvari entarileri, öfkeli yüz ifadeleriyle gerçekten etkiliydiler.

Lejyonerlerin arasında, kralın diğer sadık Bedevileri de göze çarpıyordu. Benî Sakhr kabilesinden yüzlercesi vardı. Açık maviyle beyaz karışımı entarilerinin kenarları sırmalıydı. Göğüslerinde çapraz fişeklikleri vardı. Benî Sakhr kabilesi Bedevilerin en sert savaşçıları olarak tanınırdı. Lejyon askerlerinin yanında onların da bulunması, Ürdün'de Abdullah'ın hiç hafife alınamayacağını belirtiyordu. Görünüşe göre her delegeye karşılık on silâhlı Ürdünlü vardı ortalıkta.

412

Babamla ikimiz Philadelphia Oteli'ne vardık. Ona delege belgeleri verildi, hangi komitede çalışacağı söylendi.

Komitelerin çoğu anlamsızdı. Delegeleri oyalamak, içlerinde bir şeyler yapıyoruz duygusu uyandırmak için uydurulmuş şeylerdi. Babamın ilk işi İslâmî Değerler Komitesinde çalışmaya şiddetle karşı çıkmak oldu.

Bizi hemen yandaki bir odaya aldılar. Orada sert tavırlı Albay Zeyyad'ı bir masada oturur bulduk.

«Ah, Hacı İbrahim, bakıyorum Kumran'dan dönmüşsünüz,» dedi alaycı bir sesle.

Babam gözünü bile kırpmadı.

Korkudan dizlerimin kesildiğini hissettim. Sonum besbelli korkunç bir Ürdün hapisanesinde gelecekti. Albay Zeyyad parmaklarıyla masasının üzerinde tempo tutuyordu. Sanki hakkımızda kararını şifreyle vermek niyetindeydi.

«Budalanın birisin,» dedi babama Albay.

Kafasından türlü seçeneklerin geçmekte olduğunu görebiliyordum. Herhalde yüksek sesle dua etmiş olacağım ki, babam omzumu tutup sarstı, beni susturdu.

«Bu demokratik bir konferans,» dedi Zeyyad. «Seni başka bir komiteye atayacağım.» Önündeki kâğıtları karıştırdı, içinden bir tane beğendi, babamın adını oraya yazdı, bir de emir karaladı. «Mülteciler Komitesi'nde çalışacaksın,» dedi.

«Mülteci kelimesinin kullanılmasına itiraz ediyorum,» dedi babam.

«Onu komitenin toplantısında teklif edersen... bizim demokratik bir ülke olduğumuzdan ötürü de Allahına şükredersin.»

Babamı kurtaran, Abdullah'ın bu noktada konferansta kargaşalık istememesi oluyordu. Şu anda bizi susturmak da kolaydı. Büyük Caminin avlusunda toplandığımız zaman ben hâlâ titriyordum. Ülkenin İslâmî lideri olan Amman Müftüsü konferansı resmen açtı.

Dua edildikten sonra, Müftü mimberden bize elli yedinci sûreyi okudu. O sûre, inançsızların cezalandırılmasıyla ilgiliydi.

Bunu Yahudilerin yakılmasıyla ilgili, kanımızı donduran

413

bir vaaz izledi. Amman Müftüsü sözlerini bitirirken, Allahm delegeleri kutsamasını, onları çalışmalarında başarılı kılmasını diledi.

Dualar bitince eski Roma tiyatrosuna yöneldik, Hebron Belediye Başkanının üç saat süren hoş geldiniz konuşmasını dinledik. Hebron, Batı Kıyısında bir kentti. Bu belediye Başkanı, Filistin'de Abdullah'ın en büyük destekçilerinden biriydi. Konuşmasının birinci saati, Yahudilerden nasıl öğ alacağımıza, son bölümü de İslâmın büyüklüğüne, Arap Birliği'nin ve kardeşliğinin güzelliğine ayrılmıştı.

Hebron Belediye Başkanını, bir düzine kadar başka hoş geldiniz konuşmaları izledi. Her biri, yaklaşan ilhakın cazip yanlarından birini vurguluyordu. Bir tek muhalif konuşmacı kalktı, onun da konuşması birkaç dakikadan sonra diğer delegelerin çıkardığı gürültü arasında demokratik biçimde boğuntuya getirildi. Bu durum Hacı İbrahim'le birlikte bir avuç ay-kın fikirliyi çok kızdırdı, gürültü etmeye, Abdullah'a karşı sloganlar haykırmaya başladılar. Ama tiyatroyu sarmış olan Lejyonerlerin sert çıkışları bizi susturdu. Kimsenin canı yanmadı, toplantı devam etti.

Hoş geldiniz oturumu sona erince bizi Cebel el Kal'aya götürdüler. Üzerinde eski Roma kalesinin bulunduğu bir tepeydi orası. Düzinelerle garsonun bize öyle yemeği servisi yapacağı avluda eski Hercules tapmağının harabeleri bulunuyordu. Abdullah, İngiliz parasıyla konuk ağırlamasını iyi biliyordu doğrusu. Babam bunu hemen fark etti. Bu güzel manzaralı tepeden bakıldığında, hem çevredeki diğer tepeler, hem de kralın oturduğu Hâşimîye Sarayı görülebilmekteydi. Kalabalığın arasına dikkatle karışmanın tam zamanıydı işte. Yemekten önce çeşmede ellerimizi yıkarken, geleneksel çöl kılığı giymiş bir delegenin, özellikle babamın yanına sokulduğunu gördüm. Dinlemek üzere yanaştım.

«Ben Şeyh Tacî,» dedi adam alçak sesle. «Halkım Hebron Kampı'nda kalıyor.»

Babam da ona cevap olarak, yine alçak sesle kendini tanıttı.

«Sizin kim olduğunuzu biliyorum,» dedi Şeyh Tacî. «Bu-gün hem Philadelphie Otel'i'nde hem de tiyatrodaki yaptıklarınızı gördüm. Delisiniz siz. Gerçekten delisiniz.»

Şeyh, babamın eline, kara taştan yapılmış, uğura benzeten bir şey tutuşturdu. Babam onu hemen cebine attı.

«Bu konferanstan sonra buluşmamız gerek,» diye fısıldadı ;Şeyh Tacî. «Bu uğuru bana bir notla birlikte yolladığınız za-anan, kalkar size gelirim.»

Babam kısaca başını salladı, iki adam çabucak ayrı yönlerde uzaklaştılar. Babama adamın adını duymuş olduğumu işaret ettim, hakkında bilgi toplamak üzere uzaklaştım,

H= * *

O akşam, Kral'a takdim edilmek üzere Hâşimîye Sarayı'na götürüldük. Ömrümde saraya girmemiş, gerçek bir kral görmemiş olduğumdan, o kral Abdullah bile olsa, yine de çok heyecanlıydım. Babam da, ben de şık giyindik. Akbat Cabbar' dan yola çıkmadan önce, kimde birkaç iyi kıyafet kalmışsa ödünç almıştık. Ama delegelerin birçoğu yırtık pırtık giysiler içindeydi. Kuyruk adım adım tahta doğru ilerliyordu.

Dizlerim o gün ikinci kez titremekteydi. Doğrusu adamın sarayı güzeldi. Roma tiyatrosu ve tepedeki kale dışında gördüğüm tek güzel şey oydu. Cennete yaptığım yolculukta gördüğüm yerler kadar güzel değildi gerçi bu saray, ama Abdullah ve Ürdün için hiç de fena sayılmazdı.

İşte kralın karşısındaydım! Galiba hayal kırıklığına uğramıştım. Tahtı, bir platform üzerine konmuş, yaldızla boyanmış bir koltuktan yalnızca. Kuyruk oluşturan delegelerin ellerini sıkmak üzere platformdan aşağıya inmişti kendisi.

Çevresinde Çerkeş muhafızları vardı. Onlar gerçek Arap değildi. Rus Müslümanlarıydı. Buraya yüzyıllar önce gelmişlerdi. Üze-, ri gümüş hotozlu kürk şapkalar giyiyorlardı. Kazak, binicilerinin resimlerinde gördüğüm şapkalardandı bunlar. Ayrıca kralın çevresinde batı kılığı, başlarına kefiye giymiş danışmanlar da vardı. Her delege yaklaştıkça krala bir şeyler fısıldıyorlardı.

Abdullah kral olmak için fazla kısa boyluydu. Entarisi süslü değildi. Ama ömrümde gördüğüm en parlak siyah ayak-

414

415

kabıları onun ayağında gördüm. Çok neşeliydi. Bu beni şaşırttı. Onun da, şu anda yakınında bulunan Albay Zeyyad gibi karanlık ve kötü görünüşlü olmasını bekliyormuşum demek. Biz yaklaşırken Albay, krala fısıldadı. Abdullah'ın yüzünde anormal sevinçli bir gülümseme belirdi. Babamı hemen kucakladı, iki yanağından öptü, sonra benim başımı okşadı... boyum onun kadar olduğu halde.

«Hoş geldiniz, hoş geldiniz, benim mütevazı krallığıma hoş geldiniz, Hacı İbrahim! Evim sizin evinizdir. Burada bulunmanız bize onur veriyor. Önümüzdeki günlerde Allah rehberiniz olsun.»

«Majesteleri, hiçbir söz bu ânın zevkini anlatmaya yetmez,» dedi babam yüksek sesle.

Kral, «Şimdi veya daha sonra her ne isterseniz, elde etmesi elinizde,» dedi, sonra bana döndü. «Adın, evlâdım?»

«Adım ismail,» dedim en görkemli sesimle.

Kuyruk ilerlesin diye bizi hafifçe dürttüler, kendimizi dışarda, ömrümde gördüğüm en büyük çadırın içinde bulduk. Tüm delegeler oradaydı. Yırtık giysilerle sırmalı giysiler ortada defile yaparken kimin mülteci, kimin zengin Filistinli olduğu bir bakışta anlaşıyordu. Hepsî kardeşti şu anda.

Orada verilen şölen, babamın Tabah muhtarıyken verdiklerinden bile zengin oldu. Çoğumuz o kadar uzun zamandan beri böyle yiyecekler görmemiştik ki, midemizi bozduk, hasta olduk, yine de yemeye devam ettik. Müzik ve dansözler, havada esen sevgi ve uyuma katkıda bulunuyordu. Hizmetkârlar esrar da dağıttı, mutluluğumuzun çabuk bitmemesini sağladılar.

Şölenin sonu diye yarışlarım, binicilik gösterilerini izledik, yine müzik dinledik, çeşitli danslar seyrettik. Daha sonra radyodan duyduğumuza göre, kral gizlice Amman'dan ayrılmıştı, çünkü kendi varlığının delegelere baskı yapmasını istememiş, konferansın demokratik niteliğini bozmaktan korkmuştu.

Ertesi gün babam komitesine gitti. Toplantısı bağışma-larla başladı, bağışmaîlarla bitti. Babam gündemin genişletilmesini, yalnızca önceden hazırlanmış kararların onaylanmasından ibaret kalmamasını istiyordu. «Mülteci» kelimesinin kullanılmaması önerisi bağışmaîlarla bastırıldı. Ben az sonra ayrıldım, babamın 'istediği bilgileri toplamak üzere uzaklaştım.

O akşam babama öğrendiklerimi anlattım. Şeyh Tacî, Akabe Körfezi ve Eilat yakınlarında dolaşan yarı göçebe bir kabilenin başıydı. Yahudilerle savaş başladığı zaman, Mısırlılar askerî amaçlarla onları yerlerinden çıkarmışlar, onlar da Heb-ron'a kaçmışlardı. Savaşın sonunda Yahudiler Negev Çölü'nü alınca Şeyh Tacî bu defa, acaba neden yerimizden çıktık diye üzülmeye başlamıştı. Geride kalmış olan Bedevilere Yahudiler hiç ilişmemişlerdi. İçlerinden bazıları, Yahudilere bilgi toplama gibi konularda yardımcı da oluyordu.

Şeyh Tacî bir 'yandan yaptığı hataya üzüle dursun, Hebron .Kampında da kendini çok kötü bir durumda bulmuştu. Kentin Belediye Başkanı, Abdullah'ın adamıydı. O kampı da Batı Kıyısında kralın en sağlam üslerinden biri haline getirmişti.

Babam, Şeyh Tacî'nin verdiği uğuru bana gösterdi. .Siyah bir madalyondu. Üzerinde belirsiz birtakım oymalar vardı. Cinleri savuşturmak için Bedevilerin kullandığı uğur olduğunu hemen tanıdım.

«Bu sonradan Şeyh Tacî'yi bize getirecek,» dedi babam. «Bu kampla ilgili neler öğrendin?»

Oksürüp boğazımı temizledim. «Schneller de, Amman çevresindeki tüm diğer kamplar da Akbat Cabbar'dan çok daha berbat durumda,» dedim. «Burada yaşayıp ölmeleri bir tek kurala bağlı. Abdullah tüm önemli muhtarları hep kendi yanına çekmiş, .onlara ve ailelerine Kızılay'da işler vermiş. Krala kar-şıysan, ne yemek var, ne de söz söyleme hakkı. Birçok kişi öldürülmüş, birçok kişi içeri atılmış, böylelikle de aykırı fikirliilerin hepsi ortadan kaldırılmış.»

«Tam umduğum gibi,» dedi babam.

«Amman'da. iş bulma konusunda da durum aynı. Yalnız-

ca Abdullah'la işbirliği yapanlar iş bulabiliyor kentte. Ürdün' deki tüm kampların böyle yönetildiğini söylediler bana.» Üçüncü akşam babama bir başka güçlü muhalif daha bulduğumu bildirdim. O İbrahim'e benzemiyor, duygularını saklıyordu.

«Adî Charles Maan. Hayfa'daki lisede öğretmenmiş. Ra-mallah toplumu arasında pek saygın.»

«Adını duymuştum,» dedi babam, «Ramallah grubu kuvvetlidir. Ona güvenilebilir mi?»

«Bir konu hariç, her konuda güvenilir.»

«Ya... neymiş o konu?»

«Adam Hristiyan. İsa'nın kendi Mesih'leri olduğu konusunda nasıl yalan söylediklerini de biliyorsun.»

«Tek kusuru bu mu?»

«Evet efendim.»

«Saçma,» dedi babam. Bu sözyle de beni epeyce şaşırtmış oldu. «Hristiy anlarla Müslümanlar yüzyıllardan beri Filistin'de, aralarında ciddi bir sorun çıkmadan yaşayıp gitmişlerdir. Buralardaki din kavgası Lübnanlıların çılgınlığından başka bir şey değil. Müftü gelene kadar Yahudilerle bile- ge-cinmiştik.» Hacı İbrahim'in bu sözleri aklımı karıştırıyordu. Charles Maan da Schneller Kampı'nda, bizden iki sokak ötede kalıyordu.

«Çadırının yakınında ol, görünmeden gözle,» dedi babam. «Onu yalnız bulduğun zaman dikkatle yanına git, kendini ya konuşarak, ya da bir not vererek tanı. Onunla buluşup konuşmak istediğimi söyle.»

«Nerede, baba?»

Bir an ikimiz de düşündük. «Tuvaletlerin orada,» dedi babam.

Charles Maan'ın çadırı dışında iki saatten fazla bekledim, ama delegeler durmadan oraya gelip gidiyorlardı. Ona bir not yazmaya karar verdim. Konukların, arası ramaz seyreince çabucak içeriye girdim, notu ona uzattım.

Babamdan daha yaşlı bir adamdı. Gözlerinin altında yorgunluktan sarkıklar oluşmuştu. Notu tütünden sararmış parmakları arasında tutup okudu.

ADIM İSMAİL. HACI İBRAHİM EL SUKORİ EL VAHASININ OĞLUYUM. BABAM SİZİNLE GECENİN İKİSİNDE TUVALETTE BULUŞMAK İSTİYOR:

Notu yırtıp parçaladı, başıyla bana 'evet' işareti yaptı. Tuvalet denilen yer, upuzun, oluklu tenekeden yapılmış bir kulübeydi. Akan bir lâğımın üzerindeydi. Saat ikiye biraz kala babamla ben, çadırımızdan dikkatle çıktık. Ortalık çok karanlık ve sessizdi. Gölgelere sinip bekledik. Sonunda Charles Maan' in yorgun, bitkin gölgesi patika üzerinden yaklaştı. Çevresine bakındı, tuvalete girdi. İbrahim onu izleyip içeriye girerken ben kapıda nöbetçi kaldım. Biri yaklaşırsa onları uyarakıttım. Charles Maan lâğımın başında, işiyormuş gibi durdu.

«Öteki tarafta da buluşmalıyız,» dedi babam.

Charles Maan, «Aynı kanıdayım,» diye karşılık verdi.

«Hebron Kampı'ndan Şeyh Tacî'yi tanıyor musunuz?»

«Evet. Çok güvenilir adamdır. İyi adamdır.»

«Onu da getireceğim,» dedi babam.

«Kabul.»

«Nasıl ilişki kuracağız?»

«Siz ve Taci hazır olunca, oğlunuz İsmail'i Ramallah'a yollayın. Ben Bira Kampı'ndayım. Orada bir sınıf açmayı başardım. Beni bulması zor olmaz.»

«Buluşmamız çok gizli tutulmalı,» dedi babam.

«Kudüs'ün eski kesiminde güvenli bir yerim var. Rahibeler Manastırını biliyor musunuz?»

«Hayır.»

«Eski kente Arslan Kapısı'ndan girin. Manastır, Via Do-lorosa üzerinde, ikinci durakla üçüncü durak arasında. Orada Rahibe Mary Amelia'yı isteyin. Okulu o yönetiyor. Tam ne zaman geleceğinizi de biliyor olacak.»

«Güvenmenizi istemem ama, o bir kadın. Güvenilebilir mi ona?»

«Benim kızımdır,» dedi Charles Maan.

419

Ben, «Birisi geliyor,» diye fısıldadım.

Babam çabucak toparlandı, Bay Maan da pantolonunu ilikledi, İbrahim, «Birkaç haftaya kadar,» deyip benimle uzaklaştı.

Konferansın son günü, öğleden sonra, çeşitli komitelerin başkanları aldıkları kararları delegelerin oyuna sundular.

Toplantı yine Roma tiyatrosundaydı.

Kararlar, cellâdın kestiği kafalar gibi birbiri ardından yuvarlanıp geçiyordu.

Karar. Kanla kaybedilen, tekrar kanla kazanılacaktır.

Karar. İnancsızlar İslâmi değerleri yozlaştırıyorlar, bu yüzden İslâm topraklarında yaşamaya hakları yoktur.

Karar. Tüm Arap ulusları birdir ve hiç bugünkü kadar birlik içinde olmamışlardır.

Karar. Yahudi devleti sınırları içinde kalan Araplar büyük bir günah işlemişlerdir. Yahudi devletinin pasaportunu taşıyan bu Arapların Arap ülkelerine girmesine izin verilmeyecektir.

Karar. Yahudi devleti sınırları içinde kalan Araplar yozlaşmıştır. Mekke ve Medine'ye Hacca gitmelerine izin verilmeyecektir.

Karar. Yahudi devleti sınırları içinde kalan Araplar mik-roplanmıştır, Kutsal El Aksa Camii'nde dua edemez, oraya giremezler.

Karar. Yahudi devleti sınırları içinde kalan Araplar kalleştir, sürgündeki ailelerine katılamaz, onları ziyaret edemezler.

Din adamlarıyla, İslâm Komiteleri bu ve buna benzer iki düzine kadar .kararı pek hafif bir muhalefete karşılık, kolaylıkla geçirdiler, muhalefet de kolaylıkla susturuldu.

' Akşam olduğunda tüm komiteler bir arada yüzlerce kararı onaydan çıkarmış, Yahudilerle ebediyen savaşma ilkesini yerleştirmiş bulunuyorlardı. Bu iş bitince, son üç önemli komite, konferansı önceden kararlaştırılmış heyecana doğru sürüklediler.

420

Mülteciler Komitesi, yani babamın da çalıştığı komite, Ürdün kamplarında durumun 'Batı Kıyısı kamplarına oranla ne kadar daha iyi olduğunu vurgulayan pırl pırl bir rapor sundu. Bunun amacı, herkes Ürdün bayrağı altında toplanırsa hayatın ne kadar kolaylaşacağını anlatmaktı. Babamla ben artık Ürdün'ün iş vermediğini, toprak vermediğini, söz verdikleri sağlık hizmetlerini de sunmadığını biliyorduk. Durumlarını kurtaran Filistinliler yalnızca Ürdünlülere teslim olanlardı. Onıñn dışında, nehrin her iki kıyısında da koşullar yokluk ve sefaletti.

Ateşkes Hattı Komitesi de kalkıp raporunu sundu. Savaşın sonundaki ateşkes hattı zikzaklı bir hattı, geçiciydi. Birlikler oldukları yerlerde kalmışlar, 300 mil boyunca bir ortak sınıra izin vermişlerdi. Böyle olunca yüz binlerce dönüm Arap tarlası, Yahudi kesiminde kalmıştı. Şimdi bir Ürdün Sınır Komisyonu kurulmuş, o toprakların mümkün olduğu kadarını geri almıştı.

Ateşkes Hattı Komitesi'nin raporuna göre, tüm amaçlar zaten mültecilerin eski topraklarını yeniden kazanmasına dönüktü. Tek tek taleplerle grup talepleri, Batı Kıyısının Ürdün'e ilhakı tamamlandığı anda ele alınacaktı.

«Abdullah yalan söylüyor,» diye mırıldandı babam. «O toprakların bir metresini bile ne geri aldı, ne de alabilecek.»

Babam karşı çıkmak üzere ayağa, kalktığı anda, yanında oturan delegeler ondan uzaklaştı, Lejyonun askerleri ise yaklaştı. Ağzım bir kere daha kupkuru kesildi. Şu anda bizi ancak Arap konukseverliği geleneği kurtarabilirdi! Bir mucize oldu!

Rastlantı eseri olarak, Charles Maan bize yakın oturuyordu. Babamla gözgöze gelmeyi bahardı. İbrahim bir anda öfkesini tuttu, konuşmadan yerine oturdu.

Son rapor da Demokratik Birlik Komitesi'nden geliyordu. Ama bu o kadar parlak olmadı. Ürdün Parlamentosu'nun bir Ulusal Birleşme Kanununu kabul ettiğini açıklıyordu. Abdullah' m yandaşlarından alkışlar yükseldi. Bunu bir demokratik oylama izledi, bu oylamayla konferans, yirmi oya karşı dokuz yüz yetmiş oyla «Büyük Filistin!» onaylamış oldu.

Kapanıştan önce yapılan duyuruda, Mülteci Talep ve Hak-

421

lan konusunda, İsviçre'nin Zürih kentinde bir konferans toplanacağı bildirildi. Orada m lttecilerin hakları, tarafsız ülkelerin temsilcilerinden oluşan Uluslararası Hakem Kurulu'na sunulacaktı. Ürdün, oraya tüm mülteci çıkarlarını savunacak bir heyet gönderiyordu. Babamın elini yakaladığımda, eli öfkeyle titriyordu. Tüm gücümü kullanarak onu zorla tiyatrodan dışarıya çıkardım.

Amman'dan ağzımızda acı bir tadla ayrıldık.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Akan lağımlar, toplanmaksızın çürüyüp duran çöp tepeleri, bol sayıda sinek ve sivrisinek üretir. Oralardan yükselen koku insanın burnunu düşürecek türdendir. Bir de bunlara o salt aylaklığı, sürekli kinlenmeyi, ihtiyaçların gençlere kendilerinin asla sahip olmadığı bir gurur ve cesareti aşılamaya çalışıp durmalarını ekleyince, ortaya İNTİKAM LEOPARLARI  ıkıverdi.

Ağabeyim Cemil onlar arasında liderlerden biri olmuştu. Fakirliğimiz nedeniyle üniforma falan giymiyorlardı ama, başlarına taktıkları parlak turuncu bantlarla tanınmaktaydılar.

Ein es Sultan kampı da Elişa Kaynağının yanına kurulmuş kampın adıydı: Onların buna benzer  rg t  de KURTULUş KARTALLARI'ydı. Yolun biraz ilerisindeki Bedevi kampındaki-ler   L KURLARI, daha kuzeydeki küçük Nuveyme Kampındaki-ler ise KARA MAYIS ÇETESİ adını almışlardı. Bu son isim, Yahudilerin bağımsızlıklarını ilân ettikleri tarihten geliyordu. Bu çetelerin hepsi kin dolu, tembel ihtiyaçlar tarafından kışkırtılıyor, Mısırlı fanatik Müslüman Kardeşler'den de destek görüyordu.

Akbat Cabbar'da İntikam Leoparları'na karşı yavaş yavaş bir korku doğup gelişmeye başladı. Benim gibi gençleri kendilerine katılmak üzere zorluyorlardı. Ya katılmak gerekiyordu, ya da kötü bir dayağı göze almak şarttı. Ben, Cemil'in sayesinde kurtuldum. Sanıyorum benim katılmamı istemiyordu. Liderliği elinden alacağımdan korkuyordu galiba.

-422

Gece oldu mu bu  eteler Günah Dağı'na tırmanıyor, orada yeni katılanlara garip törenler uyguluyor, sanıyorum yenilerin bir yerini bile kanatıyor, kan kardeşi falan oluyorlardı. Gizli işaretleri vardı. Törenlerinde toplu halde yeminler ediyor, Yahudilerin organlarını keseceklerine, kafalarını kıracaklarına, gözlerine kızgın şişler batıracaklarına and içiyorlardı.

  Kan, karın, barsak, husye, ölüm!  Sakin gecelerde sesleri, bağırışları ta kamptan duyuluyordu. Arada birbirinin cesaretini denemek için sopalarla d ğ ş yorlar, yüksek kayalardan atılıyorlar, taş atanların önünden koşuyorlar, ateş üstünden sı ıyorlar, diri tavukların kafasını ısıarak koparıyorlar, kedileri çıplak elle boğuyorlardı. Hayallerindeki cesaret ve erkeklik kavramı, yani Son Arap niteliği, her gün tekrarlarana tekrarlarana büyüyor, günlük yaş,amın tekdüzeliğine bir hareket getiriyordu.

Hacı İbrahim'le öteki eski muhtarlar ve şeyhler, bu gençleri kendi yönetimlerine karşı giderek büyüyen bir tehlike olarak g rmektelerse de, bu konuda yavaş gitmek zorundaydılar. Başka  areleri yoktu çünkü. Ortalıkta ne okul vardı, ne düzenli spor oyunları, ne de sinema filmleri. Bir tek, radyonun o bitmeyen sızlanması vardı. Gençler yalnızca Müslüman Kardeşlerin şehitliğin ve ölümün şerefini anlattığı söylevleri dinleyebiliyorlardı.

  Sizler intikam şehitleri olmaya hazırlanan Tanrı askerlerisiniz!   

Jericho'da intikam anlatılıyor onlara.

Kamptaki salaş kahvelerde intikam anlatılıyor.

Evlerinde intikam anlatılıyor.

Kısa zamanda  irkinleştiler. Hiçbiri  alışmıyor, hiçbiri iş. aramıyor, hasat zamanında tarlalara işçi gerekirken bile kollarını kıpırdatmıyorlardı. O işlere anneleriyle kızkardeşleri gidiyordu. Onlar ise,  i  ilerin tarlalarını korumak gibi işler tutmaya başlamışlardı.

Eğer kamptan bir erkek Leoparlarla çatışırsa, evine giriliyor, yağmalanıyor, en büyük oğluna dayak atılıyor. İntikam Leoparları, Ürdün g mr k lerinin kontrolünü beklemek üzere sıra olmuş kamyonları soyamak amacıyla Allenby Köprüsü'

42a

ne gidiyorlardı sık sık. Kamyonun sürücüsü bir an boş bulunur da uyuklarsa, malları hemen boşaltıveriyorlardı.

Gerek bizimkiler, gerek diğer kampların benzer örgütleri, karaborsanın da en büyük uygulayıcısı oldular. Bunu becerebilmek için, zaten yozlaşmış ve ahl ksızlaşmış olan Ürdünlü kamp polisleriyle işbirliği yapıyorlardı. Kimse kendilerine engel olmadığından Jericho sokaklarında kol gezip, polisin kendilerine gösterdiği tüccarlara şantaj yapmaktaydılar.

Kızıl y depolarını da durmadan basıp soyuyorlardı.

işler iyice kötüleşirse Arap Lejyonu bir baskın yapıyor, gençlerden birkaçını Amman'daki cezaevine götürüyor, ama o zaman da anne babalar karşı çıkıp ayaklanıyorlardı.

Yavaş yavaş Cemil'e de bir şeyler gelmeye başladı. Bir pilli radyo, bir kol saati, yeni ayakkabılar, kızlara, verebileceği armağanlar, esrar, fakir sofralarımıza çok az uğrayan yiyecekler. Babam ona soru sormuyordu ama, aslında o da, ben de, sakladığımız silâhlar konusunda kaygılanmaya başlamıştık. Cemil'in t feklerimizi satabileceğinden, ya da daha beteri, Leo-parlar'a verebileceğinden korkuyorduk.

Cemil'in gangster ve hırsız oluşuna kendimizi sessizce alıştırmaya çalışıyorduk. O da bu arada giderek ataklığını arttırmaktaydı. Cebinde parası vardı. Anasına armağanlar getiriyor, babasına tütün buluyor, aile sofrasına yiyecek katkısında bulunuyordu. Ailenin kendisi olmadan yapamayacağı fikrine inanması uzun sürmedi. Hattâ belki de kendini Hacı İbrahim'in eşi sanma hayaline bile kapıldı.

Leoparlar, kampın Tabah bölümünde babamın arkadaşı olan birinin evine baskın yaptığında, Cemil'in cesareti daha bir arttı. Cemil'i o akşam karşidan eve doğru yaklaşırken gördüğümde, Hacı İbrahim'in ailedeki herkese evden çıkmasını emretmiş olduğunu bilmiyordum. Akşam yemeği zamanı yaklaşıyordu.

-<Cemil, dur,» diye bağırarak onun yanı sıra koşmaya başladım. «Dikkatli olsan iyi edersin. Babam Enis el Handan'm evi basıldığı için çok sinirli.» «Eee, ne olmuş yani?» Ne kızkardeşimden, ne anamdan, ne de erkek kardeşle-

424

rimden, babamın yetkilerine meydan okuyan hiçbir söz duymuş değildim o güne kadar. Acaba Cemil çıldırdı mı, diye merak ettim. Onu durdurmak için koluna sarıldım, ama o silkinip kendim benden kurtardı.

«Babamın günü geçti artık,» diye çıkıştı. «Onun da, buradaki bütün öbür ihtiyaçların da işi bitti. Yeni bir düzen var.» Inanamayarak gözlerimi kırıştırdım, ama birden farkına vardım ki artık on sekiz yaşına gelen Cemil'in boyu babam kadar uzun ve yapısı da çok sağlamdı.

«Cemil, deli gibi konuşuyorsun.»

«Yaa, öyle mi! Bak, bizi bu berbat hayata babam sürükledi. Ne diye yerinde kalıp toprağımız için mücadele etmedi? Kim geri alacak şimdi topraklarımızı? O mu? Bize onurumuzu yeniden kazandırma görevi bana ve arkadaşlarıma ait. Bunun gerektirdiği saygıyı görme zamanım da geldi artık.»

Koşup babamı uyarmak geçti içimden. Ama vazgeçtim, Cemil'in uzaklaşmasını seyrettim. Arkasından sessizce ilerleyip ben de eve süzüldüm. İbrahim evin tek sağlam koltuğun-, da oturuyor, teşbihini çekiyordu Cemil içeriye girdiğinde, diz çökmedi, babamın elini öpmeydi. Ben kapı aralığından durumu gözlüyordum.

«Yemek nerede?» diye sordu Cemil.»

İbrahim koltuğundan yavaşça kalktı, Cemil'le karşı karşıya geldi. Yumruğu öyle hızla savruldu ki, göremedim bile. Cemil odanın toprak tabanına yıkıldı, yüzünde şaşkın bir ifade vardı, ağzından kanlar boşalarak yattı kaldı.

«Cemil, oğlum,» dedi babam yumuşacık bir sesle. «Şimdi dışarı çık, eve tekrar gir, babana saygı duyduğunu bana gös-ter.»

Cemil dört ayak üstüne yükseldi, sonra öfkeli bakışlarla baktı. «Artık benim sahibim sen değilsin,» diye haykırdı. İbrahim onun kaburgalarına bir tekme savurdu, Cemil yuvarlanıp duvara çarptı, yanm düzine kadar kerpiç tuğlayı parçaladı.

«Cemil, oğlum,» diye tekrarladı babam yumuşacık sesiyle. «Dışarı çık, tekrar gir ve babana saygılı olduğunu bana göster.»

425

Cemil' duvara tutuna tutuna yavaşça doğruldu, sonunda ayakta durur duruma gelebildi. Öne doğru eğik, bir eli kaburgalarının üstünde, öbür eli kanlı ağzındaydı. Bir küfür savurarak babama doğru atıldı, suratına bir tokat attı! Bu, ömrümde o güne kadar gördüğüm en korkunç sahneydi! İbrahim'e yardım etmek üzere eve daldım, ama o kolunu arkasına doğru uzatıp, beni durdurdu, hattâ itti.

«Demek benim küçük İntikam Leoparımın canı biraz spor istiyor! İyi! İyi!» Babam bunu söyledikten sonra iki kolunu açtı, sonra avuçlarının şişkin yerini Cemil'in iki kulağına patlatıverdi. Cemil bir çığlık attı, yıkıldı, titreyerek yerde kalakaldı. «Cemil, oğlum,» dedi babam sesini hiç yükseltmeden. «Dışarı çık, tekrar gir ve babana saygı duyduğunu göster bana.» «Hayırır,» diye soludu Cemil.

İbrahim'in tekmesi tam midesine indi. Cemil'in vücudu iğrenç biçimde kıvrıldı. Babam ayağını Cemil'in göğsüne bastı, bir kez daha aynı sözü tekrarlardı.

«Baba, dur, yoksa öldüreceksin onu!» diye bağırdım. «Yoo, hayır,» dedi babam. «Ben yalnızca ona saygıyı öğretiyorum. Öğrendin mi, Cemil?»

«Yeter,» diye soludu ağabeyim. «Ne yeter?»

«Vazgeçtim.» Gücünü topladı, kapıya doğru emekledi, kapıdan çıkar çıkmaz döndü, bu defa babamın ayaklarına doğru emekledi, uzanıp onun elini kaptı, öptü.

«Şimdi beni iyi dinle, küçük İntikam Leoparım. Kampın Ta-bah bölümünde herhangi biri saldırıya uğrarsa bunda böyle başına gelecekler denizde bir damla gibi kalır. Bunu çok iyi anladın mı?»

«Evet, baba,» diye inledi Cemil.

«Bak, Cemil, herhangi bir nedenle silâhlarımızdan birine bile elini sürersen, senin cesur arkadaşların tavukları nasıl öldürüyorsa ben de seni öyle öldürürüm. Gırtlığını dişlerimle koparırım. Şimdi Enis el Handan'ın evine git, ne çalmdıysa geri ver, ondan özür dileyip karşısında kendini küçült.»

426

Babam eğildi, Cemil'i yakasından tutup kaldırdı, evden dışarı fırlattı.

Cemil kendi saygı- görme zamanının henüz gelmediğini, intikam Leoparları'nın da bol kan dökmeden eski yönetimi deviremeyeceklerini anlayacak kadar zekiymiş. Ruhsal ve fiziksel yaralarını iyileştirmeye çalışırken kendini yeni bir role uygun gördü, Tabah bölümünün koruyucusu kesildi, kendini ailelere sevdirdi, Hacı İbrahim'in yiğit oğlu olarak onurlu bir yer kazandı.

Ama aslında, temelli kaymıştı artık Cemil. O günden sonra yüzünde hep o öfke ifadesiyle dolaşır oldu. İçi nefret doluydu. Patlamasına ramak kalmış bir insandı. Bir dereceye kadar deliydi. Ama babamın sözüne meydan okuyacak kadar deli değildi. Hattâ babamın önünde eğilmekten, ona değerini bildiğini anlatmaktan zevk duyuyordu.

••'•• * *

O kavgadan birkaç hafta sonra, kral Abdullah'ın Batı Kıyısı ilhakını kutlamaya hazırlandığının haberi geldi. Adına kutlama denilen bu gösteriyi, Abdullah'a aslında Arap topluluğunun kuvvetli tepkisi yaptırıyordu. Arap devletleri birliği bu birleşmeyi en kötü biçimde reddetmekteydi.

Kralın bakanları, batılı ulusların birleşmeyi onaylamasını beklemişlerdi o zamana kadar. Abdullah kendisinin suçsuz olduğu havalarındaydı. Filistinlileri ürkütmek istemiyordu. Bakanları, birlik konferansında Filistin isteklerinin demokratik bir biçimde ifade bulunduğunu söylemiş, duyurmuş bulunuyorlardı.

Ürdün'ün istediği tanıma, bir tek ülkeden geldi. İngiltere' den. Hâlâ Abdullah'ın efendileriydi İngilizler. Hâlâ Arap Lejyonunu onlar kontrol ediyordu. Bir yandan Abdullah'ın ihtirasları onları da bıktırmıştı ama, küçük kralla olan bağlantıları onları aynı politikayı devama zorlamaktaydı.

Arap dünyasının başarısızlığı olsun, dünyanın ilhakı tanımak istememesi olsun, Abdullah'ın cesaretini kırmaya yetmi-

427 yordu. Yönetme konusunda ilâhi yeteneğe sahip kendisi gibi birinin, kesinlikle Daha Büyük Suriye amacını kovalamaya devam etmesi gerektiğine inanıyordu. Allah'ın görevlendirdiği bir krala, ölümlüler engel olamazdı. İçin için Filistinlilerin sonunda kendi bayrağı altında birleşeceğine, dünyayı gülünç duruma düşüreceğine inandığından bunun desteklenen, istenen bir adım olduğunu göstermek niyetindeydi.

İngilizler derhal Batı Kıyısında bir halk oylaması yapılmasını, birlik konferansının kararının bu yolla onaylanmasını önerdiler. Abdullah, veto edemeyeceği bir oylama fikrinden pek hoşlanmadı. Gerçi Filistinlilerin kendi lehine oy vereceklerine inanıyordu ama, oy denen şeye güvenmiyordu o. Bir kralın, halkı hata yaparsa onları kurtarma yetkisi olmalıydı.

Abdullah oylama yerine, Batı Kıyısının büyük kentlerinde geçit törenleri emretti. Kendi destekçilerine ve adamlarına, Filistinlilerin kendisinden yana olduklarını belirtecek büyük bir gövde gösterisi için emir verdi.

Allenby Köprüsü, Bedevi develerinin ve çöl polislerinin bindiği atların altında neredeyse yıkılıyordu. Lejyon nehri aştı, zırhlı arabalar geldi, toplar, tanklar her tarafı doldurdu. Süva-, riler ve kamyonlar dolusu piyadeler onları izledi. Hepsi alaylar halinde Hebron'a, Bethlehem'e, Jericho'ya, Nablus'a ve Ra-mallah'a yayıldılar.

Yahudilerin askerî tepki göstermesinden çekinildiği için, Doğu Kudüs'ten uzak durdular. Abdullah ateşkesin şartlarına uymamış, Yahudilerin Batı duvarına, yani en kutsal yere yaklaşmasına izin vermemiş ve vermiyordu. Yahudileri kışkırtıp kendisini oradan atmak istemelerine çanak tutmaya niyeti yoktu.

Büyük kutlama gününde, kamplardaki ve kentlerdeki herkes götürülüp bayraklar ve çiçeklerle süslenen caddelere yerleştirildi, kurtarıcımız olan güçlü Ürdünlüleri karşılamaya ve alkışlamaya hazırlandı.

Babam benimle birlikte Jericho yoluna dizildiğinde öfkeden burnundan soluyordu. Ben onun sağında ve bir adım gerisinde yürüyordum yine... her zamanki gibi. Profesör Doktor

428

Nuri Mudhil'in binasının en üstüne çıktık. Oradan geçit törenini çok iyi görebilecektik.

Tören kıtasında, en önde kralın' şık giyimli bandosu vardı. Amman'a gittiğimizde de bize konserler veren yine bu bandoydu. Albay Bogey marşı Jericho sokaklarında çınladı, Lejyon askerlerini taşıyan zırhlı araçlar gözüktü, peşinden top ve tank birlikleri geldi, binalar yerinde sarsıldı, müzik duyulmaz oldu. Tepede uçaklar uçuyordu. Çok alçaktan.

Derken kulağımıza nal sesleri gelmeye başladı. Develere binmiş çöl polisleri gelip geçti. Bunlar Ürdün'ün Suudî Arabistan sınırını bekleyen kuvvetleriydi. Hörgüçlerin üzerindeki askerler dünyaya tepeden bakar gibiydiler. Daha insan «Allah Büyük» demeye zaman bulamadan, sokağın ağzında başı turuncu bantlı gençler belirdi, develerle binicilerine taşlar atıp kalabalığın arasına dağılıverdiler. Bunlar İntikam Leoparları'ydı.

Develerden biri dizüstü çöktü, binicisi yuvarlandı, diğer birkaç deve de karıştı, kaçmaya koyuldu. Kontrolü kaybedip dörtmala kalabalığa daldılar, seyredenleri çiğneyip çevre-dekileri dağıttılar, sonra da satıcıların arabalarını devirdiler. Çığlıklar yükseldi, birkaç el ateş edildi. Ürdünlüler kendilerini bir -düzene sokmaya çalışırken, kalabalık panik içinde dağıldı. 'Ürdünlüler kendilerine gelir gelmez, tuzağın kurulmuş olduğu yere doğru atıldılar. Askerler de arabalarından atladı, önlerine çıkanı dipçiklemeye başladılar. Yine silâhlar patladı. Bir kadın sokağın ortasına devrildi, hareketsiz kaldı.

O gece hepimiz radyonun çevresine toplastık, Doğu Kudüs yayını ve Amman yayını dinledik, ama olaya ilişkin tek kelime edilmedi. -Şam ve Kahire yayınlarını da bulduk. Tek söylenen, tüm Batı Kıyısı'ndan hiçbir haber gelmediydi.

Ertesi sabah gazetelerde de bir şey yoktu. Ama akşama doğru öğrendiğimize göre Ürdün birlikleri Ramallah ve Nab-lus'ta da taşlanmış, altı kişi ölmüştü.

Kamp dedikoduyla çalkalanıyordu. Abdullah'ı desteklemiş 'olanlar çevrelerine bakınmaya, yeni ittifaklar aramaya niyetlenmişlerdi. Bizim eve şeyhler peşpeşe gelip gidiyorlar, baba-

429

ma bağılıklarını bildiriyorlardı.. Babam onların bu güvenlerini, iyi sakladığı bir alaycılıkla kabul etti.

Cemil'in gözlerinden, kendi kuşağını kurtarıcı kuşak saydığı okunmaktaydı. Pekâlâ, baba, diyordu o gezler, bu zaferin zevkini çıkar bakalım. Ama vuruşu kimin yaptığını da unutma.

Konuklar gidince babam beni bir kenara çekti, heyecanlı heyecanlı konuştu. «Artık kaderimizi kendi elimize alma zamanımız geldi,» dedi. Bu kadar güçlü konuştuğunu, sürgünden bu yana görmemiştim. «Yarın otobüsle Ramallah'a gidiyorsun. Bira Kampı'nda Charles Maan'ı bulacaksın. Kudüs'teki manastırda yapacağımız gizli buluşmanın tarihini o saptayınca, bu sefer de Hebron'a gidip Şeyh .Taci'yi bulacaksın.»

Babam o kara taşlı uğuru verdi bana. Kendimi onunla tanıttım. Aldığım talimatı tekrarladım, manastırın yerini Şeyh Taci'ye anlatmak üzere ezberledim, babama da başarısızlığa uğramayacağıma ilişkin söz verdim.

Ne gariptir ki o günden hatırladığım sahne, Jericho'da. gördüğüm sahne değil, Cemil'in gözlerinde gördüğüm alaycı ifadeydi.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Zion Rahibeleri Manastırı, eski Roma'dan kalma Antonia Kalesi harabelerinin üzerine kurulmuştu. Bu kale, İsa'nın çektiği ıstıraplara tanık olmuş kaleydi. Üç adam, İsa'nın çağın geleneğine uyarak Romalı askerlerce sorguya çekilip işkence gördüğü odaya girdikleri zaman, Rahibe Mary Amelia arkalarından ka.pıyı kapattı. Üçü zaten Manastıra birkaç dakika arayla gelmiş bulunuyorlardı.

Birbirlerini sınırlı biçimde selâmladılar, sonra ortadaki eski masanın çevresine oturdular. Hacı İbrahim, «Hiç kuşku yok, arkadaşlar, Abdullah başarısızlığa uğradı,» dedi.

Charles Maan ilk sigarasını yakarken, «Koca Hâşimî yara aldı, ama ölmedi,» dedi.

430

«O halde çiviye yüreğine sokalım,» diye ekledi kır sakallı şeyh. Bunu söylerken parmağıyla göğsünü gösteriyordu.

Maan, «Tam insanları çivilemeyi konuşacak yerde toplandık zaten,» dedi.

İbrahim, «Ne yapmamız gerek sizce,» diye sordu.

Taci, «Öldürelim tabii,» dedi.

İbrahim, «Öldürülmesine karşı değilim aslında,» diye yorumda bulundu. «Ama bu bizi amaçlarımıza ulaştırmaz.

Tersine, Bağdat'tan Fas'a kadar, Filistin'e sığramaya hazır pusuya yatmış öbür akbabaların iştahını artırır.»

«Hacı İbrahim haklı. Abdullah'ı öldürmek bizi daha fazla baskı altına sokar. Lejyonu zaten kana buladık, bize saldırmaya hazırlar. Abdullah'ı öldürürsek Hebron kenti bizim kanlarımızla kıpkırmızı kesilir.»

Taci. «Evet, belki de öldürmek o kadar iyi bir fikir değil,» diye kabullendi. «Ama Abdullah bir darbe yedi, yürüyüşünün hızı kesildi. Bir şeyle sürdürmeliyiz hareketimizi. Bağımsızlık ilân etsek olmaz mı?»

«Bağımsızlık mı? Bakın bu .ilginç,» dedi İbrahim.

Bu arada sigarasını bitirmiş olan Charles Maan'a döndüler. Yanan sigarasından bir yenisini yaktı. «Bize bağımsızlık önerisi yapılmıştı ve biz reddetmiştik,» dedi.

Şeyh kollarını havada çevirerek, «Ne zaman bağımsızlık önerildi bize?» diye sordu.

«Birleşmiş Milletler etmişti. Belki o öneriyi derhal kabullenmemiz gerekirdi. Biz ise yalnızca kaçtık. Müftü de, Abdullah da Filistin'i almaya çalıştılar. Biri Mısır desteğiyle, öbürü İngiliz desteğiyle. İkisi de başaramadı. Bizi kim destekliyor? Kimiz biz? Üç tane fakir mülteciyiz. Bir mahzende, İsa'nın ruhuyla karşı karşıya oturuyoruz. Kendi kardeşimiz olan, ama mülteci olmayan Filistinliler bile bize karşı savaşıyor. Arap Lejyonuna gelince... biz bağımsızlığımızı ilân edersek onların korkudan ölüvereceklerini mi sanıyorsunuz?»

Taci içgüdüsel olarak, «O zaman sonu gelmez bir mücadeleye girmemiz gerek,» dedi.

«Neyle mücadele?» diye sordu Charles Maan alaycı bir

431

sesle. «Bir örgütümüz yok. Kimi temsil ediyoruz? Bizi kim destekleyecek? Amerikalılar, Yahudileri destekliyor. İngilizler Abdullah'ı destekliyor. Bizi kim tanıyacak? Madagaskar mı? Arnavutluk mu? Moğolistan mı?»

İhtiyar Bedevi, Charles Maan'ın bu ters görüşlerinden rahatsız olmuş gibiydi. Hacı İbrahim'e bakıp destek bekledi.

İbrahim karşısındakiler! şöyle bir tarttı. Maan mantıklı ve kültürlü adamdı. Arap politikası için çok gerekli bir tipti. Şeyh

Taci ise, eğer kontrol altında tutulabilirse, ateşliydi. İşe yarardı.

«Bizim bağımsızlık ilân etmeye hakkımız yoksa kimin var?» diye sordu İbrahim.

Şeyh, «O halde demek benim görüşüme katılıyorsun...» dedi.

«Ne demek istediğini elbette anlıyorum. Ama beri yandan, değerli dostumuz Charles'm da hakkı yok değil.»

«Ne bakımdan?»

«Bağımsızlığımızı ilân ettiğimizde sesimizi kimsenin duymayacağını,' bir çöl fırtınası içinde fısıltı gibi kalacağımızı söylüyor.»

«Kardeşlerim, kardeşlerim, kardeşlerim,» dedi öğretmen. «Kendimizi yönetebileceğimizi düşündürmeyecek bir tarihimiz var. Eski İbranîlerin gününden bu yana Filistin'i Filistinlilerden başka herkes yönetmiş.» Elini havaya kaldırdı, parmakla-'rını açtı. sonra onları birer birer göstererek saydı. «Önce Ro-ma, sonra Bizanslı Hristiyanlar, sonra Arabistan'dan gelme Araplar, Haçlılar, Selâhaddin Eyyubî, Mısırlı Memlûkler, Türkler, İngilizler, en son da tekrar Yahudiler. Yahudilerin her zaman burada bir başkenti olmuştur. Ya gerçek anlamda olmuştur, ya da kalben olmuştur. Tüm kararlarımız dışardan verilmiştir. Bizi dünyanın acıyacağı bir dilenci halk durumuna getiren kararlara varana kadar. Bağımsızlık bizim görmeye cesaret edemediğimiz bir rüyadır.»

Şeyh Ahmet Tacî sakalını çekiştirdi, Charles Maan ayağa kalktı, o sırada vurulmakta olan kapıya doğru yürüdü. Yolda sigarasının külleri yerlere döküldü. Kapıdan kızının uzattığı

432

kahve tepsisini aldı, kapıyı tekrar kapadı, kahveleri fincanlara boşalttı.

İbrahim, Charles Maan'a, «Senin kadar bîge biri Hayfa' dan niye kaçtı?» diye sordu.

«Yahudi nefretinin, patenti siz Müslümanların elinde mi sanıyorsunuz? Ben Yahudiyle pazarlığa oturmak istemeyecek kadar kibirliyim. Bana bizi kim tanıyacak, haklarımızı, isteklerimizi kim onaylayacak diye soruyorsunuz, değil mi? Tüm bu kargaşanın içinde, bizimle karşılıklı oturup konuşmayı kabul edecek tek grup Yahudilerdir. Ne diye o korkunç İsrail kelimesini ağızımıza almaya yanaşmıyoruz ki bir türlü?»

Kahvelerini yudumladılar, sonra sigaralarını tütürüp odayı dumana boğdular.

Maan, «Çok konuştum ve korkarım seni gücendirdim, Ahmet Tacî,» dedi.

«Yoo, yoo, yoo,» diye karşılık verdi Şeyh. «Bu acı meyveyi yiyip hazmetmek bize zor geliyor, o kadar.»

«En büyük yalan da, Yahudilerin kaçmayan herkesi öldürecekleri oldu. Geride kalan kardeşlerimize ne oldu... yani İsrail'de? Denize atıldılar mı söylendiği gibi? Yamyam gibi yedi mi Yahudiler onları? Kurban mı ettiler? Kim oldu budala durumuna düşen? Kaçanlar mı, yoksa kalanlar mı?»

«Ben kaçtım, çünkü o orospu çocuğu Mısırlılar harika ordularına yol açayım diye beni zorla çıkardılar. Ya sen, Hacı?»

«Köyümü ağabeyim yönetiyor. Beni hıleye çıkardılar. Hıleyi yapa'n da Yahudiler olmadı. Biz şu anda budalalığımızı kabullenen üç budalayız. Ama kabullenmeyen yarım milyon budalanın arasındayız.»

Şeyh Tacî hızlı ve düzensiz solumaya başlamıştı. Gözlerini yumdu, sesi heyecanla titreyerek konuştu. «O kampta ölmek istemiyorum,» diye fısıldadı. «Ne yapacağız, Charles Maan?»

«Adım adım gitmemiz gerek. Önce bir yüksek komisyon kurmalı, mültecilerin kendi seslerinin de var olduğunu kanıtlamalıyız.»

«Hah!» diye bağırды Tacî. «Arap komisyonları ıne zaman bir tek konuda anlaşabildi ki?»

İbrahim, «Bırak Charles sözünü bitirsin,» dedi.

433

Maan, «O yüksek komisyon biziz,» diye devam etti. «Biz üçümüzüz.»

Şeyh, «Şimdi bir anlam ifade etmeye başladı,» diye kabullendi.

Maan, «Batı Kıyısı mültecilerini demokratik bir konferansa davet ederiz,» dedi.

«Demokratik konferans mı? Amman'da yapılandan daha yeni döndük.» İbrahim'in sesi alaycıydı.

«Bırak Charles sözünü bitirsin,» dedi bu sefer Şeyh Tacî. İbrahim, «Konuş, Charles,» dedi arkadaşına. Charles Maan yeni bir sigara yaktı. Bu sefer daha düşünceliydi. «Yahudi Devletinin varlığını kabul ederek yaşamayı tercih ettiğimizde anlaşıyor muyuz üçümüz?» diye sordu. «Belki o devletin sınırları içinde, boynu eğik yaşamayı, intikam almadan yaşamayı kabul edeceğimiz konusunda anlaşıyor muyuz?»

İbrahim, «Durumun bugünkünden kötü olamayacağına katılıyorum,» dedi.

Tacî tekrar, «O kampta ölmek istemiyorum,» deyiverdi. Maan bu sefer, «İkinizden herhangi birinin, Yahudilerin bizimle temasa hazır olduğuna, ya da hazır olmadığına ilişkin herhangi bir bilgi veya sezgisi var mı?» diye sordu.

İbrahim'le Şeyh sessiz kaldılar. İbrahim, Yahudilerin hemen yüz bin mülteciyi geri almaya hazır olduğunu biliyordu.

Gizli olarak verilmişti bu bilgi kendisine. Acaba Charles Maan da aynı şeyi biliyor muydu? Tacî kiminle temas halinde,

diye merak etti. Her biri, diğerini merak .ediyordu aslında, İbrahim, Maan'a,

«Şerlin öyle bir bilgin var mı?» diye sordu. «Evet. Yahudilerin bize Mısırlılardan, Suriyelilerden ve Abdullah'dan daha iyi şartlar sunacağına inanmak için nedenlerim var.» '

İbrahim kuşkuyla, «Bu bilgiler ne kadar sağlıklı?» diye sordu.

«Hafya'da kendi akrabalarım arasında haberleştiklerim var. Bazı Yahudi yetkililerle konuştular. Kapı kesinlikle açık.» «Sayıyı da biliyor musun?» diye yıkladı İbrahim.

434

Maan, İbrahim'i inandıracak bir dürüstlikle, «Hayır,» dedi. Demek adam yüz bin rakamını gerçekten bilmiyordu.

«Ya sen, Ahmet Tacî?» diye sordu İbrahim.

«Negev Çölü'nde serbestçe dolaşan amcanız büyük şeyh Velid Aziz'in kendisinden duyduğuma göre, Yahudiler benim ve kabilemin eski topraklarımıza dönüşüne karşı çıkmayacak-larmış. Patırtı çıkarmamamız koşuluyla.»

«Ya sen, Hacı?» dedi Maan.

«Hepimize gelen bilgilerin aynı olduğunu söyleyebilirim. Bence de, bizimle görüşmeye oturacaklardır.»

«Bu yolda karar kılsak, Arapların karşısına çıkmış olacağımızın farkındayız, değil mi?» dedi Maan. «Bize hain diyeceklerdir.»

Taci, «O lanet olası kampta ölmeme yol açacak bir şantajla boyun eğmem,» dedi.

«Ben de,» diye ona katıldı İbrahim.

«O halde yapmamız gereken şey şu. Batı Kıyısı Mültecilerini bir konferansta toplayacağız. Tekrar ediyorum, yalnızca mültecileri. Kaçmış olan zenginleri değil. Kendilerini Abdullah'a satmış olanları da değil. O konferansta, dönüş için Yahudilerle görüşme kararı almalıyız. En önemlisi de, Zürih'deki Uluslararası Hakem Kuruluna bir delegasyon yollamalıyız.»

Taci, «Bu sefer hayale dalan sen oldun,» dedi. «Beş yüz mülteciyi böyle bir karar almaya nasıl razı edebiliriz?»

«Yalnızca seçilmiş, doğru insanları davet ederek,» dedi Maan. «Ben Ramallah'ın kuzeyindeki her kampın yollayacağı adanılan kontrol altında tutabilirim.»

Taci'nin kır sakalı titredi, gözleri kısıldı. Elini havada, belki olur, belki olmaz der gibi salladı. «Dağıtacak param olsa, sorun olmazdı,» dedi.

«Yapman gereken şey şu, Şeyh Taci. Her delegeye, ilk dönenin kendisi ve kendi ailesi olacağına söz vereceksin. İnan bana, kaçtıklarından daha hızlı dönmek isteyeceklerdir.»

«Mümkün gibi,» dedi Taci. Kafasında, yapmış olduğu anlaşmaları tartıyordu. «Hacı?»

435

«Jericho'nun kampları gariptir. Biz hep artıkları toplamış durumdayız. Kopuk kabileleri, dağılmış köyleri. Hiçbir birlik yok. Benim en iyi yaklaşımım, bir delegeler listesi ilân etmek ve muhalefet oluşmamasını sağlamak.»

«Nasıl?»

«Bir grup gencimiz var. Kampta kol geziyor, herkesi korkutuyorlar. Onları böylelikle iyi yolda kullanabilirim.»

«Doğru,» dedi Maan. «Tarihi gizli tutalım, Ürdünlüler için kokusunu almasın. Konferansı toplantı gününden bir iki gün önce ilân ederiz. Mesele tüm kararların onaylanışını bir tek güne sığdırıp bitirmek, Ürdünlüler başlarına geleni anlayamadan konuyu kapatmak.»

«Evet, bu iyi,» dedi Hacı İbrahim.

Taci, «Konferansı Hebron'da toplayalım,» dedi.

Charles Maan, «Hebron hatâ olur,» diye atıldı hemen. «Sizin kamp güneyde tek başına ve Abdullah'ın Batı Kıyısında en güçlü olduğu yerin ortasında. Ne diye kalkıp arslanın inine gidelim?»

«Charles haklı,» dedi İbrahim. «Hebron bizi kapmaya hazır bir tuzak olabilir. Bana gelince, Jericho da Allenby Köprüsü'ne tehlikeli sayılacak kadar yakın. Charles, senin Ramallalı' daki grubun en iyi örgütlenmiş mülteci grubu.

Ramallah'da yapsak nasıl olur?»

«Ramallah! Orası Filistin bile sayılmaz,» diye kükredi, Taci.

Charles Maan, sorunu düşünmüş olduğunu belirten yumuşak bir sesle, «Kardeşlerim,» dedi. «Ben size Bethlehem'i (Beyt ül lahm) öneriyorum.»

«Bethlehem mi?»

«Bethlehem mi?»

«Bethlehem.»

Şeyh içtenlik ifade eden bir tavırla elini yüreğine götürdü. «Kardeşim Charles, Bethlehem senin için kutsal bir kenttir.

Ama yılda bir gün temiz yaşamı temsil etmesi dışında, Filistin' in en kötü fahişelerini barındıran yer diye ünü vardır.»

«Ne tatsız bir söz,» diye terslendi İbrahim.

Maan, «Ama doğru söylüyor,» dedi. «Bethlehem'in orospuları herkesçe bilinir. Bereket versin, yalnız Filistin içinde bili-

436

nir: 'Bizim sesleneceğimiz dış dünya için Bethlehem kelimesi kutsaldır. Bir kişiliği olan kelimedir. İnanın bana, toplantımız dış basının dikkatini çekecektir.»

Taci sakalını çekiştirdi, düşündü, İbrahim'e baktı, o başını onaylama anlamında salladı. «Oldu o halde! Bir ay sonra Beth-lehem'de. Şimdi dönüp delegelerimizi dikkatle seçelim, sonra da demokratik bir konferans için ilk adımı atalım.

Charles Maan'ın nikotin lekeli eli, anlaşmayı simgelemek üzere tokalaşmak için uzandı. Şeyh Taci uzatılan eli tuttu, sonra Hacı İbrahim de onlara katıldı. Üçü birden diğer ellerini de üstüste koydular, aylardır ilk kez altı el bir tempo tutturup sallandı, aylardır ilk defa neşeyle güldüler.

ONUNCU BÖLÜM

Hacı İbrahim'le komplo arkadaşları delege seçimi işini sinsice yönetmeye koyuldular. Kimsenin kaç delege getireceği saptanmamıştı. Esas amaç, «dönüş karan»na oy vermeye yemin etmiş olanları seçmekti.

Babam Cemil'i yanına çağırıyor, kendini temize çıkarmak için bir fırsat tanıyor ona. İntikam Leoparları'nın görevi, babamın delege listesi açıklandıktan sonra bir muhalefet oluşmasını engellemektir. Cemil zaten eyleme susamış durumda olduğundan, bu fikri sanki kan nakliymiş gibi istekle kabullendi. Gerçekten de birkaç ses yükseldi sonunda. Ama o sesleri çıkaranların her biri Leoparlar'ın uyarıları ile karşılaşmıştı. Uyanlar pek de belirginlikten uzak değildi. Ya evin bir hayvanı öldürülüyor, kedinin, köpeğin leşi bırakılıyor, ya da kapıya bir yılan çivileniyordu.

Yaklaşık yedi yüz kadar yeminli delege birikince Charles Maan Doğu Kudüs'te bir basın toplantısı yapıp, orada temsilciliği olan Batı ve Arap basın ajanslarını çağırıyor. Kısa bir açıklamada bulunarak Batı Kıyısı Mültecilerinin bir konferans toplayacaklarını, demokratik biçimde seçilmiş yedi yüz delegenin iki gün sonra Bethlehem'de bir araya geleceğini belirtti. Delegelerin adlarının açıklanması istendiğinde bunu yapmadı.

437

Ürdünlüler gafil avlanmışlardı. Geçit töreninde başlarına gelenin sersemliği içindeydiler hâlâ. O olaylara, dünyanın ilhaki tanımaması da eklenince, geçici bir çekingenliğe düşmüşlerdi. Basın gidip Amman'daki Ürdün bakanlarına soru sorduğunda, bir mülteci toplantısına karşı olmadıklarını söylemek zorunda kaldılar.

Her türlü önleme karşın Abdullah'ın adamlarından bazıları yine de delege listesine sızmayı başarmışlardı.

Babam, Cemil'e Leoparları ve diğer kamplarda onların karşılığı olan örgütleri toplantı salonuna görevli olarak getirmesini söyledi. Konferans salonunun hemen dışındaki Manger Meydanı'nı saracak, güvenlik sağlayacaklardı. Bethlehem'e doğru yola çıktığımızda havada tehlike kokuları almaya başlamıştık. Kente yaklaşırken yolun yanındaki tepelerde Arap Lejyonu askerleri gördük. Delegeler Batı Kıyısında bulabildikleri her türlü kırık dökük taşıyla geliyorlardı. Manger Meydanı'na vardığımızda orayı İntikam Leoparları'yla ve diğer çetelerle dolu bulduk. Ama çevredeki binaların damlarında da bol sayıda Arap Lejyonu askerleri görünüyordu.

Çoban Tarlası denilen yere fakir bir kamp kurulmuştu. Mülteciler ellerinde namaz seccadeleri ve döküntü çadır malzemeleriyle geldiler, ekme ve suları da yanlarında getirdiler. Gerçekten tam anlamıyla bir sefiller toplantısıydı bu defaki. Bethlehem de, Jericho gibi, daha iyi günler görmüş bir kentti. Burada her şey Doğu Kilisesinin ve bir de Hazreti İsa'nın dünyaya geldiği ahırın çevresinde toplanmıştı. Meydandaki dükkânlar buraya otobüslerle hacca gelen Hristiyanlara satış yapmak üzere kurulmuştu. Rafları ve tezgâhları zeytin ağacından haçlarla, Hristiyan simgeleriyle, Bethlehem dantel ve işlemeleriyle doluydu. Meydanda bir yığın işportacı, dilenci ve kaçakçı, Arap Lejyonunun dikkatli bakışları altında delegelerin arasına karışıyordu.

Meydanın bir ucunda eski püskü bir sinema vardı. Doğu Yıldızı Sineması. Toplantının yeri orası olacaktı. Babama göre Ürdünlülerin apansız orayı basması olasılığı çok zayıftı, çünkü çok sayıda yabancı basın temsilcisi vardı. Bina gerçi taşındı ama, içerisi kolay tutuşabilir malzemeyle kaplıydı. Her-

438

halde bizi orada diri diri yakma fikri birçok Ürdün yetkilisinin aklından geçmiş olmalıydı. Delegeler içeriye girerken seccadelerini açtılar, güvenlik çeteleri bomba, patlayıcı, silâh ve-ya başka öldürücü bir şey olmasın diye arama yaptı. Sinema dolarken teknisyenler de arızalı olan mikrofon sistemiyle uğraşıyorlardı. Sonunda bağlantı sağlandığında ses taş duvarlarda öyle yankılandı ki, kulaklarımı ellerimle kapamak zorunda kaldım. Soyuk soyuktu duvarları sinemanın. Her yanı dökülüyordu. Kötü kokuyordu. Bu kokular her nedense bir mülteci toplantısına yakışıyor gibi görünüyordu. Liderler sahnedeki uzun masanın başında yerlerini alırlarken babam beni bir kenara çekti.

«Bu salonda pek göze görünmeyeceğin bir yer .bul kendine. Patırtı çıkabilir. Çıkarsa beni bulmaya çalışma, hemen Akbat Cabtaar'a dön ve kadınları koru.»

Salonun arka tarafındaki küçük bir kapıdan girince, yukarı çıkan küçük dar merdivenler gördüm. Üst katta bir hol ve ufak bir oda vardı. Ramle'de birkaç kere sinemaya git-mişliğim olduğundan, o odanın projeksiyon odası olduğunu anlamıştım. Küçük penceresinden toplantı salonunu olduğu gibi görebiliyordum. Ayrıca odanın dışarıya, Manger Meydanına bakan bir de penceresi vardı. Oradan da Cemil'i ve adamlarını görüyordum. Kamplarda ekilen nefret tohumlarının Bethlehem'de bu çeteler tarafından temsil edilmekte olduğunu biliyordum. Eğer babam bu işi başaramazsa geleceğin neler getireceğini kestirebilmek pek de zor değildi.

Şeyh Ahmet Tacî, «Dinleyin, ey kardeşlerim,» diye söze başladı. Ödünç aldığı yeni giysiler içinde çok güçlü bir adam gibi görünüyordu. «Biz buraya bir demokratik kardeşlik topluluğu olarak geldik, çünkü biliyoruz ki tek başına gideni kurt kapar ve bir elin sesi çıkmaz. İntikam kutsaldır, nefret soyludur. Ama özlediğimiz bu amaç birtakım gerçekler yüzünden ertelenmek zorundadır. Biz eski topraklarımıza, yalnızca Yahudiler bizi almaya razı olduğu için dönecek değiliz. Yoo, o bizi inandırmaya yetmezdi. Bize okul ve hastane verecekleri için de dönecek değiliz. Böyle rüşvetlere itibar etmeyiz biz. Dönüşümüzün tek amacı, ' intikam zamanı için sessizce çalışmaya

439

devam etmektir. Kendi gücümüz yenilmez düzeye gelene kadar oyalayacağız düşmanı. O zaman üzerine çullanacağız.»

Şeyh Ahmet çok formdaydı. Sözlerinde mantıktan çok, inandırma amacı vardı. Sözlerinin değeri nitelikle değil, nicelikle ölçülebilecek türdendi.

«Sabır okyanusları kurutur, dağları eritir. Allah sabırlı olanların, yanındadır. Sabırın sonu selâmettir. Biz zarar görenler, intikam arzularımızı kendi kutsal topraklarımıza kavuşuncaya kadar gemlemek zorundayız. Ancak o zaman kalkışabiliriz gerekli eylemlere. O halde, hazırlığımızı tamamlayana kadar geri dönüp çakalların arasında oturalım.»

Dilinden anlamsız kelimeler dökülüyordu. Yalnızca duyguları alevlendirmek için konuşmaktaydı.

«Biz kötü talihimizin kurbanı olduk. Kötü talih bir insanı yere vurursa, herkes üstüne basar, herkes onun hakkını yer. Biz tozlar içinde yuvarlanıyoruz. Midelerimiz zil çalıyor. Her küçük yemek için koskoca bir kavgayı göze alıyoruz. Her lokmamız kaygı dolu. Fakirlik bizi huysuzlaştırıyor.

«Dişlerinizi gösterin, ey kardeşlerim. O zaman herkes sizden korkar. Bizi çiğniyorlar ama, yutamayacaklar. Birbirimizin duygularını biliyoruz, çünkü biz bir tek bütünüz. Bir ağacın gövdesini en iyi tanıyan, o gövdenin kabuğudur. Sizin başınıza gelen benim de başıma geldi. Kötü talihe karşı hiçbirimiz bağışık değiliz. Ağlamak istediğimiz zaman, bazı kardeşlerimizin kör edildiğini görüyoruz. Kaçmak istediğimiz zaman, bazı kardeşlerimizin bacakları olmadığını görüyoruz.

«Hayatın zevklerini tatmış olan bizler, acılığını da tatmak zorundayız. Mutluluk her zaman üzüntüden sonra gelir. Kuşların rüzgârdan sonra geldiği gibi. Üzüntüyü mutluluktan ayıran yalnızca zamandır. Şimdi de yeni bir sayfa çevirmenin zamanı gelmiş bulunuyor. Ama unutmayın, kardeşlerim, eğer1 acıyı tatmamış olsak, tatlının da değerini bilemezdik.»

Şeyh Tacî'nin sözlerini izlerken içinde bir mantık ve bir fikir bulmak giderek zorlaşıyor, lâfı nereye getirmek istediği belli olmuyordu. Yalnızca hayalleri gıcıklayan, duyguları bir alevlendirip bir sindiren sözlerdi bunlar. Yaptığı konuşma coşku ve alkışlarla karşılandı.

440

Charles Maan ayağa kalktığı anda, ilk konuşucunun taban tabana zıddı olduğu görüldü. Batı usulü takım elbise giymişti. Ufak tefek, sıska vücudunda buruşuk gibi duruyordu elbisesi. Bol sayfalı bir raporu, nikotin lekeli parmaklarıyla tutup kaldırdı, tutkusuz bir sesle okumaya başladı, ama. sözleri ve sesinin tonu jilet gibi keskindi. Rapor, mülteci oluşumuzun nedenlerine yönelik bir analizdi. Bu toplantıya gelenler için bu dakikalar gerçekle ilk defa yüz yüze geldikleri dakikalardı, çünkü Arap toplantılarında dinleyicilere asla bu tür sözler söylenmemişti bugüne kadar. Charles Maan'ın ayrıca Hristiyan olma durumu vardı. Dinleyiciler yerlerine mihlanıp olanca dik-katleriyle onun sözlerini dinlediler.

«Arap dünyasının liderleri sorununuzun sorumluluğunu taşımak zorundadırlar,» diyordu. «O liderler, tek kurşun atılmadan önce Filistin'den kaçan zenginler, ve bir de bizi terör ve cinayetlerle yönetmeye kalkan Müftü, esas suçlu üçlüyü oluşturmaktadırlar. Onlar bize, 'kardeşler, biz sizin için uğraşıyoruz ve zafer yakındır,' dediler. İşte varlığımızı tehdit eden yalanların ilki bu oldu.»

Salonda bu sözleri onaylayan mırıltılar dolaştı. Sanıyorum Charles Maan'ın gösterdiği cesarete her delege hayranlık duyuyordu.

«Deir Yassin katliamı bilerek her türlü oranın üzerinde abartıldı, Yahudi zulümleriyle ilgili gerçekle ilgisi olmayan Tbilgiler geldi. Buradaki hangi erkek bana karısına saldırıldı-ğın, çocuğunun kuyuya atıldığını söyleyebilir? Yalandı bunlar. Sahte dillerin sahte kulaklara söylediği yalanlardı.

«...her şey, kimsenin ortaya çıkıp Yahudilerle barış görüşmeleri yapmak istememesinden kaynaklandı. O barışı şimdi İsrail'de kalmış olan yüz elli bin kardeşimiz yaşıyor. Sizin ve benim akrabamız, kuzenlerimiz, yeğenlerimiz olan o insanların Yahudi devleti sınırları içinde yaşıyor olması, Arap liderlerinin Yahudiler herkesi öldürür propagandasını çürütmeye yetmiyor mu?»

Birkaç kişi bir anda ayağa fırladı. «Charles Maan doğru söylüyor!»

441

«Bizi aldattılar!»

«Şam'daki yalancılara ölüm!»

Ufak tefek öğretmen, dinleyicilerini susturabilmek için ellerini havaya kaldırdı. «Bizi kandırdılar, hazırlıklı olmadığımız, üstelik de hiç gerekmeyen bir savaşa sürdüler. O savaş hem tarımı mahvetti, hem işsizlik ve karaborsa yarattı, açlığa neden oldu, bizi de yerimizden etti. Bir zamanlar şanlı ordularımız İsrail sınırlarına dayanmıştı, onlara saldırıp her şeyi yağmıyorlardı. Yahudilerin, aslında kendilerine düşmanlık besleyen bir Arap nüfusunu korumaya zorunlulukları yoktu. Sa-. vasi biz kazanıyor olsaydık, Yahudileri sağ bırakır, onlara böyle davranır mıydık sizce?»

Dinleyiciler arasındaki mırıltılar biraz daha yükselmeye başladı.

«Arapların bize yaptığı kötülüklerin yanında, Yahudilerin yaptığıının sözü mü olur? Suriye mülteci kamplarında sağlık tedbirleri yok, giyecek yok, dağıtılan yiyecek de hep uluslararası yardım kuruluşlarının başışı. Suriye'deki Filistin mültecilerinin hiçbir barındığı kampın dışına çıkamaz. Yüzlercesi hiçbir suçlama yapılmaksızın, mahkemeye çıkarılmaksızın toplanıp Suriye cezaevlerine tıkılmış durumdalar. Örgütlenme girişimleri hunharca bastırılmıştır.»

«Lübnanlılar dolarlarıyla, sterlinleriyle saygınlık satın alan zengin vatandaşlarımızı kabullendiler, onun dışında, kamplardaki hayat, bu bizim yaşadığımız fare yuvalarından farklı değil. Kızılay yardımından gelen malzemeyi nereden bulabilirsiniz, biliyor musunuz? Beyrut sokaklarında serbestçe satılıyor. Ama Lübnanlılar çok cömert. İnsanlarımızın

çalışmasına izin veriyorlar. Orada çocuklarımızı sokak süpürürken, tuvalet temizlerken, işportacılık yaparken, kahvelerde bulaşık yıkarken görebilirsiniz. Ama okullarda rastlayamazsınız onlara. Çünkü bir Filistinli çocuğu eğitmek yasaktır. Evet, cömert Lübnanlılar insanlarımızın kamplardan çıkıp kendilerine ev kiralamasına da izin veriyorlar. Ama kiralalar, kendi vatandaşlarına uygulananın iki katı. Lübnan kamplarının çoğunda içme suları kirli ve mikroplu. İçme suyu satın almak için insanlarımızın çoğu son kuruşlarını vermek zorunda kalıyorlar. Dinleyin, ey kar-

442

deşlerim, Lübnan Mülteci Komisyonu bir bildiri yayınlamış. Bu bildiride olup bitenlerden ötürü Kudüs Müftüsü'nü ve Arap liderlerini suçluyorlar! Yahudileri değil, Arapları! Okuyun, kardeşlerim. Okuyun da ağlayın. Ürdün'ü size anlatmam gerekiyor mu? O hikâyenin ne mene acı olduğunu zaten bilmiyor muyuz?»

«Abdullah'a ölüm!» «Arap Lejyonuna ölüm!»

«Dikkatli olun,» dedi Charles Maan. «Dikkatli olun. Abdullah'ın aramızda da kulakları var. Kesip turşu kavanozlarına t'kmamız gereken kulaklar onlar.» Tebliğinin sayfasını çevirdi, sahneden dinleyicilere doğru baktı, kükrer gibi konuştu. «Şimdi de Batı Kıyısının Filistinli kardeşlerine geliyorum. Bizi bu kamplara herkesten çok onlar itti. Mevcut evlerin kiralaları yüzde beş yüz arttı. Mezar vergisi ödemeden, ölümlerimizi bile gömemiyoruz. Bu kampların bakımı yalnızca Kızılay'a kaldığı halde, yine de yakındaki kentin belediyesine belediye vergisi ödemek zorunda kalıyoruz. Ne iş alanı var, ne eğitim olanağı var, üstelik kendi halkımızın bize yapamadığını da Ürdünlüler ekliyor.»

«Kardeşlerimize ölüm!»

«Sözlerim bitmedi, çünkü size daha en kötüsünü anlatma fırsatı bulamadım. Kudretli Mısırlıların yönetimi altında, Gaz-ze şeridindeki kamplarda yaşayanların yanında, biz burada cennet hayatı sürüyoruz. Bir mültecinin Gazze'den Mısır'a yolculuk yapmak için geçiş belgesi alması ne demektir, biliyor musunuz? Önce yarım düzine yetkiliye rüşvet verip gerekli kâğıtları alacaksınız. Sonra, sınıra vardığınız zaman, ya akıllara sığmaz bir gümrük ödemek, ya da varınızı yoğunuzu Mısırlılara bırakmak zorundasınız. Delikanlı çocuklarımız gece-yarısı kamptan alınıp Mısır ordusunda asker olmaya zorlanıyor, kötü koşullarda eğitim görüyor, hazırlıksız durumda savaşa itiliyorlar. Cezaevlerine tıklan, işkenceyle öldürülen insanlarımızın sayısı hayallerinize bile sığmaz. Her gün veremden, dizanteriden, tifo ve koleradan yüzü aşkın insan ölüyor. Gazze'de ürgütlenmek istediğimiz zaman ne oldu? Kudüs Müftüsü bize Mısırlıların emriyle kendi katillerini yolladı. Bir ada-

443

mı hapse tıktıkları zaman, karısı, kızları, kızkardeşleri ve anası, ırzlarına geçmeye, onları öldürmeye gelecek Mısır askerlerinin ziyaretini beklemeye başlıyor!» «Charles Maan yalan söylüyor!» «Charles Maan'a ölüm!»

Yerlerine zayıfça tutturulmuş sinema koltukları kolaylıkla sökülüp sahneye doğru fırlatılmaya başladı. «Aha! İşte Abdullah'ın köpekleri geliyor... bekliyorduk zaten!»

intikam Leoparları ellerinde ev yapması sopalarıyla yaklaştılar, ama olaylar başlamıştı bir kere. Herkes çıkış kapılarına saldırmaya hazırlanıyordu.

Tam o anda babam, ölümsüz Hacı İbrahim el Sukori el Va-habi, Charles Maan'ı konuşucu kürsüsünden çekip indirdi, oraya kendisi çıktı, kocaman bir tabanca çıkarıp mikrofona tam önünde havaya bir el ateş etti. Bir düzine top patlamış gibi bir ses duyuldu, taş duvarlar deli gibi yankılandı, neredeyse kulak zarlarımız patlayacaktı. Herkes gizlenebilmek için yerlere atıldı.

Babam sakinleştirici bir sesle, «Lütfen hainleri çıkarın, işimize devam edelim,» dedi. Verdiği bu emir yerine getirilinceye kadar birkaç el daha ateş etmesi gerekti. «Lütfen, kardeşlerim, işimiz henüz bitmedi. Burası demokratik bir konferans. Yerlerinize oturmanız gerek.» Son silâh sesi herkesin yerine oturmasını sağladı, salona yeniden düzen egemen oldu.

«Günah işledik!» diye bağırdı babam. «On dört yüzyıllık nefretten sonra nihayet kibirimiz yüzünden bile bile bir savaş çıkardık. Kaybetmemize imkân yok sandığımız bir savaş. Ve topraklarımızı savunmadık!»

«...hiçbirimizin Arap liderlerinin konukseverliğinden gözü kamaşmış değil ve aynı şey Batı Yakası Filistinlileri için de iki katıyla geçerli.

«Keyif,» dedi babam sesini birden değiştirip yumuşatarak. «Bu kelime bizim için derin anlamları olan bir kelime. Anlamı, hiçbir şey yapmamak, hiçbir şey söylememek ve hiçbir şey düşünmemekle aynı. Sabrın en iyi türü keyiftir dediğimizde, aslında kendimizi kandırıyoruz. Aslında keyif, bilerek bir aylıklığı, hayal içinde yaşanan' bir dünyayı ifade eder. Biz keyfe

dalıyoruz, yarı yarıya kendimizden geçiyoruz, bu yolla da çektiğimiz ıstırapların gerçekliğini silmek istiyoruz. Bizler kendi kafalarımızın, zihinlerimizin içindeki kutulara kilitlemiş insanlarız. İşte, o kutuların anahtarları şimdi sizin önünüze konuyor. Savaşta diğer sınavlarda başarısızlığa uğradık... ama artık başarısızlığa uğrayabilecek durumda mıyız? Çocuklarımıza eğitmemize gerek yok, çünkü onları hayat eğitecek dendi. Hayat çocuklarımıza ne öğretiyor, göremiyor musunuz?»

Hacı İbrahim hiçbir zaman böyle bir sessizlik sağlayıp karşısındaki topluluğa böylesine egemen olmuş değildi. Bu türlü konuştuğunu ömrümde duymamıştım. Dinleyiciler, sanki bir peygamber konuşuyormuş gibi bakmaktaydılar sahneye.

«Hayal âlemimizde kendimizi çok yüksek görüyoruz. Bin lider gelse bizim boyumuza erişemez, diye düşünüyoruz. Kendimizi soylu insanlar sanıyoruz. Yardım istemektense açlıktan ölmeye razı oluruz diyoruz... Sol elimizin sağ elimize ihtiyacı yok, diyoruz... boynu eğik yaşamaktansa, onurumuzla ölmek daha iyidir, diyoruz. Eğer bunlara gerçekten inanıyorsak, bu kamplarda sefil köpekler gibi yaşamayı nasıl kabul edebiliyoruz?

«Artık bizler için keyif zamanı geçmiştir, kardeşlerim. Artık taşkın bir ırmak gibi olmamız gerekiyor. Kaderimizi bize ihanet eden, bizden her şeyi çalan hırsızlara emanet edemeyiz bundan böyle. O sahte intikam ninnisiyle bizi uyutmalarına göz yumamayız. Korkunç bir hatâ yaptığımızı kabullenecek kadar kişilik sahibi olmamız gerek. Bizi içinde kilitli kaldığımız kutulardan ancak bunu kabullenmek kurtaracaktır, evimize, yurdumuza dönmemizi ancak bunu kabullenmek sağlayacaktır. Yoksa daha yıllarca yalanlarla, sahte vaatlerle besleyecekler bizi, sakalımız ağaracak, midemizle beynimiz pörsüye-cek, akbabaların bile gagalamak istemeyeceği leşlere döneceğiz...

«Yahudilere gelince, onlar 1948'de de kaçmadılar, bundan sonra da kaçmayacaklardır. Bize pek tatlı gelen yeni bir Arap istilâsı hayali uydurmadır, çünkü çaresiz bir halkı, bu arada kendimizi de mahvetmeyi göze almadıkça, denize dökmek ola-

444

445

naksızdır. Yahudilere karşı silâhlı bir zafer kazanma işi kanla değil, lâfla olur ancak. Yahudilerin karşısına gerçek banş isteğiyle çıkmamız gerek. O zaman dünyayı bizden yana buluruz. Artık en büyük sevincimizin bir Yahudi öldürmek olduğu günlerin lüksüne veda etmemiz gerek. Her adımımızda mantıklı olmalıyız. Güven sağlamalıyız. O zaman Yahudilerle anlaşabileceğimize inanıyorum. Asıl kazanmamız gereken savaş, Yahudilerle dürüst görüşmelere oturmak, asıl sağlayacağımız fetih, Batı dünyasının zihinlerini fethetmek olacaktır.»

Babamın konuşmasının sonunda belli belirsiz bir alkış duyuldu. Söylediklerinin ciddiliği milletin kafasına işlemeye başladığı zaman, babamın yirmi yüzyıllık kemikleşmiş nefretin içinde akıntıya karşı yüzmeye çalıştığını fark ettim. Kabadayının biri onu öldürür diye korktum. Ama birden o korkum, yerini kabaran bir gurura bıraktı. Ah, ne harikulade, ne cesur adamdı Hacı İbrahim. Tâ çölden denize kadar olan tüm ülkelerde, başka kim böyle ortaya çıkıp bu sözleri söylemeyi göze alabilirdi?

Charles Maan, «Bu kongrenin kararını oya koymamız gerek,» dedi. «Şimdi size onu okuyorum. 'Bilinsin ki bu toplantıya katılan delegeler Batı Yakasının gerçek mültecilerini, savaşın asıl ıstırabını çeken insanları temsil etmektedir. Bizler bu bildirimizle kendi kaderimizi tayinde eşit söz hakkımız olduğunu duyurmak istiyoruz. Yurdumuza dönüp mallarımızı tekrar elimize geçirebilmemiz için görüşmeler yapılmasını istiyoruz ve bunu, Filistin kimin yönetiminde olursa olsun, mutlaka istiyoruz. Sürgün hayatımızı sona erdirmek için İsrail Devletinin temsilcileriyle oturup konuşmaya hazırız. 'Yaklaşan Uluslararası Hakem Kurulu toplantısına katılıp bizi Zürih'te temsil edecek bir heyet seçiyoruz. Bu heyet, Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi, Bay Charles Maan ve Şeyh Ahmet Tacî'den oluşacaktır.»

Oylamanın sonucunda kimseyi şaşırtacak bir şey olmadı. Esas önemli olan, liderlerin kongreyi dağılmadan sona erdirmeyi başarmasıydı. Sert sözler söylemişler, insanların gözünü açmışlar, olumlu bir kararı alırdırlar, ve bunların hepsini bir tek gün içinde başarmışlardı. Delegeler birer birer sahne-

nin üzerindeki masaya yürüdüler, oy pusulalarını ellerine aldılar. Kabul oyları beyaz, red oyları siyahtı. Toplantı öncesinde edilen yeminlere uyuldu.

Oylar kullanılırken delegeler aynı zamanda masaya konmuş kocaman bir kutuya bağışlarını da bırakıyorlardı. Bu paralar, seçilen delegasyonun Zürih'e gidebilmesi için kullanılacaktı. Paralar sayılır, delegeler salondan ayrılırken, ben projeksiyon odasında beklemeyi sürdürdüm. Uğranılan hayal kırıklığını duyabiliyordum oradan. Toplanan para yolculuk masraflarına yetmiyordu. Yalnız taşıt parasına bile yetmiyordu.

Kapatmayı unuttukları mikrofondan, «Bu iş kaç patlayacak, bile'h var mı?» diye bir ses duydum.

Babam, «Zürih toplantısının kaç gün süreceğine bağlı,» dedi. «En azından binlerce dolar ister.»

Charles Maan, «Benim bilet paramı katolik yardım örgütleri verir, hattâ bana Zürih'te de bakarlar,» dedi. «Ama tek başıma gidemem.»

Şeyh Tacî, «İşimiz bitik,» diye inledi. «Hepimiz gırtlığımızı kadar borçtayız.»

Babam, «Allah yardım eder,» dedi.

Taei, «Belki Allah sesimizi duymaz,» diye karşılık verdi.

«Belki de Allah'ın yardımcı olmasına yardımcı olabilirim,» dedi babam. «Bir miktar gizli para biliyorum. Umudunuzu kesmeyin, arkadaşlar.»

Tam projeksiyon odasından çıkacağım sırada birden ortalığı ısılık sesleri kapladı, askerî emirler verildiği duyuldu, taş meydana çizme sesleri yankılandı. Pencereye koştum! Arap Lejyonu dört yandan meydana girmiş, kollarına taktıkları şeritlerle kolayca tanınan İntikam Leoparlarını ve öbür çetelerin gençlerini topluyorlardı. Ağabeyim Cemil'in dört Ürdün askeri tarafından götürülüp orada bekleyen bir düzine kamyonun birine atıldığını gördüm. Babam, Şeyh Tacî ve Charles Maan tiyatrodan dışarıya fırladılar. Yarım düzine Lejyon askeri silâhlarının namlusunu onlara çevirdi, üçünü de alıp götürdü.

446

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Operasyon düzenli yürümüşdü. Albay Ferit Zeyyad, Manger Meydanı'ndan on mülteci kampının toplam elli iki tane İntikam Leoparını tutuklamış bulunuyordu. Bu durumda mültecilerin Zürih'te dert yaratmaması için güzel bir şantaj planı hazırlanmış oluyordu. Bir subay odaya girdi, Hacı İbrahim'in polis kalesine getirilmiş olduğunu haber verdi. Ferit Zeyyad, göğsü madalyalarla dolu üniformasının önünü ilikledi, aynada kendine uzun süre baktı, beyaz dişlerinin üzerinden dilini şöyle bir kaydırarak onları nemlendirdi, sonra dönüp masasının başına oturdu.

«Yollayın içeri.»

Hacı İbrahim kapıdan girdiğinde Albay Zeyyad beklenmedik bir hareket yapıp ayağa kalktı, hasmına bir koltuk gösterdi, kahve ısmarladı. İbrahim kendisine böyle davranılıp şantaj yapılacağını anlamıştı.

«Şeyh Tacî ile Charles Maan nerede?» diye sordu İbrahim. «Kendilerinden özür dilendi ve serbest bırakıldılar.»

«Oğlum Cemil?»

«Halen öteki çocuklarla birlikte göz altında.» Ferit Zeyyad masasının üzerindeki kâğıda baktı. «Elli iki kişiler.»

«Bu bilerek uygulanan bir tahrik. Mülteci kamplarında ayaklanma mı istiyorsunuz?»

«Siz kıskırtmadıkça ayaklanma başlayacağını sanmıyorum, sizin de, bu çocuklar göz altındayken böyle bir şeyi başlatacağınıza inanmıyorum.»

«Güvenlik nedeniyle mi göz altındalar?» «Öyle.»

«Bu olay üzerine yabancı basının Majestelerine pek nazik davranmayacağını tahmin ediyorsunuzdur.»

«Gerçi üçünüzün bu toplantıyı düzenleyiş ve basını bağlayış biçimine hayranlık duymuyor değiliz, ama bu oyunu iki takım da oynayabilir. Durumu açıklayan bir basın bildirisi yayınladık.» İbrahim'e bir kâğıt uzattı, «İngilizce okuyamam.»

«O halde ben size okuyayım. 'Bugünkü tutuklamalar, Kral Abdullah'ı ve Ürdün yetkililerini çok tedirgin eden bir durumun aylardan beri yapılagelen soruşturmaları sonucudur. Gençlerden kurulu çeteler, daha yaşlı gangsterlerin kıskırtmasıyla mülteci kamplarında terör eylemlerine başlamış bulunmaktadır. İddia edilen suçlar arasında bu gençlerin karaborsacılık, soygun, şantaj, para sızdırma, vesaire, vesaire, vesaire...'»

«Yabancı basın aynı suçlamanın Batı Kıyısında görevli herhangi bir Ürdün yetkilisi için de yapılabileceğini, ayrıca o harikulade Arap Lejyonunuzun da bu işleri kıskırttığını ve işbirliği yaptığını biliyor mu?»

Zeyyad tekrar masasına döndü, iki elini havaya kaldırdı, «Ben de sizinle bu konuyu konuşmak istiyordum, Hacı İbrahim.

Allah rahmet eylesin, merhum Clovis Bakşir'in odasında, Nablus'ta ilk karşılaşmamızı hatırlıyorum... O görüşmemizde sizin çok zeki bir insan olduğunuzu fark etmiştim. Üç olayda burnumu sürttünüz, ama yine de size kin tutmuyorum.

Fakat beri yandan, tutumunuzu da iyice açıklamış durumdasınız. Buna artık hoşgörü gösterilemez.»

«Yani o çocuklar, biz dilimizi tutalım, umutlarımızı içimize gömelim diye rehin olarak mı tutulacak.»

«Çok aşırı kelimeler seçiyorsunuz. Evet, çocuklar göz altında kalacak. Onlara eylemleriyle ilgili sorular sormaya devam edeceğiz. Bu arada duruşma yapılabilir de, yapılmayabilir de.» Zeyyad bunu söylerken suçsuzmuş gibi omuzlarını kaldırdı. «Zürih'in sonucuna bağlı yani,» dedi İbrahim. «Hayat böyledir. Daha onlar tutuklanalı birkaç saat geçti geçmedi... ama içlerinden bazıları bilgi vermeye hazır olduklarını söylüyorlar. Başkası hakkında bilgi verilerse,

kendilerine yönelik suçlamalardan vazgeçeceğimiz yolunda mantıklı bir düşüncenin doğal sonucu bu.»

Zeyyat'ın nasıl bir manevra peşinde olduğu açıkça görülüyordu. Ne yapmak gerekirdi? Haykırıp kükremek mi? Büyük ayaklanmaların yeralacağını belirtmek mi? Yoksa sakinleşip dinlemek mi? Bir şey istiyordu Zeyyad. Onu öğrenmek şarttı. «Dikkatim sizde,» dedi İbrahim.

448

449

«Güzel.» Zeyyad'ın yüzünde belli belirsiz bir gülümseme belirmişti. Bir sigara paketi açtı, İbrahim'e ikram etti, onu da, kendininkini de yaktı.

«Nablus'daki konuşmamızı hatırlıyor musunuz, Hacı?»

«Ayrıntılarıyla.»

«O halde o konuşmamızda size söylediğim bir sözü de hatırlarsınız. Majeste Kral Abdullah, bildiğiniz o tipik Yahudi düşmanı fanatiklerden değildir. Bu savaşa genelde kendi isteği dışında katılmak zorunda kaldı. Bunu Arap birliği için yaptı. Son zamanlarda Yahudiler aleyhinde söylediği bütün sözler hep halkın yararına yöneliktir ve dünyaya Arap liderlerini birlik içinde göstermek amacını taşımaktadır. Bu noktada bana katılıyor musunuz?»

«Şu an için sözünüzü kabul ediyorum diyelim.» «İyi. O halde birbirimizin durumunu anlıyoruz demektir. Sizleri kamplarda tutmanın bize zevk verdiğini sanmayın. Biz diğer Arap devletlerinden çok daha fazlasını yaptık.

Vatandaşlık önerdik, hareket özgürlüğü önerdik, çalışma olanağı önerdik, hükümet görevleri önerdik.» «Ve de baskı,» dedi İbrahim.

«Elbette,» dedi Zeyyad. «Baskı da var. Yanmı milyon kişinin kontrolsüz bir sel gibi başıboş kalıp anarşiye sürüklenmesine izin veremeyiz.»

«Bizim haklarımız var.» «Tabii var. Kral hangi hakları verirse.»

«Diz çöküp Abdullah'a kurtarıcımız demedik diye kıziyorsunuz,» dedi İbrahim.

«Açık konuşmak gerekirse, bu noktada ona aldırıyoruz. Filistinlilerden istediklerimizi elde ettik. Geri kalanlar da, gerçeklerle yüz yüze kalınca geleceklerdir. İzninizle size, ün yapmış olduğunuz o açıksözlülükle bir şey söyleyeyim. Yaptığımız soruşturmalara göre Filistinlilerin içinde ayaklanmaya yeterli ateş yok. Sizi ve tüm kardeşlerinizi kontrol altında tutmak son derece kolay. Ayrıca savaşçı olarak hiçbir zaman öyle aman aman bir kuvvet olamadınız. On beş yüzyıllık bir tarihi şimdi değiştirebileceğinizi de sanmıyoruz.»

İbrahim öfkesini yendi. «Hiçbir zaman böyle kilit altına

450

alınmamıştık,» dedi. «Bu genç çocukların, Leopardların, Kartalların neyin işareti olduğunu siz de anlıyorsunuzdur. Filistinlilerin gelecek kuşaklarının değişik bir yapıda olacağının öncü işareti bunlar. Albay Zeyyad, unutmayın ki bir zamanlar hepimiz Yahudilerin de pasif insanlar olduğuna, ezilip geçilebileceğine inanıyorduk. Kuşaklar değişiyor. Bence o olaydan ders almanız gerek.»

«Biz bu çocukların böyle vahşileşmesine göz yumacak değiliz. Sırtlarına doğru dürüst üniformalar giydireceğiz, yanlış yola yönelen enerjilerini Yahudi nefretine dönüştüreceğiz ve onları disiplinli gerillalar halinde Yahudilere karşı eyleme geçireceğiz. Öteki Arap kardeşlerimize, onların yanında savaşa adanmış durumda olduğumuzu gösterecek bir ek kanıt daha, öyle değil mi? Filistinlilerin esas kalabalığına gelince, bence onlar o kamplarda sonsuza kadar oturup çürümeye mahkûm. Ne cesaretleri yeterli kıpırdamaya, ne de gururları. Ağlamaya, dilenmeye razı tipler hepsi.»

İbrahim koltuğundan kalktı, Zeyyad'ın masasına eğildi, darbeyi indirmeye hazırlandı, ama sözler ağzından çıkmadı.

Gözlerini yavaşça kırıştırdı, ağır ağır tekrar koltuğuna oturdu. Bu gerçekleri kulağıyla duymak korkunç bir şeydi. Zaten bu yüzden hiç söylenmiyordu böyle sözler.

«İyi,» dedi Zeyyad. «Demek ki yerleşmiş tutumu görüyoruz.»

«Sözlerinizi duyuyorum,» diye soludu İbrahim.

«Ne diye düşmanca davranmayı sürdürelim? Amaçlarımızı-zı dar çizgilere oturtunca, aradaki farklılıkları da çözümlemenin yolları bulunduğunu göreceksiniz. Yoo, size rüşvet falan teklif ediyor değilim. Bunun işe yaramayacağını Nablus'da gördüm. Siz prensip sahibi bir insansınız. Ender bir durum. Benim size mantıklı bir önerim var.»

«Benim de mantıklı kulaklarım var,» dedi İbrahim.

«Güzel. Allah bu görüşmemizi hayırlı etsin.» Zeyyad masasının en alt çekmecesini açtı, bir şişe viski çıkarıp İbrahim'e ikram etti.

«Hayır, teşekkür ederim. Viski içimi yakıyor,» diye reddetti İbrahim. Sonra tekrar düşündü, «Belki biraz... çok az,» dedi.

451

«Esas söz konusu olan, Abdullah'ın Daha Büyük Suriye amacına doğru ilerlemesini hiçbir şeyin durduramayacağı. Asla. Ne Arap liderlerinin sert sözleri durdurabilir onu, ne mülteciler, ne de Yahudiler. Yazgı bu, ilâhî yazgı. Ama beri yandan Yahudileri her ikimiz de kullanabiliriz. O halde kullanalım.»

«Kral yazgısını yerine getirmek için Yahudi devletini yıkması gerektiğini mi düşünüyor?» İbrahim sesindeki alay tonunu gizlemeye çalışıyordu. «İlhak etmeyi.» «İlhak etmeyi mi?»

«Evet. Daha Büyük Suriye'nin bir eyaleti olarak.» «Yahudiler bunu biliyorlar mı?»

«Yakında öğrenecekler. Hele bir on yıl kadar yalnızlıklarını tatsınlar, Abdullah'a sadık bir eyalet olarak kendi geleceklerini de garantiye alabileceklerini anlayacaklar.»

«Peygamber aşkına, onlar böyle bir şeye asla razı olmaz! Yahudi ve Arap, müttefik ha?»

«Müttefik değil, egemenliğimiz altında. Ama bunun olmayacak nesi var? Eskiden de Ürdün'deki halkımıza Gibeonit'ler denirdi. Gibeon da İsrail'in bir eyaletiydi. Hazreti Davud' un sarayında bile Moabit'ler, Hitit'ler vardı, Filistinlilerden de bir saray muhafızları grubu bulunurdu. Süleyman da Kelt'lerle Benlileri getirdi!»

Ferit Zeyyad'm sesi birden yükselmiş, tizleşmiş, gözleri yuvalarında vahşi vahşi dönmeye başlamıştı. Hacı İbrahim ona inanmaz bakışlarla baktı. Bir anda her şeyi apaçık biçimde gördü ve anladı. Albay Ferit denilen bu Bedevi, önceleri İngilizlerin komutasıdayken şimdi kendini Yahudi eyaletinin başında bir general olarak görmeye başlamıştı! İbrahim tüm Arap politikasının çılgınlığını bir tek adamın dilinden dökülen sözlerde görüyordu bir anda.

Zeyyad devam etti. «Herhalde mağaranızdan ayrıldığınızdan bu yana Gideon Asch'le ilişki kurmuşsunuzdur.

Durun, ıı, kâr etmeden önce düşünün. Eğer bir tür anlaşma sağlamamış olsanız, bugün Bethlehem'de öyle

konuşamazdınız.» «Kabul de etmiyorum, red de etmiyorum.»

452

«Bu bize yeterli.»

«Lütfen devam edin, içim hayranlık duyularıyla doldu,» dedi İbrahim.

«Mültecilerin istediği nedir? Evlerinize dönmek mi? O zaman Zürih'e gittiğinizde, Yahudilerle anlaşmanızı yapın. Bin kişiyi, elli bin kişiyi, iki yüz bin kişiyi götürün yanınızda. Bu kampların yükünü biz zaten istemiyoruz. Yahudiler size konut da verir, sizi besler de, eğitir de. O da onların zayıflığı. Sonra, Daha Büyük Suriye'nin zamanı gelince, İsrail topraklarını savaşız devralmak için orada daha binlerce kardeşimiz hazır bulunur. Ama ne tür bir anlaşma yaparsanız yapın, bunu sessiz yapmanız gerek. Dünya bunu bilmemeli. Kamplarınızı yavaşça toplar, sessizce çıkar gidersiniz.»

«Kamuoyuna karşı, Ürdün durumu protesto etmeye devam etmek zorunda,» diye sürdürdü sözlerini Zeyyad. «Zürih'e yolladığınız delegasyonu da protesto edeceğiz, çünkü Arap birliği imajını canlı tutmak zorundayız.»

«Karşılığında ne istiyorsunuz?» diye sordu İbrahim.

«Kral Abdullah'a karşı olan eylemlerinizi durdurun. Charles Maan'ın yabancı basına açıklama yapmasına engel olun. En önemlisi de, Yahudilerle anlaşmanızın gizli olması gerek. Mantıklı değil mi bunlar?»

«Düşünmem gerek. Arkadaşlarımla konuşmam gerek. Tutukladığınız çocuklar ne olacak?»

«Hâlâ açık mı konuşuyoruz?» diye sordu Zeyyad. «Açık konuşun.»

«Zürih'te patırtı çıkarırsanız, bu çocuklardan bazıları bıyıklarının çıkacağı yaşa kadar yaşamayabilirler.»

İbrahim, «Oğlumu görmek istiyorum,» diye fısıldadı.

«Elbette. Onunla bu odada konuşabilirsiniz. Size yollaya-yım.»

Ferit Zeyyad odadan çıkarken kararını da vermişti. Hacı İbrahim herhalde büyük oğlunun kaybını sineye çekebilirdi. Kurtarmak için dağlar devirmeyi göze alacağı oğlu, daha genç olan İsmail'di asıl. Hacı İbrahim Zürih'e doğru yola çıkar

453

çıkamaz İsmail'i de tutuklamak gerekecekti... işi garantiye almak için.

* * *

Cemil tutuklanmaktan ve lider sayılmaktan bir tür gurur duyuyor gibiydi.

«Yakında Zürih'e gidiyorum, Cemil,» dedi babam. «Ürdünlüler seni rehine olarak tutmaya devam edecekler. Unutma ki onlarda, bizim Filistin'deki zamanımız gibi İngiliz yasaları yok. Kral ne isterse yasa o. Canları seni hangi suçla suçlamak istiyorsa, onu seçebilirler. Ürdün askerî mahkemelerinde hiçbir şansın olamaz. Arkadaşlarını sakın tutmanı önemle istiyorum senden. Ürdünlüler insanın parmaklarını kaynar suya batırıp haşlar. Anlıyor musun beni?»

Cemil'in gözleri pek garip bakıyordu. «Benim için kaygılanma, baba. Sen Zürih'de ne yapman gerekiyorsa yap, bana ne olacağını da düşünme.»

«Sanıyorum bu olup bitenlerden hoşlanıyorsun sen,» dedi İbrahim.

«Hoşlanmak mı? Bilmiyorum. Galiba yaşamak veya ölmek benim için fark etmiyor.»

«Hadi hadi. Kimse ölmek istemez.»

«Bizi içine ittiğiniz mücadele beni de, tüm arkadaşlarımı da er geç öldürecek zaten. Ölmeyi kabullenmekten başka ne gelir elimizden? Gidecek yerimiz yok, yapacak şeyimiz yok. İntikamdan ve geriye dönmekten başka hiçbir şey düşünmememiz söylendi bize.»

«Ben sizler için daha iyi bir hayat hazırlamaya uğraşıyorum.»

Cemil çığgın bir kahkaha attı, kafasını arkaya devirdi, ağzından tükürükler sıçradı. «Benim ölmem senin için hiçbir şeyi değiştirmez, baba. Hattâ sana yardımı olur. Kahraman sayılırsın.»

«Kes sesini!»

«Bir daha döv beni öyleyse.»

«Cemil, sen benim oğlumsun. Seni buradan kurtarmaya çalışıyorum.»

•454

«Niçin? Boşuna zahmet etme. Ben senin oğlun değilim. Senin bir tek oğlun var. İsmail. Öyle değil mi baba?»

İbrahim onun suratına bir tokat attı. Cemil ayağa kalktı. «Ben seni bir kere tokatladım, baba. Onun zevkini hâlâ duyuyorum. Zindancı! Zindancı! Hücreme götür beni!»

Babam Akbat Cabbar'a döndükten birkaç gün sonra beni Jericho'ya, Profesör Nuri Mudhil'in yazıhanesine götürdü.

«Hazineleriniz için sekiz bin dolar aldım,» dedi arkeolog. «İşte Şeyh Taci ile ikiniz için uçak biletleri. Amman'a gitmeniz doğru olmayacağını düşündük. Bu durumda, Doğu Kudüs'ten küçük bir uçağa binip Kıbrıs'a gideceksiniz. Sonra oradan da Zürih'e uçacaksınız. Ben Doğu Kudüs'ten bir hayli antika parçayı uçakla yollamış biriyim. Alandaki insanları iyi tanırım. Bu biletlere ve alan görevlilerinden bazılarının iyi niyetinin sağlanmasına iki bin iki yüz dolar gitti. İşte bunlar da seyahat belgeleriniz. Vizeler arkasında ekli.»

«Ama bunlar pasaport değil,» dedi babam.

Mudhil başını iki yana salladı. «Filistin diye bir devlet yok,» dedi. «Bir tek Ürdün var, Ürdün de size pasaport vermez. Bunlarla yolculuk yapmak zorundasınız.»

Babam belgelere şöyle bir baktı, sonra bana uzattı. «Ne diyor?» diye sordu.

«Senin devletsiz bir insan olduğunu, bu vizenin İsviçre'ye gidip gelmek için otuz güne kadar geçerli olduğunu söylüyor,» dedim.

Nuri Mudhil, «Ne yazık ki bu belgelerin her biri için de bin dolar vermem gerekti,» diyerek parmaklarının uçlarını birbirine sürdü, «Bahşış,» diye de ekledi. «Beylik rüşvet işte. Size bedava İsrail pasaportu verebilirdik ama, o zaman da Zürih'te delege olarak kabul edilmezsiniz. Araplar sizi tanımaz, katılmanıza engel olurlardı.»

«Geriye ne kadar kalıyor?» diye sordu İbrahim bana.

«Üç bin iki yüz dolar,» dedim.

«Beş yüz daha çıkarın. Nakit taşımak yasak. Paranızı kilise aracılığıyla transfer etmek zorunda kaldım. Başpiskoposun

455

bürosundaki bir papaza da beş yüz dolar vermem gerekti. Boy lece Şeyh Taci ve kendiniz için satın alacağınız yeni giysilerden sonra herhalde otel ve yiyecek için her birinize biner dolar kalmış olacak.»

«Ama o zaman ailemi beş parasız bırakmak zorunda kalırım. Sabri'nin maaşı tek gelirleri olur. Yiyecek için bir tek-Kızıfay yardımlarına kalırlarsa açlıktan ölürlər. Hem ya İsviçre'de param biterse?»

Nuri Mudhil masasının bir çekmecesini açtı, bir paket Ürdün parası çıkardı. «Size ailenizin masrafları için ben borç vereceğim,» dedi. «Geri ödemek konusunda kaygılanmayın. Zü-rih'teki ihtiyaçlarınıza gelince, paranız biterse Gideon Asch size destek olacak.»

«Dilenciyiz, dilenciyiz biz,» diye mırıldandı babam. Parayı, biletleri alıp cebine koydu.

«Çok üzgünüm, Hacı. Elimden ancak bu geldi.»

«Yoo, yoo dostum, pek çok yardımın oldu.» Babam bana dönüp garip bir ifadeyle baktı. «İsmail, sen Doktor Mudhil'in çalışma odasında bekle. Onunla bir dakika yalnız konuşmak istiyorum,» dedi.

* * *

Bir süre konuştular. Ne kadar olduğunu bilemiyorum, çünkü ben Profesör Nuri Mudhil'in atölyesinde dolaşırken hep kendimi kaybeder, o eski harikalar arasında neye uğradığımı bilemem. Tezgâhın üzerinde, bir zamanlar bir kilise zemininde bulunduğu Bizans mozaiklerinin ayrıntılı çizimleri de vardı. Sonunda odanın kapısı açıldı, beni çağırdılar, girdim, oturdum.

«Sen Doktor Mudhil'le gidiyorsun,» dedi babam bana gergin bir sesle. «Hemen.»

«Anlayamadım.»

«Ben uzaktayken senin Akbat Cabbar'da olmaman daha iyi olacak.»

«Ama neden, baba?»

«Çünkü hayatın tehlikede!» diye haykırdı.

«Gidersem korkaklık etmiş olurum.»

456

«Korkaklık değil, akıllılık.» «Kadınları kim koruyacak?»

«Sabri var, Ömer var, Kemal var. Kadınlar güvenlik içindeler.»

«Sabri işe gidiyor, Kemal'in de hiçbir değeri yok. Ömer tek başına bu işi başaramaz.»

«Başarmak zorunda,» dedi babam. t «Ama ben nereye gideceğim?»

Nuri Mudhil, «Ürdün nehrini geçeceksin,» dedi. «Ondan sonra da çöllere dalıp Irak sınırına doğru gideceksin. Sınır yakınında, benim yakın dostlarım olan El Sirhan Bedevilerinin yanında kalacaksın. Giderken yanına istediğin kadar kitap da alabilirsin.»

Ağlamaya başladım. Sonra birden içime yepyeni, çok garip, harikulade bir duygu doldu. Babam tepeme dikildi, ellerini sevgiyle omuzlarıma koydu.

«Ya Cemil?» diye kekeledim sonunda.

«Amman'daki o köpeklerin bana şantaj yapmasına izin vermeyeceğim. Cemil'in kaderi Allah'ın elinde. Allah benden, oğullarımın hangisinin hayatta kalacağı konusunda korkunç bir karar vermemi istedi.» Başımı kaldırıp babamın yüzüne baktım.

«Ben de o karan verdim, İsmail.»

ON İKİNCİ BÖLÜM

Fevzi Efendi Kebir, Zürih'in kibar banliyösü Zollikon'daki modernleştirilerek restore edilmiş hamamda, Romanesk tarzı bir şezlonga uzanmış, yatıyordu. Şezlong yusuvarlak, duvarları aynalarla kaplı, çılgın âlemlere hazırlanmış salonda, ortaya 'imparator tahtı' gibi kurulmuş divanın dört basamak altındaydı.

imparator tahtında oturanın parmak uçlarına rastlayacak yerde çeşitli kontrol düğmeleri vardı. Oradan, hamamda çınlayan müziği Hindemuth atonallerinden Bartok'a çevrilebilir, tiz

457

Stravinsky'leri, ağır Beethoven'leri, şen Mozart'ları, ter içinde Bolero'nun ezgilerini, Wagner'in Valhalla'ya doğrulmuş kanatlarını, ya da isterse caz müziğini, duygusal Fransız aşk şarkılarını veya alışageldiği doğu musiki ağıtlarını devreye sokabilirdi.

O düğmelerin tam yanındaki kontrol paneli ise, hamamdaki ışık efektlerini kontrol ediyor, yaklaşık iki yüz bileşim yaratabiliyor, ister dönüp duran sekizgen ışık benekciklerine, ister apansız yağın yıldırımlara çevirebiliyordu ışıkları. Bir üçüncü kontrol paneli de, diğer efektler içindi. Parfüm kokulu tropik sis ve bulutlar, yumuşatıcı yağlar, dumanlar, canlı yılanlar, gül yaprakları, kumrular... hattâ bunların hepsi hareket» halindeyken tavandan alçalan bir trapezle ipler üzerinden aşağıya kayarak inen cüceler bile.

Son kontrol seti de, imparator tahtını hidrolik bir kaldırıcı üzerinde yükseltip alçaltmak, yüzünü odanın istediği tarafına döndürmek, her köşeyi rahatça görebilmesini sağlamak içindi.

Başka odalar da vardı. Bitişikte zengin bir bar, çağlayanlı bir sıcak su havuzu, içinde Yunan toga'larından derilere, hayvan postlarına kadar her türlü yiyecek bulunan bir soyunma odası... giysilerin arasında her tür oyuncak, kırbaç,

zincir, takma penis, işkence âletleri de eksik değildi. İlaç ve uyuşturucu stoku da noksansızdı. Lübnan'ın bir numara esrarından eroine, saf kokaine, rüyalar getiren haplara, uyarıcı ilaçlara kadar her şey. Burası en yetenekli sinema sanayii teknisyenleri ve iç mimarî uzmanları tarafından yaratılmış, iki milyon doların üstünde malolmuştu.

Fevzi Kebir pek divana uzanıp yatmazdı. Zaten eğlencelere katkısı da sınırlı olurdu. Çünkü genellikle uyuşturucu almış olur, fiziksel gücü iyi durumunda olmazdı. Ama yine de o sapık hayal gücünün sınırı yoktu pek. Oynayabileceği oyunlar da epey boldu. Can yakma, küçük düşürme şehveti ona sınırsız bir zevk veriyordu.

Zürih orospuları hem yaşadıkları ülke kadar yüzeysel, hem de sayısı az bir gruptu. Efendi, daha çok Alman kadın ve er-

458
keklerini tercih ederdi. İş âlem yapmaya geldi mi kimse altede-mezdi Almanları. Ursula, çok iyi tanıdığı Münih batakhanelerini dolaşmış, oradan gerekli sayıda oyuncu bulup buranın kadrosunu tamamlamıştı çoktan.

Salondaki tüm divanları doldurmak için bir düzine çift gerekiyor, aynalara vuran görüntüleri ise sonsuza kadar uzanıyordu. Zaman zaman gerçek bir yaylı sazlar kuarteti ile bir şiir okuyucusu gelip eşlik ediyordu gösteriye. Gelişmiş kaslarının üstü yağ sürülmüş parlayan erkekler, panter gibi hareket eden kızlar, hem çift çift, hem de toplu halde inanılmaz gösteriler yapabilmekteydiler. Parti temalan Ursula'nın hayal gücüne göre değişiyor, genellikle her biri yüz saat kadar sürüyor, sonu çoğu zaman bir süper erkek ve süper kadın yarışmasıyla noktalanıyordu. Şampiyon! Ödülü ya pırlan tali bir bilezik, ya bir altın kol saati, ya da bir otomobildi.

Münih orospularını Araplara doğru çeken bir mıknatıs vardı sanki. Bunun nedeni, doğuluların o dillere destan fiziksel gücünden kaynaklanmıyordu yalnızca. Araplar genellikle çok kalabalık bir refakatçi grubuyla seyahat ediyorlardı. Bu yüzden ekipteki en çirkin kıza bile iş düşüyordu. Paralar peşin ve pazarlıksızdı. Orospularla araçları paralannı dertsiz alıyor, ama buna karşılık kaba davranış görüyor, hattâ zaman zaman gördükleri davranış vahşetin sınırlarını zorluyordu.

Ursula, Kebir'i ikna etmiş, eğer bu tür geceler istiyorsa, kesenin ağzını açması, hasislik etmemesi gerektiğine inandırmıştı. Çiftler, yiyecekler, gidiş geliş masrafları, kalacakları yer, içkiler, kıyafetler, ilaçlar, odanın düzenlenmesi, göstericiler, armağanlar bir araya geldi mi, bir partinin giderleri yüz bin doların üzerine çıkabiliyordu.

Bu gece, gösterilerin üçüncü gecesiydi. Şafağa kadar sürecek parti. Ama Efendi yıkılma noktasına yaklaşıyordu. Bu hale gelmek için insanların suratını ve vücudunu sulu mor üzümlerle sıvamış, tahttan aşağıya işemiş, galonlar dolusu vücut boyasını devirmiş, ancak ondan sonra, yuttuğu uyuğu ilaç-larıyla kokainin etkisi vücudunu ve kafasını dermansız bırakmıştı.

459

Ursula onun uzandığı şezlonga doğru tırmandı, bir kapsül uzatıp tam onun burnunun ucunda kırdı. Efendi kıpırdandı, bir şeyler saçmaladı, dört ayak üstü doğruldu, göbeği hemen hemen yere değecek durumda... kusmaya başladı.

«Uyan, Fevzi!» dedi Ursula kükreyen müziğin ve ışıkların arasından.

Efendi anlaşılmaz bir yakınma mırıldandı, tekrar kustu. Ursula ikinci bir amonyak kapsülünü de onun burnu ucunda kırdı, sonra kafasından aşağı buz gibi su boşalttı.

Fevzi su damlalarının altından ona doğru baktı. Gözleri yuvalarında dönüyordu. Tekrar yüzükoyun yıkıldı. Ursula onun kıkına sert bir tokat attı. «Uyan!»

Basamakların dibinde yatmakta olan yüzü maskeli birtakım göstericiler keyifle bağrıştılar. «Pis kahpe, rahat bırak beni!»

Kebir imparator tahtına doğru emeklemeye çalıştı ama, yerdeki yağlardan, ıslaklıklardan kaydı, sırtüstü serildi. Çevredekiler ona salkım salkım üzüm fırlattılar, erik attılar, sonunda Ursula onları uzaklaştırdı. Kebir kesik kesik soluyordu.

«Prens Ali Rahman telefon etti,» dedi Ursula. «Ancak ya-r;m saat sonraya erteleyebildim.»

«Prens mi! Ah Tanrım!» diye inledi Kebir. Ayağa kalkmaya çalıştı, ama tekrar kayıp devrildi. «Yapamıyorum... yapamıyorum... Tanrım... kaç... kaç... saat kaç?» «Gecenin dördü.»

«Tanrım! Prens... Yooo! Bir şey koklatma. Kafam çatlıyor.» «Bir daha kus,» diye emretti Ursula. Kenarda duran iki hizmetçiye soğuk su ve sünger getirmeleri için işaret etti. Efendi'nin temizlenmesi gerekiyordu. Bu işler yapılırken Ursula müziğin sesini biraz kıstı, ışıkları da soluklaştırdı. Parti halkı o zamana kadar ya büsbütün serilip kendinden geçmiş, ya da ikişer, üçer, kişilik gruplar halinde sarılıp uyumuşlardı. Bazıları temizlenmek üzere kalktı.

Kebir ayağa kaldırılmıştı fakat tekrar devrildi, hareketsiz yattı. Ursula onun etli sırtına uzandı. «Güzel partiydi,» dedi Kebir.

460

«Evet, Fevzi. Harika bir partiydi.» Ursula onu sipsivri, boyanmış tırnaklarıyla okşadı. «Harika bir parti.» «Doktoru bul. Hastayım. İğne gerek.» «Büyük evden yola çıktı, geliyor.»

Bir saat sonra Efendi artık Prens Ali Rahman'a telefon edecek kadar ayılmıştı. Hattın karşısındaki ses bir süre Suudi argosundan küfürler haykırdı. Öyle yapardı Ali Rahman kızdıkça. Çoğu zaman da kızgındı. Kebir, soylu öfkenin dinmesini beklerken durmadan «Evet, Prensım, hayır, Prensım,» deyip

durdu ve sabretti.

«Sabah gazetelerini gördün mü?» diye sordu Rahman. «Hayır, Prensım. Genellikle sabahın beşinde yatağımdan kalkıp gazete okumam.»

Prens birinci sayfadan bir haberi bağıra bağıra okudu. Haberde Batı Kıyısı mültecilerinden üç kişilik bir delegasyonun Zürih'e geldiği ve hakem toplantısına katılmak için kaydolmak istediği bildiriliyordu. Bir basın toplantısı yapmışlar, Kral Abdullah'ın elli iki mülteci genci Amman'daki bir cezaevinde rehine olarak tuttuğunu açıklamışlardı.

«Kim bu zorba konuklar, asaletmeap? Adlan ne?» «Bir Bedevi var. Şeyh Ahmet diye biri. Charles Maan diye bir kâfir var... onu daha önce de duymuştuk. Bir de Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi var.»

«Hepsini tanıyorum,» dedi Kebir.

Prens, «Öldürülmelerini emrediyorum!» diye haykırdı. «Yoo, öyle yapmak İsviçre'de işimize hiç gelmez. Bakın, bana bir saat süre tanıyın, villanıza gelip~ sizi ziyaret edeyim.»

sfc sH HÎ

Prens Ali Rahman ipek bir sabahlık giymişti. İnce-uzun yüzünde Suudi ailesinin o çöl şahinlerini andırır tipik gagasına da sahipti. Kendisi de bir çöl şahiniydi zaten. Gerçi taht varisi falan değildi ama, kraliyet sarayında büyük nüfuz sahibiydi. Gururlu bir ihtiyardı Ali Rahman. Büyükbabası büyük İb-

461

ııi Suud'un yambaşında savaşılar katılmıştı yüzyıl başında. İbni Suud o savaşların sonunda Arap yarımadasından Türkleri çıkarmayı başarmış, İngilizler dönemini atlatmış, ailesinin rakibi olan Hâşimîleri de Hicaz'dan sürmüştü. Bir ulus yaratmıştı İbni Suud. Ve hiç tevazu göstermeksizin o ulusa kendi ailesinin adını vermişti. 1930'ların başlarında Amerikalılarla işbirliği yaparak petrol aramalarına başlamış, o girişimin sonucu olarak hazineye şimdi milyarlarca dolar akar olmuştur.

Ali Rahman'a bu yeni servetlerin yatırımı görevi verilmişti. Uluslararası finansman konularında pek tecrübeli değilse de, doğuştan keskin bir zekâsı vardı.

Fevzi Kebir uzun zamandır kendine İsviçre'de bir operasyon üssü kurmuş bulunuyordu. Savaş sırasında ince entrikaları gerektiren silâh ticareti işinde ve gizli para transferlerinde pek başarılı olmuştur. Soylu prenslerden herhangi biri Monte Carlo kumarhanelerinde on iki saatlik oyunun sonunda yarım milyon dolar kaybeder ve fişlerini ödeyemeyecek duruma düşerse "cezası hapisti. Fevzi Kebir o duruma düşen prenslere kefalet yatırıp onları serbest bıraktırmak gibi kurnazlıklar göstererek Rahman'ın dikkatini çekmiş bulunuyordu.

Kebir mali hizmetlerin her türlüşünü verebilirdi. İlginç yatırımlar, yüksek faizli kredi bulmalar, milyonları izi bulunmayacak biçimde saklamalar ya da sağlamalar. Suudilere bol para kazandırmış, kendi de yüklü komisyonlar almıştı." Sonunda Kebir kendisi de Zürih'e, gizli hesaplar kentine taşınmıştı. Tek yaptığı, Zollikon'daki şahane evinde, masasının başında oturup bankalardan, silâh tüccarlarından, uyuşturucu kaçakçılarından, maden rezervine sahip küçük ülkelerden gelen başvuruçuları kabul etmekte.

Suudi kraliyet ailesi henüz genç prenslerini Amerika ve İngiltere üniversitelerine yollamaya yeni yeni başlamıştı. Şu sıra Avrupa kıtasında, bu tür elli kadar prens vardı. Yanlarında re-fakatçileriyle birlikte elbette. Kebir onların fonlarını yönetir, kumar borçlarını karşılar, mücevher ve otomobil alımlarına, çapkınlıklarına aracı olurdu. Rezaletlerinin basına yansımamasını ayarlar, kraliyet ailesini bir yığın tehlikeli tatsızlıktan korurdu.

462

Birleşmiş Milletler bir Hakem Konferansı toplayıp da savaştan kalma Arap taleplerinin hepsini ortaya sermek istediğinde, yerinin Zürih olmasını Kebir'in manevraları sağlamış, kendisi de Filistin delegasyonlarının başı olarak atanmıştı. Prens Rahman, Zurichberg yöresinde saray gibi bir villa kiralamış, ikisi komplolar kurarak bu konferansın entrikalarını kararlaştırmışlardı. Suudi politikasında yeni bir sayfa açılmıştı artık. Zengin petrol gelirlerini şantajda ve müttefik satın almada kullanmak. Prens, eğer Fevzi Kebir'in o haris kafasını kontrol edebilirse, Arap dünyasını da kontrol edebileceğine, ya da en azından, onu Suudi isteklerine uymaya razı edebileceğine inanıyordu.

Kebir'in ilk işi tüm Arap devletlerinden ve delegasyonlarına anlaşma imzalatmak oldu. Bu anlaşmada hepsi, kendi başlarına Yahudilerle anlaşma masasına oturmayacaklarını ve bir anlaşmaya varmayacaklarını taahhüt ediyorlardı. Suudiler savaşa katılmış değildi. Mülteci işine de bulaşmamışlardı. Tek amaçları, Yahudilerin kendi erkekliklerine yönelttiği bu hakaret karşısında Müslüman ve Arap onurunu korumak, Arap dünyasının lideri olduklarını da kabul ettirmektir. Kurmayı başardıkları o sağlam Arap cephesi de şimdi Batı Kıyısından üç baldırı çıplak delegenin çıkagelmesiyle parçalanıyordu.

* % *

«Ne diye öldüremiyormuşuz bu mülteci köpekleri?» diye sordu Ali Rahman.

Fevzi Kebir, koltuğun ucuna oturdu, sunulan meyve tabağını nazik bir tavırla reddetti. Meyveleri görmek bu sabah onu sevindireceği yerde rahatsız ediyordu.

«Şu 'açıdan bakın: Biz İsviçrelilerin konduğuyuz. Yani bir bakıma, onların çadırına gelmiş durumdayız. Onlar başkalarının savaşlarına asla katılmamayı, bu yolla herkesin parasını yönetmeyi kendilerine amaç edinmişlerdir. Kendi sokaklarında yabancıların birbirini vurmasına izin vermezler. Bu tür ayrıntılar konusunda çok inatçıdırlar.»

«O zaman biz de paramızı başka yere götürürüz!» «Keşke her şey o kadar basit olsaydı, asaletmeap. Onlar 463

parayı yönetmek konusunda büyük ün yapmışlardır. Başka hiçbir yerde bu kadar güvende değildir para. Gece rahat uyku uyuyabiliyoruz bari. İsviçre kültürü, İsviçre icadı bu. Zürih'te birbirimizi vurmaya başlarsak bizi hemen kapı dışarı ederler. Hem ayrıca., Prensım, mültecileri vurmak basında da bizi hiç iyi göstermez.»

«Kraliyet ailesinin ya da hükümetin kontrol edemediği böyle budala bir basın var olmasını bir türlü aklım almıyor.»

«Kötü bir sistem, kabul ediyorum, ama batıda basın çok kuvvetlidir. Hiç yoktan patırtı çıkarabilir. Ve sonunda soylu amacımız için bu hiç de iyi olmaz.»

«Kral ailesinden birinin bile bir şey yapmaya hakkı yok,» diye homurdandı Rahman.

«Öyle. Batı türü yaşam pek gariptir,» diye ona katıldı Kebir.

«Eh, eğer çağların getirdiği saygın yolla bu mülteci köpeklerden kurtulamıyorsak, o zaman bari sadakatlerini satın alalım. Öteki delegasyonlar kadar pahalıya patlamazlar en azından. »

«Burada da ortaya garip bir durum çıkıyor, prensim. Charles Maan da, Hacı İbrahim de rüşvet kabul eden tipler değildir.» «Ne?! İnanmam buna!»

«Haklısınız. Ama onlar hasta, inatçı adamlardır. Belki Şeyh Tacı ile bir şey ayarlayabiliriz. Onu öteki ikisinden ayırmak iyi bir fikir. Delegasyonlarının gücü çok azalır o zaman. Gerçekten parlak bir fikir, Prensım.»

«Sen onunla temas edersin, değil mi, Kebir?» «Derhal, asaletmeap. Ama Tacı de rüşvet olarak kendi kabilesinin bir yere yerleştirilmesini isteyebilir. Hattâ belki Suudi Arabistan'a.»

«İşte buna kızarım. Zaten büyükbabam da asla izin vermez. Bizim tek ilkemiz, mültecilerin yerleştirilmesi diye bir yolu inkâr etmek.»

«Evet, prensim, haklısınız, yerleşmek yok. O halde Tacı'ye cazip bir teklif yapmakta beni serbest bırakın. Belki Majeste İbni Suud'un mülteciler konusunda özel danışmanı gibi bir görev verebiliriz.»

464

«Kaç para?»

«Onları parçalamamız ne kadar önemli?»

«Yüz bin?» diye pazarlığa başladı Ali Rahman. Sonra hemen arkasından «Dolar,» diye ekledi.

Kebir, «Yüz bin sterlin,» diye karşılık verdi.

Prens içinden Kebir'in bunun ne kadarını kendi cebine atacağını merak etti. Ama önemi yoktu. Yeter ki yatırım sonuç versin. O da ceremesi sayılırdı. Kebir'e başıyla işaret verip işe başlayabileceğini belirtti.

«Öteki ikisine gelince,» diye devam etti Kebir. «Onlara toplantıya katılma hakkı verelim.»

«Deli misin!»

«Lütfen bırakın da sözümü bitireyim. Kongrenin kuralları şöyle. Önce küçük komiteler kurulacak. Bunlara her delegasyondan insanlar katılacak ve bu komiteler hakem kurulu gündemine ne gibi talepler sunulacağını kararlaştıracak. Charles Maan'la Hacı İbrahim bu komitelerde boğulur giderler. Bırakın bir devenin boynunda kaç kıl var diye kıyamete kadar tartışsın dursunlar.»

«Bu tehlikeli olabilir. Komplolar kurmaya başlayabilirler.»

«Asaletmeap, siz büyük İbni Suud'un torunusunuz. Kendisi dualarımdan hiç eksik olmayan biridir, Allah ölümsüz adını kutsasın. Nedir bizim prensiplerimiz? Yahudilerle barış olmayacak. Yahudilerle görüşme olmayacak. Yahudileri tanımayacağız. Mülteciler Yahudi devletine dönmeyecek. Mülteciler Arap ülkelerinin topraklarına yerleştirilmeyecek. Öteki delegelerin hepsi bunları kabul ediyor. Durumumuz sağlam. Bu önemsiz zorba konuklar bunu değiştiremez.

Bırakın girsinler öğütme makinesine. Konuşmalar birbirini izlesin. Bir hafta, bir ay, altı ay,, sonunda yıkılacaklardır.»

Ali Rahman heykel gibi poz aldı, bir prens gücüyle düşündü. Kebir batının garip davranışlarını iyi bilirdi. Kendisi ise o dünyada hâlâ bir yabancıydı. Komitelerde bilhassa yaratılacak karışıklık gerçekten de büyükbabasının kendisine ne pahasına olursa olsun korumasını söylediği beş prensibe yardımcı olabilirdi.

«Öteki delegelere ne kadar dağıtıyoruz?»

465

«Birkaç bin şuraya, birkaç bin buraya,» diye cevap verdi Kebir. «Kilit generallerle bakanlara biraz daha fazla. İsteklerimizin yerine gelmesini sağlayacak kadar.»

«Ya zenci köle?» diye sordu Ali Rahman.

Kebir öksürüp boğazını temizledi. «Lütfen o sözü kimsenin yanında kullanmayın, Prensım. Doktor Ralph Bunche çok saygın bir insandır.»

«Ona ulaşabilecek miyiz?» dedi Ali Rahman parmaklarını birbirine sürterek.

«O konuyu dikkatle araştırdık. Armağan kabul etmiyor. Ama bizim yöntemlerimizin de yabancı. Bağlarız onu.» Kebir dudaklarını sinirli sinirli yaladı, tedbirli konuştu. «Herhalde ölümsüz büyükbabanız size istediğim talimatı vermiştir...» «Ne konuda?»

«Konferanstan sonra Suriye ile Mısır'ı kilitlemekle ilgili uzun vadeli planımız konusunda.»

Ali Rahman uzun parmaklarının eklemlerini çıtlattı, keçi sakalını okşadı, sonra başını evet anlamında salladı.

«Mısırlılarla Suriyelilere Suudi hazinesinden silâh alımı için günde bir milyon dolar alacaklarını söyleyebilirsiniz.»

«Onlar da bunu duymayı bekliyorlar, Prensım,» dedi Kebir. Heyecanını güç tutuyordu. «Ya öteki konu?» «Hangi öteki konu?»

«Daha önce de belirttiğim gibi batıda basın çok güçlüdür. Batı bizim petrolümüzü satın alıyor. Ben onların aklını çecek bir jest düşünüyorum. Mülteci yardım fonuna bir bağış. Çok hoşlarına gidecektir.»

«Olmaz!» diye onun sözünü kesti Ali Rahman. «Biz yardıma bulaşmayacağız. Mülteciler bu durumu kendileri yarattılar.»

Kebir, «Ama bu Yahudi canavarnı yaratan, Birleşmiş Mille tler'di,» diye direndi.

«Üstüne bastın! Bu yüzden de mültecilerden Birleşmiş Milletler sorumlu. Bir dünya sorunu bu, bir Arap sorunu değil. Mültecileri fazla rahat ettirsek çürüyene kadar o kamplarda

466

kalmaktan hiç yakınmazlar. Sürekli intikama susamış durumda tutulmaları gerek.»

«Sanıyorum bir fikrim var,» dedi Kebir. Sanki bir anda içine doğmuş gibi numara yapıyordu. «Birden yerinizden sıçramayın, Prensım, ama galiba batı basınına, mültecileri Arap topraklarına yerleştirmek için bir dizi planımız olduğunu açıklayacağım.»

«Ne?!»

«Lütfen izin verin, bitireyim. Batının sempatisini kazanmayı azımsamayın. Diyelim ki Mısır şu anda Gazze şeridinde bulunan mültecileri almayı, onları temelli Sina'ya yerleştirmeyi kabul ediyor ve şu sıra bir bildiri yayınlıyor. Libya da ona katılıp başka mültecileri alacaktır. Diyelim ki Suriye de bir duyuruda bulunuyor, Suriye ve Lübnan'daki mültecileri toplayıp Fırat vadisine yerleştireceğini söylüyor.»

«Dilini kestirmek istiyorsun galiba, Kebir.» «Hayır, hayır, hayır, Prensım. Lütfen dinleyin. Bu duyurulardan sonra, büyük Suudi hanedanı da yerleştirme masraflarını karşılamak üzere günde bir milyon dolar bağışta bulunacağını açıklıyor.»

Rahman'ın suratı kızardı ama, beri yandan Kebirin bir kurnazlık peşinde olduğunun kokusunu da almaya başlamıştı.

«Bu açıklamaların hepsi Batının arzularına yönelik olacak, ilgisiz kalmadığımızı kanıtlayacağız. İnsancıl olduğumuzu kanıtlayacağız. Zaman geçecek. Bu konferans bitecek. Yine zaman geçecek. Yerleştirme planları, çöllerdeki gurup gibi ufuklarda solup gidecek. Günde bir milyon dolar mültecilere asla harcanmayacak, yalnızca silah alımlarına kaydırılacak. Burada, Zürih'de büyük propaganda zaferi kazanmış olacağız.»

Öfke dindi, planın ipeksi lezzeti ortaya çıktı. Prens Ali Rahman'ın tipik çöl kurnazlığı da entrikaya katkıda bulunmaya başladı.

«Büyükbabamla ve veliaht prensle konuşurum. Çöl insanı olarak, onlar da görür planın yararını.»

«Bu arada ben tüm delegasyonları kontrol altında tutacağım, inanın. Lübnanlıları da kapsama alalım görüşmelerde,» dedi Kebir.

467

«Neden? Onlar ucuz tüccarlardan kurulu bir kâfirler topluluğu.»

«Evet, ama ilerici düşünce konusunda büyük Suud sülâlesinden sonra ikinci yer onlarındır. Kuveyt ve Umman Prensleri, isviçre'nin ikinci rakibini şimdiden keşfetmeye başladılar. Beyrut yavaş yavaş Paris oluyor, Mekke oluyor, yedi kat cennetin toplamı oluyor. Çok sayıda Hristiyan bulunmasına karşın, aslında onlar da bizdendir, bizim halkımızdır. Lübnanlılara bir jest ister.»

«Ufak tut, Kebir.» «Çok ufak.»

«Pekâlâ. Ama bunu büyükbabama açıklamadan önce Mısır'ın, Suriye'nin ve... Lübnan'ın dışişleri bakanlarını burada, bu odada görmek istiyorum. Anlaşmamızın tam olduğundan emin olmalıyım.»

Fevzi Kebir içine hızlı bir soluk çekti, dudağını ısırды, kafasını iki yana salladı. «Olmayacak bir şey istiyorsunuz, Prensım.»

«Paraları biz veriyoruz! Çağırdık mı gelmeliler!» «Yalvarırım asaletmeap, izin verin onlarla ben yalnız konuşayım.»

«Neden ben toplu halde konuşamıyorum?» «Size her zaman dürüst davranmadım mı?» diye sordu Kebir.

«Onları bir arada görmek istiyorum. Bugün. Bu dakika!» Kebir içtenlikle içini çekti. «Yalvarırım, nedenini dinleyin. Buradaki delegasyonların hiçbirisi, öbürlerinin önünde bir taahhüde girmeye hazır değildir. Suriyeliler, Mısırlılara güvenmiyor. Lübnanlılar bir tek paraya güveniyor. Ürdün'e hiç kimse güvenmiyor. Çeşitli Filistin delegeleri, ev sahibi

lkelerinin kontrolunda. Kapalı komitelerde deli gibi tartışacaklar. Bizim de istediğimiz bu. Ama hakem kurulunun karşısında hepsi ağızlarını kapatacak, çünkü birbirlerinden korkuyorlar. Herkes birbirine karşı kuşku duyuyor ve şu anda bile herkes birbirine tuzak hazırlıyor. Allah yardımcımız olsun ama, içlerinden bazıları Yahudilerle gizli anlaşmalar bile yapmaya uğraşıyorlar-dır. Onları bir odada bir araya getirenleyiz, Prensım. Güvenin

468

Bu nedenle bize kendini feda etmek isteyecek bir fanatik gerekli. Yakından, kalabalığın arasından bir makineli tüfek ateşi. Ama sabırlı olmamız gerek, Prensım.»

Bundan sonra önemsiz ml konuları tartışmaya devam ettiler. Prens Ali Rahman'm en sevdiği oğlu, rüşvetle Sorbonne'a kaydolmayı başarmış, Paris dışında kendine kırk odalı bir villa satın almıştı. Ali Rahman küplere binmiş, küfürler savur-muş, sonunda da paraları ödemişti. O ocuk onun saray ii nüfuz hedeflerinin ayrılmaz bir parçasıydı. Eğitim görmesi de gerekliydi. İbni Suud bu konularda gerçi cömertti ama, Avrupa'da elli prens bulunması günde bir milyon dolardan fazlaya patlıyordu. Yani Mısırlılarla Suriyelilere vaadedilen paradan bile fazlaya. Fevzi Kebir'e yapılan iğnenin etkisi geçmeye başlamış, vücudunu terler kaplamıştı. Gitmek için izin istedi. «Bir konu daha, Kebir.» «Buyurun, Prensım.»

«Ya bu Maan'la Hacı İbrahim kendi başlarına Yahudilerle oturup konuşmaya karar verirlerse?»

«Yahudiler Hakem Komisyonu'na her türlü öneriyi yapıyorlar, işte bu yüzden biz de mantıklı gözükmek zorundayız. Ama Maan'la Hacı İbrahim, Arap delegasyonlarının tümünün onayı olmaksızın geçerli ve yasal bir anlaşma imzalayamazlar. Biz Arap basınında görülmemiş bir kampanya açarız, işe Arap radyolarını da katarız. Bu ikisini hain diye öyle lekeleriz ki, kendi halklarının tükürüğü içinde boğulur giderler.»

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2950, Sonbahar başı

Tik, tak, tik, tak, bong, bong, bong, bong, diye çalmaya başladı Lady Katedralinin koca anı.

Ardından onu St. Peter Katedrali'nin anı izlemeye başladı: Bong, bong, bong, bong, bong.

Hacı İbrahim loş ışıklı Kongre binasından çıkıp öğleden

469

sonranın parlak güneşi altında durdu. Sonbahar yaklaştığı için hava iyice serinlemişti. Charles Maan ona, satın aldığı elden düşme elbisenin üzerine giyebilsin diye bir de elden düşme palto aldırmiştı. Bu soğuk Hacı'ya Filistin'den ne kadar uzakta olduğunu anlatıyordu sanki. Zürih'in yabancılığı geçmeye başlıyordu yavaş yavaş. Her akşamki programını uygulamayı hevesle bekler buldu kendini. Üniversite yakınında, nehir kenarında tuttuğu pansiyon odasına kadar yürüyüş.

«Yakında yurdunuza dönecek misiniz acaba?» diye sormuştu pansiyon sahibi ona nezaketle. Üniversite açılmıştı çünkü sonbahar gelince. Öğrencilerin kalacak yere bu mevsimde ihtiyaı vardı. Eğer İbrahim sömestr ortasında gitmeye kalkarsa, odayı ilkbahara kadar kimseye veremeyebilirlerdi.

Başlangıçta akşamları yastığının üzerinde ikolatalar buluyordu. Frau Miller ona bir çift eski terlikle bir de kullanılmış sabahlık bulmuştu. Her akşam o terlikleri yatağın ayak ucuna, temiz bir havlunun üzerine koyup hazırlıyordu kadın. Zamanla sonbaharın soğukluğu, pansiyon sahibinin davranışına da bulaştı. Rahatsızlık İbrahim'in giderek artan bezginliğinde yansımaya başladı.

«Filistin bir Arap sorunudur ve onu ancak daha büyük bir Arap ulusu çözebilir. Kendine Batı Kıyısı delegeleri diyen bu grubun buraya neden geldiğini bile anlayamıyoruz. Arap gleri zaten mülteciler kardeşlerimizi gereğince temsil ediyorlar.» Bakanlar birbiri ardından hep buna benzer bildiriler yayınlıyor, Hacı İbrahim'in rolünü küçümseyip duruyorlardı. Tik, tak, tik, tak, tik, tak,

Hacı İbrahim komite salonlarının o yüksek tavanlarından, cilâlı lambri duvarlarından iyice nefret eder olmuştu. Kırk oturma. Zıyan olan kırk gün. Koca maun masalar üzerinde sözler bir yandan bir yana yıldıırım hızıyla uçup duruyordu. Sloganlar hep kalıplaşmış propagandaları yansıtıyor, İsviçre'nin ünlü saatleri gibi, tam beklenen zamanda aynı sözü duyuyordu | insan.

?

Bong. Mısır güvenlik nedenleriyle Negev l'nn güneyini istiyor. Ürdün itiraz ediyor.

Bong, bong. Suriye, kendi Osmanlı geçmişinin ayrılmaz bir parçası olarak Batı Galile'yi istiyor. Lübnan itiraz ediyor.

Bong, bong, bong. Ürdün Batı Kıyısı ilhakının onaylanmasını istiyor. Herkes itiraz ediyor.

Bong, bong, bong, bong. Lübnan Doğu Galile'yi ilhak etmek istiyor. Suriye itiraz ediyor.

Bong, bong, bong, bong, bong... demokratik dialog... parlamenter prosedürler... usul sorusu... hkmetimden aldığım talimat... kardeşlik... birlik... protokol... geçerli nedenler... alt komitenin alt komitesi konuyu daha iyi incelemek istiyor...

Kelimeler kılıç gibi çarpıp duruyordu birbirine. Komite odalarında öfke ve tiksinti patlamaları yeralıyor, zihinler kreliyor, hakaretler çınlıyordu. Alınacak mantıklı kararlar vardı ama, yankılar arasında kayboluyordu onlar. Mısırlılar bir sözü bir türlü duyuyor, Suriyeliler başka türlü duyuyordu. Iraklılar ise hiç duymuyorlardı genellikle.

* * *

Saatler geçerken İbrahim kendi kendine, kötü niyetli yalancılar olduklarından değil, diye düşünüyordu. Doğuştan yalancı oldukları için oluyor bütün bu işler. Dürüst yalancı bunlar. Boş sözlerden doğan fikirler, vahasız çöller kadar boş oluyor.

Şimdi durum değişiyor, çünkü komiteden çıktık, Hakem Kurulu'nun karşısındayız. Bütün ağızlar kapanıverdi birden. «Komiteniz Filistin Devleti'nin sınırlarının nasıl olması gerektiği konusunda bir sonuca vardı mı?» diye sordu Doktor Bunche.

«Gidermemiz gereken birkaç anlaşmazlığımız var.» «Size binlerce kere söyledim. Bu komisyonun önüne birer birer gelin ve tek tek fikirlerinizi bildirin dedim.»

«Ama bunu yapamayız. Biz bir birlik antlaşmasına imza attık.»

«Komiteniz Kudüs'ün durumu konusunda bir fikir birliğine vardı mı?»

«Üzerinde çalışıyoruz.»

470

471

bana. Görüyorsunuz ya, bizim tek ortak yanımız, Yahudilere olan nefretimizdir.»

Çok garip ama, Prens Ali Rahman, Kebir'in ne düşündüğünü anlamıştı. Şu ana kadar çok parlak, çok ince işler başarmış bulunuyordu. Konferansın sonucunda da, Yahudilere karşı savaş havası egemen olmalıydı. Ama... kendisi mi Ke-bir'i yönetiyordu, yoksa Kebir mi onu? Eğer her Arap delegasyonunun amacı aynıysa, o zaman Suudiler ne diye milyonları rüşvet diye dağıtıyorlardı? Yoo, onun cevabını biliyordu Prens. Suudilerde harcayacak para vardı da ondan dağıtıyorlardı. Mekanizmaya pislik atma şu sıra, dedi Ali Rahman kendi kendine, İbni Suud'a karşı da başarısız gözükme.

Oda boş olduğu halde Prens kuşkulu kuşkulu çevresine bakındı, sonra koltuğunda öne doğru eğildi. «Abdullah'a suikast konusunda ne yaptın?» diye sordu.

Fevzi Kebir önündeki meyve kâsesinden bir tek üzüm aldı. «Çok karışık. Abdullah otuz yıldır sağ kalma sanatını iyice öğrenmiş. Sarayını dıştan Arap Lejyonu koruyor. Onların sadakatini satın almak için İngiliz parasını şeker gibi dağıtıyor. Saray çok sağlam. İçerde de o fanatik Çerkeş muhafızları var.»

«Müslüman bile değil onlar,» diye homurdandı Ali Rahman. «Rus onlar.»

Kebir ellerini yıkıyormuş gibi birbirine sürttü. «Kısaca diyelim ki, halen elimizde hançerinin kabzasına sarılmış biri yok. Ama yine de aşama yaptım. Ürdün'ün kilit bakanlarından biriyle burada, Zürih'te ilişki kurdum. Kralın nereye gideceğini önceden bilen biri. Oyunu oynayacaktır. Biraz paraya malola-cak ama. yapacaktır. Amman'a döndüğü zaman bize Abdullah'ın ne zaman saraydan çıkacağını, nereye gideceğini bildirecek. O zaman tamam. Abdullah'ın Hebron'a, Nablus'a ya da Doğu Kudüs'e gideceğini bir hafta öncesinden bildik mi, ya Mısır'dan, Müslüman Kardeşler'den birini, ya da Müftü'nün katillerinden birini oraya getirtiveririz. Böyle adamlardan kısa sürede bulunabileceklerin listesi var elimizde. Kimse Abdullah'ın yakınına sokulamadığı için bıçakla olamaz. Uzakta pusu kuran bir nişancı bile oradan sağ kurtulmayı umamaz zaten.

472

«Doktor Bunche, biz bir lâf bataklığında boğulmaktayız,» diye bağırdı İbrahim tiksintiyle.

Mısır delegesi, «Yoo, biz vahşi ormanda değiliz,» diye cevap verdi. «Düzenli bir tartışmanın kurallarını izlemek zorundayız. Hacı İbrahim, toplantıya katılma hakkınızı yeniden gözden geçirmeye zorlamayın bizi.»

«Demek bu konularda henüz kararınız belirlenmedi,» diye bastırdı Doktor Bunche.

«Komitemiz üzerinde çalışıyor.»

«Hakem Kurulu'nun oturumunu açıyorum,» diye seslendi Doktor Bunche. «Sizlerden İsrail Devleti tarafından sunulmuş türlü öneriler hakkında yorumda bulunmanızı istemiştım. Özetlemek gerekirse, İsrail Devleti ikiye bölünen ailelerin birleştirilmesi görüşmelerine hazır olduğunu söylüyor ve başlangıç olarak yüz bin kişiyi geri alacağını bildiriyor. İsrail Devletinin savaş patlamadan önce ekimi yapılmış olan ve sonra ter-kedilen Arap toprakları için tazminat ödemeye bir itirazı yok. Ayrıca dondurulmuş hesapları serbest bırakmayı, İsrail bankalarının kasalarında duran kıymetli eşyaları iade etmeyi de kabul ediyor. Komiteniz bu konularda ne karara vardı?»

«Durumu açıkça belirtmek gerekirse, Doktor Bunche, biz bir Yahudi Devletinin varlığını tanımıyoruz. Bu nedenle varlığını tanımadığımız biriyle görüşmelere de başlayanlarız.»

Ah, oysa bunların hepsi Yahudilerle görüşüyor. Ama teker teker. Zürih'in her tarafında.

«Yüzyüze görüşme olmazsa bu sorunlar nasıl çözülebilir?»

«Yüzü olmayan biriyle konuşamayız. Yahudi Devleti ya isteklerimizi kabul edecek, ya da savaş sonsuza kadar devam edecek.»

«Ama istekleriniz nedir?»

Sessizlik.

Tik, tak, tik, tak, bong, bong, bong, bong.

«Ben geri dönüş görüşmeleri istiyorum,» diye cevap verdi İbrahim.

473

Doktor Bunche, «Bence bu ileriye doğru atılmış bir adım sayılmalı,» dedi.

Bütün delegeler ayağa fırlamışlardı. «Bu yasal Arap hükümetlerine bir hakarettir! Siz bu zorba konuklara adaletsiz haklar veriyorsunuz. Konferansa katılma haklarının geri alınmasını istiyorum.»

«Ama ben sizin o lanet olası birlik antlaşmanıza imza atmadım ki!»

«Mesele orada zaten! Siz illegalsiniz!»

Doktor Bunche, «Burada bulunan her delegasyonun katılma hakkını onayladık bir kere,» dedi. «Hiçbiri de geri alınacak değil. Batı Kıyısı Mültecilerinin de bu konferansa katılmak için her hakkı var.»

«Görüyor musunuz! Siyonist hainlerin tarafını tutuyor!»

* * *

Hacı İbrahim ellerini arkasında kenetledi. Limmat nehrinin mücevher gibi parlayan Zürih gölüne kavuştuğu yerdeki ilk köprüye doğru yürüdü. Bir zamanlar burada bir Roma gümrük karakolu dururdu. Bir zamanlar Lenin, Einstein, Jung, James Joyce, Goethe ve Richard Wagner yürümüşü bu yoldan.

İnsan burayı büyük düşünürlerin, büyük vatanseverlerin kenti sanabilirdi. Oysa onlar ancak bir yerden bir yere giderken geçmişlerdi buradan. Paris değildi burası. Yalnızca zor duruma düşenlerin sığınacakları yere giderken uğradıkları bir yeri.

İlk günlerde tepeleme dolu tabaklar çoktandır aç olan karnını doyurmuş, hoşuna gitmişti. Öğrenci pansiyonlarında, lokantalarında bile, dünya kadar patates ve biftek veriyorlardı insana. İbrahim Allaha kendini affetmesi için yalvardı ama, yine de İsviçre'nin o koca domuz jambonlarından almamazlık edemedi. O strudelleri, o kat kat kekleri hiç geri çevirmedi.

O akşam, rıhtımdaki bando bir Strauss valsı çalıyordu günlük konserinde. Oldukça yaşlı olan dinleyicilerin de, gelip geçenlerin de yüzlerindeki ifade kaskatı, donuktu. Buralarda kahkaya da, âşıklara da az rastlanıyordu.

474

İki vagonlu tramvay sanki hava yastığı üzerinde ilerliyor-muş gibi geçti, insanlar düzenli bir trafik akışı içinde yollarına devam ettiler. Hiç klakson sesi duyulmuyordu. Herkes sabırlıydı buralarda. Etrafta baharat kokuları yoktu. Satıcılarla alıcılar arasında pazarlıklar, tartışmalar duyulmuyordu. Her şeyin fiyatı neyse oydu. Başka şeyler de düzenliydi.

Pencere kenarlarındaki sardunya saksıları biçimli budanmış ağaçlar, pırıl pırıl yol kanapeleri, tertemiz kahveler, Nehirde taksi motorlar geçerken duyulan tek ses, direklerinde asılı İsviçre bayrağının rüzgârda hışırdayışıydı hemen hemen. Ördekler bile sıra olup yüzüyorlardı.

Her şey tamamlanmış, bitmişti burada. Ne gecekondu vardı, ne de şato. Her şey yerli yerindeydi. Bu ülke dikkatle inşa edilmiş ve inşaatı bitirilmişti.

İbrahim, Münster Köprüsü'ne vardı. Nehrin iki kıyısını birleştiren köprülerin ikincisiydi bu. İki başında iki katedralin kuleleri yükseliyordu.

İbrahim her zaman uğradığı kaldırım kahvesine girip her zamanki masasına oturdu, yine aynı garsona günlük kahvesini ısmarladı. Şeyh Tacî'nin bugün komite toplantısı yoktu. Kahveye yine gelmemişti.. Üçüncü gündür gelmiyordu.

Geceleri pansiyona da uğramamıştı. Ahmet Tacî daha başlangıçtan beri Zürih'te o çöl entarileriyle, o yabancı felsefeleriyle pek sükse yapmıştı. Çok iyi uyum sağlamış, burada kendine ikinci bir yuva edinmişti sanki. Kentin eski kesiminde, günahkârların toplandığı Neiderdorf'da bir oda tutmuştu.

Fevzi Kebir de onu orada bulmuştu. Zollikon'dan oraya Rolls Royce'la birkaç dakikada gidilebiliyordu.

Tüm felsefesini sabırla ilgili atasözleri üzerine kurmuş bir çöl çocuğu olmasına karşın, Ahmet Tacî sabrını on beşinci komite toplantısından sonra iyice kaybetmişti. Kim suçlayabilirdi ki onu? İbrahim durumu fark etmiş, ama engel olmak için hiçbir şey yapamamıştı. İbrahim için Filistin bir sancı, bir ağrı, bir açlıktı. Şeyh Tacî için ise Filistin yavaş yavaş sisler arasında kaybolup bulanıklaşan bir hayaldi. Kulağına fısıldanan vaatler onu giderek daha istekli kılıyordu.

Günün birinde Tacî koluna yeni bir altın saat takmıştı, İb-

475

rahimle ikisi tartışmış, hançerlerini çekmiş, ağlaşmış, küfretmişlerdi birbirine. Neredeyse sınır dışı edileceklerdi.

Ondan sonra aralarındaki konuşmalara bir gerilim sinmişti. Bir sonraki hafta Tacî ısmarlama bir takım elbiseyle çıkagelmiş, o gece birkaç yüz dolar para harcamıştı.

Her gün Kongre salonundan çıktıklarında, kapıda öbür delegeleri bekleyen lüks arabaları görüyorlardı. İbrahim bir sefer kuşkulanıp şeyhin peşine takılmış, köşeyi dönmüş, onun kendisini bekleyen bir Rolls Royce'a bindiğini görmüştü. Artık pamuk ipliğiyle bağlı birlikteliklerinin büsbütün dağılması bir an meselesiydi. Tacî'nin ihaneti korkunç bir darbe olacaktı, İbrahim Allaha yalvarıyor, iş işten geçmeden kendisine bir yol göstermesini diliyordu.

Hacı çevresine hüznü bakışlarla bakarken kahvenin dost oldukları garsonu Franz, tepsiyi getirip içindekileri masaya sıraladı. İbrahim ısmarlamadığı halde dört çeşit pastadan birer ince dilim getirmişti. İbrahim ona gülümsedi, Franz

utanmış gibi gözlerini indirdi. İyi bir Hristiyandı. Artan yiyecekleri değerlendirmekte de cömertti. Karşılıklı yarı Almanca, yarı Arapça, bozuk düzen anlaşıp gidiyorlardı.

İbrahim bir yandan çimlenerek oturdu. Tik, tak, tik, tak, bong, bong, bong, bong, bong, bong. Saat altıydı. Charles Maan neredeyse gelirdi.

İbrahim geniş kenarlı, sert şapkalar giymiş kadınlara, kaskatı yakalı, melon şapkalı, hep siyah giyinmiş, eli bastonlu erkeklere baktı.

İnsanların davranışları öfke ve itirazlarını belli etmeyecek kadar böylesine rahat olabilir miydi? Neiderdorf'da fakirler bile heyecansız, düzgün bir hayat yaşıyorlardı. Kendisi böyle bir yerde sürekli yaşayabilir miydi? Ne yapabiliirdi? Belki kendine ilginç giysiler alır, otellerin birinde kapıcılık yapardı. Yoo, ona bile olanak yoktu. Ömür boyu çalışmak demekti o. Tatsız bir düşünce. Hem zaten Arap entarisi o meslek için bile fazla süslüydü. Ne diye arasına biri karşısındakine bağırıyordu bu ülkede?

Kesesi daralmaya başlamıştı ama, bir lükse kalkıştı, kendine ikinci bir kahve ısmarladı. Güzeldi İsviçre kahvesi. Biraz

476
ihtiras bile vardı içinde. Ama tabii Arap kahvesinin uyandırdığı yoğun duyguları uyandıramıyordu. Tabakları iyice temizledi. Charles Maan görünürlerde yoktu.

Charles gerçek bir müttefik ve gerçek bir dost olduğunu kanıtlamıştı. O olmasa, Zürih'e dayanamazdı İbrahim. Adamda ne hile, ne de yalandan eser vardı. Neye yaramıştı buraya gelmeleri? Onlar da olmasa, konferans tam bir tiyatro olacaktı. Onlar Arap delegelerini türlü kaçamak manevralara zorlamış, bazı konularda vaatlerde bulunmaya itmiş, zaman zaman da küçük düşürmüşlerdi. Buna karşılık da, herkes nefret etmişti onlardan.

Konferans devam eder, umutsuzluklar birbirine eklenirken, Charles Hristiyan kuruluşlarla görüşmelerine ağırlık vermeye başlamıştı. Hristiyanlar, Araplara ulaşılamayacak kadar uzaktı, Araplar onun bu görüşmelerine engel olamıyorlardı. Mültecilerin ciddi bir sayımı yapılmamıştı ama, tahminlere göre kamplarda yaşayanların yüzde onu Hristiyandı ve en azından onlar kurtarılabilir. İbrahim'in de onayıyla Charles, Hristiyanlardan gelebilecek yardımlara yatırım yapmayı yoğunlaştırdı.

Vatikan gözlemcilerinden Monsenyör Grenelli, konferansın ikinci haftasından beri Zürih'teydi. Kendi üstlerine iyi bir rapor verdiğini anlatıyordu Charles'a.

«Gözlemlere göre bir tek Batı Kıyısı delegasyonu hariç olmak üzere tüm Arap delegasyonları, mültecileri, Yahudi düşmanlığını körüklemek amacıyla kamplarda tutmaya kararlı. İsrail'le olan anlaşmazlığın her türlü insancıl çözümüne set çekmekte direniyorlar...

...Beri yandan İsrail durumun her açısını ele alıp tartışmak için istek gösteriyor. Arap devletleri onlarla yüzyü-ze oturup konuşmayı reddederken çeşitli fırsatlarla gizli yaklaşımlar yaptıkları biliniyor... İsrail'lilerle kamuoyu önünde görüşmeye kalkışan herhangi bir Arap liderini diğerleri mahvediyorlar.

...Bu kamplardaki Hristiyan kız ve erkek kardeşlerimizi kurtarmak için yardım ve hayır kuruluşlarımız aracılığıyla her türlü çabayı göstermeyi öneriyorum...»

477

Rapor Roma'ya yollandıktan bir ay sonra, Monsenyör Gre-relli görüşmeler için geri çağırılmıştı. Charles Roma'da nelerin konuşulduğunu da, Monsenyör'ün ne zaman döneceğini de bilmiyordu. Arasına gelen bir not, ya da elden ele ulaşan bir mesaj, Vatikan'da bir şeyler döndüğünü anlatıyordu ona.

Saat altı buçukta Franz, İbrahim'e doğru baktı, omuzlarını bilmiş bilmiş kaldırdı. Eh, bu akşam sadık müttefiklerin geleceği yoktu. Hava da iyice serinliyordu. İbrahim kahveden çıkarken paltosuna daha sıkı sarıldı, Grossmunster Katedrali'nin yanından geçti, dar Kirschgasse sokağından yürüyüp merdivenleri çıktı, tepeden aşağıdaki binaları gören güzel manzaralı yola vardı.

Pansiyona dönmeyi canı istemiyordu. Buralarda dolaşan öğrencilerin gözünde ilginç bir tipti Hacı İbrahim. Seviyordu da öğrenci lokantalarını. Ama bu gece yine biftek ve patates yemeye dayanamazdı. O gürültüye de dayanamazdı. Odasının yalnızlığına ise hiç dayanamazdı.

Emma Dorfmann'a telefon etmek geçti aklından. Emma tombul bir duldu. Küçük bir kırtasiyeci dükkânı vardı. Okul defterleri, dergiler ve tütün satıyordu. Üniversiteye yakındı. Ölen kocasıyla birlikte birkaç yıl Kahire'de oturmuşlardı. Kocası orada bir fabrikada makinelerin montajını yapan İsviçre firmasının ustabaşısıydı. İbrahim bu kadınla bozuk da olsa Arapça konuşmaktan pek hoşlanıyordu. Gerisi de gelmişti tabii doğal olarak. Dükkânın üst katında ufacık, düzenli bir evi vardı Emma'nın. Erkeklerin onu durmadan ziyaret etmek istemelerine yol açacak hiçbir şeyi yoktu. Gün boyu öğrencilerle şakalaşır, kilise faaliyetlerine katılır, dul annesiyle, dul kızkardeşleriyle görüşürdü. İbrahim ona beklenmedik bir piyangoydu. Tam aranıp da bulunamayan şeydi.

Emma onu haftada bir iki kere yaptığı ziyaretlerde çok iyi ağırlıyor, sürekli aç olan karnını doyuruyor, kendini sıcacık buya tak arkadaşısı olarak sunuyordu. Koca koca, tam tokatlanacak, ısınacak kalçaları vardı. O kalçalar İbrahim'i ilkel ihtiraslara itebiliyor, koca memeleri ona yastık gibi geliyordu. Şişman bir isviçreli duldan beklenebileceği kadar da aptal bir kadın değildi. Zaten meteliksizken, kalkıp bir de fahişelere para harca-

478

I

ma derdinden de kurtarıyordu onu.

Bu dostluğun en önemli tarafı, İbrahim'in ziyaretlerini İbrahim'den daha çok istiyor olmasıydı. İbrahim köşede durup ilerledi eve doğru baktı. Birden içgüdüsel bir hareketle geri döndü, üniversite binasına doğru yürüdü, duvar dibinde sıralı telefonlardan birini eline aldı.

«Alo, ben Frau Dorfmann.»

«Emma, ben İbrahim.» . «Ah, sesini duymak beni heyecanlandırdı. İyi misin?»

İbrahim ömrünün en uzun iç çekişinin ağzından çıkmasını engelleyemedi. «Gelmek istiyordum.»

«Hay Allah, İbrahim, neden daha önce telefon etmedin? Dün gece geldiğin için, bu gün de geleceğini sanmamıştım. Annemle kızkardeşim ta Sellenburen'den kalkıp geldiler. Yarın gelebilir misin?»

«Belki.»

«İbrahim, bir şeyin yok ya?»

«İyiyim.»

«Çok özür dilerim, İbrahim.»

Gözlerini sımsıkı yumdu, dişlerini sıktı... neredeyse gözünden bir yaş damlası çıkacaktı. «Çok yalnızım,» dedi kendini tu-tamayarak. «Sana ihtiyacım var.»

Emma şimdiye kadar onun ağzından böyle bir söz duymamıştı. Çünkü söylememişti İbrahim böyle bir sözü hiç. Ne ona, ne de bir başkasına.

«İbrahim, bana bir saat izin verirsen onları savuştururum. Ondan sonra hemen gel.»

«Teşekkür ederim, Emma.»

İbrahim onun kendisini kucaklamasına izin verdi, bu da Emma'yı mutlu etti. İbrahim yalnızca ona sokuluyor, durmadan içini çekiyor, o da onu soru sormaksızın, okşayarak avutuyordu. Sonunda İbrahim derin, horultulu bir uykuya daldı, ama telefonun zili o uykuyu yanda kesti.

Emma, «seni arıyorlar,» dedi.

«Bugün seninle bulaşamadığım için de özür dilerim, bu sa-

479

atte aradığım için de,» dedi Charles Maan. «Gazeteleri gördün, ya da radyoyu dinledin mi?»

«Hayır.»

«Taci ihanet etti.»

İbrahim yorganı üzerinden atıp doğruldu, oturdu. Beyni karıncalanıyordu.

«Nerede o orospu çocuğu?»

«•Ülkeden çıktı bile. Havaalanında Fevzi Kebir ve Prens Rahman'ın yanında basınla konuşmuş. Suudi Kraliyet Ailesi'nin Mülteci İşleri Danışmanı olarak verilen görevi kabul ettiğini söylemiş. Kabilesini de, ailesini de, herkesi de geride bırakıyor. Seninle benim konferansa kasıtlı ve kötü etkiler getirdiğimizi söylemiş, falan filan. Rahman'ın özel uçağına binip gitmiş.»

«Bu bizim açımızdan ne anlam taşıyor, Charles?»

«Bir an önce kendini düşünmeye başlasan fena etmezsin demek oluyor.»

«Ben kalıyorum,» diye bağırdı İbrahim. «Beni onlar buradan atıncaya, ya da öldürünceye kadar kalıyorum.»

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hacı kükrüyordu. Ahmet Taci'nin ihanetini izleyen bir ay boyunca her girdiği komite odasında yumruğunu masalara indire indire kükredi durdu. Utanç verici sorular sorup cevap istedi. Anlayış gösteren basın temsilcileri ile konuştu, sayısız delegelerin dürüstlüğünden kuşku duyduğunu açıkladı. Üniversitede öğretmen ve öğrencilerden kurulu kalabalık bir grup önünde konferans verdi, Arap delegasyonlarının konferansı kasıtlı olarak sabote ettiğini söyledi, hattâ konuşurken «İsrail» gibi yasak bir kelime kullandı. Hakem Kurulu'nun karşısına tek başına çıktı, ilk yüz bin kişinin dönmesi ve dondurulmuş mal varlıklarının serbest bırakılması için görüşmelere başlamak üzere izin istedi.

İbrahim tek kişilik saldırısına geçtiği zaman Arap delegasyonları da onun yalnız politikasını değil, karakterini de

480

suçlayan bir karşı saldırıya geçtiler. İbrahim Siyonistlerden para mı alıyordu? Akli dengesi yerinde miydi?

Zürih'te sonbahar ilerledikçe hava giderek daha da so-ğudu.

Yağmur hiç durmaksızın yağıyordu. İbrahim namaz seccadesinin üzerinden kalktı, aşağıdaki ıslak ve تنها kaldırımlara baktı, sonra yatağın üzerine sırtüstü uzanıp homurdandı. Kapı vuruldu.

«Evet, girin.»

' Charles Maan odaya girdi, elindeki kesekâğıdı dört köşe masanın üzerine boşalttı. Fakir yiyecekleriydi getirdikleri.

Salam, ekmek, peynir, birkaç kek, biraz da ucuz şarap. «Bak, iki portakal. Hem de Yafa portakalı. Aşağı kurtarmaz.»

«Zenginiz desene,» dedi İbrahim doğrulurken.

Portakalları soyup yediler. İbrahim, Charles'ın sıkkin günlerinden birinde olduğunu, yüzünün her zamandan da fazla sarktığını görüyordu.

«Eeee, Charles?»

«Çok mu belli oluyor?» diye sordu Maan.

«Deve tüccarı olsan çok zarar ederdin.»

«Monsenyör Grenelli dün gece Roma'dan döndü.

İbrahim içini saran ilk korkuyu bastırmayı başardı. Şarap şişesinin tıpasıyla oyalanırken kendini toparlamaya uğraştı.

«İyi haber getirdi mi?» diye sordu.

Charles Maan başını evet anlamında salladı. «Papa'nın daveti üzerine Vatikan'a gitmem isteniyor.»

«Papa mı? Vay canına! Müthiş bir şey. Papa'nın ne isteyeceğini biliyor musun?»

«Evet.»

«Söyle bana da, Charles.»

«Kamlardaki tüm Hristiyan Arapların çıkarılması, yeniden yerleştirilmesi ve sağlıklarına kavuşmaları için bir plan yapmam gerekiyor.»

«Ama bu harika bir şey!» dedi İbrahim. Bir yandan şarap şişesinin tıpasını açmakla uğraşıyordu. Tıpa çıktı. Şarapları doldururken ellerinin titrediğini göstermemeyi de başardı. «Bu benim için de iyi olacak. Hakanı Kurulu'nda bunu örnek göster-

481

rip Mısır'la Suriye'den aynı şeyi isteyebilirim. Biliyorsun, tek yaptıkları insanlarımızı yeniden yerleştirmek konusunda anlaşılması güç vaatlerde bulunmak. Bu olay, komisyon önünde işi kesin kabul etmelerini sağlayabilir. Bir antlaşma gibi.»

«Hadi hadi, İbrahim,» dedi Charles. «Bilirsin ki antlaşmalar ancak onların işlerine geldiği sürece geçerlidir. Hiçbir Arap devleti, imzaladığı antlaşmalarla tam bağlı hissetmez kendisini.»

«Ama bir silahtır yine de,» dedi İbrahim. «İlk defa olarak açık tutum takınmaya, zorlayacak onları.»

Charles uzanıp İbrahim'in elini tuttu, şarap kadehini indirdi. «Papa bir koşul ileri sürüyor,» dedi. «Bu iş Arap dünyasıyla açık bir çatışma haline girerse, işe karışmayı reddediyor. Her şeyin el altından yapılması gerek.»

«Al sana Vatikan'ın kallesliği işte! Her şey sır!»

Charles ona bir sigara uzattı, İbrahim almadı. «Yardım edecek kadar insancıl davranmaları yetmez mi? Hiçbir Papa' nın İslâm'a açık açık meydan okuyamayacağını bilmen gerekir, istediğin nedir, Hacı? Yüz yıllık yeni bir Haçlı Seferleri dizisi mi?»

«Elbette ki hayır. Çok mantıklı.» İbrahim sakinleşmeye başladı. «Yahudiler de katılıyor mu bu anlaşmaya?»

«Bazı malların dondurulmuş durumunu gizlice kaldırmaya razılar.»

«Hristiyanların İsrail'e girmesine izin verecekler mi?»

«Onları tanımadıkça ya da resmî bir anlaşma imzalamadıkça, hayır.»

«Anlıyorum,» dedi İbrahim. «Hangi Arap ülkeleri razı oldu Hristiyanlar! almaya?»

Charles Maan, «Hiçbiri,» diye karşılık verdi.

«Nasıl yapılacak o halde?»

«Dünyanın başka yerlerini yoklayacağız. Bu da benim işimin bir bölümünü oluşturacak. Onları götürecek bir yer bulmak. Amerika bazılarını alır. Orta Amerika'da da Honduras'da dükkân satıcılığı yapacak insanlara ihtiyaç olduğunu biliyorum. Kimbilir? Bilemiyorum. Otuz kırk bin... birer yuva buluruz onlara.»

482

«Bu işe konferans bittikten sonra mı başlıyorsun?»

«Konferans bitti bile, Hacı. Aslında hiç başlamamıştı hattâ. Bir gösteri, bir oyundu tâ başından beri.»

«Ne zaman gidiyorsun, Charles?»

«Sen izin verince.»

«Sen buraya zaten bunun için geldin. Hristiyanları kurtarmak için! Git o halde!»

«İbrahim bana izin vermeni, beni kutsamanı istiyorum.»

«Kutsadım... al, içinde boğul!»

«İbrahim, beni gerçekten kutsamanı istiyorum.»

Hacı kendini gıcırdayan koltuğa attı, ellerini ovaladı, sonra şaraptan titreyerek bir yudum aldı, bir de sigara istedi.

«Hayatım boyunca bir erkek, iki kız evlâdımı gömdüm. Cemil şu anda bir Ürdün cezaevinde bekliyor ve belki benim yaptıklarım yüzünden orada ölecek. Yine de ağlamış değilim. Senin için elbette sevindim, Charles.»

«İbrahim, sana buradan ayrılma planlarına bir an önce başlamanı salık veririm. Artık senin Zürih'te beklemenin de hiçbir amacı kalmadı.»

«Ben kalacağım.. Vazgeçmeyeceğim. Günün birinde birisi' beni dinleyecektir.»

«Bitti artık. Dön sen de.»

«Nereye? Akbat Cabbar'a mı?»

«İsrail'e,» dedi Charles Maan.

«Onu nice geceler düşündüm, Charles. Allaha bana bunu yapacak kuvveti versin diye yalvardım. Ama, neden bilmem, mümkün değil öyle bir şey yapmak. Ömrümün daha sonraki günlerinde çekerim acısını. Hacı İbrahim bir hain!»

«Neye ihanet ediyorsun ki?»

«Kendime.»

«Arap kardeşlerin seni ömür boyu hapsetmiş durumda. O kamplar tımarhaneye dönmek üzere. İbrahim, sen de, ben de biliyoruz ki Yahudilerle anlaşmak çok daha kolay, onlar ötekilerden çok daha dürüst. Ama sırf biz onlara hakaret ettik, ya da onları küçük düşürdük diye o bölgeden silineceklerini umuyorsan aldanıyorsun. İsrail'de ağaçlar büyüyecek, ama Akbat Cabbar'da büyümeyecek.»

483

\

«Charles, benden seni kutsamamı istedin,» dedi İbrahim sakın bir sesle. «Kutsuyorum. Bunu içtenlikle söylüyorum. Gitmen için izin veriyorum sana. Bana kardeşten iyi davran-dın. Şimdi, git artık lütfen. Kalıp da benim ağlayışımı seyretme.»

«Gideon Asch'la görüşmeyi reddettin,» diye üsteledi Maan. «Bu işi bir daha düşün, yalvarırım. İşte, sana bir İsviçreli fabrikatörün adı. Fabrikası Zürih'ten trenle yirmi dakikalık yerde. Yahudi ama, dürüst bir adam. Asch'la çoğu Arap delegeleri arasındaki gizli toplantıları hep o ayarladı.» Charles bir kâğıda bir isim ve telefon numarası karaladı, şarap şişesinin altına dikkatle yerleştirdi. Sonra İbrahim'in sırtını okşadı, çıktı gitti.

Hacı ondan sonra ellerini yüzüne kapattı, ağlamaya başladı.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Goethe burada, Golden Head'de yemek yemişti. Bir bakıma Bülach tarihinin başlangıcıydı o. Son birkaç ayda buralarda işlenen en büyük suç, birinin yürürken sigarasını yere atması oluyordu. Bulach, İsviçre turizm kitaplarına alınacak kadar önemli değildi ama, ayrı bir durumu vardı yine de. Zü-rih'le havaalanının tam ortasında olup, gelen uçaklara işaret taşı gibi görev yapıyordu.

İbrahim yarım saatlik bir tren yolculuğuyla Bulach Bahn-hof'a gelmişti. Trenden indi, çevresine bakındı, onu hemen tanıdılar.

«Hacı İbrahim?»

«Evet.»

«Ben Bau Schlosberg,» dedi karşıdaki adam. Sonra elini uzattı ve İbrahim'i bekleyen otomobile bindirdi. Schlosberg, Bulach'ın iki Yahudisinden biriydi. İsviçre saatlerine takılan o küçük, ama kusursuz işlenmiş mücevherleri kesip cilalamak üzere kurulmuş özenli bir fabrikası vardı.

Tertemiz, bakımlı, eski kentten geçtiler. Tam Golden He-ad'in önüne vardıklarında, «Goethe burada yemek yemiş,» dedi Schlosberg. İbrahim başını salladı. Schlosberg arabayı Bru-

484

der Knoll denilen korunun içindeki küçük, ama şık evin önünde durdurdu, İbrahim'i kütüphaneye sokup kapıyı arkasından kapattı.

Schlosberg'in masasında Gideon Asch oturuyordu. «Seni rezil itoğlu,» dedi öfkeyle. «Neden beni daha önce aramadın?» Koltuğundan fırladı, arkasını döndü, evin önünden geçen caddeye kızgın bakışlarla baktı.

İbrahim ona arkasından yaklaştı, ikisi birlikte baktılar. Neden sonra birbirine doğru dönüp tek kelime etmeksizin, sımsıkı kucaklaştılar. Viski ortaya çıkarıldı.

«Bir tek damla,» dedi İbrahim.

«Neredeydi aklın?» diye sordu Gideon. «Üç ay önce gelsen, bir tür anlaşma, değiş-tokuş falan ayarlayabilirdim. Artık tam yedin ayvayı.»

«İsrail de öyle,» dedi İbrahim.

«Ben yine de Tel Aviv'de olmayı Akbat Cabbar'da olmaya tercih ederim.»

«Ben de ederdim... eğer Yahudi olsaydım.»

Birden Gideon yaşını gösterir oldu, bardağını dikip bitirdi, şişeden yenisini doldurdu.

«Budalalık ettik tabii,» dedi İbrahim. «Ama Zürih'e geldiğimizde umutlarımız vardı. Ne de olsa, burası Amman değil, gerçek bir batı ülkesi, bir demokrasi. Burada, dünyanın gözü üstümüzdeyken delegasyonlarımız herhalde uygar ve mantıklı biçimde hareket eder, demiştik. Herhalde basın insanlara anlayış gösterir, demiştik. Çok saflık etmişim. Kimin umurunda? Eh, belki Yahudilerin umurundadır. Biliyorsun, Yahudiler liberal. Onlardan yararlanmalı.»

Gideon, «Aynı zamanda bizi küçük düşürerek Bilebileceklerine, yokedebileceklerine de inanıyorlar,» dedi.

«Olmayacak. Daha önce de sapık toplumlar nice kere küçük düşürdü bizi.»

İbrahim bir an bu sözün anlamını düşündü. Gideon'la kavga etmenin ne yararı vardı? «Sana işin başında da gelsem, sonuç yine şimdikininki, aynı olurdu. Mısırlılarla Suriyelilerin aklına hiç gelmeyecek şey... insanlık. Her an akıllarında nefret ve eziyet var. O açıdan da başarılı oldular.»

«Evet, oldular,» diye ona katıldı Gideon. «Ölen ata daha

pek çok kırbaç vuracak, sürdürecekler bu maskaralığı. Bir konferans daha toplayacaklar, daha sonra bir tane daha. Sonra bir savaş, sonra yine bir konferans. Ve sen, hâlâ Akbat Cab-bar'da olacaksın, kardeşim.»

«Yapabileceğimiz ne kaldı, Gideon?»

«İsyan etmek. Ama Arap halkından hiçbir zaman ihtilâl çıkmamıştır. Yalnızca hükümet darbeleri, cihadlar ve cinayetler çıkmıştır. Acaba neden yalnızca askerî çizme altında, ya da fanatik din liderleri altında yaşayabiliyorsunuz?»

İbrahim viskisini bitirdi, Gideon'un öfkesine aldırmadı. Yüzü kızardı, öksürdü, biraz daha içki istedi. «Oğlum İsmail' den haber aldın mı hiç?» diye sordu sonunda.

«Hayır. Nuri Mudhil'in ben İsviçre'deyken benimle temas kurması hemen hemen imkânsız. Araya fazla haberci karışırsa, mesaj bozulabilir, Mudhil de tehlikeye girmiş olur.»

«Anlıyorum.»

«Herhalde İsmail güvendedir. Ama korkanm aynı şeyi Cemil için söyleyemeyeceğim. Albay Zeyyad'la ilişkilerim var. Senin hesabını görmek için kuduruyor.»

«Zeyyad'dan korkmuyorum. Onu idare ederim.»

«Himm... mevkiin ve önemin varken Ürdünlüler seninle oyun oynamazlardı. Ama Ferit Zeyyad'ın gaddarlığını azımsama. Dış dünyaya uygar yüzünü gösterebilir, İngiliz eğitimini yafta gibi göğsüne asabilir ama, ondan insaf dilemeye asla kalkışma. Artık buraya gelirkenki gibi güçlü bir lider olmayacaksın. O da onu bekliyor. Cemil için korkuyorum.»

«Bunu daha Filistin'den ayrılırken biliyordum,» dedi İbrahim.

Gideon, «Elimde hâlâ Ürdünlülerin benden isteyebilecekleri birkaç koz var,» dedi. «Bırak sen ve ailen için bir anlaşma yapayım onlarla. Bir şeyler düşünürüm.»

«Oğlumun cesaretini ve şerefini lekelemek istemem.»

«Ne cesareti, İbrahim? Terörist olarak büyüme cesareti mi? Ya İsmail olsaydı o zindandaki? O zaman anlaşmayı yapar mıydın?»

«İsmail'in ölümünü görürüm, daha iyi,» dedi İbrahim hiç duraklamadan.

Gideon'un suratı birden öfkeden kıpkırmızı kesildi. Yumruğu masaya indi... ama konuşamadı.

«Ben seninle tartışmaya gelmedim, Gideon. Araplar hayal dünyasında yaşıyor diyen sendin hep. Peki kendin hayallerin en büyüğünü yaşıyor değil misin? Tüm Arap dünyasını yeneceğinize inanıyor musun gerçekten?»

Gideon aylar süren çaresizliklerden iyice bezgin durumdaydı. Hemen tekrar şişeye yöneldi.

«Bak, Ben Gurion neden korkuyor, sana söyleyeyim,» diye üsteledi İbrahim. «İsrail'in de bir doğu ülkesi olacağından, bizim yaptıklarımızı yapacağımızdan korkuyor.»

«Yoo, hayır,» diye terslendi Gideon. «Öyle bir şey olamaz, çünkü biz barışa önem veririz. Sevgiye önem veririz.»

Koltuktan tekrar fırladı, kafesteki bir hayvan gibi dolaştı odada. «Buraya, Zürih'e gelirken, kafa diye omuzlarınızın üzerinde taşıdığınız o kilitli kasalara bir parça gerçek, bir parça mantık girer diye ummuştum.» Masanın üzerinden eğilip suratını İb-raMm'inkine yaklaştırdı. «Hangi tür sapık bir toplum, ya da dinsel yorum, ya da kültür doğurabilir, hangi tür bir insan yaratabilir böylesine volkanik bir nefreti... Yalnızca nefreti tanıyan, yalnızca nefret için yaşayan başka bir toplum olabilir mi? Peki, bırak ölsün oğlun. Gurur duy, Hacı İbrahim!»

Titreyerek ayağa kalktılar. Karşılıklı iki gladyatör gibiydiler. «Haydi,» diye meydan okudu Gideon. «Çek hançerini. Tek bildiğin bu.»

İbrahim arkasını döndü. «Bir daha görüşür müyüz, bilmiyorum. Böyle olmasını istemedim,» dedi. Sonra Gideon'a doğru ilerleyip iki kolunu havaya kaldırdı. «Yenik, olduğumu görmüyor musun!» diye bağırdı acıyla. «Sının geçip İsrail'e girersem, yüreğim de ölür.»

«Biliyorum... biliyorum,» diye fısıldadı Gideon.

«Gideon, kardeşim, yenildim ben.» Ağlıyordu.

Gideon ona sarılıp sınıksı tuttu, sonra masanın başındaki koltuğa oturdu, yüzünü masaya dayadığı kollarına gömdü.

«Eğer bu iş sana ve bana bırakılsaydı, barış yapabilirdik, değil mi, Gideon?»

O başını hayır anlamına iki yana salladı.

«Suyumuzun valfi sizin elinizde olmasa olurdu.»

Umutsuz bir sessizlik oldu.

«Artık bana barışı ancak Allah verebilir,» diye homurdandı İbrahim.

Gideon kütüphane kapısının kapandığını duydu. Hacı gitmişti... ebediyen.

ON ALTINCI BÖLÜM

Limmat nehrinin iki yamacında sıralanmış renk renk şemsiyeler altındaki masalar, havanın sürekli soğuması karşısında yavaş yavaş toplanıp yokoldular. İbrahim'in gerçi artık her gün kahve ısmarlamaya parası yetmez olmuştu ama,

kahvede onu hâlâ çok iyi karşılıyor, geldiğine seviniyorlardı. Franz hâlâ saygın konuk gibi davranıyor, sessiz bir köşede masa veriyor, kahve, kek, arasıra da bir kâse çorba getiriyordu. Hele hava özellikle soğuksa.

«Hacı İbrahim.»

«Söyle, Franz.»

«Müdürün odasından sizi telefonla arıyorlar.»

«Beni mi?»

«Bir bayan. Telefona beni çağırttı, her gün gelen Arap konuğa servis yapan sen misin, diye sordu. Şam'da karşılaştığınız eski bir dostunuzmuş. Öyle söyledi.»

«Nereden konuşabilirim?»

Franz onu arka taraftaki küçük bir odaya soktu, sonra da incelik gösterip yalnız bıraktı.

«Alo?»

«Alo, Hacı İbrahim'le mi görüşüyorsunuz?»

«Evet.»

«Ben kimim, bildin mi?» diye sordu Ursula'nın sesi. «Soğuk bir yerde sıcak bir ses.»

«Seni böyle esrarengiz biçimde aramak zorunda kaldığını için üzgünüm. Eminim ki anlıyorsundur.» «Evet.»

488

«Konuşmak istediğim çok önemli bir şey var. Benimle buluşabilir misin?»

İbrahim tedbiri elden bırakmadı. «Belki.»

«Bahnhof Strasse'yi biliyor musun?»

«Vitrinlerde paramın yetmeyeceği mallara baktığım yer.»

«Evet, orası. Baur au Lac Otel'i'nin hemen yanında Madame Hildegard'ın dükkânını göreceksin. Boncuktan ve halı parçalarından yaptığı keseleri, çantaları satar. Ben seni oradan arıyorum. Hemen gelebilir misin? Ama izlenmediğinden emin olarak.»

İbrahim cevap vermedi.

«Aklından neler geçtiğini biliyorum. Güvenlik içinde olacağına söz veririm. Yıllardır burada birçok randevu verdim. Hildegard yakın dostumdur. Birbirimize çok iyiliğimiz dokunmuştur... sorgusuz sualsiz.»

«Peki, birazdan orada olurum,» dedi İbrahim.

«Servis kapısından gir. Hildegard'ın arkada özel müşteriler için bir sergi odası var. Kapının zilini bekleyecek.» \ Bahnhof sokağı dünyanın belli başlı alışveriş yerlerinden biriydi. On dokuzuncu yüzyıl yapımı binalarla doluydu. Dük-kânlarındaki mallar hazine değerindeydi.

İbrahim, Madam Hildegard'ın dükkânını buldu, son kuşr kuşunu yenip parmağını arka kapının ziline bastı. Kapı açıldı. Karşısında duran kadın elliye yaklaşmıştı ama, şık bir bluz giymiş, saçlarını kuvaforde yaptırmış, kokular sürünmüştü. Görmüş geçirmiş, kibar kimselerle ilişkilere alışmış biri olduğu belliydi.

«Ursula bekliyor,» deyip onu sergi odasının üst katındaki küçük bir odaya götürdü. İbrahim girdi, çevresine bakındı. Seçkin müşteriler için bir bekleme yeri burası... Ursula, yüzü tül peçeli bir şapka giymiş, odanın gölge bir yanında duruyordu.

«Hildegard mücevherli çantalarnı burada teşhir eder,» dedi.

«Sen misin, Ursula?»

«Seni daha sıcak karşılayamadığım için özür dilerim. Hastaydım... az sonra kendin de anlayacaksın.» Bir adım atıp ışığa çıktı, brokar kaplı bir koltuğa oturdu. Yüzü hâlâ görünmü-

489

yordu. İbrahim yaklaştı, onun karşısındaki koltuğa yerleşti. Tül peçenin gerisindeki yüzün şimdi çok solgun olduğunu görebiliyordu. Ursula şaşırtıcı bir açık sözlülükle, «Uyuşturucu alıyorum,» dedi. «Şam'da tanıdığın Ursula değilim artık.»

İbrahim, «Ben yine de seninle sevişmek isterdim,» diye karşılık verdi.»

Ursula'nın ağzından bir gülme sesi çıktı. «Çok nazıksın.»

«Yalan söylemiyorum.»

«Şimdi konuşabilir miyiz?»

«Evet. Lütfen neden aradığını söyle.»

«Fevzi Kebir seni öldürtmeyi planlıyor.»

«Şaşırdım diyemem ama, sen anlatmaya devam et.»

«Suudî Prensi Ali Rahman, Kebir'in sahibidir, biliyorsun.»

«Duymuştum.»

«Konferans başlarken üçünüzü birden öldürtme fikrini tartışmışlardı. Her nasılsa Kebir, Prensi bundan vazgeçirdi.

İsviçre'de böyle bir şey yapmayı fazla tehlikeli buldular. Şimdi artık Şeyh Tacî ile Charles Maan gittiğine göre, durumu tekrar gözden geçirdiler. Sen onların çok canını sıkıyorsun. Şu sıra seni öldürtmenin kendileri için çok tehlikeli olmayacağı kanısındalar.»

«Nasıl haklamayı düşünüyorlar beni?»

«Günlük hareketlerini izlettiler. Pansiyona gidip gelirken, de, bayan arkadaşın Frau Dorfmann'a gidip gelirken de hep dar sokaklardan geçmek zorundasın. Zaman zaman Frau Dorfmann'ın evinden gece yansıdan sonra ayrıldığını biliyorlar. O dar sokaklarda üzerine çullanmayı düşünüyorlar...»

«Bıçak mı?»

«Hayır. Sokakları berbat etmek istemiyorlar. Paralarının çoğu İsviçrelilerin .elinde. Kebir'in kirli işlerini gören özel bir adamı var. Sultan adlı bir İranlı. Eskiden güreşçiymiş. Yüz elli kiloya yakın. Çok gaddar ve çok formda biri. Sana o saldıracak, gırtlığına sarılacak, o sırada bir başka fedai de sopayla seni bayıltacak. Sonra seni, bekleyen bir arabaya taşıyıp Ke--bir'in villasındaki tekne eve götürecekler. Orada işini bitirecek, gölün ortasına doğru açılıp cesedini suya atacaklar. Olay* açıklanamayan bir kaybolma olayı olarak görünecek.»

490

İbrahim homurdandı, bıyığını okşadı, sonra içtenlikle güldü. «Kendi ölümünün ayrıntılarını önceden öğrenmek öyle herkese nasip olmaz,» dedi. «Benim esaslı bir tabancam var. Herhalde bu İranlının derisi kurşun geçirmez değildir.»

«İnan bana, Rahmanla Kebir'in elinde senin başa çıkamayacağın türlü türlü hile hazırdır. Nasıl olsa avlarlar seni sonunda.»

«Bunu yapamamalarının tek yolu benim Zürih'ten ayrılmam. Uyarın için çok teşekkür ederim. Şimdi düşünmem gerek.»

Ursula'nın eli gölgeler arasından uzanıp onunkini tuttu. «Eğer öç almak istiyorsan, ben de istiyorum,» dedi.

«Nedenini söyle bana, Ursula.»

«Off, Tanrım! Çok uzun hikâye. Ama tabii bilmeye hakkın var. Bak İbrahim, ben Kebir'e bilmeden bulaştım, ama o zaman çok gençtim. Savaşın sonra edindiğim mesleğe karşın da son derece saftım. Gözümün önüne peşpeşe serilen iğrenç şeyleri görmezden geldim, sonunda da... aslında durdurmak için bir şey yaptım diyemem... paralar, armağanlar çok kolay geliyordu. Yani... bir orospunun vazgeçemeyeceği şeyler diyelim. Her neyse, sonunda aşamayacağım bir sınırın varlığını da anladım. Bu dünyada beni hâlâ tiksindiren birtakım şeyler var.»

«Böyle inançları elden bırakmamak güzel bir şey.»

«Kebir şeytanın babasıdır. Sapıklıklarının iğrençliği giderek daha tiksindirici oldu. Ne diyeyim sana? Erkek fahişeler, kadın fahişeler... onlara verdiği para, kendilerini küçük düşürmelerini sağlamaya yetiyor. Onları hayvanlarla, domuzlarla, köpeklerle, atlarla ilişkiye itmeye bile yetiyor... Sapık, tamam, anlıyorum ama...» Bir an sustu. Çok tedirgindi. Sonra titreyen sesiyle tekrar konuşmaya başladı. «Şam'a döndüğümüzde, devreye küçük çocuklar giriyor! Dokuz, on yaşında bakire çocuklar, kasap gibi davrandığını gördüm. Neler yaptığını bilmek istiyorsan göstereyim sana!»,

Tül peçesini kaldırdı, yüzünü ışığa doğru uzattı. Gözleri donuk bakıyordu. Bir yanağında mor bir leke vardı. «Dikkatli bak, sevgili Hacı. Bu sigara yanığı. Vücudumda da yara izleri var. Ama esas yaralar içimde, ruhumda. Kendisini terkedece-

491

ğimden korkmaya başladı. Eğlencesinin çoğunu ben planlıyorum ne de olsa. Bana zorla eroin iğneleri yaptı. Fiziksel zorlamayla yani. Ve gördüğün gibi sonunda alıştım.»

İbrahim alçak sesle, «Tanrım, hâlâ şoka kapılabileceğimi hiç düşünmemiştim,» dedi.

«Ondan uzaklaşırsam iyileşme umudum var. Klinikler var bu iş için. Durumum pek ileri düşkünlük derecesine varmış değil. Evet, İbrahim, öç almak istiyor musun, yoksa istemiyor musun?»

«Bir planın var mı, Ursula?»

«Var.»

«O halde yalnız değilsin.»

* * *

İranlı, tekne evin ışıklarını yaktı, içeriye bir dolaştı. Durum normaldi. Efendisini Ursula'dan teslim aldı, sendeleyerek tekneye girmesine yardım etti. Kebir daha önce aldığı uyuşturuculardan hâlâ sersem gibiydi. İranlı onu imparator koltuğuna götürürken, Ursula ışık düğmeleriyle oynadı, hafif bir müzik koydu.

«Ne zaman geliyorlar?» diye sordu Kebir peltek peltek. «Şu lanet olası koltuğa da bak. O İsviçreli köpeklere bunu tamir etsinler diye on bin dolar ödedim. Bak, ne yükseliyor, ne alçalıyor, ne de dönüyor.» Yumruğunu kontrol düğmelerinin üzerine indirdi.

«Bağlamadıkları birkaç tel daha var,» dedi Ursula.

«Hepsi hırsız bunların.»

«Yakınmana gerek yok, canım. Bu gösteri için o koltuk gerekli değil sana.»

«Ne yapacaklar? Çılgın ve görülmemiş bir gösteri demiştin.»

«Neredeyse gelirler, kendi gözünde görürsün. Bu salonda daha önce gördüklerine benzemiyor. Bu çift çok kendine özgü. Anlatılması olanaksız.» Ursula, İranlıya başıyla bir işaret verdi, durumun normal olduğunu, nöbet yerine gidebileceğini belirtti.

Sultan bir an kararsızlık geçirince, Ursula'nın içini bir korku kapladı. «Evet?» diye sordu.

«Karnım aç,» dedi İranlı hemen. Ursula zaten adamın o doymak bilmez oburluğuna bel bağlamıştı. Beklediği cevabı duyunca rahatladı.

«Bu geceki gösteri iki kişilik,» dedi. «Aşçı tutmamıştım.»

«Ama ben açlıktan ölüyorum,» diye direndi İranlı.

«Sana mutfakta bir şeyler hazırlayıp nöbet yerine getiririm.»

Sultan'm suratında geniş bir gülümseme belirdi, altın dişleri göründü. Koca gövdesi kısa koridor boyunca uzaklaştı, bir hız motoru ve birkaç sandalın takılı durduğu yere gitti. Nöbet odası küçüktü ama, en son güvenlik tedbirleriyle donatılmıştı. Tekne evin her odasında kameralar vardı bir kere. Nöbet odasındaki yanm düzineye kadar küçük ekranda bu odalar görünüyordu. Sultan uyuklayan efendisini de, mutfakta uğraşan Ursula'yı da seyredebiliyordu o anda.

Ursula, fedainin dipsiz kuyuya benzer midesini doldurabil-mek. için tepeleme dört tabak yiyecek hazırlayıp bir tepsiye koydu. Çok baharatlıydı yemekler. Ursula'nın kameraya sırtını dönüp serpmeyi başardığı zehirin tadını maskeleyecek kadar baharatlıydı. Tepsiyi getirip onun önüne koydu. «Bu bir süre tok tutar seni,» dedi.

«Ursula, bu gece ne gösteri var?»

«Ömründe görmediğin bir şey,» diye cevap verdi Ursula. «Gözünü ekrandan ayırma sakın.»

Adam bir kuzu pizolmasını mideye indirdi, sonra ikincisini yedi. «Beni sakın unutma, ha?» diye göz kırptı.

«Eğer efendi yine çoğu zaman yaptığı gibi sızarsa, seni de gösteriye katmak zor olmaz. Sen işi bana bırak, Sultan. Hiç unutmur müyüm?»

«Ursula, gerçek bir dostsun sen.»

Ursula gülümsedi, odadan çıktı, aynalı asıl salona girdi, müziğin sesini yükseltti. Bunu, tam nöbet kulübesindeki çığlığın duyulmasını önleyebileceği zamanda yapmayı da başardı. Cesaretini toplayıp başını kapıdan koridoru doğru uzattı.

Gözleri iri iri açılmış, öldürecek kadar öfkeli Sultan'm sendeleye-

rek kendisine doğru geldiğini gördü. Adam bir acı çığlığı daha kopardı, elleriyle gırtlaklarını tutarak, dizüstü çöktü, emekledi, uzandı... yüzüstü kapaklandı kaldı. Ursula korku içinde, kuşkulu adımlarla ona yaklaştı. Yarım dakika geçti.

Adam kıvrandı, sonra hareketsiz kaldı.

Ursula kapıyı çabucak kapadı.

«Neydi o gürültü?» diye inledi Kebir koltuğundan. «Ben bir şey duymadım, sevgilim.» «Belki göstericilerdir diye düşünmüştüm.» «Neredeyse gelirler. Gel, biz seninle bir nefes çekelim. Bize güzel rüyalar gösterecek bir şey. Gözün tekrar açıldığında her şeyi hazır bulursun.»

«Bana karşı çok iyisin Ursula. Çok iyisin.» Ursula, içi kadife astarlı bir deri çantayı açtı. Kadifenin üzerinde kendisinin ve Kebir'in enjektörleri yanyana duruyordu. Kebir'inkine daha önceden uyku ilacı doldurulmuştu. İbrahim gelene kadar onu baygın tutmaya yetecek miktarda. Ursula iğneyi onun koluna us'taca batırdı, adam çabucak uyudu.

* H* H=

Tekne evin içinde Beethoven'in Yedinci Senfonisi yankılanıyordu. Işıklar ayarlanmış, milyarlarca parlak beneğin duvarlarda dolaştığı, döndüğü bir desen seçilmişti. Ursula arionyak kapsülünü Fevzi Kebir'in burnuna uzattı. Kebir homurdanarak ay ildi, sonra parlak ışıktan korunmak için gözlerini sımsıkı yumdu. Elleriyle kulaklarını kapayıp müzikten kurtulmak istedi ama, elleri arkasında kelepçelenmişti.

«Ursula!» diye haykırdı.

«Buradayım.» Sesi koltuğun yarım metre ilerisinden geliyordu, «Artık ayıldın mı, sevgilim?»

«Ellerim kelepçeli!»

«Bu geceki gösterinin bir parçası o. Güven bana.»

Kebir kıpırdamaya çalıştı ama, beceremedi. Ayak bilekleri de birbirine bağlanmıştı. «Hoşlanmadım bundan! Çöz beni!»

«O zaman her şeyi mahvedersin. Oyuncular geldi bile. Heps' üç kişi. Biri sen, biri ben. Şaşırdın mı?»

Kebir soludu, vücudundan bir anda ter boşaldı. Işık ve mü-

zik ona işkence etmeyi sürdürüyordu. Çıplak sırtında bir el hissetti. «Sonuncusu da benim,» dedi bir ses. Kebir kalın boynunu çevirip arkasındaki adamı görmeye çalıştı ama, şişmanlığı izin vermedi. «Bil bakalım!» dedi aynı ses. «Hoşlanmadım bu işten!» diye bağırdı Kebir. «Ama sevgilim, çok uğraştık bu geceki program için.» Kebir, bir elin kendisini tutup sırtüstü çevirdiğini fark etti. Karşısında duran adam, kostüm odasından aldığı şeytan maskesini takmıştı. Yavaşça yüzünden çıkardı onu. Efendi'nin gözleri yuvalarından uğradı. Şişman gövdesi kriz geçirir gibi titremeye başladı.

«Sultan! Sultan!» diye haykırdı.

Ursula, «Ama Sultan senin sesini duyamaz, sevgilim,» dedi. «Hız motorunda ölü yatıyor, senin de yanına gelmeni bekliyor.» Müziği biraz daha açtı. İbrahim ata biner gibi Kebir'in üzerine çıktı, hançerini kınından çekti.

«Konuşalım! Lütfen konuşalım!» diye yalvardı Kebir. İbrahim, «Peki, konuş lütfen,» dedi. «Para. İçinde yüzeceğin kadar. Milyonlar! Milyonlar!» İbrahim hançerinin ucunu onun şahdamarına dayadı, hafifçe bastırdı. «Kaç milyon geçiyor kafandan?» diye sordu alçak sesle.

«Milyonlar, milyonlar. Beş, on... daha çok...» «Ama paranı kabul edersem polis peşime düşer.» «Yoo, yoo, yoo. Para veririm sana. Nakit. Buraya getirtirim. Hemen, şu an.»

«Duydun mu Ursula? Bana para vermek istiyor.» «Yalancı o. Bankacısıyla arasında şifre sözcükler var.» «Yalan söylemiyorum! Seni kandırmıyorum! Yemin ederim!»

İbrahim elinin tersiyle ona bir tokat attı, sonra ensesin-deki saçlarından yakalayıp kafasını kaldırdı, kendi yüzüne yaklaştırdı, korku içindeki gözlerine baktı. Kebir ağlıyor, saçma sapan sözler geveliyordu. Hacı'nın dudaklarında bir gülümsemenin gölgesi oynadı. İçinden Efendi'nin çektiği bu ıstırapı uzatma isteği yükseldi. Ne yapmalıydı? Onu kırbaçlarla dövme-

495

U mıydı? İbrahim, sapık isteklerin içinde titreştiğini duyuyordu. Müzik gümbür gümbür inlemekte, ışık benekleri odayı delice dolaşmaktaydı. Ah, Allahım, ne kadar zevk alıyorum bu durumdan, diye düşündü.

Ursula'ya müziğin sesini kısması için işaret etti. «İyi. Şimdi kalp atışlarını bile duyabileceğiz artık.» Korkunç bir sessizlik kapladı ortalığı. Yalnızca üçünün heyecanlı solumaları, bir de Kebir'in iniltileri.

«Bedeviler arasında yaşadığım sırada, amcam Büyük Velid Aziz'in, en sevdiği kızıyla yatan bir gençten öç alışı seyretmiştim. Doğru dürüst yapabilirsek kendi kanıyla boğulup ölecek, biz de havanın bedeninden son kez çıkışının sesini duyabileceğiz.»

«Ortak... her şeye tam ortak yapanı seni... hepsini al... hiçbir şey istemiyorum... hiçbir şey... milyonlar...»

Hançer'in ucu Kebir'in gırtlığındaki çıkıntıdan aşağıya doğru kaydı, köprücük kemikleri arasında kalan 'çukura, soluk borusuna dayandı. İbrahim sivri ucu Kebir'in boğazına doğru itti.

«Her şeyi itiraf ediyorum... merhamet...»

«Ama ağzını her açığında bıçak içeriye biraz daha çok batıyor. Böyle...»

Kanlar fişkin bir halka halinde yayıldı. İbrahim bıçağı birkaç saniye o durumda tuttu, Kebir'in ıstırapının zevkini çıkardı. Ursula yaklaştı, Kebir'e tükürdü. Hançer biraz daha battı.

«Bu işten gereğinden fazla zevk alıyorsun, İbrahim.»

• «Evet, öyle.»

«Ben onun gibi hayvan olmak istemiyorum, bitir işini.»

«Birazdan... birazdan...»

Hafif bir tıslama sesi duyuldu, Kebir'in ciğerlerindeki hava boğazına doğru yükseldi, dışarı çıkarken oradaki kanlarla karıştı, tıslama bu defa hırlamaya dönüştü. İbrahim bıçağı biraz daha bastırıp yine hareketsiz tuttu. Kanlar düzenli aralıklarla fişkırmaya başlamıştı.

«Ortalığı kirlletmeye başladın,» dedi Ursula. «Bitir artık.»

«Birazcık daha. Bak, canı çıkmaya başladı yavaş yavaş.» Kebir konuşmaya çalıştı, ama ağzının içi kanla doldu.

«Pislik yapıyorsun!» diye bağırdı Ursula.

«EVEET! EVEET! EVEET!» Hacı İbrahim haykırıp hançeri sapına kadar Efendi Kebir'in gırtlığına gömdü. «EVEET! EVEET! EVEET!»

Sonunda hançeri çekti, zevkle titreyerek kalkıp ayakta durdu. Ursula ona yaslandı, gözlerini yumdu.

«Şimdi sevişelim, Ursula!»

«Deli misin?»

«Deliyim! Çıkar elbiselerini, sevişelim!»

Kebir'in vücudunu bir tekmede koltuktan aşağıya attı, ceset basamaklardan kaydı. Ursula'yı koltuğa savurdu, üzerine atıldı. Binlerce çılgınlık ve mutluluk, binlerce cennet ve cehennem bir araya gelmişti sanki. Sevişmeleri de, Ursula da, tam anlamıyla harikaydı.

İbrahim, Kebir'in çarşafına sararken Ursula da ortalığı temizleyip izleri yoketti. Cesedi sürükleyerek güverteye çıkardılar, hız motoruna, zehirlenmiş İranlının yanına yatırdılar, İbrahim, Kebir'in bacaklarına bir çapa bağlarken, Ursula da Sultan'ın yemek yediği tabakları sahibiyle birlikte batmak üzere sarıp sarmaladı. Az sonra motora binmiş, son hızla gölün ortasına doğru ilerliyorlardı.

* * *

Ursula da, Hacı İbrahim de hiçbir şey olmamış gibi Zürih'te kalmayı sürdürdüler. Efendi Kebir'in arasına günlerce, hatta haftalarca sebepsiz ortadan kaybolduğu bilinirdi. İki hafta boyunca kimse onu merak etmedi bile. Herkes birdenbire çıkan bir iş için Suudi Arabistan'a gittiğini sandı. Adamın gerçekten yokolduğu anlaşıldığında, bu işte kasıt aramak için hiçbir neden görülemedi. Ne ceset vardı, ne tanık, ne de açıkça görülebilecek bir suç. Sıradan bir kovuşturma yapıldı, polisin son raporunda, Efendi'yle fedaisinin açıklama yapmaksızın yok-Olduğu yazıldı. İsviçreliler açısından, konu burada kapanmış oluyordu.

496

497

Kış mevsiminin ilk karları düşerken, hakemlik konferansı düzensizlik içinde dağıldı. Buz gibi bir Aralık gününde Frau Emma ile Franz, Hacı İbrahim'i havaalanına götürüp uçağa bindirdiler.

Ursula Zürih'te birkaç hafta daha kaldı, sonra sessizce İsviçre'den ayrılıp, yıllar boyunca Kebir'den sızdırarak biriktirdiği servetini yemeye gitti.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Zürih'te konferans devam ederken, Albay Ferit Zeyyad da Manger Meydanı'nda tutuklatıldığı İntikam Leoparları'nın hemen hepsini konuşurmuş bulunuyordu. İşbirliğini kabul edenler, hapis yatmak yerine, "gönüllü" bir fedailer birliğinde çarpışmayı kabul etmiş oluyorlardı. Bunlar İsrail'e karşı gerilla eylemleri için eğitime yollandı.

İşbirliğine yanaşmayan birkaç kişi haftalar süren sorgu ve işkencelere dayandı, sonunda da - uzun hapis cezalarına mahkûm edildiler. Zalimce atılan dayaklardan, dişlerini ağızlarına dökmekten başka, Ferit Zeyyad'm kendine göre yeni yeni acı verme yöntemleri vardı. Bunlar çölün, çöl sıcaklarının yarattığı yöntemlerdi.

Tutuklu bir masanın üzerine yatırılıp bağlanıyor, üstüne ıslak bir bez örtülüyordu. Sonra sıcak bir ütü, dizlerinden boynuna kadar, tüm bedeni üzerinde gezdiriliyordu. Ütünün sıcaklığı kontrol altında tutulursa, yanıklar ve yaralar her ütü-leme seansında biraz, daha artıyor, biraz daha acı veriyordu.

Zeyyad'm en sevdiği ikinci işkence yöntemi de, asilerin en inatçı olanlarına uygulanmaktaydı. Adanılan kalın bir battaniyeye sarıp bağlıyorlar, öğle güneşi altına yatırıyorlardı. Sıcaktan bayılırsa ayıltılıyor, kendine gelmesi bekleniyor, sonra tekrar battaniyeye sarıp güneşe koyuyorlardı.

Cemil bunların hepsinden geçmişti. Dişleri kalmamıştı ağzında. Her yanı çürükler içindeydi. Birçok kez ütülenmiş, de-

493

risi yara içinde kalmıştı. Bir o kadar da battaniyeye sarılıp güneşe çıkarılmışlığı vardı.

Hacı İbrahim, Atina'da uçak değiştirirken, Cemil de iki nöbetçi tarafından Zeyyad'm karşısına çıkarıldı. Delikanlı yaralar içindeydi, ama aklı başında olduğundan hâlâ en küçük bir acıyı bile hissedebiliyordu.

«Seni iğrenç hayvan! Artık seninle oynamak zorunda değilim. Sana ne yapacağım, biliyor musun, Cemil? Babana armağan diye vereceğim seni.»

Cemil'i cezaevinin ucundaki gizli avluya götürdüler. Orada gardiyanlardan biri bir düzine kadar kedi yetiştiriyordu.

Cemil kocaman bir çuvala kondu, altı kedi onunla birlikte çuvala tıkıldı, sonra çuvalın ağzı dikildi.

Ferit Zeyyad elindeki değnekle çuvala vurdukça kediler çileden çıktı. Zeyyad vurdu, vurdu, sonunda Cemil'in çılgınlıkları duyulmaz oldu.

Kediler etleri kemirmiş, kemiğe dayanmışlardı artık. Surat, gözler, cinsel organ hep parçalanmıştı. Geriye kanlı bir et yığını kalmıştı. Tanınamayacak durumdaydı. Tabut kapa-fçldı, ertesi gün Cemil'in Yahudilere karşı gizli bir görevde çarpıştığı haberi yayıldı. Çarpışma sırasında mayına basmış, parçalanmıştı anlatılanlara göre. Cesedi o kadar kötü durumdaydı ki, tabutun açık olmasına olanak yoktu. Hacı İbrahim, Amman'dan uçaktan indiği zaman tabut ona teslim edildi. Teslim sırasında, kahramanlar için düzenlenen tören de yapıldı.

Akbat Cabbar halkı bir an için Hacı İbrahim'in hain olarak suçlanmış olduğunu, Yahudilerin casusu olduğunu, birkaç dönümlük portakal bahçesi karşılığı satılmış bir insan olduğunu unuttu.

Cemil'in cenazesi, bağışan, ağlaşan mültecilerle doldu. Elli bin kişi, Jericho Camiine giden ana yolu doldurdu, tabutu başlan üzerinde, elden ele geçirerek getirdiler. Hacer, olaya yakışan ısteri ağıtları kopardı, defalarca yıkılıp bayıldı. O günden sonra artık ona Umm Cemil denmeye başlandı. Bir onur Payesi kazanmıştı.

499

Cemil'in büyütölmüş fotoğrafları yüzlerce döviz halinde ellerdeydi. Diğer dövizlerde de ihtilâl sloganları yazılıydı. Cemil camiin avlusundaki onurlu istirahatgâhına yerleştirilirken, Özgürlük Mücahitleri mezarın başında havaya ateş ettiler, imam da delikanlıyı öldüren Yahudilerden intikam alınacağına yemin ediyordu.

Filistinlilerin ilk savaş kurbanı verilmiş bulunuyordu.

BEŞİNCİ KİTAP

N A D A

500

BİRİNCİ BÖLÜM

Babam Zürih'teyken ben de El Sirhan Bedevileri arasında on altıncı doğum günümü kutladım. Ürdün'ün doğu çölleri, Irak ve Suudî Arabistan sınırına yakın, kuş uçmaz kervan geçmez yerler olup, hangi yöne baksanız yüzlerce mil uzaklığı kadar hiçbir uygarlık belirtisi yoktur. Profesör Doktor Nuri Mudhil'in saygınlığı, büyük bir kabilenin başı olan Şeyh el Bâ-ki'nin beni konuk olarak yanma kabul etmesine yol açmıştı. Orada bana kendi oğullarından biriymişim gibi davranıyorlardı.

Her sabah kahve öğütölməsi sesiyle uyanıyorduk. Şeyh el Baki ile oğulları bana ata binmesini, şahin avlamasını, iz sürmesini, özellikle de çölün işaretlerini okuyabilmeyi öğretiler.

El Sirhanların yanına gelene kadar ben hep hayal peşinde koşan bir insandım. Kader bana Yafa'da, Kumran'da, Akbat Cabbar'da ne. gösterirse göstersen, içimden hep işlerin bir gün düzeleceğini hisseder dururdum. Günün birinde Tabah' da güzel bir villada oturacağıma, Kahire ya da Şam'ın büyük üniversitelerinden birine 'gideceğime inanırdım. Çöl ve Bedeviler bana hayatta birtakım şeylerin sonu olduğunu öğrettiler.

O canavarca sıcak altında, o fakirliğin içinde, kendime bir gölge bulup sığınmak, seraplar görmek, hayallerin kafama sızıp beynimi esir almasına izin vermek, giderek daha kolaylaşıyordu. Bedevileri tanıyınca, Arapların hayatın katılığına ve insafsızlığına karşı neden umursamaz bir tutum benimsediğini de anladım. Her şeyi kader önceden hazırlıyordu.

Acıları

503

kabul etmekten, Cenneti beklemekten başka hiçbir şey gelmezdi insanın elinden.

El Sirhan'lar «eşitlikçi toplum» numaraları yapmaya gerek görmüyorlardı. İnsanlar burada katı bir kast sistemi içinde doğuyor, yaşıyor ve ölüyorlar, doğumlarından ölümlerine kadar da hiç itiraz etmeksizin yerlerinde kalıyorlardı. Bu demir pençeli kurallar içinde, dışardan biriyle evlenmek çok ender rastlanan olaylardandı.

Şeyh el Bâki'nin yüzü ve vücudu, yara izlerinden oluşan bir haritaya benziyor, adamın erkekliğine ve liderliğine tanıklık ediyordu. Yarım düzine kadar esir çocuk çalıştıyordu yanında. Kölelik gerçi yasa dışı ilân edilmişti ama, el Sirhan'lar o kadar uzakta ve tek başlarına yaşıyorlardı ki, normal toplumun elleri ve kuralları pek onlara kadar uzanamıyordu. Bu kölelerden üçü şeyhin koyunlarına bakıyor, biri özel hizmetkân olarak görev yapıyordu. Geri kalan ikisi hadım edilmişler, şeyhin kanlarıyla cariyelerini koruyorlardı. Kölelerin ikisi kabile içindeki ailelerden satın alınmış, diğerleri baskınlar sırasın-kardeşlik şöleni hazırlıkları yapıyordu.

Ben geldiğim zaman Şeyh el Baki sekiz yıllık kabile savaşlarının sonunda düşman kabileyle banş yapmaktaydı.

Savaşların başlamasına neden, gözü dönmüş bir âşığın el Sirhan kabilesinden bir kızı kaçırıp Suudî Arabistan sınırındaki bir başka kabileye sığınması olmuştu. Bansın sağlanması için kadının öldürülüp Sirhan'ların namus ve onurunun tekrar yüceltilmesi şart olmuş, nitekim ancak ondan sonra banşa yönelmişlerdi. O sıra bu iki düşman arasında büyük bir dostluk ve kardeşlik şöleni düzenleniyordu.

Buralarda herkesin kafası seksle meşgul gibiydi, ama bu konuda ellerinden pek bir şey gelmiyordu. Kadınlar, Tabah' dakilerden daha fazla esir durumundaydılar. Daha çok çalışıyor, bedensel işlerin hepsini onlar yapıyordu. Çok yaşlı kadınların ateşin başında erkeklerle oturmasına izin veriliyor, onlara saygı gösteriliyordu ama, ötekilerin hiçbir zevkli dakikası yoktu. Çabucak ağlıyorlardı buranın kadınları. Çünkü ağlamak, tek boşalma yollarıydı. Bedevi kadınların birbirine çok

504

sevecen davrandığını gördüm, bu yolla gizli birtakım zevkler bulduklarına inandım.

Burada yasalar hep Kur'an'dan gelmiyor, bazen yaşamın katılığından da geliyordu.

Erkeklerin öldürmeye hakkı vardı ama, yüz yüze ölümlerle öldürebilirlerdi ancak.

Erkeklerin çalmaya da hakkı vardı. Ama kendi kabilelerinden çalamazlardı.

Irza geçmek, kadın düşman kabiledense, suç sayılmıyordu.

Yalan söylemeye ve hile yapmaya da, başka kabileden insanlara karşı izin vardı.

Öç almayı emreden katı kanunlar bulunuyordu. Cezalar genellikle kol veya bacak kesilmesiydi. Yaşam koşulları zordu.

Hayatta kalmak için zalim olmak şarttı.

Çöl acımasız bir efendi olsa da, Bedevinin malıydı. İnsan çöle girdi mi, onun insafına sığınmış demektir. Bedevi de, kendi kurallarına karşı gelenlere insaf göstermezdi.

Derslerimi iyi öğrendim, başımı belâya sokmadım, bir dereceye kadar da saygı kazandım, çünkü kabileden okuma yazma bien bir tek ben vardım.

Hayatın gerçek zevki, geceleri yakılan ateşin başında kahve içerken ortaya çıkıyordu. Ya bir baskının öyküsü, ya bir kahramanlık destanı anlatılıyordu o sıra. Kabileden dervişler gelip dans ediyor, kötü ruhları kovuyor, sihirbazlık güçlerini kullanıyorlardı. Döne döne trans haline geçiyor, alevli kurlara basıp çıplak ayakla üzerinde yürüyorlardı. Kendilerini ve güçlerini kanıtlamış insanlardı zaten.

Her şey bilinçli bir yavaşlık içinde yapıyordu. Durmadan geçmişi anlatmak bize geçmişin içinde saklanacak bir yer sağlıyor, bu sayede günün gerçeklerini görmememize yol açıyordu.

Güneş Cehennem gibi doğarken, ben genellikle Şeyh el Bâ-kj ile ateşin başında son kalan oluyordum.

«Servet ve mal mülk, Allah'ın hiç de âdil dağıtmadığı şey-Jerdir,» diyordu bana. «Biz birçok ölüm gördük, ama çölde ölüm hiç de acıklı bir şey değildir. Esas önemli olan şey, biz özgürüz, ismail. Köylü dediğin toprağının esiridir. Kent

adamı pa-

505

ranın ve makinenin esiridir. Kötü toplumlardır onlar. Bedevilerin onlara ihtiyacı yoktur.»

Belki de.

Kabilenin gelirinin büyük bölümü, bölgeden geçen petrol boru hattının koruyucuları olarak görev yapmalarının karşılığı aldıkları paraydı. Suudiler ara sıra daha az parayla yeni bir anlaşma teklif ettiklerinde, onlara bir hatırlatma yapmanın

zamanı gelmiş demekti. Boru hattının bir yerini patlatmak üzere düzenlenen ilk baskınma katılacağım sırada haber geldi, tekrar Akbat Cabbar'a çağırıldım.

Oradan üzülmeye ayrıldım diyemeyeceğim, çünkü Hacı'yı ve Nada'yı çok özlemiştim. Ama artık çok daha bilge bir kişiydim ben. Arapla kaderciliğin birbirine nasıl ebediyen bağlı olduğunu anlamış bir insandım.

İKİNCİ BÖLÜM

Akbat Cabbar'a döndüğümde, sağlığında beni yenemeyen Cemil'in ölmekle yendiğini gördüm. Savaş kurbanıydı Cemil. Bu durum bende büyük üzüntü uyandırdı. Babamın en sevdiği evlâdı olabilmek için ömrüm boyunca uğraşmış, çabalamıştım. Oğullarının içinde en zeki, en cesur olanının, Hacı İbrahim'in yerine geçecek olanının ben olduğum kanısı yaygındı. En büyük ağabeyim Kemal'i altetmiş, Ömer'i bir kenara itmiştim. Babamın hayatının ışığıydım. Şimdi ise bu durum büyük ölçüde değişmişti. Akbat Cabbar kahvelerinde, duvarlara Cemil'in büyük boy resimleri asılmıştı. Hem de büyük Arap liderlerinin resimleriyle yanyana.

Ürdünlüler İntikam Leoparları'nı ve diğer çete üyelerini, sınırı aşır israil'e baskınlar yapmak üzere alıp eğitiyorlardı. Cemil'in öldürülmesini Siyonistlere yüklemişler, adını fedayi-üi alaylarından birine vermişlerdi.

Yaşamı boyunca Cemil'e hiç aldırış etmemiş olan annemle babam hemen yasa girdiler. Cemil'in fotoğrafı büyütülüp oturduğumuz odaya asıldı. Tabah'da asla evimize girmeyen çiçek-

506

ler vazolara kondu, onun resminin yanlarına yerleştirilir oldu, çerçevesinin altına mumlar yakıldı.

Hacer, kendisine Umm Cemil denmesinden gurur duyuyordu. Ama en garibi, babamın davranışydı. Hacı İbrahim'in ömründe tatmadığı suçluluk duygusu yavaş yavaş ruhuna yerleşmişti. Dövmüştü kendisi Cemil'i. Öldürülmesine neden olmuştu. Bana öyle geliyor ki, Cemil'i gerçekten Yahudilerin öldürmüş olduğuna kendini inandırmaya çalışıyordu. Birden kendimi 'Cemil'in küçük kardeşi' olmuş buldum. Herkes kafamı okşayıp duruyordu. Ne kadar gurur duyuyorsundur, değil mi? diyorlardı.

Siz şimdi, içinizden ismail amma da acımasız, diyorsunuz-dur. Ne oluyor buna? Hiç mi merhamet duygusu yok, diyorsunuzdur. Öldürülen ağabeyine acııyor mu? Ama kendinizi kandırmayın. Ben belki herkesin gözünde çocuk olabildim, ama çok zeki ve çok güçlüydüm. Benimle oynamak hata olurdu. Bu arada hayatın şehit olmaktan daha önemli olduğunu da öğrenmiştim.

Eski durumumu tekrar kazanmam gerekiyordu.

* * *

Doğrusunu söylemek gerekirse, el Sirhan Bedevilerinin yamndayken en çok özlediğim Nada olmuştu. Bizde bir kadının namusunu korumak bir tutku halindeydi. Bunu o kadın için değil, erkeğin onuru ve namusu için yapardık. Ben Nada' y başka türlü seviyordum. Kendi için seviyordum onu. Bu cinsel bir sevgi değildi. Onu iyi insan olduğu, içime sevinç doldurduğu için seviyordum.

Nada'nın gözlerini, o sürekli merak dolu gözlerini seviyordum, ikimiz yalnızken o gözlere yerleşen yaramaz ifadeyi seviyordum. Su başında yıkanışını, uzun kumral saçlarını örü-şünü seyretmeyi seviyordum. Yürürken kalçalarını sallayışım seviyordum. Kafasını arkaya atıp güldüğünde o beyaz dişlerini seviyordum.

Günün birinde Nada gibi bir kızla evlenmek istiyordum. Öyle bir güne kadar da, Nada'nın namusunu korumak hayattaki en büyük görevimdi. Evet, kızkardeşimi seviyor, ama er-

507

kek kardeşime üzülmüyordum. Hiç değilse ben annemle babam gibi iki yüzlü değildim. Hacer'i anlıyordum gerçi. Ama Hacı İbrahim'i anlayamıyor, Tann günahlarını affetsiz diye durmadan dua ediyordum.

Nada'ya büyük ilgi gösterdiğim için olacak, yokluğumda Sabri ile aralarında bir şeyler geçtiğini hemen sezdim. Genellikle İbrahim de bu tür şeylerin kokusunu almakta birinciydi ama, Zürih'ten döndükten sonra nedense durumu hissedeme-mişti. Aynı insan değildi sanki oradan döndükten sonra, içindeki bir ateş sönmüştü artık. Herhalde oradayken başına kötü bir şey gelmiş olmalıydı. Cemil olayı da mutsuzluğuna katkıda bulunuyordu.

Hacer, Ramize ve Fatma da herhalde biliyorlardı Nada ile Sabri'nin durumunu. Kadınlar kendi aralarında birçok sır sakarlardı. Bu Akbat Cabbar'da da böyleydi, Tabah'da da. Kavgaya tutuştukları zaman dilleri çok pis olurdu. Buna karşın, birbirleriyle ilişkilerinde asla aşmadıkları bir sınır çizgisi vardı. Sadakatları hayatlarının anahtarıydı çünkü. Bu nedenle kadınlar dedikodularını erkeklere yansıtmazlardı.

Sabri Salama hayatımıza girdiğinde karışık duygular doğurmuştu. Sabri'nin bilgisi ve kurnazlığı olmasa, şimdi hepimiz çoktan ölmüş olurduk.

Babam, bulduğumuz antikalarından gelen paranın tümünü o Avrupa seyahatına harcamıştı. Gerçi hâlâ satabileceğimiz silâhlarımız vardı ama, o ancak en son çareydi. Aslında yaşamımız için Sabri'nin maaşına ve yan kazançlarına güveniyorduk. O da eline geçeni babama vermekten hiçbir zaman yakınmıyordu.

Başlangıçta Sabri'nin bu derece Hacı İbrahim'in gözüne girmesini kendim için bir tehlike olarak görmüştüm, ama o sonra geçti. Sabri'nin de Gazze'de kendi ailesi vardı. Durmadan onların yanına gitme arzusundan söz ediyordu. Beri yandan, İbrahim'in başlangıçta ona karşı olan kuşkuları da Sabri'nin ailemizin içine fazla sokulmasını hep engellemişti. O Iraklı subayla, hatta belki başka erkeklerle yatması durumu vardı bir kere. Zaman zaman da benim kendimi fizik-

sel olarak rahatsız hissetmeme yol açmıştı. Ama yine de, davranışlarında bizi kaygıya itecek hiçbir kusur yoktu. Bunlar benim Nada ile Sabri konusunda kuşku duymama engel değildi tabii. İbrahim konuya ilgisiz görüldüğü için ben bu işe kendim daha yakından eğilmeye karar verdim. Sabri Jericho'da büyük bir tamir garajında çalışıyordu. Bir zamanlar o bina, Batı Kıyısı ürünlerinin Ürdün'e ve Suudî Arabistan'a sevk edildiği bir depo olarak yapılmıştı. Savaş sırasında terkedilmiş, sonra Allenby Köprüsü'nü geçip Amman'a gidip gelen taşıtlar için bir tamir garajı haline-sokulmuştu.

Bir yerde kamyonlar, sevk edilecek mallar varsa, orada birtakım yan anlaşmalar yapma olanağı da var demekti. Sabri bize karşı çok dürüst davrandı ve bize büyük yardımı oldu. Garajın arka tarafında, Sabri'nin ve bir başka teknisyenin nöbete kaldıkları geceler yatıp uyudukları küçük bir oda vardı. Akbat Cabbar'daki daracık evimize dönmek istememesinden alınmıyordum doğrusu. Kamp çok pisti. Gece boyunca aileler kavga ediyor, bağrışıyor, insanı uyutmuyorlardı.

Sabri'nin Jericho'da kalacağı geceler Nada'nın güneş batarken kamptan gizlice süzülüp çıktığına dikkat ettim. Bunun nedenini anlamak için peygamber olmaya gerek yoktu.

Bir akşam, o çıktıktan sonra on beş dakika kadar bekledim, sonra kente doğru yola koyuldum. Garaj gece olduğu için kapanmıştı. Arkasına dolaştım, kapıyı yokladım. Kilitliydi. Pencereleri birer birer elden geçirdim, ama hepsi sıkıca kapalıydı. Üstelik kenarlarında yılların pisliği birikmişti.

Binanın duvarında ayak basma kovuklarını inceleyince aradığımı buldum, tutuna tutuna dama kadar tırmandım. İki kapak vardı. Asma kilitlerle kapatılmışlardı. Bir değnek ile itince paslı menteşeleri kolaylıkla yerinden oynatabildim. Kenarlara asılıp içeriye sallandım, kendimi bir kamyonun arkasına bıraktım. Düşüş beni bir iki saniye için sersemletti, sonra toparlanıp sessiz adımlarla Sabri'nin odasına doğruldum. Kapısından sesler duyuluyordu. Sabri ile Nada türlü türlü aşk sesleri çıkarmaktaydılar. Kapının kulpunu yavaşça yokladım, hemen açıldı. Kapıyı itip ardına yasladım.

509

Yerdeki şiltenin üzerinde y any ana uzanmış, yatıyorlardı. TANRIYA ŞÜKÜR GİYİNİKTİLER! Kollan birbirine sarılı, giysilerinin örttüğü cinsel organları birbirine dayalı, sürtünüp dur- l maktaydılar. Sabri bir elini kurtardı, onun memesini tuttu, o da onun sırtına sarıldı. Sanki gerçekten sevişiyorlarmış gibi inleyip soluyorlardı.

Beni önce Nada gördü, bir çığlık attı, o sırada ben de Sab-ri'nin üstüne atıldım.

«Geberteceğim seni!» diye haykırdım.

Sabri'den daha ufak tefektim ama, çöl beni katılaştırmış, çelik gibi olmuştum. Korku nedir bilmiyordum. Onu yere sermiş, suratına yumruklarımı indirip duruyordum.

Sabri gafil avlanmıştı. Ancak kendini savunabiliyordu. Saldırılanın onu afallatmıştı. Ona tekrar tekrar vurdum, bir yandan da küfredip durdum. Ağzından, burnundan kan boşalmaya başladı. Parmaklarımı gırtlığına sanp sıktım. Kafama korkunç bir şey çarptı. Her şey dönmeye başladı, ortalık kapkara kesildi birden. Kendime geldiğimde, sırustu serilmiş, tavana bakıyordum. Tepeme dikilmiş duran Nada'yı bulanık görmekteydim. Elinde bir sopa vardı. «Yeter artık!» diye bağırırdı.

Başıma yediğim darbenin etkisiyle yerde titreyerek yatıyordum. Elimi uzattığımda kafamdan kanlar akmakta olduğunu gördüm. Takatim kesilmişti. Soluyarak doğrulup tekrar saldırmaya hazırlandım. Bakışlarım güçlkle netleşti. Sabri bir köşeye büzülmüş, ellerini yüzüne kapamış, ağlıyordu.

«İbrahim beni öldürecek!» diye tekrarlıyordu ağlarken. Dirseğimin üzerinde doğruldum. Nada sopayı suratıma doğru uzattı, tekrar vuracağını belirtip beni korkutmaya çalıştı. «Hayır,» diye yalvardım. «Yapma...»

Sopayı tutan kolu gevşedi. Sopa düştü, Nada kendini diz-Cstü yere atıp bana sarıldı, «Çok üzgünüm,» dedi.

Suratı acıyla kıvrılmıştı. Kontrolsüz hıçkırıklara gömüldü. Yere yıkıldı, yeri yumruklayarak ağladı. Neredeyse boğuluyordu hıçkırıklardan. -

«Offf, Allah kahretsin!» diye inledim.

Üçümüz de ağlayıp duruyorduk. Bu epey uzun sürdü. So-

510

nunda Nada ayağa kalktı, odadan çıktı, elinde bir kova su ve birkaç bezle döndü. Basımdaki kanlan sildi, kollarını bana sarıp beni bebek gibi salladı. Ondan sonra Sabri'ye doğru emekledi, onun suratını da temizledi. Sonsuzluğa kadar sürecektiyim bir sessizliğe gömüldük. Nada gözlerinde bir yakarı ifadesiyle bana bakıyordu. Aslında hayatını bağışlamamı dilemekteydi benden.

«Ne yapacağımı bilemiyorum,» diye geveledim. Nada, «Lütfen bizi öldürtme,» dedi. «Artık engel olamıyor-duk kendimize. Aslında bir şey de yapmadık. Oynuyorduk yalnızca. Öldürtme bizi.»

«Allah bana yardım etsin,» diye mırıldandım, «İsmail,» diye söze başladı Sabri. «Bana inanman gerek. Gerçek bir kötülük yapacak değildim. Ama... ne yapsaydık? Çıldınıyorduk artık. İbrahim'e gidip evlenmek için iznini almayı da düşündük. Çaresizdik. Bende hiç para yok. Dünyada izin vermezdi... bunu biliyorsun.»

Nada tekrar bana yaklaştı. «Artık kendimizi tutamayacağımızı anlayınca, Sabri'ye buradan gitmesini, Gazze'de kendi ailesini bulmasını söyledim,» dedi.

Sabri de, «Ailenin namusuna gölge düşürmemek için ben de gitmek istedim,» diye açıklamada bulundu. «Ama nasıl gidebilirim? Ne param var, ne de seyahat kâğıtlarım.» Ne kadar çaresiz olduklarını görebiliyordum. «Bizi bağışlayacak mısın, İsmail?» diye yalvardı Nada. Ellerime sarılıyor, onları öpüyordu.

O anda onun gözlerine bakma hatasına düştüm. «Söylemem,» dedim. «Ama Sabri gitmeli.»

ikisi birden kendilerini kollarıma attılar, ben de onlara sarılıp sımsıkı tuttum. Üçümüz birlikte tekrar ağladık. Sonra yanyana oturduk. Benim kayamda, o hazineyi bulduğumuz gün oturduğumuz gibi. Halka halinde elele tutuşup yemin ettik.

«Ben Nada için kalmak istiyorum, ama ona utanç getirdiğimi de biliyorum. Kazandığım her kuruşu babana verdim. Kendime hiçbir şey ayırmadım. Seyahat kâğıdı alabilmek için vermem gereken rüşvetler bin dolar aşacaktır. Annemle babamı bulmak için Ürdün'e geçmeli, oradan Suriye'ye girmeli,

511

, Lübnan'dan da Gazze'ye vapurla gitmeliyim. Yolculuk da ayrıca kâğıtlar kadar paraya patlayacak. Deli oluyorum!» Dua ettim. Nada'nın eli benimkini sımsıkı tutarken, beni kayadan yukarı, hazinenin bulunduğu mağaraya çekişi geldi aklıma. Ne yapmam gerektiğini o anda buldum. , «Parayı nereden bulabileceğimizi biliyorum,» dedim dengersiz bir sesle.

. «iki bin doları mı?»

«Evet. Silâhlarımızı hatırlıyorsunuzdur. Cemil'le ikimiz onları Günah Dağı'nda bir yere saklamıştık. Alıp satarım.»

Nada, «Babam anladığı anda seni döve döve gebertir,» dedi.

Ben bu sırada verdiğim kararıma daha iyi hâkim olmayı başarmıştım. «Sabri, İbrahim'e bir mektup yazmalı,» dedim.

«Mektubunda Cemil'in ölmeden önce o silâhlardan söz edip övündüğünü, yerini de söylediğini yazmalı. İbrahim buna inanır, çünkü Cemil'in o sırrı ağzından kaçıracağından hep kuşkulanıyordu. Silâhları yarın yerinden çıkarırsam, alıcı bulabilir misin?»

«Evet,» dedi Sabri fısıldayarak.

Nada, «Bu senin için çok tehlikeli, İsmail,» diye uyardı.

«Hepimizin sırları var,» dedim. «Bu seferkini de saklamak zorundayız.»

Sabri, «Ama, İsmail...» diye tartışacak oldu.

Hemen sözünü kestim. «Öyle yapacağız,» dedim. «Sen mektubu bu gece yaz.»

Sendeleyerek ayağa kalktım, odadan çıktım, garajda bekledim. Bir daha arkama bakmadım. Birbirlerine söyleyecek epey şeyleri olmalıydı. Sonunda onlar da odadan çıktılar. Sabri beni bir kere daha kucakladı, konuşmaya çalıştı ama, fazla duygulandığından kelimeleri boğazına takılıyordu. Sonunda benden ayrıldı, dönüp odasına girdi, kapıyı kapattı. Nada basımdaki şişliği yokladı, «Kanaması kesildi,» dedi.

«Kaygılanma. Durumum pek fena değil.»

Yaralarımızı yıkadık, az sonra Akbat Cabbar yoluna koyulduk. Karanlık bir köşede elele durduk, kampın o sefil go-

512

rünümüne baktık. Sonra Günah Dağı'na tırmandık, yıldızları seyrettik.

Nada bir ara «Sakin nasıl bildiğimi sorma ama... Yafa'da anneme, Ramize'ye ve Fatma'ya olanları biliyorum,» dedi.

«Ama...»

«Böyle korkunç bir sırrı tek başına taşıman büyük yük. Onu seninle paylaşmak istiyorum. Çoktan beri istiyordum.

Sessiz kalmadan anlamıştım günün birinde senin harikulade bir insan olacağını.»

Omuzlarımdan büyük bir yükün kalktığını hissettim.

«Seni çok seviyorum, İsmail,» dedi Nada. «Sabri'den bile çok seviyorum... bir başka sevgiyle.»

«Böyle söylemek zorunda değilsin.»

«Sen babamdan da büyük insanın, çünkü sevgin nefretinden daha büyük,» dedi bana.

«Babama taparım. Her zaman onun gibi olmak istemişimdir.»

«Sen babamdan da, ötekilerin hepsinden de, hatta Sabri' den de farklısın. Sevddiğimi öldürmediğin için seviyorum seni ben.»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Temmuz 1951

Charles Maan'm öldürülmesi, babam için etkisinden asla kendini kurtamadığı bir darbe oldu. Hristiyanların yeniden iskânı kısa zamanda Arap liderlerinin hain kulaklarına gitmişti. Nefret birliğini kanıtlamak için Hristiyanların da Müslüman kardeşleriyle birlikte kamplarda kalması şarttı. Charles Maan'm ölümü çok açık bir mesaj olarak yollandı. Doğu Kudüs'te bir toplantıdan çıktığında kaçırılmıştı Ma-an; Cesedi birkaç gün sonra Ramallah yakınında bir çöp yığınının içinde bulundu. Katiller makadına dokuz santim çapında bir boru sokmuş, hastalıklı birkaç küçük fareyi oradan zorla

513

barsaklarına sokmuşlardı. Bacakları birbirine sıkıca bağlanmış, farelerin çıkmaması sağlanmıştı.

Babamı ömrümde bu kadar yıkılmış görmedim. Onu Charles Maan'ın cenazesine götürdüğümde, ayakta dik durabilmesi için gerçekten ben tutmak zorunda kaldım. Maan, Kudüs dışında, Bethlehem yolu üzerindeki Bethany Kilisesi'nin avlusuna gömüldü. Burası Ha/reti İsa'nın Lazarus'u ölümden sonra dirilttiği yeri. Charles Maan'ı diriltten kimse bulunmayacaktı.

Onun ölümünden sonra bize tek umut kııntısı veren şey, kızı Rahibe Amelia'dan aldığımız bir haber oldu. Bir grup Hristiyan Arap papazın aynı yolu izlemeye yemin ettiğini kendi halklarını kamplardan çıkarmaya çalışacaklarını bize o söyledi.

Cehennem gibi sıcak bir gündü. İnsanın gücünü kesen ters bir hamsin rüzgârı çölün sıcaklığını getiriyordu. Cenaze töreni sırasında babam neredeyse bayılacaktı. Akbat Cabbar'a dönemeyecek kadar sersemlemişti. Rahibe Amelia, manastırın konukevinde kalmamızı önerdi. Bu çok iyi oldu. İstirap içinde geçirdiği geceden sonra İbrahim ertesi sabah kendini biraz toparlamış göründü.

O gün günlerden Cumaydı. Zaten Doğu Kudüs'te olduğumuza göre, babam öğle namazı için El Aksa Camii'ne gitmemizi, orada Charles Maan'ın ruhu için de dua etmemizi önerdi. O sıralar kent, Yafa kapısı yanından geçen boş bir şeritle ikiye bölünmüş gibiydi. İki taraf birbirini görebiliyor, hatta zaman zaman birbirine dokunacak kadar bile yaklaşabiliyordu, ama ayırıyordu.

Babam bu işin kendisini ne kadar üzeceğini bilmesine karşın yine de kalenin oradaki duvarın merdivenlerine tırmanmadan edemedi. Oradan baktığında, Yahudi Kudüs'ü görebiliyordu. Onun gerisinde de Bab el Vaad vardı. Tabah ancak yarım saat ötedeydi.

«Gel, baba,» diye yalvardım. «Bir işe yaramaz oraya bak-mak.»

Elini tutup onu basamaklardan indirmeme izin verdi. Bir anda kendimizi beyazlar giymiş, Cuma namazı için kentin eski kesimine giden kalabalığın arasında bulduk. Dar sokaklar, Harem-i Şerife doğru akan bir yaya trafiğiyle doluydu. Bin-514

lerce mümin arasında biz de ana meydana vardık. Abdest almak için çeşmede sıra bekledik, sonra ağır ağır El Aksa'ya doğru sokulduk. Bu cami, Hazreti Muhammed'in Mir'ac yolculuğu onuruna yapılmıştı.

Kapının yanında binlerce ayakkabı, sırayla dizilmiş, bek-liyordu. Kapiya sokulurken içerde Kur'an okunduğunu duyuyorduk. O sırada meydana bir kargaşalık oldu. Kral Abdullah'la torunu Hüseyin de Harem-i Şerife girmiş, El Aksa Camii'ne doğru yaklaşıyorlardı.

Önümüzden geçerlerken onları görebilecek uygun bir yerdeydik. Torunu aşağı yukarı benim yaşımdaydı. Onu görünce, gözümün önüne Amman'daki Hâşîmiye Sarayı geldi. Genç Hüseyin bizim yaşadığımızın farkında mıydı acaba?

Büyükbabası ne anlatıyordu ona bizler hakkında? Onun hayatı kim-bilir ne kadar ilginçti!

Kralın adamları kalabalığın arasında dar bir yol açmayı başardılar ama, halk kralı görebilmek, ona dokunabilmek için yme yaklaştı. Abdullah da böyle sayılmaktan çok hoşlandığından, nöbetçilerine kendisine bir tutuklu gibi davranmalarını, halkıyla konuşmasına izin vermelerini haykırıp duruyordu. Serbest hareket ediyor, insanlarla konuşuyor, ellerini sıkıyordu. Güvenlik tedbirleri iyice etkisizdi. Az sonra Abdullah'la Hüseyin, bir sevgi denizinin ortasında tek başlarına kalmış gibiydiler.

Babamla benim önümüzden geçerlerken kalbim delice çarpıyordu. Dokunabilecek kadar yakındılar bize hemen hemen.

Kapiya yaklaştıklarında kral dönüp halkına el salladı. Tam o anda, bir adam caminin içindeki karanlıkta belirdi, tabancasını kaldırıp kralın kafasına birkaç santim kala uzattı, nişan aldı ve ateş etti!

Kurşunun kafanın arkasına saplandığını gördüm. Sonra gözünden çıktı. Kral yere devrildi, başından sarığı uçtu.

Korkunç bir karışıklık!

«Efendimiz vuruldu!»

Dağınık durumdaki muhafızlar ateş ede ede yaklaştılar. Caminin içinde Kur'an okuyan hafız kurşunun sesini duymadığından, sesi hoparlörlerden çınıyor, meydana doldurmaya

515

devam ediyordu. Katil ateş etmeyi sürdürdü, mermiler mermer tabandan sekti, durdu. Kralın muhafızları katili hemen hemen ayaklarımıza yakın yerde yere sererken, babamla ben yerimizde iyice büzüldük.

«Kral öldü!»

Genç Hüseyin'in yere yıkıldığını, gözlerinin şaşkın şaşkın baktığını, ama hayatta olduğunu görüyordum. İçimden ona doğru uzanmak geldi. İbrahim beni yakaladı, sarstı, kulağıma fısıldadı. «Ağır ağır geriye süzül,» diye emretti. «Karışma bu işe. Acele etme, sakın koşma. Kalabalığın içinde kaybolup gidelim.»

Abdullah'ı öldüren bir Filistinliydi. Müftü 'nün adamların-dandı. Bu hareket, kralın Bedevi adamları arasında korkunç bir tepki doğmasına neden oldu. Abdullah o Bedevileri örgütlemiş, otuz yıldır yönetmişti. Ona fanatik biçimde sadıktılar. Çöllerden kabile atlıları kopup, nehrin Ürdün tarafındaki kamplarda yaşayan Filistin mültecilerinden öğ almaya geldiler. Birçok Filistinli yakalanıp çeşitli mülteci kamplarının kapıları önünde asıldılar.

Ertesi gün o cesetler indirildi, Amman'a götürüldü, dört nala giden atların arkasına bağlanıp meydanlarda, yollarda sürüklenerek parçalandı. Kollar, bacaklar koptu, taşkın kalabalığa doğru fırlatıldı. Cesetlerin bedenlerine tekme atıldı, tükü-rüldü, bıçaklar saplandı.

Bütün bunlar bittiğinde, Bedevilerin öfkesi hâlâ dinmemiş-ti. Kampları basmak üzere hazırlandılar. Sonunda, aslen Filistinli olan Ürdün Başbakanı, lejyonu razı etti, yaygın bir katliama gerek olmadığına onları inandırdı. Lejyon askerleri istemeye istemeye Amman, Salt, Suvelih ve Madaba kentlerindeki büyük kampları kuşatıp Filistinlileri korumak zorunda kaldılar.

Sonunda kral, Amman dışındaki bir yamaçta bulunan mezarına gömüldüğünde, cenaze törenine katılan Kahireli bir ga-516

zeteci, son beş yılda Arap dünyasında kendi kendini yönetme mücadelesinin başladığını ve askerlerin getirdiği yöneticilerden birçoğunun bu arada tasfiye edildiğini yazdı. Abdullah'ın öldürülmesinden başka ayrıca...

Yemen'i yöneten İmam Yahya da öldürülmüştü, Suriye Cumhurbaşkanı Hüsnü es Ziam da öldürülmüştü, Mısır Başbakanı Ahmet Mahir Paşa da öldürülmüştü, Yerine geçen Başbakan Mukraşi Paşa da öldürülmüştü, Suriye Başbakanı Muhsin el Bazzi de öldürülmüştü, Lübnan Başbakanı Riyad es Sulh da yaptığı Ürdün ziyareti sırasında öldürülmüştü,

Suriye ordusu Başkomutanı Sami es Hennavî de öldürülmüştü,

Mısır Müslüman Kardeşler lideri Şeyh Hasan el Benna da öldürülmüştü,

Mısır'ın Bakan Emin Osman da öldürülmüştü,

Daha bir yığın bakan, yargıç, polis müdürü ve askerî komutan da öldürülmüştü.

Bunların dışında pek çok da başarıya ulaşmamış suikast girişimi vardı.

İran'da dört hükümet darbesi olmuştu.

Ürdün'de Başbakanlar, hemen ayda bir değişiyordu.

Dejenere bir Mısır Kralı, bir subaylar ayaklanması sonucu tahtından indirilmiş, canını kurtarmak için ülkesinden kaçmış, kendini Riviera'nın sapıklıklarına kapıp koyvermişti.

Abdullah'ın oğlu Emir Tellal, Ürdün tahtına çıktı. Yirmi yıldır hayatı can sıkıntıları içinde geçmekte, çok sert olan babasıyla da aralarında bir gerginlik bulunmaktaydı. Tahta çık-t'ğinde. diğer Arap liderleri onu ölen babasının düşmanı olarak, İngilizleri yurdundan atacak bir vatansever olarak selâmladılar.

Ama ne yazık ki Kral Tellal aslında bir deliydi. Gençliğinin yansıması Avrupa'daki özel akıl hastanelerinde geçirmiş, son olarak İsviçre'de kalmakta olduğu hastaneden çıkıp gelmiş, Ürdün'de tahta çıkmıştı. Tellal'm krallığı çok kısa sürdü. Deli kralı, İngilizler ve Lejyon tutup tahta oturtmuştu ama, adamın devlet yönetecek durumda olmadığı çabuk anlaşıldı.

51?

Orduyla parlamento arasındaki gizli bir anlaşma sonucu Tellal tahtından acele indirilip ülkeden çıkarıldı. Ömrünün geri kalanını önce Mısır'da, sonra da Türkiye'de geçirecekti.

Tellal'm en büyük oğlu Hüseyin bir vekil kontrolünde tahta çıktı. Genç Hüseyin, El Aksa Camii kapısında ölümden kurtulmuştu. Çünkü katilin ona sıktığı mermi, göğsündeki madalyalardan dönmüştü. On beş yaşındaydı henüz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğer isyana elverişli bir zaman varsa, o da Abdullah'ın ölümüydü. Ürdün baskısına karşılık Batı Kıyısı kamplarında ayaklanmalar birbirini izledi. Çoğu çirkin, genellikle de kanlıydı. Ama belli bir amacı yoktu bu ayaklanmaların. Tek yararı, ayaklanmaktan gelen rahatlamaydı.

Bizi harekete geçirecek bir sese acele ihtiyacımız vardı. Hacı İbrahim'in o sıra ortaya çıkmasını, bizi birleştirmesini, gerekli liderliği ve önderliği sağlamasını bekliyordum. Oysa, o geri çekilmeyi, siperi gizlenmeyi, Ürdün baskısından göze gö-rünmeksizin sıyrılmayı seçti. Cesur ve soylu babam, taptığım insan, artık sessizleştirilmişti. İçindeki ateş sönmüş, yokolmuş-tu. Bu, bana korkunç bir darbe oldu, beni hayal kırıklığına uğrattı.

Arap Lejyonu üzerimize çullanıp ayaklanmaları bastırırken Hacı da, eski liderlerden geriye kalanlar da, kendi canlarını kurtarmaya baktılar. Bitmek bilmez sürgün yakınmaları, geriye dönme sızlanmaları yüzünden onlardan nefret etmeye başladım. Olan gururları da artık yokolmuştu. Haksızlık edilmişti onlara. Acınmak istiyorlardı. Sadakalarla yaşamaya, yapıları haksızlıklara boyun eğmeye razıydılar.

Derken Birleşmiş Milletler çıkageldi, kampları devraldı, kararları bizim adımıza mavi gözlü, sarı saçlı adamlar verir oldular.

Ürdünlüler artık babamın peşinde değillerdi. Babam sindiğini belli etmişti çünkü. İbrahim'in geçmişten gelme bir onu-518

ru, Cemil'in şehitliğinden gelme bir yüceliği hâlâ vardı. Bu saygınlığını kullanarak Birleşmiş Milletler'den bir yer kaptı, Jericho bölgesinde bir sanayi başlatmak ve tarımı geliştirmekle ilgili komitede görev aldı. Kemal'e hemen UNRWA tıbbî mal-: zeme deposunda iş buldu. Bu iş tam Kemal'e göre idi. Bütün yaptığı, ufakık, hücre gibi odasında bütün gün uyuklamaktı, Bir yardımcısı vardı. Kemal'e istediği zaman kahve getiriyor% iş diyebilecek herhangi bir şey çıkarsa onu da o yapıyordu. Kemal zaten benim gözümde hiçbir zaman pek bir şey değildi, ama bundan sonra büsbütün değerini yitirdi.

Bir zamanlar zeki ve şakacı bir kız olan Fatma da Akbat Cabbar'da kalmaktan ötürü ezikleşmişti. İkisi bir oluyor, üstlerine konan sinekleri bile kovmak zahmetine girmeden yaşıyorlardı. Kemal günü gelince yaşlanacak, babamın

kuşağı ortadan kalktıktan sonra kahveye o gitmeye başlayacak, tavla, oynayacak, nargile içecek, Tabah'daki koca evini hayal edecek, çocuklarını fedayiine katılmak üzere yollayıp, Siyonist köpeklerden özgürlüğünü geri almaya uğraşacaktı. Ömer bir sürpriz olmuştu. Zamanının çoğunu Jericho'da ge- çirmiş, dükkâncıları rahatsız etmiş, sonunda bir bakkaliye dükkânında yaşlı bir adam ona iş vermişti. Ömer, Allenby Köp-rüsü'nden geçmek üzere sıra bekleyen taşıtlara kahve yapıp dağıtıyor, tatlılar satıyor, bu işten çok hoşlanıyordu. Taşıtların sürücüleri bir iş verdikçe ona da koşturuyordu. Sonunda kendine postanede bir iş bulmayı başardı.

Mülteci kamplarına gelen mektupların yerine varması karmaşık bir işti. Bir kere dağıtım diye bir servis yoktu. Mektup bekleyen olursa, çocuğunu postaneye yolluyor, çocuk orada. uzun saatler boyunca kuyrukta bekliyor, çoğunlukla da beklediği mektubun gelmemiş olduğunu öğreniyordu. Ömer postaneye girince bir dağıtım servisine başladı. Mektupları evlere teslim karşılığında yanm kuruş, paketleri teslimde de bir kuruş alıyordu. Bu iş de kolay değildi. Bir kere evlerin numarası yoktu. Ömer her ailenin ve kabilenin ne tarafta oturduğunu öğrenmek, bilmek zorundaydı.

510

Hacı İbrahim'in UNRWA'daki görevi ailemize tayin ve diğer çıkarlar konusunda yararlı oldu. Kemal'le Ömer ikisi de çalışmaya başlayınca gelirimiz arttı. O zaman Sabri'nin silahlarımızı çalıp satmasının, paraları alıp kaçmasının yarattığı yıkıntı da azaldı. O sırrı saklamak Nada ile benim için bir ölüm kalım sorunu haline gelmişti.

Ben ne yapabilirdim peki? Tembellikten nefret ediyordum. Günah Dağı'nda Nada'ya gizli gizli ders vermeyi sürdürüyordum hâlâ. Ömer'e mektup dağıtma işinde yardım ediyordum. Profesör Nuri Mudhil'in yanında da uzun zaman geçiriyordum ama, bugünlerde birkaç tebliğ hazırlamaktan başka bir işi yoktu, onu yapmak da bana çok zor geliyordu.

Allah'a, bana bir iş çıkarsın diye içimden gelerek dualar etmekteydim. Sonunda Allah sesimi duydu! Akbat Cabbar'da bir erkek okulu açılacağını duyduğum zaman ne kadar sevindiğimi, ne kadar coştüğümü tahmin edebiliyor musunuz? Yalnızca üç yüz öğrenci alacak kadar yer vardı. Oysa o kampta okul yaşına gelmiş binlerce çocuk bulunuyordu. Ama beni alacaklarını yine de biliyordum. Gerçekten de, alman çocuklar hep eski muhtarların, şeyhlerin, bir de UNRWA yetkililerinin çocukları arasından seçildi.

Her Arap devletinin kendi korumasına aldığı, para verdiği birtakım Filistinliler vardı. Bunlar sözümona kendi mülteci kardeşlerine yardım etmek amacındaydılar. Oysa, aslında parayı veren ulusun çıkarları için çalışıyorlardı. Doktor Muhammed K. Muhammed, tanınmış bir doktordu. Savaş öncesinde, seçkinler ülkeden kaçarken o da Yafa'dan kaçmıştı. Aramızda eğitilmiş insan pek az olduğundan, doktor, dişiçi, avukat ve öğretmen gibi kimselere çok saygı gösteriliyordu. Onlara gösterilen saygı, aslında topluma bulundukları katkıdan kat kat daha fazlaydı.

Doktor Muhammed K. Muhammed yaman bir politikacıydı. Tıp eğitimini kendine atlama taşı olarak kullanıp Kahire'de Filistin Mülteci Yardım Derneği'ni kurmuştu. Sonra ülkede yeralacak hükümet darbesinin kokusunu almış, örgütünü ve

520

kendini yeni yönetimin emrine adanmıştı. Yöneticiler ondan ge-k bilecek yararları gördüler, onu sürgün yaşamı

sürenlerin yeni lideri olarak siyasal savaşların ortasına doğru ittiler.

Mısır, Yahudilerle, yaptığı savaşlarda uğradığı felâketlere karşın hâlâ Arap ülkelerinin en güçlüsüydü. Özellikle Gazze şeridindeki mülteciler üzerinde etkileri büyüktü. O avuçiçi kadar alanda yüz bini aşkın mülteci yaşamaktaydı. Ama Mısır, yanında Suriye ve Irak'la birlikte, her zaman için Kral Abdullah'ın Batı Kıyısı'ndaki topraklarına sızma çabasındaydı ve bu çabadan asla vazgeçmiş değildi.

Amerikalı bir yardımsever, Jericho'da mülteci çocukları için bir okul açmak üzere çıkageldiğinde, Doktor Muhammed K. Muhammed, para almayı bekleyenler kuyruğunun en başında hazırды. Kurduğı yardım derneğini UNRWA'ya bağlama kurnazlığını göstermişti. Oradan da para çekebiliyordu. Bu arada Mısır'da da kendine yer etme şansı doğabilirdi.

Kampımızla Fin es Sultan kampı arasındaki otoyolun kenarına iki katlı bir okul binası yapıp bitti. Okulun adı, 711 yılında Arapların Vizigot'lara karşı kazandığı büyük bir zafere dayanarak, Vadi Bakkah okulu adını aldı.

Doktor Muhammed'in homoseksüel olduğu bir sır değildi, iskenderiye'de büyük bir villada oturan bir karısıyla, koskoca bir ailesi vardı, ama kendisi genellikle erkek dostlarıyla gezip dururdu.

Biz, erkeklerin birbirini sevmesinden hiç konuşmayız. Erkeklerimizin kalabalık içinde birbirine sevgi göstermesi, öpüşmesi, el ele yürümesi sıradan olaylardır. Ama aralarında yalnızken başka bir yakınlık yokmuş gibi davranınız.

Homoseksüellikten söz edilmemesi iyi olur. Neden? Muhammed K. Muhammed gibileri her yerde vardır çünkü.

Doktor Muhammed K. Muhammed, ciddi suratlı, çok etkileyici bir adamdı. Ona saygınlık kazandıran bir bıyığı, batılı tipi giysileri vardı. Yaşı elli dolaylandıydı. Orta boylu, orta yapılı, çok süslü dil kullanan bir adamdı. Vadi Bakkah okulu onun açısından kişisel bir zaferdi. Okulu büyük gösterilerle açtı.

Yetmişmiş öğretmen yeterli sayıda değildi. Fakat doktor bu-

521

nun böyle olacağını zaten önceden tahmin etmişti. Mısır'daki Müslüman Kardeşler örgütünün üyeleri, Filistin mültecisi gibi görünmeye çalışarak Batı Kıyısı kamplarna sızmaya başladılar. Çoğunun din öğretmeni olarak tecrübesi vardı. Okuyup yazmayı biliyorlardı. Kur'an'ı da ezberlemişlerdi. Zaten bizim eğitimimizin temel taşı da Kur'an'dı.

Ben on çocukla birlikte üst sınıfa alındım ve boş zamanlarımda öğretmenlik de yapmaya başladım. Doktor Muhammed, peşinde ince bir dedikodu izi bırakarak gelip gidiyordu. Ortada dolaşan lâflar başka konulara yönelikti. Gerçi Kur'an, Yahudiler konusunda kendi sözünü kendi söylemekteydi ama, Müslüman Kardeşler benim Ramle'deki eski öğretmenim Selâmi Efendi'yi bile geride bırakacak cinstendiler.

Tarih ve coğrafya derslerimizde asılan haritalarda İsrail görünmüyordu. O kelimeyi, ancak ardına bir küfür takarak kullanmak mümkündü. Bize Canaan'ın aslında Arap toprağı olduğu, Joshua'nın orayı Araplardan çaldığı öğretilirdi. Filistin dört bin yıl boyunca çalınmış bir toprak olagelmisti.

İslâm'ın doğuşundan ve Haçlıları püskürtmesinden sonra, Osmanlı Türkleri Müslümanlığı değiştirip zayıflatmışlardı. Arapların doğal hakkı olan İslâm liderliği, onların elinden Türklerin eline geçmişti. Son zamanlarda da İngilizler Yahudileri Filistin'e yerleştirmek için komplolar kurmuş, onları buraya emperyalizmin öncü birliği olarak getirmişlerdi. Yahudiler şeytanla yapmış oldukları o hınzırca anlaşmanın bir gereğı olarak Filistin'i mahvetmeyi sürdürüyorlardı. Araplar başlarına gelen belâlardan asla kendileri sorumlu değillerdi. Araplar bir savaşı kaybetmişse, Tann onlara iyi Müslüman olmadıklarını hatırlatmak için bu yolu seçmiş demek oluyordu.

Matematik dersinde küçüklere toplama ve çıkarma öğretilmekteydi: «Elinizde on ölü Yahudi olsa, altı daha öldürseniz, kaç Yahudi olur?» Sınıflar ilerledikçe ölü Yahudileri çarpmak ve bölmek de daha karışıyordu.

Her sınıfta, her öğrencinin yaptığı resimler duvara asılıyordu. Bu resimlerde kana susamış, kanca burunlu Yahudi-
522

lerin Arap çocuklarını öldürüşü görülüyordu. Yahudi uçakları, çaresizlik içindeki mülteci kamplarına saldırıyordu. Kahraman Fedaiin grupları, Yahudileri mermileriyle delik deşik ediyorlardı. O Yahudilerin cepleri para dolu ve şişkindi. Kanlı paraydı o paralar. Kahraman Fedaiin, kaçmakta olan korkak Yahudileri kovalıyordu. Kahraman Fedaiin, Tel Aviv'de Yahudi kurukafalarından oluşmuş bir tümseğe basmış, Arap çocuklarına şiirler okuyorlardı. Arada sırada çiçek resmi, çadır resmi, kuyu resmi, ağaç, kuş ve hayvan resimleri de vardı yapılan ama, bunlar asla ödül falan kazanamıyorlardı.

Her duvarda sloganlar yazılıydı. Bunların her biri öldürme ve öç alma yeminleriydi. Okul bahçesinde de fıkralar anlatılıp durmaktaydı.

«Bir Volkswagen'e kaç Yahudi sığar?»

«Otuz. Dördü koltuklara, yirmi altısı da kül tablalarına.» Beden eğitimi dersimiz tam bir askerî eğitimdi. Doğayı incelemek amacıyla okuldan yürüyüşe çıkıyorduk. Bu, UNBWA kuralları gereğiydi. Yürüyerek gizli fedaiin mevzilerine gidiyorduk. Bize verilen dersler, açık arazide yaşamak, iz sürmek, yumruk ve bıçak kavgaları, el bombası atma ve cesaretimizi kanıtlamak için hayvanları çıplak elle boğma gibi şeylerdi. Gerçek mermi ile eğitim yapma onuruna erişmek için çok sıkı çalışıyorduk. Makinelitüfekle ateş etmek bize bir üstünlük ve büyük güçlülük duygusu veriyordu. İçimizde en keskin nişan-cı, dokuz yaşında bir çocuktu.

On kişilik sınıfımıza bir onur bahşedilmişti. Bize Müslüman Kardeşler'den getirilen yüksek rütbeli bir din adamı ders veriyordu. Derslerimiz Kahire'deki İslâm Araştırma Akademisi Konferans yayınları arasından seçilmekteydi. O Akademide dünyanın en büyük Müslüman bilim adamlarından ve din adamlarından elli tanesi toplanmış bulunmaktaydı. Arap ülkelerinden başka, Togo'dan, Rusya'dan, Hindistan'dan, Yugoslavya'dan, Çin'den, Japonya'dan ve Senegal'den gelmişleri de vardı aralarında. Bunların bazıı müftü, bazıı profesör, bazıları

523

da hoca veya imamdı. Bize gelen ders notları arasında düzinelerle konuşma metni, konferans, araştırma ve inceleme raporu, forum ve karar metni vardı. Bunların hepsi beş ana konuda toplanmıştı.

1. Yahudiler Tanrının ve insanlığın düşmanıdır.

2. Yahudiler tarih boyunca hep kötü olagelmıştır. Onların Kutsal Kitabı utanç verici olaylarla, zinalarla doludur, bu da dinlerinin esas yapısını anlatmaya yeter. Tanrının mesajını onlar çarpıtmış, insanları yanıltmışlardır.

/

3. Yahudiler süprüntüdür, yasal bir ulus sayılamazlar."

4. İsrail Devleti yok edilmelidir, çünkü o devlet Yahudilerin tarih boyunca kültürel yozlaşmışlığının birikimidir. Onların devleti, Allah'ın İslâm'a verdiği mesaja aykırıdır.

5. İslâm dinin büyüklüğü, onun diğer dinlere ve uluslara karşı kazanacağı zaferi garanti edecektir. Arapların tarih boyunca tüm yenilgileri, Allah'ın Müslümanlara bir ders vermek istemesinden, onların saflığını, temizliğini yenilemek, amaçlarını güçlendirmek istemesinden kaynaklanmıştır.

Amman'daki villalara saklanıp duran o sarı saçlı, mavi gözlü yöneticilerin gözünden çok uzaktaydık burada. Eğitimin tümü Araplara bırakılmıştı. UNRWA personeli bizi teftişe geldiğinde, hocalarımız bizi önceden uyanyordu. İçimizden birkaç seçkin kişi okulun sırlarını bilmekteydik. Bodrumumuza tüfekler ve mermiler depolanmaktaydı.

Doktor Muhammed K. Muhammed, okul daha birinci yıldönümünü doldurmadan yurduna döndü. Kızgın güneşin altında, okul bahçesinde toplanmıştık. Birkaç konuşucu kalkıp kaydettiğimiz ilerlemeyi, ihtilâle adanmışlığımızı övdü. Geleceğin fedaileri olarak, ruhsal gelişmemiz çok iyiydi. Büyük bir dayanışma içinde olan Arap kardeşlerimiz sınırın hemen öte yanında, yoketme savaşına hazırlanıyorlardı. Bizlerden de çoğu kahraman olacaktı.

Muhammed K. Muhammed konuşmak üzere ortaya çıktı-ğmâa b:z güneş altında pişiyorduk.

524

«Bugün Hristiyan takvimine göre Kasım ayının ikisi,» diye mikrofona haykırırken, yumruğunu da havaya kaldırdı.

«Bunun anlamını bilen var mı içinizde?»

Bir ağızdan, «Hayır!» diye karşılık verdik.

«Bu, tüm Arap tarihinin en kara günüdür.»

«Yaa!» diye mırıldandık.

«Bugün, İngiliz emperyalist köpeklerin bizim hakkımızı satıp. Yahudilere Filistin üzerinde sahte iddialarda bulunma hakkı verdiği gündür.»

«Yaa!»

«Bugün iğrenç Balfur Bildirisi'nin günüdür. Kahrolsun Balfur!»

Doktorun arkasındaki yüksekçe bir yer üzerinde durmakta olan öğretmenlerimiz bir ağızdan, «Kahrolsun Balfur!» diye haykırdılar.

Büyük sınıflardaki bizler, hemen ayağa fırladık: «Kahrolsun Balfur!»

Doktor Muhammed K. Muhammed kürsüden indi, bizi sıraya soktu, bahçeden sokağa doğru yürüttü. Bir yandan

«Kahrolsun Balfur!» diye bağıryorduk.

Birkaç küçük ev ve işsiz güçsüzlerin toplandığı bir kahvenin bulunduğu sokağa çıktık. Oradan geçerken onlar da kalkıp aramıza karıştılar.

«Kahrolsun Balfur!» diye bağırdılar.

Otoyola çıkmıştık. Yolun kenarına birkaç yüz kız ve kadın dizilmiş, su kamyonunu bekliyorlardı. Heyecanla sırayı bozdular. «Kahrolsun Balfur!» diye peşimize takıldılar. Ein es Sultan kampına doğru ilerledik. Akbat Cabbar'dan yüzlerce insan daha çıktı. Kısa zamanda yol dolmuş taşıyordu.

«Kahrolsun Balfur!»

Bir ayakkabıcının iki katlı evinin önündeydik. Adam To-masyan adlı bir Ermeniydi. Ömrü boyunca hep Jericho'da oturmuştu.

Balkondan aşağıya seslenip, «Ne oluyor?» diye sordu, içimizden biri ona, «Kahrolsun balkon!» diye bağırdı.

525

«Kahrolsun balkon!» diye yeni çığlıklar yükseldi.

«Kahrolsun yukardaki!»

Eşek arabalı bir satıcı yoldan geçerken çevresini sardık,

«Kahrolsun eşek arabası!»

«Kahrolsun Abdullah'ın cesedi!»

«Kahrolsun Birleşmiş Milletler!»

«Kahrolsun suçlu Amerika!»

Kalabalığın çığlıklarını yöneten, Müslüman Kardeşler'di. içimizden bazıları ayrıldı, Ermeninin evine daldı, evi darmadağın ederken, bir yandan da Tomasyan'ın bir hain olduğunu haykırp durdular.

«Cihad!» «Kutsal savaş!» «Kahrolsun Ermeniler!»

Herhalde bu ayaklanmamızı biri bilerek koordine etmiş olmalıydı. Çünkü o sırada Ein es Sultan kampından bir öğretmen, peşinde yüz kadar öğrenciyle koşup bize katıldı. Onlar de- sıcağın ter içinde ve bitkindiler. Aramıza karıştıklarında çocuklardan biri kasmaya başladı. Sonra ikincisi, ardından bir üçüncüsü kustu. Kısa zamanda kusma yayılıverdi.

«Yahudiler kuyularımızı zehirledi!»

«Kahrolsun Yahudiler!»

Herkes dizüstü çökmüş, kusuyordu.

«Zehirlendik!»

Yüzlerce kişi yere yıkılmış, kıvranıyordu.

Jericho yönünden birkaç Kızılhaç cankurtaranı yaklaştı, ama yaygın isteriyi önlemelerine olanak yoktu. Kadınlar bayılıyor, erkeklerin ağzından köpükler saçılıyordu.

Yolun tıkanması üzerine kamyon ve otomobiller deli gibi korna çalmaya başlamışlardı. Taşıtlara saldırıldı, hepsi başa-şağı edildi, yakıldı. Ortalık, hedefsiz savrulan taşlarla doldu. Kusmuklara kanlar da karıştı.

«Kahrolsun balkon!»

«Kahrolsun balkon!»

526

BEŞİNCİ BÖLÜM

1953

Per Olsen aramıza geldiği anda onun sıradan bürokratlardan olmadığını anlamıştık. Yeni UNBWA yöneticimiz Dani-markalı'ydı. Yaşı elli dolaylarındaydı. Ama mavi gözü de yoktu, sarı saçı da. Bulaşıcı bir dürüstlüğü, bir iyiliği vardı. İnsanın yabancılara karşı duyduğu o ciddiyeti hemen yok eden, neşeli bir adamdı.

Per Olsen'in hayatta bu yere kadar yükselmesini sağlayan, Hindistan'daki Müslümanlarla Hindu'lar arasında yeralan gelmiş geçmiş en kanlı iç savaşlardan edindiği tecrübelerdi. O savaşın sonunda Pakistan'ın kurulması sırasında ortaya apansız yirmi milyon kadar mülteci çıkıvermişti. Olsen'in o sıra yaptığı insancıl çalışmalar dikkati çekmişti. Onun Jericho'ya yollanması, normal görevi dışında çok daha derin anlamlar taşıyordu.

Babam baştan beğenmiş, tutmuştu Per Olsen'i. Sonra da Arap dostlarını bir dizi toplantıya çağırmıştı.

Bana ayrıca, «Mükemmel bir adam bu,» dedi İbrahim. «Burada özel görevi olduğundan da eminim.»

Ben artık on yedi yaşma girmiştım. İngilizcem çok iyiydi. Vadi Bakkah okulunda öğretmenlik yapmaktan başka, babama da tercümanlık yapıyordum. Per Olsen'le babam arasında gelişen dostluğun bir parçasıydım başından beri. Olsen kendine yer edip Arap kadronun yeteneklerini, neler yapabileceklerini tanıdıktan sonra, bizim eve bir ziyaret yaptı.

«Size kişisel danışmanım olarak güvenebilmek istiyorum, Hacı İbrahim,» dedi.

«Ben Birleşmiş Milletlerin gösterişsiz bir memuruyum, isteğinize ve emrinize hazırım.»

Olsen, gömleğinin cebinden upuzun bir puro çıkarıp ağzına sokarken, «Burada ilginç günler geçireceğiz,» dedi. Bu arada bir puro da babama uzattı.

«Hımm, tadı değişik,» dedi babam. «Çok da güzel.»

527

«Artık çatınız altında geleneğiniz gereği kırk saniye boyunca birlikte duman tüttürmüş olduğumuza göre, isterseniz sizinle, tam kardeş olarak değilse bile, benden yana olmasını istediğim biriymiş gibi konuşayım.»

Babam gülümsedi.

«Hakkımda ne bilmek istiyorsunuz?» diye sordu Per Olsen.

«Ününüz ve saygınlığınız sizden önce ulaştı buralara.»

«Bundan beter durumları Hindistan - Pakistan sınırında gördüm. Ne yaptığımı biliyorum. Bunu kanıtlamak için ayrıntı vermem gerekiyor mu?»

«Filistin'in Hindistan'a benzemediğini ancak zaman gösterir.»

«İnsanların yozlaşmışlıklarını çok gördüm. Kendimi sahte bir güven duygusuna kaptırmayacak kadar çok hem de,» dedi Per Olsen. «Kendim ne zenginlikten geliyorum, ne de fakirlikten. Yahudi politikasına da ilgi duymuyorum, Arap politikasına da. İlk karım Yahudiydi. Nazi'ler Dachau'da öldürdü. Çocuğumuz yoktu, Tanrıya şükür. Şimdiki karım Müslüman. Hindistan'da birlikte çalıştığım bir hemşire. Üç çocuğumuz var. Görüyorsunuz ya, tümüyle karışık bir insanım.»

«Çok güzel bir puro,» dedi babam tadını çıkararak. \

iki adam, karşılıklı zamanı, uzaklığı, kültürleri, kuşkuşları aşmayı amaçlayan bir sessizliğe hüründüler.

«İstedığınız nedir?» dedi babam.

«Jericho yöresine gelmeyi, özel bir görevi yerine getirme olanağı bulurum diye kabul ettim. Bildiğiniz gibi mültecilerin başının belâsı, başıboşlukla umutsuzluktur. Açlık ve hastalık, mücadele edilebilecek şeylerdir. Bunların hepsi bir araya gelince de, suçlar doğar, terör doğar, çılgınlık doğar. Benim bir Tanrım varsa, o da insanoğlunun kendi kendine yardım etmesi gerektiği inancıdır. Şu sıra durumum, sizin de kendi kendinize yardım etmenizi sağlamak üzere yön verebilecek bir durum. Akbat Cabbar'da öyle bir şey yapmak istiyorum ki, öteki mülteciler şaşırıp kalsın.»

«Arapları ne kadar tanırırsınız?»

«Ben budala değilim, Hacı İbrahim. Sana bu yüzden geldim. Adını ilk önce Monsenyör Grenelli'den duydum. Vatikan'

528

in mülteciler gözlemcisinden. Zürih'te yaptığın tek kişilik savaşı bana uzun uzun anlattı. Geçmişini elimden geldiği kadar öğrenmeyi kendime iş edindim. Eee, ne diyorsun? Elimde dekorlar hazır, planlar hazır.»

«İlk danışmanlık öğüdüm, Per Olsen, yavaş git. Hem de çok yavaş git.»

UNRWA ortaya bir canlılık akımı yaydığı zaman babam da yeniden kendine gelir gibi oldu. Jericho vadisinde inşaat sesleri işitiliyordu.

Altı okul yapıldı. Bunlardan iki tanesi kızlar içindi.

Şiddetle ihtiyaç duyulan birkaç tür sağlık merkezi yapıldı. Birkaç klinik, bir sıtma kontrol merkezi, bir klorlama tesisi, ölüm oranı çok yüksek olan, çocukların ve gençlerin ek besin almasına yönelik bir de beslenme istasyonu kuruldu.

Camiler, bir kurban yeri, dükkânlar, polis karakolu, yiyecek depolan, dağıtım merkezleri, nakliye istasyonları otoyolun kenarına diziliverdi.

Bu hareketlilik bizi o derin miskinliğimizden dürterek uyandırır gibi oldu. Hayat belirtileri, üzerimize sinmiş ölüm izlerinin yerini almaya başladı. Per Olsen, babamı Şeyhler ve Muhtarlarla kendi arasında aracı olarak kullanınca, her şey düzgün biçimde gelişmeye başladı.

Olsen geldikten altı ay kadar sonra bir akşamüstü, babamla birlikte onun odasında idik. Üçümüz onun ikram ettiğı sigaraları tütürüp oturuyorduk. Olsen çekmecesini açarken gözleri pırıl pırıldı. «İşte, burada,» dedi. «Gelişme Planı hazırlama yetkisi. Fabrikalar, madenler, sanayi, tanm. Bir pilot proje yaparsak, tüm Batı Kıyısında benzer planlar için örnek olarak kullanılabilir.»

«Ama bu çok pahalıya malolmaz mı?» dedi babam.

«Beş yılda kendi parasını çıkaracak biçimde hazırlanacak.»

«Beş yıl mı?»

529

«Kendin söylemiştin. Yavaş gidecektik.»

«Evet, yavaş gitmek gerek, çünkü burada, dünyanın dibinde, hayat yavaştır. Dışardan çok sayıda farklı şeyi birden alamayız. Ama senin önerdiğin, sabit bir şeyi beş yılda ödemek. Oysa burada bir şeyin sabitliğini, kalıcılığını kabullenmek, siyasal bir sınırı aşmak oluyor. Bizler Jericho'da ebediyen kalmak niyetinde değiliz.»

«Ne kadar kalırsanız kalın, kendinize saygı duymayı öğrenmeniz gerek,» dedi Per Olsen. «Hayat doğru dürüst bir hale gelirse, bazıları kalır burada. Çalışacak iş alanı yaratabilir-sek, siz gittiğinizde başkaları buraya gelir, çalışır.» İbrahim tedirgin olmuştu. «Bu fikri kabul ettirmek zor olabilir, Per,» dedi.

«Sen kendin karşı mısın bu fikre?»

«Ben yıllarca Yahudilerle yanyana yaşadım. Onların yaptıkları şeyleri biz anlamayız. Biz basit kalmak, bildiğimiz konularla uğraşmak zorundayız. Belki Suudîler modern bir toplum satın alabileceklerine inanıyor olabilirler... bilemiyorum, Per, bilemiyorum.»

«Benimle kal, Hacı İbrahim. Eğer başarsak, dünyanın birçok yerindeki nice insanın daha iyi bir hayat sürmesine yol açabiliriz.»

v H» v

Jericho projesi büyük bir cesaretle ilân edildi. Dünyanın büyük uzmanlarından birkaçı, programı hazırlamak üzere Akbat Cabbar'a geldiler. Babam birden kendini, bilim adamlarının, doktorların, mühendislerin, öğretmenlerin sürekli danıştığı bir bilge kişi durumunda buldu. Hayat tarzımıza ilişkin bilgileri, onsuz yapamamalarına yol açmaktaydı. Bir an için, geçmiş yenilgilerini hemen hemen unutmuştu. Belki gerçek diye bir şeyin varlığını bile unutmuştu. Benim için harikulade günlerdi o günler. Ona kâğıtlar, raporlar okuyor-.dum, önemli toplantılarda ona tercümanlık yapıyordum... Hacı İbrahim'in bir numaralı oğluydum artık.

530

«Fazla hızlı gidiyoruz, Per.»

«Geciktirenleyiz.»

«Planı mı? Ah, Tanrım, ne plan!»

Ürdün yükseltisinin ve Ölü Deniz'in yakınlarında hiçbir zaman ekilmemiş koca alanlar vardı. Yağmur yağmamasından ve toprak kalitesinin düşük olmasından ötürü boş bırakılmıştı oraları. Bunlar arasından koca bir parsel seçildi, nehirden sulanarak deneme çiftliği olmak üzere ayrıldı. İncelemeler yapılacak, hangi tür bitkilerin bu tür toprakta yetişebileceğı, zaten yetişebilenlerden hangilerinin daha iyi hale getirilebileceğı araştırılacaktı.

Kaskatı çöl toprağı, koyun ve sığırlar için otlak haline getirilecekti, Dayanıklı tür zeytin, muz, portakal, hurma, pamuk, yerfıstığı ekilerek bahçeler oluşturulacak, yer yer çöl buğdayı yetiştirilmesi de denenecekti. Otlaklar arasında bazen o da başarılı oluyordu.

Birkaç dönüm toprağı kaplayacak seralar yapılacaktı. Orada sebze yetiştirilecekti.

Jericho projesinin tarım bölümü yirmi bin dönüm toprağı kapsayacak, normal zamanda bin kişi, hasat zamanlarında iki bin kişi çalışacaktı.

Potasyum ve diğer mineraller bakımından zengin olduğu bilinen Ölü Deniz'den yararlanmaya gelince, Ürdün nehri binlerce yıldan beri bu denize akıyordu. Denizin başka çıkışı da yoktu. Doğal bir havuz gibiydi. Kumran yakınlarında bir maden operasyonuna başlamak için çizimler hazırlandı. Bu alanda başlangıçta üç yüz kadar insan çalışacaktı.

Planın üçüncü bölümü sanayi ile ilgiliydi. Hayat dolu bir fabrikalar topluluğunu öngörüyordu. Çiftlikten gelen yiyecekler işlenecek, paketlenecek, konservelenecekti. Ölü Deniz mine-

531

raileri rafine edilecek, Ürdün'ün tek körfezi olan Akabe'den sevkedilecekti. Tabii bir ana yol ve onu destekleyecek yan yolların yapımı da gerekiyordu.

Hafif sanayi, mültecilerin yeteneklerine göre kurulacaktı. Erkekler için sanat okulları, ihtiyaç duyulan becerileri öğretecekti. Küçük fabrikalarda halı, inşaat araç gereçleri, kumaş, giysi, çatal bıçak yapılacaktı. Bir taş ocağında kum ve çakıl çıkarma çalışmalarına başlanacak, bunlar, kurulacak cam fabrikasının ham maddesini oluşturacaktı.

* * *

Uzmanlar kalın dosyalar halindeki raporlarını bitirirlerken, Jericho projesini bizim halka benimsetme işi de Hacı İbrahim'e kalıyordu. Onunla birlikte durmadan toplantılara gittim, planı anlatışını dinledim.

«Yahudileri kendi oyunlarıyla yeneceğiz!» diye övünüyordu. «Akbat Cabbar'ı bir umutsuzluk diyarı olmaktan kurtarıp, kendini geçindirebilen, gururlu bir kent yapacağız. Ailelerimiz çalışacak, maaş alacak. Sırtımızdan bu paçavraları çıkarmak, doğru dürüst evlerde oturmak için en büyük fırsatımız bu. Çok uzun zaman tutuklu gibi yaşadık.» Hacı'yı budala sanmayın sakın. Bu planı satmak, kabul ettirmek için olanca gücünü kullanırken bile, kafasının içinde nehirler gibi kuşklar dolaştığını çok iyi biliyordum. İnsanlarımız gereğinden uzun süre mi umutsuz ve işsiz kalmıştı acaba? Dünyanın sadakasıyla yaşamaya çok mu alışmışlardı? Katılacaklar mıydı bu plana?

Ah, Allahım, hayal kırıklığının o acısı!

UNRWA ilk birkaç yüz inşaat işçisini aramaya başladığı zaman ortaya çıktı her şey. Bu işlerin yalnızca üçte birine Akbat Cabbar halkı talip oldu.

Babamın dürtmelerine, tehditlerine, yalvarmalarına karşın, sonunda dışardan birtakım müteahhitlere başvurduk, işçi ge-

532

tirtmek zorunda kaldık. Yol işçileri, çiftlik işçileri gerektiği zaman da aynı şey oldu.

Okullara yazılan çocuklar, sınıflardaki sıraların yarısını ancak doğduruyordu. Onların da çoğı düzenli geliniyorlardı. Kabile çatışmaları da araya karıştı ve büyük plan acılar içinde can verdi. Her kabilenin başı durumunda olan adam, kendine bir denetçi görevi istiyor, yanına da kendi kabilesinden bir grup insan almak istiyordu. İş kapma kavgaları, aslında yetki kapma kavgalarıydı. Bunların sonu gelmek bilmedi. Yumruklar atıldı, toplantılarda silahlar çekildi. Kaybedenler suratlarını astılar, küstüler. Kazananlar da tek kişilik bir işi aynı aileden beş kişinin daha iyi gerebileceğı ilkesini yutturmaya kalktılar.

inşaat malzemeleri gelmeye başladığında hırsızlıklar arttı, inşaatlar hiç ilerlemez oldu. İşçi azdı, yetenekli denetçi azdı, planlama eksikti. Planı bir kargaşalık ve miskinlik havası sardı.

Bizim dünyamızda bir kişilik bir işi beş kişi yaptığı za- . man, bunlardan dördü orada bulunuşlarını haklı göstermek için işi yokuşa sürerler. Kırtasiyecilik aldı yürüdü, her tür engellemeler kullanılarak zalimce oyunlar oynandı. Permiler, teftişler hep geciktirildi. Hiçbir bilgisi olmayan kimseler, karmaşık hesaplar yapmaya çalışır gözüktüler. Bir torba çivi almanın işlemleri bir hafta sürmeye başladı.

Fedayiin çeteleri ortaya çıktı, hırsızlıkları örgütlediler, başka hırsızlıklara engel olmak için güvenlik sistemleri kurdular.

Aynca babamdan ve diğr Arap liderlerden, gizlice bir de si-ı lâh ve cephane fabrikası kurulmasını istediler.

Camilerin imamları da kanştı işe. Vaazlarında plana karşı konuşacakları tehdidiyle açıktan açığa haraç istediler.

Büyük karışıklık oldu.

Bizim halkın kafasına göre, UNRWA onların yeni hükümetiydi. Onlara bakacak manevi bir babaydı. Ama kendileri sorumluluk istemiyor, kendi hayatlarını düzeltme zahmetine de katlanmıyorlardı. UNRWA versin, diyorlardı.

Topraklarını kaybettikleri için, hakkıydı bu onların.

UNRWA bazı yürekleri etkilemeyi başanyordu ama, ço-

533

günlük karşıydı bu işe. Birleşmiş Milletler aslında onları kendi topraklarına döndürme çabasında olmamalı mıydı?

Yahudi'leri Filistin'den atmak, dünyanın görevi değıil miydi? UNRWA buraya istilâya gelen, halk adına karar vermeye kalkan yeni bir kuvvet miydi yoksa?

Toplantılar giderek çirkinleşirken, Hacı İbrahim'in de umutsuzlaştığını gördüm.

«Hayır, İbrahim,» diye haykırıyordu şeyhler. «Ürdün nehrinden tek damla su bile almayız. Alırsak, Yahudilerle anlaşmış gibi anlam çıkar. O suyu onlarla paylaşmaktansa, susuzluktan ölürüz, daha iyi.»

«Dinle, Hacı! Eğer Jericho'da fabrikalar kurarsak, Yahudiler bizim sürgün yaşamını kabul ettiğimizi sanmaz mı?»

* * *

UNRWA güzelleştirme planını kabul edip ağaclar dikmeyi, bahçeler yapmayı, çocuklar için oyun parkları kurmayı, sokak ışıkları takmayı başlattığında, kızgın kalabalıklar ortalara döküldü, bunların hepsini yakıp, yıktılar. «Kahrolsun UNRWA U «Kahrolsun emperyalizmin ajanları!»

YAŞASIN VESİKA KARNESİ! HEPSİNİN BÜYÜĞÜ, VESİKA KARNESİ!

UNRWA'yi kandırmak, hayatın bir gereğı oldu. Bir çocuk doğduğu zaman, annesi onun kaydını yaptırıyor, ona bir yiyecek karnesi alıyordu. Derken ertesi gün, aileden bir başka kadın çocuğı tekrar kaydettiriyor, ikinci bir karne daha alıyordu. Bazı ailelerde, altı değışik isimle kayda geçmiş bebekler vardı.

Geliri olan hiç kimse bu gelirini bildirmiyordu. Ölümle de, vesika karnesi gidecek diye, hiçbir zaman bildirilmez olmuştu. Akbat Cabbar'dan ayrılabilmeyi başaran her aile, kamptaki adresini saklı tutuyor, vesika karnesini de saklıyordu. Ulusal sınırlan olmayan bir dünyada başıboş dolaşıp duran Bedeviler, onlardan satın aldıkları bu adreslere sahip çıkıyor, her ay dolaşıp bütün kamplardan erzak ve ekmek topluyorlardı.

/

534

Bazı kamp sakinleri kaçakçılıktan zengin olmuş, DogK Kudüs'e, Nablus'a taşınmışlardı. Arada sırada otomobilleriyle kampa geliyor, erzaklarını alıp gidiyorlardı.

Ürdün ve Batı Kıyısındaki fakir köylüler kamplara sızıp kendilerini mülteci diye gösterme çabasındaydılar. Fazla vesika karneleri konusunda büyük bir karaborsa başladı.

Evlerimizi düzeltilememiz için inşaat malzemesi geldiğinde, çok az insan talip oldu. «Yahudilerin kendimize devamlı kullanılacak evler yaptığımızı sanmasını istemeyiz,» diyorlardı.

Ama buna karşılık, karaborsadan yeni zengin olanlar, Akbat Cabbar fakirliğinin orta yerinde kendilerine süslü ve gösterişli villalar yapmaktaydılar.

Mültecilerin sayısı hızla artıyordu. Savaşın başında, yarım milyon kadar Arabm evlerini terkettiği hesaplanmaktaydı. Oysa şimdi sayılan bir milyonun üzerine çıkmıştı ve hâlâ da büyüyordu. UNRWA'nın Arap yetkilileri düzensizlikleri görmezden gelirken, doğru dürüst bir sayım yapmak da olanaksız hale gelmişti.

Protesto gösterilerinin en büyüğünü hangi olay dürttü, bu gösteri tam ne zaman oldu, pek hatırlayamıyorum ama, önemi de yok zaten. İsyandan her an ancak bir santim uzaktaydık. Ayaklanmaların çoğu okullarda başlatılıyordu.

Öğretmenler, annemizle babamızdan daha önemli olmuştu artık. Çocukların kafasına onlar egemendi. Baskın hedefi genellikle bir UNRWA merkezi oluyordu. Akış bir kere başlayınca da, nasıl biteceğini bilmeye olanak yoktu.

En kışkırtıcı sözler, «Amaç», «Felâket Günü» ve «Sürgün» sözleriydi. Sebeplerin geri kalanını da korku oluşturunuyordu. Tayınların azaltılacağı korkusu, salgın hastalık korkusu, su kamyonlarının geç kalması korkusu gibi. Kliniklerden biri personel azlığı nedeniyle iş saatlerini kısarsa, hemen arkasından bir ayaklanma oluyordu.

isyancıların bir kliniği ateşe verdikleri gece, Hacı İbrahim için de sokaklarda «Siyonist uşağı!» diye bağrıldı. Kliniğin ya-

535 kılış nedeni, bir kolera salgınına daha başlarken önlemek amacıyla israil'den aşı kabul etmiş olmasıydı.

Ertesi gün Per Olsen'i görmeye gittik. Adamın işyerini Arap Lejyonu kuşatmış, koruyordu. İstifa mektubu da masasının üzerindeydi.

«Bitti artık, Hacı. Jericho projesi resmî olarak öldü,» dedi. Babam, «Ayaklanmaların durmasını istiyorsan, vesika karnelerini geri almaya başla,» diye akıl verdi. «O zaman hemen durur.»

«Burada oynanan tüm oyunların hesabını tutamam.» Ol-sen öfkeyle başını sallıyordu. «İnsan mantığının dışında bir şey bu. Kimse de dayanamaz. Ben gidiyorum.»

«Hakkımızda düşüneceklerin beni üzüyor, Per. Bizi suçlayacaksın, değil mi?»

«Hayır, dostum, bu sistem öyle çalışmaz. UNRWA kendi çalışma düzenine gölge düşürülmesini istemez. O zaman nice dürüst bürokrat da işsiz kalır çünkü. Olanlar örtbas edilecektir. Sen de biliyorsun... sonunda her şey Yahudilerin üstüne atılacak. Birleşmiş Milletler bu işi enikonu iyi öğrendi. Sen elinden geleni yaptın, Hacı İbrahim. Ama ta başından biliyordun neler olacağını.»

«Korkarım öyle,» diye fısıldadı babam. «Bak, sana bir miras bırakıyorum. Dört kutu en iyisinden sigara. Bu seni bir süre idare eder.»

UNRWA merkezinden eve doğru yürürken içimiz acı doluydu. Hacı'nın ihtiyarlamaya başladığını ilk o zaman gördüm. Olduğu yerde durdu, çevresine bakındı. Kayalık bir alandaki birkaç direk, asla ürün vermemiş deneme çiftliğinin yerini belirliyordu. Birkaç demir direk de, faaliyete geçmemiş fabrikaların tek işaretiydi.

«Neden, baba?» diye sordum.

«Birlik ruhu isterdi,» dedi. «Birlik ruhu da, güvenmeyi gerektirir. Bizim aramızda güven yok. Biz hep gücümüzle övünürüz. Aslında güçsüzüz oysa.»

536

Biraz sonra, «İşte artık inşaat malzemeleri,» dedi babam. «Onlardan alıp kendimize otoyola yakın yerde daha iyi bir ev yapalım. Bir UNRWA görevlisine yakışacak türden bir ev.»

ALTINCI BÖLÜM

1954

On sekizinci doğum günümü unutmama olanak yok. Zaten hangi genç unutabilir erkekliğe geçtiği günü!

Büyük bir ailenin veya kabilenin korumasından yoksun olan dul kadınlar, cinsel sömürülere ve saldırılara çok daha açıktı. Ama tabii Hacı İbrahim'in koruması altındakiler öyle değildi. Kampta bizim kesimimizde de onlardan bir hayli vardı ve hepsi de her türlü zarardan uzak tutulmaktaydı. Bu konuda babama meydan okumaya bir tek adam kalkışmış, o da buna karşılık dilini kaybetmişti.

Hilwa yaşlıca bir kadındı. Belki otuz altısına falan gelmişti. Kocasını öleli bir yıldan fazla zaman geçmişti. Kudüs'e giderken bindiği otobüs devrilince kocası ölmüş, karısını dört çocuğuyla geride bırakmıştı. Hilwa savaş sırasında kendi halkını kaybedip kampın Tabah kesiminde yerleşenlerden biriydi. Kocasını ölünce Hacı'dan koruma istemiş, babam da hemen kabul etmişti. Dediğim gibi, babamın sözü, kampın bu kesiminde yasa demekti. Hilwa da artık her türlü tehlikeden korunmuş oluyordu.

Komşuluk ilişkileri çerçevesinde ben arasına Hilwa'ya uğruyor, erzaklarını eksiksiz alıp almadıklarını kontrol ediyor, çocukları veya kendisi hastalandığı zaman doğru dürüst sağlık yardımı almalarını sağlıyordum. İyi dost olmuştuk.

Bizim dünyamızda seksle ilgili her şey tehlikeli, yasak, giz-iydi. Bu yüzden de genç erkeklerin çoğu ilk cinsel deneyimlerini dulla veya boşanmış bir kadınla geçirirlerdi. Benim o sıra bilmediğim şey, bu dulların da sekse erkekler kadar istekli olduğuydu. Bunu anlamak beni çok şaşırttı! - Ben Hilwa'yi baştan çıkardığımı sanarken aslında o beni

baştan çıkarıyordu. Bana on sekizinci doğum günüm için özel bir armağanı olduğunu söylemişti. Ben de sahiden armağan sandım. Belki bir külah, ya da kendi ördüğü, işlediği başka bir şey.

Seksin ilk tadı hiç de hayal ettiğim gibi olmadı. Hihva dört çocuk anası olmasına karşın saf, hemen hemen masum bir sevişme biçimine sahipti. Çocukluğundan gelen yasaklarla, korkularla doluydu içi. Bu korkular da yatağa bizimle birlikte girdi. Suçluluk ağlamaları ve acayip kıkırdamalar arasında, utanç verici bir tecrübe yaşadık.

Bereket versin ilişkimiz o ilk gecenin sonunda bitmedi. HUT wa sokakta yanımdan geçerken, durum uygunsa bana başını sallayarak işaret veriyordu. Ziyaretlerim sıklaştı, - durum daha zevkli olmaya başladı.

için için, bu işi yapış tarzımızda bir terslik olduğunu hissediyordum. Bu kadar acele' etmememiz gerektiğini sezmekteydim. Biraz disiplin gerekliydi bize. Ramazanda oruç tutmak gibi bir şey. Bu konuyu açtığım zaman Hihva kızarıyor, bakışlarını benim gözlerimden kaçınıyordu. Denedik. Sonunda da başarılı olduk.

O sırada Allah bana onurların en büyüğünü verdi. Bir gece Hilwa bana, rahmetli kocasından daha iyi seviştiğimi söyledi. Sevecen tutumumdan ötürü bana birçok iltifatlar etti, zamanla korkusu azaldı, bazı konuları konuşmaya, bazı gizli zevkleri araştırmaya başladık.

işler çok rahatladı. Gereğinden fazla rahatladı. Birbirine çok yakın evlerde oturuyorduk. Geliş gidişlerim dikkati çekmeye başladı. Birkaç kere ben istediği zaman ona gidemedim. Buna sinirlendi, huysuzlaşmaya başladı. Ben de aksilendim. Artık işin yeniliği gidince, Hilwa'mn giderek artan o sahiplenme isteğinden korkmaya başladım. Bir gece, ciddi bir kısmeti çıktığını, artık görüşemeyeceği-mizi söyleyip ağlamaya başladığında, açık söylemek gerekirse, sevindim bile. Tabii çok üzölmüş gibi davrandım, göğsümü yumrukladım, kıskançlık numaralan bile yaptım. Ama oradan çıktığımda, içimdeki rahatlama duygusundan neredeyse haykıracaktım.

538

Kişiliğime bu yeni boyutu da ekledikten sonra, artık hayatın bu yönünü de ihmal etmez oldum. Vadi Bakkah okulunda öğretmen olduğumdan, öğrencilerimin bazılarının dul anneleri ve ablaları olduğunu biliyordum. Her birini ziyaret edip oğullarının okul durumunu görüşmeyi kendime iş edindim.

Ava çıkmış bir kurdun kokuyu ne kadar çabuk alabildiği şaşılacak şeydi. Bu kadınlardan ne kadar çoğunun bu işe hevesli olduğunu görmek de gerçekten şaşırtıcıydı. Epey rağbette olduğumu fark edince, kendim bile inanmadım.

Öteki erkekler gibi övünmek istemem ama, tüm dul dostlarım bana dünyanın en usta sevişenleri arasında yer aldığımı söylediler. Beni farklı kılan şeyin sabırlı ve sevecen davranışım olduğundan emindim.

Oldukça zor olmasına karşın bu sırrı kendime sakladım, ilişki kurduğum kadınları küçük düşürmek istemiyordum.

Onları kimseyle paylaşmaya da niyetim yoktu. Erkekliğimi ağırbaşlılık içinde kabul ettim.

* * *

Per Oisen gittikten sonra, babam yine bürokrasiye ayak uydurmayı doğru buldu. Jericho Projesi yıkılıncaya kadar, durumumuzdan yararlanmamıza asla izin vermemişti. Şimdi ise, dokuz kişilik ailemizin on dört vesika karnesi vardı. İbrahim kendine inşaat malzemelerinden tahsis çıkardı, otoyola daha yakın yerde güzel bir evimiz oldu.

Per Olsen'in yerine Birmanya'dan Ne Swe adlı ufak tefek bir adam geldi. Babam bu adamın boyu ufak diye yeteneklerini küçümsemeye kalkışmadı. Ne Swe de, Hacı İbrahim'i kendi tarafına alırsa hayatının çok daha kolay olacağını anlayacak kadar akıllı çıktı. O da bizim gibi, karşılıklı iyiliklerin hatır jes-lerinin önemli olduğu bir diyardan geliyordu. İkisi başlangıçtan itibaren çok güzel geçindiler.

İbrahim bu zamana kadar eski Tabah köylülerinden hiç söz etmemiş, onları bulmaya da çalışmamıştı. Gerçi geriye dönme isteğini sık sık dile getirirdi ama, halkından hiç söz etmezdi. Nedendir bilemem, onlardan ayrıldığı için bir suçluluk duy-

539

gusu içindeydi. Oysa, Tanrı da biliyor ya, hiç kendi suçu değildi bu onun.

«Hiçbir çoban, nedeni ne olursa olsun, sürüsünü kaybetmez,» derdi o konu açıldıkça.

Güzel yeni evimiz, İbrahim'in artık yerleşmeye başladığını, sürgün hayatını benimsediğini gösteriyordu. Ama Tabah'ı yine de unutmuyordu. Yerine yerleştikçe, eski dostlarını daha çok merak eder oldu. Sonunda benden onların yerini öğrenmemi istedi.

Durumu sayesinde, onlarla ilgili soru mektuplarını UNR-WA kanalıyla yollayabiliyordu. Ayrıca İbrahim'in iki de evli kızı vardı. Benim ablalarımı onlar. Şimdiki aileleriyle kaçmışlardı. Yıllardır onlarla da ilişkimiz kesikti. Mektuplarımda onlarla ilgili sorular da sordum.

Cevaplar ancak birkaç ay sonra geldi. Köylülerimiz Beyrut dışında, Şatilla adlı bir kampta sağ salim yaşamaktaydılar. Ablalarım da Lübnan'daydı. Onlar da Şatilla yakınında, Tel Za-tar adlı bir kamptaydılar.

Mektuplar geldikten sonra bir özlem dönemi başladı. Kadınlar bana o mektupları günboyu tekrar tekrar okutturup her seferinde ağlaştılar. Kimin evlendiğini, kimin çocuğu olduğunu, herkesin nerelerde çalıştığını, kimin geçici muhtar olup onları koruduğunu hep öğrendik. Yakınıyor, sızlanıyorlardı. Lübnanlılar onlara nefretle, zalimce davranıyordu. Ama yine de Beyrut'da iş bulup çalışabiliyorlardı. Durumları, belli ki Je-richo'dakinden iyiydi.

Bir sonraki mektuplarında babamdan oraya gelmesini, tekrar başlarına geçmesini rica ettiler. Ne Swe babamı kaybetmek istemiyordu ama, yine de, işe gerçekçi açıdan bakıldığında, babamı Beyrut'a göndermenin mümkün olduğunu söylemek zorunda kaldı.

Ben çok sevinçliydim! Yedinci kat cennette uçuyordum! Beyrut'da ünlü bir Amerikan üniversitesi vardı. Ürdün'de ve Batı Kıyısında ise öyle bir şey yoktu. Üniversite öğrencisi olmak o güne kadar rüyamda bile göremediğim bir hayaldi. Taşınmaktan söz ettiğimizde, önceleri sesimiz gür çıkıyor-

540

du. Konu bize keyif veriyordu. Ailemizin öteki üyelerini, eski dostları görecektik! Yine bir ulus olacaktık!

Ama bu sevincimiz kısa bir sürede söndü. Babamın iradesi her geçen gün zayıfladı, kararlılığı azaldı. Hepimizi Beyrut'a taşımak korkunç bir işti. İbrahim şu sıra Ürdünlülerle arayı düzeltmişti. Az çalışarak yaşayabilecek düzeye yükselmişti. Saygınlığı yerindeydi. Yaşam koşullarımız da hiç fena değildi.

Ne diye bilmediğimiz bir yere gidecektik? Şatilla'da babam, şimdiki yerini kazanabilmek için uzun, zorlu bir mücadele daha vermek zorunda kalacaktı. Aslında yorgundu babam. Yafa'ya, Kumran'a, Zürih'e gidişler, Cemil, Charles Ma-an, Jericho Projesi, hep ruhundan birer parça tüketmiş, gö-' türmüştü.

Bugüne kadar hep hayal dünyasının sınırlarında oynayıp durmuş olan bu güçlü adam, birden kendini kapıp o hayal dünyasının içine koyverdi. Ben, tabii Beyrut konusunda çok ısrar ettim, ama o inatlaştı. Mantık yürüttüğü zaman da hatalar yaptı.

Ben bizim köylülerden bazılarına ve ablalarıma mektuplar yazmayı sürdürdümse de, garip bir durum vardı. Onların yüzlerini pek de iyi hatırlayamıyordum. Tabah'lı kabile ve ailelerin ilişkileri konusunda babam bile pek her şeyi hatırlayamı-yordu artık.

Birkaç ay sonra Beyrut bir hayal oldu, kaldı.

Babamın Ne Swe ile toplantı yaptığı günlerde ben aralarında tercümanlık yapıyor, bir anlaşmazlık olmamasına çalışıyordum. Babam beni okul yolu üstündeki kahvede bekliyordu. Ders saati bittikten sonra ikimiz yürüyerek UNRWA merkezine gidiyorduk. Babamdaki değişikliği ilk olarak bu yürüyüşler sırasında fark ettim. Çok diplomatik bir insan olmuştu. Sorun çıkmasından kaçınıyordu. Kabile oyunlarında ustalaşmış-tı. Eski öfkesinin yerine şimdi bir kurnazlık gelmişti.

Günün birinde onu ders verdiğim sınıfın kapısında görünce şaşladım. Çok üzgün bir hali vardı. Bu tür duygularını

541

toplum önünde belli etmezdi genellikle. Başını sallayıp kendisiyle gelmem için işaret etti. Derhal okuldan izin aldım, ba-• bamla birlikte dışarıya çıktık.

Yola çıktığımızda durdu, kolumu tuttu. Sanıyorum gözlerinde gördüğüm anlam korkuydu.

«Amman'dan gizli bilgi geldi bana,» dedi. «İki haftaya kadar Ürdünlüler askerlik yaşına gelmiş tüm gençleri Arap Lejyonuna alacaklarmış.»

«Ah, Allahım!» dedim titreyerek.

Babam, «Sen güvendesin,» dedi. «Ama Ömer'i alırlar.» Ömer için üzülmekten çok kendim için sevindiğimi söylemek beni utandırıyor ama, gerçekten öyle oldu. Abdullah'ın öldürülmesinden sonra, torunu genç Kral Hüseyin'in vekilleri duruma hâkim olmuşlardı. Ürdünlüler bir kere daha Batı Kıyısını kendi topraklarına katmak için baskıya kalkıştılar. Filistinli gençleri Ürdün ordusuna almak zekice bir hileydi. Filistinlilerin krala sadık olduğu izlenimi yaratılacaktı. Ayrıca isyan falan çıkarsa, gerekli kirli işler Arap Lejyonundaki Filistinlilere yaptırılacaktı. Bizim ellerimiz kendi kardeşlerimizin kamyla kirlenirken, Ürdünlülerin eli temiz kalacaktı. x

Babam çok sarsılmıştı. Neden? Artık kendisi siyasal bir tehlike sayılmıyordu. Ürdünlülerle barışmış durumdaydı. Herhalde Ömer'in askere alınmasını engellemeyi de başarırdı. Gösterdiği bu tepkinin nedenini anlayamıyordum. Ne Swe'nin bizi karşılayışında da babaminki gibi bir heyecan sezdim. Babama bir Ürdünlü bakandan haber geldiğini ona anlattım.

«Babam Ömer'in derhal Lübnan'a geçmesi için seyahat kâğıtlarını hazırlamamız gerektiğini söylüyor,» dedim.

Ne S\ve bu iş için gerekli bütün kırtasiye işlemlerini, buna karşılık zamanın ne kadar dar olduğunu düşünürken gözlerini kırıştırdı. «En kısa yolu, Ömer'i Beyrut'ta bir UNRWA memuriyetine almak,» dedi.

«Bu zamanında yapılabilir mi?»

«Olabilir.»

Kudüs'te büyük bir Birleşmiş Milletler binası vardı. Ne

542

Swe oradan telsizle Beyrut'taki UNRVVA'yı arayabilir, direkt ilişki kurabilirdi. Hatır ve karşılıklı iyilikler sistemi yine işlemeye başlamıştı. Eve dönüş yoluna koyulduğumuzda babam bir hayli sakinleşmişti. Eve adımımızı attığımız anda, babamın neden öyle paniğin eşğine geldiğini anladım. Duvarda Cemil'in resmi, altında çiçekler ve yanmakta olan mumlar vardı. Cemil'in eli mezardan bize uzanıyor gibiydi. Albay Ferit Zeyyad sabırlı adamdı. Hafızası da çok güçlüydü. Babam Zeyyad'ın intikam duygusunun Cemil olayıyla pek körelmediği kanısındaydı. Ömer bir kere Lejyona alındı mı, başına neler geleceğini ancak Allah bilirdi. İki oğlunu bu yolda kaybetmek de Hacı İbrahim'e ağır gelecekti.

* * *

Gerekli kâğıtlar bir haftada elimize geçti. Bu arada ses-, siz alışverişler yapmış, Ömer'e yeni bir kat elbise ve ayakkabı, bir miktar da Amerikan dolarları satın almış, Beyrut'a en güvenli yolun hangisi olduğunu saptamıştık. Ömer bir kere oraya vardı mı, köylülerimiz onu alıp Şatilla kampına götüreceklerdi. Göz açıp kapayana kadar Ömer Beyrut'a kapağı attı. Ömer'in hayat hikâyesi de Cemil'inkine benziyordu bir bakıma. Yaşamı boyunca ailenin dikkatini pek kendi üzerine çekmemişti. Hepimiz onu olduğu gibi kabul etmiştik. Basit, tat-1 huylu, çalışkan bir çocuktuk ve olağanüstü nitelikleri yoktu. Ama aramızdan ayrıldıktan sonra kopan ağıt ve çığlıklara bakan, onu sanki Peygamber oğlu sanırdı. O gitmeden önce, fotoğrafçı dostumuz Waddie gelip resmini çekti. Sonradan o resmi de Cemil'inkinin yanına astık. Babamı esas yıkan Ömer'in kaybı değildi. Ailesini koruma gücündeki çöküştü. Ondandır fazla da, ailesinin giderek ufalıyor olmasıydı.

Basit çiftçiler olmaktan çıkmış, kendi ülkemizin fakirleri durumuna düşmüştük. Şimdi ise, bir kere daha değişiyorduk. Çocuklar büyür büyümez kamptan ayrılıyorlardı. Dünyanın gezginleri olmaya başlamıştık yavaş yavaş.

543

Ömer'in gidişi İbrahim'e çok ağır geldi. Hacı gibi bir insan için en önemli şey, kendi kaderini kontrol edebilme durumuydu. Bunda çoğu zaman başarılı olmuştuk. Güçlü muhalefet karşısında bile. Ama buna karşılık, gururlu bir insanın fazla dayanamayacağı birtakım kayıpları da sineye çekmek zorunda kalmıştı. Köylüsünü, kabilesini kaybetmişti. Bu sefer de en dayanılmaz kayıplara peşpeşe göğüs geriyordu. Oğullarını birbiri ardından kaybetmek. Kendi elinde değildi. Bir şey yapamıyordu.

Benim açımdan, bu olay hayatımın en ezici olaylarından biri oldu. Babamın elinde tek kalanın kendim olduğunu anlıyordum. Bana güveniyordu. Giderek bana daha bağımlı oluyordu. Artık zaman zaman bana büyük erkek gibi davranmaya başlamıştı. Hemen hemen kendi eşitiymişim gibi davranıyordu.

Kamptan ayrılacağım günü ne zaman düşünsem bunalımlara giriyordum. Babam ve ailem burada kaldığı sürece benim çıkıp gitmeme olanak yoktu. Babama karşı ihanet ettiğimi bile bile, nasıl, yaşayabilirdim?

İbrahim sık sık, Sukori adının benim soyumda devam edeceğini tekrarlıyordu. Seçilen bendim. Ben de zaten bunu istemiş, bunun için mücadele etmişim. Ama şimdi artık babamın izni ve kutsaması olmaksızın asla bir yere gidemezdim. Tüm rüya ve hayallerim birden yıkılıverdi.

Hacı İbrahim yavaş yavaş görüşlerini değiştirmeye de başlıyordu. Başımıza gelen tüm dertlerin suçlusunun Siyonistler olduğu fikrini ilk defa, olarak benimsemekteydi. Toplumumuzun ve liderlerimizin kötülükleriyle artık mücadele edemeyeceğini anlayınca, rahat yolu seçmiş, düşmanın sınırın öte yanında olduğu hikâyesini kabul etmeye kalkmıştı. Mısır'da bir subaylar ihtilâli oldu, yozlaşmış kralı devirdiler, bir Mısır Cumhuriyeti ilân edildi. Bu darbenin gerisinde Cemal Abdül Nasır adlı bir Albayın adı geçiyordu. Yahudilere karşı verilen savaşa da katılmış, esir düşmüştü. İsrail'e karşı duyduğu nefret, Arap dünyasında bu konuda duyulan en güçlü nefretlerden biriydi. Arap milliyetçiliğinin kıvılcımları-

nı tutuşturmaya çaba gösterdi. Hepimizi kendi bayrağı altında toplamak istedi.

Arap radyoları zaten Batı Kıyısı mültecilerinin kafasını çelme konusunda birbirleriyle yarış halindeydiler. Nasır son hızla Batı Kıyısı mültecilerinin beyinlerine girdi. Kurtaracaktı onları. Evlerine geri döndürecek.

Yavaş yavaş Nasır'ın sözleri babamın da kafasına yerleşti, bir zamanlar çok keskin olan mantık yeteneğini bulamlaştırmaya başladı.

YEDİNCİ BÖLÜM

1955

Kudüs'teki UNRWA telsizinden Ömer'in sağ salım Beyrut'a vardığını haberini aldık. Orada bizim kabileyi bulmuş, kendisine söz verilen işte de çalışmaya başlamıştı. Çıkıp giden tüm gençler gibi o da aldığı maaşı ailesine, bize yollayacaktı.

Ömer'in belki de hiç gitmek zorunda olmadığını sonradan anladık. Ürdünlüler başlangıçta sırf Filistinlilerden birtakım birlikler kurdular ve bunları Arap Lejyonuna kattılar ama, bu birlikleri İngilizlerin komutasında olmasına karşın disiplinsizlikleri, durmadan kaçmaya çalışmaları ve dert çıkarmaları hemen dikkati çekti. Mülteci ayaklanmalarını bastırmayı reddediyorlar, Ürdün Kralına da hiç bağlılık göstermiyorlardı. İngilizler kısa bir süre sonra bu birliklerin savaşı değerinin sıfır olduğunu anladı.

Filistinli birlikler dağıtıldı, diğer Ürdün birliklerinin araşıma katıldı. O zaman da iki taraf af asındaki huzursuzluk ve sürtüşmeler dinmek bilmedi. Birkaç ay sonra programa son verildi. Filistinliler yine askere alınmaz oldu. Bundan sonra, büyük bir fedayiin gücü kurma konusunda önem verilmeye başlandı. Bunlar İsrail sınırındaki terör ve baskınları daha da hareketlendireceklerdi. Vadi Bakkah okulunda çocuklar dokuz yaşından itibaren eğitilir oldular. Babalarımız gerçi geleneksel saygınlıklarını koruyorlardı,

i

544

545

ama, çocukların beyinlerini esas etkileyen, öğretmenlerdi. Eve döndüğümüzde diz çökmeyi, el öpmeyi unutmadığımız sürece, babalar bu duruma karşı çıkmıyorlardı.

Öğrenciler hücre hücre örgütlendi, yaş grupları bir araya toplandı, her birine ihtilâlcı adlan verildi. Her hücre «Bilmem kimin oğullan,» oldu çıktı.

Örneğin, İbni Nimal vardı. Yani Kaplanoğlu. Ayrıca arslan, çakal, kartal oğullan falan da vardı.

Fırtına, ateş, yıldırım oğulları da vardı.

Muhammed oğullan da vardı, son İsrail sınır baskınından sağ dönmeyen bir şehidin oğulları da vardı. Ağabeyimin adını almış en az bir düzine İbni Cemil hücresi biliyordum.

Cesurların, soyluların, güvenilirlerin, atakların oğullarıydı hepsi.

Her gün bir sürü broşür dağıtıyorlar, duvarlara afiş yapıyorlar, sloganlar yazıyorlardı. Göstericilerin belkemiği onlardı. En ufak bir işaretle hemen ayaklanıp sokaklara dökülüyorlardı.

Mezuniyet törenlerini seyrederken her zaman dehşet içinde kalıyordum. Bu tören, ana babaların önünde yapılmaktaydı.

Askerî bağlılıklar ve kişisel cesaretler konusunda güvenceler verilir yeminler ediliyor, sonra gençler yılan kafasını ısıarak koparıyorlardı. Çenelerinden kan damlarken, ölü hayvanları bir zafer şöleni için pişiriyorlardı. Başka okullarda çocuklar köpek yavrularını boğazlıyor, kanlarını içiyorlardı.

Ömer'in gidişi beni öyle sarsmıştı ki, Nada'nın durumuna pek dikkat etmez olmuştum, Nada artık yirmi yaşındaydı. Kızların evlenme yaşını geçmişti. Hacer'in gözünde bir felâketti bu. Evlenmemiş, çocuksuz bir kız evlât, aile için utanç kaynağıydı çünkü.

Nada çok güzeldi. Kendi yaşıtı olan birçok delikanlı, hattâ daha ileri yaşta olup da karısı ölmüş erkekler bile onu istiyor, fakat İbrahim hepsine karşı çıkıyordu. Onlara cevap olarak Nada'nın ancak hepimiz Tabah'a döndükten sonra, saygın birine verileceğini söylüyordu. Acaba buna gerçekten ina-

546

nıyor mu diye merak etmeye başladım. Ne olursa olsun, Nada' y vermeye niyeti olmadığı gün gibi ortadaydı.

Fedayiin birlikleri, kızların da katılması için onları özendiriyorlardı. Nada o tarafa doğru kaymaya başladı. Bu, geleneğimize son derece aykırı bir şeydi. Babalarla kızlar arasında patırtı çıkaracak bir şeydi. Nada, benim yüreğimde her zaman için birinci sorumluluk yerini doldurmuştu. Ona biraz daha dikkat etmem gerektiğine karar verdim.

Eskiden sık sık yaptığımız gibi onunla birlikte Günah Da-ğı'na çıktım. Babamın onu kız okullarından birine yazdırma-makta direnişi gerçekten kötüydü. Okulda çok başarılı olabilirdi. Erkeklerin bile birçoğundan akıllıydı. Haksızlıktı bu. O kadar çok boş zamanı vardı ki Nada'nın!

Fedayiin birliklerinde giderek daha faal olmaya başladı. Babalarının sözünden çıkan diğer kızlara katıldı. Hepsisi on altı - yirmi yaş grubundaydılar. Öğretmenlerin gizli konferanslarını dinliyorlardı. Müslüman Kardeşler'in, komünistlerin beyin yıkamalarına kurban gidiyorlardı.

Onu iyice azarlamaya karar verdim ama, düşündükçe onunla karşılıklı, mantıklı bir konuşma yapmak daha akıllıca bir fikir gibi göründü.

«Boşuna zahmet etme, İsmail, ben yemini ettim bile,» deyip beni şaşırttı. «Ben artık ihtilâlin kızlarmdanım. Grubumun adı Küçük Kuşlar. Ben bülbülüm. Neden, biliyor musun? Çünkü bu dünyada benim şarkı söylediğimi senden başka tek duyan onlar.»

«Onlara fazla bulaşmanın bazı tehlikeleri var.» «Vız gelir,» dedi o aksilenerek. «Babam öyle demez ama.» «Babam mı? Babam beni mi kollayacak?» «Eîbette. Çok sever seni.»

«Nice iyi ve yetenekli delikanlı talip oldu bana. Babam hepsini tersledi.»

«Durumumuzdan ötürü öyle yaptı.»

«Babam beni, yalnızca kendi namusunu korumam açısın-

547

dan düşünür, o kadar,» dedi Nada. «Hem babam beni seviyor muş, sevmiyormuş, o da vız gelir bana.»

«Ne demek vız gelir!»

«Ne dedimse o demek!»

Nada'nın cesur bir kız olduğunu, bunu göstermeye seyrek olarak fırsat bulduğunu biliyordum. Belki de onun içinde tutuşan ateşi tek bilen bendim. Eh, belki Sabri de birazını biliyor olabilir. Nada evde, kadınlar arasındayken genellikle tek kelime konuşmaz, kendisine düşen işleri yakınmadan yapmakla yetinirdi.

Erkeklik olgunluğumu - toplayıp, «Seninle ciddi bir konuşma yapmalıyız,» dedim. «Bu grupta başın fena halde derde girecek:»

«Senin sözlerini her zaman dinlerim, İsmail. Ama bazı konularda kendi kararlarımı kendim veririm.» «Örneğin?» «Belki de biz buralardan hiçbir zaman kurtulamayacağız.»

Ben sustum.

Az sonra, «Üzücü bir durum,» dedim. «Ama delileşmeye gerek yok.»

«Fedayinin konusunda neler düşündüğünü biliyorum, ama bana eşit bir insan gibi davranan bir tek onlar var. Daha önce kimse bana öyle davranmadı. Onlar beni gurur ve onur sa-Tiibi bir insan sayıyorlar. Ben onların bülbülüym, Hala .onların saka kuşu, Sana da muhabbet kuşu. Bu zamana kadar kimse bize böyle bir şey demedi. Hepimiz birlikte şarkılar söylüyoruz. Hikâyeler anlatıyoruz. Gülüyoruz. İçimizdeki erkekler kendilerinin köpek olmadığını öğreniyor, kısa zamanda gerçek anlamda erkek oluyorlar.»

«Ne kadar erkek olduklarını görüyoruz,» dedim alaycı bir sesle. «Baskına gitmeden önce a_ çık bir kamyonu binip dolaşiyor, tüm cephanelerini havaya ateş ede ede bitiriyor, kendilerini cesur olduklarına inandırmaya uğraşıyorlar. İsrail sınırına vardıklarında da tüfeklerini ellerinden atıp bir başka kam-. pa kaçıyorlar.»

«Zamanla ne kadar cesurlaştıklarını göreceksin. Bizi Ak-bat Cabbar'dan kim kurtaracak sanıyorsun? Babam mı? Gö-

548

zümüzün önünde ihtiyarlıyor babam. Yoo, İsmail, bizi kurtaracak olanlar. Fedayiindir. Gerçek yurdumuza onlar döndürecek bizi.»

«Hangi gerçek yurdumuza? Kim sanıyorsun sen bizi?» «Filistinliler Arap dünyasının en iyi eğitilmiş, en akıllı toplumdur ve...»

«Saçma! Eğitim görmüş Filistinlilerden cebinde iki dolar olanı çoktan kaçtı gitti. Şuraya bak, Nada... ne görüyorsun? Gururlu.ve onurlu bir halk mı?»

«İşte bu yüzden Fedayiini desteklememiz, onlara katılmamız gerek.»

Ellerimi kulaklarıma kapattım. Nada çok heyecanlanmıştı. Gözlerini ateş saçan bakışlarla benim gözlerime dikti. Ben sakinleştim.

«Nada, bana seni dinlerim demiştin. Lütfen dinle. Ben okulda bütün gün, her gün slogan dinleyip duruyorum. Durumumuz çok sefil olduğu için, anlamsız sözlerle inanmak bize kolay geliyor. Başımıza geçip bize liderlik etmek isteyen bu fe-dayiin dediğin adamlar kimler aslında? Hükümetten, yönetmekten anlarlar mı? Özgürlüğün anlamını bilirler mi? Mantık nedir, gerçek nedir, bilirler mi? Dullardan, sakatlardan çalıp duruyor onlar. Karaborsayı yönetiyorlar. Esrar alıp satıyorlar. Yaptıkları bu soygunları bir ihtilâl bayrağına sarıp soylu görünmek istiyorlar.» Bu sefer elleriyle kulaklarını kapayan o oldu. Ben onun iki elini tutup aşağı çektim.

«Benim yaşımda çocukları İsrail'e intihar mangaları olarak yolluyorlar. Çocuklar giderken ne ellerinde harita var, ne hedeflerini biliyorlar, ne de yeterli bir eğitim almış oluyorlar. Karşılarına çıkan ilk Yahudiyi, ihtiyar olsun, çocuk olsun, kadın olsun, öldürüyorlar. Bizi Tabah'a döndürecek olan bu hareketler mi sence?»

«Siyonist köpekler bizim vatanımızı çaldı!»

«Sesini kes ve beni iyi dinle, Nada. Fotoğrafçı Waddie'yi tanıyorsun, değil mi? Söyle bana, tanıyor musun?»

«Elbette tanıyorum!»

549

«Ben de. O, Fedayilerin hesabına çalışıyor. Çocukların inti-. har mangalarına girişleri, ya aileleri onları yüz dolar karşılığında sattığı için, ya baskı yapıldığı için, ya da çocuk erkekliğini kanıtlamak zorunda kaldığı için oluyor. Eğitime başlarken' hemen resmi çekiliyor. Neden? Çünkü daha eğitimi devam ederken, ilerde kullanacakları afişleri basıp hazırlıyorlar. Sonra çocuk İsrail'de ölür ölmez, yeni bir şehit yaratılmış oluyor.» «inanmıyorum!»

«Dahası da var, Nada. Çocuk baskına yollanmadan iki üç hafta önce Nablus'a ya da Betlehem'e gönderiliyor, orada bir • orospunun yanında yaşıyor, durmadan esrar çekip uyuşturuluyor. Sonra onu sınırın öte yanına, köpeklerle fırlatılan et gibi atıyorlar. Çünkü onu geri istemiyorlar artık. Onların tek istediği, şehitleri Bu mu senin istediğin ihtilâl?»

«Ya o soylu fedayinin komutanları? Hiç baskınlara katılıyor, başa geçiyorlar mı? Asla. Aptal köylü çocuklarını ölüme yollayıp nefreti canlı tutuyor, bunu kendi soygunlarına paravan olarak kullanıyorlar. Koş, gel bize, sevgili bülbül... şarkılar söyle, büyük mücadelemiz için şiirler yaz. Sana yuvandan uzakta ilk gerçek yuvanı vereceğiz. Delikanlılarla otoyolda koşup gösteri yapma hakkını vereceğiz. Ne güzel, değil mi? Seni kullanıyorlar. Nada!» «Kes sesini, İsmail!» «Sana gerçeği söylüyorum!»

«Biliyorum,» diye bağırdı. «Anlamıyor musun! Evden kurtulmak zorundayım! Boğuluyorum orada! En azından birkaç dostum var...»

«Ama Nada, onlar bizim başımızı bu belâlara sokan adamlar zaten. Bizi sonu gelmez kanlı maceralara sürüklüyorlar. Bize hiçbir şey kazandırmayacak onlar. Yalnızca kendi banka hesapları kabarcak. Bu baskınların tek amacı nefreti güçlendirmek... kaç tane genç ölürse ölsün. Yahudiler geri saldırıp bizim çocukları öldürünce de sevinçten bayılıyorlar. Bayılıyorlar!»

• «Bağırmaya gerek yok,» deyip ayağa kalktı, benden uzaklaştı. Bir patikaya saptı. Oradan Akbat Cabbar'ın tümü gözüküyordu. Alçak sesle konuştu. «Başka yolu varsa, göster bana.

550

Babam başka bir yol denedi, bu yüzden onu mahvettiler. Şu korkunç yerde yaşamaya daha ne kadar dayanabilirsin? Bizim kendi hayatımız ne olacak, İsmail?»

Ayaklarım üzerinde öne arkaya sallanmakta, elimi alnıma vurmakta olduğumu fark ettim. Midemden yukarı, boğazıma doğru korkunç bir acılık yükseldi. "Tuzağa düştüm!" diye bağırdım. «Tuzağa düştüm!»

«Tuzağa zaten düşmüştük, İsmail! Doğduğumuz günden beri!»

«Tuzağa, düştüm!» diye' tekrar tekrar bağırmayı sürdürüyordum. Sonunda kendi sesimin yankıları beni korkuttu. Sinirlerim uyuştı.

«Doğru,» dedi Nada. «Ben de ihtilâl pek o kadar inanmıyorum. Ama artık biraz da beni dinlesen fena olmaz, kardeşim.»

Söyleyeceği sözlerden korkuyordum.

«Gel, biraz yukarı tırmanalım, kampı göremeyeceğimiz bir yere oturalım,» dedi.

Elimi tutmasına izin verdim. Tırmanma konusunda her zaman öyle usta olagelmmişti ki..., çıplak ayakken bile. Demin gösterdiğim o patlama beni garip biçimde dermansız bırakmış- . ti. Başımı eğdim, dudağımı çiğnemeye koyuldum.

Nada kendinden çok emindi. «Kendin için ağladığına göre, benim için de ağla,» dedi. «Ben bütün ömrüm boyunca bir tek rahat soluk alamadım. Zihnim, sesim, isteklerim her zaman bir hücre içine kilitlendi. Evimizde ailemizin toplandığı odaya girip bir söz söyleyemem. Ömrüm boyunca bir kere bite orada yemek yiyemem. Tek başıma, kuyu başından uzağa gidemem. Hiçbir zaman gerçek bir kitap okuyamayacağım. Yakınlarda bir erkek varsa şarkı söylememe, gülmeme izin verilmez... kardeşim bile olsa. Bir erkek çocuğa şöyle hafifçe bile dokunamam. Tartışmama izin verilmez. Söz dinlememezlik edemem... haklıysam bile. Bir şey öğrenmeme de izin verilmez. Ben yalnızca başkalarının izin verdiği şeyleri söyleyebilir, yapabilirim.

«Tabah'tayken bir gün küçük bir Yahudi kızı görmüştüm. Annesi ve babasıyla birlikte yolun üstünde otobüs bekliyordu.

551

Elinde bir oyuncak bebek vardı. Onu bana gösterdi. Bebek çok güzeldi ama, gözlerini açıp kapamaktan, sırtüstü yatırıldığı zaman ağlamaktan başka bir şey yapamıyordu. İşte ben o bebeğim.

«Söz dinle... çalış... zevk dediğin şey nedir, İsmail? Ah, benim sevgili kardeşim, seni sevinç içinde Tabah derelerine koşup şarap şişelerini ararken görmüşümdür ben. Şimdi de, odaya girip babama bile söz söylediğini görüyorum. Okuduğunu görüyorum. Okuyabilmek ve bu yüzden tokat yememek ne büyük bir şey! Her gün otobüsle Ramle'ye gidişini izlemiştir... otobüse binişine... uzaklaşışma bakmışımdır. karanlık basana kadar gelmezdin! Ağabeylerimle birlikte Lydda'ya, sinemaya giderdin. Ben bir köşeye siner, ağladım. El Burak'a biner, babamın arkasına oturur, gezerdin. Ellerini babamın bedenine sarardın. Rüzgârın altında dörtnala giderdiniz. Hatırlıyorum... hepsini hatırlıyorum...

«Ben ise duyguları olmayan bir hamur gibi yoğuruldu. Tüm duygularım kontrol altına alındı, çocukluğumdan beri esir edildim... utanç... ayıp... tokat ...ayıp... ayıp... ayıp. Vücudum bile kendimin değil. Vücudum babamın onurunu ve namusunu korumak için var. Benim değil! Onu hiçbir zevk için kullanamam. Satılıp evlendirildiğim zaman da, kocamın olacak vücudum. O ne isterse onu yapacak. Benim bu konuda hiçbir sözüm olmayacak. Demek sen kendini tuzağa düşmüş sayıyorsun, öyle mi, İsmail?» '

«Galiba utanmaya başlıyorum,» diyebildim!1

«Ah, sevgili kardeşim, daha çok şey var söylenecek. Bizim dünyamızda kadın olmak bu kadarla da kalmıyor. Hep bunun acısını çekiyorsun, çekiyorsun, sonunda annem gibi, acı duymaz hale geliyorsun. Annemin tüm duygulan uyuşmuş. O durumda yaşıyor. Ben şimdi erkeklerle, kızlarla konuşabiliyor, şarkılar söyleyebiliyor, gösterilere katılabiliyorum. O gösterilerin ne anlama geldiğinden bana ne? Ben onların bülbülüym. Delikanlılara bakıyor, gülümsüyorum. Yanlarından geçerken onlara değişiyorum. Flört ediyorum. Sabri bana hayatta çok güzel ve tatlı şeylerin de bulunabileceğini gösterdi. Neden tanımayayım ben o şeyleri?»

552

«Bu tür konuşmayı... ' dinleyemem...»

«Sen herhangi bir kızla seviştin mi?»

«Bu soruya cevap verecek değilim.»

«Eee, yaptın mı?»

«Yalnızca dul kadınlarla.»

«Çok mu güzeldi?»

«Nada!»

«Güzel miydi dedim!»

«Eh, bir kere korkuyu yendikten ' sonra, karşında anlayışlı bir dul varsa... giderek büyüyen güzel bir duygu beliriyor.»

«Sen yaptın! Sen hissettin onu! Bana, hiç izin verilmiyor, ama sen onu hissettin! Fırsat bulunca da yine yapacaksın!»

«Bu konuşma, tehlikeli olmaya başlıyor,» dedim.

Nada beni duymadı bile. Trans haline girmişti. Gözlerini yummuş, öne arkaya sallanıyordu. «Gözümün önünde kendimi bir delikanlıyla görüyorum. Onun kim olduğunu bilmiyorum ama, ikimiz yalnız başımıza su kaynağının oraya gitmişiz.

Giysilerimizi üzerimizden atıyor, birbirimizi seyrediyoruz. Ben onun gizli yanlarına bakıyorum. Harika bir şey.»

Gözlerini açıp gülümsedi. «Sen bebekken sana da hep bakardım,» dedi. «Bütün kızlar küçük erkek kardeşlerinin bezini değiştirmeye bayılırlar. Gizli organlarını görebilmek, onlarla oynayabilmek için. Ben bir erkeğe ait her şeyi hissetmek istiyorum. Her şeye dokunmak istiyorum. Her şeyi öpmek istiyorum. Bir erkeğin bana beğenerek bakmasını istiyorum, çünkü beğenilecek biriyim ben de! Ah, Tanm, inanılmaz bir şey olmalı!»

«Nada, lütfen dikkatli ol. Lütfen, lütfen, lütfen çok dikkat et.»

«Ben Hacer gibi, Ramize gibi, Fatma gibi silik ölmeyeceğim. Kafese konulmayacağım.»

«Lütfen dikkatli ol, lütfen dikkatli ol.»

% HÎ %

Omerle Cemil gidince babam aile rüzgârlarının değişmeye başladığını hisseder oldu. Nada evden gittiğinde, yokluğu hemen fark ediliyordu. Bugünlerde de pek sık gider olmuştu Na-

553

da. Nereye gittiğini bilmek için falcı olmaya gerek yoktu. Küçük bülbül, Fedayiin sürüsünün arasındaydı. Hacı bundan hoşlanmıyordu. Bu işi önlemesi şarttı.

Bir sabah, kahvaltıdan sonra babam hepimizi çağırdı. Bunu böyle sabah saatinde yapması alışılmadık bir şeydi. Birer birer odaya girdik, diz çöktük, elini öptük. Kemal'le ben onun iki yanında yerlerimizi aldık, kadınlar duvar dibindeki taburelere sıralandılar.

«Nada,» dedi İbrahim. «Ayağa kalk.» Nada kalktı.

•«Sana Amman'da bir Birleşmiş Milletler yetkilisinin evinde is bulduğum için çok şanslıyım. Kendisi büyük ve saygın bir Suriyeli. Bay Hamdi Osman. Dini gerçi Alevî ama, UNRWA'da yine de çok takdir edilen bir insan. Üç küçük çocuğu var. Sen onlara bakacaksın. İki ayda bir kere eve dönüp bizi görebilmen için anlaşmaya vardım. Bu birçok bakımdan senin için şanslı bir durum. Osman'lar çok iyi insanlar. Batıda epey se-yahatlılar yapmışlar. Burası çok fazla kalabalık. Orada ise sana bir oda verilecek, o odayı yalnızca iki kızla paylaşacaksın. Buna çok sevineceğini biliyorum. Eee, Nada, sevindin mi?» «Evet, baba.»

«iyi. Ben de senin sevindiğine sevindim. Sukori ailesinin şerefi her zaman senin beyninde ve yüreğinde canlı olacaktır, bundan eminim. Gitmeden önce, namus tedbiri olarak annen saçlarını kesecek, bundan böyle de halk içine çıktığında peçe takacaksın, Haydi hazırlığa başlayalım. Bay Osman'la hanımı birazdan seni almaya gelecekler.»

Hacı İbrahim ayağa kalkıp odadan çıktı. Kadınlar hemen ağlaşmaya başladılar. Bir tek Nada ağlamadı. Kimsenin gözlerinde bu derece büyük bir öfke gördüğümü hatırlamıyordum. Hacer makası alıp onun güzelim gür, kumral saçlarını keserken Nada hiç hareketsiz durdu, saçların ayakları dibine düşüşüne baktı. Kafası traş edilip dümdüz olunca annem onun başına bir mendil bağladı, sonra eşyaları hazırlamak üzere odaya koştu.

554

Yalnız kalmaya ihtiyacım vardı. Doktor Mudhil'le bile konuşmak istemiyordum. Günah Dağı'na çıktım. Peygamber günahımı affetsin ama, inanın bana, Hacı İbrahim'den nefret etmeye başlamıştım. Nada'nın resmi Cemil'le Ömer'in yanına asılacak değildi. O, yalnızca evden gidiyordu, o kadar.

Kafamda bir milyon kurtarma planı birbirini kovalıyordu.

Amman'a gidebilirdim. Nada'yı kaçırdım, ikimiz birlikte

uzaklaştık buralardan. Çöle girer, El Sirhan Bedevilerine sı-

1 ğmırdık. Öff. lanet olsun! Nada'yı hemen yaşlı Şeyhle evlen-

dirirlerdi onlar.

Ya Beyrut? Seyahat kâğıttan için para bulmak zordu. Çalabilirdim. Zaman ve planlama gerekiyordu... Lübnan'a gidersek kendi halkımızın arasına karışamazdık. İbrahim duyar, peşimize düşerdi.

Kahire. Ama- bir delikanlının yanında bir kadınla o kadar yola gitmesi olanaksızdı. Zaten Mısır'a da giremezdik.

Başka bir mülteci kampına kaçsak? Bu fikir beni çok tiksindiriyordu.

Şam. Cesaretimizi toplarsak, Şam'a yürüyebilirdik. Ama... kaçak sayılırdık orada. Kamptan birkaç kişi bunu denemiş,

Şam'da hapse atılıp işkence görmüşlerdi. Nada'nın da ırzına geçerlerdi.

Neresi kalıyordu gidecek? Tuzağa kısılmıştık! Esirdik biz! Bağdat... öff, çılgınlıktı bu gerçekten. Ah, Tanrım!

Tanm!

* * *

«Nada Amman'a gittiğinden beri benimle konuşmadın,» : dedi babam.

• «Özür dilerim, baba.»

; «Nada'ya çok zalimce davrandığımı düşünüyorsun.»

«Hayır, çok iyi ve sevecen bir baba gibi davrandınız.»

Bana bir tokat attı ama acısını hissetmedim bile.

«Ne istiyordun kızkardeşin için? Akbat Cabbar'da geçecek bir hayat mı?»

«Bilmiyorum.»

«Hadi, hadi, İsmail, sen her şeyin cevabını bilirsin. Ne is-

555

tiyorsun kardeşin için? Kızları arasına neden alıyorlar sanıyorsun? Soylu ihtilâlin hatırına mı?» «Bilmiyorum.»

«Beyrut'ta iki ablan var. Onların iyi insanlarla evlenmelerini ben ayarladım. Şimdi- kocalarının, çocuklarının, ailelerinin yamndalar. Onları iyi yerlere yerleştirdim. Nada için ne yapabilirim? O benim sonuncu kızım. Böyle bir yerde ona ne tür bir hayat hazırlayabilirim? Onu iyi bir evlilikle bir yere vermek istemez miyim sanıyorsun?»

«Lütfen izin ver, Nada'yı Beyrut'a götüreyim,» diye yalvardım. «Ömer iş buldu. Ben de bulurum. Nada'ya bakarız. Onu korur, iyi bir koca buluruz.»

«Bensiz mi? Kızımı yollamak, ha? Fedayiin gibi konuşuyorsun. Aileyi dağıtmak, ha? Ölmesine izin vermek! Fedayiin bu genç kızları kandırıyor, onları güzel küçük kuşlar haline getirip orospu yapmak istiyorlar. Ailelerimizi mahvediyorlar.»'

«Evet, taba, hayır, baba, evet, baba, hayır, baba.» «Çabuk buraya dön!» «Peki, baba.»

«Nada'nın -namusunu korumak için yapılabilecek en iyi şeyi yaptığımı yakında anlayacaksın.» «Evet, baba.»

«Sen de bu halinden kurtulmalısın. Her zaman yanımda kalmalısın, İsmail.» «Peki, baba.»

Hacı İbrahim'e Nada'nın kendine sevdiği bir adam bulmasına, Akbat Cabbar'da bir aile kurmasına izin vermesini söyleyemedim bile. Zaten bu yüzden fedayiin tarafına kaymıştı kız... katille-r arasına karışmıştı.

Babam bunu asla anlayamazdı. Zaten amaçlarının dürüst olduğundan da emin değildim. Gerçekten bir delikanlının Nada'yı kaçıracağından mı korkuyordu? Yoksa Akbar Cabbar'ı özür olarak kullandığı sürece onu evlendirmekten kurtulduğu için seviniyor muydu? Nada'yı bırakmamak için kendi kendine bir yalan uyduruyordu belki de. Sanıyorum onu gizliden gizliye, pek de sağlıklı olmayan bir sevgiyle sevmekteydi.

556

SEKİZİNCİ BÖLÜM

«Selâm İsmail,

Sonunda eski dostun Sabri Salama sana seslenebiliyor. Bu mektubu aylardan beri parça parça yazıyordum ama, güvenilir birini bulup doğrudan senin eline teslim etmesini ayarlamadan yollamaya cesaret edemiyordum. Az sonra göreceğin gibi içinde bir hayli gizli kalması gereken sırlar var.

Sevgili, soylu, merhametli baban Hacı İbrahim'e selâmlar olsun.

Cömert ve sevgi dolu ağabeylerin Kemal ve Ömer'e selâmlar olsun

Bu kutsal fırsatla babandan beni hırsız bilmemesi için ricada bulunmak istiyorum. Silâhların satışından borç olarak aldığım parayı kuruşuna kadar günün birinde geri ödemek niyetindeyim. Hemen şu anda ödeyemiyorum ama, zamanı yaklaşıyor.

İki yılı aşkın bir zaman önce sizden ayrıldıktan sonra başımdan geçen serüvenler Denizci Sindbad'ı solda sıfır bırakır.

O silâhları gözüpek bir aracıya sattıktan sonra sının geçip Amman'a gittim, bilgili bir kamyon teknisyeni olduğumu çevreye duyurdum. Çölde ve Şam yolunda kamyonlar sık sık bozulup kaldığı için, onarım karşılığında beni yanlarına alıp yoluma devam etmemi sağlamam pek de zor olmadı.

Yolculuklarıma iki büyük korkuyla başlıyordum. Birincisi, elimdeki kâğıtlar beni ancak Suriye'ye sokabilirdi. Oraya girince de, bir başka mülteci kampında bulacaktım kendimi. Başka hiçbir yere gidemezdim. İkincisi, yanımda yüklü bir para vardı. Kılığım fakir olsa bile, üstümü arayacaklarını biliyordum. Düşünüp bir yolunu buldum, bu yol çok işime yaradı. Parayı Amerikan banknotları haline çevirdim, hepsini bir araya koyup kıvırdım, bir naylon torba içine soktum ve yut- -tüm. Her gün abdest bozduğumda naylon torbayı temizliyor, tekrar yutuyordum. Üstümü defalarca aradılar, ama para falan bulamadılar. Günün birinde yolculuk yaparsan bunu hatırla.

İlk korkuyu, kamyonumuz Deraa kapısından Suriye'ye gir-

557

diğinde yaşadım. Beni hemen sınır kalesine götürdüler, hapse tıktılar, birkaç gün boyunca sorguya çektiler. Sorguya çekmelerinin hiçbir nedeni yoktu. Tek neden, sınır nöbetçiliğinin çok sıkıcı olmasıydı. Askerler seninle oynama fırsatını bulunca, kolay kolay yakarı bırakmıyorlardı. Tek korkum, parayı yutarken veya çıkarırken yakalanmaktı.

Her neyse, sınır komutanı olan Suriyeli yüzbaşıyla dost olmayı başardım. Bir hafta daha onun konuğu olarak kaldıktan sonra, Şam'a gitme izni kopardım. Yanıma da güvenli yolculuk yapmamı sağlayacak bir mektup verdi. Ayrıca kendisini her zaman minnetle anıyorum, çünkü zengin bir tüccar olan kuzenine yazılmış, beni tanıtan bir mektup daha verdi. Kuzeni, hizmetkârıyla yalnız başına yaşayan bir adamdı. Bu, gerçekten büyük şans oldu, çünkü aksi halde bir mülteci

kampına girip oraya kapanmam gerekecekti. Suriyeliler, Filistinlilere hiç göz açtırmıyorlar. Gerekli kâğıtlar üzerinde yokken yakalanırsan üç yıl hapis cezası yiyorsun.

Başlangıçta, herhalde bana Allah yardım etti diye düşündüm. Tüccar hem şoförlüğünü hem hizmetkârlığını yapan adamı daha yeni kaybetmişti. Beni yanında tutması kendi açısından büyük risk olsa da, başlangıçta bana büyük merhamet gösterdi. Ne yazık ki onun konukseverliğinden kurtulmanın yolunu bulmam birkaç hafta sürdü. Beni korkutuyor, teslim edeceğini söyleyip, şantaj yapıyordu. Anlıyorsun, değil mi? O kadar iyi teknisyendim ki, beni kaybetmeyi hiç istemiyordu.

Bir başka sorunum da Lübnan'a girmenin yolunu bulmaktı. Bu iş bir Filistinli için çok büyük tehlikeydi. Lübnanlılar kendi sınırlarını çok dikkatli koruyorlardı. Yakalanırsam, daha da uzun süre hapse atarlardı beni.

Nasıl çözecektim bu büyük sorunları? Bir gece tüccarı bir partiden evine getiriyordum. Çok sarhoştı. Kendini bilmiyordu. O anda Allah bana bir mesai yolladı. Aynı zamanda ona fedailik de yaptığım için tabancam Vardı. Onu vurduğum, cesedini çok gizli bir yere gömdüm, sonra bir başka hizmetkârın kâğıtlarını çaldım ve arabayı Lübnan sınırına sürdüm. Üzerimde şoför üniforması vardı, kâğıtlarım gerektiği gibiydi, üstelik altımda bir Amerikan Cadillac arabayla gidiyordum.

558

Sınıra vardığımda Lübnanlıların benimle oyun oynamak istediklerini hemen anladım. Onlara, Beyrut'a efendimi almaya gittiğimi söyledim, zamanında yetişemezsem kendileri için çok kötü olacağını belirtip uyardım. Beni bir subaydan ötekine yollamaya başladıklarında, ataklık edip efendime telefon etmek istediğimi söyledim. Bu blöfü yuttular, geçmeme izin verdiler. Ah, ismail, bu kadar şahane bir otomobili terketmek 1 bana çok ağır geldi, ama onu tutarsam yakalanacağımdan emindim. Her neyse, üzerindeki bütün değerli parçaları aldım. Taşıyabileceklerimin hepsini. Onları sata sata Beyrut'a kadar ulaştım.

Bir kere Beyrut'a vardktan sonra saklanmak daha kolay oldu. Kentin çevresinde pek çok mülteci kampı var ve Filistinlilerin serbestçe gidip gelmesine izin veriliyor. Bunun ne- deni, varlıklı Lübnanlıların bütün pis işlerini bizim yapıyor .'. olmamız. Onlar çok zalim bir halk aslında. Özellikle de Hristiyanlar. Başımıza gelen bu talihsizlikten ötürü bizi küçümsüyor ve amansızca sömürüyorlar.

Sana bir Lübnanlı şakası: Kimin bir pantolonu vardır? Cevap: Dört Filistinlinin.

Lübnanlıların tek düşündüğü para kazanmak. Günün birinde Suriyelilerden olduğu gibi onlardan da öcümüzü almamız gerekecek.

Burada mülteci kampları bile tam anlamıyla güvenli değil. Kampların içi kabile kabile ayrılmış durumda. Yabancılar hemen dikkati çekiyor ve onlara kuşkuyla bakılıyor. Çünkü birçok fakir Lübnanlı da kamplara sızıp mülteci gibi görünmeye, vesika karnesi almaya bakıyorlar. Ayrıca, kardeş Filistinliler arasında bile dikkatli davranmak gerektiğini öğrendim, çünkü benim gibi kağıtsız dolaşanlara şantaj yapılabilir.

Gençlerin kurduğu çeteler kamplarda kol geziyor, herkese korku salıyorlar. Korkak Lübnanlılar onların fedayii çetesi olarak örgütlenmesine izin vermiyor, kendi sınırlarından İsrail'e baskın yapmalarını da istemiyorlar. İnan bana, İsmail, günün birinde Lübnanlılar da katılacak bu savaşa.

Atak bir hareket yapmam gerektiğini anladım. Aşağıya inip rıhtımda oyunumu oynamam gerekiyordu. Orada Avenue 559

de Français diye bir cadde var. Denizcileri çekecek 'gece klüp-leriyle dolu. O caddeyle merkez polis karakolu arasında kalan alanda fahişelik faaliyetlerinin çoğu toplanmış durumda. Denizcilerden ve turistlerden başka bir sürü zengin Suudi ve Kuveytli de oralarda dolaşıp eğlence arıyor. Özel hizmetlerin verildiği bu tür yerlerde durum nasıldır, bilirsin. Dikkatli olmazsan araçlar seni öldürür. Herkes yabancılara karşı her an tetiktedir.

Bir polis dedektifine rüşvet verdim, beni yanına alıp barları dolaştırmasını, herkese tanıtmasını, polis koruması altında olduğumu ve tehlikeli olmadığımı duyurmasını istedim. Ondan sonra paramın birazını birkaç kıza harcadım. Bunların çoğu Avrupalı kızlar. Burada göbek atmayı biliyormuş gibi görünmeye çalışıyorlar. Bu işi pek beceremiyorlar ama herkes, özellikle de Suudiler sarışınları çok seviyor. Böylelikle bir süre sonra Miami Kulübü'nün sahibiyle dost oldum, adamın otomobillerini tamir etmeye başladım, çok işine yaradım. O arabalarla esrar taşıyordu.

Miami Kulübü'ndeki ve yakın bir oteldeki üslerimden, gemilerin hareketini gözetiminde tutabilecek durumdaydım. Bu iş sabır gerektiriyordu ama, sonunda Gazze'ye gitmek üzere olan bir Portekiz şilebi buldum. Nasıl mı buldum? Bir gece kulübe birkaç Portekizli denizci geldi, az sonra kızlarla benim otelde bir parti yapmaya gittiler. Bir tanesi çok sarhoş olduğundan, dönemeyip otelde kaldı. Kızı iyi tanıyordum. Ona adamı soymaması için ricada bulundum, sonra kendim alıp gemisine geri götürdüm. Geminin kaptanı çok memnun oldu. Benim durumumu konuştuk, beni gemiye kaçak yolcu olarak alıp Gazze'ye götürmeyi önerdi. Bu işe, karşılık cebimde ne kadar para kaldıysa ona vermem gerekiyordu. Ne yapabilirdim, kardeşim? Bir kere gemiye binip limandan ayrıldıktan sonra adam beni köpekbalıklarına da atabilirdi. Ona parayı peşin vermek zorundaydım. Gemi çok eskiydi. Motor dairesi de kötü durumdaydı. Hünerimi orada gösterdim, kaptanı etkiledim. Ondan sonra aramızda gerçek bir dostluk gelişti, kaptan sözünde durdu ve beni Gazze'de indirdi.

Bir haftalık aramadan sonra ailemi Refah Kampı'nda bu-

labildim. Orası Sina ve Mısır sınırında bir yerdeydi. O gün be-- nim en hüzünlü günüm oldu. Ah, sevgili kardeşim İsmail, düşündükçe, hayalimde canlandırdıkça hâlâ ağlıyorum. Sevgili babam, Allah ruhunu sadetsin, veremden ölmüştü. Filistin'in en büyük tamir teknisyeni olan öyle bir adamın, bu tür sefil bir yerde ölmesi! O sağken ailenin durumu fena değilmiş. Şimdi ise halleri feciydi. Kabilemden on altı kişi iki odada yaşıyordu. Odalar oluklu saçtan yapılmıştı. Çocuklardan üçü babamla birlikte ölmüştü. Yansı da hastaydı. Refah Kampı Ak-bat Cabbar'dan hem daha büyük, hem de çok daha kötü.

Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin, diye soracaksın, değil-mi? Çünkü Ürdünlüler hiç değilse serbestçe gidip gelmemize izin veriyorlardı. Gazze şeridi bir baştan bir başa tıklım tıklım insan dolu ve Mısırlılar da burayı koskoca bir cezaeviymiş gibi yönetiyor. 'Bizi hayvanlar gibi kapatıyorlar buraya. UNR-WA gelmeden önce halkımız Mısırlıların gaddarlığından öyle bezmiş ki, başkaldırmaya dermanları bile kalmamış. Bereket versin bizi açlıktan koruyacak kadar erzak karnesi bulup toplayabildim.

Burada fedayiın çetelerine katılma teşviki Akbat Cabbar' dan daha güçlü. Yalnız fedayiinden olanlar iş bulabiliyor, ayrıca onlara yüzde beş yüz daha fazla ücret ödeniyor. Durmadan baskınlar yapıyorlar ama, habire kaybettiklerini, pek başarı kazanmadıklarını görmemek için insanın budala olması gerekir.

Böyle tajr yerde ne yapılabilir? Mısır ordusunda sırf Filistinli komandalardan kurulu bir özel birlik olduğunu öğrendim. Siyonistlere karşı yapılacak kutsal savaşa hazırlanan bir birlik. Mısırlılar o birliğe katılanlara, Mısır'a girebilmek için seyahat belgesi vereceklerini vaatmişler. Gerçi Mısırlılara güvenmiyordum ama, başka çare de yoktu. Sevgili annem, eskiden kalma değerli koleksiyonunun en son mücevherlerini de sattı. O parayla birliğin komutanlarından birine rüşvet verip beni taşıtlara görevli çavuş olarak askere almasını sağladım.

Bu benim de, ailemin de hayatını kurtardı. Askere normal komando olarak katılsaydım, herhalde şu sıra sana bu mek-

561

tubu yazıyor olamazdım. Çavuş olan, veya daha yüksek rütbelerde bulunan kimseler baskınlara katılmak zorunda kalmıyorlar. Baskınlara yalnızca erlerle onbaşılar gidiyor. Siyonist kurşunlarıyla ölmeyenlere subayları öyle kötü davranıyor ki, çoğu sonunda askerden kaçıyorlar. Ama o da onların sorunu. Ben bir kere garaja kapağı attıktan sonra, paralar gelmeye başladı. Sevgili ailem için karaborsadan erzak karneleri almayı başardım. Bir sürü başka şeyler de aldım onlara.

Sonunda şans bizim de yüzümüze güldü, General Necip, Albay Nasır ve özgür subaylar, o kötü Mısır kralını başlarından attılar. Subaylar hükümeti devralınca, Süveyş Kanalı kıyılarındaki İngiliz askerî mevzilerine birçok baskınlar yapılmaya başlandı. Bu saldırılar gerçi öyle umduğumuz kadar başarılı olmuyorsa da, yeni hükümet olsun, onlara dostça davranan basın olsun, kazanılan başarıları övüp büyütüyordu. Mısır halkı bu işten çok hoşlanmaktaydı. Özellikle fazla kayıp verdiğimiz bir baskından sonra General Necip bizi Kahire' ye getirdi, geçit töreni yaptırdı, Filistin birliğine bir liyakat madalyası verdi. Kendi eliyle. Ben bu arada yine bir komutanı rüşvetle kandırmayı başardım, beni ordudan terhis etti, Kahire üniversitesine kaydoldum.

Bak, saıa açıkça söylüyorum, İsmail, üniversite o kadar da harika bir yer değil. Bir tek yatakhane elli erkektik. Yataklarımızın arasında birer başucu masası vardı. Yıllardır temizlenmemiş olan bu oda çok kötü kokuyordu. Daha ilk gece tüm elbiselerim ve paralarım çalındı, derse pijamalarla gitmek zorunda kaldım. Derslerin parasız olmadığını, hocaların da hepsinin rüşvet yediğini öğrendik. İyi notlar, zenginlerin çocuklarına aitti. Bunun nedenini açıklamam gerekiyor mu? Bizler meteliksiz Filistinliler olarak buranın süprüntüleri sayılıyorduk. Mısırlılar bizi çok hor görüyordu. Bizden nefret ediyor, hepimizi Gazze'de, kilit altında tutmak istiyorlardı, Arap birliği, okul taksitlerimizi ödüyor, bize aydan aya küçük bir para veriyor, biz de bununla ancak yiyeceğimizi alabiliyorduk. Sonunda bu desteği de kestiler, biz de yatakhanelerden atıldık.

Kentin hemen dışında bir mezarlık var. Boyu beş mil ka-

562

dar. Orada binlerce kocaman mezar duruyor. Ölüler Kenti diyorlar o mezarlığa. Mezarların arasında da hemen hemen bir milyon insan ' yaşıyor. Çoğu oradan başka yuva görmemişler ömürlerinde. Dört arkadaşımın birlikte, ayda altı Mısır lirası karşılığında orada irice bir mezar kiralamayı başardık. Çok fakirdik. Açlıktan ölmek üzereydik. Bu yüzden, Arap Ligi. binaları önünde gösterilere başladık. Bu gösterileri o kadar çok tekrarladık ki, sonunda burslarımızı ve ödeneklerimizi tekrar verdiler.

Para ondan sonra da defalarca kesildi. Her sefer gösteriye kalkıştığımızda yanımıza yeni Filistinliler de katılıyordu. Ben de, bu yeni dostlarım da, cezaevlerinde çok yattık. Ben altı kere tutuklandım. Ama yine de vazgeçmiyorduk. Faud Üniversitesi'nde ve başka yerlerde bulunan diğer Filistinliler de bizim kadar kötü durumdaydı. Zamanla bir Filistinli Öğrenciler Birliği kurduk. Müslüman Kardeşler o sıra yeni hükümeti devirmeye çalışıyordu. Biz de onlara katıldık.

Birkaç kişiyi kurban verdik ama, örgütümüz güçlendi.

Bir yıl kadar önce, Müslüman Kardeşler, Albay Nasır'a suikast yapmaya kalkıştı. Nasır, General Necip'i devirdi, o girişimi onun desteklediğini ileri sürdü, sonra da demokratik hükümeti kendi eline aldı. Bizim öğrenci örgütünün liderlerinden

ben ve üç arkadaşım, altmış dört günümüzü yine hapiste geçirdik. O zaman içinde kardeşlerimiz durmadan gösteriler yapıyorlardı.

Günlerden bir gün Doktor Muhammed K. Muhammed bizi ziyaret etti. Kendisi Filistin Mülteci Yardım Derneği'nin soruim-lusuydu. Onu düşmanımız sayıyorduk. Çünkü hükümetin oyuncağı olduğuna inanmıştık. Ne kadar yanılmışız! Filistin halkının gerçek ve soylu lideri o aslında! Nasır'ı, öğrencilerin ihtilâllerde mızrak bası olduğuna inandığını, bizlerin Yahudileri silecek kutsal savaşta değerli müttefik olacağımızı söylediğini anlattı, inanır mısın, dördümüzü serbest bıraktılar, sonra da Albay Nasır'ı ziyaret etmek üzere alıp götürdüler!

Eğer yeryüzünde de bir Tanrı varsa, herhalde Albay Cemal Abdül Nasır olmalı. Ben, Sabri Salama, kendimi o büyük

563
adamın karşısında buldum! Bizimle tam ve gerçek bir banş yaptı. Bize birçok sırlar açıkladı. Fedayiin artık serbestçe seyahat edebilecek, Gazze'ye girip çıkabilecek. Onlara çok büyük ikramiyeler ödenecekti. Birlikler toplanıp eğitildikleri anda hemen çatışmalara yollanacaklardı. Sonra bize sırların en büyüğünü de söyledi. Çekoslovakya'dan koskoca bir parti silâh gelmekte olduğunu anlattı. Siyonistlerin deniz hatlarını Tiran Boğazı'nda çoktan kesmişti. Yakında Süveyş Kanalı'nı da İngilizlerden alacaktı.

Çok yakında hepimiz birleşeceğiz, İsmail. Bütün Araplar Mısır'ın bayrağı altında toplanacak. Ben artık Doktor Muhammed K. Muhammed'le birlikte seyahatlar yapıyorum. Çeşitli Arap ülkelerini, bu hareketi desteklemek, Fedayiin için cömert bağışlarda bulunmak üzere inandırmaya uğraşıyoruz. Yakında artık köpek durumundan kurtulacağız. Köksüz, serseri dilenciler olmayacağız. Suriye ve Irak gibi birtakım düşüncesiz devletler bizi kandırdıklarını sanıyor. Filistinlileri kendi amaçları için kullanmaya bakıyorlar. Ama sonunda biz onları kandıracağız, çünkü hepimiz birleşecek, kendi kaderimize hâkim olacağız.

Eğer kulağına Ebu Rommel diye bir isim gelirse, bil ki o benim. Bu ismi, II. Dünya Savaşı'nda Mısır'ı kurtarmasına çok az kalan büyük Alman komutanının adına dayanarak, kendime ihtilâl adı olarak aldım. Sana da Fedayiin grubunda çalışmanı şiddetle öneririm. Çocukları silâhlendirme işinde çok para var. Babana söyle, borcumu yakında ödeyeceğim. Beni bir daha gördüğünde kendi arabamı sürüyor olacağım, kolumda da altın bir saat olacak.

Artık gidiyorum, sevgili dostum İsmail. Seni büyük ihtilâl adına bir kere daha selâmlarım. Allah soylu Doktor Muhammed K. Muhammed'e sağlık ve başarı versin, Albay Cemal Abdül Nasır'a, Peygamberden bu yana gelmiş geçmiş en büyük Arap liderine sağlık ve basan versin. Arap halkını kaderlerine o götürecektir.

Yahudi domuzlar tarafından şehit edilen ağabeyin Cemil için çok gözyaşı döktüm. Günün birinde Tel Aviv'i kül olmuş

554
göreceğiz. Akdeniz, Yahudilerin kanından kıpkırmızı kesilecek! Zafer bizimdir!

Ailenin geri kalanlarına içten selâmlarımla,

Ebu Rommel

DOKUZUNCU BÖLÜM

Nada'nın ani gidişi kadınları şoka sürüklemişti. Hamdi Osman'ın şoförlü, beyaz renkli Birleşmiş Milletler arabasına binerken Nada, onların gözyaşlarına katılmayı da reddetmişti. Hamdi Osman'la karısının karşısında, gözleri yere inik, durdu, takdim edildi, incelendi. Karşılıklı güvenceler verildi. Nada'nın iyi nitelikleri ilk defa olarak babam tarafından dile getirildi. Hamdi Osman da buna karşılık kıza iyi bakacağına söz verdi.

Şoför, Nada'nın tek bohçasını aldı, Nada ve Bayan Osman dışarı çıktılar, erkekler aralarında son konuşmalarını da yaptılar.

Nada bir an çaresizlik içinde çevresine bakındı. İsmail yoktu! Bir an için yıkılacağını sandı ama, bu acıyı da sessizce göğüslemeyi başardı.

Ömrü boyunca iki kere kamyon arkasında yolculuk yapmış olan Nada, otomobile hiç binmemişti. Bu durum, ve bir de Bayan Osman'ın çok değişik bir inşân oluşu, onun ruhsal durumunu kısa zamanda üzüntüden meraka doğru kaydırdı. Kampa otomobil girdi mi, bir anda sokak çocukları etrafına toplanırdı. Osman'ın şoförü onları istenmeyen sinekler gibi dağıttı. Hacer'in, Ramize'nin ve Fatma'nın gözyaşı dolu suratları pencerelerdeydi. Onlar kapının önüne çıkarken, Hacı İbrahim evin içinde kalmıştı.

Nada üç çift meraklı gözün kendi üzerinde olduğunu biliyordu. Garip ama, kelliğin ona aşağılık duygusu vermesi beklendiği halde, Nada kendisinin çok güzel olduğunu da biliyordu. Mendilini kafasında düğümledi, çenesini yukan kaldırdı.

Jericho'dan geçerlerken içine bir sevinç duygusu doldu. Hamdi Osman'la gözgöze geldi. Adamın yüzünde, özenle geliştirdiği bir can sıkıntısı ifadesi vardı. Bu kadar büyük bir.

565

adam, herhalde durup dururken Nada'yı almak için buralara kadar kendisi kalkıp gelmezdi. Bunu Nada'nın babasının saygınlığı yaptırmıştı ona. Şoförüne Allenby Köprüsü'nde sıra bekleyen arabaları sollayıp, barikattan hemen geçmesini emrederken, sanki devlet başkanı gibi kendinden emindi.

«Durdurun arabayı!» diye bağırdı Nada birden.

«Ne?»

«Lütfen... bu benim kardeşim, İsmail!»

Osman büyük bir jest yapıp elini salladı, Nada arabadan fırladı, kendini kardeşinin kollarına attı.

«Ah, bana veda etmeyeceksin sanmıştım.»

«Ötekilerin arasında veda etmeye dayanamazdım,» dedi İsmail.

«Seni seviyorum, İsmail.»

«Ah, Tanrım... saçları...»

«Saçlarımı kaybettimse ne fark eder... kafam hâlâ yerinde ya! Üzülme, sevgili kardeşim, bak ben üzülüyorum. Anlıyor musun? Üzülüyorum.»

Araba gürültüyle ilerlerken Nada, İsmail'in uzaklaşıp küçülüşüne baktı. Amman'a yaklaşırlarken gerçekten üzgün değildi, içi beklenti duygularıyla doluydu. Bir de özgürlük duygusu belirmişti yüreğinde. Sırtından korkunç bir yük kalkmıştı.

* * *

Hamdi Osman için herkes «Hoş adam» deyip duruyordu. Aslen Suriyeli olan Osman, ülkesini Fransızlar yönetirken eğitilmiş, böyle nazik ve hoş olmuştu. İhtiraslı bir diplomat olmak için de hoş bir insan olmak şarttı.

Birleşmiş Milletler yeni bürokrasiyi kurunca, ikramiye paylaşmaya pek çok kişi koşmuştu. Her ulus, ortaya çıkan memuriyetlerden kendi payına düşeni istemişti. Kalite değil, sayı önemliydi. Hamdi Osman da Suriye'nin bu yeni düzene katkılarından biriydi.

Profesyonel bir Birleşmiş Milletler görevlisi olarak, sıra memurları arasından çabucak üst düzeylere yükselmişti.

Osman, Ürdün'deki UNRWA başlarından biriydi. Gerek Ürdün' de, gerekse Batı Kıyısında saygınlığı vardı. Büyük fişler onun

568

kontrofindaydı. Beş yüz kadar mülteci kampından oluşan küçük bir krallığın başındaydı âdeta.

Kamplardaki tatsız sahnelerle, tatsız kokularla boğuşmak, onun değil, orta sınıf UNRWA görevlilerinin işiydi. Hamdi Osman'ın durumu, Amman'ın tepelerinde kocaman bir villada oturmasını sağlayabiliyordu.

Kent gerçi bir İslâm devletinin başkentiydi ama, buraya uzun süre İngilizler egemen olduğundan, Müslümanların alkol yasağı çok gevşemişti. Bu miskin, her yerden uzak kentte hayat çok sıkıcıydı. Büyükelçilikler, Birleşmiş Milletler ve birkaç diğer yabancı kuruluş, umutsuzluk içinde birbirine sarılıyor, kendilerini kent halkından ayırıyor, Amman'ın tozuna, toprağına bulaşmadan yaşamaya çalışıyorlardı. Tek eğlence, ardi arası kesilmeyen kokteyl partileriydi. Büyükelçileri karşılamak ve geçirmek için kokteyl partileri, birinci ve ikinci sekreterleri karşılamak ve geçirmek için kokteyl partileri, konsolosları, askerî ataşeleri, Birleşmiş Milletler görevlilerini karşılamak ve geçirmek için kokteyl partileri, hepsi bu.

Bastille gününü, 4 Temmuz ABD Bağımsızlık Bayramını, hattâ her ulusun bayramını kutlamak için de partiler veriliyordu.

Yabancı şirketlerin genel müdürleri, ziyarete gelen önemli kimseler, başta gelen Ürdünlü iş adanılan... hepsi davetli listesinde vardı.

Hep aynı insanlar, hep aynı içki içenler, hep aynı sıkıntılı bakışlar. Sohbet de aynı derecede sıkıcıydı. Kimin kiminle ilişki kurduğu dedikoduları, sohbetlerin en heyecanlı konularıydı.

Hamdi Osman da bu kokteyl partilerin bir ürünüydü. Am-man'dakilere bile bayılıyordu. Onun davetleri ötekilerden biraz daha ilginç olurdu. Villası büyük ve güzeldi. Dolapları vergisiz, gümrüksüz içkilerle, nefis mezelerle doluydu. Yiyecekler Fransız aşçısı tarafından bol bol hazırlanırdı. Bütün bunlar, bir yardım kuruluşunun başındaki insana pek yakışan şeylerdi.

Buna rağmen Amman yine de hâlâ bir Arap başkentiydi. Hamdi Osman da hâlâ bir Araptı. Bu yüzden tüm inceliğe ve

567

görgü kurallarına karşın, davetlerde kadınlar bir odaya, erkekler bir odaya alınıyordu.

Bayan Osman, ilerici Arap kadınlarının temsilcisiydi. Fransa'da eğitim görmüştü. Çok şık Fransız giysilerinden oluşan bir gardrobu vardı. Süslü pusluydu. Ama bu süsler üzerinden sıyrıldığı anda, Bayan Osman yine de bir Arap erkeğiyle evli bir Arap kadınıydı. Çalışmak zorunda değildi. Fakat yine de sosyal yaşama bir dereceye kadar katılabilirdi. Kentin tek kulübünün dedikodularıyla zaman geçirirdi. Dünyasının dışına çıkmasına izin verilmediğinden, kafeslerde kuşlar besler dururdu. El sıkışması ve gülümsemesi gerekmediği zamanlarda yüzünde üzgün, sıkın bir ifade bulunurdu.

Yararsız bir hayat yaşayan budala bir kadındı.

Hamdi Osman, evindeki on dört kişilik hizmetkâr kadrosunun hep Filistinlilerden kurulu olmasından gurur duyardı.

Ödediği maaşlar çok düşüktü. Masraf gösteremediği bölümleri de UNRWA bütçesinde biraz oynayarak çıkarabiliyordu.

Hamdi Osman, aslında iyi yürekli olmadığı gibi, cömert de hiç değildi. Hizmetkârları kışla gibi yerlerde yatıp kalkıyordu.

Yaşam koşulları ve iş saatleri çok katıydı.

Şoförü, bahçıvanları, fedaiileri, uşakları hep birlikte, bir yatakhanedeydi. Altı kişilik kadınlar kadrosu ise, perdeli bir kışla diye tanımlanabilecek yerde rahibe yaşamı sürüyorlardı. Bunlardan dördü mutfakta yardımcılık yapıyordu.

Sonra... Bayan Osman'ın özel hizmetkârı vardı, bir de Nada vardı.

Nada, Osman'ların iki kızına ve bir oğluna dadılık yapacaktı. Kızlar üç ve dört, oğlan ise beş yaşındaydı. Nada'nın ilk heyecanı ve kültür şoku geçtikten sonra, işine sağlam ve neşeli biçimde uyum sağladı. Bayan Osman, Nada'nın sonunda kendisini çocuklardan kurtarabildiğini görünce çok sevindi. Bu durumda, kulüpte ve aynasının karşısında daha fazla zaman geçirebilecek demektir.

Osman'ların sevgiye susamış çocukları Nada'dai bir gün içinde, kendi anne ve babalarından ömürleri boyunca alamadıkları kadar sevgi alabiliyorlardı. Nada onlara şarkılar söylüyor, anlayabildikleri masalları okuyor, onlarla gülüyor, hikâyeler anlatıyor, onları kucaklıyor, öpüyordu. Gerekğinde çok

568

sert davranabiliyordu ama, onlara asla tokat atmıyordu. Sesini yükseltmesi, çocukların onu dinlemesine yetiyordu. Çocuklar susmaksızın sorular soruyor, durmadan oyunlar oynama, mak istiyorlardı. Nada bundan yakınmadı. Bütün gün, her saat çalıştı durdu. Yaman bir kızdı!

Bayanın özel hizmetkârından başka, evin esas bölümüne girmesine izin verilen tek hizmetkâr Nada'ydı. Çocuklarla oynamak, onlara yemek yedirmek, gece yatırmadan önce babalarına iyi geceler dilemelerini sağlamak için geliyordu evin bu bölümüne.

Onun da diğer hizmetkârlarla birlikte yaşadığı perdeli bir bölmesi vardı, ama genellikle çocukların oyun odasında yere konmuş bir şiltede yatıp kalkıyordu. «r

«Nada!»

«Nada!»

«Nada!» diye bağırıp ona daha önce ulaşma yarışına giriyordu çocuklar.

«Durun bakalım, üç miniği aynı anda kucagımda tutabilecek miyim!» Tutuyordu da.

Hayat önünde açılıvermişti birden. Üç tane ufacık, çaresiz yaratığın ihtiyacı vardı ona. Üstelik onları Akbat Çabbar'da büyütme zorunda da değildi.

«Neden senin saçın yok, Nada?»

«Siz gülesiniz diye!»

Osman'ların 'villası daha önce yüksek rütbeli bir İngilizin eviydi. Yirmiden fazla odası, ayrıca Osman'ın UNBWA memurlarıyla çalıştığı bir büro bölümü vardı. Memurlardan en kodamanı, özel sekreterlik yapan Bernard Joxe adlı genç bir Fransız diplomatıydı. Bernard, patronunun inceliğini taklit ediyor, patronuna bol bol yağ çekiyordu. Bekardı. Evin ikinci katında bir odada kalıyordu. Bay Osman seyahattayken Bayan Osman için nazik bir kavalye olabiliyor, onu gideceği yerlere götürüp eşlik edebiliyordu. Kokteyl partilerde pek işe yarıyordu Joxe. Herkes onunla flört etmeye hazır. Ama insan yine de, Arap ülkelerinde biraz dikkatli olmak zorundaydı.

569

Kadın hizmetkârların, bahçede duvarla ayrılmış özel bir bölümü vardı. Orada çamaşır ipi, bir de duş bulunuyordu. Arkadaşları Nada'yı, o bahçenin pek de gözlerden uzak olmadığı konusunda uyarmışlardı. Bernard Joxe'un penceresinden bahçenin bir ucu görülebiliyordu. Bu nedenle, namus açısından, insan tedbirli olmak zorundaydı. Nada'nın varlığı eve hayat katmıştı. Bernard Joxe birden küçük çocuklara büyük sevgi gösterir olmuş, onlarla oynamaya, onları havaya atıp atıp tutmaya başlamıştı.

Nada ile Joxe arasındaki konuşmalar hafif ve neşeliydi. Nada daha çok gözleriyle konuşuyordu. Belki de Bernard Joxe, bakire bir Arap ve Müslüman kızıyla oynama tehlikelerini bilmiyor olabilir. Ama belki de biliyordu. Çocuğu bir gülümsemesi, sevimli hareketleri vardı. İhtiraslı bir insan olduğunu pek de saklamıyordu. Oyun başlamıştı.

Nada'nın rüyaları her gece biraz daha tatlı olma yoluna girdi.

Rastlantı eseri karşılaşp birbirlerine değmelerinden çıkıp bir dünya kurdu kafasında. Her ikisi de, birbirine nerede, ne zaman, ne şekilde rastlayabileceklerini büyük bir dikkatle planlamaya koyuldular. Nada'nın bakışları Joxe'u titretiyordu. Bir köşede apansız karşılaşmaları, sürünerek yanyana geçmeleri, Joxe'un gözlerinin, arkasından bakıp onun kıvrılan kalçalarını seyretilmesi, konuşmaya çalıştığında kekelemesi...

Nada geceleri yatağına yattığında, elleriyle onun kendisini kucaklayışını taklit .etmeye çalışıyordu. Budala bir kızsın sen. Bernard Joxe, patronundan çok korkan bencil ve ihtiraslı bir genç. Çok yabancı bir dünyadan geliyor. Birçok kızı sevmiş, birçoklarını da sevecektir. Ben onun için geçici bir hevesten başka bir şey olamam.

Eee, peki ne istiyorsun, Nada? Ebedî aşk mı? Akbat Cab-bar gibi bir çukurda ebedî aşk, ha? O bile nasib olamaz sana. Hacı İbrahim ne verirse onu almak zorundasın. Ne kadar iyi olabilir onun verdiği şey?

Özlediğin nedir, Nada? Kendin de biliyorsun. Burada, İb-lahim'in gözünden uzaktasın. Zaman var, yer var, hazır bir

570

genç var. Yapsam mı? Yapmasam mı? Yapsam mı... yüreği göğsünde gümbür gümbür çarpıyordu... yapsam mı?

Korkarak yapacak değilim. Ya özgürce, vahşice yapacağım, ya da hiç. Yanımda utancı da taşıyarak gitmeyeceğim ona. Yapsam mı?

Nada, öteki hizmetkârlardan çok daha serbest durumdaydı. Duşlarını avlunun boş olduğu, Bernard Joxe'un da odasında bulunduğu saatlerde yapmaya başladı. İnsan biraz kurnazlıkla, bahçenin gözüken tarafına doğru bir ıslak kol,

ya da bacak uzatabiliyordu. Nada onun ne zamanlar bahçeye doğru baktığını içgüdüyle sezer olmuştu. Giderek cesareti arttı.

Bir gün duştan çırilçıplak çıktı, kurulanmaya başladı. Güneşin altında, üst kat penceresinden gözlemlenecek yerdeydi. Başını kaldırıp pencereye bakw, uzun süre gözlerini oradan ayırmadı. '

«Beni deli ediyorsun,» diye sızlandı Bernard Joxe.

«Eeee?» dedi Nada.

«Tehlikeli bir şey, bunu biliyorsun.»

«Eeee?» diye tekrarladı Nada.

«Tanrı aşkına, ne yapmamı istiyorsun?»

«Sen ne yapmak istiyorsun?»

Genç adamın ağzından fırtına gibi bir iç çekişi çıktı, kolları iki yanına sarktı, başı eğildi. Nada gözlerini ondan ayırmadı. Bernard yutkundu. Nada uzanıp onun yanağına dokundu, kendi vücudunu onun gömleğine yasladı, memelerinin biçimini, yumuşaklığını hissetmesini sağladı. Bernard kollarını ona sardı, gözlerini yumdu, mutlulukla inledi.

Öpüşmeleri tatlıydı.

«Hoşuma gitti,» dedi Nada heyecanla.

«Burada durmak istiyorum. Şerefli bir insan gibi davranmalıyım. Şerefli davranmama izin vermiyorsun,» diye mırıldandı Bernard Joxe.

«Söylesene, Bernard, hiç kadınlarla seviştin mi?» «Bu gülünç bir soru.»

571

«Hiç de değil. Beni elde eden insanın ne yaptığını bilmesini ve sevecen davranmasını istiyorum.»

«Nada, bu işin ne kadar karmaşık olduğunu gerçekten anlıyor musun sen?» «Evet.»

«Ben... ben... şey bir sorun olabilir... yani... senin üzülmene, acı çekmene. Âşık olamayız. Benim meslek hayatım var, ailem var... onları düşünmem gerek. Utanç verici bir olay bunların hepsini yıkar.»

«Benimle sevişmek istemiyor musun?» «Elbette istiyorum, ama...»

«Bernard, senden tek istediğim bana sevecen davranman ve birlikte biraz zevkli dakikalar geçirmemiz. Çok iyi vakit geçirmek istiyorum. Eğer sabırlı olursan ben de çok çabuk öğrenirim. Kalbimi kırmaktan, sana sorun çıkarmamdan korkmana gerek yok.»

«Neden, Nada, neden?»

«O uzun bir hikâye, Bernard. Ama aşkı öğrenmem gerek, Bu konuda çocukça davranmaya da niyetim yok.» Bernard sinirli sinirli kıpırdandı.

«İyi yüreklisin, ilgilisin... bunlar hoşuma gidiyor,» dedi Nada. «Seninle sevişelim. Zamanı gelince ben uzaklaşırım.» «Yüzüme bakma, Nada. Baktığın zaman beni mahvediyor-sun. Bana öyle yaslanma...»

Nada dönüp ondan uzaklaştı. «Duş yapsam iyi olacak,»

dedi, yürüdü. «Nada! » «Evet?» «Osman'lar bu gece bir yemeğe davetli. Hindistan Büyük-elçiliği'nde. Çok geç dönecekler.»

«Biliyorum,» diye karşılık verdi Nada. «Bugün çocuklarla çok oynadım. Erkenden uyuyacak kadar yorgunlar.»

«Sen duşunu yap. Odamın kapısını açık bırakacağım.»

Nada'nın vücudunun her yerini öpmekten kendini alamıyordu.

«Çok güzelsin,» dedi Nada. «Sandığım kadar canım yanmadı. Omrümce bu kadar güzel bir şeyden uzak durduğum için ne çılgınlık etmişim! Bernard, tatlı erkeğim benim, çok düşüncelisin.»

«O sensin, Nada. Nasıl bu kadar özgür ve bağımsız olabildin... karmaşıklıktan bu kadar uzak kalabildin?»

«Bundan sonra daha özgür olacağım. Sen de her şeyi deneyecek, bana her şeyi öğreteceksin. Hepsini yapmak istiyorum. Nerelerine dokunduğum zaman heyecanlanıyorsun, söyle bana. Seni nasıl heyecanlandırabileceğimi öğret. Hepsini istiyorum. Seni çiğ çiğ yemek istiyorum.»

«Evet, Nada, evet, evet, evet.»

«Gel, Nada, otur,» dedi Hamdi Osman.

«Peki, efendim.»

Efendi puro kutusundan bir tane seçip kesti, ıslattı, elinde çevirdi, yaktı, bir yandan da konuştu. «Şu son bir ay boyunca çok hayat dolusun.»

«Çocuklarla çok mutluyum,» dedi Nada.

«Yalnız çocuklarla mı?»

Nada adamın bilgi yüzüne baktı. Gözleri biraz zalim, biraz gergin parlıyordu.

«Burada hayat Akbat Cabbar'dakinden çok daha rahat. Umarım çalışmamdan memnunsunuzdur.»

«Çocuklar sana tapıyor, bunu biliyorsun. Başındaki o eşarbi çıkarır mısın, Nada?»

«Saçlarım fazla değil.»

«Bu seni rahatsız mı ediyor?»

«Yo, hayır. Ama bana bakanlar rahatsız oluyor.»

«Peki, çıkarır mısın?»

Nada eşarblı çekip indirdi. Saçları beş altı santim kadar uzamıştı. Nedense bu boy saç, genç kızın görünümünü daha bir dokunaklı, şaşılacak kadar güzel gösteriyordu.

«Gördün mü, beni rahatsız etmedi,» dedi Hamdi Osman. «Tersine, olağanüstü güzel bir kızsın. Saçlarını baban namus uğruna kestirdi, değil mi?» ,

572

573

«Evet, efendim.»

«Ama sen pek de namushı davranmadın, değil mi?»

«Hayır.» Nada bu cevabı kararsızlık ve korku gösterme* den vermişti.

Adam çekmecedan bir ses kayıt makinesi çıkarıp masanın üzerine koydu. «Bunlardan hiç gördün mü daha önce?» diye sordu. «Ne olduğunu biliyor musun?»

«Hayır.»

«İnsanların sesini alıp kaydediyor. Kendi sesini dinlemek ister misin?»

«Bernard'la sevişirkenki sesimi mi?» diye sordu Nada cesaretle.

Hamdi Osman purosunun ucunu ısırdı. Kızın bu sözü onu çok şaşırtmıştı. Sesinde bir hainlikle, «Peki, baban dinlesin ister misin?» diye sordu.

Nada'nın gözlerinden önce ateş çıktı, sonra kız omuz silk-ti. Osman ona uzun uzun baktı. Kendisinden hiç korkmadığı, durumu kontrolünde tuttuğu belliydi.

«Suriye'de yüksek bir UNRWA memuriyeti boşalıyor. Oraya Bernard'ı tavsiye edeceğimi.» «Ceza olarak mı?» «Bu bir terfi.» «Kendisi biliyor mu?»

«Evet. Amman'dan derhal ayrılmaya da hazır.» «Pekâlâ, Bay Osman.» «Pek üzölmüşe benzemiyorsun, Nada.»

«Onu çok özleyeceğim. Ama birbirimize hiçbir vaatte bull! nm amis tık. Onu yanımda tutmaya da niyetim yok.

Zamanın kısa olacağını baştan beri biliyorduk.»

«Şinidi söyle bana, Nada, ne yapacağım seni ben?» «Amman'da, sizin evinizde kalmak isterdim. Çocukları çok seviyorum. Kendim ne zaman anne olurum, bilemiyorum. Olabilir miyim, onu da bilemiyorum. Çocuklar beni çok mutlu ediyor.»

«Bernard'la olan bu durumun çok ciddi. Bereket versin benden başka bilen yok. Bu sırrı böylece saklayalım mı?»

574

«Nasıl isterseniz öyle yapın, Bay Osman. Size yalvarmamı istiyorsanız, zamanınızı boşuna harcıyorsunuz.»

Adam tokat yemiş gibi göründü. Bu kız her geçen dakika biraz daha ilginçleşiyordu.

«Söyle bana, Nada, kendi odan olsun ister miydin?»

«Hiç kendi odam olmadı. Böyle bir şey aklımdan bile geçmedi.»

«Ayarlanabilir. Tabii aramızdaki bu, sır sayesinde. Ben Bernard gibi genç değilim, bunun farkındayım.". , ama beri yandan ben... oldukça olgunum diyebiliriz. Biliyorsun, bayanın programı çok dolu. Özellikle de Perşembe günleri.

Öğleden sonra kuaföre gidiyor, oradan da brıçe gidiyor. Benim önerim...»

«Benimle sevişmek istiyorsunuz.»

Osman güldü. «Amm soğukkanlısın, kjjçük hanım,» dedi.

«Siz de çok çekici bir erkeksiniz, Bay Osman. Karınızın evinde sizinle sevişmek de beni rahatsız etmez. Zaten birçok kadınla sevişiyorsunuz. Ne var ki... bunu sakladığınız sırrın korkusuyla yapacak değilim.»

«Elbette. Allah korusun.»

Nada'nın yüzünde küçük bir Mona Lisa gülümsemesi do- " laştı. «Eğer burada kalacaksam, hafta tatilinden başka bir gün daha izin isterim. O günlerde, mutfaktaki Zeinah benim yerime çocuklara, bakabilir. Çocuklar onu çok seviyor.»

«Amman'da tek basma ne yapmak niye tindesin sen?»

«Fedayün'e katılmak istiyorum.»

* * *

«Bana doğruyu söyle, Nada. Doğruyu istiyorum. Bernard Joxe kadar iyi miyim?»

Nada sırtüstü döndü, gerindi, Osman onun meme başlarının öperken mutlu bir tavırla içini çekti.

«Söyle dedim, hınzır kız, söyle dedim sana.»

«Harikası, Hamdi.»

«Bernard Joxe kadar iyi miyim, söyle.»

«Ben Bayan Osman kadar iyi miyim?»

«Kahpe! Senin gibi bir köylü kızı böyle sevişmesini nereden bilebilir?»

575

Hamdi Osman gerçekten sevişmekte çok ustaydı. Ama kendine bencil biçimde âşıktı. Hep istiyor, istiyordu. Hazır olduğu anda kendini bırakıyordu. Nada o zaman onu sakinleştiriyor, binbir usulle işin zevkine varmak istiyordu.

Yakında buradan gitmesi gerekeceğinin farkındaydı. Evdeki genel atmosfer çok yoğunlaşmaya başlamıştı. Bayan Osman'ın Nada'ya karşı davranışlarında bir soğukluk seziliyordu. Bu iş kadının başına daha önce de üç kere gelmişti. Hamdi Osman kendi de okkanın altına gitmeyi göze almadıkça bu işi dünyada açıklayamazdı. Nada korkmayı reddediyordu çünkü. Ayrıca Nada'dan epey hoşlanmaya başlamıştı. Onu özlüyor, ufak tefek kıskançlıklar hissediyordu. Nada ancak güvenli zamanlarda sevişmeye dikkat ediyordu. Gebe kalmasına yol açacak bir durum da olmamıştı. Osman'la sevişmek, adamın bencilliğine karşın, değişik ve zevkli dakikalar getirmişti ona. Bir erkeği delirtmenin kendisine kazandırdığı kuvveti tanıyordu artık. Harika bir şeydi bu.

Nada'nın gözü Joul'a iliştiği anda, özlemini çektiği derin, anlamlı aşkın bu olabileceğini hemen anladı. Joul fedayinin kometanlarında,ndı. İhtilâl adı, Ebu Azim'di. Cesareti ve kurnazlığıyla tanınıyordu. Sınır ötesine yapılan üç baskına katılmış, sağ dönmüştü. v

Nada onun dış hareketlerine bakıyor, ama içyüzünü görebiliyordu. Onda da İsmail'in ruh okuyan gözleri, keskin zekâsı vardı. Onun kadar duyguluydu. Bu seferki sevgi, saf bir sevgi olacaktı.

Joul, Nada'nın kendisine olan ilgisini iltifat saydı. Peşine birçok kız düşerdi ama, hiçbirisi bir Nada değildi. Başlangıçta Nada'nın ataklığı onu ürkütüyor gibi olduysa da, sonradan onun güzelliğine fena kapıldı. Karşılıklı uzun uzun duygularından söz ettiler. Joul'un tutucu bir ailesi vardı. Ama aşağı sınıftandı. Hacı İbrahim'in onu hemen reddedeceğini Nada çok iyi biliyordu.

Sonunda onunla yalnız kalacakları gün geldi. O delirmiş kamptan uzakta, Amman'ın sakin havalı bir yerindeydiler. Joul 576

aşkına ortaya döktü. Nada ise sevişmekten konuştu. Joul ömür boyu şartlanmanın sonucu olarak şaşırdı. Ne yapacağını bilemiyordu. Ama damarlarında tutuşan istek deli ediyordu onu.

«Seni istiyorum, Joul. Sonrasından da korkmuyorum. Birbirimizin olalım. Bırakalım yarınlar ne getirirse getirsin. Hiçbir konuda söz vermek zorunda değilsin.»

«Seni o kadar çok seviyorum ki! Tek düşündüğüm sensin. Her an, Nada. Çılcırlıyorum.»

«Birbirimize elbisesiz dokunalım.»

«Evet,» diye fısıldadı o da.

Nada onun elini tuttu. «Sevişmeden önce bilmeni istiyorum. Benim bekâretim elimden alındı.»

Joul birden şaşırdı.

«Yafa'da oldu. Köyümüzden kaçtıktan» sonra. Bir gün dar sokaklardan pazara doğru gidiyordum. Iraklı askerler beni yakaladı, ırzıma geçtiler. Üç kişiydiler.»

Joul onun üzgün gözlerine bakamıyordu. Genç adamın yanaklarından aşağı yaşlar boşalmaktaydı.

«Sakıncası var mı?» diye sordu Nada kaygıyla.

«Hayır.»

Nada elbisesinin düğmelerini açtı. omuzlarından aşağı doğru kaydırdı, göğüslerini ortaya çıkardı. Joul'un başım tuttu, kendisine doğru eğdi. «Senin bunlar... yavaş... yumuşak... ah, evet, biliyordum sevecen davranacağını.»

Nada yavaş yavaş ona cennetin kapılarını açtı. Özgür ve utançtan uzak bir • sevişme oldu. Bitmek ve yorulmak bilmeyen bir sevişme.

Nada kapısının kilitleyip ne kadar ısrar edilirse edilsin açmayı da reddedince Hamdi Osman çileden çıktı. Tehditleri hiçbir sonuç vermedi. Nada karşı tehditlere girişti. Onu fedayiine rapor edeceğini söyledi. O zaman Osman ayıhr gibi oldu. Bir yana itilmişti. Buna dayanmak zorundaydı.

Nada ile Joul birkaç ay boyunca sevişmeyi sürdürdüler. Derinlere gömülü çaresizlikleri, umutsuzlukları, öfkeleri, bu sevişmelerle boşalıyordu. Gözyaşları başladı. Derin, acı gözyaşları.

Nada'nın Akbat Cabbar'ı ziyaret etme zamanı geldiğinde,

577

hasta olduğuna ilişkin bir not yolladı, gelecek iznine kadar gelemeyeceğini bildirdi. Âşıklar birbirine sarıldı, elleriyle birbirini yakalayıp dış dünyadan kurtulmaya, birbirinin içine saklanmaya uğraştılar.

Baskılar arttı. Dedikodular yayıldı. Joul'un • arkadaşlarından biri onları yakaladı. Bu kadar sıkı ve küçük bir dünyada böyle sırlan saklamaya olanak yoktu. Joul zaten çok fakirdi. Durumlarının umutsuzluğu onu eziyordu.

Erkeklik duygusu, bir karmaşaya döndü. Dikilip Nada uğruna kavgalara girmeyi göze alamadı. Tam gerçeğin açıklanması zamanı beklenirken Joul sindi ve kaçtı.

ONUNCU BÖLÜM

Ömer'le Nada evden ayrıldıktan bir süre sonra, beklenmedik bir zamanda benim hayatım da epey keyifli geçmeye başladı. Doktor Mudhil'in yanından ayrılmıyor, onun işine yaramaya çalışıyordum. Beni kovalamaya uğraştı, uğraştı, sonunda vazgeçti.

Birkaç yıldan beri bir İngiliz kazı ekibi eski Jericho'yu ortaya çıkarmaya uğraşıyordu. Doktor Mudhil onlarla işbirliği yapmakta, ekibin Arap danışmanı olarak çalışmaktaydı. Başlangıçta İbrahim benim bu işe bulaşmamı yasakladı. Öyle yapması isteğimi daha da arttırdı. Nada sürgüne yollandıktan sonra benim buruk olduğumu babam biliyordu.

Kaçmama yol açacak bir riske girmektense, teslim olmayı tercih etti. Artık bir nefret fabrikası haline gelmiş olan, barış ve sevgiyle ilgili değerleri tümüyle kaybeden Vadi Bakkah Okulu'ndan kurtulmak benim için rahatlatıcı oldu. Jericho kazısı, bölgede ikinci bir faaliyetin de gelişmesine yol açmıştı. Nehrin karşı kıyısında Bedevilerin birtakım eserler bulması heyecan yarattı. Nebo Tepesi dolaylarında eski İbrani parçaları ele geçmişti. Burası Hazreti Musa'nın vadedilen toprakları ilk gördüğü, sonra da Joshua'ya kabileleri Canaan'a götürmesini emrettikten sonra öldüğü yeri. 578

Doktor Mudhil, orada muhtemel eski bir İbrani yerleşme yerini ortaya çıkarabilmek umuduyla keşif kazısı yapmak için bir miktar fon toplamayı başardı. Elimizdeki ipuçları beklenen sonuçları verirse, burası büyük bir keşif olabilirdi. Benim Je-richo'da yaptığım işler öyle başarılı olmuştu ki, Mudhil sonunda İbrahim'e gidip izin istedi, beni Arap kazı ekibinin başına geçirmek istediğini söyledi.

Babam isteksiz de olsa, izin verdi. Eğer vermezse aramızda sürekli huzursuzluk doğacağını biliyordu. Benim içimde parlayan arzuları yönetmenin en iyi yolunun, Jericho çevresindeki kazılarla uğraşmama olanak tanımak olduğunu anlayınca, karşı çıkmaları hemen son buldu.

Nebo Tepesi keşif ekibinde bir arkeolog, on Avrupalı gönüllü öğrenci, bir düzine de işçi vardı. Kampları ben organize ettim. Arap işçilerin başı bendim, gerekli izinleri aldım, bordsoları hazırladım, malzeme, su, ilaç gibi ihtiyaçların aksamadan karşılanmasını ayarladım, Bedevi soygunlarına karşı da tedbir aldım.

İşimde çok iyiydim, artık kendi jipim vardı. On beş günde-bir falan Amman'a kaçıyor, Nada'yı görüyordum. Sevgiye nasıl susamış olduğunu biliyordum ama, o yine de bana sırlarını açmadı. Yani... başlangıçta açmadı. Geleneğimize uyup intikam peşine düşeceğimden korkuyordu.

Nada açılmış, harikulade bir çiçek olmuştu. Gözleri keskin, davranışları güvenliydi. Tüm kişiliği baştan aşağı geliş-, misti. Tehlikeli bir yola girmiş olmasına karşın, ömrünün belki tek mutluluğunu yaşamakta olduğunu ben de fark ediyordum. Tepkime gelince... insan eğer birini benim onu sevdiğim kadar çok severse, mutluluk daha çok önem kazanıyor, onu mutlu eden erkeği öldürmek gibi tutkular da önemini kaybediyor. Mantık var mıydı bu işte? Yoksa ben kendi şerefime mi ihanet ediyordum? Bir bakıma, hiç önemi yoktu. Önemi olan bir tek Nada'ydı. O erkeklerle yüzyüze gelmeyi elbette ki istemiyordu. O zaman sahte onur tetiği kendiliğinden düşebilirdi çünkü.

Aslını ararsanız, koskoca ailemizde birbirine tam anlamıyla güvenen yalnızca Nada ile bendik.

579

Esas hoşlanmadığım şey, babamla Nada arasındaki gerilimdi. Babam onun kişiliğindeki güçlenmeyi seziyor, hissediyordu. Nada, Akbat Cabbar'a yaptığı ziyaretlerde çok saygılı ve itaatkâr davranırsa bile, yine hissediyordu. Söylenmemiş şeyleri duymakta birinciydi İbrahim.

Bu arada ben de kendi gönül maceramı yaşamaktaydım. Kazı ekibinde Sybil adında, yirmi yaşlarında, tatlı bir İngiliz kızı vardı, İngiliz kadınlarının seks konularında çok soğuk olduklarını duymuştum. Şimdi aklıma geliyor da, gülmekten çatlayacak gibi oluyorum.

' Sybil Ürdün'e geldiğinde, romantik bir Arap şeyhine âşık olmak gibi çocukça hayaller vardı kafasında. Eh, ben de o role iyi yakıştım doğrusu. Benim jipim, onu bindirip çöllere kaçıracağım beyaz küheylan oluyordu. İkimiz de birbirimize aşkımızın ebediliği konusunda bol bol yalan söyledik. Dul kadınlarla olan geçmiş serüvenlerime karşın Sybil'in bana hiç bilmediğim birçok yeni şey öğrettiğini itiraf etmem gerek.

Kazı mevsimi 1956'nın yaz sıcakları başlamadan kapandığında suratım asıldı. Sybil ve diğerleri eşyalarını toplayıp Avrupa yoluna koyuldular. Kalbim üzgün durumda, yüzlerce kırık kap-kaçağı yapıştırmak, birleştirmek göreviyle başbaşa kaldım.

Gelecek yıla kadar kazı yapmayacaktık ama, benim Nebo Tepeai'nde yapacağım işler yine de az değildi. Eski bir duvarı bulup ortaya çıkarmamıza az bir şey kalmıştı. Onunla birlikte bir mezarlık ve bir mihrap bulma umudumuz da vardı. İnsan çölde kazı yapmaya ancak, yarın, ya da öbür gün, ya da daha öbür gün anıtsal bir buluş yapacağına inanıyorsa dayanabilir. Eski İbranilerden kalma yapılar da büyük ölçüde kerpiçten olacağından, yağmur onları kolaylıkla yok edebilirdi.

Buraya devamlı bir nöbetçi ekibi koyduktan başka, üstelik kazı yerini yağmurdan da korumam gerekiyordu.

Tek ödülüm Doktor Mudhi'le yanyana çalışma onuruydu. Kayıt yapma, onarma, ölçme, çizme gibi sonu gelmez işlere gömüldük.

530

Günlerden bir gün iki yüz kırık kabı birleştirme bilme-cesiyle uğraşıyor, hepsini onarabilmenin hayalini kuruyordum. Ruhsal durumum tüm atölyeye yayılıyordu.

O, çizim yapmakta olduğu masadan bana doğru bakarak, «O kaba çok baştan savma bakıyorsun,» dedi.

Hiçbir anlamı olmayan bir şeyler mırıldandım.

«Yıl tatiline yakın zamanda kazı yapmak her zaman üzüntülü iştir. Ama... gelecek yıl Sybil yine g-elecek. Benim kambur halime bakınca, nice bayan arkeologların beni de çadırlarına davet ettiklerine inanmak sana güç gelebilir. Haa, bakıyorum canın çene çalmak istemiyor. Neyin var, İsmail?»

«Cemil öldü, Ömer gitti, Kemal de iş*e yaramıyor. Herkes gidince, benim hâlâ burada olduğum geliyor aklıma.» Aradığım toprak kâse parçasını buldum. EMRıdaki kaba uyuyordu, galiba. Bu kırık çanakları birleştirmek bile, insanın kendi hayatına bir yön vermesinden daha kolaydı. Konuyu açmaya korkuyordum. Vereceği cevaptan korkuyordum çünkü. Ama bilmem de şarttı. «Bu sizin son mevsiminizmiş diye bir dedikodu duydum,» dedim.

«Dedikodu değil.»

Bu darbenin etkisiyle bir an gözlerimi yumdum, sonra elimdeki parçacıkla oynamaya başladım. «Nereye gidiyorsunuz?»

«Bulgularımızla ilgili bir yayın hazırlamak üzere Londra' ya davet edildim. Aslında insan benim kadar sakat olunca pek uzun yaşamaz. Tedaviye şiddetle ihtiyacım var.»

«Utanç içindeyim,» dedim. «Kendi sorunlarıma o kadar dalmışım ki. Acı çektiğinizi fark etmem gerekirdi.» Hem onun acıları için, hem de kendim onu kaybediyorum diye ağlamak geldi içimden. Uygun bir söz aradım. «Ya Yahudilerle ilişkileriniz?» dedim.

«Bir başkası bulunur.»

«Hiç yakalannıyaşınıza her zaman şaşmışımdır.»

«Yoo, yakalandım. Hiçbir zaman gerçek bir casus olmadım^ Çok uzun zaman önce, benim haber taşımamın yararım iki taraf da fark etti. Ürdün'le İsrail arasındaki iletişim hep açık tutulmalı.»

581

İşi benim devralmamı isteyecek diye korktum. Hemen konuyu değiştirdim. «Babam Nasır'a inanıyor. Geçmiş bir katliamın acısını Araplar daha ne kadar çekecek, Yahudiler bunun faizini daha ne kadar toplayacak diye sızlanıyor.

Babama göre Siyonistler Arap topraklarından buraya, bizim yerimizi almak üzere yüzlerce, binlerce Yahudi getiriyorlarmış. Ama onlar da sefalet içinde yaşıyorlarmış Akbat Cabbar'daki gibi... diyor ki...»

Nuri Mudhil, «Evet ama,» diye benim sözümü kesti. «Yahudiler dünyaya avuç açıp kardeşlerinin bu durumunu sömürüyor. Büyük bir hızla kentler kurup kampları hemen söküyorlar. Binlerce insanı doğru dürüst evlere yerleştiriyor, onlara yapabilecekleri yararlı işler buluyorlar. Toprağı temizliyor, çiftlikler kuruyorlar. Arap ülkelerinden kaçıp gelen fakir Yahudilerin durumu sizlerden farklı olacak. Bilmem farkında mısın, ismail, bugün dünyada, Hindistan'la Afrika arasında yirmi milyonu aşkın mülteci var. Bunların içinde, mülteci sorununu ortadan kaldırmaya durumu en uygun olan da yalnızca Araplar. Tabii eğer isterlerse. Bol petrol gelirimiz, Körfez ülkelerinde bol iş sahalarımız var, Filistinliler bir araya gelip o ihtiyaçları karşılayabilir. Fırat vadisinde verimli, zengin topraklarımız var. Libya'da bomboş alanlarımız var. Olmayan tek şeyimiz, Yahudilerde bol bol bulunan şey.»

«Nedir o?»

«Sevgi. Evet, Yahudiler birbirini sever. Kardeşlerinin Akbat Cabbar gibi mikrop yuvalarında yaşamasına asla göz yummazlar. »

«Babam da içinden biliyor bunu. Ama artık yüksek sesle kabullenemiyor. Ne de olsa, babam işi farklı biçimde çözmeye çalışmıştı.»

«Evet, çalıştı.»

«Ama şimdi... bazen onu tanıyamıyoruz bile. Nasır artık Ruslann da desteğini kazandığına göre, Araplan Muhammed zamanından beri görülmemiş biçimde birleştirecek diyor.»

«Saçma. Araplar kimseyle banş içinde yaşayamaz. Dünyayla da geçinenleyiz, daha beteri, birbirimizle de geçinemeyiz. Sonunda Yahudiye karşı Arap durumundan da çıkacağız, Ara-

582

pa karşı Arap durumuna gireceğiz. Günün birinde petrolümüz bitecek, şantaj gücümüz de elimizden gitmiş olacak.

Yüzyıllardan beri insanlığın ilerlemesine hiçbir katkımız olmadı... meğer ki katilleri ve teröristleri katkı sayasın. Dünya sonunda bize, cehennemin dibine gidin, diyecek. Yahudileri küçük düşürmeye çalışan bizler, kendimizi küçük düşmüş bulacağız. Off, bırak o saçma sapan çanağı da birer kahve içelim haydi.»

Az sonra onun masası başında karşılıklı oturuyorduk. Burası benim en sevdiğim yerd. Çok hoşlanırdım burada oturmaktan... tabii onun acıyla kıvrandığını görünceye kadar.

«Biliyorsun, hiç çocuğum olmadı, İsmail. Benim gibi çarpık çurpuk bir şey doğar diye korktum hep. Londra'ya benimle birlikte gelmeyi hiç düşündün mü?»

«Ah, Doktor Mudhil, bu sözleri sizin ağzınızdan duymayı çok hayal ettim. Ama biliyorum ki, eğer gidersem kendi yüzüme bakmaya utanırım. Hain olamam ben.»

«Neye karşı hain? Sana asla özgürlük, özgün düşünce hakkı tanımayacak bir sosyal düzene karşı mı?»

«Nada'yı güvene kavuşturuncaya kadar yalnız bırakamam. Babama gelince...»

«Anlamıyor musun? Nada ile sen onun kafasında, asla göremeyeceği bir dünyanın piyonlarısınız. İsmail dediğin şey, Hacı İbrahim'in geleceğine ait anlaşılmaz bir hayal. Nada da Ta-bah'a ve geçmişine ait anlaşılmaz bir hayal. Onu zengin bir şeyhe satıp mutlu etmenin rüyası. Ömrünüzü bir ihtiyarın hayallerine hizmet etmekle mi geçireceksiniz?»

«Lütfen susun. Siz bana kendiniz de defalarca söylediniz. Arap toplumun tm bağlarını hiçbir şey koparamaz. Londra'dayken bile özgür olamayacağınızı bilmiyor musunuz?»
«Öyle. Asla özgür olamam. Ama son günlerimi acı ve umutsuzluk olmaksızın geçiririm. Tek şans, yarım somunu elde etmek. Sen de ona uğraş, İsmail. Kızkardeşini al ve kaç.»
«Böyle bir kaçışı planlamak 'için binbir gece boyunca düşünmedim mi sanki?»
«O zaman yap, oğlum, kaç!»
«Nereye, Doktor Mudhil, yedi kat cennete mi?»

583

Jericho sokaklarına çıkıp göğsümü o leş kokan havayla doldurdum. Kahvelerin, dükkânların önünden geçerken insanların beni, babamın onuruna, selâmladığını gördüm.

içi fedayiin dolu bir kamyon gürleyerek yambaşımdan geçti, sokağı toza boğdu. Tüfekleriyle havaya ateş edip duruyorlardı.

«İtbakh el Yahud!» diye bağııyorlardı. «Yahudi'ye ölüm!»

Hoparlörde Kahire radyosunun yayını duyulmaktaydı. Başkan Nasır, Amerika,n ve Siyonist ihanetini tüm dünyaya açıklıyordu.

Savaş ruhu kabarmaya başlamıştı. Herkes kendini, İsrail'le başlayacak savaşa hazırlıyordu.

Sokak çocukları lâğım lar içinde oynayıp duruyorlardı.

iğrenç bir dilenciye yaklaşıp para verdim. Doktor Mudhil de dilenciydi bir zamanlar. Ama kurtulmuştu. Bu adam ise... kurtulamayacaktı.

Doktor Mudhil'in bana okuduğu o yazı neydi? İngilizlerin Arap, kahramanı T. E. Lawrence'le ilgili bir şey... durun bakayım... evet, hatırlıyorum... Arapların görüş alanında yarım ton diye bir renk yoktur... Ödönlere asla yüz vermez, kendi kafalarındaki fikri sonuna kadar, saçma da olsa, izler götürürler. O fikrin iç çelişkilerine aldırış bile etmezler. İnançları inat dolu, eylemleri içgüdüsel dir/., zeki adamdı şu Lawrence... zeki adam!

ON BİRİNCİ BOLUM

19 Ekim 1956, Pazartesi

SAVAŞ!

iki yıl önce Albay Cemal Abdül Nasır Mısır hükümetini ele geçirdiğinden beri, dönölmez bir yola koyulmuştu. Amacı, İsrail'i yoketmek gibi olanaksız bir tutkuda düğömleniyordu.

Babamla ben olayları çok karşıit tepkilerle izliyorduk. Ben Filistin mültecileri açısından, bu savaşta hiçbir amaç göremi-

584

yordum. Sabri'nin gösterdiği o büyük isteğe karşı, Nasır yine de bizim durumumuzu düzeltmek için hiçbir şey yapamayacaktı. Savaşı kazansa, bizi evlerimize döndürse bile, o zaman da Ürdün baskısının yerine Mısır baskısı geçecekti. Bizi kullanıyordu bu adam.

Beri yandan Hacı İbrahim kendini Nasır alevine tümüyle kaptırmıştı. Yalnızca Yahudilere karşı yapılacak savaşı düşünebiliyordu. Tabah'a döndüğümüzde neler olacağını kestirme gücünden yoksundu.

Size olup bitenleri sırasıyla anlatamayacağım, çünkü olaylar genellikle üstüste çakışarak gelişıyordu. Ama yine de Nasır'ın ve diğer Arap devletlerinin yaptıkları çok önemli oldu.

Nasır, Batı Kıyısında mülteci ayaklanmalarını körükleyip Ürdün'ün kuyusunu kazdı. Sonra Ürdün'ü kendisiyle askerî bir anlaşmaya zorladı. Hâşimîlerin can düşmanı olan Suudi'lerden bol para alıyordu. Onlar da, Siyonist yenilgisini ne kadar istiyorlarsa, Ürdün'ün yokoîmasını da bir o kadar istiyorlardı.

Nasır, Suriye'yi zorladı, İsrail'in nehir suyunu kestirtti.

Nasır, İsrail'e gitmekte olan gemilerin Süveyş Kanalı'ndan geçmesini yasakladı.

Nasır Tiran Boğazı'm tüm gemilere kapadı, İsrail'in doğuya çıkış yolunu kesti. Uluslararası su yollarının böylece kapanması zaten kendi başına bile bir savaş demekti.

Amerika, Nil üzerinde Aswan adlı yüksek bir barajın yapımını finanse ediyordu. Nasır Süveyş Kanalı'nı anî bir kararla kapatıp ulusal bir statüye sokunca Amerika da barajdan desteğini çekti.

Rusya yüzyıllardan beri bir sıcak su limanının özlemini yaşamaktaydı. Ortadoğuya adımını atmak konusunda çok hevesliydi. Sovyetler Birliği derhal atıldı, Amerika'nın Mısır'dan çekilmesiyle açılan boşluğu doldurmaya baktı. Barajın bitirilmesi için milyarlarca ruble harcandı. Bunun yanı sıra bol da Rus silâhları gelir oldu.

Nasır, Süveyş Kanalı'nı kaptıktan sonra, su yollarının geleceğini tartışmak üzere toplanması öngörölen uluslararası konferansa katılmayı reddetti, böylelikle Batı ekonomilerini

585

tehlikeli duruma soktu, bölgede Rusya'ya şaşırtıcı bir kuvvet olanağı tanımış oldu.

Nasır bundan sonra Suriye, Yemen ve Suudi Arabistan ordularını kendi komutası altına aldı, Irak'tan ve Arap dünyasının geri kalanından da tam işbirliği güvenceleri kopardı.

Bu dönemde Mısır, Filistin fedayiin birliklerini silâhlandırdı ve eğitti. İsrail'e yapılan üç bin cinayet ve terör baskınının sorumlusu Nasır'dı.

Gırtlığına kadar Rus silâhlarıyla donanmış durumda, her gün Yahudilerin yokolacağını vaadedip duran Nasır, lejyonlarını Sina'nın askerden arındırılmış bölgesine soktu, İsrail'e öl-dürcü darbeyi vurmaya hazırlandı. 19 Ekim günü ilk vuruşu İsrail yaptı.

* * *

Havadaki o savaş kokusunu, elektriklenmiş gibi çıtırdayan o gerilimi çok iyi hatırlıyorum. Gökyüzü öğle vakti bile kapkaranlık görünüyordu. Sanki Tabah'daki son günlerimizi yaşıyorduk, ya da Yafa savaşı tekrar başlıyordu. Sonradan öğrendiğimize göre İsrail, İngilizlerle ve Fransızlarla gizli anlaşmalar yapmıştı. Onlar hâlâ Süveyş Kanalı* nın kapatılmış olması yüzünden öfke içindeydiler. Yapılan plan, iki aşamalı bir vuruştur. Önce İsrail, Sina'yı geçerek saldıracaktı. Ondan sonra da İngiliz ve Fransızlar kanalı alacaklardı. Ama İngilizlerle Fransızlar, Amerikan ve Rus baskısı karşısında pes edip savaşın orta yerinde cayıverdiler. İsrail işi kendi başına görmek zorunda kaldı. Birinci gün, Kahire radyosu peşpeşe büyük zafer müjdeleri sıralayıp durdu. Batı Kıyısı mültecileri arasında Nasır'ı Mesih düzeyine yücelten yeni bir alev dalgası dolaştı. Her yeni bülten, yeni bir çılgınlığa yol açtı. İnsanlar sevinçten tam anlamıyla akıllarını kaybediyorlardı. Bir hafta içinde evlerine, yurtlarına döneceklerdi. İlk gece çok uzun ve uykusuz bir gece oldu. Haber toplayabilmek için radyonun tüm dalgalarını yokluyorduk. İkinci sabah herkes yorgundu ama, yine de sevinçliydi. Derken ağızımıza acı bir tad yayıldı, ilk şaşkınlığa uğradık. Kahire önce 586

verdiği zafer haberlerini değiştirmeye başlamıştı. Fransızlar ve İngilizler hastaneleri, okulları bombalıyorlardı. İsrail üstüne ilerlemekte olduğu konusunda ilk gün verilen haberler, şimdi artık, Mısır'ın savunma yaptığı sert savaşlar olarak yansıtılıyordu. Oysa daha dün o mevkilerin alınmış olduğunu dinlemiştik.

Çevremizdeki çılgınlık birden dindi. Suriye neredeydi? Ürdün neredeydi? Onlar neden katılmamıştı savaşa?

Üçüncü günün sonunda gerçeği saklamaya artık olanak kalmamıştı. Her geçen dakikayla, her geçen saatle birlikte söylentiler, dedikodular, haberler yağmaya başladı.

İsrail, Mısır ordusunu kuşatmıştı!

Yahudiler Sina Çölü'nü hızla süpürmüş, doksan saatten kısa bir sürede Nasır'ın lejyonlarını yeiste bir etmişlerdi. Şimdi de kanalın doğu kıyısını almış oturmaktaydılar!

Nasır pes diyordu!

x

Savaşın dördüncü gecesinde tüm hayaller yıkıldı. Ben Ne-bo Tepesi'ndeki kazının başına dönmüştüm. Doktor Mudhü'den gelen bir telsiz çağrısıyla uyandım.

«İsmail, derhal Jericho'ya dönmen gerek. Kamplara panik yayılıyor. İbrahim bulunamıyor. Onu bul, benim büroma getir. Durum çok acil!»

* * *

Geceyarısı çöl yolunu bulup da otoyola varmak kolay iş değildi. Mesafeler kısaydı ama, dönmem yine de birkaç saat sürdü. Allenby Köprüsü, lejyon askerleriyle kaynıyordu. Bereket versin benim kağıtlarım bir bakan tarafından imzalanmıştı. Zaten Nebo Tepesi'ne sık sık gidip geldiğim için görevliler de beni tanıyorlardı. Az bir sorunla geçmeyi başardım. Akbat Cabbar'a vardığımda saat gecenin on ikisini geçmişti.

Dilden dile, Yahudilerin hepimizi öldürmek üzere yola çıkmış, gelmekte olduğu haykırılıyordu. Kampı bir isteri dalgası sarmıştı. İnsanlar şaşkın durumda sağa sola koşuyor, eşyalarını toplamaya çalışıyorlardı. Ah, Tanrım... yeniden yaşıyordum aynı kâbus!

Güناه Dağı'nda İbrahim'in düşünceye daldığı yeri bili-

587

yordum. Nice kere ben de gitmiştim yanında oraya. Kampın içinden koşarak geçtim, fenerimin ışığı altında kayalarda seke seke tırmanmaya koyuldum.

«Baba!» diye bağıryordum telâşla. Sesime ancak yankılar cevap veriyordu.

«Baba! Baba! Baba!» diye bağırdım.

Işığım sonunda babamın üzerine düştü. Hareketsizdi. Olaylar onu uyuşturmuştu besbelli. Gözlerindeki ifade yorgunluktan çok öte bir şeydi. Sakalının hemen hemen bembeyaz kesildiğini ilk defa fark ettim. Bana görmeyen gözlerle bakıyor, yanaklarından aşağı yaşlar süzülüyordu.

«Baba,» diye soludum...

«Bitti artık, değil mi?»

«Evet.»

«Allah!» diye inledi. «Bu an hepsinin en korkuncu. Kendimi kaptırmıştım. Aptal bir fellah gibi inandım. Beynimi çarpıtmalarına izin verdim. İbrahim! Budalaların en budalasısın sen! Nasır!» diye haykırıp yere tükürdüm.

«Lütfen, baba, şimdi kendine kızmanın zamanı değil. Herkes korku içinde. Oldukları yerde dönenip duruyor.

Yahudilerin kendilerini öldüreceğini söylüyorlar. Aileler kaçmak üzere eşyalarını topluyor. Doktor Mudhil'e birtakım mesajlar gelmiş. Derhal benimle onun bürosuna gelmen gerekiyor.»

«Kaçmak, ha? Neden? Burada bu halkı koruyacak üç bin fedayii var.»

«Onlar kaçtı.»

•|* *†- •\$

Doktor Mudhil'in bürosuna vardığımızda İbrahim kontrolünü yeni baştan kazanmıştı. Saat sabahın dördünü geçmişti artık. Jericho'da kabileler toplanıyor, gün ışıyınca kaçmaya hazırlanıyordu. Atölye odasına girdik. İçerideki odada, Mudhil'in masası üzerinde bir ışık yanıyordu. Nuri Mudhil'in çarpık vücudu pencerenin önündeydi. Sokaktan geçen kalabalığı seyrediyordu. Odanın karşı tarafında bir başka adam, kütüphaneye yaslanmış durmaktaydı.

«Albay Zeyyad!»

588

«Evet, benim, Hacı İbrahim.»

Ah, babam onu elleriyle boğmayı, öldürmeyi ne kadar isterdi. Yumruklarının istekle açılıp kapanışına baktım. Sonra ikisinin arasına girdim.

«Oğlun zeki,» dedi Zeyyad. «Pekâlâ, konu şu. Mısır ordusu yenildi. Kral Hüseyin akıllılık edip Nasır'm çılgınlığına katılmadı. Onun yerine, Yahudilerle bir anlaşma yaptık. Lejyon İsrail'e karşı harekete geçmeyecek, İsrail de Doğu Kudüs'e ve Batı Kıyısına yürümeyecek.»

«Ortada panik doğması için hiçbir neden yok,» diye ekledi Doktor Mud'hil.

Babam, «Böyle isteriye kapıldıkları zaman onları hiçbir şey durduramaz,» dedi.

Doktor Mudhil pencereden çekildi, topallayarak bize doğru yürüdü. «Albay Zeyyad lejyonun iki^alayım köprüye getirdi,» diye anlattı. «Geçmeye kalkan olursa vurup öldürmek üzere emir verilmiş askerlere.»

«Tanrı aşkına, neden peki? Ateş açarsanız yüzlerce yerden geçmeye kalkacaklar. İki, üç, dört bin korku içindeki adamı, kanları ve çocuklarıyla birlikte öldürmek ne kazandıracak size?»

«Ürdün'de ne kadar çok Filistinli olursa, Krallığımız o kadar tehlikede demektir. Biz alacağımız kadarını aldık, Hacı İbrahim. Eğer karar bana kalsa...»

«Sus, Zeyyad,» dedi Nuri Mudhil. «Karar sana kalsa ne yapardın, biliyoruz. Tarihte bir katliam eksik olmuş, fazla olmuş, ne fark eder?» Doktor Mudhil babamın entarisine sarıldı. «Bereket versin Kral bir emir çıkarmış, halkın köprüyü geçmesini barışçı yoldan önlememiz için bir şans tanımış. Bu halkı geri çevirebilecek tek insan sensin, İbrahim.»

Alleıby Köprüsü gibi küçücük, .eskimiş, gıcırdayan bir köprünün bu kadar önemli olabileceğine inanmak zordu.

İbrahim, Albay Zeyyad'a, «Adamlarını görünmeyecek bir yere çek, bana da megafonu getir,» dedi.

«Unutma, eğer seni aşip köprüden geçmeye kalkarlarsa askerler ilerleyip ateş açacak.»

589

«Evet, biliyorum, Albay Zeyyad. Başarısızlığa uğramam için dua ediyorsunuz, değil mi?»

* * *

Şafak.

Köprünün ağzında, babamın yanıbaşında yerimi aldım. Yalnız başımızaydık. Binlerce tüfeğin menzilinde, sanki çırılçıplaktık.

Jericho'dan bize doğru yaklaşan kalabalık büyüdü, büyüdü, çölden gelen çekirgeler gibi oldu, sonra da biçimini belli etmeye başladı. Babam o sıra bütün cesaretini yeni baştan kazandı. Tek başına ve soylu, o çılgın kalabalığın karşısına dikildi. Onun o koca varlığı herkesi şoka sürükledi, durdular, o küçücük saniye, babanım komutayı ele almasına yetti.

«Durun!» diye bağırdı megafondan.

«Bizi durdurma, Hacı İbrahim! Köprüyü geçeceğiz!»

«Yahudiler Ölü Deniz'den saldırıyorlar!»

«Bir saata kadar Jericho'ya varacaklar!»

«Bombardıman uçakları yola çıktı bile!»

«Doğu Kudüs'te binlerce kişiyi kesip biçtiler!»

«Raşit!» diye seslendi babam başlarındaki yaşlı şeyhe. «Yaklaş!»

Raşit kalabalığa döndü, onları sakinleştirmek için ellerini havaya kaldırdı, sonra babamla benim bulunduğumuz yere tek başına ilerledi.

«Yararı yok, İbrahim!» dedi.

«Evimizi, ocağımızı savunmadan kaçmayı bir kere denedik ve bunun acısını çok çektik! Aynı şeyi tekrar yapıp bir kere daha kaçamazsınız!»

«Bizi öldürecekler!»

«İbrahim, kenara çekil!» diye uyardı Raşit.

Kalabalık itişerek biraz daha, yaklaştı.

İbrahim, sanki Hazreti Musa'yrnış gibi seslendi. «Beri Günah Dağı'na çıktım! Muhammed'le konuştum!»

Halk birdenbire sessizleşti.

«Dün gece Hazreti Muhammed bana geldi! Allahm bu köprüyü ve bu ırmağı lanetlediğini söyledi! Geçmeye kalkan ilk

590

insan karşı tarafa sağ olarak varamayacak! Allah onun gözünü kör edecek! Allah onun barsaklarını deşecek, onu akbabalara yem edecek... onu Ürdün'e vordırmayacak!»

«İbrahim yalan söylüyor!» diye bağırdı Raşit.

Babam yana doğru bir adım attı, köprü'nün yolunu açık bıraktı.

«Şeyh Raşit'i ilk önce geçmeye davet ediyorum!» diye bağırdı megafonla. «Karşı tarafa sağ varabilirsen Allah çarpsın beni!»

Kalabalığın içindeki o ateş, garip bir biçimde sönmüştü. Şeyh Raşit köprüye adımını atamadı. Geri çekildi.

«Bizi Yahudilerden kim kurtaracak!»

«Ben, Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi, size Hazreti Mu-hammed'in ağzından söz veriyorum! Hiçlerinize bir zarar gelmeyecek! Şimdi artık evlerinize dönün!»

«Hacı İbrahim büyüktür!»

«Allah bizi korur!»

Kadın ve erkeklerden oluşan küçük gruplar çözülmeye, Jericho'ya doğru dönmeye başladılar... sonra başkaları onlara katıldı... gidenler daha kalabalık oldu... en sonunda Raşit de dönüş yoluna koyuldu.

Bir süre sonra babamla ben tekrar yalnız kaldık. O bana baktı, omzumu okşadı. «Cesur bir gençsin, İsmail,» dedi.

«Haydi, beni eve götür artık, yorgunum.»

«Seni seviyorum, baba!» diye bağırdım. «Seni seviyorum!»

ON İKİNCİ BÖLÜM

Savaştan bir hafta sonra Nebo Tepesi'ne döndüm. Mültecileri yaygın bir yas ve şaşkınlık sarmıştı, ama babama ve bana garip ve farklı bir şey olmuştu. Hacı İbrahim umutsuzluğa kapılacağı yerde, upuzun, karanlık bir tünelden ışığa çıkmış gibi oldu. Gerçeğe geri dönmüştü birden. Artık Albay Nasır'ın izinde değildi. Hattâ arada sırada, hayatın Akbat Cabbar'da-kilere daha yeni sürprizler de getireceğine ilişkin sözler de

591

söylüyordu. Tabah'a dönmek. Yahudilerle anlaşmak konusunda doğrudan bir şey söylemiyordu. Ama birkaç kere Doktor Mudhil'i ziyarete gitti. Bana kalırsa o ziyaretlerinde, sürgün hayatımıza onurlu bir biçimde son vermenin yollarını araştırıyordu.

Ben çölde belki de yıldızların, çevrenin sessizliği yüzünden kendimi hayallere kaptırıyor olabilirdim, ama damarlarımda yepyeni bir umut dolaşmaya başlamıştı. Babam da dinliyordu beni, zamanla, iyi planlarsam, okumak için uzaklara gittiğimde dünyanın sonunun gelmeyeceğine inandırabilirdim onu. Birkaç yıla kadar nasılsa yine hepimiz bir araya toplanacak, doğru dürüst bir yere yerleşecektik herhalde. Belki başlangıçta Filistin'den, hâttâ Arap ülkelerinden uzağa gitsek de olurdu.

Yoksa deli miydim ben? Nada ne olacaktı o zaman? Babam asla bilmemeliydi onun onurunu, namusunu kaybettiğini. Öğrenirse, bu her planın sonu olurdu. İlk işim ikisinin barışmalarını sağlamak olmalıydı. Zaman zaman birbirini seviyor görünüyorlardı ama, Nada'nın ziyaretleri her defasında gergin bir havayla son buluyordu.

Tenlerinin hemen altında, alev almaya hazır bir şeyin dolaşıp durduğunu hissediyordum. Nada kendi hayatını kendi eline almıştı, yine de İbrahim'e hiçbir zaman açıktan açığa karşı gelmiyordu. Bazen onun babamdan nefret ettiğini hissediyordum. Evet, gerçi babam Nada'nın durumu gibi bir durumu asla kabullenemezdi ama, ikisi de öyle büyük insanlardı ki, birbirlerine saygı göstermelerini sağlayacak bir yol bulunurdu belki de.

Neden durmadan hır çıkarmaya çalışıyordu babam.?

Evet, ilk işim aralarında dostça bir havanın yerleşmesini sağlamak olmalıydı. Ancak ondan sonra düşünebilirdik taşınmayı.

Gökyüzüne baktım. Pek iyi görünmüyordu. Nada yarın üç günlüğüne eve gelecekti. Ama benim, hava bozmadan önce bitirmem gereken bir çatı işim vardı.

Telsizle Doktor Mudhil'i aradım.

«Evet, İsmail.»

«Ben yarın da kalıp şu oluklu saç çatıyı bitireyim diyo-

592

rum,» dedim. «Bu bölümü üç gün boyunca açık bırakmak hoş olmayacak.»

«Aferin sana.»

«Eve, Nada'ya benim biraz geç kalacağımı bildirebilir misiniz?»

«Elbette. Ben ayarlarını. Orada işler yolunda mı?» «Yolunda. Her şey harika.»

İbrahim, Nada'nın gelmesini kendisinin de istekle beklediğini kabul etmek zorunda kalmıştı. İnkâr etmeye ne gerek vardı? Oziüyordu kızını. Doktor Mudhil, İsmail'in dönüşünün biraz gecikeceği yolundaki haberi yolladığında, aklından yepyeni, hoş bir düşünce geçti. Belki Nadanın bu ziyareti sırasında, İsmail burada yokken onunla bir yürüyüşe çıkabilir, başbaşa konuşabilirdi. Hiç yapmamıştı bunu. Nada Amman'da pek çok şey öğreniyordu görünüşe göre.

Çocukları hakkında hüküm vermeye alışkındı o. Doğup ölen, yaşayan, evlenen on çocuğunun arasında, İsmail'den sonra en çok Nada'yı sevdiğinin kendi de farkındaydı. Bu seferki ziyaretinde ona ters bir şey söylemeyeceğine, dilini tutup kendini kontrol edeceğine söz verdi. Onu bu kadar çok sevdiği halde, ne diye durmadan incitiyor, gücenmesine yol açıyordu ki? Bunu kendi de merak etmekteydi.

* * *

Kadınlar sanki tavuk kümesindelermiş gibi Nada'nın çevresinde gıdaklaya gıdaklaya dolaşıyorlardı. Ne kadar güzel olduğunu söylüyorlardı ona! Son ziyaretinden bu yana geçen birkaç ayda daha çok güzelleşmişti. Harikulade bir şey vardı Nada'nın davranışlarında. Pek az kadına nasib olan bir güvenle hareket ediyordu.

Nada, Fatma'nın dört çocuğuna halalık yapıyor, onları şımartıyordu. Onlara armağanlar getirmişti. Değersiz küçük şeyler. Osman'ların çocuklarının fırlatıp attığı şeyler. Hiç oyuncak bulunmayan bu yerde, mücevher değerindeydi bunlar.

593

«Gel, Nada, baban seni bekliyor,» dedi Hacer. Nada, annesinin ellerinin onu yakalayıp mutfaktan dışarı çekmekte olduğunu hissetti. «Lütfen, bu sefer kavga etme onunla, İbrahim seni görmeyi gerçekten istiyor sanıyorum.» Nada oturma odasına girdi. Kadınlar da peşinden girip hemen duyar dibindeki taburelere yerleştiler.

İbrahim yeni yumuşak koltuğuna kurulmuştu. Kızı kapıdan girdi, önünde durdu, eğildi. Gülümsüyordu Nada. Ama hiç de tath bir gülümseme değildi yüzündeki. Altında bir acı-İlk gizliydi. İbrahim onu uzun uzun, içercesine süzdü, sonunda güzelliğinden söz etmekten vazgeçti. Kendisine en yakın tabureye oturması için işaret etti. «Yolculuğun nasıldı?»

«Amman otobüs garajıyla Jericho otobüs garajı arasındaki yolculuk hep aynıdır.»

«İsmail'i seni almaya yollayacaktım ama, Nebo Tepesi'nde havaya karşı yarış veriyor. Senin yalnız yolculuk etmene izin vermek yakışık almaz, bunu da biliyorum. Ama duraksız bir yol olduğuna göre, bir defalık bir şey olmaz diye düşündüm. Bir daha olmayacak.»

«Kaygılanmana gerek yok, baba.»

«Ama benim ailemden hiçbir kadın yalnız yolculuk yapmaz.»

«Elbette, baba.»

«Hamdi Osman efendi nasıllar?» • Nada başını sallamakla yetindi. «Ya senin durumun?» Nada yine başını salladı.

İbrahim onun bu çekingen tutumundan sıkılmaya başlamıştı. Nada'nın gözleri ona öyle oyarcasına bakıyordu ki, kendini tedirgin hissetti. İbrahim zaman zaman bir kadının sessiz protesto eylemine giriştiğini görmüş bir insandı.

Nada'nın da öyle yapma zamanı gelmiş gibiydi. Kendini gerçekçi, dünyaya yakın bir insan sayıyordu. Bu durumu düzeltmem gerek, diye düşündü. Onunla yürüyüşe çıkmayı teklif edeyim mi? Yoo, canı bu kadar sıkınsın olmaz. Sabırlı davranayım, dedi içinden.

594

«Anlatacak çok şeyin olmalı?»

«Küçük çocuklara bakmanın öyle ilginç bir yanı yok. Fatma da bilir.»

Fatma kendi adı geçince kıkırdadı.

«Herhalde bu kadar şahane bir villada oturmak, bu kadar önemli yetkilinin gelip gittiği bir evde bulunmak heyecan verici bir şey olmalı.»

«Ben işin o tarafına pek katılıyorum diyemem, baba. Ben evin kabul bölümüne arada bir geçiyorum. Çocuklar yatmadan önce anneleriyle babaları onları görsün diye götürüyorum, o kadar.»

«Bayan Osman sana iyi davranıyor mu?»

«Bu koşullar altında davranabileceği kadar iyi davranıyor.»

«Hangi koşullar, Nada?»

«Ben bir hizmetçiyim. Onların birçok hizmetçisi var.»

«Ama sen özel birisin.»

«Kendimi pek de özel hissetmiyorum.»

«Elbette öylesin. Sen Hacı İbrahim el Sukori el Vahabi'nin kızısn!» İbrahim, Nada'nın delici bakışları altında, elinin üstünü kaşıdı. «Bu ziyaretin sırasında ikimiz başbaşa bir konuşalım seninle. Olur mu?»

«Nasıl isterseniz, baba.»

Kızının o soğuk gerginliği karşısında Hacı İbrahim'in yüzü biraz kızardı. Korktuğu başına geliyordu. Kentteki o villada yaşarken Nada geleneğe saygı göstermeyen kızlarla bir aradaydı. Belki de bir hatâ olmuştu onu oraya yollamak. Küçük bir başkaldırma karşındaydı. Gerçi Nada ile kavga etmek niyetinde değildi, ama kendisine karşı böyle davranmasını da onun yanına bırakamazdı.

«Sana bir sürprizim var, Nada. Son ziyaretinden bu yana farkına vardım ki, sana uygun bir koca bulmam gereken yaşı geçiyorsun. Buradaki kötü yaşam şartlarımız yüzünden bu konuda acele etmemeye karar vermiştim. Ama şansımız iyiye gitmeye başladı. Ömer yakında Kuveyt'e geçiyor. Orada güzel bir otelde çalışmaya başlayacak. İsmail de Doktor Mudhil'in yanında iyi para kazanıyor. Rahat bir duruma geldik. Senin evlilik konunu tekrar düşünmenin zamanıdır.

Oğulları için se-

595

ni isteyen birkaç baba benimle görüştü. Senin de ablaların gibi iyi biriyle evlenmeni istiyorum. Böyle olgunlaştığına göre, zevce olarak değerini de artıyor. İyi teklifler gelinceye kadar bekledim. Artık beklemek zorunda değiliz.»

Kadınlar sevinçle kollarını iki yana açıp, «Ah! Oh!» sesleri çıkardılar.

«Benim acelem yok. Amman'da çok mutluyum.» işte, diye düşündü İbrahim. Kızım pek de küstah davranmıyor artık! Babasının kim olduğunu yeni baştan anladı. Onu elbette ki yakında evlendireceğim, ama bu oyunu biraz sürdüreceğim. Tahmin yürüttüreceğim ona... haddini bilecek.

«Evlenmen konusunu sen buradayken uzun uzun konuşacağız,» diye üsteledi İbrahim. «Son kızım sen olduğuna göre, kararımı verirken senin bu karara katılmana bile izin vereceğim... ama uygun damadı bulmak konusunda bana güven. Bu işte çok ustayımdır.»

Nada tabureden kalktı, ona doğru yürüdü. «Ben kendimi hazır hissetmeden evlenmem,» dedi. Ömründe ilk defa ona karşı çıkıyor, meydan okuyordu. Kadınlar yerlerinde korkuyla büzüldüler.

İbrahim'in gözleri daralıverdi. «Tam düşündüğüm gibi,» dedi. «Galiba sen babalarına saygı göstermeyi bilmeyen terbiyesiz kızlarla arkadaşlık ediyorsun. Benimle bir daha asla bu tonda konuşmayacaksın, ben seni ne zaman, nerede, kiminle evlendirirsem onunla evleneceksin.» Kanlarıyla Fatma odadan çıksın diye ellerini çırpı.

«Durun!» diye emir verdi Nada onlara. Şaşkınlık içinde oldukları yerde kaldılar. Nada, «Hazır olmadan evlenmeyeceğim ve kiminle istersem onunla evleneceğim,» diye tekrarladı, İbrahim otoriter bir tavırla ayağa kalktı, Nada'nın yüzüne bir tokat attı. «Yabancıların yanına çıkarken sana emrettiğim gibi peçeni taktın mı?» «Hayır.» İbrahim ona bir tokat daha attı, sonra başındaki eşarbi tutup çekti. «Saçlarını tekrar uzatmışsın. Bu terbiyesizlik! Hacer, makası getir.»

«Hayır, baba, saçlarımı kesemezsin.»

596

«Hacer! Makası derhal getir. Bak, sana söylüyorum, Nada, bu ailenin namusu ve şerefi korunacaktır!»

«Artık benim namus ve şerefimi düşünmek zorunda değilsin!»

«Kes sesini Nada!» diye bağırdı annesi.

İbrahim inanmaz bakışlarını ona dikti. „ «Ne demek istiyorsun?» diye sordu.

«Ben artık bakire değilim.»

Kadınlardan çığlıklar yükseldi. Bamize yerinde sendeledi, düşüp bayıldı, İbrahim'in gözleri deli deli açıldı.

«Yalan söylüyorsun!» diye haykırdı iğrenç bir sesle. Ellerini havada rastgele sallıyordu. «Doğru mu bu dediğin?»

«Evet.»

«İrzına geçildi... isteğin dışında zorlandın... Öyle oldu, değil mi?»

«Hayır baba, ben kendim istedim.» «Sen... sen şimdi hamile misin!» «Belki evet, belki de hayır. Ne fark eder ki?»

«Kim o adam!» «Adamlar, baba.»

• «Bunu, özellikle beni küçük düşürmek için yaptın!» «Evet, öyle, baba.»

«Bilerek... beni küçük düşürmek için... şerefimi mahvetmek için... yaptın...»

«Nice kere senin kendi ağzından duydum... Arslana soluğunun kötü koktuğunu kim söyleyebilir, derdin. Sen vahşisin, baba. Eğer şimdi acı duyuyorsan, inşallah derinden duyuyor-sundur, çünkü bana ömrümün her gününde acı çektirdin. Ben hayatım için korkmuyorum. Benim hayatım hiçbir zaman başlamış sayılmaz. Hiç yaşamadım ben. Kendim için yaşamadım... ancak senin için yaşadım. Yap öyleyse soylu görevini.»

«Nada, çabuk buraya dön!»

«Cehennemin dibine git, baba...»

«Nada!»

«İsmail bir defasında bana Jericho fahişesinin hikâyesini okumuştı. Joshua'nın casuslarını saklamış. Sen de orospu kı-
597

zının getirdiği utancın öcünü al bakalım. Jericho'nun izbe sokaklarında bekliyor olacağım. Kolay bulursun beni.»

O çıkarken İbrahim yatak odasına atıldı, kuşağını ve hançerini kuşandı. Sonra evin kapısına doğru uçtu. Hacer yolu kesmeye çalıştı. Kendini yere attı, onun dizlerine sarıldı.

«Hayır, İbrahim! Bırak gitsin! "Adını ağzımıza almayız bir daha!»

Ramize de kendini atıp İbrahim'e sarıldı. İbrahim ikisini de şiddetle silkip attı üzerinden. Sonra bir tekme savurup kendinden uzaklaştırdı. O kapıdan çıkarken ikisi de yerde saçlarını, başlarını yoluyorlardı.

* * *

Nada'nın cesedi ertesi sabah Jericho'nun çöp çukurunun içinde bulundu. Boynu kırılmış, gırtlak kesilmişti. Saçları da vahşice doğranmış bulunuyordu.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Doktor Mudhil'i Allenby Köprüsü'nde görüp yüzündeki acıyı fark ettiğini anda, neler olup bittiğini daha bana söylenmeden anladım.

«Nada,» dedi, başka da bir şey demedi.

Ne garip! Ağlamadım. Doktor Mudhil bana, babamın evine gitmemem için ricada bulundu. Kendisiyle birlikte Londra'ya gelmem için yalvardı.

«Hayır, şimdi eve gidiyorum.»

Garip... ağlayamıyordum... korkmuyordum da...

Komşuların oluşturduğu korkunç kalabalığın arasından kendime yol açıp geçerken, annemin korku dolu gözlerinin bana doğru döndüğünü gördüm. Kabul odasına girdim.

Hacı İbrahim koca koltuğunda oturmuş, beni bekliyordu. Gözleri her zamanki büyüklüğünün iki katı kadar açılmıştı, içleri kırmızı damarlarla doluydu. Titreyen ışıklar yüzünde garip gölgeler oluşturuyordu. Başının üzerinde Cemil'le Ömer'

598

in resimleri asılıydı. Ona belki bir saat kadar baktım. Homurtulu solumalarımızdan başka tek ses duyulmuyordu.

Bana çok yabancı gelen bir sesle, «Konuş! Konuş! Emrediyorum sana, konuş!» dedi.

Bir saat daha geçti. Gözleri kafasının içine, arkaya doğru kaydı. Koltuğundan bin zorlukla kalktı, sendeleyerek adımlarla masaya yürüdü. Cübbesinin önünü açtı, kemerinden hançerini çıkardı. Üzerinde hâlâ Nada'nın kanı vardı. Attığı gibi masanın üstüne sapladı hançeri.

«Sen... sen bir zamanlar benim umudumdun...» diye soludu. «Oysa bir kadın kadar bile yürekli değilsin.» Bana yaklaştı, dişlerini gösterdi. «Haydi, İsmail, yap yapacağını!»

«Yoo, seni elbette öldüreceğim, baba. Ama kendi yöntemimle öldüreceğim. Hançerine ihtiyacım yok. Ben yalnızca konuşacağım. Sen ölene kadar konuşacağım. Kalaklarım aç ve beni dikkatle dinle/ baba. Yafa'da Iraklı askerler hem senin ilk karının, hem de Fatma'nın ırzına geçti! Gözümle gördüm!»

«Yalancının birisin sen!» diye hırladı.

«Hayır, baba, yalan söylemiyorum. Sekiz on asker vardı. Kadınlara birer birer yanaştılar... kocaman, ıslak organlarının onların içine doğru kaydığını bu gözümle gördüm!»

«Yalancı!»

«Kadınların çıplak vücutları üzerine boşaldılar. Güldüler, onların kalçalarına tokatlar attılar! Çok eğlendiler!»

«Yalancı!»

«Haydi, baba! Hançerini masadan al da beni öldür. Hepimizi öldür!»

İbrahim birden ellerini göğsüne götürdü, kalbine korkunç bir sancı saplanırken haykırdı. Soluk almak için savaştı...

«Kalbim... kalbim...» Odanın içinde döneniyor, önüne çıkan her şeye çarpıyordu. Yere yıkıldı. Ben tepesine dikildim.

«Hançerini masadan alamıyorsun musun, baba? Alamıyorsun, ha? Çok yazık. O askerlerden altı tanesinin annemin ırzına geçişini seyrettim! Yerde!»

«Yaaahhhhhh!»

599

Elleri ve dizleri ü/erinde emekliyor, boğulur gibi oluyor, burnundan, gözlerinden, ağzından sular boşalıyordu.

«Yaaahhhhhh!»

Masaya sızandı, sarılıp kendini yukarı çekmeye çalıştı. Parmaklarını hançerin sapına sardı, asıldı. Masa devrildi. Babam tekrar yere yıkıldı, soluğu bir hırıltı hâlinde çıktı, bağırarak istedi, sonra birdenbire kaskatı kesilerek hareketsiz kaldı.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Aile sinsi sinsi tekrar eve sokuldu, korku içinde dondular. Ayaklarımın dibinde İbrahim'in cesedini görünce bağıracaklarını, haykıracaklarını sanmıştım. Garip ama, yapmadılar. Bana baktılar, sonra korkuyla büzüldüler. O an beni yeni efendileri olarak kabul ettikleri geldi birden aklıma. Hareketsiz durdum. Kendimi onlardan çok uzakta hissediyordum. İçime yüceltici bir duygu doldu. Sevgili ablamın öcünü almıştım. Bunu yapmak için de ömrümde gördüğüm en güçlü ve korkunç insanı yere sermiştım. Onu nasıl öldürdüğüm aklıma geldikçe sevinçten bağırarak istiyordu canım. Acılar içinde ölmüştü. Ama... ah Tannm... hâlâ seviyordum onu... bunu anlayabiliyor musunuz? Onu seviyordum!

Heyecanlı fısıltılar yayıldı, kahveler, dükkânlar boşaldı, evimizin önüne korkunç bir kalabalık birikti. Ben hiç korkmadan balkona çıktım, onlara doğru baktım. Yüzlerce kişiydiler. Yenileri de geliyordu. Ama bana suçlayıcı sözler haykıran olmadı. Ölüp biteni tartışmaya gerek yoktu. Akla yakındı hepsi, değil mi? Bu insanlar beni anlayabiliyordu. Hacı'yı benim öldürdüğümü, bunu geleneğimize uyararak yaptığımı ve şimdi kuvveti benim elimde tuttuğumu anlıyorlardı. , «Hacı İbrahim aramızdan ayrıldı,» dedim onlara sakın sakın. «Kalpten öldü.»

Hacı İbrahim'in hikâyesinin en gösterişli yanı ölümünden sonra geldi. Cenazesine katılan kalabalık ve gösterdikleri üzüntü, ancak kutsal insanlara ve sevilen devlet başkanlarına sunulabilecek bir onurdu. Batı Kıyısının ve Ürdün'ün her kampından geldiler. Yüz binlerce kişiydiler. Sonunda Araplar onun önünde eğiliyor, ona saygı gösteriyor, tapıyorlardı, ama bunu neden yaptıklarını hâlâ bildikleri yoktu. Şu anda tek bildikleri, Hacı İbrahim'in artık gitmiş olduğu, kendilerinin de o olmayınca yalnız ve savunmasız kaldıklarıydı.

Günah Dağı'nın eteklerinde, Akbat Cabbar'a bakan bir yamaçta küçük bir cami ile bir türbe yapımına başlanmıştı. Onu oraya gömdüler, Yahudilerden öç alacaklarına yemin ettiler, bunun nedenini de hiç anlayamadım. Ben tören boyunca kendimi tuttum, sessizliğimi sürdürdüm. Arkamdan çok kötü şeyler fısıldanıyordu, ama yüzüme karşı bir şey

söylemeye hiç kimse cesaret edemiyordu. Yeni liderlerinin lîim olduğunu anlamışlardı. Gücümü tanıyorlardı. Karşımda süklüm püklüm durarak üzüntülerini bildirdiler, yanaklarımı öpüp eğildiler, ben de elimi öpmelerine izin verdim.. Gelecek kuşaklar bu türbeyi kutsal bir yer sayacaklardı. Zamanla Hacı İbrahim'e bir ermiş, bir yatır gözüyle bakılacaktı. Cenaze töreni bitip de herkes kendi cehennemine dönünce içime korkunç bir bulantı geldi. Uzaklaşmam lâzımdı buradan. Beni rahatlatabilen tek insanı görebileceğim yere gittim. Nuri Mudhü'in benim için korktuğunu fark ettim. İbrahim'i hâlâ çok sevdiğimi tekrarlıyor, susmaksızın mırıldanıp duruyordum. Nuri Mudhil benim yıkılmak üzere olduğumu fark etti. Nada' dan öldüğü andan beri söz etmemiştim. Onu düşünmemeye zorlamıştım kendimi. Onun adı anıldığı anda, Doktor Mudhil' in kollarına yığıldım.

«Nerede Nada, söyleyin bana, Doktor Mudhil. Onu huzur içinde olabileceği bir yere götürmem gerek.»

«Olmaz,» dedi. «Yapamazsın.»

«Ama yapmam şart.»

«Yapamazsın,» diye tekrarladı kesin bir sesle.

«Bana ne anlatmaya çalışıyorsunuz?»

600

601

«Şimdi olmaz, İsmail. Daha sonra söylerim.»

«Söyleyin bana. Yalvarıyorum, söyleyin!»

«Ondan geriye bir şey kalmadı. Irmağın yanındaki o korkunç çöp çukurunda yüz parça oldu, gitti. Lütfen başka bir şey sorma...»

Haykırdım. «Öcünü alacağım!» diye bağırđım.

Acıyla içini çekti. «Evet,» diye fısıldadı. «Elbette alacaksın öcünü... elbette alacaksın...»

Odanın içinde çılgın gibi dolaşıyordum. Patlamaya hazırdım. Onun karşısına dikildiğimde titriyordum... «Neden ağlayamıyorum... ağlamak istiyorum... niçin ağlayamıyorum!» Yere çöküp onun dizlerine sarıldım. «Ne yaptık biz!» diye bağırđım. «Niçin! Niçin! Niçin! Niçin!»

Başımı kucağına yasladı, beni okşadı, hıçkırdım, hıçkırdım, gözyaşlarını tükenene kadar ağladım... Batmakta olan güneşin ışıkları odaya doldu, sonra yokoldu, karanlıkta kaldık.

«Niçin?» diye fısıldadım. «Niçin?»

«Siz birbirini deli gibi seven üç güzel insandınız. Ama böyle sevgilerin değersiz sayıldığı bir kültürün içinde doğmuştunuz. Bizler tüm yaşayan canlıların arasında, bu konuda lanetlenmiş bir topluluğuz.»

«Ne olacak hepimize?» Bu hem bir soru, hem bir iniltiydi.

Doktor Mudhil çok uzun süre sessiz kaldı. Gölgnesinin ki-pırdanışını seyrettim, mırıldanmalarını dinledim.

«Bana söylemeniz gerek, Doktor Mudhil.»

«Söyleyeceğim,» dedi alçak, acılı bir sesle. «Bize birbirimizi sevme izni yok, ayrıca bu yeteneğimizi çoktan beri kaybetmişiz. Yazgımız bu bizim. Yüzyıllar öncesinden beri. Bize kalan büyük miras nefrettir. Biz kendimizi kuşaktan kuşağı, yüzyıldan yüzyıla hep nefretle yenilemişiz. Yahudilerin dönüşü bu nefreti taşırdı, vahşice patlattı, amaçsız biçimde, kendimizi yokedecek biçimde yayılmasına yol açtı. On, yirmi, ya da otuz yıl sonra bu toplum kendini delice yemeye, kemirmeye, mahvetmeye başlayacak. Biz kendi aramızda geçinemiyoruz. Bunu asla yapamadık. Dış dünyayla da geçinemiyoruz. Onu da asla yapamadık. Değişme yeteneğimiz yok. Bizi deli eden şey- tan, şimdi de kemirmeye başladı. Kendimizi tutamıyoruz. Eğer

602

durdurulmazsak, dünyanın diğer insanlarıyla birlikte biz de Kıyamet Gününe, alevlere doğru ilerliyoruz. Şu anda gördüğümüz durum Mahşer'in başlangıcıdır, İsmail.»

.. Esas karanlık beni tam hangi anda sardı, hatırlayamıyorum...

Gitmek üzere bavulumu hazırlarken, birden ellerimin tutmaz olduğunu gördüm, beynimi sanki sis kaplamış gibi oldu. Düşüncelerimi netleştirmek için büyük mücadele verdim, ama ancak yer yer netleşiyordu... Karanlık her geçen gün arttı, arttı, sonunda onu yenme gücümü tümüyle tüketti...

... ben de, teslim oldum...

Artık hiç konuşmadığım için herkes bana deli diyor...

...Doktor Mudhil defalarca gelip bana yalvardı... Onunla konuşmak, sözlerine cevap vermek istedim ama, başaramadım... söylediklerini anlamak bana artık o kadar zor geliyordu ki...

Bir gece Nada aklıma gelince kendimi kaybettim, Cemil'in, Ömer'in ve İbrahim'in resimlerini parçaladım...

Ondan sonra beni karyolama zincirle bağladılar...

Ne zaman Nada aklıma gelse o korkunç acı tekrar benliğimi sarıyor, kontrolümü bir daha, bir daha kaybediyordum...

Gün boyu çocuklar kapımdan içeriği gözetliyor, parmaklarıyla beni işaret edip bağrışıyorlar... aldırımıyorum...

Evet, beni zincirle bağladılar... Hacer her gün başıma dikiliyor, bana tükürüyor, beni tekmeliyor, Kemal'le annemin birlikte komplo kurduklarını duyuyorum. Beni fedayiın baskın mangalarına satmayı düşünüyorlar... üç yüz Amerikan dolan veriliyormuş bu işe artık. Paraya da ihtiyaçları var... onlara kızmıyorum...

Zaten çaresizler... Kemal işsiz... Ömer'in maaşı yaşamlarına yetmez...

Evet, pıanlar kurduklarını duyuyorum... Onlann bilmedik-

603

leri bir şey var ama. Ben artık mutluluğu buldum, çünkü Na-tia ile konuşabiliyorum... her gece görüyorum onu... bana geliyor... kaçmamı söylüyor bana...

Aptal Kemal, zaten hiçbir şeyi doğru dürüst yapamaz. Duvardaki .somonları yerinden oynattığımı, istediğim anda onlan sökebileceğim! bilmiyor...

Evet, Nada, kaçacağım...

Senin peşinden geleceğim...

* * *

Vadinin gerisinde mağaralar var...

Güneş öyle parlak ki...

Yanıma su almalıymışım, ayağıma ayakkabı giymeliyim-sim... ama Nada'yı izlemem şarttı. Hemen. Yoksa tekrar yokolu-verirdi...

... Boğazlar arasında epey ilerledim... ayaklarım kanamaya başladı artık... dinleneceğim., lanet olsun bileklerimdeki bu zincirlere...

... Durun, işte Nada kayalara tırmanıyor...

... «Nada!... bekle beni... senin yanına tırmanacağım, sevgili ablam benim. . ah Nada, alay etme benimle...»

...tırman... tırman... ona yaklaş... kayma sakın... korkma... «Nada, eîimi tut, bana yardım et, zincirlerim çok ağır...»

Sıcak... Peygamber aşkına, bu ne sıcak böyle... ah, İsmail, buraya yanına su almadan gelmen ne büyük budalalık... Ama hemen kaçmam, şarttı, yoksa beni fedayiine götüreceklerdi...

...ah Tanrım, galiba yanlış vadiye saptım... kayboldum...

işte yine Nada... ceylan gibi tırmanıyor... ne kadar zarif... ne kadar güzel... birden kayanın kenarına oturuyor, bana gülüyor, beni çağırıyor...

... «Nada, sana geliyorum... o kayadan birlikte yedi kat Cennete uçacağız seninle...»

... anıma da yükseğe tırmanmışsın... Buradan çölün tâ uzakları bile görünüyor... Ölü Deniz... ırmağın karşısından Nebo Tepesine kadar...

...Büyük Allahım, kulağıma gelen bu sesler çekirgelerin sesi mi? Hayır, bana doğru yaklaşan bir topluluk var ama, onlar çekirge değil... onlar... insanlar... evet, açıkça görüyorum, çölü milyonlarca insan dolduruyor! Beni görüyorlar! Bana sesleniyorlar:

«İsmail, kurtar bizi!»

«Geri dönün, hepiniz geri dönün! Daha fazla sokulmayın buralara! Geri dönün! Emrediyorum size!»

.. Neden dinlemiyorlar! Durmadan yaklaşıyorlar... binlerce... milyonlarca...

«İsmail, kurtar bizi!»

«Budalalar! Budalalar! Geri dönün. Geri dönmezseniz Mahşer Günü gelecek. Allahaşkınıza geri dönün! Mahşer bu!»

... Ah, Tanrım, dinlemiyorlar... durmadan geliyorlar.

...Bir daha konuşacağım onlarla... ama tırmanma beni çok yordu... zincirler de gücümü tüketti...

...Önce dinlenmem gerek... uzanıp birazcık dinlenmeliyim... kayalara değen suratım çok sıcak.*• ayağa kalksam iyi olacak... ama ayağa kalkamıyorum... Hayır, en iyisi biraz uyumak... güneş çok sıcak... öyle yorgunum ki... öylesine yorgunum ki...

BİTTİ